

FUNDACIÓ NOGUERA

Diplomataris, 48

Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV

Volum I

Estudi i edició a cura de

IGNASI J. BAIGES, GASPÀ FELIU I JOSEP M. SALRACH (dirs.)
PERE BENITO, RAFAEL CONDE, VÍCTOR FARIÁS, PERE GALCERAN,
MARGOT PONS, NÚRIA SADURNÍ, ALBERTO TORRA

BARCELONA, 2010

textos **m**edievals
catalans

www.tmcat.net

© Ignasi J. Baiges, Gaspar Feliu, Josep M. Salrach, Pere Benito, Rafael Conde, Víctor Farías, Pere Galceran, Margot Pons, Núria Sadurní i Alberto Torra

Edita: Pagès Editors, SL
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: maig de 2010
ISBN obra completa: 978-84-9779-958-4
ISBN volum I: 978-84-9779-959-1
Dipòsit legal: L-536-2010
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, SL
Enquadernació: Fontanet

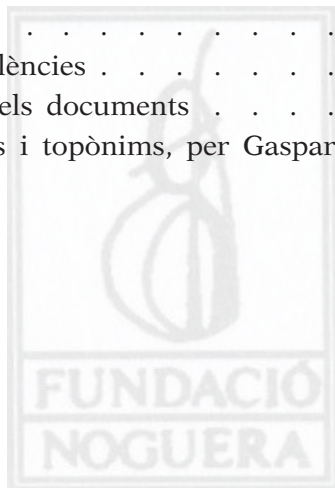

*En record de Josepa Arnall, que tant desitjava participar en
la continuació de l'edició dels pergamins de l'Arxiu Comtal,
i de Rafael Conde, que ens va deixar quan ja havia
completat la part de la tasca a la qual s'havia compromès*

SUMARI

	<u>Pàgina</u>
Gratulatòria	9
Aspectes paleogràfics i diplomàtics, per Ignasi J. Baiges	11
Estudi històric i documental, per Josep M. Salrach	67
Documents.	101
Normes de transcripció i edició	103
Abreviatures	107
Bibliografia.	109
Taula d'equivalències	123
Transcripció dels documents	159
Índex d'antropònims i topònims, per Gaspar Feliu	1821

GRATULATÒRIA

És de justícia i ens plau agrair a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i en especial al seu director Carlos López, les facilitats per a la consulta dels documents publicats.

Agraïm també de cor els ajuts rebuts de Carme Barceló, Dolors Bramon i Theodor Loinaz per la transcripció i traducció dels textos àrabs; d'Eduard Feliu (e.p.d.), Joan Ferrer i Jordi Casanovas per la transcripció i traducció dels textos hebreus; i d'Antoni Pladevall, Hélène Débax i Benoît Cursente per la identificació de topònims.

ASPECTES PALEOGRÀFICS I DIPLOMÀTICS

Ignasi J. Baiges Jardí

Amb la publicació dels pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV es tanca el projecte d'edició dels pergamins d'època comtal conservats en la Secció Cancelleria de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que fa uns anys iniciarem un grup de professors, investigadors i arxivers vinculats a diverses universitats i institucions arxivístiques de Catalunya.¹ Amb motiu d'aquella publicació es recalca que el conjunt era el resultat de la suma del fons comtal pròpiament dit i d'altres fons que haurien ingressat en diferents moments; cal, doncs, no confondre la cronologia de la documentació amb la de la seva pertinença a l'esmentat arxiu.²

Els 1.147 documents que publiquem ara no se ceneixen estrictament a la cronologia dels governs dels comtes esmentats. D'una banda, tenim un grup de documents anteriors que es van datar malament i que es van adscriure a l'època de Ramon Berenguer II, Berenguer Ramon II, Ramon Berenguer III i Ramon Berenguer IV, o bé van ser catalogats posteriorment i reunits en

---

1. L'any 1999 es va publicar el primer lliurament d'aquest projecte, vegeu Gaspar FELIU; Josep Maria SALRACH (dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, 3 vols., Barcelona: Fundació Noguera, 1999.

2. Cf. Rafael CONDE, «Estudi arxivístic», a Gaspar FELIU; Josep Maria SALRACH (dirs.), *Els pergamins...*, pàg. 19. Conde, en el seu treball, ens presenta un complet estudi sobre la configuració de l'Arxiu Reial de Barcelona, els seus precedents, primeres evidències d'un sistema de classificació, inventaris redactats pels arxivers al llarg de la història, reglaments de l'arxiu, etc. Recentment, s'ha publicat l'obra pòstuma d'aquest mateix autor on aporta un volum considerable de documents sobre la política arxivística dels comtes-reis. Vegeu Rafael CONDE y DELGADO DE MOLINA, *Reyes y archivos en la Corona de Aragón siete siglos de reglamentación y praxis archivística: siglos XII-XIX*, Saragossa: Institución Fernando el Católico (CSIC), Exema. Diputación Provincial, 2008.

les carpetes Extraintentari de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. D'altra banda, la identificació de personatges citats en alguns documents no datats obliga a ampliar la cronologia més enllà dels anys de govern d'aquest darrer.³

Com en el lliurament anterior, la documentació suposadament expedida per les escrivanies comtals, tot i ser abundant i significativa, no supera el nombre dels documents de caràcter privat de procedència diversa que s'haurien incorporat al fons en el decurs dels segles. Fins i tot, en alguns documents dels comtes, resulta difícil establir si són el resultat de la seva actuació en l'exercici de les seves funcions de govern o si ho són com a conseqüència de les seves activitats com a particulars.

ELS CARÀCTERS EXTERNES DELS DOCUMENTS

El suport material i l'estat de conservació

Tret d'algunes còpies en paper, elaborades entre els segles XIII i XVIII (docs. 16, 96, 414, 508, 526, 884, 939, 967, 990 i 1026), en els documents que integren aquest conjunt, tant els originals, com les còpies simples i els trasllats, es va utilitzar com a suport de l'escriptura el pergamí⁴ de procedència caprina i ovina. Un pergamí que, segons les tècniques utilitzades al sud d'Europa, es caracteritza per la tonalitat blanquinosa en el recto i més esgrogueïda en el verso, la qual cosa s'aprecia en els nostres documents malgrat el pas dels segles i els efectes nocius a què han estat sotmesos. El costat en què s'escriu, la banda carn, ha estat més allisat, mentre que la banda pèl és més rugosa i rústega. Tot i això, en alguns pergamins es va utilitzar el verso per acabar el text per manca d'espai al recto o per escriure-hi altres textos.⁵

Aquest volum tan considerable de pergamins presenta, en general, un bon estat de conservació i d'integritat, són ben pocs els exemples fragmentaris. Tot i això, les diferents pells d'animals utilitzades, el seu més o menys acurat procés d'elaboració, els tras-

3. Sobre la cronologia dels documents de la present edició vegeu el treball de Josep Maria Salrach en aquest mateix volum.

4. Gairebé tots els manuals de paleografia dediquen un apartat a parlar del material utilitzat per a escriure, entre el qual hi ha el pergamí. Sobre aquest suport material de l'escriptura a casa nostra vegeu Pere PUIG I USTRELL, *Els pergamins documentals: naturalesa, tractament arxivístic i contingut diplomàtic*, Barcelona, 1995, concretament les pp. 11-62.

5. Vegeu l'apartat «La disposició del text» d'aquesta introducció.

torns patits al llarg de la història, els atacs d'agents biològics, la diversitat de situacions mediambientals a què han estat sotmesos els pergamins, així com l'acció corrosiva d'algunes tintes o el plegat que patiren durant segles, dóna com a resultat una àmplia gamma de diferències materials, amb irregularitats físiques paleses, com ara forats i estrips, mutilacions, enfosquiment, taques d'humitat, deformacions, tinta escorreguda, diferències en el gruix, pèrdua de flexibilitat, diversitat cromàtica i presència visible de plecs, que sovint dificulten la lectura.

El format

La forma externa més característica dels pergamins és la rectangular. El text acostuma a seguir paral·lelament el marge més ample, amb una disposició apaïsada, sense que hi manquin exemples escrits en disposició vertical, en paral·lel al marge curt del rectangle. En general, tot i les dimensions variables que presenten, en el tall de la pell s'ha cercat la regularitat rectangular o, en alguns casos, pocs, la quadrada. Destaquen, igualment, els pergamins obtinguts de l'aprofitament de les parts menys nobles de la pell dels animals, més properes al coll o a les potes. En aquest cas, són formes molt irregulars on es copiaren documents amb un contingut molt breu, com seria el cas de molts juraments de fidelitat, i on, sovint, les línies d'escriptura segueixen la sinuositat dels marges. D'altra banda, el format d'alguns pergamins sembla que respon a l'aprofitament dels trossos sobrants de les pells, una vegada havien estat tallades en forma rectangular, bé per utilitzar-les en l'àmbit librari, bé per escriure el text documental. En aquests casos, les dimensions són molt variables i irregulars i, en general, presenten la forma de tires de pergamí allargades i molt estretes.

La disposició del text

Gairebé sempre, el text, a línia seguida i formant un bloc únic, aprofita al màxim els marges, sobretot el superior i el lateral dret, i es deixa un ampli espai inferior per a les subscripcions dels atorgants i dels testimonis i per a la clausura del rogatori. En aquells documents que no compleixen aquestes formalitats, aquest espai resta en blanc.

El costum generalitzat de traçar la lletra inicial de la majoria dels documents amb un mòdul més gran que la resta i, de vega-

des, amb algun element decoratiu senzill, fa que el marge lateral esquerre sigui gairebé sempre més ampli i regular a l'inici de les diferents línies que integren el text, al contrari del marge lateral dret on les ratlles no acaben sempre amb regularitat. La lletra inicial més característica acostuma a ser la I amb què comencen les fórmules d'invocació més repetides, presents en molts documents: *In nomine Domini*, *In Dei nomine* o *In nomine sancte et individue Trinitatis*. Les dimensions d'aquesta lletra són variables, encara que per regla general ocupen entre dues i sis línies. Són rars els casos en què s'allarguen per tot el marge esquerre del text o que han estat traçades amb major fortuna artística per una altra mà (docs. 407 i 868).

Tret d'algun cas aïllat en què s'ha payoutat en punta seca el dors del pergami per establir l'alineament de les ratlles, els escriptors, en general, disposen el text sobre una línia base imaginària, amb una separació correcta i equilibrada entre les línies. En alguns casos, però, aquest alineament es desvia lleugerament. El mòdul de l'escriptura, que acostuma a ser força uniforme, de vegades esdevé més petit o atapeït a causa de l'escàs marge que resta al pergami. Altres vegades, els escriptors acaben les formalitats de l'escatocol o de les signatures al marge dret, sota la línia anterior, sense tornar a cap de ratlla.

Si bé el text està traçat sobre la banda carn, que acostuma a estar més polida i ofereix menys irregularitats, trobem algun document opistògraf que aprofita el verso per completar la redacció per manca d'espai al recto (docs. 23, 76, 200, 219, 491, 669, 671, 915, 948, 1032, 1094, 1110, 1115, 1120, 1135, 1136 i 1148) o per copiar un altre document (docs. 1076 i 1083). Igualment hi ha exemples de documents copiats, un al costat de l'altre o un a sota de l'altre, en un mateix pergami (docs. 32, 33, 102, 103, 104, 109, 110, 128, 177, 187, 210, 212, 213, 225, 226, 227, 425, 426, 480, 483, 484, 504, 505, 539, 550, 551, 565, 566, 579, 580, 594, 595, 608, 609, 618, 619, 628, 792, 809, 810, 886, 945, 953, 954, 1036, 1077, 1078, 1079, 1080, 1081 i 1083) i d'altres en què s'han utilitzat diversos fulls de pergami cosits els uns als altres (docs. 97, 99, 406, 439, 490, 491, 802, 852, 874, 907, 979, 980, 1027, 1061, 1062, 1096 i 1116, també una còpia del doc. 26 porta cosit un altre pergami, aquest, però, està en blanc).

La tinta

Pel que fa a la tinta que es feia servir, sembla que tots els tipus responen a les fórmules utilitzades al llarg de l'edat mitjana i que els mateixos escrivans s'encarregaven d'elaborar a partir de gala, sulfat de ferro, goma i vi.⁶ Aquestes tintes presenten les tonalitats marró clar, marró fosc i negra. Tot i això, l'esponsalici de Berenguer Guadall a favor d'Elvira, filla del magnat barceloní Ricard Guillem i de la seva muller Ermessenda n'és una excepció (doc. 408). El document està escrit amb tinta negra i vermella, en línies alternes, amb una gran orla amb motius geomètrics i vegetals de fons vermell i una gran caplletra que ocupa tot el marge esquerre, de dalt a baix; al text hi ha algunes lletres majúscules del mateix color. Tot plegat dóna al conjunt del document una gran solemnitat, d'acord amb la importància dels personatges.⁷

L'escriptura

Com ja s'ha dit, la cronologia de la documentació, entre *circa* 900 i 1167, ultrapassa els límits temporals dels governs de Ramon Berenguer II i Ramon Berenguer IV, la qual cosa té la seva repercussió en l'escriptura.

Durant aquest temps el tipus gràfic predominant a Catalunya és l'escriptura carolina i així ho evidencia la documentació però, atesa la procedència de la documentació del fons comtal, tenim un grup de documents reials aragonesos amb l'escriptura

6. Jacques STIENNON, *Paléographie...*, p. 162, presenta una fórmula de fabricació de tinta de principis del segle XII; altres fórmules en el nostre àmbit geogràfic més proper, si bé posteriors, han estat donades a conèixer per: María Milagros CÀRCEL; José TRENCHS, «La tinta y su composición. Cuatro recetas valencianas (siglos XV-XVII)», *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 82 (1979), pp. 415-426; Agustí ALTISENT, «Persistència als segles XVIII i XIX de la fórmula medieval de la tinta», *Estudis d'Historia Medieval*, I (1960), pp. 137-149, i «Més sobre tinta, plomes i llibres», *Homenatge a la memòria del Prof. E. Sáez*, Barcelona, 1989, pp. 531-536; Antoni MUT CALAFELL, «Recetas mallorquinas de tinta y goma glasa de los siglos XV al XVIII», *Homenaje a D. Jesús García Pastor, bibliotecario*, Barcelona, 1986, pp. 11-37, i «Fórmulas españolas de la tinta caligráfica negra de los siglos XIII a XIX y otras relacionadas con la tinta: para reavivar escritos, contra las manchas y para preparar la goma glasa», *Primeras Jornadas archivísticas: El papel y las tintas en la transmisión de la información*, Huelva, 1994, pp. 108-183.

7. Sobre aquest personatge vegeu José Enrique RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem. Un sogno per Barcellona*, Nàpols, 1999. (Traducció catalana, sense l'apèndix documental: *Ricard Guillem o el somni de Barcelona*, Barcelona, 2001. Els documents de Ricard Guillem només apareixen a l'edició italiana. Vegeu Rafael CONDE Y DELGADO DE MOLINA, «L'Archivo di Ricard Guillem. Corpus documentario», a José Enrique RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem...*, pp. 201-291.

visigòtica, característica del regne d'Aragó fins a la segona meitat del segle XII.

La presència de l'escriptura carolina en terres catalanes es comença a constatar a partir dels anys trenta del segle IX, quan, tímidament, apareixen lletres clarament carolines en textos escrits encara en visigòtica. Aquesta realitat, però, serà més evident a partir de la segona meitat del segle, quan la visigòtica cedirà terreny a la carolina. La documentació d'aquest segle evidencia la presència d'una escriptura mixta ben definida, visigoticocarolina o carolinovisigòtica segons la menor o major presència de les noves formes gràfiques,⁸ fins al triomf final de la carolina a Urgell, Barcelona, Vic i Girona abans d'acabar la centúria. Entre els anys 890 i 900 la documentació presenta ja bons exemples d'aquesta escriptura, la qual cosa demostra la seva consolidació, sobretot en els cercles eclesiàstics i en els dels comtes de Barcelona i Urgell.

Amb el canvi de centúria la seva presència s'estendrà arreu, si bé la visigòtica, molt contaminada, encara romandrà a la Ribagorça i, probablement, a les zones sotmeses als musulmans.

Una bona part de la documentació catalana del fons comtal està escrita en escriptura minúscula carolina, pura i uniforme en alguns escrivans, generalment eclesiàstics, vinculats a escriptoris catedralicis i monàstics o als cercles comtals, però sense pretensions cal·ligràfiques, i més descurada, anàrquica, irregular i amb trets cursius personals en el cas d'escrivans menys cultes i de zones més rurals. En ambdós casos, els escrivans apliquen correctament el sistema carolí d'abreviatures i els signes de puntuació dels textos.

La puresa de la carolina, però, es va començar a perdre durant la primera meitat del segle XII. El canvi està relacionat amb la utilització de plomes tallades en bisell, que permeten marcar mecànicament els traços gruixuts i prims de les lletres, creant contrastos i angulositats que s'aniran fent cada vegada més evidents a mesura que avança la centúria. Des de fa uns anys disposem d'una proposta de nomenclatura per a l'escriptura catalana del segle XII que permet distingir entre postcarolina i pregòtica o

---

8. Sobre aquesta qüestió vegeu: Anscari Manuel MUNDÓ; Jesús ALTURO, «La escritura de transición de la visigótica a la carolina en la Cataluña del siglo IX», a *Actas del VIII Coloquio del Comité Internacional de Paleografía Latina*, Madrid, 1990, pp. 131-138.

protogòtica. El primer terme s'aplica a aquells exemples que han començat a perdre l'arrodoniment típic de la carolina, però que encara no presenten prou contrast entre traços gruixuts i prims; el segon s'adiu amb aquelles escriptures en les quals els traços gruixuts i prims donen lloc a trencaments i angulositats, encara que poc marcats. L'àmbit cronològic de cadascuna se situa, respectivament, en la primera i en la segona meitat del segle XII.⁹

L'escriptura de bona part dels documents del fons comtal denota la utilització d'aquest nou instrument gràfic tallat en bisell; en conseqüència, tenim exemples de documents amb escriptura postcarolina i altres amb escriptures més contrastades, dins l'òrbita de les pregòtiques o protogòtiques.

D'altra banda, al llarg de la segona meitat del segle s'observa en l'escriptura d'alguns escrivans un decantament cap a formes decididament cursives, en clar contrast amb la utilitzada en el camp librari i que molts d'aquests mateixos escrivans feien servir en la redacció de còdexs. És el cas de Pere de Corró, escrivà vinculat a l'escrivania de Ramon Berenguer IV.¹⁰

Ja s'ha fet referència al grup de documents reials aragonesos que integren aquest fons. Bona part dels quals estan escrits en escriptura visigòtica i presenten una estructura formal ben diferent a la dels documents catalans. Destaquen per la solemnitat que li confereix el crismó, generalment de grans dimensions, per la subscripció reial i per les tres parts a través de les quals s'articula el discurs: la primera amb la part substancial del document, és a dir, les fórmules del protocol inicial i del text, la segona centrada en la data i les subscripcions dels confirmants i dels testimonis i la tercera reservada a la clausura de l'escrivà amb el seu signe.¹¹ Aquestes característiques apareixen en aquesta edició en els documents dels reis aragonesos Ramir I, Sanç Ramires, Pere I, Alfons I i Ramir II (docs. 22, 87, 199, 215, 235, 243, 253, 355, 474, 558 i 639) i en una venda i una convinença feudal (docs. 350 i 367). De tots ens n'ha arribat l'original. Altres documents aragonesos públics i privats, anteriors i posteriors a la unió de Catalunya i Aragó, ens han arribat a través de còpies i trasllats

9. Sobre la nomenclatura vegeu: Ancari Manuel MUNDO, «L'escriptura i la codicologia», *Lambard. Estudis d'Art medieval*, I (1985), pp. 175-184.

10. Vegeu més avall la relació de documents clausurats per aquest escrivà.

11. Sobre les diferències formals entre els documents catalans i els documents aragonesos vegeu: FRANCISCO M. GIMENO; JOSÉ TRENCHS, «La escritura medieval en la Corona de Aragón (1137-1474)», *Anuario de Estudios Medievales*, 21 (1991), pp. 493-511.

posteriors i, en conseqüència, amb grafies diferents de les que haurien presentat els originals, si bé trobem alguns exemples en què l'escrivà imita les formes de l'escriptura visigòtica aragonesa (docs. 380 i 738). Aquesta escriptura es va continuar usant a l'escrivania de Ramon Berenguer IV, així com els usos cancel·lesc aragonesos, per a la redacció de documents relacionats amb aquest regne i els seus súbdits fins a la dècada dels anys seixanta del segle XII.¹²

Finalment, l'escriptura gòtica catalana, la minúscula cancel·leresca i l'humanística estan també presents en la documentació per mitjà de les còpies i trasllats dels segles posteriors. Destaca, en aquest sentit, l'acurada escriptura humanística de l'arxiver reial Pere Miquel Carbonell en dos trasllats de principis del segle XVI (docs. 615 i 630).

Les subscripcions

Una altra qüestió és la referent a les subscripcions dels documents. Tret dels casos en què aquesta formalitat manca, la majoria de les escriptures estan subscrietes pels atorgants i els testimonis i clausurades pels escrivans. Majoritàriament, les subscripcions són obra de l'escrivà, de manera que la intervenció d'autors i testimonis es limita a un punt en la creu del signe o al propi senyal de la creu. En general, aquesta particularitat no s'acostuma a indicar, però de tant en tant queda reflectida explícitament per mitjà d'expressions com ara: *et punctis firmavimus* (docs. 56 i 145), *et manu propria punctim firmavit* (docs. 174, 175 i 216), *cum manibus nostris punctatim firmavimus* (doc. 274), *qui hanc... mandavimus scribere et manibus nostris, per punctum, firmavimus* (doc. 743), *et per signum crucis manu propria eam firmavi* (doc. 91) o *et manu propria signum feci* (doc. 402) i una gran diversitat de variants (docs. 73, 84, 129, 141, 143, 188, 245, 246, 268, 290, 291, 301, 348, 351, 368, 372, 373, 377, 381, 429, 446, 507, 537, 539, 596, 633, 652, 655, 672, 682, 683, 686, 732, 831, 832, 935, 984 i 1064). En la documentació del fons comtal només s'ha localitzat un sol cas

12. Sobre l'existència de dues escrivanies, una per als afers aragonesos i una altra per als catalans, vegeu l'obra citada a la nota anterior. Vegeu també José TRENCHS, «Los escribanos de Ramón Berenguer IV: Nuevos datos», *Saitabi*, XXIX (1979), pp. 5-20 i Antonio M. ARAGÓ; José TRENCHS, «Las escribanías reales catalano-aragonesas de Ramón Berenguer IV a la minoría de Jaime I», *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, LXXX-3 (julio-septiembre 1977), pp. 421-442.

en què el protagonista, el sacerdot Ramon, expressa clarament el seu deconeixement de l'escriptura, tot i que deixa palesa la seva satisfacció per haver fet el contracte: *Sig+num Raimundus sacerdos, nesciens scribere set puncti soliti hanc prescriptionem ilarique animo firmo* (doc. 64).¹³

No hi manquen, però, subscripcions autògrafes, on autors i testimonis acostumen a traçar el seu nom i condició acompanyats de signes personals que, sovint, imiten els dels rogataris. Aquestes subscripcions, en general, acostumen a presentar una escriptura força rústega, pròpia de persones poc habituades a escriure.¹⁴

EL VALOR JURÍDIC DELS DOCUMENTS

La major part de la documentació se'ns ha transmès a través d'originals autèntics. Així ens ho testimonien la pròpia escriptura i les circumstàncies en què va tenir lloc el fet documentat. Igualment ens ho acrediten l'estructura diplomàtica, les subscripcions dels autors i dels testimonis i la clausura del rogatari de les escriptures. Tot i això, no manca la presència d'algun document fals o suspecte, com és el cas de la traducció del segle XIII d'una ordinació sobre el repartiment de l'aigua i de les tasques de neteja de la sèquia d'Irués entre diverses viles de la comarca aragonesa del Somontano (doc. 365) o una donació per la qual es declaren alodials els béns del prior de Sant Jaume de Frontanyà (doc. 990).

Les fórmules diplomàtiques de tradició gòtica que segueixen la majoria dels documents acostumen a cenyir-se a una estructura formal comuna. Només esporàdicament, alguns textos presenten vacil·lacions en la seva aplicació, a causa, potser, del poc coneixement que l'escrivà tenia dels formularis o d'una interpretació més personal. En general, compleixen amb el precepte de la llei gòtica que els confereix ple valor jurídic i que consisteix en l'expressió de la data i la presència de les subscripcions dels autors i dels testimonis. L'autor, en la seva subscripció, demana expressament

13. Sobre les capacitats de llegir i escriure i la seva indicació explícita en els documents vegeu: Josep TRENCHS, «Entorn de la *ignorantia litterarum* en documents catalans dels segles X-XI», a *Miscel·lània Aramon i Serra. Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a R. Aramon i Serra en el seu setantè aniversari*, Barcelona, 1983, pp. 573-582. Vegeu, també, l'exhaustiu treball de Michel ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne (IXe-XIe siècles)*, 2 vols., Madrid, 2003, concretament les pp. 81-112.

14. Vegeu Michel ZIMMERMANN, *Écrire et lire...*, pàgines citades.

als testimonis que signin el document i, algunes vegades, a l'escrivà la seva redacció.¹⁵

Entre la documentació hi ha, però, un bon grapat d'escriptures sense data ni subscripcions, que, segons la llei *Quales debeant scripturae valere*,¹⁶ estarien mancades de valor jurídic. És el cas de la majoria dels documents feudals per excel·lència, convinences i juraments de fidelitat, que tan bé ens il·lustren sobre el feudalisme a casa nostra. No hi ha cap dubte sobre l'autenticitat i el valor jurídic d'aquests documents, malgrat que no compleixen amb les formalitats esmentades. Altres documents de caràcter feudal, com els encomanaments, les infeudacions i les donacions subjectes a serveis de vassallatge i de fidelitat, al contrari, sí que acostumen a presentar l'escatocol complet, que segons el Liber Iudicum els confereix ple valor jurídic.

LA TRADICIÓ DOCUMENTAL

Tota aquesta documentació s'ha conservat en diferents graus de tradició, on els originals són els més abundants. En la majoria de casos, originals i còpies, siguin coetànies o posteriors, simples o autenticades per un notari, no presenten greus dificultats d'identificació. Tot i això, hi ha un nombre important de còpies simples, sense signes de validació o subscripcions que puguin garantir-ne la credibilitat. Moltes d'aquestes còpies estan relacionades amb juraments de fidelitat i convinences que generalment estan mancats de l'element cronològic i de les subscripcions corresponents. Les característiques gràfiques d'una bona part d'aquests tipus documentals han permès identificar-los com a còpies simples i situar-los cronològicament a finals del segle XII. La seva elaboració podria estar relacionada amb la tasca iniciada per Alfons I el Cast en el tram final del seu regnat de recopilació dels títols relatius als seus béns i drets, és a dir, aquells documents de caràcter polític i feudal relacionats amb el procés de plena feudalització del territori català, que responia a la necessitat dels comtes de Barcelona d'afirmar la seva primacia.

No manquen tampoc les còpies que intenten imitar gràficament els documents que reproduïen i les signatures autògrafes i que,

15. El formulari, amb diferents variants, acostuma a expressar aquesta formalitat de la següent manera: «Sig+num ... qui ... fecit scribere et firmavi firmari que rogavit».

16. Liber Iudicum, llibre II, títol V, I.

sovint, són de difícil datació. Aquests falsos diplomàtics, però, no són necessàriament falsos històrics ni s'haurien elaborat amb una intenció fraudulenta. Probablement, la seva confecció obeiria a la necessitat d'una nova redacció davant el mal estat de l'original, que hauria estat rebutjat una vegada se n'hauria elaborat la còpia.

Altres documents se'ns han transmès per mitjà de trasllats. Es tracta de còpies autèntiques elaborades, en bona part, a partir de mitjan segle XIII, tot seguint les formalitats que els conferien el valor d'autenticitat en haver estat elaborats per un notari dipositari de la fe pública. Aquestes formalitats apareixen, generalment, abans i després del text original, que es copia íntegrament. Ens indiquen que es tracta d'una còpia feta fidelment a partir d'aquell i donen la relació dels testimonis presents i la clausura del notari encarregat de fer la còpia, amb indicació de la data i d'altres aspectes dignes de destacar. Alguns trasllats, a més, porten la subscripció de l'autoritat competent que autoritza l'elaboració de la còpia.

Els trasllats elaborats en època anterior a la instauració del notariat no compleixen sempre totes aquestes formalitats. Si bé acostumen a indicar per mitjà del mot *translatum* que es tracta d'una còpia autenticada, sovint estan mancats de la relació de testimonis, de la indicació de la data o, fins i tot, de la clausura.

Finalment, molts dels juraments de fidelitat i de les conviències se'ns han transmès també a través de les còpies del Liber Feudorum Maior i del Liber Feudorum Ceritaniae, tot i que, en aquest segon cas, la incidència és menor. Per les notícies dorsals i per l'edició de Miquel Rosell¹⁷ sabem que molts altres documents havien format part d'aquests dos cartorals, la qual cosa ens ha permès contemplar-los en la taula de la tradició documental com a còpies perdudes.

LA FORMA DIPLOMÀTICA

Alguns documents tenen la forma de carta partida. El tipus més característic utilitza les lletres de l'alfabet, que haurien quedat tallades en haver-se separat els dos pergamins que contenien els textos. En la majoria dels casos, els escrivans van utilitzar l'alfabet complet, en altres, pocs, aquest no es va arribar a completar per

17. FRANCISCO MIQUEL ROSELL, «Liber feudorum maior». *Cartulario real que se conserva en el Archivo de la Corona de Aragón*, Barcelona, 1945.

manca d'espai, perquè no havia estat calculat prèviament. En algun trasllat dels segles posteriors les lletres han quedat reduïdes a les tres primeres de l'alfabet, agrupades i repetides tres vegades, amb un espai de separació entre cadascun dels blocs.

Les més interessants, però, són aquelles en les quals s'ha utilitzat una frase o divisa en lloc de les lletres de l'alfabet. Aquesta peculiaritat la trobem en deu documents, tot i que en tres, un jurament de fidelitat, un empenyorament i un jurament, no n'ha estat possible la lectura (docs. 244, 717 i 1058). Les altres apareixen en tres convinences (una d'elles en una còpia de finals del segle XII o principis del XIII, atès que no s'han conservat els originals), en una notícia, en un encomanament, en una permuta, en una donació i en un contracte d'esposalles. Les frases utilitzades són, respectivament: *Divide eas* (doc. 46), *Dominus noster Ihesus Christus pax veritas* (doc. 85), *Deus in nomine tuo salvum me fac* (doc. 439), *Amatus Episcopus et Sancte Romane Aecclesiae Legatus* (doc. 83), *Divisio carte* (doc. 791, del qual es conserven els dos exemplars), *Comutatio inter Guillelmum Raymum et Sanctum Petrum Puellarum* (doc. 835), *Ad restitutionem Terracone et eccleisis* (sic) *Sancte Tecele* (doc. 941) i *Cirographum* (doc. 397).

De la resta de documents en forma de carta partida per lletres, destaquen aquells que ens han proporcionat els dos exemplars: una concessió (doc. 1071), una convinença (doc. 999), una venda (doc. 964), un jurament de fidelitat que editem per separat perquè es tracta del jurament mutu que es fan Bernat II, comte de Besalú, i Ramon Berenguer III, comte de Barcelona (docs. 372 i 373), un lliurament com a hostatges (doc. 996) i un testament i una donació relacionats entre si (docs. 903 i 904).

Destaca igualment un encomanament (doc. 799) partit pel marge dret, en sentit vertical, on consten senceres les lletres A C E G I L N P R T X Z, la qual cosa fa pensar que s'haurien escrit paral·lelament a les lletres de l'altre exemplar, presumiblement B D F H K M O Q S U Y. Posteriorment, s'haurien separat els dos textos amb un tall entre les dues columnes de lletres. Un cas similar se'ns presenta en una convinença; aquesta vegada les lletres, situades al marge esquerre, són: A C E G I L N P R T X (doc. 499) i estan escapçades a causa del tall.

Finalment, els altres tipus documentals en forma de carta partida per lletres són els següents: arrendament (docs. 462 i 751), capbreu (docs. 1126 i 1144), carta de poblament (doc. 1087), con-

còrdia (docs. 935 i 1085), convenença (docs. 29 amb les dues parts, 77, 290, 363, 444, 499 citat anteriorment, 500, 501, 502, 584, 600, 623, 626, 628, 634, 641, 642, 653, 696, 699, 712, 718, 735, 761, 774, 775, 824 amb les dues parts, 866, 867, 873, 883, 884, 931 transmès per una còpia, 937, 992, 1004, 1024, 1033, 1039, 1044 i 1062), definició (docs. 106, 752, 1046 i 1066), donació (838, 904, 934, 1015 i 1061), empenyorament (325, 620 i 1043), encomanament (docs. 460, 470, 694 amb les dues parts, 795, 799 citat anteriorment, 817, 979 i 1035), establiment (docs. 870 i 889), infeudació (docs. 441, 442, 449 amb les dues parts, 464, 476 i 982), judici (doc. 277), jurament de fidelitat (309, 938, 1017 i 1018), pacificació (docs. 425, 445, 523 i 692), pacte (doc. 598), permuta (docs. 459, 821, 869 i 1073), sentència (doc. 693, 936 i 940), testament (doc. 903) i venda (doc. 616).

ELS ESCRIVANS

Els documents són el resultat de l'activitat escripturària d'un gran nombre d'escrivans. En general la seva actuació és en un sol document, però no manquen els casos dels que apareixen clausurant diferents actes i contractes amb més assiduitat. D'aquests, els més remarcables són els encarregats de la redacció de documents directament relacionats amb els comtes Ramon Berenguer III i Ramon Berenguer IV, que, a la vegada, actuen en contractes entre privats.

La presència repetida d'aquests rogataris informa de l'existència d'una escribania organitzada en temps d'aquests dos comtes.¹⁸ No es pot afirmar el mateix durant els governs de Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II. Els documents d'aquest diplomatarí en què estan implicats aquests dos comtes són molt pocs, tretze en total, i no permeten assegurar del cert la vinculació dels escrivans a la casa comtal. Cal destacar, però, la intervenció de Bernat Oleguer, probablement laic, en dos convençes protagonitzades per Berenguer Ramon II (docs. 216 i 217) i, setze anys més tard, clausurant una concessió de Ramon Berenguer III (doc. 356). Un Oleguer, diaca, apareix com a escrivà d'una donació (doc. 289), però no sembla que es tracti del personatge anterior. Finalment,

18. Sobre l'escribania de Ramon Berenguer III vegeu José TRENCHS, «La escribanía de Ramón Berenguer III (1097-1131): Datos para su estudio», *Saitabi*, XXXI (1981), pp. 11-36. Amb relació als escrivans i a l'escribania de Ramon Berenguer IV vegeu del mateix autor «Los escribanos de Ramón Berenguer IV...», i Antonio M. ARAGÓ; José TRENCHS, «Las escribanías reales catalano-aragonesas...».

en algunes còpies apareixen Berenguer, sotsdiaca (docs. 60 i 61) i Martí, sacerdot (doc. 89).

A partir de Ramon Berenguer III la situació canvia. El nombre de documents en els quals és protagonista aquest comte s'amplia considerablement. Tot i això, la majoria dels rogataris actuen una sola vegada. Són majoritàriament eclesiàstics, els uns vinculats a la seu de Barcelona o als monestirs de Sant Cugat i Ripoll, i els altres simples levites i jutges.

Els autors de la *conscriptio* dels documents comtals són els levites Pere (doc. 261), Oleguer (doc. 289), Arnau (doc. 501) i Ramon (doc. 541), el sotsdiaca Arnau (doc. 455), els preveres Arnau (docs. 410 i 423¹⁹), Pere (doc. 632) i Bernat, que a la condició de prevere afegeix la d'escrivà (doc. 607), el clergue Pere (doc. 460), el sotsdiaca i canonge Berenguer (doc. 353), l'ardiaca de Barcelona Pere (doc. 611), el monjo Guiu (doc. 613), el diaca i monjo Garcia (doc. 617), el prevere i monjo Pere (doc. 497), el sacerdot i monjo Pere (doc. 507) i el sacerdot Pere (doc. 555).²⁰

Altres rogataris són Renau, gramàtic de Barcelona (doc. 402)²¹ i doctor de Barcelona (doc. 452), Ramon (doc. 389), Esteve Sigfred (doc. 425), Pere Sunifred (doc. 450) i Bernat Oleguer (doc. 356) que, com ja s'ha indicat, clausurà dos documents de Berenguer Ramon II.

Finalment, un petit grup d'escrivans varen actuar en més d'un document. És el cas dels preveres Ramon (docs. 296 i 414) i Pere (docs. 371, 372, 373 i 417), del levita Ramon (docs. 339, 363, 364 i 370), del capellà i jutge Miquel Salomó (docs. 502 i 525) i de l'escrivà i notari comtal Ponç (docs. 324, 434, 585, 586, 621, 623 i 626). Sabem que aquest personatge es va encarregar de l'escrivania durant els darrers anys de govern del comte, raó per la qual el trobem repetidament com a encarregat de la redacció de documents comtals, però no és estrany trobar-lo clausurant documents aliens a l'escrivania. Aquesta duplicitat en la seva actuació es fa palesa en la seva pròpia titulació. Quan actua en documents privats, s'identifica com a notari o com a escrivà,

19. En aquest segon cas sorgeix el dubte de si es tracta de la mateixa persona perquè el document ens ha arribat mitjançant dos trasllats del segle XIV.

20. Podria donar-se el cas que aquests darrers tres rogataris fossin la mateixa persona, però només un dels documents on apareixen és original, és del tot impossible poder examinar-ne l'escriptura en els altres dos.

21. Com a gramàtic de Barcelona apareix també en la venda del castell d'Arraona, feta pel bisbe Ramon Guillem als esposos Ricard Guillem i Ermessenda (doc. 443).

mentre que quan actua en documents pròpiament comtals ho fa com a escrivà del comte o notari del comte. També el trobem com a sacerdot, com a sotsdiaca i com a clergue.

Del govern de Ramon Berenguer IV tenim notícies suficients sobre el funcionament de la seva escrivania, que hauria heretat del seu pare, i de la nòmina dels escrivans que hi actuaven.²² Entre els originals de la nostra documentació destaca la presència de l'escrivà Ponç. Aquest personatge prové de l'escrivania de Ramon Berenguer III i, de la mateixa manera que ho havia fet durant el govern d'aquest comte, en la seva activitat es limita a indicar el seu nom o a identificar-se com a notari, com a notari o escrivà del comte de Barcelona i com a escrivà del comte i de l'església de Barcelona. La majoria dels documents que va protagonitzar Ramon Berenguer IV van ser clausurats per aquest escrivà (docs. 646, 653, 659, 660, 671, 682, 683, 692, 694, 695, 696, 699, 718, 722, 741, 725, 732, 733, 761, 774, 775, 818, 822, 831, 841, 846, 852, 853, 857, 859, 866, 894, 895, 897, 905, 935, 936, 937, 938, 939, 941, 943, 949, 956, 960, 967, 982, 984, 996, 1014, 1015, 1018, 1023, 1031, 1043, 1044, 1056, 1062, 1066, 1067, 1069, 1071 i 1072). També el trobem en altres documents, en algun dels quals apareix el comte com a subscriptor o testimoni (docs. 693, 710 i 991). Amb menor incidència en aquesta documentació, tot i ser reconeguda la seva vinculació a l'escrivania comtal, hi ha l'escrivà Pere de Corró (docs. 1011, 1017, 1033, 1034, 1035, 1038, 1040 i 1068). La resta de documents directament relacionats amb Ramon Berenguer IV van ser redactats per diferents professionals, catalans o aragonesos.²³ Destaquen Gregori (doc. 1061), Ramon (doc. 738), Nadal (doc. 806), Guillem Pere (docs. 1042 i 1086) i Sancho de Perarrúa (doc. 781), que també es va encarregar de la *conscriptio* d'un document que, posteriorment, va traslladar Ponç, escrivà del comte (doc. 646). No n'hi ha cap que indiqui la seva condició d'eclesiàstic, però sí la d'escrivans. En el cas de Guillem Pere consta que actua per manament exprés del comte.

La resta de rogataris són: Bernat, sacerdot (doc. 655), Guillem, prevere (doc. 684), Pere, sacerdot (doc. 875), mestre Robert, ardiaca de l'església de Pamplona, capellà del rei García VI de Navarra i

22. Vegeu José TRENCHS, «Los escribanos de Ramón Berenguer IV...» i Antonio M. ARAGÓ; José TRENCHS, «Las escribanías reales catalano-aragonesas...».

23. Vegeu una relació àmplia d'escrivans localitzats a través de la consulta d'aquesta documentació i d'altra a José TRENCHS, «Los escribanos de Ramón Berenguer IV...».

clergue de Ramon Berenguer IV (doc. 884), Pere, prevere (doc. 943), Ramon, sacerdot (doc. 949), Guillem, prevere (doc. 1026 que se'ns ha transmès per mitjà d'una còpia) i Bernat, diaca (doc. 1058).

És important destacar en l'activitat dels rogataris, tant en la dels que s'acaben d'esmentar com en la dels que actuen en la resta dels documents del diplomatar, les justificacions en la seva clausura sobre els afegits a la interlínia, raspats, expuntuacions o esmenes que han realitzat en el text i que, sens dubte, acrediten la consciència personal sobre la transcendència del treball que realitzaven i les conseqüències del fet documentat.²⁴

LA LLENGUA DELS DOCUMENTS

Com en el lliurament anterior,²⁵ el llatí vulgar, fortament influenciat pel català, és la llengua bàsica dels textos que presentem. Les grafies incorrectes i els errors en les desinències verbals i en les declinacions, així com en el gènere i en el nombre dels substantius, demostren sovint el coneixement precari que molts escrivans tenien de la llengua llatina. D'altra banda, la presència del català en frases curtes, sobretot en les convinences i en els juraments de fidelitat, fa que la documentació tingui un gran interès filològic i un remarcable valor lingüístic. Igualment destacable és la versió catalana del segle XIV de la carta de poblament de Tortosa (doc. 895), una còpia catalanitzada de final del segle XII d'un document del rei Sanç III Ramires (doc. 155) i un text en aragonès de principis del segle XIII que, de fet, és una falsificació (doc. 365).

La presència de l'hebreu i l'àrab en alguns textos del diplomatar n'enriqueix el valor lingüístic i filològic i és una mostra, encara que testimonial, del multigrafisme en terres catalanes als

24. A tall d'exemple: «... qui hoc scripsit die et anno quo supra, cum litteris rasis et emendatis in linea...» (doc. 56); «... rogatus scripsi, cum litteris dampnatis in linea X et XIII et in XXX et superscriptis in linea XIII, et sub (senyal) die et anno quo supra» (doc. 267); «... qui hoc scripsit, cum literis suprapositis in linea secunda, die et anno quo supra» (doc. 452); «... qui hoc scripsit die annoque prephato, literis fuis in linea VI^a et superpositis in XI^{ma} et rasis in prima et superpositis et emendatis in linea VIII et rasis in linea III et prima» (doc. 693). Sobre aquest particular vegeu José TRENCHS, «El escribano y la corrección de originales en documentos catalanes (siglos IX-X)», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, XXII (1974-1975), pp. 219-230.

25. Vegeu M. Josepa ARNALL; Ignasi J. BAIGES, «Estudi paleogràfic i diplomàtic», a Gaspar FELIU; Josep Maria SALRACH (dir.), *Els pergamins...*, pp. 63-82.

segles XI i XII. Pel que fa a l'hebreu, es tracta de puntualitzacions i precisions sobre els textos i, en algun cas, de subscripcions autògrafes o d'indicacions toponímiques (docs. 90, 182, 238, 248, 353, 475, 522, 665, 818, 923, 958, 1040, 1066, 1069, 1071 i 1072). Els caràcters aràbics tenen menor incidència en la documentació, ja que es limiten a la subscripció de rei Pere I, fill de Sanç Ramires (docs. 87, 199, 215, 237, 239, 243, 266 i 329) i a les d'altres personatges (docs. 525, 1011 i 1023).

LES TIPOLOGIES DOCUMENTALS

El fons comtal de l'Arxiu de la Corona d'Aragó l'integren documents d'una àmplia i variada tipologia,²⁶ que ens il·lustra sobre múltiples aspectes relacionats amb l'economia, la societat, la política o la cultura.

Les vendes, arrendaments, complantacions, definicions, donacions, donacions remunerades, permutes, establiments, subestabliments, empenyoraments i altres formes de crèdit són els exemples més representatius del que podríem anomenar documents de transacció, la finalitat dels quals és el traspàs dels drets de domini.

Els documents feudals per excel·lència són, majoritàriament, les convinences i els juraments de fidelitat, però també cal contemplar aquí els inventaris que reflecteixen la relació de béns i drets lliurats als vassalls, els memorials de pagament de les rendes obtingudes, els passaments i relacions de comptes, els capbreus i les relacions de censos. Altres documents de caràcter feudal són els encomanaments, les infeudacions i les donacions subjectes a serveis de vassallatge i de fidelitat.

Els uns i els altres tenen com a tret més significatiu el ric vocabulari utilitzat per expressar els lligams i les noves relacions jeràrquiques de poder, fruit de les concessions de feus i dels compromisos de fidelitat corresponents.

Un altre grup de documents està relacionat amb els conflictes i les diferents maneres de resoldre'ls. Els més representatius són els memorials de greuges, els judicis, les sentències i els relacionats amb arbitratges. Caldria contemplar aquí, també, les definicions, que tot i que podem considerar com a documents

---

26. En els quadres que acompanyen aquest text trobareu agrupades les diferents tipologies documentals que integren aquesta documentació.

de transacció, sovint són el producte del desenllaç de moltes disputes i conflictes.

No hi manquen tampoc alguns documents relacionats amb l'àmbit familiar més directe, que estan representats pels esponsallicis, els contractes d'esposalles i els heretaments.

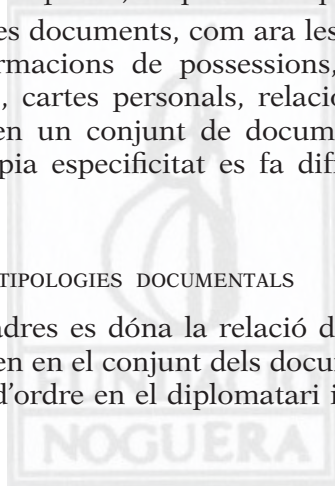
Importants per la seva representació numèrica i interessants pel seu contingut són els documents de darreres voluntats, representats per testaments i adveracions. No és gaire habitual que es conservi més d'un testament de la mateixa persona i l'adveració o publicació sacramental posterior. Aquest és el cas dels dos testaments de Ramon Berenguer III, de 1122 i 1130, i de l'adveració de 1130 (docs. 537, 631 i 633). El segon i definitiu testament se'n ha conservat en un trasllat de 1204 i l'adveració en un altre de 1154. Les dates contradictòries entre aquests dos trasllats permeten situar la mort del comte l'any 1130 i no el 1131, tal com ha estat contemplat per la historiografia. Un altre testament interessant és el del prevere Guillem, que es va redactar, juntament amb la donació d'un alou a l'orde del Temple, en forma de carta partida (docs. 903 i 904). Dintre d'aquest grup de documents cal incloure, també, les execucions testamentàries, donacions que fan els almoners en compliment de les darreres voluntats dels testadors, la qual cosa les converteix, a la vegada, en documents transaccionals que segueixen les pautes formals de les donacions típiques.

Altres escriptures responen a l'activitat política interior i exterior, privativa dels comtes, que es tradueix en concessions de cartes de poblament i de franqueses, en pactes i repartiments territorials.

Finalment, altres documents, com ara les actes de consagració i dotació, les confirmacions de possessions, termenaments, manumissions, notícies, cartes personals, relacions de persones i un llarg etcètera, formen un conjunt de documents de gran interès, que per la seva pròpia especificitat es fa difícil d'inscriure en els grups anteriors.

ELS QUADRES DE LES TIPOLOGIES DOCUMENTALS

En aquests quadres es dona la relació de les tipologies documentals que apareixen en el conjunt dels documents que editem, tot indicant el número d'ordre en el diplomatar i la data de cadascun.

Absolució

<i>Número</i>	<i>Data</i>
455	1113, novembre, 26

Acta de consagració i dotació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
544	1122, novembre, 14
667	1133, novembre, 3
906	1150, novembre, 2

Adveració

<i>Número</i>	<i>Data</i>
63	1076, novembre, 12
84	1077, desembre, 13
111	1080, maig, 6
129	1082, febrer, [5]
234	1091, juliol, 26
236	1092, gener, 8
404	1110, novembre, 11
430	[després de 1112, juny, 15]
553	1123, desembre, 19
578	1126, març, 24
633	1130, agost, 19
689	1135, juny, 9
749	1139, maig, 3
819	1143, setembre, 27
826	1144, maig, 27
830	1145, febrer, 11
885	1149, agost, 8
961	1153, setembre, 23
968	1154, març, 5
1084	1161, gener, 1

Arrendament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
462	1114, octubre, 13
751	1139, juny, 17
1081	1160, octubre, 10. Llagostera

Aval

<i>Número</i>	<i>Data</i>
213	1089, juliol, 3

Capbreu

<i>Número</i>	<i>Data</i>
38	[després de 1065, juny, 11]
119	1081, febrer, 19
207	[1049-1088]
282	[1068-1095]
312	[1047-1098]
490	[1110-1117]
491	[1110-1117]
753	[1138, juny, 24 / 1139, juny, 23]
896	[abans de 1150]
914	1151, febrer, 25. Vilamajor
916	1151, febrer, 26
915	[abans de 1151, febrer, 26]
917	1151, febrer, 28. Gavà
918	1151, març, 1. Església de Sant Pere de Gavà
919	1151, març, 2
920	1151, març, [2]. Piera
921	1151, abril, 2. Caldes de Malavella
922	1151, abril, 3. Llagostera
923	1151, abril, 5. Girona
924	1151, abril, 6. Palafrugell
925	1151, abril, 8. Besalú
926	1151, abril, 12. Prats de Molló
927	1151, abril, 14. Vilafranca de Conflent
928	1151, abril, 16. Llívia
929	1151, abril, 17. Ix
930	1151, abril, 20. Ripoll
933	1151, juliol, 20
1051	[1158-1159]
1065	[abans de 1160, juliol, 1]
1112	[sense data]
1115	[sense data]
1116	[sense data]
1118	[sense data]
1119	[sense data]
1120	[sense data]

 Capbreu

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1126	[sense data]
1129	[sense data]
1131	[sense data]
1132	[sense data]
1133	[sense data]
1135	[sense data]
1136	[sense data]
1137	[sense data]
1139	[sense data]
1140	[sense data]
1141	[sense data]
1142	[sense data]
1144	[sense data]
1148	[sense data]

 Carta

<i>Número</i>	<i>Data</i>
639	[després de 1130]
758	[1137-1139, octubre, 27]
759	[1137-1139, octubre, 27]
760	[1137-1139, octubre, 27]
786	[1131-1141], juny, 10. Pisa
773	[c. 1140, setembre, 16]
820	[abans de 1143, novembre, 27]
856	[després de 1146]
966	[després de 1153, novembre, 15]
1029	[1157]
1095	[1146-1162]
1098	[1157-1162]
1099	[1158-1162]
1111	[sense data]

 Carta de franqueses

<i>Número</i>	<i>Data</i>
266	1094, abril
357	1105, juliol. Ejea de los Caballeros
401	1110, juliol. Ejea de los Caballeros
512	1119, desembre, 13. Pedraza
720	1137, abril. Benavarri

 Carta de poblament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
482	1117, juny, 29
670	1134, febrer
893	[1148, desembre, 31 - 1149, novembre, 30]
894	1149, novembre, 30
895	1149, novembre, 30
897	1150, gener
1026	1157, octubre
1087	1161, març

 Cessió

<i>Número</i>	<i>Data</i>
479	1117, maig, 20

 Commutació de cens

<i>Número</i>	<i>Data</i>
816	1143, [juny, 25]

 Complantació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
713	1136, novembre, 23

 Composició i pacificació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
481	1117, juny, 18

 Concessió

<i>Número</i>	<i>Data</i>
356	1105, abril
1067	1160, juliol, 17
1071	1160, agost, 7

 Concòrdia

<i>Número</i>	<i>Data</i>
935	1151, juliol, 21
1085	1161, gener, 19

 Confirmació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
243	1092, desembre. Montsó
315	1099, març, 13
560	[1124], desembre. Ejea de los Caballeros
741	1138, agost, 27. Ayerbe
943	1151, octubre, 30
1040	1158, desembre, 13

 Confirmació de donació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
171	1086, abril, 17
952	1152, desembre, 27

 Confirmació d'establiment

<i>Número</i>	<i>Data</i>
743	1138, octubre, 23
945	1151, novembre, 14

 Constitució de Pau i Treva

<i>Número</i>	<i>Data</i>
671	1134, abril, 15

 Contracte d'esposalles

<i>Número</i>	<i>Data</i>
370	1107, octubre, 1
397	1110, gener, 19

 Convinença

<i>Número</i>	<i>Data</i>
19	1032, març, [16-31]
25	[c. 1050]
26	[c. 1050]
29	[1057]
30	[abans de 1058, gener, 27]
39	[1038-1065]
46	[1050-1068]
55	1075, juliol, 12
58	1076, juny, 8
59	1076, juny, 8
66	[1066-1076]
75	1077, juliol, 13
76	1077, agost, 16
77	1077, setembre, 19
79	1077, setembre
85	[1055-1077]
95	1079, gener, 18
101	1079, maig, 31
118	1081, febrer, 2
123	[1080, juny, 24-30 o 1081, juny, 1-23]
126	[1076-1081]
134	[1056-1082]
154	1084, setembre, 23
157	1085, febrer, 3
163	1085, juny, 29
164	1085, agost, 16
167	1086, gener, 22
173	1086, maig, 15
174	1086, juny, 7
175	1086, juny, 7
184	1087, novembre, 3
185	1087, novembre, 21
193	1088, maig, 8
196	1088, maig, 12
200	1088, juny, 12 i [posterior a 1098]
208	1089, maig, 8
209	1089, juny, 6
211	[c. 1089, juny]
214	1089, juliol, 18
216	1089, novembre, 13
217	1089, novembre, 19

Convinença

<i>Número</i>	<i>Data</i>
219	1090, gener, 16
222	1090, març, 13
223	1090, maig, 29
229	1091, març, 12
241	1092, juliol, 20
254	1093, juliol, 20
276	[1079], març, 29 o [1095], març, 30
290	1096, juliol, 19
296	1098, gener, 21
299	1097, maig, 18
300	1097, setembre
306	1098, abril, 7
310	[1047-1098], maig
311	[1047-1098]
314	[c. 1098]
319	1099, abril, 20
326	1101, gener, [26]
339	1103, febrer, 8
342	1104, gener, 3
344	1104, abril, 9
345	1104, abril, 9
360	1105, novembre, [5 o 9]
363	1106, febrer, 17
366	1106, abril, 13
367	[c. 1106]
380	1108, maig, Barbastre
382	1108, agost, 28
391	1109, juliol, 13
402	1110, setembre, 26
405	1110, desembre, 18
416	1111, desembre, 26
421	1112, abril, 3
431	[1111, juny, 24 / 1112, juny, 23]
435	[1098-1112], gener
436	[1098-1112]
437	[1098-1112]
438	[1098-1112]
439	[c. 1112]
444	1113, març, 24
473	[1081-1115]
488	1117, desembre, 30
499	1118, febrer, 23

 Convinença

<i>Número</i>	<i>Data</i>
500	1118, maig, 26
501	1118, juny, 5
502	1118, juny, 5
504	1118, agost, 2
508	1119, maig, 16
524	1120, agost, 30
525	1120, novembre, 14
529	1121, febrer, 28
533	1121, maig, 27
535	1121, juny, 6
545	1122, desembre, 3
561	[1071-1124]
563	[1112-1124]
564	[1112-1124]
565	[1112-1124]
566	[1112-1124]
584	1126, juliol, 20
591	1127, abril, 5
600	[1117-1127]
613	[abans de 1128, agost, 17]
622	1129, abril, 20
623	1129, juny, 11
626	1129, octubre, 21
628	1130, gener, 30
634	1130, novembre, 18
641	[després de 1131], gener, 20
642	[després de 1131], gener, 20
653	1132, octubre, 16
660	1133, abril, 1
686	1135, març, 5
696	1135, juliol, 24
699	1135, octubre, 11
718	1136, desembre, 28
712	1136, novembre, 9
725	1137, novembre, 13. Saragossa
731	1138 [c. març, 5]
732	1138, març, 5
735	1138, març, 16
746	1139, març, 4
761	1139, octubre, 27

Convinença

<i>Número</i>	<i>Data</i>
764	1140, febrer, 21. Carrión de los Condes
774	1140, setembre, 16
775	1140, setembre, 16
787	1141, juny
812	1143, març, 26
824	1144, març, 23
831	1145, febrer, 23
833	1145, febrer, 24
853	1146, agost, 25
854	[1146]
855	[1146]
857	1147, gener, 3
866	1148, maig, 25
867	[c. 1148, maig, 25]
873	1148, octubre, 1
882	1149, abril, 26
883	1149, juny, 27
884	1149, juliol, 1
900	1150, juny, 17
902	[c. 1150], juliol, 30. Arles
931	1151, abril, 26. Borja
937	1151, juliol, 28
962	1153, octubre, 9
971	1154, maig, 5
973	1154, juny, 30
975	1154, juliol, 5
984	1154, novembre, 1. Barcelona
991	1155, maig, 29
992	1155, maig, 31
995	1155, agost, 18
999	1156, juny, 4
1004	1156, novembre, 3
1009	1157, gener, 18
1024	1157, setembre, 27
1031	1158, febrer. Saragossa
1033	1158, juny, 16
1034	1158, juny, 21
1039	1158, desembre, 3
1050	[1158-1159]
1044	1159, juny, 28

 Convinença

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1048	1159, desembre, 6
1055	1160, abril, 2
1062	1160, juny, 1
1068	1160, juliol, 23
1069	1160, juliol, 24
1074	1160, setembre, 2
1101	[1162 o 1163], març. Manresa
1114	[sense data]
1149	[sense data]

 Debitori

<i>Número</i>	<i>Data</i>
858	1147, març, 14
985	1154, novembre, 17
997	1156, gener
1076	1160, setembre
1086	1161, febrer. Setge de Baus

 Declaració

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1052	1160, gener, 13

 Definició

<i>Número</i>	<i>Data</i>
14	[abans de 995]
49	1069, desembre, 29
68	1077, gener, 28
73	1077, juny, 15
80	1077, octubre, 30
92	1079, setembre, 9
106	[1070-1079]. Castell de Besalú
113	1080, desembre, 10
138	1083, gener, 7
147	1083, novembre, 7
156	1085, febrer, 2
158	1085, febrer, 5

Definició

<i>Número</i>	<i>Data</i>
165	1085, agost, 28
186	1087, novembre, 27
218	1089, desembre, 11
228	1091, febrer, 2
232	1091, juny, 30
258	1094, gener, 18
295	1097, gener, 1
302	[abans de 1098]
340	1103, març, 8
375	1107, desembre, 17
383	1108, octubre, 28
409	1111, març, 28
410	1111, juny, 8
415	1111, setembre, 27
417	1112, gener, 6
427	1112, juny, 9
432	1112, juliol, 22
452	1113
528	1121, febrer, 28
538	1122, juny, 9
543	1122, novembre, 11
547	[1123], abril, 9
552	1123, octubre, 23
567	[1112-1124]
596	1127, agost, 17
627	1130, gener, 26
629	1130, gener, 31
651	1132, juny, 8
658	1133, març, 29
676	1134, juny, 5
684	1135, gener, 19
687	1135, març, 14
690	1135, juny, 12
698	1135, agost, 3
734	1138, març, 10
752	1139, juny, 20
755	1139, setembre, 18
771	1140, setembre, 4
789	1141, desembre, 2
790	1142, gener, 23

 Definició

<i>Número</i>	<i>Data</i>
798	1142, juliol, 4
808	1143, gener, 21
829	1145, gener, 9
837	1145, març, 10
887	1149, agost, 11
907	1150, novembre, 9
908	1150, novembre, 27
954	1153, febrer, 6
972	1154, juny, 18
978	1154, agost, 18
990	1155, gener, 11
1000	1156, juliol, 1
1001	1156, setembre, 3
1016	1157, maig, 24
1046	1159, octubre, 27
1066	1160, juliol, 1

 Definició i convinença

<i>Número</i>	<i>Data</i>
434	1112, octubre, 10

 Definició mútua

<i>Número</i>	<i>Data</i>
747	1139, març, 10

 Donació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1	[c. 900]
3	[898, maig, 26 / [1916], maig, 26
9	953, gener, 8
16	1011, març, 13
22	1049, febrer, 24
60	1076, juny, 18
61	1076, juny, 18
62	1076, setembre, 12
64	1076, desembre, 4

Donació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
70	1077, març, 29
81	[1077], novembre, 2/5
87	1078, gener. Senebué
89	1078, juny, 26
91	1078, setembre, 9
93	1078, setembre, 9
122	1081, maig. Muñones
127	1082, gener, 26
133	1082, octubre, 16
140	1083, març, 1
145	1083, agost, 10
149	1084, gener
150	1084, març, 2
153	1084, abril, 24
155	1085, gener
162	1085, maig, 31
166	1086, gener, 22
169	1086, gener, 23
176	1086, juny, 21
179	1087, gener, 25
188	1088, gener, 20
189	1088, gener, 30
199	1088, maig. Arguedas
202	1088, setembre, 14
215	1089, setembre. Montearagón
224	1090, setembre, 30
235	1091, setembre. Loarre
237	1092, gener
246	1093, gener, 22
247	1093, febrer, 6
251	1093, abril, 2
264	1094, abril, 6
268	1094, juliol, 25
270	1094, agost, 9
289	[1089, juny, 14-1096, juliol, 1]
293	1096
294	1097, gener, 1
308	1098, juliol, 4
303	1098, gener, 14
305	1098, març, 6

Donació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
316	1099, març, 30
321	1099, octubre, [18]
322	1099, desembre, 19
329	1101, maig
332	1101, novembre, 22
334	1102, maig, 16
354	1105, març, 23
355	1105, març. Berbegal
368	1107, gener, 14
371	1107, octubre, 10
381	1108, agost, 13
384	1108, desembre, 17
419	1112, febrer, 1
423	1112, maig, 11
433	1112, setembre, 29
468	1115, juny, 30
474	1116, març. Montearagón
478	1117, gener, 23
486	1117, setembre, 1
497	1118, febrer, 11
507	1118, desembre, 6
509	1119, maig, 28
517	1120, febrer, 15
518	1120, febrer, 15
526	1120, setembre, 17
568	1125, febrer, 15
569	1125, març, 24
570	1125, març, 30
571	1125, abril, 29
575	1125, octubre, 30
582	1126, juny, 25
583	1126, juliol, 8
586	1126, agost, 5
592	1127, juliol, 23
607	1128, febrer, 13
615	1128, agost, 31
618	1129, gener, 16
625	1129, octubre, 14
630	1130, febrer [14-28]
632	1130, juliol, 9

Donació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
640	1131, gener, 10
644	1131, juny, 21
652	1132, setembre, 19
655	1133, gener, 3
656	1133, març, 5
659	1133, abril, 1
673	1134, abril, 22
674	1134, abril, 23
675	1134, abril, 24
685	1135, febrer. Graus
691	1135, juny, 24
697	1135, agost, 2
701	1135, novembre, 24
703	1136, gener, 3
705	1136, gener, 16
707	[1135, juny, 24 / 1136, juny, 23]
708	1136, abril, 16
711	1136, agost, 5
715	1136, desembre, 23
716	1136, desembre, 24
719	1137, gener, 4
722	1137, agost, 11
726	1137, novembre, 19
736	1138, març, 17
738	[1138], maig. Montsó
754	1139, setembre, 14
757	1139, octubre, 24
762	1139, novembre, 21
766	1140, maig, 16. Saragossa
767	1140, maig, 29
781	1140, desembre. Barbastre
785	1141, juny, 3
802	1142, desembre, 10
805	1143, gener, 5
811	1143, febrer, 20
813	1143, abril, 15
822	1143, novembre, 27. Girona
828	1144, desembre, 25
834	1145, febrer, 27
836	1145, març, 8

 Donació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
838	1145, abril, 21
841	1145, juliol
843	1145, octubre, 2
846	1146, febrer, 17
852	1146, agost, 3
863	1148, març, 5
868	1148, maig, 28
872	1148, setembre, 25
875	1148, desembre, 23. Setge de Tortosa
877	1148
879	1149, febrer, 17
880	1149, març, 16
888	1149, agost, 23
890	1149, setembre. Setge de Lleida
904	1150, juliol, 31
934	1151, juliol, 20
941	1151, agost
946	1151, desembre, 1
950	1152, juliol, 16
960	1153, agost, 24
967	1153, desembre, 11
989	1154. Tudela
1015	1157, abril. Lleida
1028	1157. Estopanyà
1042	1159, gener, 1. Saragossa
1061	1160, juny, 1
1070	1160, juliol. Barcelona

 Donació i confirmació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
558	1124, agost. Setge de Lizana

 Donació remunerada

<i>Número</i>	<i>Data</i>
54	1075, juliol, 4
108	1080, febrer, 15
261	1094, febrer, 19

 Donació remunerada

<i>Número</i>	<i>Data</i>
385	1109, febrer, 21
457	1114, febrer, 1
783	1141, gener, 24
801	1142, novembre, 31
804	1142, desembre, 28. Barcelona
825	1144, maig, 5
864	1148, abril, 26
947	1151, desembre, 6
959	1153, juny, 19
969	1154, març, 31
1020	1157, juny, 19
1082	1160, octubre, 24

 Dotació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
577	1126, gener, 21
663	1133, juliol, 10
810	1143, gener, 28
892	1149, novembre, 16
939	1151, agost, 5. Tarragona

 Empenyorament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
18	1027, juliol, 9
37	[1064, desembre, 13]
67	1077, gener, 1
139	1083, gener, 31
146	1083, novembre, 4
159	1085, març, 9
177	1086, juliol, 9
182	1087, setembre, 22
187	1088, gener, 10
250	1093, març, 29
256	1093, desembre, 12
272	1094, octubre, 12
274	1095, gener, 26
275	1095, març, 6
278	1095, abril, 23

Empenyorament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
279	1095, juliol, 28
297	1097, abril, 7
298	1097, abril, 9
325	1101, gener, 13
341	1103, març, 25
353	1105, febrer, 28
378	1108, febrer, 26
379	1108, maig, 11
388	1109, abril, 11
389	1109, maig, 11
408	1111, febrer, 24
418	1112, gener, 31
424	1112, maig, 15
463	1114, desembre, 29
469	1115, octubre, 21
475	1116, juny, 19
498	1118, febrer, 22
506	1118, octubre, 31
540	1122, octubre, 25
548	1123, abril, 13
559	1124, novembre, 15
590	1127, març, 22
612	1128, juliol, 15
619	1129, gener, 16
620	1129, abril, 1
643	1131, maig, 26
647	1132, gener, 19
657	1133, març, 12
665	1133, juliol, 19
688	1135, març, 15
709	1136, abril, 30
710	1136, maig, 16
714	1136, novembre, 3
717	1136, desembre, 27
721	1137, maig, 20
737	1138, maig, 13
740	1138, juliol, 20
744	1138, desembre, 14
772	1140, setembre, 9
776	1140, setembre, 26

 Empenyorament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
794	1142, març, 21
818	1143, juliol
842	1145, agost, 21
859	1147, agost, 5
909	1150, desembre, 13
974	1154, juliol, 4
983	1154, octubre, 15
1005	1156, desembre, 3
1006	1156, desembre, 20
1010	1157, febrer, 1
1043	1159, juny, 9
1044	1159, novembre, 23

 Encomanament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
103	1079, setembre
104	1079, desembre, 5
109	1080, febrer, 19
110	1080, febrer, 19
124	1081, juliol, 21
137	[1078-1082]
206	[1068-1088]
460	1114, juliol, 2
470	1115, octubre, 25
511	1119, octubre
550	1123, juliol, 12
555	1124, gener, 2
617	1128, octubre, 28
694	1135, juliol, 7
724	1137, agost, 28
742	1138, octubre, 8
745	1139, febrer, 25
768	1140, juny, 22
791	1141, gener, 25
795	1142, març, 24
799	1142, agost, 2
815	1143, maig, 31. Barcelona
817	1143, juny. Saragossa
849	1146, juny, 28

 Encomanament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
861	1147
865	1148, maig, 20
979	1154, agost, 23
1002	1156, octubre
1003	[després de 1156, octubre]
1035	1158, juliol, 5
1063	1160, juny, 17

 Esponsalici

<i>Número</i>	<i>Data</i>
72	1077, maig, 30
348	1104, setembre, 17
407	1111, gener, 25
839	1145, abril, 29
981	1154, agost, 25
988	1154, desembre, 26
994	1155, agost, 18
1025	1157, octubre, 31. Oristà

 Establiment

<i>Número</i>	<i>Data</i>
262	1094, febrer, 28
292	1096, desembre, 17
320	1099, agost, 6
351	1105, gener, 4
358	1105, agost, 8
399	1110, abril, 27
458	1114, març, 17
477	1116, desembre, 6
503	1118, juliol, 5
510	1119, agost, 4
513	1119, desembre, 18
519	1120, abril, 6
541	1122, novembre, 2
557	1124, febrer, 25
574	1125, octubre, 28
579	1126, març, 31

 Establiment

<i>Número</i>	<i>Data</i>
580	1126, març, 31
581	1126, abril, 13
589	1126, novembre, 27
593	1127, agost, 4
610	1128, abril, 11
661	1133, maig, 1
662	1133, maig, 18
727	1137, desembre, 27
769	1140, juny, 22
777	1140, octubre, 13
788	1141, juliol, 13
792	1142, gener, 26
793	1142, febrer, 5
870	1148, juliol, 7
874	1148, novembre, 2
889	1149, setembre, 8
899	1150, maig, 15
913	1151, gener, 26
932	1151, maig, 25
953	1153, febrer, 3
955	1153, abril, 19
956	1153, maig, 8
1027	1157, novembre, 13
1037	1158, octubre
1045	1159, setembre, 9
1054	1160, març, 11
1088	1162, gener, 3
1089	1162, març, 12

 Execució testamentària

<i>Número</i>	<i>Data</i>
201	1088, juny, 28
531	1121, març, 7
986	1154, novembre, 19

 Fiançament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
845	[c. 1145]

 Formulari de jurament de fidelitat

<i>Número</i>	<i>Data</i>
136	[1076-1082]
638	[1117-1130]
723	1137, agost, 24. Altar de Sant Gil de la catedral d'Osca

 Greuges

<i>Número</i>	<i>Data</i>
253	[abans de 1093, juliol, 20]
654	[c. 1132]
669	[1119-1133]
911	[1145-1150]
912	[1145-1150]
948	[1147-1151]
1041	[1121-1158]
1092	[1131-1162]
1094	[1139-1162]
1100	[1160-1162]
1103	[1157-1166]
1104	[1157-1166]
1117	[sense data]

 Homenatge de fidelitat

<i>Número</i>	<i>Data</i>
970	1154, abril. Canfranc

 Infeudació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
105	1079, desembre, 21
240	[abans de 1092, juliol, 20]
335	1102, juliol, 9
347	1104, juliol, 13
441	1113, febrer, 25
442	1113, març, 8
449	1113, abril, 9
451	1113, juny, 5
464	1115, gener, 18

 Infeudació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
476	1116, octubre, 1
480	1117, juny, 18
483	[1117, juliol, 24]
536	1121, juliol, 4
562	[1112-1124]
778	1140, octubre, 30
982	1154, octubre, 4
1124	[sense data]

 Inventari

<i>Número</i>	<i>Data</i>
681	[després de 1134]
958	1153, juny, 9
1110	[sense any], desembre, 31
1127	[sense data]

 Judici

<i>Número</i>	<i>Data</i>
52	[c. 1071]
277	1095, abril, 17

 Jurament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
168	[c. 1086, gener, 22]
225	[c. 1090]
594	[abans de 1127, agost, 17]
606	[c. 1127]
611	[1128], juny, 23-juny, 25. Sahagún, Carrión, Fromista, Palència i Burgos
624	1129, agost, 3
1058	1160, maig, 21
1091	[després de 1162, octubre, 16]
1102	1164, novembre, [11]

 Jurament de fidelitat

<i>Número</i>	<i>Data</i>
17	[1011-1025]
21	[1020-1035]
23	[1039-1050]
27	[c. 1054, agost, 3]
28	[c. 1054, agost, 3]
32	[1046-1062]
33	[1046-1062]
34	[c. 1063, juliol, 15]
35	[1035-1063]
36	[c. 1064, febrer, 12]
40	[1039-1065]
41	[1055-1066]
42	[c. 1066]
44	[c. 1067, novembre, 8]
45	[c. 1067]
47	[1050-1068]
48	[1066-1068]
50	[1069-1071]
51	[c. 1069-1071]
53	[c. 1074, octubre, 7]
57	[1068-1075]
74	1077, juny, 26
102	1079, setembre, 14
135	[1076-1082]
178	[1086], desembre, 21
194	[c. 1081 - abans de 1088, maig, 12]
195	[c. 1081 - abans de 1088, maig, 12]
197	[després de 1088, maig, 12]
198	[c. 1088, maig, 12]
204	[1068-1088]
205	[1068-1088]
221	[c. 1090, març, 12]
244	[1066-1092]
283	[1068-1095]
284	[1068-1095]
285	[1068-1095]
286	[1081-1095]
287	[c. 1081-1095]
288	[1092-1095]
301	[1082-1097]

Jurament de fidelitat

<i>Número</i>	<i>Data</i>
309	1098, novembre, 7
313	[1055-1098]
317	[1099, març, 30]
337	[1095-1102]
338	[1098-1102]
349	1104, octubre, 3
361	[1097-1105]
364	1106, febrer, 17
372	1107, octubre, 10
373	1107, octubre, 10
376	[1070-1107]
392	[1095-1109]
393	[1095-1109]
394	[1095-1109]
395	[1095-1109]
396	[1107-1109]
403	1110, setembre, 26
406	[abans de 1111]
411	[c. 1111, juny, 8]
412	[c. 1111, juny, 8]
413	1111, juny, 30
426	[1112, juny, 8]
428	[1112, juny, 9]
446	1113, març, 29
447	1113, març, 29
448	1113, març, 29
453	[abans de 1113, novembre, 26]
454	[abans de 1113, novembre, 26]
456	[1102-1113]
465	[c. 1115, gener, 18]
484	[c. 1117, juliol, 24]
489	[1109-1117]
492	[1109-1117]
493	[1109-1117]
494	[1109-1117]
495	[1109-1117]
496	[1112-1117]. Barcelona
505	[1118, agost, 2]
514	[1075-1119]
515	[1075-1119]

Jurament de fidelitat

<i>Número</i>	<i>Data</i>
516	[1075-1119]
527	1121, gener, 19
530	[c. 1121, febrer, 28]
532	1121, abril, 24
534	1121, maig, 29
539	1122, octubre, 13
549	1123, juny, 18
551	[1123, juliol, 12]
573	1125, setembre, 15
576	[c. 1125]
585	1126, agost, 5
587	1126, octubre, 17
599	[c. 1127]
601	[1117-1127]
602	[1117-1127]
603	[1112-1127]
604	[1117-1127]
605	[1117-1127]
635	1130, novembre, 24
636	[1097-1130]
637	[1108-1130]
682	1135, gener, 11. Seu de Sant Pere de Vic
683	1135, gener, 11. Vic
695	1135, juliol, 7
700	[c. 1135, octubre, 11]
728	[1137]
756	[1139], octubre, 21
780	1140, desembre, 31
832	1145, febrer, 23
862	1148, març, 5
938	1151, juliol, 28
976	[1154, juliol, 5]
977	[1154, juliol, 5]
980	[1154, agost, 23]
1017	1157, maig, 31
1018	1157, maig. Lleida
1023	1157, juliol, 28. Castell de la Guàrdia de Montserrat
1064	1160, juny, 18
1105	[1120-1167]

 Jurament de fidelitat

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1106	[1120-1167]
1107	[1148-1167]
1121	[sense data]
1122	[sense data]
1123	[sense data]
1125	[sense data]

 Laude arbitral

<i>Número</i>	<i>Data</i>
330	1101, juliol, 23
998	1156, febrer, 11. Elna

 Liquidació de deute

<i>Número</i>	<i>Data</i>
461	1114, agost, 15

 Lliurament com a hostatge

<i>Número</i>	<i>Data</i>
996	1156, gener, 15. Montpeller

 Manumissió

<i>Número</i>	<i>Data</i>
800	1142, octubre, 14

 Memòria

<i>Número</i>	<i>Data</i>
114	[1059-1080]
115	[1059-1080]
116	[1059-1080]
597	[c. 1127, agost, 17]
910	[després de 1150, desembre, 13]
1019	1156, juny / 1157, abril, 25
1075	[1160], setembre, 4

 Memòria

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1113	[sense data]
1130	[sense data]
1134	[sense data]
1138	[sense data]
1143	[sense data]
1145	[sense data]
1146	[sense data]
1147	[sense data]

 Notícia

<i>Número</i>	<i>Data</i>
24	[1039-1050]
83	1077, desembre, 6
96	1079, abril, 29
645	[abans de 1131, octubre]
702	[c. 1135]
878	[després de 1148]

 Ordinació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
365	1106, març

 Pacificació

<i>Número</i>	<i>Data</i>
425	1112, juny, 8
450	1113, maig, 27
445	1113, març, 29
523	1120, agost, 28
595	1127, agost, 17
692	1135, juliol, 7
733	1138, març, 5
807	1143, gener, 21

 Pacte

<i>Número</i>	<i>Data</i>
598	1127, novembre, 28
608	1128, febrer, 15. Palerm
609	1128, febrer, 15. Palerm
876	1148, desembre

 Passament de comptes

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1007	[1155-1156]
1021	[1157, maig / juny]
1022	[1157, maig / juny]
1032	1158, març
1077	1160, octubre, 1. Vilafranca de Conflent
1078	1160, octubre, 2. Tuïr
1079	1160, octubre, 2. Vilafranca de Conflent
1080	1160, octubre, 10. Llagostera
1083	[1160, octubre]

 Permuta

<i>Número</i>	<i>Data</i>
31	[1032-1060], abril, 17
121	1081, maig, 9
144	1083, juny, 9
152	1084, març. San Juan de la Peña
269	1094, agost, 9
459	1114, juny, 25
485	1117, agost, 4
572	1124, juny, 16-31 o 1125, maig, 16 - juny, 15
621	1129, abril, 1
809	1143, gener, 28
821	[abans de 1143, novembre, 27]
835	1145, març, 2
869	1148, maig, 29
871	1148, setembre, 4
942	1151, setembre, 22
1073	1160, setembre, 2
1093	[1137-1162]

 Promesa de pagament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
806	1143, gener, 6
851	1146, juliol, 25
905	1150, setembre

 Proposta de repartiment

<i>Número</i>	<i>Data</i>
97	1079, maig, 17
98	[c. 1079, maig, 17]
99	[c. 1079, maig, 17]

 Protecció

<i>Número</i>	<i>Data</i>
765	1140, febrer, 23

 Reconeixement de deute

<i>Número</i>	<i>Data</i>
704	1136, gener, 11
860	1148, novembre, 16

 Relació de persones

<i>Número</i>	<i>Data</i>
100	[c. 1079, maig, 17]

 Sentència

<i>Número</i>	<i>Data</i>
226	[c. 1090]
227	[c. 1090]
678	1134, juliol. Setge de Fraga
693	1135, juliol, 7
730	[1113-1137]
814	1143, maig, 28. Sant Cugat del Vallès

 Sentència

<i>Número</i>	<i>Data</i>
936	1151, juliol, 23. Palau comtal de Barcelona
940	1151, agost, 7. Tarragona
1012	[c. 1157, abril, 5]
1013	1157, abril, 5. Girona
1014	1157, abril, 29. Lleida
1049	[1154-1159]
1056	1160, abril, 21
1096	[1153-1162]
1097	[1153-1162]

 Subestabliment

<i>Número</i>	<i>Data</i>
951	1152, setembre, 13

 Termenament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
239	1092, juny

 Testament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
86	1078, gener, 29
161	1085, maig, 30
192	1088, abril, 7
233	1091, juliol, 19
245	1093, gener, 13
267	1094, maig, 29
291	1096, agost, 31
322	1101, març, 21
331	1101, novembre, 21
374	1107, desembre, 10
377	1108, febrer, 9
390	1109, juliol, 6
398	[1098-1100], febrer, 19
429	1112, juny, 15
471	1115, novembre, 7
487	1117, desembre, 23

 Testament

<i>Número</i>	<i>Data</i>
520	1120, abril, 29
521	1120, juliol, 17
537	1122, març, 7
542	1122, novembre, 3
546	1123, gener, 29
554	1123, desembre, 28
614	1128, agost, 23
631	1130, [juliol, 8]
646	1131, octubre. Setge de Baiona
649	1132, febrer, 10
650	1132, febrer, 11
664	1133, juliol, 13
666	1133, octubre, 5
672	1134, abril, 17
677	1134, juny, 15
729	[1117-1137]
750	1139, maig, 4
779	1140, novembre, 27
796	1142, març, 28
797	1142, maig, 11
803	1142, desembre, 18
827	1144, juliol, 27
840	1145, maig, 7
844	1145, desembre, 23
881	1149, abril, 4
886	1149, agost, 10
901	1150, juny, 27
903	1150, juliol, 31
944	1151, novembre, 2
949	1152, abril, 4. Barcelona
993	1155, juny, 5
1008	1157, gener, 8
1036	1158, octubre, 13
1060	1160, maig, 31

 Venda

<i>Número</i>	<i>Data</i>
2	901, desembre, [28]
4	938, gener, 27
5	[938], maig, 16
6	938, novembre, 9

Venda

<i>Número</i>	<i>Data</i>
7	942, abril, 17
8	951, maig, 31
10	936, febrer, 1
11	986, març, 28
12	986, abril, 6
13	987, maig, 16
15	997, juliol, 26
20	1035, febrer, 15
43	[1017-1067]
56	1075, juliol, 19
65	1076, desembre, 20
69	1077, febrer, 19
71	1077, abril, 11
78	1077, setembre, 28
82	1077, novembre, 13
88	1078, març, 4
90	1078, agost, 10
94	1078, novembre, 4
107	1080, gener, 14
112	1080, juliol, 6
117	1081, gener, 20
120	1081, maig, 9
125	1081, desembre, 31
128	1082, febrer, 16
130	1082, març, 13
131	1082, abril, 28
132	1082, maig, 25
141	1083, març, 12
142	1083, març, 24
143	[1083, abril, 9]
148	1084, gener, 11
151	1084, març, 9
160	1085, abril, 18
170	1086, febrer, 22
172	1086, maig, 4
180	1087, febrer, 12
181	1087, juliol, 13
183	1087, octubre, 18
190	1088, febrer, 11
191	1088, març, 20

Venda

<i>Número</i>	<i>Data</i>
203	1088, octubre, 21
210	1089, juny, 28
212	1089, juliol, 3
220	1090, gener, 29
230	1091, maig, 13
231	1090, juny, 24 / 1091, juny, 23
238	1092, maig, 30
242	1092, desembre, 7
248	1093, març, 20
249	1093, març, 20
252	1093, juny, 17
255	1093, octubre, 19
257	1093, desembre, 20
259	1094, gener, 25
260	1094, febrer, 14
263	1094, març, 10
265	1094, abril, 12
271	1094, agost, 31
273	[1079-1094]
280	1095, setembre, 13
281	1095, octubre, 22
304	1098, febrer, 26
307	1098, juny, 12
318	1099, abril, 2
323	1099, desembre, 23
324	1100, agost, 27
328	1101, abril, 22
333	1102, febrer, 25
336	1102, agost, 23
343	1104, febrer, 3
346	1104, abril, 28
350	[1094-1104]
352	1105, gener, 30
359	1105, octubre, 29
362	1106, gener, 1
369	1107, abril, 18
386	1109, març, 6
387	1109, març, 30
400	1110, abril, 27
414	1111, setembre, 26

Venda

<i>Número</i>	<i>Data</i>
420	1112, febrer, 20
422	1112, abril, 18
440	1113, febrer, 22
443	1113, març, 18
466	1115, febrer, 5
467	1115, maig, 25
472	1115, novembre, 26
522	1120, agost, 19
556	1124, gener, 27
588	1126, novembre, 8
616	1128, setembre, 24
648	1132, gener, 25
668	1133, novembre, 17
679	1134, octubre, 6
680	1134, octubre, 20
706	1136, març, 16
739	1138, juliol, 15
748	1139, març, 20
763	1140, febrer, 14
770	1140, juliol, 29
782	1141, gener, 9
784	1141, abril, 22
823	1144, gener, 12
847	1146, març, 29
848	1146, abril, 7
850	1146, juliol, 15
891	1149, octubre, 18
898	1150, març, 23
957	1153, maig, 8
963	[1153, abans de novembre]
964	[c. 1153, novembre, 15]
965	1153, novembre, [c. 15]. Lleida
987	1154, novembre, 29
1011	1157, març, 13
1030	1158, febrer, 13
1038	1158, novembre, 24
1053	1160, febrer, 26
1057	1160, abril, 25
1059	1160, maig, 26

Venda

<i>Número</i>	<i>Data</i>
1072	1160, agost, 19
1090	1162, abril, 24
1108	[sense data], febrer, 13
1109	[sense any], novembre, 11
1128	[sense data]

ESTUDI HISTÒRIC I DOCUMENTAL

Josep M. Salrach

Els documents d'aquest diplomatarí que, d'acord amb el seu títol, haurien de comprendre els anys 1076-1162, abracen en realitat una cronologia més àmplia, que va des d'aproximadament l'any 900 fins al període 1162-1167. És fàcil d'explicar: en transcriure els pergamins de la cancelleria, que teòricament havien de correspondre a aquells anys, i examinar-ne la datació vam trobar que un nombre no pas petit havien estat mal datats en el moment de catalogar-los, i per això estaven classificats com de l'època de Ramon Berenguer II (1076-1082), Berenguer Ramon II (1076-1097), Ramon Berenguer III (1097-1130) o Ramon Berenguer IV (1130-1162), quan, de fet, no ho eren. Com que ja havien estat publicats, tant per Frederic Udina com per nosaltres mateixos, els pergamins d'època anterior a Ramon Berenguer II, és a dir, dels segles IX-XI (fins al 1076), ens ha semblat pertinent ara incorporar a aquesta edició els que hem trobat d'abans del 1076 i que haurien d'haver estat publicats en les esmentades edicions.¹ Es tracta de cinquanta-vuit documents, dels quals catorze són del segle X. També hem trobat en les carpetes de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV (1076-1162) un cert nombre de documents que són clarament posteriors a 1162, alguns molt posteriors. No

---

1. Federico UDINA MARTORELL, *El Archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X*, Barcelona, CSIC, 1951, i Gaspar FELIU i Josep M. SALRACH (dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, Barcelona (Fundació Noguera), 1999, 3 vols.

ens ha semblat necessari publicar-los. Un cop sumat el nostre treball al de Frederic Udina, acabem aquí la tasca d'editar els pergamins de l'Arxiu Comtal corresponents als anys de govern dels comtes de Barcelona fins a la mort de Ramon Berenguer IV, el 1162. No canvia res del que hem dit que al final de la present edició hi hagi un cert nombre de documents no datats, que deuen correspondre a l'època de govern de Ramon Berenguer III o Ramon Berenguer IV, o que, pels personatges que hi intervenen, s'han de datar de manera imprecisa en una cronologia àmplia que pot anar fins al 1167.

De què tracten els documents d'aquest diplomatarí? A diferència dels de les anteriors edicions, els comtes hi són molt més presents: els de Barcelona sobretot, però també els altres comtes catalans, particularment els de Pallars, Urgell, Cerdanya i Besalú, juntament amb la seva noblesa. Són documents genuïnament feudals (convincences, juraments de fidelitat i encomanaments o infeudacions sobretot), que ens informen sobre les relacions de poder i les xarxes d'aliança a l'interior de Catalunya. Més atípics, però també vinculats als jocs de força i equilibris de poder, hi ha uns documents curiosos i gens fàcils d'interpretar que sembla que corresponen a les negociacions i projectes de repartiment de béns i rendes o d'usdefruit temporal d'aquests béns i poder entre els comtes germans Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II. Hi ha també un nombre considerable de documents aragonesos. Es tracta d'escriptures atorgades per diferents reis d'Aragó, entre els quals hi ha Alfons el Bataller i Ramir II. És, diríem, el resultat arxivístic de la formació de la Corona d'Aragó. Cal destacar que les relacions i la influència dels reis d'Aragó en terres occitanes, sobretot al Bearn, es fa patent aquí amb la presència d'escriptures com la d'un jurament col·lectiu prestat per nobles bearnesos a Ramon Berenguer IV, quan va esdevenir príncep d'Aragó. Els reis d'Aragó tenien, com és sabut, un conflicte amb els navarresos des que Navarra es va separar d'Aragó amb la mort d'Alfons el Bataller (1134). Això també es reflecteix en diferents documents, entre els quals hi ha una notícia ben curiosa de caire historiogràfic: un breu relat de la història dinàstica de Navarra. Algun document escadusser relacionat amb la cort castellana ens recorda també que hi ha un panorama de relacions diguem-ne ponentines de la Casa de Barcelona aquí molt poc representat. Més riques, d'acord amb la documentació conservada, concnernent a l'àrea del Llenguadoc i la Provença, eren aleshores les relacions occitanes dels comtes

de Barcelona que es materialitzaven en la sobirania directa o compartida en nombrosos territoris al nord dels Pirineus. A aquestes vinculacions hem d'afegir els contactes i aliances amb ciutats del nord d'Itàlia (Pisa, Gènova), amb Sardenya i amb els principats normands del sud.

Aquest tipus de documentació, al qual podria escaure el qualificatiu de política, configura més de la meitat del total de documents d'aquesta edició. A l'estudi d'aquesta època interessat en la vida política se li ha de precisar, però, que com que es tracta, en el cas del nostre diplomata, de la documentació conservada a l'Arxiu Comtal, el seu estudi no li estalviarà de consultar el *Liber feudorum maior*, el cartulari de la Casa de Barcelona, en l'edició de Francesc Miquel Rosell (edició de 1945-1947), on hi ha un nombre important de documents que no es troben a l'Arxiu dels Comtes, és a dir, entre els pergamins de la cancelleria de l'ACA, i per tant no figuren en aquest diplomata.

Una quantitat molt important de documents, propera a la meitat del total d'aquesta edició, semblaria que està formada per documents que podríem anomenar privats o particulars. Fan referència particularment a la gestió de patrimonis i a qüestions de caire familiar. Passa, però, que entre els actors d'aquests documents hi figuren, en molts casos, els comtes de Barcelona i els reis d'Aragó, i, per descomptat, la seva noblesa. Així, per la intervenció dels uns i dels altres, i per les actuacions que s'hi revelen, aquesta documentació també adquireix inevitablement dimensió política.

No voldríem acabar aquestes ratlles d'introducció sense esmentar també la presència d'un cert nombre de documents de l'orde del Temple i de les principals institucions eclesiàstiques dels comtats regits pels comtes de Barcelona.

DOCUMENTACIÓ «PRIVADA»

Aquí el qualificatiu de privada és pur convencionalisme. En època feudal, i més encara a l'Arxiu dels Comtes de Barcelona, l'antiga distinció entre públic i privat s'esborra. La mixtió és pròpia de l'època, i en el nostre cas s'hi afegeix com a motiu principal el fet que els comtes eren alhora grans propietaris i grans governants. Emprem el qualificatiu de «privada», doncs, per comoditat, per classificar i separar els documents més genuïnament feudals o polítics, dedicats al poder i al govern, de la resta, més patrimo-

nials. Es tracta, en aquest cas, de vendes, donacions, permutes, establiments i empenyoraments, però també aquí, com veurem, el qualificatiu de privats o patrimonials no hi escau bé, sobretot a una gran part de les donacions que són en realitat cessions de tinençes feudals, que perfectament podríem denominar infeudacions.

Vendes

Moltes escriptures contenen transaccions. Agrupem sota aquesta denominació un conjunt molt gran de documents que expressen operacions en virtut de les quals es produeixen canvis en la propietat o tinença de béns i de drets. Normalment aquests documents són aclaparadora majoria entre els dels segles ix i x, però, pel que sembla, a partir del segle xi, amb relació potser al canvi feudal, resulten menys nombrosos des d'una perspectiva proporcional. Ens referim a la hipòtesi que el feudalisme, com a sistema social, devia tendir a bloquejar la mobilitat de la terra. Es tracta de vendes i donacions, en nombre similar, a les quals segueixen en ordre d'importància els empenyoraments. Després, en el diplomatar, hi estan representats també, encara que en nombre molt menor, els establiments i les permutes.

Comtes i vescomtes figuren com a venedors i compradors (docs. 10, 15, 43, 324, 414, 1011, 1038, 1072). Per descomptat, vicaris (142) i sobretot magnats, com Ricard Guillem i la seva esposa Ermessenda, així com el bisbe de Barcelona (440, 443), també es manifesten actius en el mercat de terres, en el qual no falten els jueus (248, 522) i membres d'altres estaments o grups socials, com ara sacerdots amb les seves dones i fills (78, 117). Per la molt desigual importància de les transaccions es podria argumentar que els actors d'aquests documents de venda potser pertanyen a categories socials força diferents. Els béns objecte de transacció són diversos, sobretot terres però també molins (o drets de molí), cases, vinyes, farraginals, corrals, masos, mig masos, capmasos i sagraments, i en algun cas excepcional castells. El pagament s'estipula en moneda (sous, mancuses, unces d'or, *numos*, argenços, lliures, morabatins) i s'hi satisfà, encara que no manquen els pagaments *in rem valentem* (4, 7, 15, 43, 69, 78, 128, 130, 180, 190, 231, 252, 259, 273, 318, 328, 343, 346, 352, 387, 466, 556). D'alguns béns venuts, entre els quals hi ha excepcionalment algun castell (1011), es diu que són alous, expressió que indica en aquests casos una propietat complexa i sovint dispersa

(*alaudium nostrum proprium*) formada per cases, terres, vinyes i horts (15, 78, 107, 117, 141, 172, 191, 230, 231, 242, 259, 260, 265, 328, 336, 369, 400, 414, 679, 680). D'alguns alous es diu explícitament que són francs (141, 191, 414). A vegades de les terres i vinyes que es venen se'n dóna la mesura de superfície en mujades (8, 56, 88, 112, 255), per bé que aquestes indicacions són menys freqüents ara que en la documentació dels segles IX i X. Entre les particularitats remarcables d'aquesta documentació hi ha vendes amb pagaments ajornats o fraccionats perquè siguin satisfets a terminis (616) i empenyorament de béns com a garantia (43), vendes de béns obtinguts per empenyorament (220, 440) i vendes de béns obtinguts en usdefruit o tinença. En efecte, la immensa majoria de vendes sembla que corresponen a béns tinguts en plena propietat procedents d'herència i compra, però també n'hi ha de vinyes obtingudes pel contracte de *complantatio*, la qual cosa vol dir, de fet, drets de propietat restringits. Fins i tot alguns venedors indiquen que venen béns que tenen en tinença i són alou d'un tercer a qui satisfan un cens (69, 160, 181). No és rar, finalment, trobar *complantatores* que venen la seva part de la vinya als propietaris originaris del terreny (*ipsas vineas que nos edificavimus super vos*: 151, 203).

Entre les vendes més cèlebres d'aquest diplomatarí hi ha la de la tercera part de Tortosa, feta per Gènova a Ramon Berenguer IV el 1153, pocs anys després que la contribució genovesa a la conquesta hagués valgut a la ciutat lligur aquesta part de Tortosa (963, 964, 965).

Donacions

Al costat de les vendes, les donacions constitueixen un corpus documental comparable i, doncs, molt extens. El ventall de béns donats no és substancialment diferent dels venuts, però, en general, es tracta de béns més rellevants, sovint molt més importants: els castells i les quadres hi són molt presents, i, entre els béns donats a institucions eclesiàstiques per comtes i nobles poderosos, també hi ha esglésies (16, 145, 246, 303, 497). Es corrobora d'aquesta manera un fet ben conegut: la possessió laica de béns eclesiàstics (569) que data de segles anteriors. Les donacions a l'Església, no gaire nombroses en aquest diplomatarí, algunes amb reserva d'usdefruit (176, 202, 640, 767), generalment es presenten com un intercanvi per aconseguir favors espirituals (*quia elemosina ad morte*

liberat anima, propter remedium animarum nostrarum parentumque nostrorum), per bé que també hi pot haver altres motius no necessàriament explícits. D'aquestes donacions mereixen menció especial la de Ramon Berenguer IV a la catedral de Saragossa (890) i les oblacions o *traditiones* de persones i béns a esglésies i ordes religiosos (64, 179, 384, 736).

A diferència de la documentació dels diplomataris dels segles IX i X en què les donacions a l'Església predominen aclaparadorament, aquí les donacions entre particulars, generalment poderosos, són molt més importants. Naturalment, entre particulars les motivacions són, sens dubte, terrenals, i en aquest diplomatari moltes, potser la majoria, es fan sota el prisma dels interessos de poder feudal o senyorial: els reis d'Aragó donen torres, castells i altres béns als seus fidels en pagament de serveis o per altres motius (22, 149, 155, 237, 355, 474, 558, 685) i també terres perquè aquests hi construeixin o hi tinguin torres i castells i se'n reparteixin els drets amb ells (87, 122, 199, 215, 235). Alguns donants, en donacions a particulars i sobretot a l'Església, diuen que a canvi de la seva generositat reben una quantitat de diners o uns béns (54, 261, 457, 582, 783, 801, 804, 825, 864, 959, 969, 1020), fet que apropa o identifica la donació (remunerada) amb la venda; altres donants imposen, a canvi de la seva donació, un cens anual sobre els béns donats, fet que sembla que identifica la donació amb l'establiment (108), i els comtes fan donacions de drets, rendes, terres, quadres i castells a particulars poderosos en pagament de serveis, i sobretot imposant a canvi fidelitat sòlida i reconeixement de potestat, fet que apropa la donació a la infeudació o encomanament, si és que no es tracta del mateix (60, 61, 89, 93, 289, 517, 518, 526, 568, 625, 630). Les aliances entre comtes o els vincles de fidelitat i servei entre ells també es lliguen mitjançant donacions, sobretot de viles i castells (91, 93, 166, 169). Els beneficiaris de les donacions comtals reparteixen al seu torn, per mitjà de donacions, part dels béns rebuts entre els seus fidels, també a canvi de fidelitat i serveis, així construeixen la jerarquia feudal i de vassallatge i mostren que les donacions aparentment privades tenen, almenys en aquests casos, un contingut netament polític (61, 70, 188, 334). Algunes d'aquestes donacions es fan amb l'obligació de defensar i poblar el lloc donat (188, 305).

Hi ha també donacions entre poderosos, a vegades entre bisbes i abats, que serveixen per liquidar vells conflictes (81,

321, 592) o per arranjar situacions complicades com la tutoria d'un menor de l'alta noblesa (586), i donacions de barons o prelats a comtes que potser formen part de la pràctica del feu de retrocessió o d'un costum semblant (316, 659, 934, 941). En un món feudalitzat i senyorialitzat, com ja és el de finals del segle XI, no ens ha d'estranyar la donació d'homes amb la seva descendència i els seus béns, rendes i serveis ("amb delmes, censos i usatges": 189).

De totes les donacions aquí contingudes, les de major significació política són, sens dubte, la que va fer el comte Bernat II de Besalú al seu gendre Ramon Berenguer III, a qui donà tots els comtats, i que es faria efectiva en el moment de la seva mort (371); la donació que la comtessa Gerberga de Provença va fer de tots els seus comtats, vescomtats i honors a la seva filla Dolça amb motiu del seu matrimoni amb Ramon Berenguer III (419), i el lliurament de la ciutat de Tarragona i el seu terme efectuat per Ramon Berenguer III al bisbe Oleguer de Barcelona amb la missió de restaurar-la (478). També estaven carregades de significació política les donacions dels comtes a l'orde del Temple, conducta que van imitar alguns membres de la noblesa (652, 655, 656, 674, 675, 691, 697, 701).

Permutes

Les permutes, no gaire presents en el nostre corpus documental, fan referència també a béns diversos i algunes tenen una certa significació política i social, com a part d'una pràctica d'arranjament de conflictes: els comtes de Pallars Jussà i Pallars Sobirà, per exemple, s'intercanvien castells en el marc d'un acord que inclou la renúncia a mútues querelles (269). El comte de Barcelona, enfrontat, segons sembla, a un dels seus magnats, aconsegueix que aquest renunciï a la possessió d'un castell que es disputen (el de Papiol) i n'hi dona a canvi un altre (el d'Orís), dues cavalleries de terra i cinquanta-sis lliures d'argent (621). Ramon Berenguer IV permuta amb Pere d'Estopanyà Castejón del Puente per la vila de Montsó, que vol donar a l'orde del Temple (821), i amb Sança i el seu fill Bernat de Bell-lloc, unes cases de Barcelona (1093). Nobles enfrontats entre ells sembla que també recorrien a les permutes per aconseguir la reconciliació (572), i el mateix Ramon Berenguer IV va permutar béns amb l'orde del Temple en un acte de concòrdia (935).

Establiments

La finalitat de posseir castells, viles i terres era l'obtenció d'una part del fruit del treball dels homes, majoritàriament pagesos, que habitaven i treballaven en aquests llocs. Nobles i eclesiàstics en vivien. El present corpus documental ho il·lustra sobretot a través d'establiments (262, 292, 320, 351, 358, 399, 458, 477, 503, 510, 513, 519, 541, 557, 574, 579, 580, 581, 589, 593, 610, 661, 662, 727, 743, 769, 777, 788, 792, 793, 870, 874, 899, 913, 932, 945, 951, 953, 955, 956, 1027, 1037, 1045, 1054, 1088, 1089) que reben el nom de *cartae precariae*: particulars i institucions eclesiàstiques establien a famílies en cases, heretats, masos, terres i molins perquè els explotessin (*mansum... donamus vobis ad hedificandum et laborandum per cartam precariam ut bene eum redirigatis et laboretis*) a canvi de determinats censos anuals i del pagament, a vegades, d'un dret d'entrada (en diners, sous, unces d'or o morabatins), que potser estava amb relació a la importància del bé establert i del cens exigít. Els censos podien ser fixos o proporcionals a la collita. D'aquests n'hi havia de força elevats, com el terç o el quart del molí, el cereal o la vinya, encara que tampoc hi falta la tasca (el dotzè), més freqüent, segons sembla, en la documentació anterior. Els fixos consistien en porcs, pernills, fogaces, gallines, capons, ànecs, aimines de civada, mitgeres de blat, quarteres d'ordi, quarters d'oli, diners, etc. Algun establiment conté una clàusula característica del contracte de llauró, com la possibilitat de repartir la collita a mitges si el senyor hi posava la meitat de la llavor. En aquest sentit, d'un dels contractes aplicat a la molinaria i qualificat d'establiment també en podríem dir contracte de parceria, tota vegada que les parts es comprometen a edificar conjuntament uns molins i a repartir a mitges les despeses i els guanys de l'explotació, i a vendre's, en primera opció, entre ells els drets respectius en cas de voler-los alienar (513). D'altres establiments, com el d'un mas de Barcelona del terme de Provençals i d'un mas del terme del castell de Calders (358, 580), crida l'atenció la pluralitat de pagaments que s'imposen (censos fixos i a parts de fruits), diferents segons els diversos components territorials del mas i les diversificades produccions i feines. En algun establiment, ja a principis del segle XII, s'hi expressa la voluntat senyorial que el bé establert passi, després de la mort dels establerts, a un dels seus fills lliurement escollit per ells i a perpetuïtat, clàusula que és, sens dubte, el camí d'entrada de la pràctica de l'heretament entre la pagesia (477).

Cal destacar, finalment, que els contractes específics per a la plantació de vinyes, els de *complantatio*, que donaven drets de propietat als viticultors, són força presents en la documentació dels segles IX-X, i encara del segle XI. Durant els segles XI i XII, però, són substituïts gradualment per simples establiments de terres ermes per plantar-hi vinya a canvi de censos forts sense cap cessió de drets de propietat (399, 519, 574, 661). De fet, entre la documentació d'aquest diplomatarí hi ha poques escriptures de *complantatio* (713), contracte que, en canvi, apareix esmentat aquí amb certa freqüència, introduït per les paraules *advenit mihi*, en escriptures de venda i donació quan es vol expressar l'origen de la propietat.

Al costat dels establiments, que en principi són a perpetuïtat o sense limitació de temps, en aquest diplomatarí també hi ha el contracte d'arrendament d'un forn per cinc anys, a raó de sis morabatins anuals (462), el d'un hort que els arrendadors tenen en penyora per l'arrendatari (751) i contractes d'arrendament de batllies o, simplement, de drets comtals (1081), a més de la cessió temporal del dret a encunyar moneda.

Empenyoraments i altres formes de crèdit

Els empenyoraments són molt presents en aquest diplomatarí, tot i que menys que les vendes i donacions. En aquestes escriptures o pactes de seguretat (*pactum firmitatis*) veiem com particulars de diferent condició social, endeutats per quantitats diverses o, més aviat, que havien rebut préstecs de diferent quantia, empenyoren (*impignorator sum*), és a dir, posen en domini i potestat dels seus creditors els béns propis o bé una part, amb la condició, generalment es diu, de retenir-los per benefici del creditor (*de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem ab omni integritate, et inter tantum teneamus per tuum beneficium et tu per tuum pignus*: 274), condició que, de fet, sembla que converteix l'empenyorament en una hipoteca. El document d'empenyorament indica, també generalment, la data de retorn del préstec i l'obligació, al seu torn, del creditor de tornar sense retard l'escriptura d'empenyorament al deutor: *videlicet racione ut quando erit festa Sancti Cucufati ista prima veniente, sic vos reddam prescripto debito cum lucro et vos mihi ista scriptura sine mora* (37). Al final de l'escrit es fa constar que si el deutor no torna el préstec en el termini o terminis estipulats, el creditor podrà apropiarse del bé empenyorat per fer-ne

el que vulgui (275, 298), clàusula que moltes vegades és substituïda per una altra que, en aquest cas, atorga al creditor el dret a apropiar-se dels fruits del bé empenyorat (per exemple, una terra de conreu) fins que sigui satisfet el deute (274, 278, 279). D'una manera més directa, hi ha contractes de crèdit on no s'estipula cap termini sinó que simplement es posa la penyora a mans del creditor i es diu que podrà gaudir del seu fruit mentre el préstec no sigui retornat (o en gaudirà d'any en any), la qual cosa, de fet, converteix la carta de crèdit en una mena de venda a carta de gràcia i assimila el fruit a l'interès del crèdit (297, 469, 506, 717). En un préstec summament curiós s'estableix que el bé empenyorat (el castell d'Arraona) restarà a mans del creditor com a mínim dos anys. Quan hagin retornat els deutors del seu pelegrinatge o croada a Jerusalem, tindran tres anys per liquidar el deute; si han mort, els seus hereus disposaran de sis anys a partir del traspàs per efectuar el pagament. Passat aquest termini, si no volen o no poden redimir la penyora, les dues parts nomenaran una comissió de quatre homes bons encarregats de fixar el preu de la penyora. D'aquesta quantitat, com si fos una venda, el creditor es cobraria el deute quedant-se el castell i donant la resta, en metàl·lic, als deutors. Si el creditor no acceptava aquesta fórmula de convertir-se en comprador de la penyora, la comissió d'homes bons vendria el castell, pagaria al creditor i donaria el restant als deutors (325). Entre altres curiositats també hi ha l'empenyament de béns tinguts en penyora (842).

L'empenyament era una pràctica molt difosa socialment. Entre els deutors hi ha comtes (353, 389, 620, 818, 859), comtesses (139), bisbes (146), canonges (559), membres de la noblesa (278, 325, 388, 418, 498, 540, 548, 590, 619, 657, 665, 717, 714, 744, 772, 776, 794, 983), jutges (18), simples clergues (37, 612), jueus (182, 475) i gent difícilment classificable ateses les poques dades contingudes en els contractes (341, 506, 974, 1006). Entre els creditors trobem comtes (619), ardiaques (146), algun monestir (540, 657), membres de la noblesa com el senescal Guillem Ramon, el vicari de Castellví de Rosanes i, sobretot, Ricard Guillem i la seva esposa (139, 187, 275, 278, 279, 297, 325, 379, 389, 418, 463, 498, 590, 772, 776, 859, 983), simples clergues (18, 1010), jueus (67, 272, 298, 469) i un metge (665). Entre els deutors predominen els matrimonis, cosa lògica perquè, d'acord amb el dret visigòtic vigent, la muller posseeix la desena part dels béns del marit i, per tant, ha d'estar compromesa en l'empenyament. Deutora d'especial

categoria és la comtessa Mafalda, vídua de Ramon Berenguer II, que empenyora a Guillem Ramon, senescal, i al germà d'aquest, Arbert Ramon de la Roca, unes determinades rendes, drets i serveis per un préstec de mil mancusos (139). És possible, en aquest cas, que l'empenyorament encobreixi una venda perquè no es preveu la data de retorn del préstec.

Les quantitats prestades són diverses, generalment en moneda (sous, mancusos, unces d'or, lliures de plata), a vegades de quantitats molt grans (mil mancusos d'or: 139, 297), encara que no falten préstecs parcialment o totalment en producte (somades de vi, sesters d'ordi). Dels interessos no en sabem res, tret del cas d'un préstec de vuit mancusos en què el deutor es compromet a pagar un mancús al mes d'interès (18), i el cas d'una dona jueva i el seu fill que reben un préstec de cent sous i es comprometen a tornar-los i pagar-ne vint-i-cinc d'interès (*debitores sumus tibi solidos centum de bona plata mera cum illorum lucro per quint, qui est solidos XXV*) en el termini d'un any (182). Es pot sospitar que en molts casos la producció dels béns empenyorats serà el benefici del creditor, equivalent, doncs, a l'interès, i en algun cas així es pacta explícitament. També en algun contracte de crèdit es fa constar l'interès per l'ajornament un cop vençut el termini de retorn: quatre sous al mes per un préstec de cinquanta-set sous (272).

Els préstecs són a curt termini, generalment un any i a vegades uns mesos (341), però no falten préstecs a més llarg termini, com tres o quatre anys (298, 647). Dels béns empenyorats, com dels venuts o donats, se'n justifica la propietat explicitant l'origen dels drets (*advenit nobis prescripto campo per nostra comparatione et per decimum et per omnes voces*). Mai s'indica la causa de l'endeutament, excepte en el cas d'un crèdit atorgat el 1101 per Ricard Guillem als senyors del castell d'Arraona que van voler emprar els diners per anar en pelegrinatge a la croada a Terra Santa (*tantum quas vos nobis prestatis ad iter Iherosolimitanum perficiendum*: 325).

La precisió en la terminologia no sembla haver estat una preocupació determinant per als escrivans d'aquesta època. Així l'empenyorament d'un castell, com el de Toló, fet pel comte Ermengol III d'Urgell a Ramon Berenguer I, per un préstec de mil mancusos, pot presentar-se com una convinença (*facta ista convinentia*: 39).

Amb relació als empenyoraments continguts al diplomatari hi ha també un document de liquidació de deute pel qual una mare i el seu fill, membres de la noblesa, donen als creditors, nobles també, un alou amb el qual paguen els diners que els devien i que havien fet servir per treure el seu marit i pare de la presó (461). Hi ha, així mateix, un pacte o concòrdia (*ad finem et concordiam*) que una comissió d'amigables componedors va establir entre un deutor i el seu creditor: atès que el deutor no podia pagar la totalitat del deute es va acordar que li pagaria la meitat i li donaria una cavalleria de terra, com així es féu (622). Com a particularitats d'aquest corpus documental amb relació als crèdits, podríem afegir encara alguns debitoris o escriptures de reconeixement de deutes (704, 858, 860, 985), una relació de deutes de dos germans (910), un empenyorament amb promesa d'establiment del deutor al creditor (721) i un empenyorament amb retenció del bé empenyorat i obligació de lliurar al creditor una part dels fruits d'aquest bé (737, 740). De tota manera, el més interessant, des del punt de vista de la història política almenys, és una sèrie d'escriptures referents a crèdits atorgats per creditors de Narbona i Montpeller a Ramon Berenguer IV, amb les garanties (fiadors, hostatges) que es donaven i empenyoraments que es feien (806, 905, 997, 1043, 1076, 1086, 1102).

DOCUMENTS FEUDALS

Sota aquesta denominació volem agrupar sobretot tres tipus de documents, les convinences; els documents d'encomanament, infeudació i donació de béns a canvi de fidelitat i serveis de vasallatge, i els juraments de fidelitat.

Convinences

Els pactes feudals anomenats convinences (*convenientiae*) constitueixen, pel nombre i contingut, una de les parts més importants i heterogènies d'aquest diplomatari. La convinença que serviria de model podria ser aquella per la qual un comte dóna un castell a un noble (*per sua mane et suo fevo*) juntament amb una dominicatura i altres béns i drets, i li encomana el castell que ja hi ha al castell, el qual li donarà la potestat del castell i, a canvi, el noble es farà home del comte, li prestarà fidelitat i servei i atorgarà la potestat del castell al comte quan aquest la

hi demani (123). De fet, però, es pacta de tot i entre tots. Molts pactes són d'igual a igual, entre comtes, vescomtes i membres de la noblesa, però també, i segurament són majoria, entre desiguals, és a dir, senyors i vassalls nobles. Una mirada al contingut de les convinences ens mostra que són especialment nombroses les que concerneixen la donació de béns, rendes i drets a canvi de fidelitat i serveis, sobretot militars (75, 77, 95, 154, 163, 173, 193, 208, 290, 299, 342, 344, 391, 444, 488, 584, 991). Entre aquests béns donats, encomanats o simplement posseïts, garantia de fidelitat i serveis, els castells tenen una especial rellevància (55, 101, 241, 319, 363, 416, 421, 499, 500, 501, 502, 504, 529, 545, 561, 591, 626, 628, 634, 660). Ho mostren les clàusules dedicades a precisar a qui pertany, entre senyors i feudataris, la potestat del castell, qui la pot reclamar i qui l'ha de donar. Algunes convinences es dediquen expressament a aquesta qüestió i altres remarquen d'una manera singular que es dona el castell o una part a canvi de rebre'n la potestat (58, 79, 123, 217, 310, 405). L'objectiu és salvaguardar per al senyor el dret d'entrar al castell quan vulgui i emprar-lo, si és el cas, per fer la guerra, com així s'acorda (185). En les lluites entre senyors, el vassall que canvia de bàndol posa el seu castell sota la batllia del nou senyor, i ho escriu en la corresponent convinença (300), i, a la inversa, el senyor descontent amb el vassall li pren el castell i el dona a un altre amb qui fa una nova convinença (508). També hi ha convinences que tracten exclusivament del repartiment de drets sobre castells (66, 623) i de castells que s'encomanen a canvi de diners (196). Les convinences, en general, regulen relacions de poder i, per tant, contenen aliances que a vegades s'expliciten com a tals (167, 184, 219, 686), poden adreçar-se contra tercers (25, 787) i excloure expressament algú del pacte (134, 787). Més freqüent és que el fidel que promet servir al senyor amb les armes contra els seus enemics exclouï d'aquesta obligació la lluita contra algun senyor amb qui se suposa que té algun vincle de vassallatge (214). L'aliança entre comtes, com els de Barcelona i Urgell, per combatre els musulmans també es fixa per escrit en una convinença (126). Si l'aliança comporta un conflicte amb tercers, els aliats poden comprometre's a no fer la pau per separat (435).

De la mateixa manera que les convinences poden servir com a instrument de força i pressió, fins per fer la guerra, també serveixen per reconciliar, arranjar conflictes i fer la pau (59, 85, 164, 254, 382, 391, 438, 473, 563, 623, 731, 732, 761, 812, 853, 873,

962). En tal cas es pot veure, moltes vegades, com les parts es defineixen mútuament querelles i rancures i es donen penyores en garantia. L'assassinat de Ramon Berenguer II, el Cap d'Estopes, i el destí del seu hereu, el futur Ramon Berenguer III, que hauria pogut originar una guerra civil als comtats, es va resoldre pactant. El jove Ramon Berenguer, reconegut com a hereu, va ser posat sota la guarda i batllia de l'oncle, Berenguer Ramon II, el Fratricida, durant onze anys. Una sèrie de pactes feudals entre els fidels del Cap d'Estopes i Berenguer Ramon II així ho expressa (174, 175, 209, 211, 216). Més modestament la convinença pot ser un acord sobre la batllia d'una dama i els seus fills en cas de mort del marit (437), o pot consistir a posar uns béns sota la batllia d'un senyor (641, 642, 653). El poder del senyor, quan aquest és Ramon Berenguer IV, pot arribar fins a donar com a esposa una dama de l'alta noblesa (Beatriu de Montcada) amb els seus béns a un magnat, Guillem de Sant Martí, que a canvi li fa homenatge sòlid (699). És clar que el mateix havia fet el seu pare, Ramon Berenguer III, amb una dama que potser no era d'un llinatge tan elevat (460). Amb objectius més modestos, la convinença pot ser només una promesa de matrimoni (30), un acord sobre garanties i compensacions en cas d'incompliment (29, 436, 564, 565) i la compra de protecció a canvi de rendes (154). També són convinences en el llenguatge dels documents els acords sobre repartiments d'herències (19, 314, 326), l'autorització del comte a traslladar un mercat de lloc (339), el pacte de convivència i acollida entre un matrimoni i una persona, segurament d'edat avançada, que aporta els seus béns (524), i pactes de protecció entre particulars i el comte (1044, 1069). Més genuïnament feudals són les convinences que inclouen pactes de retrocessió, mitjançant els quals alguns nobles lliuren béns a altres de més poderosos a canvi de recuperar-los en feu i servir de base per a una relació feudal i de vassallatge entre ells (118, 360).

Com a nota curiosa destacarem una convinença de Ramon Berenguer III per la qual dóna a Artau II de Pallars Sobirà la ciutat de Tortosa i el castell que pensa construir a Amposta, ciutats que aleshores (1101) pertanyien als musulmans i hi restarien encara mig segle, tot a canvi de fidelitat i serveis (296). En una línia semblant, Ramon Berenguer IV dóna al noble Deudat la tercera part de les pàries d'Hispania amb la condició d'anar a cobrar-les, i li promet cinquanta cavalleries a la part de València. Deudat, al seu torn, promet que es farà home del comte quan les

hagi rebut (696). El mateix Ramon Berenguer IV dóna en feu la ciutat de Tortosa a Guillem de Montpeller, també molt abans de conquerir-la, el 1136 (718). I al cap de deu anys, ja més a prop de la conquesta de Tortosa, però no pas de Mallorca, Peníscola, Menorca i Eivissa, que farien molt després els seus successors, donava la senyoria d'aquestes illes, fortalesa i ciutat a Guillem Ramon, dapifer (852). Al comte Ermengol VI d'Urgell li donava, també abans de la conquesta, la ciutat de Lleida (866, 867). En tot cas, es tracta de convinences amb donacions de gran significació política.

També té una gran importància política l'acord pel qual el comte Ponç II d'Empúries es fa vassall de Ramon Berenguer III (628); el pacte de Ramon Berenguer III amb l'alcaid de Lleida, pel qual l'alcaid dóna diversos castells al comte i li jura fidelitat per Lleida i Tortosa, a canvi, el comte li facilita vint naus per portar dos-cents cavallers a Mallorca (525), i la donació que fan el comte Pedro Ansúrez i el vescomte Guerau Ponç de Cabrera, en nom del comte Ermengol VI, menor d'edat, a Ramon Berenguer III de la meitat de la suda de Balaguer que el comte els retorna en feu (360). Cal destacar per la banda aragonesa el pacte semblant que Pedro Ansúrez va fer amb Alfons I (367), i la convinença entre aquest monarca i el comte Bertran de Tolosa per la qual aquest encomana les seves honors al primer (380). És clar que no totes les convinences es fan en el vèrtex de la piràmide feudal; amb alguna ens sembla que arribem a la base: Ramon Guillem de Viladecavalls rep la tercera part d'uns explets a canvi de defensar els béns del seu senyor (584).

Els actors de les convinences es troben, doncs, en els diferents esglaons de la jerarquia. Hi trobem els reis d'Aragó (367, 380, 566) i Navarra (884), els comtes del Pallars Sobirà (30, 254, 473, 564, 566), Pallars Jussà (55, 58, 59, 80, 118, 123, 134, 154, 164, 167, 185, 200, 219, 223, 254, 276, 310, 311, 314, 431, 435, 436, 437, 438, 564, 565, 566), Foix (561), Urgell (66, 126, 167, 219, 360, 565, 686, 866), Cerdanya (196, 229), Berga (25), Rosselló (184), Besalú (173, 184, 214, 319, 405), Empúries (628, 731, 732) i Barcelona (66, 75, 126, 174, 209, 216, 217, 339, 360, 363, 382, 402, 501, 502, 504, 508, 545, 623, 628, 653, 660, 696, 699, 718, 731, 732, 761, 831, 857, 866, 884, 902, 931, 937, 1033), els bisbes d'Urgell (25, 229) i Vic (342, 344), vescomtes (19, 134, 174, 193, 211, 229, 360, 363, 366, 382, 402, 508, 634, 686, 712, 761), abats (77, 85, 902) i magnats o nobles, com Ricard Guillem, a vegades

identificats per algun dels seus castells, com els Montcada, Queralt, Cardona, Banyeres, Carmeñó, Castellvell, Cervera, Milany, Sant Martí, Finestres, Cervelló, Mura, etc.

La llista de castells que figuren a les convinences és molt llarga. Entre altres hi ha els d'Aitona, Albesa, Albió, Alcoletge, Algerri, Alòs, Artesa, Ascó, Besora, Cabrera d'Anoia, Calassanç, Cardona, Cartellà, Casserres, Castelldans, Castellet de Llimiana, Castellet de la Terreta, Castell Nou de Barcelona, Castelló de Farfanya, Castellolí, Castellons, Castell Vell, Castellví de la Marca, Ceret, Cervera, Cervià, Claverol, Corbins, Cornellà de Terri, Creixell, Cubelles, Duocastella, Eramprunyà, Fenollet, Fígols, Finestres, Fontrubí, Gallifa, Gebut, Gerb, Gilareny, Granera, Grau de Castelló, Guàrdia de Montserrat, Hortal, Llimiana, Malagastre, Manlleu, Mataró, Molins, Montagut, Montbrió, Montclar, Monteró, Montmagastre, Montmur, Montpalau, Mont-ros, Muntanyola, Mur, Mura, Natjà, Olèrdola, Oló, Olp, Orcau, Os de Balaguer, Pedra, Peguera, Piera, Pilzà, Pontils, Púbol, Puifel, Purroi, la Ràpita, la Roca del Vallès, Santa Perpètua de Gaià, Sant Esteve de Llitera, Sant Llorenç de Montgai, Senterada, Talarn, Tamarit de Llitera, Tàrrega, Tendrui, Toló, Toralla, Torena, la Torre, Tudela, Vacarisses, Vall Ferrera, Vallmanya, Vilademàger, les Viles, Viu de Llevata, etc. Els castells interessaven perquè són el centre simbòlic i efectiu del poder, però també per les rendes que en provenen, sobretot delmes i drets de justícia. Els poderosos a les seves convinences també es cedeixen esglésies com les de Sant Julià de Vallfogona, Santa Maria de Palau, Talarn, Sant Pau de Casserres, Sant Pere de Sora i Santa Agnès de Malanyanes amb els delmes parroquials. L'assignació del bisbat de la Seu d'Urgell és així mateix part d'un pacte d'aliança entre el comte d'Urgell i el de Pallars Jussà (167).

Encomanaments, infeudacions, donacions

Com s'ha vist, les convinences acostumen a ser un acord entre dos nobles pel qual l'un dóna (infeuda o encomana) a l'altre un bé i/o unes rendes a canvi de fidelitat i serveis. A aquest acord marc poden acompanyar-lo separatament el corresponent document d'infeudació (encomanament o donació) i la plasmació escrita del jurament de fidelitat. A vegades, però, aquests instruments, sobretot els d'infeudació (encomanament o donació), no apareixen separats sinó integrats en el cos de les convinences. Llavors la convinença pren directament la forma d'un document de cessió de béns i

drets a canvi de serveis: *In nomine Domine. Hec est convenientia qui est facta inter Raimundo comite et Valencia comitissa et Oliverus Bernardus. Comandat iamdicto comite ad Oliver ipso castro de Talarn.* En casos com aquest, en prevaler, al nostre entendre, el fet de l'encomanament del castell sobre el conjunt dels acords, hem preferit parlar d'escriptura d'encomanament.

De la documentació recollida en aquest diplomatarí es dedueix que els castells normalment no es donaven ni s' infeudaven sinó que s'encomanaven (*comandare*), en el sentit, entenem, d'encarregar-ne la custòdia. Específicament aquí, en les escriptures d'aquest corpus, s'encomanen amb el corresponent document els castells d'Alfocea, Arraona, Besaun, Besora, Castellar del Vallès, Castell Nou, Clerà, Creixell, Curull, Duocastella, Eramprunyà, Estela, Fígols, Flix, Font-rubí, Foradada, Fornells, Galliner, Guàrdia de Montserrat, Güells, Malla, Montagut, Montcada, Panyelló, Papiol, Peguera, Pinyana, Puig-reig, Ribatallada, Sobreportes de Girona, Talarn, Terrassa, Tona, Torelló, Torroella, Tudela, Vacamorta, Vacarisses, Vallfogona de Riucorb, Vic i Vivó, encara que també es donen (*donare*) els de Malnadell (124) i Siurana (846), s' infeuden (*donamus... per fevum*) el de Montargull (347), que al cap d'uns anys s'encomana (724), *Ficherola* (787) i Flix (982) i es pren pel senyor (*prehendit per illum*) el de Vallverd (742). En aquest sentit, s'observa a vegades una diferència en la terminologia dels documents feudals dels comtes de Barcelona i la seva àrea d'influència i els de Pallars. A Barcelona els comtes encomanen els castells i, juntament amb els castells encomanats, donen en feu lots de béns i/o rendes dels castells o més aviat donen els feus dels castells: *et donat ei ipsos feuvos predictis castris pertinentes ad servicium et fidelitatem suam* (137, 464, 617, 694, 979), una conducta que també segueix la noblesa (206, 335, 442, 470, 550). Semblaria com si el comte considerés el castell un districte de l'administració pública, que, com a tal, no es pot assignar al vassall sinó per guardar-lo i defensar-lo. Per contra, de les fonts de renda del castell (dominicatures, cavalleries de terra, delmes, drets de justícia) el comte no tenia inconvenient a disposar-ne per cedir-les en feu, és a dir, com a base de sosteniment del vassall o vassalls encarregats de la custòdia del castell. Al Pallars, a vegades, es manté aquesta distinció (103, 104, 109, 110) i, de tant en tant, no sembla que es mantingui: *habeant predictum castrum et villam per manum et per fevum de supradictos suos seniores* (105, 480, 483, 511, 562). No és menys interessant observar que hi ha senyors, com Ramon Folch de Cardona, que

donen el castell al vassall, però ho fan meitat en feu i meitat en alou: *ipsa medietate per feu et alia medietate per alaude* (124).

Les donacions que s'efectuen com a pacte (*haec est convenientia*) d'intercanvi de béns i drets per fidelitat i serveis militars, si aquests béns o una part són qualificats de feu o es donen com a feu (*dono vobis per fevum*), les classifiquem d' infeudacions. Entre els béns i drets donats en feu hi ha esglésies amb delmes, primícies i oblacions (441, 449), una roca i unes pastures (451), una cavalleria de terra (476, 536), una vila (555), honors i masos (746), estacaments i fermes de dret (778), etc. Tanmateix, el nostre afany de precisió terminològica pot ser excessiu i ens pot allunyar de l'esperit de l'època. Més amunt explicàvem que moltes donacions, potser la majoria, que hem classificat com a tals, podrien considerar-se i ser, de fet, infeudacions perquè, encara que hi manqui el mot *fevum*, es tracta de donacions condicionades a la fidelitat i als serveis militars dels obtentors. Ramon Berenguer IV, per exemple, dóna la vila i el castell de Siurana a canvi de fidelitat i reconeixement de potestat (846), encara que no diu res del servei.

Juraments

Aquesta fidelitat a la qual acabem de fer al·lusió es materialitzava en un jurament públic, pronunciat de paraula i copiat per escrit. En el nostre diplomatarí els juraments de fidelitat també són molt nombrosos, tant com les convinences o més, cosa lògica si pensem que cada convinença hauria d'anar acompanyada del jurament o juraments. No hi ha, doncs, gaires novetats. Els fidels que juren són els mateixos que hem trobat a les convinences, encomanaments, infeudacions i donacions feudals, i les paraules i frases emprades en els juraments resulten bastant repetitives. Imaginem el fidel dempeus, amb una mà sobre els Evangelis, jurant fidelitat amb l'ajut d'un formulari que llegeix o més aviat li llegeixen. A la cort de Barcelona, segons sembla, s'empraven formularis que han arribat als nostres dies (136, 638). D'acord amb aquest document, el vassall, que s'identificava per la seva filiació materna, jurava fidelitat al seu senyor, identificat per la seva dignitat i honors i també per la seva filiació materna, fidelitat que feia extensiva al fill hereu del senyor. Precisava que la fidelitat era recta, plena, sincera i sense engany, pel present i pel futur, aplicada al cos i als membres del cos del seu senyor, als

seus castells, terres, honors, alocs i feus; els que el senyor tenia en el moment del jurament i els que més endavant pogués tenir i obtenir amb el consell del fidel. Afegia que no li prendria res ni li impediria l'accés a cap dels seus béns, ni ajudaria de cap manera als enemics del seu senyor; ben al contrari, l'ajudaria a tenir-ho i defensar-ho tot contra tothom, amb recta fidelitat i sense engany.

Tots els juraments segueixen més o menys aquest esquema, però hi ha algunes particularitats que es poden assenyalar. D'entrada, s'ha de dir que, a diferència dels altres documents del diplomatarí, en els juraments la llengua parlada, que ja és el català, aflora, barrejat amb el llatí, pertot arreu: "non te dezebré te ... no te'n tolré ... ni te n'enganaré ... adiutor te'n seré ... lo-t faré per quantas vices tu me'n manaràs ... comonir no me'n vedaré", llegim en un document de vers 1011-1025 (17). Podem suposar que els escrivans procuraven traduir al llatí les frases pronunciades en català pels fidels, però que no tots se'n sortien o ho feien amb la mateixa escrupolositat. És clar que també podia ser que es valorés la fidelitat textual a les paraules realment pronunciades. Cal destacar que els juraments de fidelitat, potser pel fet que l'important era la cerimònia pública del jurament en veu alta, no porten data ni signatures, i per això els hem hagut de datar pels anys de les persones implicades o per les situacions històriques o les convinences amb les quals creiem que podem relacionar-los. Naturalment, l'investigador farà bé de reexaminar-ho i veure si pot afinar més que nosaltres. Hi ha juraments molt curts i altres molt llargs. Els llargs normalment ho són perquè el senyor ha volgut fer constar la totalitat dels seus béns i honors (comtats, ciutats, castells) que el vassall es compromet a respectar i defensar. També ajuda a allargar els juraments, a vegades, les excepcions que s'hi introdueixen, en el sentit dels senyors a qui el vassall no es vol comprometre a atacar en cas que el seu senyor hi entri en guerra. És freqüent també que el fidel juri pel castell o castells tinguts pel seu senyor, i que en fer-ho precisi que no li prendrà, li'n donarà potestat i hi posarà castlans amb el consell i permís del senyor. El jurament, a més, pot acabar, com sovint passa, amb el compromís que quan el senyor mori, la fidelitat deguda serà traspasada al seu hereu.

En convinences d'igual a igual, per exemple en pactes d'aliança entre comtes, és normal que l'acord es confirmi mitjançant juraments mutus de fidelitat, com va passar el 1107 entre els comtes Ramon Berenguer III de Barcelona i Bernat II de Besalú (372, 373).

Encara que la major part dels juraments del diplomatari concerneixen membres de la noblesa, que els presten als comtes pels castells que n'han rebut, n'hi ha de creuats entre comtes, vescomtes i comtes, comtes i reis, i bisbes i comtes, que per això mateix, per la importància dels implicats, tenen una forta càrrega política i mereixen ser destacats: el jurament del comte de Tolosa al de Barcelona (573, 576), de la comtessa de Carcassona al comte de Cerdanya (45), el vescomte de Besiers al comte de Barcelona (426), el comte de Barcelona al vescomte de Besiers (428), el comte de Pallars Jussà al rei d'Aragó (35), el bisbe d'Urgell al comte de Cerdanya (17, 21, 57), el comte d'Urgell al de Barcelona (34, 40), el comte d'Urgell al de Cerdanya (51), el comte d'Urgell al de Pallars Jussà (168), el comte d'Urgell al de Besalú (244), el comte de Cerdanya al de Barcelona (411), el comte de Barcelona al de Cerdanya (412), el comte de Besalú al de Barcelona (309, 372), el comte de Barcelona al de Besalú (373), el comte d'Empúries al de Rosselló (534) i el comte d'Empúries al de Barcelona (539, 594, 599).

No deixa de ser curiós, finalment, que entre els juraments conservats hi hagi el que el vescomte de Carcassona va prestar al de Narbona contra els comtes de Barcelona, Tolosa, Roerga, Usés i Sant Gil (637). I també és interessant, per la seva excepcionalitat, el que els vassalls de la difunta vescomtessa Guiscarda de Bearn van prestar a Ramon Berenguer IV (970).

La lectura conjunta dels documents del pacte feudal (convencions, infeudacions i juraments) dóna una idea de la complexitat de les xarxes de poder, els jocs de força que hi operaven, les aliances i contraaliances, el paper dels castells en el sistema, els interessos que s'hi movien i la funció estructurant, més important que no sembla, dels compromisos escrits. No hem fet la llista, però en el conjunt d'aquests documents hi és representada —és una impressió— la major part de la noblesa catalana de l'època amb els castells i feus que la feien poderosa i li donaven el poder sobre gran part del país.

Inventaris

Dels béns i drets donats pels senyors als seus vassalls, dels posseïts pels uns i pels altres, així com de les rendes que se n'extreien, sovint se'n feien llistes o inventaris. La funció era servir-ne la memòria, evitar-ne la pèrdua i, arribat el cas, poder fer el càlcul

de possibilitats materials. En el diplomatarí hi ha molts d'aquests documents que acostumen a ser breus i que no estan datats. Són relacions de vinyes comtals a Copons (38), de parròquies del Vallès i el Maresme (114), de franqueses concedides per Ramon Berenguer I a Ramon Guillem de Montcada (115, 116), de drets de tragí del senyor de la Roca (207), de béns del comte Guillem Ramon de Cerdanya a Montfalcó Murallat (282), d'homes d'Orcau obligats a donar parada al comte de Pallars Jussà (312), d'albergues comtals (490), de rendes del comte Bernat Guillem de Cerdanya (491), de censos i drets de Santa Maria de l'Estany (753), de les franqueses que Ramon Berenguer IV va donar a Corró i Marata (896), d'un grup de documents probablement de l'Arxiu Comtal (958), etc. Dels inventaris de béns, drets i rendes els més importants són els de les batllies comtals estudiats per Thomas Bisson, que corresponen a Vilamajor, Cardedeu i Tagamanent (914), Caldes de Montbui (915, 916), Gavà, Sant Climent de Llobregat i Viladecans (917), Sant Feliu de Llobregat (918), Vilafranca del Penedès (919), Piera (920), Caldes de Malavella (921), Llagostera (922), Palau-sacosta (923), Llofriu (924), Besalú (925), Prats de Molló (926), Cornellà del Conflent (927), Llívia (928), Querol (929), Molló (930), Terrassa (933), Estopanyà (1051), Vallcebre i Fumanya (1118), Terrats (1126) i Formiguera i *Campredon* (1136), i el llössol del Penedès (1131). Propers als inventaris de béns i drets hi ha les escriptures de passament de comptes o de relació de comptes, particularment dels batlles comtals (1019, 1021, 1022, 1032, 1077, 1078, 1079, 1080, 1083, 1143) i de relació de deutors (1075) i deutes (1145, 1147). Als darrers documents del diplomatarí s'acumulen els capbreus, les llistes de censos i les memòries de pagaments de rendes, escriptures que moltes vegades són de difícil atribució.

CONFLICTES I FORMES DE RESOLUCIÓ

Com no podia ser altrament, en una documentació que en gran mesura concerneix la gestió del poder i els seus profits, les disputes i les formes adoptades per posar-hi fi han d'ocupar un lloc important.

Entre els documents directament relacionats amb conflictes hi ha, en primer lloc, els inventaris de greuges tan característics de la documentació catalana d'època feudal. Com se sap, es tracta de llistes de queixes (*querimonias*, *rancuras*) que els comtes, els nobles, i a vegades clergues i comunitats pageses o de vilatans,

aixecaven contra aquells que els feien víctimes de la seva violència (911, 912, 948, 1041, 1092, 1094, 1100, 1103, 1104, 1117). L'objectiu devia ser apel·lar davant d'una instància superior i aconseguir justícia mostrant les queixes com a prova, basar-se en l'inventari en una eventual negociació de pau amb mitjancers o convèncer de la justícia de la seva causa a un àrbitre en la disputa. Dels memorials de greuges d'aquest diplomatarí destacariem el del comte Ramon V de Pallars Jussà contra Artau II de Pallars Sobirà, que és força extens i revelador de la situació de guerra que llavors es vivia en aquests comtats (253). Més normals i freqüents eren els conflictes entre nobles senyors dels castells i entre aquests i els seus castlans, que devien ambicionar ampliar els seus poders i rendes a expenses dels seus senyors. D'això també n'hi ha exemples entre els documents d'aquest corpus: és el cas de les queixes d'Ermessenda, vídua de Ricard Guillem, i els seus fills contra el castlà d'Arraona (669). D'altres queixes sembla que són llistes d'objectes robats per nobles violents a gent indefensa (654).

Contra el que es pugui pensar, fins als anys quaranta del segle XII, en el diplomatarí hi ha poques actes de judicis o documents relacionats amb judicis (730), segurament perquè en aquesta època (segona meitat del segle XI i primers decennis del XII) la justícia pública, basada en la tradició del *Liber iudicum*, ha retrocedit davant les proves de força, entre les quals hi ha el duel judicial, o les solucions negociades. Podem esmentar, per exemple, que en una disputa entre el comte d'Urgell i el de Pallars Jussà, vers 1071, els jutges encarregats de dirimir el conflicte van establir que primer escoltarien testimonis i, si amb això no n'hi havia prou, buscarien la veritat *per sacramentum et per bataliam*, és a dir, per mitjà d'un duel judicial (52). De fet, amb relació a la justícia, es podria fer distinció entre l'Església i la noblesa. L'Església, els bisbes i l'arquebisbe, té la seva pròpia justícia i l'aplica en les qüestions que li concerneix: el compliment de les normes canòniques en la carrera eclesiàstica (277), el divorci entre el senescal Guillem Ramon i Beatriu de Montcada (693), etc. Però, per segons quins conflictes, sembla que els clergues busquen l'empara de l'autoritat comtal o reial (998). A l'Aragó, un conflicte entre dos abats va ser portat davant la cúria del rei Alfons el Bataller, si bé va ser finalment dirimit per una cort de bisbes i abats (678). Es podria dir que també la noblesa, i els mateixos comtes, té la seva pròpia justícia o, més aviat, la seva manera de resoldre els conflictes, sovint per la via del compromís o l'arbitratge. Així, en el diplomatarí, hi ha

un conjunt francament interessant de laudes arbitrals o d'execució de laudes arbitrals i de documents de pau i concòrdia a què antics querellants van arribar per pròpia iniciativa o, més aviat, mercès a l'arbitratge o la mediació d'amigables componedors (113, 302, 330, 425, 432, 445, 523, 595, 692, 733, 829, 873, 1046). Dels conflictes resolts d'aquesta manera esmentarem el que enfrontava els comtes germans Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II (113), el comte de Barcelona i el vescomte de Besiers (425), Ramon Berenguer III i Guerau de Cabrera (450), el comte de Barcelona i Berenguer Ramon de Castellet per la possessió del Castell Vell de Barcelona (445), el comte d'Empúries i el de Barcelona (595, 733), etc. No gaire diferents d'aquests documents són els de definició o evacuació pels quals les persones perdedores en la resolució d'una disputa accepten el resultat del judici, consell, arbitratge o prova de força i renuncien al que fins llavors consideraven el seu dret. Aquests documents són molt nombrosos en el diplomatari, donen fe per això mateix del grau de conflictivitat d'aquella societat. Els definidors són quasi tots membres de la noblesa, barons, feudataris i castlans, encara que tampoc hi falten els comtes (49, 92, 410, 417, 427, 452, 567, 596, 684) o els batlles en nom dels comtes (887), vescomtes (138, 543), bisbes (147), ardiaques (156, 158), simples clergues (73) i gent de les classes populars (14, 80, 676, 954), entre els quals hi ha els membres d'una confraria (808). Entre els béns i drets que es defineixen o s'hi renuncien hi ha castells, honors, alous, vinyes, esglésies, capellanies, imposicions, serveis, agrers, censos, masos, molins, forns, peces de terra, horts, etc.

Algunes definicions són remunerades i s'apropen a les vendes, reforcen la idea que són el resultat de negociacions i compromisos, més que de sentències imperatives (907, 908). En definicions arran de conflictes entre senyors poderosos no és estrany que es defineixin les *malefactas et rancuras* (92, 417, 452), és a dir, que les parts es perdonin els mals que s'han fet i renunciïn a prendre'n venjança. Cal destacar la definició que el comte de Barcelona Ramon Berenguer III fa a favor del vescomte de Besiers dels drets sobre Carcassona i el Rasès d'acord amb les convinences establertes entre ells (427). I, per la seva extensió, la definició que el vescomte de Besalú i el senyor de Milany van fer a favor del monestir de Sant Joan de les Abadesses dels drets que pretenien tenir sobre honors i homes d'aquest monestir (543). Precisament dels problemes que aquells anys van afectar la casa de Sant Joan, en particular les queixes que els canonges que hi vivien van pre-

sentar al concili de Tolosa contra els monjos de Sant Víctor de Marsella i els usurpadors dels seus béns a les diòcesis de Girona, Vic, Urgell i Barcelona, en parlen alguns documents d'aquest corpus (226, 227). A l'Arxiu dels Comtes hi ha la major part de la documentació d'aquest monestir que als segles XI i XII va patir moltes vicissituds, de les quals també són testimoni, a més de les escriptures esmentades, un gran nombre de definicions (684, 752, 771, 1001, 1016), arbitratges (998) i judicis (1013).

Tots els grans conflictes de l'època concernien el poder i les seves bases materials fonamentals, la terra, les rendes, les imposicions i els serveis. I, ja se sap, el poder fa de mal compartir; d'aquí el conflicte més famós i tràgic de l'època, el que va enfrontar els comtes bessons, Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II. De les dificultats de compartir en són una prova alguns dels documents aquí editats: ens referim als projectes de repartiment de béns i drets comtals entre aquests germans (97, 98, 99, 100), unes escriptures que no són pas fàcils d'interpretar.

No cal dir-ho: en aquestes relacions de força que tan sovint tendien a la violència, donar-se garanties dels compromisos negociats o de les paus o treves acordades, en forma d'hostatges o empenyorament de béns, era molt normal. N'hi ha proves en aquest diplomatarí (24, 996). És prou ben conegut així mateix que el clima de violència que es va viure a Catalunya al segle XI i encara en bona part del XII, amb la pèrdua de control de l'ordre públic per part de l'autoritat comtal, va empènyer l'Església a organitzar les assemblees de pau i treva, de les quals va anar transferint el protagonisme als comtes. A aquesta fase de transició deu correspondre la pau i treva de 1134, presidida per l'arquebisbe Oleguer i Ramon Berenguer IV, que també figura en el diplomatarí (671).

A partir dels anys quaranta del segle XII, amb el renaixement del dret romà i el redreçament de l'autoritat comtal, reapareix la justícia comtal, exercida per Ramon Berenguer IV i la seva cúria, en conflictes entre barons (814), entre institucions eclesiàstiques i magnats (936, 940, 1013) i entre el propi comte i nobles com Galceran de Sales (1012), Pere de Puigverd (1014), el senescal o dàpifer Guillem Ramon II (1096) i els Anglesola (1097). També llavors un tribunal de prelats va sentenciar en un conflicte entre Ramon Berenguer IV i el vicari o veguer de Barcelona (1056).

DOCUMENTS FAMILIARS

Agrupem sota aquesta denominació un conjunt d'escriptures que concerneixen la formalització dels matrimonis i les disposicions successòries amb l'expressió de les darreres voluntats.

Dots o donacions esponsalícies

Quant als matrimonis, entre els documents del diplomatari cal fer distinció entre el dot marital i el femení. Amb l'expressió dot marital ens volem referir a la tradició legal visigoda, basada en el Liber iudicum, segons la qual els marits dotaven les seves esposes amb la desena part dels seus béns: *ego Petro, prole Raimundo, in Christi nomine facio hunc libellum dotis tibi Arsendis, sponse mee, atque pro hunc dono tibi atque concedo integritatis partis Xme de omnibus meis rebus* (72). En un dels documents es fa referència a la cerimònia pública (*in presenciam multorum bonorum hominum*) del lliurament d'anells com a garantia de compromís davant parents i amics, però s'insisteix en la preceptiva i prèvia donació del dot marital per donar legitimitat al matrimoni (407). En alguns documents de dot o esponsalici la donació de la dècima podia anar precedida d'un text llarg, semblant a un sermó, sobre la creació de la dona per Déu, el mandat de créixer i multiplicar-se per omplir la terra i paraules dels profetes i de l'apòstol Pau sobre la unitat i indissolubilitat del matrimoni (348). Potser, entre membres de la noblesa, la donació de la dècima marital era substituïda a vegades per la cessió d'un lot convingut de béns (583), fet que podria ser fruit de l'evolució i transformació de la institució. De fet, avançat el segle XII, aquesta substitució sembla esdevenir la regla: a partir dels anys quaranta, en les escriptures del diplomatari, ja no es parla de dècima sinó d'esponsalici, dot i aixovar, i es tracta de donacions de béns, drets i diners del marit a l'esposa en quantitats diverses (839, 892, 981, 988, 994). En el cas de la noblesa l'esponsalici pot estar format de drets de castell i una important quantitat en metàl·lic (892).

Entre la documentació del segle XII del nostre diplomatari trobem també un conjunt de documents pels quals els pares, sempre comtes i membres de la noblesa, doten les seves filles. En alguns casos, el document es presenta com la donació de la filla al seu futur marit amb els béns que els pares li assignen de present o com a herència. És el cas de la donació en matrimoni que fa

Ramon Berenguer III de la seva filla Maria Roderic a Bernat III, comte de Besalú. A Maria se li assigna el comtat i bisbat d'Osona com a herència quan morí el seu pare (370). Algunes d'aquestes donacions esponsalícies sembla que s'acosten als heretaments. Així passa amb la donació, *propter nuptias*, que el 1110 va fer el senyor del castell de Creixell i la seva esposa: van donar les seves dues filles en matrimoni a dos germans i amb elles van lliurar també el castell, amb els alous, feus, batllies i tot el que tenien, excepte els dots marital i femení de l'esposa: *exceptus esposalitium et donatorem quam ego Gaucbertus dedi uxori mee iamdicte Sicards ut teneat eum omnibus diebus vite sue. Et ego Sicards retineo ipsum alodium qui advenit michi per genitoribus meis ad meam voluntatem* (397). Molt semblant és també la donació que fan els senyors, marit i muller, dels castells de Fiol i Pontons de la seva filla Ermessenda en matrimoni a Almoravid Amuler, i que acompanyen amb la donació dels esmentats castells quan hagin mort (577). Com en els heretaments, es tracta d'una donació amb reserva d'usdefruit, que és el que fan també Berenguer de Montcada i la seva esposa Ermessenda quan lliuren la seva filla Beatriu en matrimoni a Guillem Ramon, dàpifer (486). Alguna donació dels pares a la filla casada i al seu marit pot estar desvinculada de la celebració del matrimoni, que potser feia temps que havia estat consumat. Podria ser el cas de la donació de cases, obradors i una església (la de Santa Maria de Mataró) que fa el vescomte Guislabert de Barcelona a la seva filla Arsenda i al seu gendre Guillem Ramon (571). No falten tampoc els heretaments o donacions per raó de matrimoni dels pares al fill i, per extensió, a l'esposa d'aquest (757). De totes les donacions per raó de matrimoni la més important d'aquest conjunt de documents és, sens dubte, la que el 1137 va fer Ramir II, rei d'Aragó, a Ramon Berenguer IV: li va donar la seva filla per muller i amb ella el regne d'Aragó (722).

Testaments, adveracions, execucions

Molt més nombroses que els dots o donacions esponsalícies són en aquest diplomatarí les escriptures de darreres voluntats. Ens referim així als testaments, les adveracions testamentals i les execucions testamentàries. Els testaments, que són les més nombroses d'aquestes escriptures, contenen les disposicions atorgades per particulars en previsió de mort, generalment en cas de malaltia o abans d'emprendre un viatge, una expedició o un pelegrinatge.

Naturalment, els particulars podien atorgar diferents testaments, però era el darrer l'únic que tenia validesa. Per esbrinar-ho i fer pública l'última voluntat del difunt, calia que els testimonis o els marmessors que van assistir a l'acte i en van signar l'escriptura, el testament, s'adrecessin a l'autoritat judicial, que els manava que juressin a l'altar d'una església que van veure i escoltar com el testador dictava les seves darreres voluntats. I que, efectivament, eren les darreres perquè no hi havia cap altre testament posterior. Generalment testimonis o marmessors declaren que el testador l'atorgava ja malalt, jagut al llit on moriria, però encara en possessió de les seves facultats (*in sua plena memoria ac loquela ordenavit*), i que, després d'aquest, no havia fet cap altre testament: *precepit illis ut si mors ei evenisset de ipsa egritudine qua detinebatur, sicut et fecit, antequam aliud testamentum fecisset, quod minime fecit, ut istud testamentum iamdictum firmum permansisset omnique tempore* (111). Conferint-li així plena validesa, procedien a declarar-ne el contingut, amb precisió. D'aquesta declaració jurada (*haec est sacramentalis condicio hac legalis publicatio ultime voluntatis*), preceptiva segons el Liber iudicum, en diem adveració.

Els testadors, que per ser-ho havien de posseir béns i diners, procuraven deixar-ne una part per a misses i, a vegades, per a pobres (*per missas et ad pauperes*) també per a institucions eclesiàstiques (esglésies, monestirs, catedrals), com a garantia de salvació (*propter remedium anime mee*), i la resta, que en principi havia de ser la major part, a la família: generalment els fills i l'esposa o el marit, però també els nebots, si no hi havia fills. També els marmessors acostumaven a ser recompensats amb alguna deixa, normalment en moneda, i a vegades hi ha algun llegat per a ponts i hospitals. La quantia i vàlua d'aquests béns depenia de la categoria social del testador. Els nobles, no és pas estrany, deixaven castells, quadres, alous i esglésies, a més de terres, masos i diners. Per als béns més importants marcaven una línia successòria de prelació en cas de mort dels hereus, i dels béns més carregats de simbologia estamental, com el cavall i les armes, en feien especial donació al principal dels hereus, generalment el primogènit. També hi podia haver alguna disposició sobre liquidació de deutes (*Et de meum mobile que abeo siant persolutos debitos nostros*: 161) i sobre el lloc d'enterrament: *Et de prefata mea tercia parte (de meum mobile) dimitto ad Sancti Petri Castrum Serris duas partes cum corpus meum* (192). En cas de mort prematura, deixant fills menors d'edat, el testador acostuma a deixar-ho tot o gairebé tot

a la muller en qualitat d'usufructuària perquè després, quan ella mori, passi als seus fills: *meum alodem ... remaneat ad Adalen, coniux mea, in vita sua ... et post obitum suum remaneat ad filiis et ad filias qui sunt creati de me in te* (161). Els testaments acostumen a ser actes jurídics individuals, per això sorprèn trobar matrimonis que testen conjuntament (750, 844).

Com passa amb la restant documentació d'aquest diplomatari, la major part dels testaments sembla que corresponguin a membres de l'aristocràcia laica i eclesiàstica, de diferent nivell, entre els quals hi ha el bisbe de Barcelona (803), el senyor d'Ogassa i la Clusa (245), la senyora del castell de Múnter (291), el senyor de Castellvell (390), que testa per anar en pelegrinatge a Terra Santa, Ricard Guillem (471), la vescomtessa de Besalú (520), Berenguer de Montcada (672), el senyor dels castells d'Oló i Aguiló (827), el senyor del castell de Sant Esteve (840) i dames de bona posició (233, 267). També hi ha alguns testaments de clergues (377, 429, 796, 903), i de gent de més difícil classificació (331, 374, 546). Entre els testaments més notables del diplomatari s'hi compten el de la comtessa Valença de Tost, vídua de Ramon V de Pallars (398); el del rei Alfons I d'Aragó (646), dos del comte Ramon Berenguer III, un datat el 1122 (537) i el darrer, de 1130 (631), que sembla que es va redactar el 8 de juliol, data indicada per l'adveració o publicació sacramental, al seu torn feta el 19 d'agost de 1130 (633), la qual cosa situa la mort del comte l'estiu de 1130 i no el 1131, com a vegades s'ha dit, i el testament de la reina Peronella, de 1152 (949). Entre les adveracions hi ha la del testament de Ramon Berenguer I (63), d'Udalard II, vescomte de Besalú (553), i, com acabem de dir, de Ramon Berenguer III (633). La major part sembla que pertanyen a membres de la noblesa, entre els quals hi ha un cavaller, Pere Palau, que volia ser enterrat al monestir de l'Estany i que deixava els seus béns a l'orde del Temple (689).

Unes poques execucions testamentàries, és a dir, donacions de béns, disposades en testament per testadors difunts i executades pels seus marmessors (201, 531), completen el panorama de documents de darreres voluntats.

POLÍTICA INTERIOR, POLÍTICA EXTERIOR

Els reis d'Aragó i els comtes de Barcelona eren, almenys en la teoria jurídica, les potestats públiques sobiranes en el regne i els comtats, els prínceps en qui requeia la màxima autoritat.

A diferència dels documents feudals, convinences, infeudacions i juraments, en què la posició de senyors dels reis i dels comtes no és substancialment diferent de la dels senyors que no ocupen aquestes dignitats, però que també fan convinences, infeuden o encomanen i reben juraments, en el diplomatari hi ha altres documents que mostren actuacions reservades a reis i comtes o que els són més pròpies.

Ens referim a qüestions de política interior ben reflectides en els documents: l'actuació dels reis Pere I, Alfons I i Ramir II d'Aragó i del comte Ramon Berenguer IV com a príncep d'Aragó, concedint i confirmant cartes de poblament i franquesa a comunitats de repobladors aragonesos (266, 357, 401, 512, 560, 670, 720, 1026), l'actuació semblant del comte Ermengol VI d'Urgell (482), les concessions de mercat a Camprodon i Sant Pau de Segúries fetes per Ramon Berenguer III (507, 607), les cartes de poblament de l'Espluga Calba, Tortosa i Lleida atorgades per Ramon Berenguer IV (875, 893, 894, 895, 897), el pacte subscrit per aquest comte amb els musulmans de Tortosa (876) i la dotació de la catedral de Tortosa, també feta per Ramon Berenguer IV (939). No són menys importants els privilegis concedits a la comunitat jueva sobre la qual s'estenia de manera particular l'autoritat comtal a Catalunya (356). És clar que de molta més transcendència en política interior van ser els pactes i acords pels quals es va formar la Corona d'Aragó. Ho reflecteixen una dotzena de documents d'aquest diplomatari (722, 723, 725, 728, 741, 773, 774, 775, 786, 820, 821, 822).

Altres documents il·lustren aspectes notables de la política exterior dels comtes de Barcelona, com els acords a què Ramon Berenguer III i la ciutat de Gènova van arribar sobre trànsit de naus i pagament d'impostos després d'haver superat algunes disputes (598, 600, 606); el tractat d'aliança contra els musulmans d'Hispania signat el 1128 entre Roger II, príncep i duc de Pulla i comte de Sicília i Calàbria, i Ramon Berenguer III (608, 609); el pacte de matrimoni de Berenguera, filla de Ramon Berenguer III, amb Alfons VII de Castella (611); els tractats d'aliança i repartiment de Navarra entre Alfons VII i Ramon Berenguer IV (764, 1029); el compromís de Gènova d'ajudar Ramon Berenguer IV en les campanyes que preparava contra Tortosa i Mallorca (854, 855); una carta de Pisa per allunyar el comte de Barcelona i príncep d'Aragó de l'aliança amb Gènova (856); el pacte d'aliança entre Ramon Berenguer IV i Garcia VI de Navarra (884), que desfeia

un acord anterior entre el comte-príncep i Alfons VII; el pacte d'ajuda mútua subscrit per Ramon Berenguer IV i Ferran II de Lleó (1050); una carta del jutge d'Arborea informant al comte de Barcelona de les gestions que ha fet a Pisa per convèncer els pisans d'ajudar-lo en la campanya que prepara contra Mallorca (1098), etc.

DIVERSOS

Per acabar la descripció dels documents d'aquest diplomatarí sense deixar de banda res d'important o significatiu resta esmentar algunes peces esparses, en el sentit que no formen grups homogenis, però que són dignes de menció. Es tracta d'actes de consagració (de Santa Maria de Palau-solità i de les esglésies dels monestirs de Santa Maria de l'Estany i Sant Joan de les Abadesses: 544, 667, 906), un reconeixement de *complantatio* (171), confirmacions de possessions (243, 315), donacions de garanties, fiadors i hostatges (213, 597, 845), una fixació de termes (239), escriptures de manumissió d'esclavitud i redempció i commutació de censos i servituds (800, 816, 986) i alguns documents força atípics: la notícia feta redactar pel comte Bernat II de Besalú sobre el concili celebrat accidentalment en el seu castell l'any 1077 (83); el sorprenent relat de la descoberta del cos del màrtir sant Cugat per mitjà d'un episodi de possessió diabòlica esdevingut en el monestir suposadament el 29 d'abril de 1079 (96); l'informe de l'arquebisbe d'Aux sobre la creació d'una *Militia Christi* per combatre els sarraïns, a la qual Alfons I d'Aragó havia donat béns i rendes (645); la narració, de vers 1135, de la separació dels regnes de Navarra i Aragó i de l'intent frustrat de reunificació mitjançant l'afillament del rei electe de Navarra, García Ramírez, per part de Ramir II d'Aragó (702); les cartes del vescomte Reverter al comte Ramon Berenguer IV pel conflicte que els enfronta (758, 759, 760), i un molt curiós relat del risc de naufragi que va patir Roger II de Sicília i de la promesa que va fer si se'n sortia d'erigir una església i un bisbat a Cefalù (878).

* * *

De la lectura global de les escriptures que configuren aquest corpus documental es desprèn que els interessos de la família comtal, custodiats al seu arxiu, van ser molt diversos, però so-

bretot es van polaritzar en el govern del territori i la seva gent, mitjançant els castells i els homes de guerra que els custodiaven i el sistema de vincles feudals que els unia, i que els documents fixaven. El poder comtal s'alimentava d'un complex i heterogeni sistema de rendes, usos i serveis que calia controlar i percebre regularment. L'escriptura també hi va ajudar. La família dels comtes de Barcelona, que se situava en el vèrtex de la piràmide feudal, va desenvolupar llavors una mena de protectorat sobre el conjunt català i va desplegar una activa política exterior que li va permetre guanyar espais de sobirania a la península (formació de la Corona d'Aragó) i Occitània (incorporació de la Provença). Els documents ho revelen. La força de la societat feudal, encapçalada pels comtes, es va projectar també en la lluita contra l'Islam, l'expansió territorial peninsular mitjançant conquestes (sobretot a la Catalunya Nova) i la política mediterrània de connexió amb Itàlia. Els jocs de força i les maniobres diplomàtiques que fan la política estan molt presents en aquest diplomatarí, però la lectura del conjunt desborda aquesta panoràmica perquè il·lumina un paisatge més gran, el que correspon a múltiples facetes de la vida familiar, social, espiritual i de negocis dels grups socials (nobles, burgesos, prelats) més propers a la Casa de Barcelona, aquells que la servien i treien profit d'aquesta proximitat i col·laboració. La documentació aquí aplegada ho mostra, però, tal com la nostra descripció i presentació de les escriptures suggereix, la informació aquí continguda és encara més rica i diversa. Els investigadors prou que ho descobriran.

DOCUMENTS

NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ

El criteri bàsic que s'ha seguit en la transcripció dels textos ha estat el màxim respecte a l'original; malgrat tot, per tal de facilitar-ne la lectura i la seva comprensió, s'han adoptat les normes següents.

S'ha seguit la disposició del text a línia tirada i s'ha introduït el punt i a cap quan s'esmenta la data, els actors, la relació de testimonis i confirmants i la subscripció de l'escrivà. També s'ha introduït el punt i a cap quan la millor comprensió dels diferents capítols d'un document així ho ha aconsellat.

S'han seguit els criteris actuals en matèria de puntuació, accentuació i ús de majúscules i minúscules.

S'ha regularitzat l'ús de la *u* i de la *v*. La doble *U* s'ha transcrit *W* en els noms propis d'origen germànic. En els textos llatins s'ha transcrit la *j* com a *i*; en els pocs fragments catalans se n'ha normalitzat l'ús. S'han mantingut les grafies *c* i *t* davant *i*. S'ha respectat la *ç*.

S'han respectat les consonants dobles tant al mig com a l'inici de paraula.

S'ha regularitzat, en els fragments catalans, l'ús de l'apòstrof i el guionet segons els criteris actuals. El punt volat s'ha utilitzat per indicar les elisions que actualment no tenen representació gràfica i les aglutinacions de paraules amb pèrdua d'un element de la segona.

S'ha utilitzat el claudàtor per indicar aquelles paraules o lletres de lectura dubtosa o bé aquelles que, a causa del mal estat de l'original, són il·legibles i requerien una interpretació. Quan no ha

estat possible la lectura, s'ha indicat per mitjà de punts suspensius entre claudàtors i en nota crítica l'abast de la llacuna. També s'ha utilitzat el claudàtor per restituir les lletres, síl·labes o paraules que manquen en el text per error de l'escrivà, tot indicant-ho en nota crítica. Finalment, s'ha utilitzat per indicar les dates que, malgrat que no consten al document, ha estat possible deduir.

S'han separat i ajuntat les paraules segons els criteris actuals; s'han exceptuat d'aquesta norma els topònims compostos.

S'ha prescindit de transcriure els punts que apareixen al costat de les xifres romanes.

S'han indicat entre parèntesis i en cursiva el *crismó* i els senyals dels escrivans, dels atorgants, dels testimonis i dels notaris. Els textos escrits a dos corondells, les columnes *a* i *b* s'han indicat entre parèntesis i en cursiva.

S'han indicat a l'aparat crític els afegits a la interlínia, els mots ratllats, les cancel·lacions, els espais en blanc, els afegits, les anotacions marginals, les correccions i aquelles errades dels escrivans que poden induir a confusió. No s'han indicat, però, els múltiples exemples de grafies incorrectes, de confusions dels casos de les declinacions, del gènere i del nombre dels substantius o de canvis fonètics, morfològics i sintàctics quan no afecten la comprensió del text.

S'han assenyalat en nota crítica les variants que introdueixen modificacions substancials en el text d'algunes còpies i, en alguns casos, les simples variants ortogràfiques.

S'ha utilitzat l'asterisc darrere dels noms per indicar les subscripcions autògrafes.

Els registres s'han redactat en estil directe. Els antropònims i topònims que no ha estat possible identificar consten, en el registre, en rodona; dels topònims identificats s'ha posat el nom actual complet. També s'han completat els noms dels personatges coneguts, els dels comtats i els numerals dels comtes.

La identificació del text va acompanyada dels següents elements: indicació del grau de tradició documental, centre, fons, signatura, cotes arxivístiques antigues que apareixen al dors del document, mides i estat de conservació. En punt i a cap s'indiquen les diferents edicions, referències, registres, etc. En l'aparat on es fa referència al grau de tradició documental no s'han indicat les còpies elaborades al segle XIX per Pròsper de Bofarull.

En aquells casos en què en el fons comtal només es conserven còpies i l'original es guarda en un altre arxiu, s'ha procurat fer la transcripció a partir de l'original.

Els documents s'han ordenat segons la datació. Hi ha documents amb diverses datacions que no sempre són corresponents; en aquests casos, expliquem el problema a continuació de l'aparat crític i, per regla general, donem preferència a l'any del rei de França, que és la menció més corrent. Per als problemes de datació es pot veure l'apartat «Cronologia» a Feliu; Salrach (dirs.), *Els pergamins*.

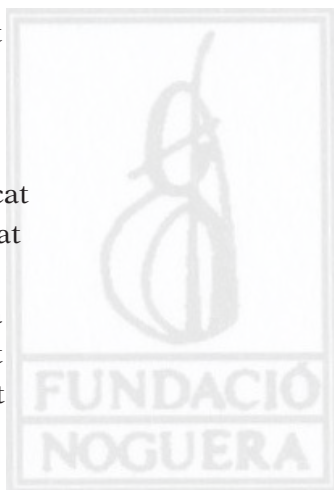
Per confusions en l'ordenació dels pergamins a l'arxiu i sobretot per la classificació de molts documents en les carpetes «Extrainventari», publiquem documents que haurien hagut de ser editats en la primera part de l'edició dels pergamins comtals (Feliu; Salrach (dirs.), *Els pergamins*). També hi ha documents que, tot i constar dins de les carpetes objecte d'aquesta edició, són posteriors als anys del regiment de Ramon Berenguer IV i no han estat editats. Tanmateix, figuren en la taula d'equivalències.

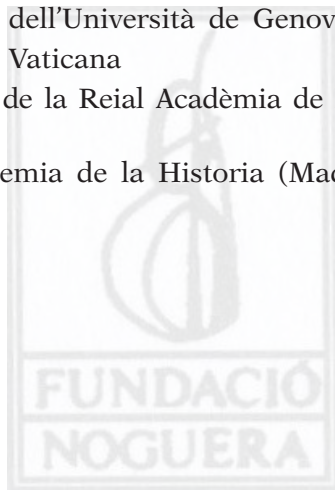

ABREVIATURES

(a)	àlies
arm.	armari
carp.	carpeta
cit.	citació
dupl.	duplicat
ed.	edició
escr.	escrivà
esgl.	església
nonupl.	nonuplicat
núm.	número
octupl.	octuplicat
pergs.	pergamins
quadr.	quaduplicat
quintupl.	quintuplicat
reg.	regist
s. d.	sense data
sextupl.	sextuplicat
septupl.	septuplicat
tripl.	triplicat
<i>vid.</i>	vegeu

AC	Archivo Catedral (Pamplona)
ACA	Arxiu de la Corona d'Aragó
ACB	Arxiu de la Catedral de Barcelona
ACN	Arxiu Comarcal de la Noguera (Balaguer)
ACT	Arxiu de la Catedral de Tortosa
ACV	Arxiu de la Catedral de Vic
AD	Arxiu Diocesà (Barcelona)
AEM	<i>Anuario de Estudios Medievales</i>
AHCTE	Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre
AHM	Arxiu Històric Municipal de Barcelona
AHN	Archivo Histórico Nacional (Madrid)
AM	Archivo del Monasterio (Silos)
AMC	Arxiu Municipal de Càller
AMSJA	Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses
ASG	Archivio di Stato de Genova
BRABLB	Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona
BC	Biblioteca de Catalunya (Barcelona)
BNF	Bibliothèque Nationale de France
BPT	Biblioteca Provincial de Tarragona
BU	Biblioteca Universitaria (Saragossa)
BUC	Biblioteca de la Universitat de Càller
BUG	Biblioteca dell'Università de Genova
BV	Biblioteca Vaticana
MRABLB	Memòries de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona
RAH	Real Academia de la Historia (Madrid)

BIBLIOGRAFIA

- ABADAL, *Els comtats d'Osona* = ABADAL, R. d'. *Catalunya Carolíngia*. Vol. IV: *Els comtats d'Osona i Manresa*. A cura de Ramon Ordeig i Mata. Barcelona, 1999. III vols.
- ABADAL, *Els comtats de Girona* = ABADAL, R. d'. *Catalunya Carolíngia*. Vol. V: *Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada*. A cura de Santiago Sobrequés i Vidal, Sebastià Riera i Viader i Manuel Rovira i Solà. Barcelona, 2003. III vols.
- ALBON, *Cartulaire* = ALBON, marquis d'. *Cartulaire général de l'Ordre du Temple, 1119?-1150*. Paris, 1913.
- ALTISENT, *Diplomatari* = ALTISENT, Agustí. *Diplomatari de Santa Maria de Poblet*, Vol. I: *Anys 960-1117*. Poblet, 1993.
- ALTURO, *Diplomatari* = ALTURO I PERUCHO, J. *Diplomatari de Polinyà del Vallès. Aproximació a la història d'un poble del segle x al segle xii*. Barcelona, 1985.
- ALTURO, *L'arxiu antic* = ALTURO PERUCHO, J. *L'arxiu antic de Santa Anna del 942 al 1200 (aproximació històrico-lingüística)*. Barcelona, 1985. 3 vols.
- AMARI, M., *Storia dei Musulmani* = AMARI, M. *Storia dei Musulmani di Sicilia*. 2a edició. Catània, [1933]. 3 vols.
- ANCIL, *Monografia* = ANCIL, M. *Monografia de Sangüesa*. Pamplona, 1943.
- AURELL, *Jalons* = AURELL M. «Jalons pour une enquête sur les strategies matrimoniales des comtes catalans (IXe-XIes.)». A:

- Symposium Internacional sobre els orígens de Catalunya (segles VIII-XI)*. Barcelona, 1991.
- AURELL, *Les noces* = AURELL, M. *Les noces du comte. Mariage et pouvoir en Catalogne*. París, 1995.
- BALAGUER, *La Chronica* = BALAGUER, F. «La *Chronica Adefonsi Imperatoris* y la elevación de Ramiro II al trono aragonés», *Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón*, VI (Saragossa, 1956), pp. 7-40.
- BALAGUER, *Ramiro II* = BALAGUER, F. «Ramiro II y la diócesis de Roda». *Estudios de la Edad Media de la Corona de Aragón*, vol. VII (1962).
- BALAGUER, *Historia* = BALAGUER, V. *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón*. Barcelona, 1860-1863. 5 vols.
- BALARI, *Orígenes* = BALARI Y JOVANY J. *Orígenes històrics de Catalunya*. 2a edició. Barcelona. 2 vols. 1964.
- BAYERRI, *Carta puebla* = BAYERRI, E. *Carta puebla de Tortosa*. [Tortosa], 1948.
- BAYERRI, *Historia* = BAYERRI Y BERTOMEU, E. *Historia de Tortosa y su comarca*. Tortosa, 1933-1989. 9 vols.
- BENSCH, *Barcelona* = BENSCH, S. P. *Barcelona i els seus dirigents (1096-1291)*. Barcelona, 2000.
- BISSON, *The organized peace* = BISSON Th. N. «The organized peace in Southern France and Catalonia, ca. 1140- ca. 1233». *The American Historical Review*, LXXXII, 2 (1977), pp. 290-311.
- BISSON, *The crisis* = BISSON Th. N. «The crisis of the Catalanian franchises (1150-1200)». A: *La Formació i Expansió del Feudalisme Català. Actes del Col·loqui organitzat pel Col·legi Universitari de Girona, 8-11 de gener de 1985*. Girona, 1981.
- BISSON, *Fiscal accounts* = BISSON, Th. N. *Fiscal accounts of Catalonia under the early count-kings (1151-1213)*. Los Angeles-Londres, 1984. 2 vols.
- BISSON, *L'impuls* = BISSON, Th. N. *L'impuls de Catalunya. L'època dels primers comtes-reis (1140-1225)*. Vic, 1997.
- BISSON, *Veus turmentades* = BISSON, Th. N. *Tormented voices. Power, Crisis and Humanity in Rural Catalonia (1140-1200)*. Cambridge, Mass.-Londres, 1998. (Traducció al català: *Veus turmentades*, Barcelona, 2003.)
- BLASI, *Els oblidats* = BLASI SOLSONA, Joan. *Els oblidats comtes de Cerdanya*. Sant Vicenç de Castellet, 1999.

- BOFARULL, *Anales* = BOFARULL Y MASCARÓ P. DE. *Anales históricos de Reus*. Reus, 1845-1846. 2 vols.
- BOFARULL, *Los Condes* = BOFARULL Y MASCARÓ P. DE. *Los Condes de Barcelona vindicados*. 2a edició. Barcelona, 1988.
- BOFARULL, *Historia* = BOFARULL Y MASCARÓ P. DE (ed.). *Historia de los Condes de Urgel, escrita por D. Diego Montfar y Sors*. Barcelona, 1852-1853. 2 vols.
- BOFARULL SANS, *Antigua marina* = BOFARULL SANS, F. DE A. *Antigua marina catalana*. Barcelona, 1898.
- BONASSIE, *Catalunya* = BONASSIE P. *La Catalogne du milieu du xe a la fin du xe siècle. Croissance et mutations d'une société*. Tolosa de Llenguadoc, 1975. 2 vols. (Traducció al català: *Catalunya mil anys enrera*. Barcelona, 1979-1981. 2 vols.)
- BOTET, *Les monedes* = BOTET I SISÓ J. *Les monedes catalanes*. Barcelona, 1908-1911. 3 vols.
- BROCÀ, *Historia* = BROCÀ, G. M. DE. *Historia del derecho de Cataluña, especialmente el civil*. Barcelona, 1918.
- BRÜHL (ed.), *Rogerii II* = BRÜHL, C. (ed.). *Rogerii II regis diplomata Latina*. Colònia, 1987.
- CAFFARO; *et al. Annali* = CAFFARO, P.; *et al. Annali di Genova dall'anno 1100 all'anno 1294*. Gènova, 1828.
- CAMPILLO, *Disquisitio* = CAMPILLO MATHEU, A. *Disquisitio methodi consignandi annos aerae Christianae*. Barcelona, 1766.
- CANELLAS, *Colección* = CANELLAS LÓPEZ, Ángel. *La colección diplomática de Sancho Ramírez*. Saragossa, 1993.
- CAPMANY Y DE MONPALAU, A. DE. *Memorias históricas* = CAPMANY Y DE MONPALAU, A. DE, *Memorias históricas sobre la Marina, Comercio y artes de la Antigua Ciudad de Barcelona*. Reedició anotada i revisada per E. Giralt i Raventós i C. Batlle i Gallart. Barcelona, 1961-1963. 2 vols.
- CARRERAS CANDI, *Notas históricas* = CARRERAS CANDI, F. *Notas históricas de Sarriá*. Barcelona, 1897.
- CARRERAS CANDI, *Ciutat* = CARRERAS CANDI, F. *La ciutat de Barcelona*, Barcelona, s. d.
- CARRERAS CANDI, *Lo Montjuich* = CARRERAS CANDI, F. «Lo Montjuich del bisbe», *MRABLB*, VIII (1901-1903), pp. 195-345.
- Catalunya Romànica* = *Catalunya Romànica*. Barcelona, 1995-1999. 18 vols.

- CAULA, *Orígenes* = CAULA, F. «Orígenes de la casa vizcondal de Bas». *Pyrene*, X (1950), pp. 296-300.
- CAULA, *Nuestros aborígenes* = CAULA, F. «Nuestros aborígenes». *Pyrene*, XV (1950), pp. 452-460.
- CAULA, *El rapto* = CAULA, F. «El rapto de doña Almodis». *Pyrene*, XIX (1950), pp. 581-587.
- CODINA, *El monestir* = CODINA I PUIGSAULENS, Joan, *El monestir de Santa Maria de l'Estany*. Barcelona, 1932.
- CODOIN = *Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*. Barcelona, 1847-1973. 42 vols.
- Colección de fueros* = ACADEMIA DE LA HISTORIA. *Colección de fueros y cartas pueblas de Espanya*. Catálogo. Madrid, 1852.
- CONDE, *Ricard Guillem* = CONDE Y DELGADO DE MOLINA, Rafael. «L'archivio di Ricard Guillem. Corpus documentario». A: J. E. RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem. Un sogno per Barcellona*. Nàpols, 1999.
- CONSTANS, *Diplomatari* = CONSTANS I SERRAT, L. *Diplomatari de Banyoles*. Banyoles, 1985. 2 vols.
- CORREDERA, *Noticia* = CORREDERA GUTIÉRREZ, Eduardo. *Noticia de los condes de Urgel*. Lleida, 1973.
- COY, *Vilafranca* = COY I COTONAT, A. *Vilafranca del Penadés: su historia y monumentos*. Barcelona, 1909.
- CRESPO, *Documentos* = CRESPO VICENTE, Pascual. «Documentos para el estudio de las Órdenes Militares en España», *Xiloca*, 34 (Xiloca, 2006), pp. 185-214.
- DAMETO; MUT; ALEMANY, *Historia de Mallorca* = DAMETO, J.; MUT, V.; ALEMANY, G. *Historia General del Reino de Mallorca*. Palma, 1841-1842.
- DÉBAX, *À propos d'une figure du fief* = DÉBAX, H. «À propos d'une figure du fief en Languedoc au début du XIIe siècle: les accords de 1112 entre Ramon Berenguer III et Bernard Aton IV». A: *Les sociétés méridionales à l'âge féodal (Espagne, Italie et sud de la France Xe-XIIIe siècle) – Hommage à Pierre Bonnassie*. Tolosa de Llenguadoc, 1999.
- DELAVILLE, *Cartulaire* = DELAVILLE LE ROULX, Joseph. *Cartulaire général de l'Ordre des Hospitaliers de Saint-Jean de Jérusalem*. París, 1894-1906. 4 vols.

- DEVIC; VAISSETE, *Histoire de Languedoc* = DEVIC, C.; VAISSETTE, J. *Histoire Générale de Languedoc*, 2a edició. Tolosa de Llenguadoc, 1872-1875. 5 vols.
- DOMÈNECH, *Historia* = DOMÈNECH, A. V. *Historia general de los santos y varones ilustres en santidad*. Girona, s. d.
- Els castells catalans* = *Els castells catalans*. Barcelona, 1967-1979. 7 vols.
- ERITJA, *Estructuració* = ERITJA, J. «Estructuració feudal d'un nou territori al segle XII: l'exemple de Lleida». A: BARCELÓ, M. et al. (eds.). *El feudalisme comptat i debatut. Formació i expansió del feudalisme català*. València, 2003.
- ESTEBAN, *Estudio* = ESTEBAN ABAD, R. *Estudio histórico-político sobre la ciudad y Comunidad de Daroca*. Terol, 1959.
- FELIU, *Existí* = FELIU, G. «Existí el comte Bernat III de Besalú?», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 19 (1998).
- FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins* = FELIU, Gaspar; SALRACH, Josep M. (dirs.). *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*. Barcelona, 1999. 3 vols.
- FERNÁNDEZ, *Anales* = FERNÁNDEZ DOMINGO, Daniel. *Anales o Historia de Tortosa*. Tortosa, 1867.
- FERNÁNDEZ, *Colección* = FERNÁNDEZ, J. A. *Colección diplomática de la Sagrada, Hospitalaria y Militar Orden de San Juan de Jerusalén*. Saragossa, 1798.
- FEROTIN, *Recueil des chartes* = FEROTIN, Marius. *Recueil des chartes de l'abbaye de Silos*. París, 1897.
- FERRER MALLOL; RIU RIU (dirs.), *Tractats* = FERRER MALLOL, M. T.; RIU RIU, M. (dirs.). *Tractats i negociacions diplomàtiques de Catalunya i de la Corona catalanoaragonesa a l'edat mitjana*. I-1: *Tractats i negociacions diplomàtiques amb Occitània, França i els Estats Italians 1067-1213*. Barcelona, 2010.
- FITA, *Barcelona* = FITA, Fidel. «Barcelona en 1079. Su castillo del puerto y su aljama hebrea. Documento inédito», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 43 (Madrid, 1903), pp. 361-368.
- FLÓREZ, *España Sagrada* = FLÓREZ, E.; et al. *España Sagrada, teatro geográfico e histórico de la iglesia en España*. Madrid, 1747-1879. 55 vols.
- FONT I BAYELL, *Pergamins* = FONT I BAYELL, Josefina, «Pergamins de l'època del comte Ramon Borrell de Barcelona, a la secció de Cancelleria de l'Arxiu de la Corona d'Aragó», *Medievalia*, 8 (1989), pp. 177-204.

- FONT RIUS, *Cartas* = FONT RIUS, J. M. *Cartas de població y franquicia de Cataluña*. Madrid-Barcelona, 1969-1983, 3 vols.
- FOREY, *The Templars* = FOREY, A. *The Templars in the Corona de Aragón*. Durham, 1973.
- FRANK, *Reverter* = FRANK, I. «Reverter vicomte de Barcelone (vers 1130-1143)», *BRABLB*, XXVI, 1954-1956.
- FREEDMAN, *Els orígens* = FREEDMAN, P. H. *Els orígens de la servitud pagesa a la Catalunya medieval*. Vic, 1993.
- GALINDO, *Sos* = GALINDO, P. *Sos en los siglos XI-XII*. Saragossa, 1924.
- GARCÍA DE CORTAZAR, *Nueva Historia* = GARCÍA DE CORTÁZAR, J. Á. *Nueva Historia de España en sus textos. Edad Media*. Santiago de Compostel·la, 1975.
- GARCÍA I BIOSCA, *Els orígens* = GARCÍA I BIOSCA, J. E. *Els orígens del terme de Lleida. La formació d'un territori urbà (s. XI-XII)*, Lleida, 1994.
- GARCÍA LARRAGUETA, *El gran priorado* = GARCÍA LARRAGUETA, S. *El gran priorado de Navarra de la orden de San Juan de Jerusalén: siglos XII-XIII*. Pamplona, 1957. 2 vols.
- GARCÍA SANZ; FERRER I MALLOL, *Assegurances* = GARCÍA SANZ, A.; FERRER I MALLOL, M. T., *Assegurances i canvis marítims medievals a Barcelona*. Barcelona, 1983. 2 vols.
- GARÍ, *Carta de los cónsules* = GARÍ DE AGUILERA, Blanca. «Pisa y el control del mediterráneo nordoccidental: Carta de los cónsules de Pisa a Ramón Berenguer IV a mediados del siglo XII», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 13. Barcelona, 1992.
- GERMAIN (ed.), *Liber Instrumentorum* = GERMAIN, A. (ed.). «*Liber Instrumentorum Memorialium*». *Cartulaire des Guillemes de Montpellier*. Montpellier, 1886.
- GOÑI GAZTAMBIDE, *Catálogo* = GOÑI GAZTAMBIDE, J. *Catálogo del Archivo Catedral de Pamplona*. Vol. I: 829-1500. Pamplona, 1965.
- GRAS, *La pachería* = GRAS Y DE ESTEVA, R. *La pachería de Lérida*. Lleida, 1911.
- GUIX, *El Llibre* = GUIX SUGRANYES, J. M. *El «Llibre de la Cadena» de Reus. Règim jurídic de la vila a l'edat mitjana*. Reus, 1963. 2 vols.
- HINOJOSA, *El régimen* = HINOJOSA Y NAVEROS, E. DE. *El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media*. Madrid, 1905.

- IGLÉSIES *Delimitació* = IGLÉSIES I FORT, J. *Delimitació del Camp de Tarragona. La font històrica en la demarcació de les comarques catalanes*. Reus, 1930.
- IMPERIALE, *Caffaro* = IMPERIALE DI SANT'ANGELO, C. *Caffaro e i suoi tempi*, Torí-Roma, 1894.
- IMPERIALE, *Codice diplomatico* = IMPERIALE DI SANT'ANGELO, C. *Codice diplomatico della Repubblica di Genova*. Roma, 1936-1942. 3 vols.
- JIMÉNEZ, *Apuntes* = JIMÉNEZ CATALÁN, M. *Apuntes para la historia de Balaguer*. Lleida, 1912.
- JUNYENT, *El monestir* = JUNYENT, E. *El monestir de Sant Joan de les Abadesses*. Barcelona, 1976.
- JORDÀ, *L'ermita* = JORDÀ I CAPDEVILA, J. M. *L'ermita de Sant Pere de Romaní i el seu entorn*. Molins de Rei, 1985.
- KOSTO, *Making agreements* = KOSTO, A. J. *Making agreements in Medieval Cathalonia. Power, order and the written word (1000-1200)*. Cambridge, 2001.
- LACARRA, *Documentos* (1) = LACARRA, José María, *Documentos para el estudio de la reconquista y repoblación del Valle del Ebro*, Saragossa, 1956 [publicat prèviament a *Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón*, II (Saragossa, 1946), pp. 469-546; III (1949), pp. 499-727; V (1952), pp. 511-668].
- LACARRA, *Documentos* (2) = LACARRA, José María. *Documentos para el estudio de la reconquista y repoblación del Valle del Ebro*. Saragossa, 1982 i 1985. 2 vols.
- LEDESMA, *Cartas de población* = LEDESMA RUBIO, M. L. *Cartas de población del reino de Aragón en los siglos medievales*. Saragossa, 1991.
- LEMA PUEYO, *Colección diplomática* = LEMA PUEYO, J. A. *Colección diplomática de Alfonso I de Aragón y Pamplona (1104-1134)*. Sant Sebastià, 1990.
- Libre de les costums* = *Libre de les costums generals scrites de la insigne ciutat de Tortosa*. Tortosa, 1539.
- LOURIE, *The Will of Alfonso I* = LOURIE, E. «The Will of Alfonso I, "El Batallador", King of Aragon and Navarre: A Reassessment», *Speculum*, L (Cambridge, Massachussets, 1975), pp. 633-665.
- LLAVE, *Estudio* = LLAVE Y SIERRA, J. DE LA. *Estudio histórico militar sobre el conde Ramon Berenguer III*. Barcelona, 1903.
- LLEDÓS, *Historia* = LLEDÓS Y MIR, M. *Historia de la antigua villa, hoy ciudad, de Tremp*. 2a edició. Barcelona, 1977.

- MAHUL, *Cartulaire et archives* = MAHUL. *Cartulaire et archives des communes de l'ancien diocèse et de l'arrondissement administratif de Carcassonne. Villes-villages-églises-abbayes-prieurés-châteaux-seigneurs-fiefs-généalogies-blasons-métairies-lieux bâtis- quartiers ruraux-notes statistiques*. Paris, 1857-1885. 8 vols.
- MARCA, *Histoire du Bearn* = MARCA, P. *Histoire du Bearn: contenant l'origine des rois de Navarre, des ducs de Gascogne, Marquis de Gothie, Princes de Bearn, Comtes de Carcassonne, de Foix & de Bigorre: avec diverses observations géographiques & historiques, concernant principalement les dits païs ...* Paris, 1640.
- MARCA, *Marca Hispanica* = MARCA, P. DE. *Marca Hispanica sive Limes Hispanicus, hoc est geographica et historica descriptio Cataloniae, Ruscinonis et circumjacentium populorum*. Paris, 1688. (Reimpr. Barcelona, 1972.)
- MARICHALAR; MANRIQUE, *Historia de la Legislación* = MARICHALAR, A.; MANRIQUE, C. *Historia de la Legislación y recitaciones del Derecho Civil de España*. Madrid, 1861, 1863 i 1865. 3 vols.
- MARTÈNE, *Thesaurus* = MARTÈNE, E. *Thesaurus novus anecdotorum*. Paris, 1717.
- MARTÍ SANJAUME, *Dietari de Puigcerdà* = MARTÍ SANJAUME, J. *Dietari de Puigcerdà*. Lleida-Ripoll, 1926.
- MARTÍN DUQUE, *Documentación* = MARTÍN DUQUE, A. J. *Documentación medieval de Leire siglos IX a XII*. Pamplona, 1983.
- MAS, *Notes històriques* = MAS, J., *Notes històriques del Bisbat de Barcelona*. Barcelona, 1906-1921. 13 vols.
- MASSIP, *Costums* = MASSIP, J. *Costums de Tortosa*, Barcelona, 1996.
- MATEU; MATEU, *Colectánea* = MATEU IBARS, Josefina; MATEU IBARS, María Dolores. *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón. Siglos IX-XVIII*. Barcelona, 1980-1981. 2 vols.
- MENÉNDEZ PIDAL, *La España* = MENÉNDEZ PIDAL. *La España del Cid*. 5a edició. Madrid, 1956. 2 toms.
- MIQUEL ROSELL, *Liber Feudorum* = MIQUEL ROSELL, F. *Liber Feudorum Maior. Cartulario real que se conserva en el Archivo de la Corona de Aragón*. Barcelona, 1945-1947. 2 vols.
- MIRET, *Alfonso el Batallador* = MIRET Y SANS, J. «Alfonso el Batallador en Fraga en 1122», *BRABLB*, VI (1920), pp. 543-544.
- MIRET, *Investigación* = MIRET Y SANS, J. *Investigación histórica sobre el vizcondado de Castellbó*. Barcelona, 1900.

- MIRET, *La casa de Montcada* = MIRET Y SANS, J. «La casa de Montcada en el vizcondado de Bearn», *BRABLB*, I-II (1901), pp. 49-52.
- MIRET, *Pro sermone plebeico* = MIRET Y SANS, J. «Pro sermone plebeico», *BRABLB*, VII (1913-114), pp. 105-110.
- MIRET, *Les cases* = MIRET Y SANS, J. *Les cases de Templers i Hospitalers en Catalunya. Aplech de noves i documents històrics*, Barcelona, 1910. (Reedició amb introducció de Josep M. Sans i Travé, Lleida, 2006.)
- MIRET, *Cartoral dels Templers* = MIRET Y SANS, J. *Cartoral dels Templers de les comandes de Gardeny i Barbens*. Barcelona, 1899.
- MONTSALVATJE, *Noticias históricas* = MONTSALVATJE Y FOSSAS, F. *Noticias históricas. Besalú, su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos*. Olot, 1889-1919. 26 vols.
- MORERA, *Tarragona Cristiana* = MORERA I LLAURADÓ, E. *Tarragona Cristiana: Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia*. Tarragona, 1897-1899. 2 vols. (Edició facsímil, Tarragona, 1981.)
- MORET, *Annales* = MORET, J. DE. *Annales del reyno de Navarra*, Bilbao, 1969-1979. 8 vols.
- MOXÓ, *Memorias históricas* = MOXÓ Y DE FRANCOLÍ, J. *Memorias históricas del Real monasterio de San Cucufate del Vallés*. Barcelona, 1790.
- MUÑOZ, *Colección* = MUÑOZ Y ROMERO, T. *Colección de fueros municipales y cartas puebla de los reinos de Castilla, León, Corona de Aragón y Navarra*. Madrid, 1847.
- O'CALLAGHAN, *Anales* = O'CALLAGHAN, R. *Anales de Tortosa*. Tortosa, 1888. 3 vols.
- O'CALLAGHAN, *La Catedral* = O'CALLAGHAN, R. *La Catedral de Tortosa. Descripción histórica de la misma, ralacionada con la historia de la dicha ciudad*. Tortosa, 1890.
- ODRIOZOLA, *Ramon Berenguer IV* = ODRIOZOLA Y GRIMAUD, C. DE. *Ramon Berenguer IV, conde de Barcelona y caballero del Santo Sepulcro de Jerusalén*. Barcelona, 1911.
- OLIVER, *Historia del derecho* = OLIVER, B. *Historia del derecho en Cataluña, Mallorca y Valencia. Código de las costumbres de Tortosa*. Madrid, 1876-1881. 4 vols.
- ORDEIG, *Les dotalies* = ORDEIG I MATA, R. *Les dotalies de les esglésies de Catalunya. Segles IX-XII*. Vic, 1993-1997. 4 vols.

- PEDEMONTE, *Notes* = PEDEMONTE I FALGUERA, B. *Notes per a la història de la Baronia de Castellbell de Rosanes, Martorell, Abrera, Castellbisbal, Sant Andreu de la Barca i Sant Esteve Sesrovires*. Barcelona, 1929.
- PELLA *Historia* = PELLA Y FORGAS, J. *Historia del Ampurdán. Estudio de la civilización en las comarcas del noreste de Cataluña*. Barcelona, 1883.
- PIFERRER; QUADRADO, *Islas Baleares* = PIFERRER, P.; QUADRADO, J. M. *Islas Baleares*. Barcelona, 1844.
- PLADEVALL, *Els senescals* = PLADEVALL, A. «Els senescals dels comtes de Barcelona», *Anuario de Estudios Medievales*, III (1966), pp. 115-126.
- PLEYAN, *Apuntes* = PLEYAN DE PORTA, J. *Apuntes de historia de Lérida, o sea compendiosa reseña de sus más principales hechos desde la fundación de la ciudad hasta nuestros tiempos*. Lleida, 1873.
- POU, *Història* = POU I MARTÍ, J. *Història de la ciutat de Balaguer*. Manresa, 1913.
- PUJADES, *Cronica* = PUJADES, J. *Cronica Universal del Principado de Cataluña*. Barcelona, 1829-1832. 8 vols.
- RIBAS, *Història* = RIBAS I CALAF, B. *Història de Montserrat (888-1258)*, Edició a cura de F. X. Altés. Barcelona, 1990.
- RIPOLL, *Consagració* = RIPOLL I VILAMAJOR, J. *Consagració y dotación de las iglesias de la diócesis de Vich*. Vic, 1831.
- RIU *et alii*, *Textos comentados de época medieval*. Barcelona, 1975.
- RIUS, *Cartulario* = RIUS SERRA, J. *Cartulario de «Sant Cugat» del Vallés*. Barcelona, 1945-1946. 2 vols.
- RODRÍGUEZ CAMPOMANES, *Disertaciones* = RODRÍGUEZ CAMPOMANES, Pedro. *Disertaciones históricas del orden y cavallería de los templarios*. Madrid, 1747. (Reedició 1975.)
- ROVIRA, *Història Nacional* = ROVIRA I VIRGILI A. *Història Nacional de Catalunya*. Barcelona, 1922-1937. 7 vols.
- RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem* = RUIZ-DOMÈNEC, J. E. *Ricard Guillem. Un sogno per Barcellona*. Nàpols, 1999. (Traducció catalana, sense l'apèndix documental: RUIZ-DOMÈNEC, J. E. *Ricard Guillem o el somni de Barcelona*. Barcelona, 2001.)
- RUIZ DOMÈNEC, *Tratado comercial* = RUIZ DOMÈNEC, J. E. «En torno a un tratado comercial entre las ciudades de Génova y Barcelona en la primera mitad del siglo XII». A: *Atti del 1º congresso storico Liguria-Catalogna*. Bordighera, 1974, pp. 151-159.

- RUIZ DOMÈNEC, *Génova y Barcelona* = RUIZ DOMÈNEC, J. E., «Génova y Barcelona en el siglo XII; la estructura básica de su realidad», *Saggi e Documenti*, 4 (1983), pp. 25-86.
- RUIZ DOMÈNEC, *Introducción al estudio del crédito* = RUIZ DOMÈNEC, «Introducción al estudio del crédito en la ciudad de Barcelona durante los siglos XI y XII», *Miscellania Barchinonensia*, XXXIX, 1975.
- RUIZ-DOMÈNEC, *Las cartas de Reverter* = RUIZ-DOMÈNEC, José Enrique. «Las cartas de Reverter, vizconde de Barcelona», *BRALB*, XXXIX (1983-1984).
- RUIZ-DOMÈNEC, *Quan els vescomtes* = RUIZ-DOMÈNEC, J. E. *Quan els vescomtes de Barcelona eren. Història, crònica i documents d'una família catalana dels segles X, XI i XII*. Barcelona, 2006.
- SÀBAT, *Apuntes* = SÀBAT ANGUERA, J., *Apuntes para la historia. Balaguer*. Lleida, 1886.
- SABATÉ, *Judici* = SABATÉ, F. «Judici entre el comte Ramon Berenguer IV i Bernat d'Anglesola», *Ilerda-Humanitats*, XCIX (Lleida, 1991), pp. 129-142.
- SAGARRA, *Sigil·lografia* = SAGARRA, F. DE. *Sigil·lografia Catalana. Inventari, descripció i estudi dels segells de Catalunya*. Barcelona, 1915-1932. 5 vols.
- SALAVERT Y ROCA, *Cerdeña* = SALAVERT Y ROCA, V. *Cerdeña y la expansión mediterránea de la Corona de Aragón 1297 - 1314*. Madrid, 1956. 2 vols.
- SANAHUJA, *Història* = SANAHUJA, P. *Història de la ciutat de Balaguer*. Barcelona, 1965.
- SANS, *Col·lecció* = SANS TRAVÉ, J. M. *Col·lecció diplomàtica de la casa del Temple de Barberà (945-1212)*. Barcelona, 1997.
- SAROBÉ, *Gardeny* = SAROBÉ, Ramon. *Col·lecció diplomàtica de la casa del Temple de Gardeny (1070-1200)*. Barcelona, 1998.
- SASTACHS, *Memoria* = SASTACHS Y COSTA, J. *Memoria sobre el archivo prioral de Cataluña de la orden de San Juan de Jerusalén*. Barcelona, 1885.
- SCANO, *Il giudice Barisone* = SCANO, D. «Il giudice Barisone d'Arborea, intermediario fra il conte di Barcellona e il comune pisano per una spedizione contro Maiorca», *Archivio Storico Sardo*, XXII (1939-1940).
- SEGURA, *Història* = SEGURA J. *Història d'Igualada*. Barcelona, 1907-1908. 2 vols.

- SERRA, *El molí* = SERRA I COMA, R. «El molí de Blanquers de Calders», *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, II (1982), pp. 147-169.
- SHIDELER, *Els Montcada* = SHIDELER, J. C. *Els Montcada: una família de nobles catalans a l'edat mitjana (1000-1230)*. Barcelona, 1987.
- SISCAR, *La carta puebla* = SISCAR Y DE MONTOLIU R. DE, «La carta puebla de Agramunt y los privilegios concedidos a la villa por los condes de Urgel hasta la extinción de la casa de Cardona», *BRABLB*, IV (1887), pp. 129-195.
- SOBREQUÉS, *Els grans comtes* = SOBREQUÉS VIDAL, S. *Els grans comtes de Barcelona*. Barcelona, 1961.
- TAMAYO, *Martyrologium* = TAMAYO SALAZAR, J. *Martyrologium Hispanum*. Lió, 1657-1659. 6 vols.
- TRENCHS, *La escribanía* = TRENCHS ÒDENA, José. «La escribanía de Ramón Berenguer III (1097-1131): datos para su estudio», *Saitabi*, 31 (València, 1981).
- TUCOO-CHALA, *La Vicomté de Bearn* = TUCOO-CHALA, P. *La Vicomté de Béarn et le Problème de sa Souveraineté, des Origines à 1260*. Bordeaux, 1961.
- UBIETO, *Colección diplomática* = UBIETO ARTETA, A. *Colección diplomática de Pedro I de Aragón y de Navarra*. Saragossa, 1951.
- UBIETO, *La Formación* = UBIETO, A., «La Formación Territorial de Aragón». A: *Historia de Aragón*. Saragossa, 1981.
- UBIETO, *Pueblos* = UBIETO, A. «Pueblos y despoblados», *Historia de Aragón*. Saragossa, 1984, 1985 i 1986. 3 vols.
- UDINA ABELLÓ, *Els testaments* = UDINA ABELLÓ, A. M. *Els testaments dels comtes de Barcelona i dels reis de la Corona d'Aragó, de Guifré Borrell a Joan II*. Barcelona, 2001.
- UDINA MARTORELL, *El Archivo* = UDINA MARTORELL, F. *El Archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X. Estudio crítico de sus fondos*. Barcelona, 1951.
- UDINA MARTORELL, *El Llibre Blanc* = UDINA MARTORELL, F. *El «Llibre Blanc de Santes Creus», Cartulario del s. XII*. Barcelona, 1947.
- VALLE, «Di due documenti» = VALLE, L. «Di due documenti che riguardano le relazioni di Genova con la Catalogna nel secolo XII». Gènova, 1935. A: *Il R. Liceo-Ginnasio 'C. Colombo' di Genova negli anni 1931-32, 1932-33, 1933-34*.
- VALLS TABERNER, *Els orígens* = VALLS TABERNER, F. «Els orígens dels comtats de Pallars i Ribagorça», *Estudis Universitaris Catalans*, IX (1915-1916), pp. 1-101.

- VALLS TABERNER, *Las Consuetudines* = VALLS TABERNER, F. «Las “Consuetudines Ilerdenses” (1227) y su autor Guillermo Botet», *Revista Jurídica de Cataluña*, XIX (1913), pp. 155-210.
- VALLS TABERNER, *Les fonts documentals* = VALLS TABERNER, F. «Les fonts documentals de les “Consuetudines Ilerdenses”, *Estudis Universitaris Catalans*, XI (1926), pp. 131-171.
- VALLS TABERNER, *Privilegis* = VALLS TABERNER, F. *Privilegis i ordinacions de les Valls Pirinenques*. Barcelona, 1917. (Reed. Barcelona, 1988.)
- VICENS, *Historia* = VIVES VICENS VIVES, J. *Historia de los remensas en el siglo xv*. Barcelona, 1945.
- VILLANUEVA, *Viage literario* = VILLANUEVA ESTENGO, J. *Viage literario a las iglesias de España*. Madrid-València, 1803-1852. 22 vols.
- VIRGILI, *Diplomatari* = VIRGILI, Antoni. *Diplomatari de la catedral de Tortosa (1062-1193)*. Barcelona, 1997.
- VIVANCOS, *Documentación* = VIVANCOS GÓMEZ, Miguel C. *Documentación del monasterio de Santo Domingo de Silos (954-1254)*. Burgos, 1988.
- ZIMMERMANN, *En els orígens* = ZIMMERMANN, M. *En els orígens de Catalunya: emancipació política i afirmació cultural*. Barcelona, 1989.
- ZURITA, *Anales* = ZURITA, J. *Anales de la Corona de Aragón compuestos por ... cronista de dicho reino*. Saragossa, 1585.

TAULA D'EQUIVALÈNCIES

cota arxivística
Ramon Berenguer II
carpeta 23

ordre publicació

1	58
2	59
2 dupl.	còpia de 59
3	60
3 dupl.	còpia de 60
4	61
5	54
6	55
7	56
8	62
8 dupl.	còpia de 62
9	63
10	64
11	65
12	67
13	68
14	69
15	70
16	71
17	72
18	73

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
19	76
20	79
21	77
22	78
23	80
24	82
25	83
26	84
27	86
28	88
29	380
29 dupl.	còpia de 380
30	74
31	75
32	90
33	91
34	92
35	93
36	94
37	95
38	96
39	97
40	101
41	89
42a	103
42d	104
42b	109
42c	110
43a	102
43b	32
43c	33
44	105
45	107
46	108
46 dupl.	còpia de 108
47	111
48	113
49	117
50	118

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
<i>carpeta 24</i>	
51	119
52	120
53	121
54	122
55	123
56	112
57	129
58	125
59	127
60	còpia de 118
61	128
61 dup a	còpia de 175
61 dup b	177
61 dup c	còpia de 107
61 dup d	còpia de 128
61 dup f	còpia de 126
61 (5)	213
62	130
63	131
64	132
65	124
66	133
67	137
68	282
69	126
69 dupl.	còpia de 126
70	310
71	99
72	194
73	135
73 dupl.	còpia de 135
74	136
75	284
76	52
77	195
78	197
79	287
80	283
81	198

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
82	221
83	51
83 dupl.	còpia de 51

*Berenguer Ramon II**carpeta 25*

1	138
2	139
3	140
4	141
5	142
6	143
7	144
8	145
9	146
10	147
11	148
12	87
13	150
14	151
15	153
16	152
17	154
18	156
19	157
20	158
21	159
22	160
23	161
24	162
25	164
26	165
27	166
28	167
29	169
30	170
31	171
32	172
33	173
34	174

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
35	175
36	176
37	163
38	179
39	180
40	182
41	183
42	184
43	185
44	186
45	187
46	188
47	189
48	190
49	191
50	192
<i>carpeta 26</i>	
51	193
52	196
53	199
54	200
54 dupl.	còpia de 200
55	181
56	202
57	203
58	208
59	209
60	201
61	216
61 dupl.	216
61 dupl. c	còpia de 187
61 dupl. e	còpia de 213
62	217
62 dupl.	còpia de 217
63	218
64	219
65	220
66	222
67	223

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
68	210
69	212
69 dupl. f	còpia de 212
70	214
71	224
72	228
73	229
74	230
74 dupl.	còpia de 230
75	231
76	235
77	236
78	238
79	239
80	232
81	18
82	233
83	234
84	289
85	134
86a	225
86b	226
86c	227
87	178
88	301
89	273
90	392
91	168
92	396
<i>Ramon Berenguer III</i>	
<i>carpeta 27</i>	
1	242
2	245
3	237
4	246
5	247
6	248
7	249
8	250

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
9	251
10	252
11	241
12	215
13	243
14	255
15	256
16	257
17	258
18	259
19	260
20	261
20 bis	262
21	263
22	264
23	265
24	266
24 dupl.	còpia de 266
25	267
26	254
27	269
28	270
29	271
30	272
31	274
32	275
33	277
34	278
35	268
36	280
37	281
38	279
39	291
40	292
41	294
42	295
43	22
44	297
44 dupl.	còpia de 297
44 tripl.	còpia de 297

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
45	298
46	299
47	290
48	293
49	300
50	303
<i>carpeta 28</i>	
51	296
52	304
53	305
54	306
55	307
56	308
57	320
58	309
59	315
60	316
60 bis	317
61	318
62	319
63	321
64	322
65	323
66	326
67	324
68	325
69	328
70	331
71	332
72	333
73	334
74	330
75	336
76	339
77	340
78	341
79	335
80	342
81	352

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
82	343
83a	344
83 dupl. a	còpia de 344
83 tripl. a	còpia de 344
83b	345
83 dupl. b	còpia de 345
83 tripl. b	còpia de 345
84	346
85	348
86	349
87	351
88	353
89	327
90	354
91	356
92	347
93	358
94	359
95	360
96	362
97	363
98	364
99	366
100	368
<i>carpeta 29</i>	
101	365
102	369
103	370
104	371
104 dupl.	còpia de 371
105	372
106	373
107	374
108	375
109	377
110	378
111	379
112	389
113	381

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
113 dupl.	còpia de 381
113 tripl.	còpia de 381
114	còpia de 382
114 dupl.	382
115	383
116	384
117	385
118	386
119	11
120	387
121	12
122	388
123	742
124	397
125	4
126	399
127	400
128	13
129	390
130	391
131	403
132	402
133	414
134	6
135	404
136	405
137	407
138	408
139	409
140	423
141	410
142	413
143	415
144	416
145	418
146	419
147	420
148	421
149	422
150	417

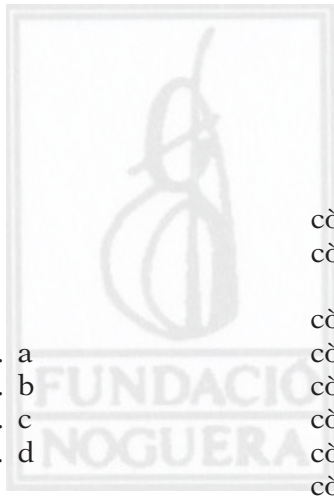
<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
<i>carpeta 30</i>	
151a	425
151 dupl. a	còpia de 425
151b	426
151 dupl. b	còpia de 426
152	427
153	424
154	429
154 dupl.	429
155	900
156	431
157	433
158	434
159	545
160	440
161	441
162	442
163	443
164	444
165	445
166	446
167	447
168	448
169	449
169 dupl.	còpia de 449
170	451
171	450
172	432
173	452
174	455
175	457
176	458
177	460
178	461
179	462
180	463
181	464
182	466
183	467
184	459

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
185	469
186	470
187	471
188	472
189	355
190	475
191	còpia de 468
191 dupl.	468
192	476
193	477
194	474
195	479
196 bis	484
196 b	còpia de 101
196 c	còpia de 480
196 bis	481
197	480
198	485
199	486
200	487
<i>carpeta 31</i>	
201	488
202	478
202 dupl.	còpia de 478
203	497
204	498
205	499
206	500
207	501
207 dupl.	còpia de 501
207 tripl.	còpia de 501
208	502
209	482
210 a	504
210 b	505
211	506
212	507
213	508
214	5

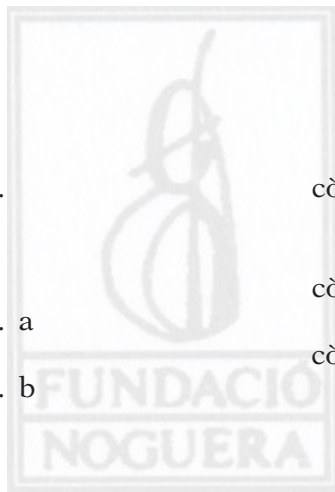
<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
215	509
216	503
217	512
218	510
219	511
220	513
221	517
222	518
223	880
224	520
225	522
226	523
226 dupl.	còpia de 523
227	524
228	526
228 dupl.	còpia de 526
229	525
230	527
231	528
232	529
233	531
233 dupl.	còpia de 531
233 tripl.	còpia de 531
234	532
234 dupl.	còpia de 532
235	533
236	534
237	521
238	537
239	538
240	536
241a	còpia de 628
241b	còpia de 539
241c	594
241d	còpia de 595
241 dupl. a	còpia de 628
241 dupl. b	còpia de 539
241 dupl. c	còpia de 594
241 dupl. d	còpia de 595
241 tripl.	còpia de 628

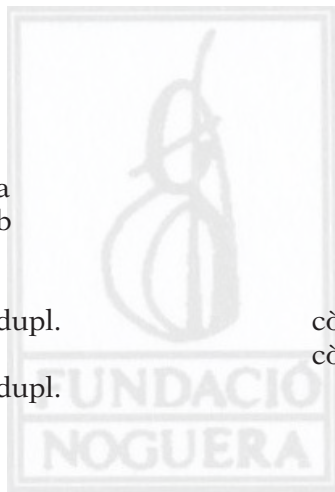
<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
241 quadr.	628
242	539
242 dupl.	còpia de 539
243	540
244	541
245	542
246	543
246 dupl.	còpia de 543
246 tripl.	còpia de 543
247	còpia de 543
248	544
249	546
250	547
250 dupl.	còpia de 547
 <i>carpeta 32</i>	
251	548
252	còpia de doc. d'Alfons I
253	8
254	549
255	552
256	553
257	554
258a	607
258b	608
259	556
260	557
261a	550
261b	551
262	558
263	559
264	9
265	149
266	568
267	569
268	570
269	571
270	573
271	574
272	575

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
273	155
274	577
275	685
276	578
277 a	579
277 b	580
278	581
279	582
280	584
281	585
282	586
283	589
284	587
285	588
286	590
287	591
288	720
289	583
290	593
291	596
292	595
293	598
294	555
295	607
296	còpia de 607
297	610
298	612
299	592
300	614
301	615
301 dupl.	còpia de 615
302	616
303	617
304 a	còpia de 618
304 dupl. a	618
304 b	còpia de 619
304 dupl. b	619
305	620
306	621
307	519

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
308	622
308 dupl.	còpia de 622
309	623
309 dupl.	còpia de 623
310	624
311	625
312	626
313	627
314	629
315	630
315 dupl.	còpia de 630
315 tripl.	còpia de 630
316	633
317	878
<i>carpeta 33</i>	
s. d. 1	367
s. d. 1 dupl.	còpia de 367
s. d. 2	439
s. d. 3	401
s. d. 4	560
s. d. 5	357
s. d. 6	562
s. d. 7	436
s. d. 8	314
s. d. 9	563
s. d. 10	564
s. d. 11	437
s. d. 12	645
s. d. 13	760
s. d. 14 a	565
s. d. 14 b	566
s. d. 15	106
s. d. 16	398
s. d. 16 dupl.	còpia de 398
s. d. 17	còpia de 602
s. d. 17 dupl.	602
s. d. 18	496
s. d. 19	603
s. d. 20	361

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
s. d. 21	636
s. d. 22	465
s. d. 23	601
s. d. 24	453
s. d. 25	454
s. d. 26	530
s. d. 26	còpia de 530
s. d. 27	604
s. d. 28	611
s. d. 29	428
s. d. 30	605
s. d. 31	411
s. d. 32	492
s. d. 33	393
s. d. 34	394
s. d. 35	còpia de 395
s. d. 36	493
s. d. 37	494
s. d. 38	495
s. d. 39	48
s. d. 40	484
s. d. 41	244
s. d. 42	456
s. d. 43	còpia de 563
s. d. 44	30
s. d. 45	395
extrainv. 2401	638
extrainv. 2402	600
 <i>Ramon Berenguer IV</i>	
<i>carpeta 34</i>	
1	634
2	635
3	643
4	644
5	632
5 dupl.	còpia de 632
6	631
7	646
7 dupl.	786

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
8	640
9	647
10	648
11	649
12	650
13	651
14	còpia de 652
14 dupl.	652
15	653
15 dupl.	còpia de 653
15 tripl.	còpia de 653
15 quadr.	còpia de 653
16	656
17	657
18	658
18 dupl.	còpia de 658
19	660
20	659
20 dupl.	còpia de 659
21	661
22	662
23	663
24	666
25	667
26	668
27	còpia de 655
27 dupl.	655
27 tripl.	còpia de 655
28	671
28 dupl.	còpia de 671
29	672
30	673
30 dupl.	còpia de 673
31	675
32	674
33	677
34	676
34 dupl.	còpia de 676
35	664
36	678

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
37	665
38	679
39	680
40	682
41	683
41 dupl. a	còpia de 683
41 tripl.	còpia de 683
42	684
43	670
44	687
45	688
46	689
47	690
48	697
49	698
50	699
<i>carpeta 35</i>	
51	701
52	703
52 dupl.	còpia de 703
53	704
54	705
55	686
56	706
57	707
58	708
59	709
60	710
61	691
62	692
63	693
64	còpia de 694
64 dupl.	còpia de 694
64 tripl.	còpia de 694
64 quadr.	còpia de 694
64 quint.	còpia de 694
64 sext.	694
65	695
65 dupl.	còpia de 695

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
65 tripl.	còpia de 695
65 quadr.	còpia de 695
66	696
67	711
68	712
69	713
70	715
71	716
72	717
73	718
74	719
75	721
76	723
77	724
78	726
79	727
80a	733
80b	732
80 dupl.	còpia de 731
80 tripl. a	còpia de 733
80 tripl. b	còpia de 732
80 quadr.	731
81	734
82	735
83	736
84	737
85	725
85 dupl.	còpia de 725
86	còpia de 722
86 dupl.	722
87	741
88	743
89	749
90	744
91	745
92	746
93	747
94	748
95	750
96	764

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
96 dupl.	còpia de 764
97	751
98	752
99	739
100	740
<i>carpeta 36</i>	
101	753
102	754
103	755
104	756
105	757
106	761
107	762
108	763
109	765
110	767
111	766
112	768
113	769
114	771
115	772
116	774
116 dupl.	775
117	776
118	777
119	778
120	còpia de 779
120 dupl.	779
121	781
122	780
123	783
124	784
125	329
126	785
127	787
128	770
129	789
130	790
131	791

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
131 dupl.	còpia de 791
132a	792
132b	945
132c	953
133	793
134	trasllat de 694
135	794
136	795
137	796
138	797
139	788
140	7
141	799
142	800
143	801
144a	còpia de 802
144b	874
144c	907
144d	doc. de Pere I
144e	1027
144f	doc. de Pere I
144 dupl.	802
145	803
146	804
147	805
148	807
149	808
150a	809
150b	810
<i>carpeta 37</i>	
151	811
152	812
153	813
154	814
154 dupl.	còpia de 814
155	815
156	817
157	798
158	819

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
159	trasllat de 822
159 dupl.	còpia de 822
159 tripl.	822
159 quadr.	trasllat de 822
160	806
161	823
162	824
163	825
163 dupl.	còpia de 825
164	738
165	826
166	còpia de 816
166 dupl.	816
167	818
168	trasllat de doc. d'Alfons I
169	828
170	829
171	830
172	831
173	834
174	835
175	836
176	832
177	837
178	838
179	839
180	840
181	841
182	827
183	842
184	843
185	844
186	833
187	847
188	848
189 a	852
189 b	còpia de 852
189 dupl.	còpia de 852
190	853
191	857

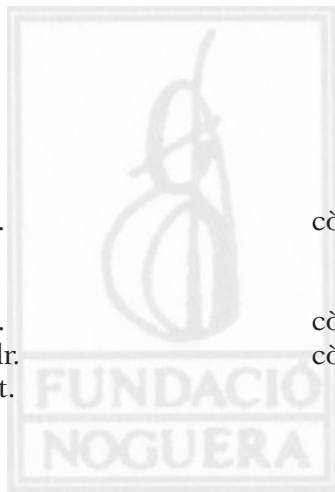
<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
192	858
193	849
194	850
195	851
196	860
197	862
198	863
199	861
200	864
<i>carpeta 38</i>	
201	865
202	866
202 dupl.	còpia de 866
202 tripl.	còpia de 866
202 quadr.	còpia de 866
202 quint.	còpia de 866
202 sext.	còpia de 866
202 sept.	còpia de 866
202 oct.	còpia de 866
202 non.	còpia de 866
203	868
204	869
205	871
206	872
207	873
208	875
209	876
210	879
211	877
212	881
213	882
214	884
215	870
216	885
217 a	886
217 b	doc. d'Alfons I
217 c	1036
218	887
219	888

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
220	890
221	889
222	891
223	892
224	894
225	897
226	898
227	899
228	883
229	905
230	còpia de 874
230 dupl.	còpia de 874
231	908
232	913
233a	914
233b	916
233c	917
233d	918
233e	919
233f	920
233g	921
233h	922
233i	923
233j	924
233k	925
233l	926
233m	927
233n	928
233o	929
233p	930
233q	933
234	932
235	901
236	935
236 dupl.	còpia de 935
236 tripl.	còpia de 935
237	936
238 a	937
238 dupl. a	còpia de 937
238 b	938

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
238 dupl. b	còpia de 938
239	903
240	904
241	939
242	940
243	941
244	942
245	943
246	944
247	946
248	947
249	931
249 dupl.	còpia de 931
249 tripl.	còpia de 931
250	949
 <i>carpeta 39</i>	
251	934
252	951
253	952
254	954
255	955
256	956
257	957
258	958
259	959
260	950
261	960
262	961
263	962
264	967
264 dupl.	còpia de 967
265	968
266	965
266 dupl.	còpia de 965
266 quadr.	còpia de 964
266 quint.	964
266 tripl.	963
266 c	965
267	969

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
268	970
269	971
270	972
271	974
272	978
273 a	979
273 b	980
274	981
275	982
276	983
277	984
278	985
279	986
280	987
281	988
282	989
283	993
284	992
285	973
286a	975
286b	976
286c	977
287a	994
287b	995
288	990
289	991
290	1001
291	1002
292	1004
293	1005
294	1006
295	1008
296	997
297	996
297 dupl.	còpia de 996
298	1009
299	1010
300	998

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
<i>carpeta 40</i>	
301	1011
302	1015
303	999
304	1013
304 dupl.	còpia de 1013
305	1014
306	1018
307	1016
308	1017
309	1020
310	1000
311	1023
312	1024
313	1026
314	1025
315	1030
316	1031
317	1028
318	1033
319	1034
320	1037
321	1038
322	1039
323	1040
324	1035
325	1045
326	1046
327	1048
328	1042
328 dupl.	còpia de 1042
329	1052
330	1053
331 a	1054
331 dupl.	còpia de 1054
331 b	doc. posterior
332	1055
333	1056
334	1057
335	1058

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
336	1059
337	1084
337 dupl.	1060
338a	1061
338b	1062
339a	1063
339b	1064
340	1066
341	1044
342	1070
343	1071
343 dupl.	còpia de 1071
343 tripl.	còpia de 1071
344	1072
345	1073
346	1074
347a	1078
347b	1077
347c	1079
347d	1080
347e	1081
347f	1083
348	1082
349	1067
350	1068
351	1069
352	1088
353	1085
354	1089
355	1087
356	1090
357	535
358	1101
<i>carpeta 41</i>	
ap. 1	714
ap. 2	846
ap. 3	859
ap. 4	906
ap. 5	909

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
ap. 6	1043
ap. 7	1047
ap. 8 a	1076
ap. 8 b	1102
ap. 9	1086
ap. 10	29
ap. 10 dupl.	còpia de 29
ap. 11	1091
ap. 13	còpia de 652
s. d. 1	895
s. d. 2	893
s. d. 3	1003
s. d. 4	902
s. d. 5	867
s. d. 6	855
s. d. 7	759
s. d. 8	561
s. d. 9	1050
s. d. 10	854
s. d. 11	1097
s. d. 12	1012
s. d. 13 a	còpia de 852
s. d. 13 b	còpia de 1096
s. d. 13 c	còpia de 1096
s. d. 14	1093
s. d. 15	còpia de 1076
s. d. 16	1019
s. d. 17	702
s. d. 18	773
s. d. 19	1098
s. d. 20	1099
s. d. 21	820
s. d. 22	856
s. d. 23	1029
s. d. 24	1095
s. d. 25	758
s. d. 26	599
s. d. 27	728
s. d. 28	700
s. d. 29	1100

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
s. d. 30	821
s. d. 31	1072
s. d. 32	50
s. d. 33	311
<i>extrainventari</i>	
2403	368
2501	948
2502	896
2505	966
2904	567
2909	116
3101	3
3107	1
3108	1111
3111	1112
3128	27
3129	15
3136	23
3137	606
3138	1113
3144	637
3147	286
3150	53
3151	25
3152	285
3153	313
3154	26
3156	1041
3157	35
3158 a	còpia de 406
3158 b	406
3163	441
3164	10
3165	37
3170	115
3171	20
3172	253
3174	1108
3182	1114

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
3186	44
3188	14
3194	19
3197	435
3200 a	641
3200 b	642
3203	681
3204	còpia de 26
3207	1115
3208	2
3209	1105
3210	24
3211	38
3212	430
3213	1116
3216	1117
3218	1032
3219	1118
3226	114
3229	1107
3231	85
3232	729
3233	211
3247	1119
3248	1120
3249	572
3252	276
3253	1109
3255	782
3257	730
3258	98
3259	597
3260	1121
3261	412
3262	1122
3263	45
3264	514
3265	337
3266	576
3267	1123

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
3268	28
3269	36
3270	1110
3271	39
3273	1124
3275	911
3276	613
3278	1125
3279	34
3282	288
3283	1126
3290	515
3291	42
3292	1127
3293	254
3294	489
3295	669
3295	681
3296	43
3297	còpia de 821
3300	473
3401	350
3403	338
3404	910
3407	312
3409	1094
3410	845
3412	204
3414	205
3415	516
3417	206
3420	41
3421	1106
3428	302
3430	1128
3434	1129
3435	1007
3436	1130
3437	100
3438	915

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
3440	1075
3443	1131
3445	639
3448	1132
3449	240
3450	1133
3451	912
3460	1134
3461	1135
3462	438
3466	1065
3468	1136
3471 a	490
3471 b	491
3473	1137
3475	1138
3476	1139
3477	1021
3479	1140
3480	1141
3482	1142
3483	1143
3484	654
3490	1144
3497	1145
3498	207
3500	1022
3505	16
3506	1049
3507	1146
3509	1104
3512	1147
3513	1148
3517	1051
3519	40
3527	81
3611	còpia de 895
4707	1149
4715 a	17
4715 b	49

<i>cota arxivística</i>	<i>ordre publicació</i>
4715 c	57
4726	66
4732	1092
4737	1103
4738	376
4744 a	21
4744 b	47
4744 c	46
4757	31

[c. 900]

Donació. *Floridi cedeix a Tassimon les artigues fetes entre Sant Julià del Mont i la serra de Palomers per homes que depenien d'ell.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3107, 75 × 290 mm. Estat de conservació deficient a causa de l'esvaniment de la tinta.

a *Catalunya carolíngia. Els comtats de Girona*, V, núm. 105.

Seguim la datació proposada per A. M. Mundó. Vegeu *Catalunya Carolíngia. Els comtats de Girona*, V, doc. 105.

No[ticia ...]¹ rump[tis] Floridius revestivit Tas[simun]dus de uno n[...]² d[...]³ cor [Runi]lane⁴ a [Deofato]⁵ abbate. Et nomina hominum adibendi [...]⁶ hec sunt: [Vin]sindus, Ingilarvus, Enbolatus, Ioannes, [Di]nardus, Wisandus, Teobrandus, Amateo, Martinus, Garifredus, Teoperdus, Undi[...]nandes,⁷ Edmone, Asenario, Vivaizane, Einecone. Per [signos] et caradteres per sumo per ipsas Palomarias de Radulfo usque in ipso sum[mum] quomodo ad solis hoccasum badit, et per ipsa sumitate de monte que dicitur Sparagarias usque in ipsas Palomarias de Adabi[...],⁸ ipsa sera usque in monte que vocabulum est Sancti Iulia[ni], per[inde] pergit per ribulo que dicitur Fanuniano usque monte que vocabulum est [N...]ad⁹ de[...]dit¹⁰ usque in ribulo Sesere, deinde pervenit in ipso staturio super ipso baliario de Serato Magore de Palumbaria.

[Nomina] hominum qui ibidem presentes fuerunt sicut idoneis [...]¹¹ suas sunt firmaberunt, hec sunt: Signum+ Vinsindus, Signum+ Ingilarvus, [Signum+] Embolatus, Signum+ Ioannes, Sig+num [Din]-ardus, Signum+ Wisandus, Signum+ Teobrandus, Signum+ Amateo, Signum+ [Martinus], Signum+ [Gari]fredus, Signum+ [Teo]perdus,

Signum + [Undi...],¹² Signum+ [...nandes],¹³ Signum+ Edmoni, Signum+ Asenario, Signum + Vivaizani, Signum+ [Eineconi].

1. Espai de 20 mm il·legible. 2. Espai d'una lletra, il·legible. 3. Espai d'una lletra, il·legible. 4. Espai d'aproximadament quatre lletres il·legible. 5. Daofato lectura dubtosa. 6. Espai d'aproximadament quatre lletres il·legible. 7. Espai d'aproximadament 12 mm il·legible. 8. Espai de 10 mm il·legible. 9. Espai de 40 mm il·legible. 10. Espai d'aproximadament cinc lletres il·legible. 11. Espai de 40 mm il·legible. 12. Espai de 20 mm il·legible. 13. Espai de 20 mm il·legible.

2

901, desembre, [28]

Venda. *Els esposos Afia[...] i Singilda venen a Trasegòncia una terra a Vallfogona de Ripollès pel preu de [...].*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3208, 130 × 295 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta.

a Catalunya carolíngia. *Els comtats d'Osona i Manresa*, núm. 351.

Si interpretem el cinquè dia després de les idus de gener, la data és el 18 de gener. Si considerem que es tracta del quart dia abans de les calendes, la data és el 29 de desembre.

[In] nomine Domini. Ego Afia[... et]¹ uxor mea Singildis vinditores tibi Trasigoncia, emtorem. Consta nos A[fia ...]a² tue debimus [...]ucum³ vindimus tibi terra que nobis adveni ex comparacione, qui est in comitato Ausonense, in valle que dicitur Vale Fekunda. [Et] afrontat ipsa terra de parte orientis in terra erma, et de meridie in terra de Agulrando, et de occidio in terra [de nos vinditores],⁴ et de circi in ipsa strata decurente. Sic vindimus tibi ipsa terra quantum infra⁵ istas [quatuor afron]taciones resonant, cum exio vel regresio suo, ex comparacione. Et accepimus nos vinditores de [v]os [...]os⁶ et precium⁷ sicut inter me et te bone fide placui atque conveni in aderato et difinito pre[cium ...]tatum, quod tu empor nobis dedisti et nos vinditores de presente manibus nostras reccipi[mus, et] nihil de ipso precium aput te emtore non remansit. Est manifestu et cognitu bonis ominibus. Quem vero ipsa terra supedi⁸ nominata de meo iure in tuo trado dominio et potestate abendi, [vin]dendi, [donandi seu] et comutandi et [alien]andi et quiqui exinde agere, facere vel iudicare [volueris] in Dei nomine abeas potestate. [Et si est, quod]⁹ fieri minime credendum esse venturus, quod si nos vinditores vel ullus omo qui contra ista karta vindicionis veneri ad inrumpendum au nos si venerimus, inferam seu inferamus partique tue auri libra I

tibi perpetim abitura. Et in antea ista karta vindicionis firmis permanea omnique tempor.

Facta karta vindicionis post idus, [V]¹⁰ kalendas ienuarias, anno IIII° regnante Karlulo rege, filio Laudevico.

Sig+[num Afia...],¹¹ Sig+[num Singildis... qui hanc],¹² karta vindicionis fecimus et testes firmare rogavimus +.

[...]¹³ rogatus, qui anc karta vindicione scripsi et subscripsi sub die (*senyal*) et anno quo supra.

1. *Espai de set lletres il·legible.* 2. *Espai de cinc lletres il·legible.* 3. *Espai de dues lletres il·legible.* 4. *et nos vinditores lectura dubtosa.* 5. *infra repetit.* 6. *Espai d'aproximadament deu lletres il·legible.* 7. *Segueix un espai de 15 mm raspat.* 8. *En lloc de superius.* 9. *Est si est, quod lectura dubtosa.* 10. *V lectura dubtosa.* 11. *Espai de 30 mm il·legible.* 12. *Espai de 30 mm il·legible.* 13. *Espai de 15 mm il·legible.*

3

[898], maig, 26 / [916], maig, 26

Donació. *Trasoer, anomenat Moruc, i la seva esposa Sessenanda, i Duran i la seva muller Deudada donen a l'abadessa Emmo de Sant Joan de les Abadesses una terra a Vallfogona de Ripollès, al lloc anomenat la Virya.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3101, 160 × 230 mm. Estat de conservació deficient a causa de l'esvaniment de la tinta, d'unes taques i d'un estrip al marge inferior esquerre.

a *Catalunya carolíngia. Els comtats d'Osona i Manresa*, doc. 346 (amb data de 25 de maig de [898-929]).

La datació s'ha establert entre el primer document conegut de l'abadessa Emmo i el 15 d'agost de 916, quan Trasoer i Sessenanda fan donació de tots els seus béns al monestir de Sant Joan de les Abadesses (UDINA, *El Archivo*, doc. 51).

In nomine Domini. Ego Trasoarius, qui et alium nomen nuncupor Mauruc, et uxor mea Sesenanda et Durandus et uxor mea Deodata simul in unum donatores tibi Hemmone, gracia Dei abbatissa. Per hanc scriptura donacionis nostre donamus tibi terra nostra que havemus de aprissione parentum nostrorum in comitatum Ausonen[se in] suburbio Rivipullense, in Balle Facunda, in villare que vocant ipsa Vinea. Et adfronta ipsa terra [nostra] de orientis in bia qui pergit ad ipsa fonte de Me[...]¹ et in terra de [...]ne,² de meridie [...]³ in torrente et in terra de Tr[...]⁴ de [...]ra⁵ de Fro[...]abat⁶ in sera.⁷ Donamus [tibi] quantum infra istas adfrontationes includunt ab omni integrietate ut [ex presenti die]

et tempore quiquid exinde facere volueris libe[ram] in Dei nomine abeas potestatem. [Quod si] nos donatores aut aliquis de filiis vel heredibus nostris vel [quis]livet homo qui contra hanc donacione venerit ad inrumpendum aut nos venerimus, [infera]mus tibi aut partique tue in vinculo ipsa terra dupla⁸ tibi componere facia[mus]. Et in antea] ista donacio fir[ma perma]neat.

Facta donacio VII kalendas gunias, hanno [... regnan]te⁹ Karulo rege, filio Lodo[ico].

Sig+num Transoario, Sig+num Durandus, [Sig+num Sesenanda], Sig+num [Deo]data, qui hanc donacionem fecimus et testes firmare ro[gavimus].

Sig+num] Astoaldo. Sig+num Sunifredo. Sig+num Gutisclo.

[...]ndus¹⁰ presbiter, qui hanc donacionem scripsit, cum literas superpositas VIII in verso VII, [et subscripsi] die et anno quo supra.

1. Espai de 50 mm il·legible. 2. Espai de 30 mm il·legible 3. Espai de 10 mm il·legible. 4. torrente en in terra de Tr escrit a sobre d'una raspadura. Segueix un espai de 15 mm raspat. 5. Segueix un espai de 10 mm raspat fins al final de la línia i de 30 mm raspat al començament de la línia següent. 6. Espai de dues lletres il·legible 7. in sera afegit a la interlínia. 8. dupla repetit. 9. Espai de 25 mm il·legible. 10. Il·legible a causa de l'estrip del marge esquerre, d'aproximadament 35 mm.

4

938, gener, 27

Venda. *Heribert i la seva muller Àlia venen a [...] la meitat d'un molí situat al comtat d'Osona, a la vall de Ripoll, a Vallfogona de Ripollès, pel preu de cinc sous in rem valentem.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 29, núm. 125, 120 × 121 mm. Estat de conservació deficient a causa de l'esvaniment de la tinta i d'un estrip a la part superior dreta.

a Catalunya Carolíngia. *Els comtats d'Osona i Manresa*, I, doc. núm. 441, p. 363.

In nomine Domini. Ego Eribertus et uxori mee [Alia]¹ vinditores tibi dona [...], [he]mt[rice]. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi in comitatu Oso[na ...] Riopullense, in locum quem dicunt Valle Facunda, in ipso rio. Vindimus tibi in I mo[lino ... ab] omni integritate, qui nobis advenit per nostra aprisione vel ex comparacione cum [suo] caput aquis et cum suo rego et cum suo kakavo et cum suo superposito et cum sua ferramenta et cum suas aiacencias. Et afrontat ipse

mulinus iamdictus² de I parte in terra de nos vinditores, et de alia parte et de III parte similiter, et de IIII parte finit in ipsa aqua. Vindimus tibi ipso molino iamdicto sicut superius resonat ipsa medietate ab omni integritate propter precium quod inter nos et te bone fide pacis placuit atque convenit in aderato et definito precio solidos V in rem valentem, et nihil de ipso precio aput te [emptri]ce [non] remansit, est manifestum. Quem vero de ipso molino iamdicto ipsa medietate agere, facere [vel iudicare vo]lueris firmam abeas potestatem. Sane quod si ego iamdictus aut ullusque homo qui contra [ista] karta vindicionis venerit ad inrumpendum inferam vel inferam aut partique tue auri libras II tibi componere faciat. Et in antea ista karta vindicionis firmis permaneat.

Facta karta vindicionis VI kalendas februarii, anno II regnante Leudevico rege, filio Karloni.

Sig+num Eribertus, Sig+num [Alia], qui hanc karta vindicione fecimus et testes firmare rogavimus.

+ Guitardus presbiter (*senyal*).* Sig+num Magnaricus. Sig+num Donnus. Sig+num Suniefredus.

Guiliadus levita, qui hanc karta vindicione scripsi et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. *Indiquem en punts suspensius entre claudàtors els nombrosos fragments il·legibles o bé la nostra interpretació en aquells casos de lectura difícil.* 2. *Segueix un espai de sis lletres aproximadament raspat.*

5

[938], maig, 16

Venda. *Gueraula ven a Joan una terra que té per herència a la Calçada, al terme d'Olèrdola, pel preu de sis sous.*

- A. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 31, núm. 214 (*olim* arm. Montblanc, sac Maria, núm. 1162), 110 × 240 mm. Estat de conservació regular a causa de l'enfosquiment del pergami i d'una mica d'esvaniment de la tinta.

In nomine Domini. Ego Gerelde vinditrice sum tibi Ioannes, emptore. Per hanc scriptura vindicionis mee vindo tibi terra culta et erema ipsa mea porcione, meum proprium, quod abeo in chomitato Barchinonense, in terminio de Olerdula, ad ipsa Chalciata, que mihi advenit de ienitori meo. Et affrontat de parte circi in

terra de Gelmir vel eres suos, de aquilonis in terra de te comparatore vel eres tuos, de meridie in terra de Salamo, de occiduo in ipsa Chalciata. Quantum in istas affrontaciones includunt sic vindo tibi ipsa mea porcione, tam cultum quam eremum, quantum ibidem abeo vel ereditare debeo per quacumque voce ab integre, cum exio vel regressio suo, inpropter precium solidos VI, et est manifestum. Quem vero predicta ec omnia que tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestatem ab omnem integritaten. Quod si ego vinditrice aut ullusque omo qui contra ista vindicione venerit pro inrumpendum, non oc valeat vindichare, sed componat ista ec omnia in duplo cum sua inmelioracione. Et inantea ista vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vindicione XVII kalendas iunii, anno [II]¹ regnante Leudevicho rege.

Signum+ Gerelde, qui ista vindicione feci et firmare rogavi.

Signum+ Martino. Signum+ Salamo. Signum+ Rechosindo.

Signum+ Sendedredus presbiter, qui ec scripsi.

1. *Lectura probable.*

6

938, novembre, 9

Venda. *Salomó, la seva muller Vigília i els seus fills Esteve i Oriola venen a Sendedred la meitat de dos molins situats al riu Anoia, al terme de Castellví de Rosanes, pel preu de cent sous.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 29, núm. 134, 150 × 370 mm. Estat de conservació regular a causa d'una taca d'humitat a la part dreta del document.

In nomine Domini. Ego Salomon et uxori mea Vigilia et filiis meis Stephano [et]¹ Auriola vinditores tibi Sendedredo, emptore. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus tibi mulinos nostros proprios molentes quod abemus in comitatu Barchinonensis, in terminio de Castrum Vetulo, in rivo Annolia, et advenit nobis, ad me Salamon per mea aprisione vel mea edificacione,² et ad me Vigilia per meo decimo, et ad me Stephano et ad me Auriola per genitrices nostras. Et afrontat de parte circi in terra de nos vinditores et de Giscafredo, de orientis in terra de Giscafredo vel in rio Annolia, de meridie et de occiduo in rio Annolia. Quan-

tum infra istas afrontationes includunt sic vindimus tibi de ipsos mulinos ipsa nostra medietate cum suo caputaquis et suo rego decurrentem aquam, sicut pertinet ad molendum duos mulinos, de illorum kakavos usque in Annolia, cum ferraduras et molas et superpositos et omnes agacencias eius et omnes usibilia vel utuilia, sicut continet ad mulinos, sic vindimus tibi de ipsos mulinos ipsa nostra medietate, sicut nos usque hodie in retro tenebamus, cum exio vel regressio suo, propter precium quod inter nos convenit in solidos centum, quod tu emptor nobis dedisti et nos vinditores manibus nostris recepimus, et nihilque de ipso precio aput te emptore non remansit, est manifestum. Quem vero predicta medietate de ipsos mulinos, sicut superius ressonat, de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestatem ut quicquid exinde facere volueris libera in Dei nomine abeas plenam potestatem. Quod si nos vinditores aut ullus homo qui contra hanc vinditione venerit ad inrumpendum aut nos venerimus, non hoc valeat vindicare, set componat aut componamus tibi ipsa medietate de ipsos mulinos in duplo cum omnia illorum inmeliorationem. Et in antea ista vinditio firmis permaneat omnique tempore.

Facta carta vinditione V idus novembris, anno III regnante Leudovigo rege.

Signum+ Salomon, Signum+ Vigilia, Signum+ Stephano, Signum+ Auriola, qui hanc vinditione fecimus et firmare rogavimus.

Signum+ Bera. Signum+ Altimiro. Signum+ Rusticus. Signum+ Fructuosus. (*Crismó*) Placidus presbiter (*senyal*).^{*} Geldericus (*senyal*).^{*} (*Crismó*) Ennego (*senyal*).^{*}

(*Crismó*) Gregorius levita, qui hanc vinditione scripsit et (*senyal*) sub die et anno quod supra, cum literas superpositas in verso II in loco ubi dicit *vel mea edificatione*.

1. Manca. 2. vel mea edificatione *afegit a la interlínia*.

942, abril, 17

Venda. *Guimerà ven a Bonida la meitat d'un molí a Vallfogona de Ripollès, a la riera de Vallfogona, pel preu de sis sous in rem valente.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer IV, carp. 36, núm. 140, 134 × 261 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 29, núm. 127 (*olim* arm. Montblanc, sac Maria, núm. 1050), 130 × 285 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 252 i 588.

In Dei nomine. Ego Em femina et filio meo Bernard et Remon et Gitard et Gerall et Berengarii,¹ nos simul in unum vinditores sumus tibi Bernardus Guifar et uxori tue Ermesen. Per hanc scripturam istius nostre vendicionis vindimus vobis aloudem nostrum simul cum vineas qui ibi sunt et arboribus de diversis generis et mansiones qui ibi sunt, et est nostrum proprium, quod abemus in territorio Barchinonensi, in termine de Vercio, in locum vocitatum Suriba. Advenit nobis hec omnia per ienitores et per comparacione et per X^m vel per ullasque voces. Abet² autem terminum prefatum alodium a parte horientis in alodio de Guillem Raimundi,³ a meridie in alodio de Roellandi Bermundi et de Gerallus Guitardi, a circio in rriera, ab hocciduo in alodio de Gerallus Gitardi. Quantum predicti termini concludu[n]t⁴ vobis ad integr[um] vindimus et de nostro iure in vestrum dominium et potestatem ad integrum tradimus, cum exiis e[t]⁵ regressiis eius, ut faciatis exinde quodcumque vobis placuerit ad vestrum plenissimum proprium. Accepimus namque ad vos precium propter prefatum alodium morabetinos V, quos vos emtores precium nobis donastis et nos vendentes manibus nostris accepimus nichilque ex predicto precio aput vos non remansit. Et est manifestum. Si enim nos vendentes aut aliquis omo utriusque sexus vendicionem hanc disrumpere voluer[i]mus⁶ aut voluerit, nil prosit, sed componat aut componamus vobis in duplum cum sua melioracione. Et postmodum hoc maneat firmum.

Quod est factum V kalendas mai, anno II regni regis Leudovigo.

Signum+ Em femina, Signum+ Bernardi, filio meo, Signum+ Raimundi, filio meo, Signum+ Gitardi, filio meo, Signum+ Petro, filio m[e]o,⁷ Signum+ Gerallo, filio meo, Signum+ Berengario, filio meo, nos qui ista carta vindicionem fecimus et firmavimus et firmare rogavimus.

Signum+ Gerallus Guitardi. Signum+ Guilelmi Raimundi. Signum+ Arbertus Dominicco.

Signum+ Guilelmi presbiter,⁸ qui hoc scripsit et subscripsit, cum litera[s]⁹ rasas in linea V et emendatas, die et anno quo supra.

1. Beerengarii *al text*.
d'una raspadura.

2. et *afegit a la interlínia*.

3. Guillem R *escrit a sobre*

4. *Manca*.

5. *Manca*.

6. *Manca*.

7. *Manca*.

8. *presbiter*

9. *Manca*.

a *Catalunya carolíngia. Els comtats d'Osona i Manresa, primera part, núm. 507, p. 407.*

Les característiques paleogràfiques d'aquest document el situen al segle x, de manera que la filiació reial «Leudevigo rege, filio Leudevigo» ha de ser un error. El rei Lluís a què fa referència el document ha de ser Lluís IV, dit d'Ultramar, fill de Carles III.

In nomine Domini. Ego Guimera vinditor sum tibi Bonita femina. Per hac iscriptura vindicionis me vindo tibi, in comitatu Osona, in valle Riopullo, in Vale que nominant Fecunda, in ipso rio Fecunda, sic vindo tibi de uno molino cum suo superposito et in ipsas molas et in suos feros et in ipsa sua extrementa et in suum caput aquis, sic vindo tibi in omnibus medietatem, ab omni integrum, cum exio et regresio suo, qui mihi avenit de parentorum meorum. Qui afrontat ipse molinus cum suum caput aquis, de una parte in terra Nitirondum et de alias totas partes in terras de me vinditore Guimarane. Quantum istas infrontaciones includunt, sic vindo tibi in ipso molino et in ipsa sua omnia extromenta medietatem, ab omni integrum, propter precium, id est solidos VI in rem valente, et nihilque de ipso precium aput te entore non remansit. Est manifestum. Que vero ipse molinus medius de meo iuro in tuo trado domminio potestatem avendi, vindendi vel etiam comutandi. Si quis exindere vel facere volueritis, libera in Dei nomine abeas potes[tatem].¹ Et qui contra hac ista carta vindicionis venerit ad inrumpendum aut ego venero, infera vel ut infera tibi aut partique tue dupla tibi perpetim abitura. Et in avantea ista vindicio firmis permaneat.

Facta carta vinditionis XV kalendas madii, anno VI regnante Leudevigo rege, filio Leudevigo.

Sig+num Guimara, qui hanc carta vindicione feci et testes firmare rogabi.²

Sig+num Gudrigildo. Sig+num Sentane. Sig+num Excapigerus.

Samuel, presbiter, qui hanc carta vindicione iscripsi et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. *Manca.* 2. *Segueix Sig+num sense cancel·lar.*

951, maig, 31

Venda. *Sendred, vicari, ven al seu fill Onofre, anomenat Amat, unes cases a Barcelona, trenta mujades de vinya a Bederrida, el camp*

d'Abrera i una vinya a Castellví de Rosanes, pel preu de cent sous.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 32, núm. 253, 160 × 400 mm.
Bon estat de conservació.

Cit. BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 54.

Datem pels anys del regnat de Lluís d'Ultramar, d'acord amb els personatges que apareixen en el document.

In nomine Domini. Ego Senderedo, vicario, vinditor sum tibi filio meo Unufredo, que vocant Amado, emtore. Per anc scriptura vindicionis mee vindo tibi chasas et solarios, cum solos et superpositos illorum, et curte cum illorum stillicinios, cum exios et regresios illorum, et in ipsas vineas meas¹ de Bederrida modiatas XXX in qualem locho volueris et ipso campo de Breda, cum ipsas casas et cortes et ortos et verdegarios et cum ipsos regos et super regos et subtus regos et ipsos aquaductos, cum ipsos pratos et ipsas insolas, cum ipso channedo, et ipsa vinea maiore, qui est in Castrum Vetulo, subtus ipso bugho. Et advenid michi ipsas chasas et corte de ienitores meos qui fuerunt condam; et ipsas vineas meas² de Bederrida advenid michi de ienitori meo et aliquis per mea comparacione; et advenid michi ipso campo de Breda et ipsas casas et cortes et ortos, cum ipsos verdegarios et ipsos aquaductos, cum ipsos prados et ipso cannedo, per mea comparacione; et advenid michi ipsa vinea qui est in Castrum Vetulo per quacumque voce. Et sunt ipsas casas et solarios et corte infra muros Barquinona civitatis; et sunt ipsas terras et vineas in comitatum Barquinonensis vel in Bidirrida vel in terminio de Castrum Vetulo. Et afrontant ipsas casas et solarios et corte qui est infra muros Barquinona civitate de oriente in via qui pergid per ipsa civitate, et de meridie in via qui pergid ad ipsas torres de Mirone comite, et de occiduo in ipso solario vel in ipso casale qui fuid de condam Suniarii comiti, et de circi in chasas et corte de Galindo vel eredes suos. Et ipsas vineas de Bederrida modiatas XXX quod superius resonad et ipso campo de Breda cum ipsos ortos, sicut superius resonad, afrontat de oriente in flumine Lubrigado, et de meridie in alveo Annolia vel in terra de Galindo,³ et de occiduo in torrente de Lob[e]os vel in terra de Eldovino et in terra de Eldemondo vel in terra de Dodada femina vel in terra de Roderigo vel in terra de Adovora femina et eredes suos, et de circi in terra de Galindo, que vocant Mothone. Et ipsa vinea qui est ad Castrum Vetulo afrontat de oriente in via qui pergit ad Laurinte, et de meridie in terra de Adriano vel eredes suos et in

vinea de Oliba et de Truitelde et de Ichila, et de occiduo in via qui pergid ad Cannellas, et de circi in torrente qui per imbre ducid aqua. Quantum in istas afrontaciones includunt sic vindo tibi ec omnia quod superius resonad ab integrum propter precium solidos mille, quod tu emtor michi dedisti et ego vinditor manibus meis recepi, et nichilque de ipso precio aput te emtore non remansit est manifestum. Quem vero predicta ec omnia que tibi vindo, sicut superius resonad, de meo iure in tuo trado dominio et potestatem ut quiquid exinde facere vel iudicare vuleris libera in Dei nomine abeas plenam potestatem, cum exio vel regressio illorum, a proprio. Quod si ego vinditor aud ullus omo qui contra anc ista carta vindicionis pro inrumpendum venerid, non hoc valead vindicare, set conponad aud conpono tibi ec omnia sicut superius resonad in duplo cum omnem illorum inmelioraciones. Et in antea ista vindicio firmis et stabilis permanead omnique tempore.

Facta carta vindicionis II kalendas iunii, anno XV regnante Lodovico rex.

(*Senyal*) Senderedus, qui anc vindicione feci et (*senyal*)*.

Sg+ Galindo, que vocant Mocione. Sg+ Suzela. Sg+ Usela. (*Senyal*) Adamirus (*senyal*)*. (*Senyal*) Argimirus (*senyal*)*. (*Senyal*) Durabile (*senyal*)*. (*Senyal*) Ato presbiter S+.*

(*Crismó*) Salamon, qui ec scripsi[t] (*senyal*), cum literas superpositas in verso II et in verso IIII et in verso X, die et anno quod supra.

1. meas afegit a la interlínia. 2. meas afegit a la interlínia. 3. vel in terra de Galindo afegit a la interlínia.

9

953, gener, 8

Donació. *Bonita i el seu fill Sendovad donen pel bé de la seva ànima al monestir de Sant Joan de les Abadesses una terra situada prop de Sant Julià de Vallfogona, al vilar anomenat d'Arilo.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 32, núm. 264, 110 × 590 mm. Bon estat de conservació.

a Catalunya Carolíngia. *Els comtats d'Osona i Manresa*, doc. núm. 699, p. 539.

Datem pels anys del regnat de Lluís d'Ultramar, d'acord amb els personatges que apareixen en el document.

In nomine Domini. Ego Bunita femina et filio meo Sendovado magnum mihi et satis licitum esse videtur domum Dei edificare ubique et de meis rebus honorare adque concedere, audientes predicaciones sanctorum patrum quia elemosina ad morte liberat anima, cognoscentes nos peccati macula honesti¹ compuncti divina pietate ut pius et misericors sit Deus in peccatis nostris, amen. Propterea concedimus² adque tradimus terra nostra a domum Sancti Ioannis Babtiste, cuius baselica cita est inter alveos Tezer necnon et Arzamala, in comitatum Ausona, prope Sancti Iuliani, in ipso villare que nominant de Arilo, qui est condam. Et affrontat ipsa terra de parte orientis in terra de nos donatores, et [de]³ meridie in Rocha Fundata, et de oc[c]idente⁴ in torrente, et de parte vero circi in strada plubica⁵ qui pergit ubique. Quantum infra istas affrontaciones includunt, sic tradimus adque concedimus ipsa terra, cum exio et regresio suo, cum suis arboribus, a domun Sancti Ioannis propter Deum et remedium animas nostras. Et nichil ad opus nostrum non retinemus. Abatissa cum illas ancillas Dei presentibus et futuris ita obtineant sicut ceteris aliis alodibus et munificencis Sancti Ioannis Babtiste pertinentibus, usuandi et fructuandi cannoniter habeant potestate, et pro nostris animabus exorare non pigeant ut veniam et remedium a Domino nostro Iesu Christo adispici mereamur, amen. Quod si nos donatores aut ullus homo qui contra hanc donacio largicionis venerit ad inrumpendum, pecatis nostris anime illius sit obligatum et hec scriptura donacionis omnique inrumpit non permitatur, set pro temporale iudicio componat quantum hic resonat in duplo. Et hec donacio firmis et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta donacio VI idus ienuarii, anno XVII regnante Lodovico rege.

Sig+num Bunita, Sig+num Sendovadus, qui hanc donacione vel tradicionem fecimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Sendedus. Sig+num Witiza. Sig+num Gasandus. Wigila levita* (*senyal*).

[Iesus]. Gubaldus presbiter, qui hanc donacione vel tradicionem iscripxi⁶ et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. En lloc d'honusti. 2. i corregeix o. 3. Manca. 4. Manca. 5. En lloc de publica. 6. En lloc de scripsi.

10

936, febrer, 1

Venda. *Altemir i la seva esposa Ermelda venen al comte Sunyer I de Barcelona una terra a Cervelló, al lloc anomenat la Garrosa, pel preu de quaranta sous.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3164, 112 × 316 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta.

In¹ nomine Domini. Ego Altemirus et uxori me Ermoldes vinditores sumus emtori nos[tro] Suniario comiti. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi terra nostra prop[r]ia² qui nobis avenit per excomparacione, qui est in comitatum Barchinonense, in terminio de kastrum Cervelio, in locum que nominat Garrosa. Et afrontat ipsa terra de parte orientis in ipso regerio, et de meridie in terra de Adevera femina vel de suos eredes, et de hocciduo in ipsa strata qui pergit ubique, et de circi in ipsa terra de vos emtore vel de Firiolo. Sic vindimus tibi ipsa terra quantum infra istas IIII afrontaciones includunt ab omde³ integrietate, propter precium solidos XL. Est manifestum. Quem vero ipsa terra gamdicta⁴ de nostro iuro in tuo tradimus dominio et potestate abendi, vindendi, donandi et quiquid exinde facere volueris in Dei nomine firmissime abeas potestate. Et qui contra hanc ista vindicione venerit ad inrumpendum aut nos ipsi venerimus aut partique tue quantum ad eo tempore inmelioratum fuerit in duplum tibi perpetum [abiture]. Et in antea ista vindicio firmiter et istabilis permaneat omdique⁵ tempore.

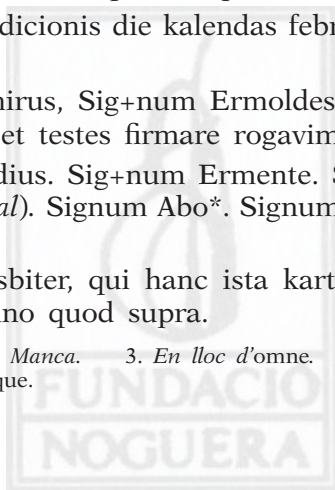
Facta karta vindicionis die kalendas februarii, anno VII quod obuit Karolus rex.

Sig+num Altemirus, Sig+num Ermoldes, qui hanc ista karta vindicionis fecimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Fluridius. Sig+num Ermente. Sig+num Daniel. (*Senyal*) Ansalone (*senyal*). Signum Abo*. Signum Wigil[i]us* presbiter (*senyal*).

Teudericus presbiter, qui hanc ista karta vindicionis scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. Inn al text. 2. Manca. 3. En lloc d'omne. 4. En lloc de iamdicta al text. 5. En lloc d'omnique.

11

986, març, 28

Venda. *Els i la seva muller Odesinda venen a Joan una terra situada al comtat de Barcelona, al terme d'Olèrdola, al lloc anomenat Vallmoll, pel preu de trenta-cinc sous.*

B   ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer III, carp. 29, núm. 119 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac C, núm. 336), 115 × 260 mm. Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Ego Eles et uxor mea Odesinda vinditores sumus tibi Ioanne, emtore. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi terra nostra propria qui nobis advenit de comparacione, et est ipsa terra in comitatum Barchinonense, in terminio de Olerdola, in locum que dicunt Valle Molle. Et afrontat ipsa terra de oriente in terra de Chillio vel de Auriosa, de meridie in ipso prato, de occiduo in terra de Miro et de Ermengarda, de cerci in terra de Salustio vel suos eres. Quantum istas afrontaciones includunt sic vobis vindimus ipsa terra ab integrum, cum exio vel regressio suo, in propter precium solidos XXXV, et nichil exinde non remansit est manifestum. Quem vero predicta terra que tibi vindimus de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate ad facere exinde omnia quod volueris. Quod si nos vinditores aut ullusque omo qui contra ista vindicione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, set componat aut componamus tibi ipsa terra in duplo cum omnem suam inmelioracione. Et ista vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vindicione V kalendas aprilis, anno I regnante Lodoico rege.

Sig+num Eles, Sig+num Odesinda, qui ista vindicione fecimus et firmare rogavimus.

Sig+num Ferriolo. Sig+num Miro. Sig+num Sperandeo.

(*Crismó*) Auriolus presbiter hec scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

12

986, abril, 6

Venda. *Els esposos Sentemir i Savegòncia venen a Joan dues terres al terme d'Olèrdola, a la Calçada, per vint-i-vuit sous.*

C   ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer III, carp. 29, núm. 121 (*olim* arm. Vilafranca, sac C, núm. 295), 90 × 320 mm. Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Ego Sentemir et uxori mea Savegoncia vinditores sumus tibi Ioannes, emptore. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi in duos lochos terras nostras proprias quod abemus in chomitato Barchinonense, in terminio de Olerdola, ad ipsa Chalciata, qui mihi advenit, ad me Sentemir ipsa terra maior per mea comparacione et ipsa alia pecia de ienitori meo, et ad me Savegoncia per mea X^a. Et affrontat ipsa terra maior de parte circi in via, de aquilonis in terra de te comparatore, de meridie in terra de Salustio vel eres suos, de occiduo in terra de Salamo. Et affrontat ipsa alia pecia de terra de parte circi in ipsa Chalciata, de aquilonis in terra de Gelmir, de meridie in terra de Fruio sive in ipsa via, de occiduo in terra de Salamo. Quantum in istas affrontaciones includunt sic vindimus tibi ipsas terras in duos locos,¹ cultas vel eremas, quantum ibidem abemus vel ereditare debemus per quacumque voce, totum ab integre, cum exios vel regressios earum, in propter precium solidos XXVIII, et est manifestum. Quem vero predicta ec omnia que tibi vindimus de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestatem ab omnem² integritatem a proprio. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra ista vindicione venerit pro inrumpendum aut nos venerimus, non hoc valeat vindichare, sed componat aut componamus tibi ipsas ec omnia in duplo cum illorum inmelioraciones. Et in antea ista vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vindicione VIII idus apreliis, anno primo regnante Leudevicho rege.

Signum+ Sentemir, Signum+ Savegoncia, nos qui ista vindicione fecimus et firmare rogavimus.

Signum+ Ansulfo. Signum+ Fels. Signum+ Atone.

Signum+ Sendedus presbiter, qui ec scripsi, cum literas superpositas in verso V, et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. in duos locos *afegit a la interlínia.* 2. *Segueix a ratllada.*

987, maig, 16

Venda. *Els esposos Martí i Adanàsia venen a Joan una terra situada al comtat de Barcelona, en el terme d'Olèrdola, en la Calçada, per deu sous.*

D ACA, Cancellaria, pergs. Ramon Berenguer III, carp. 29, núm. 128 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1009), 110 × 245 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta i d'unes taques d'humitat.

In nomine Domini. Ego Martino et uxori mea Adanasia vindictores summus tibi Ioannes, emptore. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi terra culta et erema, nostrum proprium, quod abemus in chomitato Barchinonense, in terminio de Olerdula, ad ipsa Chalciata, qui mihi advenit, ad me Martino de ienitori meo et aliquid per donacione qui mihi fecit pater meus sive per omnesque voces, et ad me Adanasia per mea X^a. Et affrontat de parte circi in terra de Ielmir vel eres suos, de aquilonis in terra de Ioannes vel eres suos, de meridie in terra de Salamo, de occiduo in ipsa Chalciata. Quantum in istas affrontaciones includunt sic vindimus tibi ipsa ec omnia ab integre quantum ibidem abemus vel ereditare debemus per quacumque voce,¹ cum exio vel regressio² suo, in propter precium solidos X, et est manifestum. Quem vero predicta ec omnia que tibi vindimus de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestatem ab omnem integritatem a proprio. Quod si nos vindictores aut ullusque omo qui contra ista vindicione venerit pro inrumpendum aut nos venerimus, non oc valeat vindichare, sed componat aut componamus tibi ista ec omnia in duplo cum sua inmelioracione. Et in antea ista vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vindicione XVII kalendas iunii, anno II regnante Leudevicho rege.

Signum+ Martino, Signum+ Adanasia, nos qui ista vindicione fecimus et firmare rogavimus.

Signum+ Salamo. Signum+ Rechosindo. Signum+ Ramio.

Signum+ Senderedus presbiter, qui ec scripsi, cum literas superpositas in verso V et in chaput, et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. quantum ... per quacumque voce *afegit a la interlínia i continua al marge esquerre entre les línies cinc i set.* 2. *regreiseo al text.*

[Abans de 995]

Definició. *Marcús i la seva esposa Imina renunciem, davant d'un tribunal presidit pel bisbe Vives, a les seves peticions contra Vives, fill de Llorenç, pel préstec d'unes eines i per la luctuosa d'un fill que Imina tingué amb el seu primer espòs Ermemir.*

A ACA, Cancellaria, perg. Extraintentari, núm. 3188, 185 × 270 mm. Bon estat de conservació.

Datem el document amb anterioritat a la mort del bisbe Vives.

In iudicio domni Vivani pontifici et Bonucii, filii Syndaredi, residentibus sacerdotibus, id est Bonefilius et Sentille et Teofredus levita, et in presencia domni Bonefilii, Langovardus sacer, Bonaricus sacer, Seniullus et Sanla et Gitardus Sanla, filius condam Levanti, exordinantes iudices, id est Borrellus, Aurucius, Gimara, Marchus, sacer qui et iudex, in civitate Barchinona, in domum Sancte Crucis et Sancte Eulalie, apertivit Marcucius per vocem mandatariam uxori suę Imina, Vivas, filius condam Laurenti, asserens iamdictus Marcucius quod comendavit illi tonna I et cavago uno et relia I. Unde interrogatus diligenter a iudices si potebat illud aprobare, quod in responsis suis dixit minime. Iterum apertivit eum de parilio I de boves et escamno et lectulo, terras et vineas, casas et curtes, oves et boves, capras, porcos, mulos, asinos, arma, vascula maiora vel minora, in omnia et in omnibus quicquid dici vel nominari potest, quantum supradicta Imina hereditare debebat per luctuosam de condam filio suo quod habuit de condam Ermemiri. Dirimentes vero iudices omnia quod pater defunti Ermemiri iamdicti antea ei sequestraverat pertinere procul dubio ad predicta femina, cetera vero si suprestis infans avo suo extitit similiter ei pertinere; sin autem antequam avo suo fatalica supreventus,¹ nihil sibi possit iure repossere. Unde interrogatus est predictus Marcucius si potebat aprobare supervixisse infantem avo suo. Quod ipse in responsis suis dixit minime. Idcirco exvacuo me, ego supranominato Marcucio, in vestrorum iudicio de supranominata omnia eo quod probare non possum per nullo modo simul cum uxori meę, excepto quod iam potestati nostrę sequestratum tenemus. Si quis sane hanc causam ullus vivens ausus fuerit resuscitare,² non valeat quod requisierit, sed conponat auri libram II.

Signum+Marcucio, Signum+Imina,³ nos qui hanc exvacuacionem fecimus et firmare rogavimus.

Signum+Motive. Signum+Vivas. Signum+Gondamarus. Signum+Iusto. Signum+ Longovardus presbiter (*senyal*). Signum+ Bonushomo* presbiter (*senyal*).

Signum Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui hoc scripsi et (*senyal*) die et anno quod supra, infamatis litteris in verso X.

1. *Segueix* ante quam avo suo *ratllat*. 2. su *corregeix* ci. 3. in *corregeix* m.

15

997, juliol, 26

Venda. *Sunifred, vescomte de Girona, ven a Radulf els seus drets sobre uns aous situats a Malla i a Vila-rúbia, pel preu de dos-cents sous in rem valentem.*

- E*   ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3129 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 380), 173 × 168 mm. Manca la part dreta del pergamí (una 220 mm aproximadament).
- F*   Còpia dels segles XI-XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Borrell, carp. 5, núm. 33 (*olim* arm. 31 Comtes de Barcelona, sac A, núm. 18), 64 × 346 mm. Estat de conservació regular.
- a*   UDINA MARTORELL, *Archivo condal*, ap. VII a.
- b*   FELIU; SALRACH, *Els pergamins*, núm. 34.
- c*   *Catalunya carolíngia. Els comtats d'Osona i Manresa*, doc. 1774.

Reg. FONT I BAYELL, *Pergamins*, núm. 33.

Vegeu la transcripció d'aquest document a FELIU; SALRACH, *dirs.*, *Els pergamins*, I, doc. núm. 34. El fet d'haver localitzat la còpia *B* ha permès completar la tradició documental d'aquest document.

16

1011, març, 13

Donació. *Guifré i la seva esposa Guilla donen al monestir de la Insula Gallinara (illa d'Albenga, a la Ligúria) l'església de Sant Pere de Riudebitlles amb els seus termes, els aous i vinyes que tenen als termes de Mediona i de Terrassola i el castell de Cabra amb totes les esglésies i tinences, amb la condició que ho posseeixi Guilla durant la seva vida a canvi del pagament d'un cens anual de dues unces d'or.*

- A*   [Original no localitzat.]
- B*   Trasllet de 6 d'octubre de 1188. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Borrell, núm. 99 (*olim* arm. Montblanc, sac Santa Isabel Reina de Portugal, núm. 777), 233 × 438 mm. Bon estat de conservació.
- C*   Còpia en paper de c. 1300. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3505, 285 × 215 mm. Estat de conservació deficient, la meitat inferior del recto del paper és il·legible a causa d'una taca.
- a*   FELIU; SALRACH, *Els pergamins*, núm. 100.

Reg. FONT I BAYELL, *Pergamins*, núm. 99.

Vegeu la transcripció d'aquest document a FELIU; SALRACH *dirs.*, *Els pergamins*, I, doc. núm. 100. El fet d'haver localitzat la còpia *C* ha permès completar la tradició documental d'aquest document.

17

[1010-1025]

Jurament de fidelitat. *Ermengol, bisbe d'Urgell, jura fidelitat al comte Guifré II de Cerdanya així com defensar-lo contra tothom, excepte contra el comte Ermengol III d'Urgell.*

A [Original no localitzat.]

B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 88.]

C Còpia del primer quart del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, ff. 10d-11a.

D Trasllat de 15 de maig de 1330. ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 4715a (*olim* arm. 13 Cervera, sac D, núm. 261), 695 × 590 mm. Bon estat de conservació.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 583.

Datem el document per l'any de l'inici del bisbat d'Ermengol d'Urgell i el de la mort de la comtessa Guilla de Cerdanya. Fem la transcripció a partir de D. Aquest pergami conté, a més, el trasllat de dos documents més. Vegeu els documents núms. 49 i 57.

Iuro¹ ego Ermengaudus episcopus, filius qui sum Guisle femine, de ista hora in antea no-t decebrei Guifredum comitem, filius qui fuit Ermeniardis² comitissa, nec uxorem suam Guisla comitissa, per directam fidem, sine engan, sicut homo debet esse ad suum seniore; et ipsos comitatos de Cerritania et de Confluente et de Bergitano et cum illorum terminis et pertinentiis. Et ego Ermengaudus prescriptus³ non te dezebré te Guifredum prescriptum de tua vita neque de tuis membris que in corpus tuum se tenent; neque de tua honore aut honores quas hodie habes aut in antea cum meo consilio adquisieris. Et ego iamdictus Ermengaudus no te'n tolré de ista omnia suprascripta ni te n'enganaré, nec ego nec homo nec homines, nec femina nec feminas, per meum consilium nec per meum ingenium. Et si homo est aut homines, femina vel feminas, qui tibi tollere voluerint aut tulerint tibi omnia suprascripta, adiutor te'n seré per directam fidem, sine engan, exceptus Ermengaudum, comitem de Urgel. Et istum adiutorium et valenza suprascriptum, sine engan, lo-t faré per quantas vices tu me'n manaràs per te aut per tuos nuncios aut nuncium, [et] comonir no me'n vedaré.

Sicut superius scriptum est, si o tenré et o atendré nisi quantum tu me'n absolvràs tuo gradiente animo, sine forcia.⁴

1. D *comença*: Oc est translatum sumptum fideliter a quodam registro pergameneo antiquo feudorum quod est in archivo regio palacii Barchinone, cuius tenor talis est. 2. Ermengardis C. 3. prescriptus *omet* C. 4. D *acaba*: Sig+num Jacobi de Sancto Clemente, vicarii Barchinone et Vallensis, qui huic translato sumpto fideliter a dicto registro pergameneo et cum eodem legitime comprobato ex parte domini

regis et auctoritate officii quo fungimur auctoritatem impendimus et decretum, ut ei tanquam dicto registro fides plenaria ab omnibus impendatur, apponitum per manum mei Guillelmi de Nogaria, auctoritate illustrissimi domini regis Aragonum notarii publici per totam terram et dominacionem eiusdem regentisque scribaniam curie vicarii Barchinone, in cuius posse dictus vicarius hanc firmam fecit idus madii anno Domini M° CCC° XXX°, presentibus testibus discretis Francisco de Vallesicca et Petro de Roseto. Et ideo ego Guillelmus de Nogaria, notarius predictus, hec scripsi et hoc meum hic apposui sig(*senyal*)num.

18

1027, juliol, 9

Empenyorament. *Ponç Bonfill Marc empenyora a Martí, prevere, unes terres i vinyes a Eramprunyà i Gavà, per raó d'un préstec de vuit mancosos d'or de Bonhom, jueu, pel qual pagarà un mancus al mes d'interès.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 81 (*olim* arm. 2 Barcelona, sac E, núm. 498), 282 × 192 mm. Estat de conservació regular a causa de la presència d'unes raspadures i de l'esvaniment de la tinta.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51.

In Christi nomine. Ego Bonusfilius Marchus faciens tibi Martino presbitero hoc pactum firmitatis ex meis terris et vineis quas domnus Berengarius comes¹ una cum coniuge sua, Santia comtissa, fecerunt mihi scripturam venditionis; quod est infra terminos castri Erapruniani sive de Gavano.² Mitto in tua potestatem supradictum alodium, terras scilicet atque vineas, domos et curtes, quantumcumque habeo infra terminos predicti castri sive de Gavano, in eo videlicet modo et ordine ut ego, ab isto die in antea, supradicta omnia teneam per tuum beneficium et ut de istis kalendis iunii, que iam preterite sunt, habeas super me ut ego reddam tibi mancosos VIII de auro de Bonoamine, hebreo; et per unumquemque mensem, per istos octo mancosos, unum mancosum de supradicto auro. Et quantumcumque steterit istum aurum, sic levet per unumquemque mensem supradictum mancosum. Et cum venerit ad diem quod istum aurum levatum habeat, quod sit usque ad duas untias auri, ego reddam tibi supradictas duas uncias auri, si vivus fuero; et si ego vivus non fuero, uxor mea cum filia mea reddant tibi supradictum aurum, id est, duas auri untias de supradicto auro, et habeant hoc alodium cum omni alio meo alodio quod hodie habeo aut habere debeo in tuitione et baiulia³ fratris mei Ieorgii. Et precor illum per Dei mercedem ut curam habeat de illis. Si autem uxor mea aut frater meus

supradictus Ieorgius, supradictas duas uncias auri infra XXX ipsos primos dies noluerint tibi reddere, licitum sit tibi tenere et possidere supradictas terras et vineas et domos et facere exinde quodcumque volueris, propter hanc donationem quam tibi facio propter tuam fidelitatem. Et si domnus Berengarius, supradictus comes, aut domina mea Santia comitissa dederint⁴ tibi, aut unus ex ipsis, supradictas uncias auri, si supradictum alodium per illorum mercedem et scripturam quam mihi fecerunt non dimiserint uxori mee et filie mee aut fratri meo predicto tenere et possidere supradictum alodium, donent tibi ipsas duas uncias auri suprascriptas et faciant ex predictum alodium quod facere debent. Et quascumque fruges potueris habere aut possidere ex predictis rebus de ipso die in antea postquam tuum aurum fuerint duas uncias auri, licitum sit tibi eas habere et facere exinde quodcumque volueris. Et si ego vivus fuero et infra supradictum terminum non habuero tibi redditas supradictas duas auri uncias, licitum sit tibi supradictum alodium tenere et possidere sine ullius blandimento in tua potestate quousque habeas ex frugibus et possessionibus predicti alodii tres uncias auri predicti. Et postmodum revertatur hoc alodium in mea postestate, sine ullius inquietudine. Quod si ego aut aliquis homo hoc pactum dirumpere temptaverit aut temptavero, componam aut componat tibi⁵ supradicta omnia in duplum. Et insuper hoc firmitatis pactum firmum permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc VII idus⁶ iulii, anno XXX II regni Roberti regis.

Signum+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hoc pactum firmitatis et stabilimenti feci et firmare rogavi.

Signum+ Domenicus,* sacer (*senyal*). Marcus* (*senyal*). Signum+ Petrus,* levita. Signum+ Vivani,* fratris supradicti Domenici. Wifredus* (*senyal*).

Signum+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec scripsit et (*senyal*) die et anno quo supra (*senyal*).

1. comes *afegit a la interlínia.* 2. *Segueix un espai de 85 mm raspat i afegit a la interlínia.* 3. *iu corregeix u.* 4. *La primera d corregeix et.* 5. *Segueix duas au[...] ratllat.* 6. *iduum al text.*

1032, març, [16-31]

Convinença. *Bernat, vescomte de Cerdanya, i el seu germà Ramon acorden la part que pertoca a aquest en l'herència del seu pare, el vescomte Sunifred.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3194, 283 × 82 mm. Estat de conservació deficient; especialment deteriorat a la part final.

[Anno pri]mo regnante Ainrigo rege, [...]¹ kalendas de aprelü. Conveniencia fuit fac[ta] inter Bernardo viceschomite et Raimundo fratre suo per ipsum placitum que abuerunt de ipsa² melioracione. Et iudichavit Sendredo iudice ipsas provas que debet facere Bernardo viceschomite ad Raimundo fratre suo de [meliora]ciones³ que debet provare Ber[nardo vicescho]mite⁴ per provas recipientis [de] Raimundo fratre suo in ecclesia de Sancti Adziscü [de Sa]navastre, que Seniofret viceschomiti [c]harta le'n fezés et⁵ la li donàs et la [be]neviziàs et que lo beneviziü dixés de [is]tas melioraciones per nomen de Urg et Iochó et de Merenges. Et parabolarunt omnes que fuerunt⁶ de Seniofret viceschomite que Raimundo, filio suo de Seniofret, que se misisset in rur⁷ consello; et requirit Raimundo ad Bernard Radolfo de Prullanos⁸ et ad Tetmar Geruz et ad Seniofret de Miralles et ad Raimundo fratre suo et ad Bernard Senfret Ibor et ad Sendredo iudice. Et plevirunt istos homines que non seriad nullo se egano [et] consiliaverunt que ille se gachisset⁹ de istas melioraciones. In tale conventum [ut]¹⁰ si menes devé de Bernard viceschomite,¹¹ que remanent istas melioraciones qui sunt suprascriptas, remaneant ad Raimundo fratre suo sine suo enganno; et in sua vita de Bernard viceschomite faciat Raimundo fratre suo sua voluntatem de suos chastellos vel de suos omnes vel de suo onore¹² et seque super totos omnes, exceptus Bernard fratre suo et Raimundo seniore suo vel filiis suis. Et gachivit se in tale conventum Raimundo de istas provas vel de istas melioraciones¹³ que ista parabolam qui est supranominata que li sia adtenunda sine suo engano. Et dixit Bernard viceschomite ad Raimundo fratre suo que ista parabolam que istos omnes abent parabolabant non es nullo tuo engano, non suo,¹⁴ no te n'enganaré, per Deum et per meam fidem, et ahsi que istos omnes o an paravolad, si t'ó atendrè sine tuo engano, per Deum et per sanctis suis et per meam fidem, ahsi quod in isto breve est nomi[natum]¹⁵ eum si li i o donavit e li o gachivit [...]¹⁶ Bernard viceschomite ad Raimundo fratre suo ad caput eclesie de Sancti Ad[ziscle] de Sanavastre, ab uno elmo que Tedmar Ger[uzii] avia, sine suo engano in [...]¹⁷ Gillabert et de Gilabert [...]do¹⁸ et de Raimundo [...]¹⁹ filius [...]²⁰ de Sinfre et de Bir[...]den²¹ Donnuzé [...]²² et Willelmus Gonter et Peretus.

Bernard viceschomite ista donacione et ista [melioracione] ad Raimundo fratrem suo in presen[cia ...]²³ in isto breve sunt scripta et de alios multos que non sunt nominati.

1. Espai d'aproximadament quatre o cinc lletres il·legible a causa d'un estrip i d'una taca. 2. sa afegit a la interlínia. 3. Interpretem la part il·legible a causa d'un estrip. 4. Interpretem la part il·legible a causa d'un estrip. 5. Segueix una lletra raspada. 6. que fuerunt afegit a la interlínia. 7. Sic; tal vegada en lloc de llur. 8. o afegit a la interlínia. 9. Una lletra raspada entre ss. 10. Manca. 11. viceschomite afegit a la interlínia. 12. vel de suo onore afegit a la interlínia. 13. Entre o i nes dues lletres esborrades. 14. s corregeix c. 15. Interpretem la part estripada. 16. Espai d'aproximadament sis o set lletres il·legible. 17. Espai d'aproximadament quatre o cinc lletres il·legible a causa d'un estrip. 18. Espai de 40 mm il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta i d'un estrip. 19. Espai d'aproximadament quatre lletres il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta. 20. Espai de 30 mm il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta. 21. Espai de 48 mm il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta. 22. El text continua al dors del pergami amb catorze línies més, les onze primeres il·legibles. 23. Espai de 35 mm il·legible.

20

1035, febrer, 15

Venda. *Sendred ven a Ramon una vinya amb un erm a Valldaura pel preu de quatre mancusos i sis sous de diners.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3171, 115 × 260 mm. Estat de conservació deficient; manca la part esquerra del pergami (probablement entre 30 i 40 mm) i presenta les quatre últimes línies molt fragmentades.

Hem restituit, entre claudàtors, part del text que manca, tot seguint el formulari típic de les vendes.

[In Dei nomine. Ego] Sinderet vinditor sum tibi Raimundo, emtore. Per hac scriptura vindicionis meę vindo tibi pecia I de [vinea cum eremo], meum proprium, quod abeo in comitatu Barchinona, in Maritima, in vico Betulona, in Vallis Aurea, qui michi adve[nit... sive] per omnesque voces. Que afrontat ipsa vinea cum ipso eremo, de parte circi in vinea de Petro vel suos eredes, de aqui[lonis ...]to, de¹ meridie in ipso eremo et in ipsa vinea de me vinditore, de ociduo in torrente qui per pluvia dis[currit... Quantum i]stas afrontaciones includunt sic vindo tibi ipsa vinea cum ipso eremo totum ab integre, simul cum ex[ios et regressios suos ...] est in precium manchusus quat[er]um de auro et solidos VI de dinarios, quod tu emtor m[i]chi² dedisti³ et nichilque de [ipso precio apud vos non re]mansit. Et ęst manifestum. Que vero predicta vinea cum ipso eremo que ego tibi vindo de meo iuro in [tuo trado dominio et potestate] ad omnia facere quodcumque volueris libera in Dei nomine abeas potestate. Quod si ego vinditor aut ullus [homo vel femina qui contra ista vendicio venerit ad inrumpendum, non hoc valeat] vindicare, set componant aut

ego componam tibi ipsa vinea cum ipso eremo in duplo. [Et ista vendicio firma valeat om]ni tempore.

Facta vin[dicione] XV kalendas marci, anno IIII regnante Henr[ico rege].

[Sig+num Sinderet, qui ista vindicione] feci et firmavi [et testes firmare]que rogavi.

Sig + num Remio. Sig + num [...]⁴ Longoardo [...]⁵

[...] (signe) [...]⁶ et anno quod su[pra].

1. *Segueix e ratllada.*   2. *Manca.*   3. *s corregeix un traç anterior.*   4. *Espai d'aproximadament dues lletres il·legible seguit d'un altre espai d'aproximadament dues o tres lletres estripat.*   5. *Espai de 30 mm estripat.*   6. *Espai de 30 mm estripat.*

21

[1020-1035]

Jurament de fidelitat. *Ermengol, bisbe d'Urgell, fill de Guilla, jura fidelitat al comte Guifré II de Cerdanya, fill d'Ermengarda.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, carp. 8, núm. 120 (*olim* arm. 16 Urgell, sac A, núm. 71), 70 × 290 mm. Bon estat de conservació.

B   [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, II, f. 89.]

C   Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, f. 10a.

D   Trasllat de 1330. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 4744a (*olim* arm. 13 Cervera, sac D, núm. 260), 630 × 575 mm. Bon estat de conservació.

a   MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 584.

b   FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins*, III, doc. 246.

Vegeu la transcripció d'aquest document a FELIU; SALRACH, dirs., *Els pergamins...*, III, doc. núm. 246. El fet d'haver localitzat els exemplars C i D ha permès completar la tradició documental d'aquest document.

22

1049, febrer, 24

Donació. *Ramir I, rei d'Aragó, fill del rei Sanç III de Pamplona, dona a Ramon, fill de Sunyer Jozfred, amb motiu del seu baptisme i en agraïment pels serveis i favors que li havia fet el seu pare, el castell de La Milgera amb tots els habitants i termes.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 27, núm. 43 (*olim* arm. 23 Templers, sac F, núm. 379), 330 × 225 mm. Bon estat de conservació.

(*Crismó*). Sub nomine Sancte et individue Trinitatis. Ego Ranimirus, Sancioni regis filius, voluntas mici evenit ut babtizabi

Raimundo, filium Soniari Iozfred, et pro hoc vel pro servicium quod fecit mici pater illius et dedit mici C mankusos aureos et uno kaballo, placuit mici, iamdictus rex Ranimirus, et feci hanc cartam donationis et inienuacionis ad predictum Raimundo de castrum que vocant illa Milgera, cum ominibus ibi populantes et cum terminis et omnibus suis pertinenciis ut abeat illo inienuo, tam ille quomodo qui de illo fuerit aut cui ille eum dimiserit pro secula cuncta. Quod nullus ex progenie mee nec alius omo non eum requirat ei, sed firmis et stabilis permaneat illi et quod volet faciat de illo.

Facta carta donationis et inienuacionis VI kalendas marcias, in era M LXXX VII, regnante predictus rex Ranimirus in Aragone et in Super Arbi sibe in Ripa Curza. Frater eius Garsea rex in Pampilona et in Castella Velga. Fredinandus rex in Leione et in Gallecia. Sancius episcopus in Pampilona. Gurrea episcopus in Aragone et in Super Arbi. Arnolfuss episcopus in Ripa Curza. Senior Scemeno Garceiz in Sos. Senior Sancio Galindiz in Voltania. Senior Sancio Garceiz in Castellone. Don Sonieri Iozfred in Petra Rubea. Don Reimon Daco in Lirbi.

Gigelmi Servidi et Rodger Servidi de Villa Carli testes. Galindo Garceiz et Enneco Garceiz de Bieskasa testes. Arnal Daco de Castellu t[e]ste[s].¹

Fortunio Garceiz, maiordomo ex palacio prefati regis Ranimiri, Galindo Scemenones, kabalarizo.

Et ego Eximinus, qui hanc cartam per iussionem domini mei scribsi et ex manu mea hoc signum (*senyal*) feci.

1. *Manquen.*

[1039-1050]

Jurament de fidelitat. *Adelaida, filla de Senegunda, jura fidelitat a Ramon Berenguer I i Elisabet, comtes de Barcelona.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extrainventari, núm. 3136 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 429), 63 × 160 mm. Bon estat de conservació malgrat l'esvaniment de la tinta.

Document opistògraf. Datem pels anys documentats de la comtessa Elisabet.

Iuro ego Adalaidis femina, filia que fui de Senecundis femina, quod de ista hora in antea, dum viva fuero, fidelis ero a te

Reimundo comite et a te Helisabeth comitissa sine fraude et malo ingenio et sine ulla deceptione vel sine vestro engan. Adiutor ero ego iamdicta Adalaidis a te iamdicto Reimundo et a te iamdicta Helisabeth a tener et ad aver hoc quod hodie habes vel in antea adquisiertas¹ contra cunctos homines vel hominem, feminas vel feminam, qui a te iamdicto Reimundo et a te iamdicta Helisabeth tulerint vel tulerit, vetaverint vel vetaverit. Ego suprascripta Adalaidis finem nec treguam nec societatem² non auré ne tenré ad vestrum dampnum cum illos vel cum illo aut cum illas vel cum illa qui a te iamdicto Reimundo vel a te iamdicta Helisabeth tulerint vel vetaverint, tulerit vel vetaverit, unde tu predictus Reimundus aut tu predicta Helisabeth me comonreds aut per vos aut per vestros missos vel missum, e comunir no me'n vetaré.³

Sicut suprascriptum est, si o tenré et o atendrè⁴ a te iamdicto Reimundo et a te iamdicta Helisabeth [...] ⁵ solvere per grad, sine forcia. Si Deus me adiuvet et⁶ ista sanctorum reliquiarum.

1. Probablement en lloc de adquisieras.   2. La primera e afegida a la interlínia.
3. Segueix el text al verso del pergami.   4. d afegida a la interlínia.   5. Espai de 60 mm il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta.   6. et afegit a la interlínia.

24

[1039-1050]

Notícia. *Recordatori dels acords i concessió de garanties entre Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, i Odalguer de Roca i Sanç Nugabi.*

A   ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3210, 110 × 240 mm. Document pràcticament il·legible a causa del reactiu.

Datem pels anys documentats de la comtessa Elisabet. El document està escrit al dors d'un pergami amb un fragment de text no documental amb lletra visigòtica.

Hoc est brevis rememoratorium qui est inter Raimundum comitem et Udalgerius autem de Ro[c]a et Sancci Nugabi¹ [...] ² donet [...] ³ comitem Remundum et ad Elisabet comitissa [...] ⁴ aumentato [...] ⁵ et [...] ⁶ est [...] ⁷ [...] ⁸ paria ad comitissa [...] ⁹ solidos et ista fiant per [...] ¹⁰ donent [...] ¹¹ duodecim [...] ¹² solidos per [...] ¹³ ad illorum ba[ro]nes de Barchinona [...] ¹⁴ donent [...] ¹⁵ melius dedit ad illos d[...] ¹⁶ et si re[...] ¹⁷ illos aud [...] ¹⁸ danno et amenaça¹⁹ [...] ²⁰ de tener [...] ²¹ suos [...] ²² agafirán²³ ista supra scripta et si avenencia non [...] ²⁴ chom[ites...] ²⁵ homines de illos [...] ²⁶ comitem quomodo est supra scripta de Barchinona et l·Urgel²⁷ et ad sitos

[...]²⁸ ora in antea [...]²⁹ ipsa comitissa et suos barones [...]³⁰ et si aver de anno et securitatem³¹ [...]³² habent [...]³³ [...]³⁴ habuerint sic donent ad ipsum comitem [...]³⁵ villas qui sunt de [...]³⁶ usque ad Segarram³⁷ et ipsas [...]³⁸ et ipsos chastellos [...]³⁹ Raimundus comes et Elisabet comitissa [...]⁴⁰ Remundus requisierit ad Garciam regem ipse per se aut per suos missos de [...]⁴¹ et faciat [...]⁴² tales fidancias qui sunt sine engan de iamdicto Remundo comite.

1. Sancci Nugabi *lectura dubtosa*. 2. Espai de 25 mm *il-legible*. 3. Espai de 20 mm *il-legible*. 4. Espai de cinc lletres *il-legible*. 5. Espai de 90 mm *il-legible*, els 45 mm darrers ratllats. 6. Espai de 70 mm *il-legible*. 7. Espai de 60 mm *il-legible*. 8. Espai de 70 mm *il-legible*. 9. Espai de 170 mm *il-legible*. 10. Espai de 45 mm *il-legible*. 11. Espai de 40 mm *il-legible*. 12. Espai de 10 mm *il-legible*. 13. Espai de 20 mm *il-legible*. 14. Espai de 18 mm *il-legible*. 15. Espai de 105 mm *il-legible*. 16. Espai de 14 mm *il-legible*. 17. Espai de 130 mm *il-legible*. 18. Espai de 50 mm *il-legible*. 19. *amenança lectura dubtosa*. 20. Espai de 15 mm *il-legible*. 21. Espai de 35 mm *il-legible*. 22. Espai de 25 mm *il-legible*. 23. *agafrican lectura dubtosa*. 24. Espai de 15 mm *il-legible*. 25. Espai de 15 mm *il-legible*. 26. Espai de 80 mm *il-legible*. 27. Urgel *lectura dubtosa*. 28. Espai de 300 mm *il-legible*. 29. Espai de 100 mm *il-legible*. 30. Espai de 15 mm *il-legible*. 31. *securitatem lectura dubtosa*. 32. Espai de 100 mm *il-legible*. 33. Espai de 65 mm *il-legible*. 34. Espai de 40 mm *il-legible*. 35. Espai de 90 mm *il-legible*. 36. Espai de 20 mm *il-legible*. 37. Segarram *lectura dubtosa*. 38. Espai de 12 mm *il-legible*. 39. Espai de 145 mm *il-legible*. 40. Espai de 245 mm *il-legible*. 41. Espai de 25 mm *il-legible*. 42. Espai de 20 mm *il-legible*.

25

[c. 1050]

Convinença. *Bernat I, comte de Berga, i el seu germà Berenguer pacten amb Guillem, bisbe d'Urgell, i es comprometen mútuament a fer guerra contra el comte Ramon Guifré I de Cerdanya.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3151, 115 × 230 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta.

Cit. Kostó, *Making agreements*, p. 69.

Datem pel temps de l'únic document datat on Bernat I de Berga apareix com a comte i no com a vescomte (vegeu FELIU; SALRACH, *Els pergamins*, doc. 391); tenim, també, en compte el pacte entre Ramon Berenguer I i el bisbe Guillem d'Urgell contra el comte de Cerdanya, d'aquests anys (vegeu Liber feudorum maior, doc. 146, edició de Miquel Rosell).

Aquest document està escrit al dors d'un text fragmentat, no documental, en lletra visigòtica.

Gulielmum,¹ episcopum Urgellensem.

Hec est conveniencia qui est facta inter Bernardum, comitem Bergedanensis, et Berengarium, fratrem eius, et Gulielmum, episcopum Urgellensem. Convenit namque Bernardum comitem iamdictum et Berengarium fratrem eius suprascriptum ad iam-

dictum Guilielmum episcopum [ut] de ista festa Pentecoste prima adveniente in antea faciant guerram ad Reimundum, comitem Cerdaniensem, qualem meliorem potuerint facere, sine engan. Et iamdictam guerram faciant predictum Bernardum et iamdictum Berengarium cum iamdictum episcopum et sine predictum episcopum qualem meliorem facere potuerint, sine engan. Et prescriptum Bernardum et iamdictum Berengarium non faciant finem de predicta guerra nec habeant treguam neque [te]nenciam sine consilio et sine solvimento de iamdicto Guilielmo episcopo.

Et similiter convenit iamdictum Guilielmum episcopum ad predictum comitem Bernardum et ad Berengarium fratris eius [ut de ista] festa Pentecoste in antea faciat guerram ad Reimundum, comitem Cerdaniensem, qualem meliorem potuerit facere, sine engan. Et iamdictam guerram faciat predictum episcopum cum iamdicto Bernardo et cum prescripto Berengario et sine predicto Bernardo et cum iam scripto Berengario qualem meliorem facere poterit, sine engan. Et iamdictum episcopum non faciat finem de predicta guerra nec habeat treguam neque tenenciam sine consilio et sine solvimento de predicto Bernardo comite et de Berengario fratre eius.

1. A la part superior dreta hi ha una signatura en caràcters aràbics.

26

[c. 1050]

Convinença. *Ramon Berenguer I i Elisabet, comtes de Barcelona, donen a Ermengol III, comte d'Urgell, hostatges per valor de deu mil sous com a garantia de la convinença feta entre ells per a guerrear contra el comte Ramon I de Cerdanya.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3154 (*olim* arm. 16 Urgell, sac N, núm. 249), 60 × 125 mm. Estat de conservació deficient a causa de l'esvaniment de la tinta, forats i la manca de la part inferior.

B   Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3204, 80 × 150 mm. Estat de conservació regular a causa d'estrips als extrems superior i inferior. El document porta cosit a la part inferior un petit fragment d'un altre pergami en blanc.

Datem el document per l'únic any de coincidència de la comtessa Elisabet i el comte Ramon I de Cerdanya. Restablím el text segons B.

[Donat] Remundus, comes de Barchinona, et Elisabet comitissa in potestate Ermengaudi, comitis de Urgello, obsides per X mile solidos qui vale[an]t CC uncias [de] bono auro, id est, [...]¹

Bernardum Amati et Guill[elmum fra]trem [eius], in tali [videlicet conventu] ut postquam Remundus predictus comes [de Ba]rchinona et Elisabet comitissa comunierint supradictum Ermengaudum comitem ut apreendat guerram cum Remundo, comite de Cerdania, et faciat eum disfidare ad suos omnes, et ipse apreenderit guerram et fecerit desfidare² supradictum Remundum, comitem de Cerdania, ad suos omnes, supradictus comes Remundus de Barchinona et Elisabet comitissa atendant ad supradictum comitem Ermengaudum et faciant omnia sicut³ iam illi estacaverunt per alios scriptos, ita ut si comes predictus Ermengaudus⁴ voluerit castrum facere aut assiderit⁵ super Remundum comitem [pre]dictum de Cer[r]ritania] et Ermengaudus comes mandaverit ad Remundum comitem, ipse ei valeat [et ut ipse] Ermengaudus comes faciat ipsum castrum⁶ in sua terra sive in terra de Remon, comite de Cerdania, contra eum. Et si predictus comes Remundus de Cerdania fecerit castrum [aut a]ssiderit in terra de predicto Ermengaudu comite aut in sua⁷ [contra] Ermengaudum comitem et [ipse Ermengaudus comes mandaverit ad predict]um Remundum [comitem de Barchinona, ipsi illi valeat sine engan. Et quando Ermengaudus comes mandave[rit a]d predictum Remundum comitem de Barchinona, illi faciat ei [... annum].⁸

1. Espai d'aproximadament 5 lletres il·legible que no contempla B. 2. Segueix sum ratllat. 3. Segueixen quatre lletres aproximadament ratllades. 4. Ermengaudus afegit a la interlínia. 5. aut assiderit afegit a la interlínia. 6. castrum afegit a la interlínia. 7. A partir d'aquest punt seguim el text B. 8. Espai de 30 mm il·legible a causa d'un estrip de l'exemplar B.

27

[c. 1054, agost, 3]

Jurament de fidelitat. *Bernat Amat, fill de Garsenda, jura fidelitat a Guillem, fill de Guilla, i a Ermengarda, filla de Dispòsia, pel castell d'Arraona.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3128 (*olim* arm. 2 Barcelona, sac 1, núm. 721), 187 × 180 mm. Bon estat de conservació.

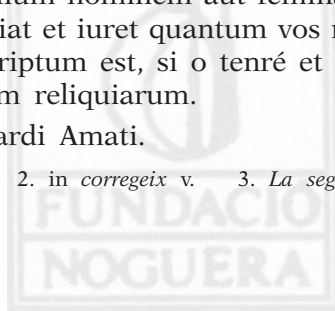
Datem segons FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins...* vol. II, núm. 436, document d'infeudació del castell d'Arraona, del qual aquest és el jurament de fidelitat.

Iuro ego Bernardus, filium Gersindis, a te Guilelmus, filium de Guilla, et a te Ermengards, filia de Disposia, ut de ista hora in antea fidelis vester ero¹ de vestras vitas et de vestras membras qui in² vestro corpus se tenent, et de vestras honores quod hodie habetis et in antea adquisieritis. Et ipso castro de Arraona quod vos

mihi comendatis et ipsam terram que vos mihi donatis per fevum, no-l vos tolré nec vos en tolré, nec ego nec homo nec homines, nec feminam neç feminas, per meum consilium nec per meum ingenium, ne no-l vos vedaré nec ab forsfactu nec sine forsfactu, et potestativos vos en faré quantasque vices vos mihi mandaveritis per vos medipsos aut per vestrum missum aut missos. Et non³ vos en vedaré vestro intrare nec vestro exire nec guerreiare nec vestro stare quantum vos volueritis nec ab forsfactu nec sine forsfactu a te prescripto Guilelm, nec a te iamdicta Ermengards. Et ipsum castellanum vel ipsi qui erit in iamdicto castro de Arraona ad vos los faré comendare et tantum iurare quantum ego vobis iuro sine vestro enganno de predicto castro a te Guilelm et a te Ermengards prescripti. Et de ista omnia suprascripta non me vedaré videre nec audire nec facere⁴ nec comunire per vos medipsos aut per vestrum missum vel missos. Et ista honore prescripta et alias que hodie abetis vel in antea cum meo consilio adquisieritis, adiutor ero vobis haec [sic] omnia prescripta a tenere et ad habere contra cunctos homines aut hominem, feminas aut feminam, per fidem, sine vestro enganno, exceptus ipso comite de Barchinona. Et ipso castro de Arraona, cum suis terminis et pertinenciis atque adiacenciis suis, adiutor ero vobis a tenere et ad habere a te Guilelm prescriptum et a te Ermengards iamdicta contra cunctos homines aut hominem, feminas aut feminam, per fide, sine engan. Et post obitum vestrum, de te prefato Guilelm et de te iamdicta Ermen-gards, ego ad ipsum vestrum infantem aut infantes n'atendré de predicto castro et potestativo le'n faré, sine suo enganno et sine lucro de nullo avere, infra XXX^{ta} dies que ego Bernard sciam que tu Guilielmo obieris. Et tantum ei faré et tantum ei ego iuraré et iurar le'n faré sine lucro de avere quantum ego vobis iuro et iurare facio. Et hoc quod superius scriptum est, sic ego Bernard predic-to o faré ad ipsum vestrum infantem cui tu predictus Guilelmus debita-veris aut ad alium hominem aut feminam cui tu debita-veris qui tantum mihi faciat et iuret quantum vos mihi facitis et iuratis. Et sicut superius scriptum est, si o tenré et o atendré. Per Deum et istarum sanctarum reliquiarum.

Sig+num Bernardi Amati.

1. o *corregeix* it. 2. in *corregeix* v. 3. *La segona* n *corregeix* l. 4. re *corregeix* ci.

28

[c. 1054, agost, 3]

Jurament de fidelitat. *Bernat Amat, fill de Garsenda, jura fidelitat a Guillem Bernat d'Òdena, fill de Guilla, i a la seva esposa Ermengarda, en especial pels castells d'Arraona i Callús, excepte contra el comte de Barcelona i Bernat Amat de Claramunt.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3268 (*olim* arm. 2 Barcelona, sac L, núm. 731) 50 × 232 mm. Bon estat de conservació.

B [Còpia del final del segle XII perduda. *Liber feudorum maior*, f. 462.]

Reg. MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 470 (regist del segle XIV).

Datem pel document núm. 27, del qual aquest és una ampliació.

Iuro ego Bernardus, filium de Gersenda femina, ad te Guilelmum, filium de condam Guila femina, et ad te Ermengardam, filiam de condam Disposia femina, ut de ista ora in antea fidelis vester ero de vestras vitas et de vestris membris que¹ in corporibus vestris se tenent, et de vestris terrestibus honoribus. Et adiutor ero vobis ad tenere et habere et defendere ipsas honores quas hodie habetis et ipsas quas in antea cum meo consilio adquisieritis contra cunctos homines vel feminas qui vobis tulerint aut tollere voluerint aut minuare voluerint, exceptus contra comitem Barchinonensem et Bernardum Amat de Claro² Monte. Et ipsos castros, ipsum scilicet de Arrahona vel illud de Castlucio cum illorum terminis et aiacenciis, adiutor ero vobis ad tenere et habere et defendere contra omnes homines vel feminas qui vobis tulerint aut tollere aut minuare voluerint.

Et sicut superius est scriptum, sic vobis tenuero³ et adtendero per fidem, sine vestro enganno, sicut homo⁴ debet facere ad suos bonos seniores quibus manibus est comendatus. Per Deum omnipotentem et istius loci reliquias.

1. ue afegit a la interlínia. 2. de Claro escrit a sobre d'una raspadura.
3. u afegida a la interlínia; r majúscula, corregeix l. 4. Les dues o afegides a la interlínia.

29

[1057]

Convinença. *Ramon Ademar promet que si el comte Guillem II de Besalú incompleix el pacte signat amb Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, li donarà la potestat dels dos castells de Finestres, amb la condició que aquest juri que no li prendrà els mencionats castells.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer IV, carp. 41, apèndix, núm. 10 (*olim* arm. 4 Girona, sac Sant Damas, núm. 115), 160 × 220 mm. Carta partida, traçant A, B, C pel marge inferior. Estat de conservació regular a causa d'uns forats.
- A' ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer IV, carp. 41, apèndix, núm. 10 dupl. (*olim* arm. 4 Girona, sac Sant Damas, núm. 114), 150 × 215 mm. Carta partida, traçant A, B, C pel marge superior. Estat de conservació regular a causa de l'enfosquiment del pergami.
- a *CODOIN*, IV, doc. CXXXVI.
- b *CONSTANS, Diplomatarium*, II, doc. 76.

Datem pels documents relacionats (vegeu FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins*, núms. 497, 498 i 499).

Notum sit omnibus quia sub ista convenientia intrat Remundus Ademari in pignora in potestate Remundi, comitis Barchinonensis, cum duobus castris de Fenestris et omnes illorum castellanias et pertinenciis, tali modo quod si Guilelmus, comes Bisuldinensis, non attenderit ipsas conveniencias quas convenit ad prescriptum comite Remundum et ipsos sacramentos quod ei fecit¹ non tenuerit et infra sex menses, sicut scriptum est in ipsa convenientia, ea omnia quod ei forsfecerit et transgressus fuerit non emendaverit, supradictus Remundus comes, libenti animo illi non perdonaver[it i]psas emendas de illas forsfacturas, ego Remundus Ademari suprascriptus post primos sex menses transactos qui in ipsa convenientia resonant, infra XL dies quod Remundus predictus comes me comonuerit per se aut per suos missos vel missum ut ad illum tendam cum predictos castros, ego predictus Remundus Ademari ad prescriptum comitem Remundum entendre cum predictos castros et eorum castellanias et podestadiu illum en faré et tales sacramentos ad² illum en juraré quales alios suos homines iurant ei de alios suos castellos et de suos honores, ita ut Remundus iamdictus³ comes iuret ad me Remundum suprascriptum ut iamdictos castros non tollat mihi nec tollere faciat et istum sacramentum faciat eum mihi per unum meum similem.⁴ Et si suprascriptas convenientias⁵ fuerit comonitas et supradictas forsfacturas fuerint emendatas aut perdonatas, ego predictus Remundus Ademar de predictas pignoras non exire dum vivus fuerit predictus Remundus et ego vixero. Et si predictas pignoras incurrerint sicut suprascriptum est cum predictos castro⁶ et eorum [chastellania] et pertinencias, ad prescrip[tum Raimundum comitem] en tendré et podestadiu l'en faré. Hec omnia suprascripta ego Remundus Ademar si l'atendré et tendré ad iamdictum⁷ Remundum comitem, sine suo enganno et sine sua decepcione.

1. fecerit A. 2. ad afegit a la interlínia A. 3. predictus A. 4. ita ut Remundus ... unum meum similem escrit al final del text, amb un senyal d'avís que indica l'ordre correcte. En el text A aquesta part està afegida al principi del document, separada, però, del text pròpiament dit. 5. convenientias afegit a la interlínia A. 6. castro afegit a la interlínia A. 7. Segueix Guilelmmu ratllat en l'exemplar A.

30

[Abans de 1058, gener, 27]

Convinença. *Artau I, comte de Pallars Sobirà, promet a Ramon Berenguer I i Almodis, comtes de Barcelona, que prendrà per esposa Llúcia, germana d'Almodis, i li donarà sis castells amb els seus territoris i drets, dos dels quals, Senterada i Toralla, quedaran sota la potestat dels comtes de Barcelona.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 33, sense data, núm. 44 (olim arm. 3 Lleida, sac C, núm. 140), 275 × 205 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 23d-24c.

a MARCA, *Marca Hispanica*, cols. 1120-1122.

b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 37.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, pp. 79 i 174.

Datem per l'esponsalici entre el comte Artau I i Llúcia de la Marca (vegeu FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins*, núm. 507).

Hec est convenientia¹ quam facit Artallus, comes Paliarensis, ad domnum Reimundum, comitem Barchinonensem, et ad domnam Almodem comitissam. Convenit namque predictus Artallus comes ad predictum Reimundum comitem et ad iamdictam Almodem comitissam ut donet sex castros quod sunt in Palars, cum eorum terminis et pertinenciis omnibus, Lucię, soror que est iamdicte Almodis comitissę. Et predictum donum faciat iamdictus Artallus ad iamdictam Luciam ad laudamentum de supradictum comitem Remundum et de iamdicta Almodis comitissa, sicut illi melius viderint ad bene et honore² de Lucia iamdicte et ad illorum, sine engan. Item convenit predictus Artallus comes ad supradictos comitem Remundum et comitissam ut de supradictis sex castris liberet et tradat duos castros, scilicet Sancta Ingracia³ et Torallas, cum illorum terminis et pertinenciis,⁴ in potestate comitis Remundi et comitisse Almodi aut de illis hominibus quibus predictus comes Remundus et comitissa mandaverint recipere eos, tali modo ut predictus comes Remundus et comitissa Almodi habeant licenciam stabilire predictos duos castros secundum illorum voluntatem. Et alios quatuor castros quod remanent de supradictis sex, id sunt

Salas et Petra Media et Revert et Belvidin, convenit predictus Artallus ad predictos comitem Remundum et comitissam Almodem ut faciat postestativam predictam Luciam de predictos quatuor castros, cum illorum terminis et pertinenciis omnibus, sine engan. Et faciat comendare ad iamdictam Luciam illos castellanos qui eos tenent vel tenuerint et accipiant predictos quatuor castros per manum iamdicte Lucie. Et faciant fidancias et sacramentos tales ad predictam Luciam quales homo debet facere ad suum seniore⁵ de cui tenet⁶ suorum castros. Et illos castellanos qui tenent vel tenuerint predictos quatuor castros convenit predictus Artallus ut sint homines de predicto Remundo comiti et de iamdicta Almodi comitissa,⁷ et intrent in pignora cum predictis⁸ quatuor castris et eorum terminis et pertinenciis omnibus que pertinent ad predictos castros in potestatem predicti comitis Remundi et Almodi comitisse, tali modo ut predictus Artallus comes teneat iamdictam Luciam dum vivus fuerit sicut homo debet tenere suam uxorem quam legaliter accepit. Et predictus Artallus comes non dimittat⁹ predictam Luciam dum viva fuerit¹⁰ per ullam occasionem¹¹ si leprosa non fuerit. Et predictus Artallus comes non faciat ullam calumniam neque impossibilitatem ad iamdictam Luciam ut ipsa eum dimittere debeat. Et iterum convenit predictus Artallus comes ad predictum comitem Remundum et comitissam Almodem et ad Luciam predictam¹² quod de supradictos sex castros neque de illorum terminis et pertinenciis, non tollat eos ad iamdictam Luciam nec aliquid inde tollat ei, nec ipse nec homo nec femina per suum consilium neque per suum ingenium. Et si fuerit ullus homo vel femina qui tollant ei aut tolerint predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus, predictus Artallus tantum adiuvet ei ad rancurare et ad guerreiare per fidem sine engan usquequo recuperatum habeat predicta Lucia hoc totum¹³ quod perditum habuerit. Et iterum convenit predictus Artallus ad predictum comitem Remundum et ad comitissam Almodem¹⁴ ut comendet omnes suos homines qui tenent suum fevum et suum honorem per manum iamdicti Artalli ad predictam Luciam et faciant fidancias ad predictam Luciam¹⁵ ad laudamentum de comite Remundo iamdicto et de comitissa Almodi.¹⁶ Et convenit predictus Artallus comes ad predictum comitem Remundum et ad Almodem comitissam ut omnem aliam suam honorem donet ad predictam Luciam tali modo quod si predictus Artallus obierit, predicta Lucia teneat et habeat predictum honorem dum viva fuerit, sine impedimento

alicuius homini vel femine, si maritum alterum non acceperit. Et post obitum predicte Lucię, remaneat predictum honorem ad illum infantem quod habuerit de predicto Artallo. Et iterum convenit predictus Artallus comes ad predictum comitem Remundum et ad¹⁷ comitissam Almodem ut attendat et faciat omnes alias conveniencias ad predictos comitem Remundum et comitissam Adalmodem que habet eis conventas facere. Item etiam convenit predictus Artallus comes ad predictum comitem Remundum et ad comitissam Almodem ut ipsos castellanos qui tenent vel tenuerint supradictos quatuor castros, scilicet Salas et Petra Media et Revert et Belvidin, iurent¹⁸ fidelitatem ad comitem predictum Remundum et ad comitissam Almodem. Et insuper iurent ad illos quod [si]¹⁹ supradictus Artallus comes non attenderit et non tenuerit omnes illas conveniencias integritur que habet conventas ad comitem predictum Remundum et ad Almodem comitissam, predicti castellani cum predictis castris et illorum terminis et pertinenciis omnibus incurrant in potestatem iamdictis comitis Remundi et comitisse Almodi. Et si unus ex his defuerit, similiter attendat et faciat predictus Artallus omnes suprascriptas conveni[enci]as²⁰ ad illum qui vivus fuerit ex comite Remundo vel ex comitissa Almodis. Item convenit predictus Artallus comes ad predictum comitem Remundum et comitissam Almodem ut hoc quod superius²¹ impignorat²² eis afidet per sacramentum quod integritur conveniat et attendat, sine engan, de predictis comite Remundo et comitissa Almodis.

1. convenientia *afegit a la interl nia*. 2. et honore *afegit a la interl nia*. 3. In *afegit a la interl nia*. 4. cum illorum terminis et pertinenciis *afegit a la interl nia*. 5. seniorum B. 6. *L'escrivà, en haver escrit tenent, expuntua la línia d'abreviatura de la darrera n.* 7. comitissa *afegit a la interlínia*. 8. *La segona i corregeix o.* 9. *La darrera t corregeix s.* 10. dum viva fuerit *afegit a la interlínia*. 11. *Segueix nisi tantum ratllat.* 12. et ad Luciam predictam *afegit a la interlínia*; et ad Luciam dictam B. 13. totum *afegit a la interlínia*. 14. *Segueix et ad Luciam predictam ratllat.* 15. *Segueix talis sicut comes ratllat.* 16. *Segueix Et predictus Artallus comes convenit ad predictum comitem Remundum et ad comitissam Almodem ut atendat et faciat omnes alias conveniencias ad predictos comitem Remundum et comitissam Almodem que habet eis conventas ad facere ratllat.* 17. ac B. 18. et iurent B. 19. *Manca.* 20. *Manca*; conveniencias B. 21. ut hoc superius B. 22. im *afegit a la interlínia*.

[1032-1060], abril, 17

Permuta. *Domnuç i la seva muller Blanc cia permuten amb els esposos Ramon Miró i Adelaida una mujada de vinya al terme de*

Sentmenat, a Canelles, al puig Chugulo, per una altra al terme de Caldes de Montbui, a Escudells.

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 4757, 120 × 270 mm. Estat de conservació deficient a causa d'algunes mutilacions.

Datem pels anys del regnat del rei Enric. Hem restablert el text tot seguint el formulari típic dels documents de permuta.

In nomine Domini. Ego Domnucio [et uxor mea Bla]nchucia exchomutatores su[m]us vobis domnus Raimundus Mironi et uxori tue domina Azaledis. Manifestum est enim quia exchomutamus et donamus nos vobis in nostra excomutacione modiatia I de vinea cum ipsa terra ubi est fundata, nostrum proprium, qui nobis advenit predicta modiatia de vinea ad s[...].¹ supradicto Domnucio per lexacione que mihi fecit condam Ermeguncia, qui fuit uxori mee, unde ego abeo cartam firmitatem de suis elemosinariis, et ad predicta uxori mee Blanchucia advenit per suum decimum. Et est predicta modiatia I de vinea cum ipsa terra ubi est fundata in chomitato Barchinonense, in Vallense, in termine et parrochia de Sancti Minati, de Kannellas, ad ipso pugio Chugulo sive ad ipsa chosta de [...]alego.² Et afrontat predicta modiatia I de vinea cum ipsa terra ubi est fu[n]data, de parte circi in ipsa estrada publica,³ et de orientis in vin[ea] de Guilielmus Durabile vel de eredes [su]os, et de meridie in vinea de Senvado vel de eredes suos, et de hocci-duo in vinea de proles [con]dam Ermeguncia iamdicta. Quan[tum] in istas quattuor a[ff]rontaciones includunt, sic exchomutamus et donamus nos v[obis i]amdicta modiatia de vinea cum ip[sa terra] ubi est fundata, cum [e]xiis et reg[r]essios suos, propter al[ia] modiatia I vinea cum ipsa [terra ubi] est fundata, quod vos nobis don[astis et] exchomu[ta]st[i]s in termine Kaldensis, in locum que d[icitur] Eschudellos, ipsa qui fuit [...]itale.⁴ Et est manifestum. Et de n[ostro iure] sic [tradim]us ipsa nostra modiatia I de vinea per iamdicta voce ad vestrum proprium ad omnia ad face[re quo]d volueritis. Quod si nos exchomu[tatore]s aut ullusque omo qui contra ista carta excomutacione venerit, [n]on hoc valeat vindikare, s[et componat] aut componamus vobis predicta m[o]diatia de vinea in duplo cum omnem suam inmelioraci[one]. Et ista] carta excomutacione [habeat firmi]tatem⁵ omnique tempore.

Facta carta exchomutacione die XV kalendas madii, [anno ... regn]ante⁶ Henri[c]i regi.

Sig+[num Domnucio],⁷ Sig+[num Blanchucia], nos qui ista carta chomutacione [fec]imus, firmamus [et firmare roga]mus.⁸

(*Senyal*) Bonusfilius presbiter, scripsit [et subscripsit] (*senyal*) die et an[no quo supra].

1. Espai d'aproximadament tres lletres estripat. 2. Espai d'aproximadament tres lletres estripat. 3. publica al text. 4. Espai de 20 mm estripat. 5. Espai de 20 mm estripat. 6. Espai de 55 mm estripat. 7. Espai de 25 mm estripat. 8. Manquen les subscripcions dels testimonis.

32

[1046-1062]

Jurament de fidelitat. *Alemaný de Cervelló, fill d'Eliarda de Gelida, jura fidelitat a Guillem de Balsareny, bisbe de Vic.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 43b, 100 × 375 mm. Bon estat de conservació.

C [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior; f. 297.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 270.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, pp. 198, 207.

Datem per l'any d'inici del bisbat de Guillem de Balsareny i pel del primer document segur de Guerau Alemaný com a senyor (vegeu FELIU; SALRACH, *Pergamins*, núm. 597). Document escrit en el mateix pergami on estan copiats dos textos més. Vegeu els documents núms. 33 i 102.

Iuro ego Alaman, filio Elliaries, ad te Willelmo, episcopo Ausonensis ecclesie, seniore meo, quod de ista hora in antea fidelis ero ad te, Willelmo suprascripto, sine fraude et malo ingenio et sine ulla deceptione. Per Deum et istarum reliquiarum.

33

[1046-1062]

Jurament de fidelitat. *Sicarda de Cabrera, esposa d'Alemaný de Cervelló, jura fidelitat a Guillem de Balsareny, bisbe de Vic.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 43c, 100 × 375 mm. Bon estat de conservació.

C [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior; f. 298.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 271.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, pp. 198, 207.

Datem per l'any d'inici del bisbat de Guillem de Balsareny i pel del primer document segur de Guerau Alemaný com a senyor (vegeu FELIU; SALRACH, *Pergamins*, núm. 597). Document escrit en el mateix pergami on estan copiats dos textos més. Vegeu els documents núms. 32 i 102.

Iuro ego Sicardis tibi Guillelmo, episcopo Ausonensis ecclesie, quod de ista hora in antea fidelis tibi ero sine fraude et malo ingenio et ulla deceptione et castro Miralias no-^l te vedaré nec ad te nec ad episcopum qui venerit post te.

34

[c. 1063, juliol, 15]

Jurament de fidelitat. *Ermengol III, comte d'Urgell, jura fidelitat a Ramon Berenguer I, comte de Barcelona.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3279 (*olim* arm. 16 Urgell, sac P, núm. 297), 90 × 76 mm. Estat de conservació deficient, amb uns grans forats a la part dreta del pergami.

Datem el document amb relació a la convinença signada en aquesta data entre els dos comtes. Hem restituït part del document tot seguint el formulari típic. Les parts que no han pogut ser restablertes s'indiquen amb punts suspensius entre claudàtors, sense indicar-ne l'abast.

Iuro ego Ermengaudus, comes de Urgello, filius Constancie comitisse, quia d[e ista] ora in antea fidelis ero [tibi Raimundum, comitem] Barchinonensem [...] per directam fidem [...]bo in suo homina[tico...] et non eum disfidare o [...].

Et sicut est suprascriptum, si o tenré [et o aten]dré ad Raimundum comitem iamdictum dum ipse mihi tenuerit et fecerit illam conv[e]nienciam que inter nos fuit script[am ...]rasa. Per Deum et istius sanctorum [reliquias].

35

[1035-1063]

Jurament de fidelitat. *Ramon IV o V, comte de Pallars Jussà, jura fidelitat al rei Ramir I d'Aragó.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3157 (*olim* arm. 17 Aragó, sac A, núm. 224), 146 × 230 mm. Estat de conservació deficient a causa d'algunes taques i de l'esvaniment de la tinta.

Datem el document pels anys de regiment del rei Ramir I d'Aragó.

[Iuro]^l ego Remundus comes quod de ista ora in antea non decipiam Rannimirum regem de sua vita neque [de suis membris] que in corpus suo se tenent, neque de suos kastros et kastellos, eremos atque condirectos, neque de suos comitat[os] et [episcopatos] quos et quas tenet et in antea cum meum consilium adquisiturus

erit, neque de ipsas parias quas modo accipit de p[a]rt[ibus] Ispanie aut ei odie [...]² in conveniencia ad dare de ipsas potestatem qui odie sunt omnibus par[ias ...]³ ipsas [q]uam [...]⁴ in antea ei ad crescerint cum meum consilium. Et ego Remundus predictus ipsa omnia iamdicta no la tolré [te] Rannimirum supradictum, nec nno le'nn tolré, nec ego nec omo nec omnes, nec femina nec feminas, per meum consilium nec per meum ingenium. Et adiutor ero ei ista omnia predicta ad tenere et abere et ad def[endere] contra cunctos omnes et feminas qui ad Rannimiro supradicto tollere voluerint aut tulerint ista omnia iamdicta aut de ista omnia predicta, unde Rannimiro predicto me Remundo iamdicto comunerit per no[minem] de isto sacramento, per se ipsum aut per suos missos vel missum. Et ego Remundo supradicto comunire me non [vedaré] et vos adiutor [esse] sine engann illum ei faciebo. Et ego Remundo predicto de ipsis kastris qui sunt in ipsa frontera de [...]a⁵ qui sunt scripti in ipsa conveniencia qui inter me et reiem Rannimirum est⁶ scripta, nno-ls tolré ad predictum regem nec ad filiis suis et nno-ls enn dezebré, set totum tenuero hic ad eos sicut [scrip]tum est in nostra conveniencia.

Sicut suprascriptum est, si o tenré et o atendré ad predictum regem Rannimirum et ad filiis suis me sciente, per Deum et sanctis suis, nisi quantum predictus rex Rannimir et filios suos me Remundo iamdicto absolverant libenti animo et sine forcia.

1. Interpretem la part esquinçada del marge superior esquerre. 2. Espai d'aproximadament cinc lletres il·legible. 3. Espai de 25 mm il·legible. 4. Espai de 35 mm il·legible. 5. Espai de 20 mm il·legible. 6. L'escrivà havia escrit set i ho corregeix per est.

36

[c. 1064, febrer, 12]

Jurament de fidelitat. *Arbert Bernat, fill d'Ego, jura fidelitat a Guillelm Bernat d'Òdena, fill de Guilla, i a la seva esposa Ermengarda, en especial pel castell d'Arraona, així com defensar-lo contra tot-hom excepte contra el vescomte Udalard de Barcelona i Geribert Guitard.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3269 (olim arm. 2 Barcelona, sac L, núm. 735), 142 × 100 mm. Bon estat de conservació.

Datem per FELIU; SALRACH, *Els pergamins*, núm. 615, document d'infeudació, al qual correspon aquest jurament.

Iuro ego Arbertus Bernardi, filius qui fuit de Eg femina, ad te Guillelmum Bernardi de Otina, qui fuisti filius de Guilia

femina, et ad Ermengardem, uxorem tuam, qui fuit filia de Disposia, quia de ista ora in antea fidelis ero vobis per fidem, sine vestro engan et sine ulla decepcione, de vita vestra et de membris vestris, et de toto vestro honore quem hodie ubicumque abetis et per quemcumque modum tenetis et in antea acquirere potueritis, sicut homo debet esse fidelis suis senioribus quibus est manibus comendatus. Et nominatim ero vobis fidelis et filiis vestris et cui a[u]d¹ quibus vos dimiseritis et testati fueritis de ipso kastro quod dicitur Arrahona et de omnibus edificiis eius et ex omnibus terminis et pertinenciis eius. Et fidelis ero vobis ex omnibus rebus que per quemcumque modum pertinent ad eundem kastrum. Et nec ego inde tollam quiquam vobis, nec parum nec multum, nec homo nec feminam per meum consilium nec per meum ingenium nec per meum stabilimentum. Et adiutor ero vobis ad tenere et abere et ad defendere² ipssa honore que odie abetis et in antea acquirere potueritis, excepto Uzalardus vicechomite et Geribertus Guitardi. Et adiutor ero vobis ad tenere et abere at ad defendere predictum kastrum de Arraona et omnes res que pertinent ei contra cunctos homines et contra cunctas feminas qui vobis quiquam inde tulerit aut tollere voluerint. Et faciam vobis ipssum adiutorium sine vestro engano per omnes vices quas me commonueritis per istum sacramentum, per vos ipssos aut per vestros missos aut missum, et non vetabo me ex hoc comonire. Et per omnes vices quas volueritis et me inde requisieritis, dabo vobis potestatem de predicto kastro sine vestro enganno, secundum voluntatem³ vestram.

Et sicut est suprascriptum, sic tenebo et adimplebo. Per Deum et istius sanctis reliquias.

1. *Manca*   2. *Segueix i sense cancel·lar.*   3. *volumtatatem al text.*

[1064], desembre, 13

Empenyorament. *Folc, prevere, empenyora a Odalric i a la seva muller Ermessenda unes sagreres a Polinyà, per un deute de quatre mancusos.*

- A   ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3165, 98 × 218 mm. Estat de conservació regular a causa de diverses taques.

In Dei nomine. Ego Fulconi, presbiter, impignorator sum vobis Udalrici et uxori tue Ermessindis. Manifestum est enim quia debitor sum vobis mancosos IIII cum lucro. Propterea sic impignoro vobis sacrarios quod abeo in Polignano, iuxta parietem de Sancti Salvatoris, cum illorum solos et superpositos, cum gutis et distillicidiis, ostiis et ianuis et cum illorum affrontacionibus. Advenit ad me, Fulconi presbiteri, per genitorum sive per qualicumque voces. Et est hec omnia in comitatu Barchinona, in iamdicto loco. Quantum illorum affrontaciones includunt sic impignoro vobis prescripta omnia, totum ab integrum, cum exiis et regressiis¹ earum, in earum videlicet racione ut quando erit festa Sancti Cucufati ista prima veniente, sic vos reddam prescripto debito cum lucro et vos mihi ista scriptura sine mora.² [Quod] si minime fecerim et vobis non persolverim, potestatem abeatís apreendere et tenere vel vindere et comutare et inalienare et facere quod volueritis. Quod si ego impignorator aut ullusque homo que contra hac ista carta impignoratione venerit ad inrumpendum, nil valeat vindicare, set componat aut vobis compono in duplo cum omne in sua melioracione. Et in antea ista carta impignoratione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Hacta est hec idus decembri, anno [V]³ regnante Philipi regis.

Sig+num Fulconi* presbiter (*senyal*) [qui ista impig]noratione feci et firmavi firmarique rogavi.

Sig+num Mir Malagneci. Sig+num Bonefilii Lobet. Senifre [Mal]agneci. Adalbertus presbiter rogitus scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. et regressiis *repetit*. 2. r *corregeix n* 3. *Lectura dubtosa a causa d'una taca.*

[Després de 1065, juny, 11]

Capbreu. *Relació de les vinyes que els comtes de Barcelona tenien a Copons.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3211, 190 × 135 mm. Bon estat de conservació malgrat la presència d'algunes taques d'humitat.

Datem el document a partir de l'adquisició del castell de Copons per Ramon Berenguer I i Almodis.

Hec [est]¹ breve de vineas que abet comite et chomitissa in Chopons. In primis, ante mansione de Guilabertus Ermemir,

semodiatas III vineç que vocant Cantalobs; et super manssione de Poncio Iocfret, modiatas I; et ad ipsas Oliveras, modiatas I; et in chonnamina de Churte, cum Issarn Radolf, semodiatas I; et ad mansione de Avonna, quarteradas VIII; et cum Guadall Muner, semodiatas I et miga quarterada; et vinea Iocberta, quarterades III; et in chonnamina de vila Riculfi,² cum Guilielmus Mig, quarteradas III; et cum Chompagnus de Chau, miga quarterada. Et istas vineas totas quomodo sunt suprascriptas, sic fuerunt totas de domini chomititis, que tenebat episcopus et [C]oscha in Chopons. Et de vineas que comparavit domna chomitissa in Chopons, sunt de Bonushomo Galin chuguz, per sua chugucia, modiatas I vineç; et chomparavit chomitissa de Arbert Amad m[o]diatas³ III et miga; et de Dalmaz Oliba ad ipso Frexa, quarterades⁴ VIII; et de Reimundi presbiter, modiatas II; et de Guilielm Sendre, modiatas III et quarterada I; et de Guilabertus Fruia, modiatas III et miga; et ad ipsos Chavos de Issarn Letfret, quarteradas VII.

1. Manca. 2. *Segueix culfi ratllat.* 3. Manca. 4. *La primera r afegida a la interlínia.*

39

[1038-1065]

Convinença. *Ermengol III, comte d'Urgell, empenyora a Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, el castell de Toló per mil mancosos d'or de València.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3271 (*olim* arm. 3 Lleida, sac C, núm. 143), 242 × 110 mm. Bon estat de conservació.

Datem pels anys del regiment d'Ermengol III, en el supòsit que el document està relacionat amb el jurament d'aquest a Ramon Berenguer I, vegeu FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins*, núms. 588-589.

Hoc est scripcio et rememorantia que est facta de illo kastro de Tolone, que misit Ermengaudus comes in peniora ad Raimundo¹ comite illo castro cum ipso dominico que ibi abet et abere debet, illo castro cum su[i]s² terminis et pertinenciis. Et Raimundus comes prestat ad Ermengaudus comite mille mancosos de auro in tale convenientia que non abeat Ermengaudus comes potestate de illo castro de Tolo et non faciat ibi statica nec abeat ibi nulla dominicatura donec redderit ad Raimundo comite istos mille mancosos; et insuper abeat Raimundus comes illo castro et illo dominico que abet ibi Ermengaudus comes³ usque illo aureo red-dat. Et istos mille mancosos sunt de auro de Valentia sine engan.⁴

Facta ista convenientia mense ianuario.

Si+gnum Ermengaudus comes.

Signum Guerrallus Ponci. Signum Ramon Gonballi. Signum Ramon Guillelmi. Signum Mir Guirreta. Signum Petro Bertrandi.

1. i *corregeix* u. 2. *Manca*. 3. *Segueix d raspada*. 4. *sine engan afegit a la interlínia*.

40

[1039-1065]

Jurament de fidelitat. *Ermengol III, comte d'Urgell, jura fidelitat a Berenguer Ramon I, comte de Barcelona.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3519, 110 × 166 mm. Estat de conservació deficient, amb un gran forat central i mutilació de la part inferior del pergamí.

B [Còpia del final del segle XII perduda, *Liber feudorum maior*, f. 145.]

a MARCA, *Marca Hispanica*, cols. 1128-1129.

b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 150.

Datem el document pels anys del regiment d'Ermengol III d'Urgell. Restituït el text segons *b*.

Iuro ego Ermengaudus, comes Urgellitanensis, filius qui sum Balaschitę comitissę, quę alio nomine vocatur Con[stanc]ia, ad te Reimundum, comitem Barchinonensem, filius qui fuisti Sancię comitissę, quia de ista hora in antea fidelis ero ad te iamdictum Reimundum sine fraude vel malo ingenio et sine ulla deceptione et sine engan, sicut homo christianus debet esse suo seniori cui manibus se comendatur. Et ego Ermengaudus iamdictus de ista hora in antea non dezebrę Reimundum iamdictum de sua vita neque de suis membris qui in corpus suum se tenent; nec de ipsa civitate quam dicunt Barchinona nec de ipso episcopatu vel comitatu Barchinonense, nec de kastros vel castellos, rochas vel puios, condirectos vel hermos, [qui infra iamdicto c]omitatu sunt; neque de ipsa civitate quam dicunt Holerdola nec de ipso [comitatu de Penedes, nec de ips]os kastros vel castellos, rochas vel puios, condirectos vel hermos, [qui infra iamdicto comitatu sun]t; nec de ipsa civitat[e q]uam dicunt Minori[sa nec de castros vel castellos, rochas vel puios, condir]ectos vel her[mos], qui infra iamdicto co[mitatu sunt]; nec de ipso comitatu Ausonensi neque de ipso episcopatu Ausonę, neque de ipsos kastros vel castellos, rochas vel puios, condirectos vel hermos, qui infra iamdicto comitatu sunt; nec de ipso comitatu Gerundense neque de ipso

episcopatu Gerundense, neque de ipsos kastros vel castellos, rochas vel puios, condirectos vel hermos, qui infra iamdicto comitatu sunt; neque de tuo alodio vel fevo neque de ipsa paria que hodie conventa est tibi de Hispania vel que in antea per meum consilium adquisieris. Ego Ermengaudus suprascriptus de ista omnia suprascripta [non dezebré Raim]undum iamdictum, ne li o tolré ne no li·n tolré, nec ego nec homo [nec homines, femina nec feminas, per meu]m consilium nec per meum ingenium. Et si homo est aut ho[mines]¹ sunt qui ad iamdictum Raimundum tollere voluerint aut aliquid tulerint de ista omnia suprascripta, adiutor inde ero ad supradictum Raimundum sine suo engan. Et ego Ermengaudus iamdictus istum sacramentum supracriptum tenré et attenré ad Raimundum iamdictum, si Raimundus supradictus mihi Ermengaudo iamdicto non forsfecerit. Ego Ermengaudus supradictus istum sacramentum tenré et atendré ad p̄dictum Raimundum donec comoneam eum per nomen de sacramento per me ipsum vel per meos missos vel missum. Et si Raimundus p̄dictus mihi Ermengaudo p̄dicto emendaverit ipsas forsfacturas vel forsfacturam, ego Ermengaudus supradictus ipsam emendam rezebré aut perdonaré infra primos quinquaginta dies postquam ipse commonitus fuerit; et in antea istum sacramentum illi tenré et atendré. Et si Raimundus p̄dictus mihi Ermengaudo iamdicto emendare noluerit et non emendaverit ipsas forfacturas vel forfacturam, absolutos sim ego Ermengaudus iamdictus de isto sacramento suprascripto. Et si commonire se vetaverit, absolutus sim ego de isto sacramento suprascripto.

Sicut superius scriptum est, sic o tenré et o atendré ego Ermengaudus suprascriptus ad iamdictum Raimundum sine suo engan, exceptus quantum Raimundus iamdictus me Ermengaudum p̄scriptum absolverit sine forcia.

1. En aquest punt acaba el text a causa de la mutilació. Manca desenvolupar la ξ com α .

[1055-1066]

Jurament de fidelitat. *Guillem, fill d'Adelaida, jura fidelitat a Andreu, fill d'Amaltruda i abat de Sant Joan de les Abadesses, així com defensar-lo contra tothom excepte contra Guillem II i Bernat II, comtes de Besalú.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3420, 115 × 380 mm. Bon estat de conservació malgrat un petit estrip al marge inferior dret.

Datem el document entre l'accés d'Andreu a l'abadiat i la mort de Guillem II de Besalú.

De ista hora in antea ego Guillelmus, filius qui sum Adaleiz femina, no dezebrei tibi Andreas, filius qui es de Amaltrud femina, ne·t tolrei ni te'n tolrei tua vita neque tuis membris neque de tuis membris que in corpus tuum se tenent, nec ego nec homo nec homines, femina neque feminas, per meum consilium neque per meum ingenium. De ista hora in antea ego Guillelmus suprascriptus no dezebrei tibi Andreas suprascriptus, no tolrei ne te'n tolrei tua honore neque de tua honore neque de ipsa abbatia Sancti Iohannis Rivipollentis cum omnibus suis pertinentiis, neque ipsa abbatia Sanctae Mariae Bisilluni cum omnibus suis pertinentiis, neque de ipsa abbatia Sancti Petri Campo Rotundi cum omnibus suis pertinentiis, neque de tuos fevos aut alaudes neque de tuas baiulias quas hodie habes aut in antea cum meo consilio adquisieris, nec ego nec homo nec homines, femina aut feminas, qui t'o tolla o te'n tolla, exceptus Guillelmus et Bernardus, frater eius, comittes Bisilduni. Ego Guillelmus suprascriptus adiutor te'n serei tibi Andreas suprascriptus sine tuo engan per quantas vices tu me'n comonràs per nomine de istum sacramentum, per te ipsum aut per tuos missos vel missum. E comonir no me'n desvedarei, neque de ipsos adiutorios vel adiutorium no t'engannarei et sine tuo engan los te farei e·l te farei.

Sicut superius scriptum est, si t'o tenrei e t'o attendrei ego Guillelmus suprascriptus tibi Andreas suprascriptus¹ quantum tu Andreas suprascriptus mihi absolveris tuo gradiente animo, sine forcia.

1. *Espai de 12 mm estripat.*

[Abans de 1066]

Jurament de fidelitat. *Bernat, fill d'Ermessenda, jura fidelitat a Guillem, vescomte de Rocabertí, així com defensar-lo contra tothom excepte contra Guillem II de Besalú i el seu germà Bernat.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3291 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac E, núm. 367), 317 × 190 mm. Estat de conservació regular.

a MIRET, *Pro sermone plebeico*, pp. 103-104 (ed. parcial).

Datem el document per l'any de la mort de Guillem II de Besalú.

De ista hora in antea ego Bernardus, filius qui sum Ermesen[dis], fidelis ero ad Wilelmum vicecomitem, filius qui est Doda, si[ne] fraude et malo ingenio et sine sua decepcione et sine suo engan, sicut homo debet esser¹ ad suo seniore cui manibus comendatus est, me [s]ciente.² De ista ora in antea ego Bernardus suprascriptus nu dezebrei Wilelmum suprascriptum de sua vita³ neque de suis membris qui in suum corpus se tenent; neque de ipsum castrum que dicunt Rocabertin, neque de ipsum castrum que dicunt Beuda, neque de suos castros aud castellos, neque de suas rocas aud pugos, condirectos⁴ vel eremos, neque de suos fevos aud alodes, neque de suas baiolias que Wilelmus suprascriptus odie abet aud in antea cum eo consilio adquisierit.⁵ Ego Bernardus suprascriptus⁶ de ista omnia suprascripta nu dezebrei Wilelmum suprascriptum ne nu la-l tulré ne nu li-n tulrei, nec ego nec homo, femina nec feminas, per meum consilium neque per meum ingenium. Ego Bernardus suprascriptus adiutor ero ad Wilelmum suprascriptum de cunctos omnes aud ominem, femina vel feminas, qui tollant aud tollat hista omnia aud de ista omnia suprascripta ad Wilelmum suprascriptum, unde Wilelmus suprascriptus⁷ me comonuerit per nomine de istum sacramentum, per se ipsum aud per suos missos vel missum, exceptus Wilelmum, comitem de Beisuldiu, et Bernardum, fratrem eius, et filios eius. Ego Bernardus suprascriptus commonir nun vedarei neque de ipsum adiutorium Wilelmum vicecomitem suprascriptum nun enganarei.

Sicut superius scriptum est, ego Bernardus suprascriptus si o tenrei et o atenrei a Wilelmum, vicecomitem suprascriptum, sine suo engan.

1. er *corregeix* et. 2. *Manca*. 3. *Segueix de ratllat*. 4. *La primera o corregeix a*. 5. *La primera s afegida a la interlínia*. 6. *suprascriptus al text*. 7. *suprascriptus al text*.

[1017-1067]

Venda. *Ramon Sunifred ven a Dalmau, vescomte de Berga, i a la seva esposa un alou a l'Ametlla pel qual li prometen lliurar un mul jove, valorat en tres unces d'or, i tres unces més en moneda. Com a garantia del pagament, li empenyoren els alous que tenen a Ix i a Villa Alba.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3296 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1019), 135 × 73 mm. Bon estat de conservació.
- B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 71.]
- C Còpia del segon quart del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, f. 9b.
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 555.

Datem pels anys de regiment del vescomte Dalmau de Berga.

Noticia rememoracionis que fecerunt Raimundus Seniofredus pariter et Dalmacius vicecomes et uxorem eius.¹ Convenit prescriptus Dalmacius ad Raimundum iamdictum ut donent ei propter suum alodem quod suprascriptus Raimundus abet in locum que vocant Amenlla, et ut donet ei iamdictus Dalmacius et uxorem eius² mulum iuvenum valentem uncias III de auro, sine engan; et alias III uncias³ in auro reciente,⁴ sine engan,⁵ et oc usque ad illam relinquenda. Et miserunt⁶ in pignora prescriptus Dalmacius et uxorem eius⁷ ad Raimundum iamdictum omnem⁸ illorum alodem quod abent in villa IX et omnem alodem quod abent in Villa Albi. Et si oc non valet uncias VI, convenit prescriptus vicecomes et uxorem eius ut oc quod minuitur inde donent ei sine suo engan.

Et hoc fuit factum in presencia de Raimundo de Sancti Martini et de Miro Donnucii et de Mir At et de Borrel Bonifilio et de Raimon Bels.

1. et uxorem eius *afegit a la interlínia*. 2. et uxorem eius *afegit a la interlínia*. 3. *Segueix de raspat*. 4. reciente *afegit a la interlínia*. Probablement en lloc de recipiente. 5. *C omet* et alias III... sine engan. 6. erunt *afegit a la interlínia*, volat a it ratllat. 7. et uxorem eius *afegit a la interlínia*. 8. *Segueix suum ratllat i illorum afegit a la interlínia*.

[c. 1067, novembre, 8]

Jurament de fidelitat. *Rotllan Guillem de Voltrera jura fidelitat a Ramon Berenguer I i Almodis, comtes de Barcelona.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, carp. 20, sense data, núm. 96 dupl. (fins fa poc, carp. Extraintentari, perg. núm. 3186), 143 × 158 mm. Estat de conservació regular a causa de la mutilació de la part esquerra.
- B Còpia del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, carp. 20, sense data, núm. 96 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 345), 200 × 140 mm. Bon estat de conservació.
- C [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 260.]
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 235, ex B.
- b FELIU; SALRACH (dir.), *Els pergamins*, doc. 707, ex B.

Vegeu la transcripció d'aquest document a FELIU; SALRACH, dirs., *Els pergamins*, II, doc. núm. 707. El fet d'haver localitzat l'original ha permès de completar la tradició documental d'aquest document.

45

[c. 1067]

Jurament de fidelitat. *Ramgarda de la Marca, comtessa de Carcassona, jura fidelitat a Guillem Ramon I, comte de Cerdanya.*

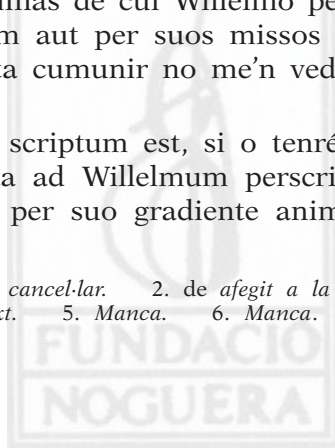
A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3263 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 385), 175 × 193 mm. Bon estat de conservació.

Datem el document pel casament del comte amb Adelaida, filla de Ramgarda.

De isto hora in antea ego Rengardis femina, filia qui¹ fuit de Amelia comitissa, no desebré Willelmmum, filium qui est de Adala comitissa, de sua vita neque de suis membris que in corpus suum se tenent neque de suis comitatos aut comitatu neque de suas terras neque de suos fevos aut alodes neque de suos castros aut castelum neque de² homnem suam honorem quas hodie abet aut in³ antea adquiserit. Ego superscripta Rangardis no tolrei a Willelmmum superscriptum⁴ ista homnia superscripta, neque de ista homnia [su]perscripta⁵ no li o tolré ne le'n t[ol] ré⁶ neque ego nec homo nec homines, femina nec feminas, per meum concilium nec per meum ingenium. Et si homo est aut homines, femina vel feminas, qui ei tollere voluerint aut tule-rint, adiutor en serei ego Rangardis perscripta ad Willelmmum perscriptum per directa fide, sine suo ingan, contra cunctos homines a[u]d⁷ feminas de cui Willelmo perscriptus me'n comonrà per se ipsum aut per suos missos aut missum. Et ego Rangardis perscripta cumunir no me'n vedaré ne de l'adiutorii no le n'enganaré.

Sicut superius scriptum est, si o tenré et o [a]tendrè⁸ ego Rangardis perscripta ad Willelmmum perscriptum, nisi quantum ille me n'absolverà per suo gradiente animo, sine forcia et se s[c]iente.⁹

1. Segueix a sense cancel·lar. 2. de afegit a la interlínia. 3. in repetit.
4. superascriptum al text. 5. Manca. 6. Manca. 7. Manca. 8. Manca.
9. Manca.

46

[1050-1068]

Convinença. *Guillem, bisbe d'Urgell, promet al seu germà Ramon Guifré, comte de Cerdanya, que complirà el jurament que li ha fet; en garantia li dóna cinc hostatges per vint unces cadascun.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, carp. 19, sense data, núm. 30 (*olim* arm. 16 Urgell, sac A, núm. 77), 320 × 170 mm. Carta partida per la divisa «Divide eas» pel marge inferior. Bon estat de conservació.
- A' [Original no localitzat.]
- B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, II, f. 90.]
- C Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, doc. 55, f. 11b-d.
- D Trasllet de 1330, *ex* A. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 4744-c, (*olim* arm. 13 Cervera, sac D, núm. 260), 630 × 575 mm. Bon estat de conservació.
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 586.
- b FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins*, III, doc. 736.

Vegeu la transcripció d'aquest document a FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins...*, III, doc. núm. 736. El fet d'haver localitzat el trasllet *D* ha permès completar la tradició documental d'aquest document.

47

[1050-1068]

Jurament de fidelitat. *Guillem, bisbe d'Urgell, jura fidelitat al seu germà Ramon Guifré, comte de Barcelona.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, carp. 22, sense data, núm. 190 (*olim* arm. 16 Urgell, sac A, núm. 63), 130 × 80 mm. Bon estat de conservació.
- B [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, II, f. 89.]
- C Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, f. 10b.
- D Trasllet de 1330. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 4744-b (*olim* arm. 13 Cervera, sac D, núm. 260), 630 × 575 mm. Bon estat de conservació.
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 585.
- b FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins*, III, doc. 737.

Vegeu la transcripció d'aquest document a FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins...*, III, doc. núm. 737. El fet d'haver localitzat el trasllet *D* ha permès completar la tradició documental d'aquest document.

[1066-1068]

Jurament de fidelitat. *Bernat II, comte de Besalú, jura fidelitat a la seva esposa la comtessa Sança i li promet que no li prendrà res de l'honor que li ha donat.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 33, sense data, núm. 39 (olim arm. 4 Girona, sac E, núm. 397), 190 × 140 mm. Bon estat de conservació.

Datem entre l'any d'accés de Bernat II al regiment del comtat i el de la mort de la comtessa Sança.

Iuro ego Bernardus, Bisildunensis comes, tibi Santie comitisse quod ab ac ora et deincebs fidelis ero tibi de tua vita et de omnibus¹ tuis membris et de tota² illa honore quem odie abes et deincebs adquisieris dante Deo qualicumque modo. Et non tulero tibi, nec ego nec ullus homo vel femina per meum consilium aut ingenium, ipsos comitatus et castros et terras et vicecomitatus et omnes abantias et onores et hoc totum quod abeo tibi datum, nec tulero tibi quicquam de predictis omnibus, nec ego nec ullus homo nec femina per meum consilium aut assimentum. Et si est³ aliquis homo vel femina qui tollit tibi predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus, adiutor ero tibi per directam fidem a tenere et ad abere et a defendere et ad guerregare predicta omnia omni tempore quandiu viva fueris, sine ullo tuo engan. Item iuro tibi quod umquam non laxavero te quandiu Deus voluerit ut ambo vivamus; nec fecero tibi talem rem, nec ego nec ullus alius homo vel femina per meum consilium aut asintimentum, unde tu debeas te partire de me in vita tua neque debeas hoc laxare quod abeo tibi datum. Sicut suprascriptum est, si o tenré et o atendré ego predictus Bernardus, Bisildunensis comes, tibi iamdicte Santie comitisse sine enganno et fraude et ingenio et ulla tua deceptione, me sciente. Per Deum et hec sancta.

1. omnibus *afegit a la interlínia.*   2. toto *al text.*   3. est *afegit a la interlínia.*

1069, desembre, 29

Definició. *Guillem Ramon I, comte de Cerdanya, dispensa el bisbe d'Urgell Guillem de Cerdanya de fer-li homenatge per la part del*

bisbat que pertany al comtat de Cerdanya, amb la condició que aquest fet no sigui al·legat pels seus successors per negar-se a prestar aquest homenatge en el futur.

- A [Original no localitzat.]
 B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 90.]
 C Còpia del primer quart del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, ff. 11d-12a.
 D Trasl·lat del 15 de maig de 1330. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 4715b (*olim* arm. 13 Cervera, sac D, núm. 261), 695 × 590 mm. Bon estat de conservació.
 a MARCA, *Marca Hispanica*, col. 1150.
 b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 587.

Fem la transcripció a partir de D. Aquest pergami conté, a més, el trasllat de dos documents més. Vegeu els documents núms. 17 i 57.

Notum¹ sit et est omnibus hominibus presentibus et futuris qualiter unusquisque de episcopis qui nunc sunt et in antea erunt sedis Urgellensis debent et debet esse propriis manibus hominem de comite Cerdaniense pro episcopatu Cerdanie, qui est alme Marie sedis predicte. Idcirco Guillelmus, gracia Dei comes Cerritaniensis, requisivit Guillelmum, episcopum Urgellensem, ut pro predictum episcopatum esset manibus suis homo et per suam manum eum acciperet. Iamdictus vero episcopus recognovit hoc iustum esse et verum, coram magna multitudine hominum, quod iamdictus comes ei requirebat, voluit se manibus ad illum commendare pro iamdicto episcopatu sicut anteriores episcopi qui fuerant de predicta sede fecerunt ad omnes comites qui unquam fuerunt de Ceritania et sicut ipse prefatus episcopus fecit ad patrem iamdicti comitis Guillelmi. Iamdictus ergo comes Guillelmus, audita hac recognicione a prefato episcopo, quia suus unus de melioribus propinquis erat maximeque pro nimio amore quo eum dilexerat, noluit suum homenaticum accipere, sed dedit ei iamdictum episcopatum integriter, in tali tenore ut dum vivit iamdictus episcopus pro prefato episcopatu non se comendet manibus ad predictum comitem neque ad ullam suam progeniem neque ad ullum viventem qui unquam teneat vel habeat prefatum comitatum Cerdanie. Verum pro hac condonacione homenatici quia annuit veritatem iamdictus episcopus, illo defuncto episcopo Guillelmo iam meminito, iam amplius ullus vivens episcopus non sit in predicta sede qui hanc condonacionem requirat ad prefatum comitem neque ad ullam suam progeniem neque ad ipsum qui habuerit vel tenuerit predictum comitatum, sed delibere sit suus homo manibus suis de predicto comite vel de illo qui habuerit prefatum comitatum vel tenuerit; et accipiat pro eo episcopatum iamdictum.

Actum est hoc IIII° kalendas ianuarii in X^o anno regnante rege Philippo, in presencia Raimundi, archipresbiteri predictae sedis, et Ysarni, canonici, et Gauuberti Guillelmi de Lavancia et Bernardi et Raimundi Guadaldi, et Bernardi Ysarni de Lavancia et Arnalli Riculfi, et Bertrandi Bernardi et Arnalli Olive, et Bernardi Arnalli et Arnalli Udalgarii, et Berengarii Raimundi et aliorum nobilium hominum ibi manencium et Miro Guillelmi, vicecomiti Urgelli.

Bernardus quod est (*senyal*) scriptor.

Guillelmus, gracia Dei Urgellensis episcopus (*senyal*).²

1. *D comença*: Oc est translatum sumptum fideliter a quodam registro pergameneo antiquo feudorum quod est in archivo regio palacii Barchinone, cuius tenor talis est. 2. *D acaba*: Sig+num Jacobi de Sancto Clemente, vicarii Barchinone et Vallensis, qui huic translato sumpto fideliter a dicto registro pergameneo et cum eodem legitime comprobato ex parte domini regis et auctoritate officii quo fungimur auctoritatem impendimus et decretum, ut ei tanquam dicto registro fides plenaria ab omnibus impendatur, apponitum per manum mei Guillelmi de Nogaria, auctoritate illustrissimi domini regis Aragonum notarii publici per totam terram et dominacionem eiusdem regentisque scribaniam curie vicarii Barchinone, in cuius posse dictus vicarius hanc firmam fecit idus madii anno Domini M^o CCC^o XXX°, presentibus testibus discretis Ffrancisco de Vallesicca et Petro de Roseto. Et ideo ego Guillelmus de Nogaria, notarius predictus, hec scripsi et hoc meum hic apposui sig(*senyal*)num.

50

[1069-1071]

Jurament de fidelitat. *Ramon Berenguer II, fill de la comtessa Almodis, promet a Bernat Odó de Niort i al seu fill Bertran que no els prendrà els castells de Niort ni de Porro.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer IV, carp. 41, sense data, núm. 32 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1083), 120 × 85 mm. Bon estat de conservació.

Datem per l'any de la compra del castell de Dorna a Bernat Odó i als seus fills i el de la mort de la comtessa Almodis.

Iuro ego Raimundus Berengarii, filius Adalmodis comitisse, vobis Bernardo Otonis de Aniorto et filio tuo Bertrando quod no tulero vobis ipsum castrum de Aniorto nec ipsum castrum de Porro nec ipsas fortedas que modo sunt infra terminos de predictos castros vel in antea erunt. Et si est ullus hommo vel femina qui faciat hoc, adiutor¹ ero vobis de illo per directam fidem² sine ullo enganno.

1. *r afegida a la interlínia.* 2. *fidem afegit a la interlínia.*

51

[c. 1069-1071]

Jurament de fidelitat. *Ermengol IV, comte d'Urgell, fill de la comtessa Adelaida de Besalú, jura fidelitat al comte Guillem Ramon I de Cerdanya. El jurament inclou la promesa que si Ermengol morís sense fills el seu comtat passaria a la seva germana Elisabet, esposa del comte de Cerdanya.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 83 dupl. (*olim* arm. [1] Catalunya, sac C. núm. 422), 100 × 140 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques d'humitat.
- B Còpia del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 83 (*olim* 16 arm. Urgell, sac A. núm. 59), 100 × 125 mm. Bon estat de conservació.
- C Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, f. 9c-d.
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 582.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 147.

Datem el document pels anys de matrimoni de Guillem Ramon I de Cerdanya i Elisabet d'Urgell.

Iuro ego Ermengaudus comes Urgelli, filius qui sum comitisse Adalaidis, quia de ista hora in antea no dezebré te Guilelmum comitem Cerdanie, filius qui es comitisse Adale, [de] tua vita neque de tuis membris tenentibus se in corpore tuo. No-ls te tolré ne te'n tolré, nec ego nec homo nec homines, femina nec femine, per meum consilium neque per meum ingenium. Omnem tuum honorem et omnes tuos castellos et omnes tuas terras que hodie habes aut in antea per meum consilium accaptaràs adiutor te seré ea ad tenere et ad habere et ad defensare contra cunctos homines et feminas. Et ego no la-t tolré ne te'n tolré, nec ego nec homo nec homines, femina nec femine, per meum consilium neque per meum ingenium. Et si est homo aut homines, femina aut femine, qui tibi tollant prescripta omnia aut de prescriptis omnibus, ego prescriptus comes Ermengaudus adiutor te'n seré per directam fidem, sine tuo engan, contra cunctos homines et feminas unde tu me comonràs per nomen de isto sacramento¹ per te ipsum aut per tuos nuntios vel nuntium. Et comonir no me devedaré. Et si ego prescriptus comes Ermengaudus obiero sine filio, omnem meum honorem dimitam ad germanam meam Helisabeth, tuam coniugem, et ad te eternaliter ad habendum.²

Et sicut superius scriptum est si o tenré et o atendré ego prescriptus comes Ermengaudus ad te prephatum comitem Guilelmum de ista hora in antea per rectam fidem, sine tuo engan, me sciente. Per hec sancta.

1. unde tu me comonràs per nomen de isto sacra *afegit a la interlínia*.
2. *Segueix un espai de tres línies aproximadament en blanc.*

52

[c. 1071]

Judici. *Els jutges encarregats de jutjar una disputa entre el comte Ermengol IV d'Urgell, d'una banda, i el comte Ramon V de Pallars Jussà, la seva esposa, la comtessa Valença, i el seu fill, Arnau, de l'altra, sobre un feu dels termes del castell de Tost, estableixen el procediment judicial a seguir, és a dir, la deposició de testimonis o el recurs al duel judicial.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 76 (*olim arm. 16 Urgell, sac N, núm. 226*), 135 × 195 mm. Bon estat de conservació malgrat dos petits forats situats al marge inferior esquerre, que afecten la lectura d'algunes paraules.

Cit. BONNIASSIE, *Catalunya*, II, pp. 169, 178, 180, 213.

Donem la data *circa 1071* perquè considerem que aquest judici s'hauria celebrat poc després de la mort d'Arnau Mir de Tost.

Hoc est iudicium quod fuit iudicatum ad Sanctam Ceciliam, iuxta Sigorim, inter Ermengaudum, comitem de Urgello, et Reimundum, comitem Paliarensis, et uxorem eius Valentiam comitissam et filium eius¹ Arnallum. Iudicaverunt ipsi iudices qui fuerunt ex parte Reimundi comitis ut ipse comes Reimundus et uxor eius hac filius monstrent et ostendant suum alodium quod abent et abere debent in castello de Tost et infra terminos eius, quod advenit eis per Arnallum Mironis. Et similiter monstrent et ostendant ad prefatum comitem de Urgello ipsum fevum quod ipse comes abet et abere debet intra terminos ipsius castri. Et postea si dixerit ipse comes de Urgello quod plus debeat abere per fevum in alodio, quod predictus comes Reimundus et uxor eius hac filius demonstraverant ei et potuerit probare hoc per testes legitimos aut per unum videntem qui non se deveat tornas aut si ipse videns debilis fuerit et unum militem pro se ad hoc miserit. Si ita potuerit hoc prefatus comes probare aut taliter per sacramentum et bataliam convincere, perdat ipse Reimundus et uxor eius hac filius ipsum fevum quod antea negaverant et abeat eum ipse comes Urgellensis. Et si comes de Urgello hoc non potuerit aut noluerit² probare et tali modo sicut superius est dictum convincere, prefatus comes Paliarensis et uxor eius hac filius dicant per unum militem per sacramentum et per bataliam quia nesciunt in veritate quod

amplius abeat [et abere] debeat ipse comes de suo fevo in predicto castello de Tost et intra [...]³ nisi quantum ei monstraverant. Et si fuerit victus miles predicti comitis⁴ Reimundi perdat ipse et uxor eius hac filius ipsum fevum quod antea negaverant. Et abeat eum comes Urgellensis. Et similes predicti comitis de Urgello fuerit⁵ victus ipsum alodium unde fuerit batalia facta diffiniat eis sine illorum enganno et aliud tantum de suo [...]⁶ valeat sine e[n]gan⁷ donet eis. Et definiat ad suum proprium [...]⁸ factum prefatum sacramentum sic sit ex utraque [...]⁹ idatum et alligatum sine enganno ut hoc totum sit factum sicut superius est scriptum. Et hoc fuit iudicatum per melius directum per usum de Barchinona et de Urgello sine enganno.

1. eius afegit a la interlínia. 2. aut noluerit afegit a la interlínia. 3. Espai de set lletres aproximadament il·legible a causa d'un forat. 4. Segueix de raillat. 5. fuerit escrit a sobre d'una raspadura. 6. Espai de deu lletres aproximadament il·legible a causa d'un forat. 7. Manca; sine e[n]gan afegit a la interlínia i escrit per una altra mà. 8. Espai de deu lletres aproximadament il·legible a causa d'un forat. 9. Espai de set lletres aproximadament il·legible a causa d'un forat.

53

[c. 1074, octubre, 7]

Jurament de fidelitat. *Ramon Sunifred, fill d'Enguilrada, jura fidelitat a Guillem Bernat d'Òdena i a la seva muller Ermengarda pel castell d'Arraona.*

A ACA. Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3150 (*olim* arm. 2 Barcelona, sac L, núm. 722), 182 × 144 mm. Bon estat de conservació.

Datem el document igual que FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins*, III, doc. 865, atès que només canvia el nom de l'actor.

Iuro ego Reimundus Seniofredi, filius qui fui de Engilrada femina, ad te Guilelmum Bernardi de Odena, qui fuisti filius de Guilla femina, et ad Ermengardem, uxorem tuam, qui fuit filia de Disposia, quia de ista hora in antea fidelis ero vobis per fidem, sine vestro engan et sine ulla decepcione, de vita vestra et de membris vestris et de toto vestro honore quem hodie ubicunque abetis et per quemcunque modum tenetis et in antea per meum consilium acquirere potueritis, sicut homo debet esse fidelis suis senioribus quibus est manibus comendatus. Et nominatim ero vobis fidelis et filiis vestris et cui aut quibus vos dimiseritis et testati fueritis de ipso castro quod dicitur Arraona et de omnibus hedificiis eius et ex omnibus terminis et pertinenciis eius. Et

fidelis ero vobis ex omnibus rebus que per quemcunque modum pertinent ad eundem castrum. Et nec ego inde tollam quiquam vobis, nec parum nec multum, nec homo nec femina per meum consilium nec per meum ingenium nec per meum stabilimentum. Et adiutor ero vobis ad tenere et ad habere¹ et ad defendere predictum castrum de Arraona et omnes res que pertinent ei contra cunctos homines et contra cunctas feminas qui vobis quiquam inde tulerint aut tollere voluerint. Et faciam vobis ipsum adiutorium sine vestro enganno per omnes vices quas me comoueritis per istum sacramentum, per vos ipsos aut per vestros missos aut missum; et non vetabo me ex hoc comonire. Et per omnes vices quas volueritis et me inde requisieritis, dabo vobis potestatem de predicto castro sine vestro enganno, secundum voluntatem vestram. Et sicut est suprascriptum, sic tenebo et adimplebo. Per Deum et istius sancti reliquias.

1. h *afegida a la interlúnia*.

54

1075, juliol, 4

Donació remunerada. *Ponç Ermemir, sagristà de la seu de Barcelona, dóna a Bernat Ramon i a la seva dona i fills, entre els quals hi ha el cabiscol Guillem Bernat, les vinyes de Podols, que va complantar Ponç Duran, i els drets sobre una part del vinyar. A canvi rep setanta mancusos.*

A Cancelleria, ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 5 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1104), 290 × 165 mm. Bon estat de conservació.

Cit. RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, pp. 31, 51, 94.

Hec est donatio quę Pontius Ermemiri, sacricustos Sanctę Crucis Sancteque Eulalie, facit Bernardo Raimundi ac coniugi suę nomine Ermeniardi suisque filiis Guilielmo Bernardi, capiti scolę, ac Ermengaudo Bernardi. Notum quoque sit cunctis hominibus presentibus sive futuris ut ego, prescriptus Pontius, dono tibi Bernardo Raimundi suprascripto et tuę coniugi prescripte tuisque prenominatis filiis ipsas vineas cum ipsa terra in qua sunt fundate, que sunt in ipso loco qui vocitatur Podols, quas Pontius Durandi plantavit atque hedificavit, sui que homines per ipsum, per donationem quam ego¹ feci prenominato Pontio. Affrontant namque prephate vineę de circio in vineis Donutii Mironis, ab aquilonę in

vineis Sancte Crucis Sancteque Eulalię, quas plantavit Christyanus Esclua,² a meridie in vineis Richardi Guilielmi, ab occiduo in vineis de vobis prescriptis susceptoribus. Quantum iste prenominate affrontaciones includunt atque prescripti termini ambiunt, sic tribuo vobis prenominate omne meum directum quod ibi habeo vel habere debeo per fevum. Iterumque dono vobis in ipsa parte prescripti Pontii hedificatoris³ omnes meas voces quod ibi habeo vel habere debeo, quo non sit licitum Pontio prephato quo vendere possit nullis aliis hominibus nisi vobis solis suprascriptis vestreque posteritati. Et propter hanc prescriptam⁴ donacionem quod vobis facio accepi a vobis mancosos⁵ septuaginta de vestro avere. Quod si ego donator aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc donacionem venero aut venerit ad inrumpendum nil valeat mihi nec illi, sed componam aut componat vobis prenominate omnia in duplum. Et in antea hec donatio firma permaneat in omni tempore.

Quod est actum IIII nonas iulii, anno XVI^{mo} regni Philipis regis.

Signum+ Poncii sacricustos,* qui hanc suprascriptam donacionem feci et firmavi et testibus eam firmare rogavi ideo ut mihi salvum sit in istis prescriptis acceptoribus.

Signum+ Donucio levite.*⁶ Signum+ Berengarii levite.⁷ Signum+ Ricardi Guilielmi.

Signum+ Mironis Donutii, qui hoc scripsit, cum litteris rasis in decima linea et suprapositis in quatuordecima linea iterumque⁸ cum litteris rasis in⁹ septimadecima linea sive in octavadecima, die et anno quo supra.

1. ego afegit a la interlínia. 2. Christyanus Esclua escrit a sobre d'una raspadura.
3. hedificatoris afegit a la interlínia. 4. hanc prescriptam escrit a sobre d'una raspadura.
5. mancosos escrit a sobre d'una raspadura. 6. Signatura sense puntuar. 7. Segueix s sense cancel·lar. 8. Segueix rasis ratllat. 9. Segueix de ratllat.

1075, juliol, 12

Convinença. *Ramon V, comte de Pallars Jussà, i la seva esposa, la comtessa Valença, fan una convinença amb Ramon Pere per la qual li infeuden el castell de Mur (Guàrdia de Noguera) i li encomanen els castellans que hi tenen.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 6 (olim arm. 3 Lleida, sac D, núm. 222), 183 × 127 mm. Bon estat de conservació.

B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 65.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 61.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 25. — AURELL, *Jalons*, p. 360. — KOSTO, *Making agreements*, p. 91.

In Dei nomine. Hec est conveniencia que faciunt Raimundus comes et coniux eius Valencia comitissa aput Raimundo Petro. Donant namque iamdictus comes et predicta comitissa ad supradicto Raimundo ipso castro de Muro per fevum et commandant ad illum ipsos castellanos qui tenent modo ipso predicto castro. Et si per quecumque modum venit in obertura de ipsos castellanos qui hodie tenent iamdicto castro, alteros castellanos que ibi erunt sint ibi ad voluptate et mandamentum omni tempore de predicto comite et comitissa. Et per omnes vices quas voluerint et requisierint comes et comitissa¹ predicti coventit ad eos Raimundus predictus quod donet eis potestatem de supradicto castro et faciat ad illos fidelitatem secundum eorum voluptatem. Et post obitum eius de comes et comitissa predictos convenit eis prefatus Raimundus quod similiter teneat et attendat ista conveniencia et de potestatem et de fidelitatem ad filio eius Petro aut, si Petrus obierit, ad ipsum aut ad ipsos vel ad ipsam cui comes et comitissa dimiserint et dubitaverint predicto castro eo modo sicut in² ista conveniencia facit et convenit ad istos iamdictos suos seniores per fidem sine ullo enganno.

Actum est hoc IIII idus iulii, anno XVI regis Philipi.

[Sig]+num³ Raimundus comes, [Sig]+num Valencia comitissa, [Sig]+num Raimundus Petrus, qui hanc convenienciam fecimus et ad testibus firmare fecimus.

[Sig]+num Raimundo Girberto⁴. [Sig]+num Ugo Miro. [Sig]+num Amato Miro.

1. La primera i afegida a la interlínia. 2. Segueix i sense cancel·lar.
3. Manca. Aquesta peculiaritat es repeteix en totes les subscripcions. 4 La primera r afegida a la interlínia.

1075, juliol, 19

Venda. *Guislabert Sunifred i la seva esposa Deulafeta venen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda dues mujades de terra al territori de Barcelona, a Magòria, pel preu de vuitanta-quatre mancusos d'or.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 7 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 670). 131 × 305 mm. Bon estat de conservació.
- a CONDE, *L'archivio*, doc. 27.
- Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, pp. 40, 55.

Vendicio per scripturam factam firma permaneat in perpetuum. Propterea ego Gislibertus Seniofredi una cum coniugem meam Deuslafed femina, in nomine Domini, venditores sumus tibi Ricardo Guilielmi et coniuge tuam Ermesindis emptores. Per hanc scripturam et istius nostre vendicionis vendimus vobis modiatas duabus terre quam habemus in territorio Barchinonensi, in locum que dicunt Mugoria. Advenit mihi anc terram, ad me Gislibertus per vocem uxori mee iamdicte, et ad me Deuslafed per vocem genitorum meorum vel per ullasque voces. Habet autem terminum hanc terram, a parte circi in terra de Sancio Archimballi vel eresque suos, ab oriente in vineis de vos emptores, a meridie in terra de Bernard Gisliberti,¹ ab occiduo in ipso aren et in torrente. Quantum isti termini ambiunt atque includunt, sic vendimus vobis infra iamdictas duabus modiatas terre integriter, simul cum exiis vel regresiis earum, propter precium mancosos LXXXIII auri vel penso atque monete que hodie currit Barchinonam, quas vos emptores precium exinde nobis dedistis et nos ad presens manibus nostris recepimus. Et est manifestum. Quem vero iamdictas duabus modiatas terre que nos vobis vendimus, de nostro iure in vestro tradimus dominium et potestatem ab omni integritate, ad vestrum plenissimum proprium alaudem. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque qui contra hanc vendicione venerimus aut venerit ad inrumpendum, nil valeat, sed componat aut componamus vobis iamdictam terram in duplum cum omni sua melioracione in talem locum ubi similem vobis posseat optinere valorem² in e[o]dem³ territorio. Et postmodum hoc maneat firmum omne per evum.

Quod est actum XIII kalendas augusti, anno XVI regni regis Phylippi.

Signum+ Gislibertus Seniofredi, Signum+ Deuslafed femina, nos qui hanc vendicionem fecimus et scribi iussimus et punctis firmavimus atque testes eam firmare rogavimus.

Signum+ Reimundus Seniofredi. Signum+ Bonefilio Bernardi. Signum+ Iohannes* presbiteri. Signum+ Gerberto Isarni.

Signum+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra, cum litteris rasis et emendatis in linea VI.

1. Bernardi Gislibert *escrit a sobre i raspat; segueix un espai de nou lletres aproximadament, ratllat.* 2. r *corregeix i.* 3. *Manca.*

57

[1068-1075]

Jurament de fidelitat. *Guillem de Cerdanya, bisbe d'Urgell, jura fidelitat al comte Guillem Ramon I de Cerdanya.*

- A [Original no localitzat.]
- B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 90.]
- C Còpia del primer quart del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, f. 12a-b.
- D Trasllet del 15 de maig de 1330. ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 4715c (*olim* arm. 13 Cervera, sac D, núm. 261), 695 × 590 mm. Bon estat de conservació.
- a MARTÍ SANJAUME, *Dietari de Puigcerdà*, I, pp. 486-487.
- b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 588.

Datem el document per l'any d'inici del regiment de Guillem Ramon I de Cerdanya i el de la mort del bisbe Guillem de Cerdanya. Fem la transcripció a partir de *D*. Aquest pergami conté, a més, el trasllet de dos documents més. Vegeu els documents núms. 17 i 49.

[De]¹ ista hora in antea ego Guilielmus episcopus, filius qui fui Guisle comitisse, iuro quod fidelis ero ad te Guilielmum comitem, filius qui es Adale comitisse, sine fraude et ullo malo ingenio et sine ulla decepcione et sine engan, per directam fidem. Et de ista hora in antea ego predictus episcopus no dezebré te predictum comitem de tua vita neque de tuis membris que in corpus tuum se tenent; neque de tuos comitatos vel comitatum, neque de tuos castros aut castellos rochas vel puos, condirectos vel heremos, terram et honorem, alodes vel fevos, quod tu predictus comes hodie habes vel habere debes et in antea adquisieris cum meo consilio. No t'ó tolré ni te'n tolré, ni te n'enganaré ni te'n dezebré, ni te'n vedaré ni te'n vederé, nec ego predictus episcopus nec homo nec homines, femina nec femine, per meum consilium nec per meum ingenium. Et adiutor t'ó seré a tener et ad aver contra cunctos homines vel feminas sine tuo engan. Et si homo est aut homines, femina vel femine, qui tibi tollat vel tollant, vetet vel vetent, ista omnia suprascripta aut de predictis omnibus, ego prefatus episcopus de illa hora in antea finem nec societatem non haurei ni tenré cum illo vel cum illis, cum illa vel cum illas, ad

tuum dampnum, me sciente, donec tu predicte comes recuperatum habeas hoc totum quod perdideris de iamdictis omnibus, sine tuo engan. Et per quantas vegades me'n recheràs o me'n comonràs per nomen de isto sacramento, per te ipsum vel per tuos missos vel missum, ego predictus episcopus de predicta omnia aut de quod tibi nunciaverit de predictis omnibus, adiutor te'n seré contra omnes viventes sine tuo engan. Et de ipso adiutorio no te n'enganaré, ne comonir no me'n vedaré per ullum ingenium. Et ego predictus episcopus, de ista hora in antea adiutor ero ad te predicte comes de ipsa paria de Hispana, sine tuo engan, contra omnes viventes, donec integriter recuperatam habeas eam, sicut habuit melius ullus comes de Cerritania, per quantes vegades me'n comonràs o me'n comoniràs per te ipsum aut per tuos missos vel missum.

Sicut superius scriptum est, si t'o tenré e t'o attendré ego predictus episcopus ad te predictum comitem sine tuo engan.²

1. *D comença*: Oc est translatum sumptum fideliter a quodam registro pergameneo antiquo feudorum quod est in archivo regio palacii Barchinone, cuius tenor talis est. — [De] manca al Liber feudorum Ceritaniae, on hi ha l'espai en blanc reservat per a la caplletra. La restituïm a partir de D. 2. *D acaba*: Sig+num Jacobi de Sancto Clemente, vicarii Barchinone et Vallensis, qui huic translato sumpto fideliter a dicto registro pergameneo et cum eodem legitime comprobato ex parte domini regis et auctoritate officii quo fungimur auctoritatem impendimus et decretum, ut ei tanquam dicto registro fides plenaria ab omnibus impendatur, apponitum per manum mei Guillelmi de Nogaria, auctoritate illustrissimi domini regis Aragonum notarii publici per totam terram et dominacionem eiusdem regentisque scribaniam curie vicarii Barchinone, in cuius posse dictus vicarius hanc firmam fecit idus madii anno Domini M° CCC° XXX°, presentibus testibus discretis Ffrancisco de Vallesicca et Petro de Roseto. Et ideo ego Guillelmus de Nogaria, notarius predictus, hec scripsi et hoc meum hic apposui sig(*senyal*)num.

1076, juny, 8

Convinença. *Ramon V, comte de Pallars Jussà, la seva esposa, la comtessa Valença, i el fill d'ambdós, Pere, acorden amb Ficapal que només requeriran la potestat del castell de Gilareny als homes que aquest hi posi, els quals s'hauran d'encomanar a Ficapal i al comte.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 1 (*olim* arm. 3 Lleida, sac C, núm. 145), 154 × 118 mm. Bon estat de conservació.

Cit. Kostó, *Making agreements*, p. 93.

[In] Dei nomine. Hec est scriptura quod faciunt Raimundo comes et coniux eius Valencia commitissa et Petro filio eius ad

Fichapal de ipso chastro de Guilarenn. Conveniunt iamdictus comes et comitissa et filio predicto ad predicto Fichapal quod non requirant potestatem de supradicto castro neque ad sua posterita nisi per ipsos homines quod Fichapal aclamaverit et illi homines sint tales ut siant homines commandati de Fichapal et de illo comite. Et si non erant homines de illo comite convenit Fichapal ut faciat eos commandare ad illo comite. Et si predictus comes aut comitissa aut filio hoc recipere noluerint, hec illi hoc ei requirant per alios homines neque Ficapal non donet ad illos potestatem per alios. Et illi homines per cui Fichapal dabit potestatem de supradicto castro ad iamdicto comite et comitissa et filio conveniant ad prefato Fichapal ut in sua potestate reddant iamdicto castro et ut comes et comitissa et filio mandent eis hoc facere.

Actum est hoc VI idus iunii, anno XVI regis Filippi.

[Sig]+num¹ Raimundus comes,² [Sig]+num Valencia comitissa, [Sig]+num Petro, eius filio, [Sig]+num Fichapal, qui hoc rogavimus scribere et testes firmare.

[Sig]+num Suneario Raimundo. [Sig]+num Raimundum Ademar. [Sig]+num Guillem Silvio. [Sig]+num Raimundi Girberti.

Raimundus clericus, rogatus scripsit et (*senyal*) die et anno que prefixo.

1. Manca. Aquesta peculiaritat es repeteix en totes les subscripcions. 2. Segueix + expuntuada.

1076, juny, 8

Convinença. *Ficapal promet homenatge i fidelitat a Ramon V, comte de Pallars Jussà, de qui rep el castell de Gilareny i la Vall Ferrera. El comte defineix els greuges que tenia de Ficapal a canvi de cinquanta unces i de la renúncia als drets sobre el castell d'Olp.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 2 (*olim* arm. 3 Lleida, sac B, núm. 114), 128 × 175 mm. Bon estat de conservació.

C Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 2 dupl. (*olim* arm. 3 Lleida, sac B, núm. 115), 80 × 230 mm. Bon estat de conservació.

D Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 37c-d.
a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 95.

In Dei nomine. Hec est convenientia que est facta inter Raimundum comite et Fichapal. Convenit Fichapal predictus ad iamdicto comite ut de ista hora in antea stet in suo hominatico et in sua fidelitate sicut omo¹ debet facere de suo meliore et solidum seniore. Et accepit iamdicto Ficapal per manum de iamdicto² comite ipso castro de Gilarenno et ipsa vallde de Val de Ferrera. Et que donet predicto Fichapal ad iamdicto comite potestate de predicto castro Gilarenno, in tali modo sicut pater eius Guitardus dedit inde ex eo potestatem ad prefato³ comite et que abeat predicto commite in Valde Ferrera ipsas indominicaturas quod Raimundus Suniarius, pater eius, ibi abuit, exceptus hoc quod ibi vendidit eundem pater eius aut iste commes. Et super hoc definit predicto commite ad Fichapal omnes rancuras quod de illum abebat. Et per ipsam finem dedit Fichapal ad iamdicto commite de suo avere quinquaginta uncias. Et definit ad eum ipso castro de Olbe Fichapal ad predicto commite.

Actum est hoc VI idus iunii, anno XVI regis Philippi.

[Sig]+num⁴ Raimundus comes +, [sig]+num Fichapal, qui hanc convenientia fecimus et firmavimus et ad testes firmare fecimus.

[Sig]+num Sunario Raimundo. [Sig]+num Raimundo Ademar. [Sig]+num Guillem Silvo.⁵ [Sig]+num Raimundi Girberti.

Raimundus clericus, rogatus scripsit et (*senyal*) die et anno que prefixo.⁶

1. fidelitate sum homo, C. 2. Fichapal per manum de iamdicto *afegit a la interlínia*. 3. *c raspada entre a i t.* 4. *Manca. Aquesta peculiaritat es repeteix en totes les subscripcions.* 5. *Sillvo C.* 6. *Una part de les subscripcions estan copiades, a la còpia A, al marge dret del pergami atès que no hi ha espai a la part inferior. En aquest mateix marge dret, a la part inferior, hi ha una anotació de la segona meitat del segle XIII que diu, en referència a l'altra còpia d'aquest document, que hauria estat registrada: Alia est iam registrata, que est similis ista de verbo ad verbum.*

1076, juny, 18

Donació. *Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, comtes de Barcelona i germans, donen a Adalbert, fill de Sendred, la quadra d'Ollers, que posseïen per herència paterna, excepte la meitat del delme, que es retenen.*

A [Original no localitzat.]

- B* Còpia de 1151. Madrid, AHN, 1993, 8.
C Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 3, 220 × 500 mm. Bon estat de conservació.
D [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 288.]
E Còpia [del segle XVI]. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 3 dupl. (*olim* arm. 10 Manresa, sac E, núm. 367), 300 × 180 mm. Bon estat de conservació.
a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 259.
b ALTISENT, *Diplomatari*, doc. 22.
 Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 108. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 109, 129, 142, 163, 311. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 39. — KOSTO, *Making agreements*, p. 164. — ZIMMERMANN, *En els orígens*, p. 20. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 57.

Hem transcrit l'exemplar C.

In Dei nomine. Nos pariter, s[c]ilicet¹ Raimundus Berengarii et Berengarius Raimundi, gratia Dei Barchinonensis comites et marchiones, donatores sumus tibi Adalbertus, prolis Sendredi. Manifestum sit etiam qualiter donamus tibi alodium nostrum proprium quod abemus in comitatu Barchinonensi, in ipsa marcha extrema, in loco ororis et vaste solitudinis, ipsa quadra de Olers, in loco ubi melius videris ad conderdimentum ad facere infra illo termine ut ibi facias. Advenerunt² autem nobis prefata omnia per vocem patris nostri qui condam obiit vel aliis quibuslibet modis. Habet autem terminum universa hec ab oriente iungit se in ipsa serra prope Pedrina, hac decendit in ipso reger qui excurrit a diebus pluviarum de Pedrina et pervadit ad ipso reger de Toschela, qui excurrit similiter ac sequet ipso torrent de Olers, vel in termine de Angera, et pervadit ad ipso extret qui est in plana de Angera, ac iungit se in ipso torrent de Angera, et sequet ipso torrent Angera usque in alio torrent qui excurrit de plana de Angera ac acendet per ipsa exponna per termine Angera, et sequet illa exponna usque in ipso orto de ipsa Albareda, ac pervenit in ipso reger qui excurrit de illas fontes de Barbera; a meridiana vero pars iungit se in ipsa ripa de ipsa Cegera ac acendet per ipso pug ac taliad se per ipso Col Bex quo iam terminatum est inter Apiera et Olers, ac sequet illa val qui excurrit de illa Casela, et perguit per ipsos Puiols et taliat se per ipsa Pared Antiga et per ipso Collo Bex et per ipsa aqua de Franculi ubi dicunt ipso Amalcher; de occiduo iungit se in ipsa Spluga³ de Franculi; a parte circii resedit per ipso comelar de Arbocz, et pervadit ad portas de Anaveg, ac ascendet per ipso castelar de Olivela, et pervadit ad ipsa aqua qui excurriid de Flodrig usque ad ipsos cinglos. Hec igitur omnia superius comprehensa tibi ad integrum damus et tue posteritati sive progeniei ad alodium

proprium francum, excepta medietate ipsis decimi quod inde exierit, quod nos retinemus ad opus nostrum, quod ducamus ad alia nostra castella quodcumque nobis placuerit. Hec autem omnia que tibi damus de nostro iuro in tuo dominium et potestatem ad integrum tradimus, cum ingressibus pariter et egressibus suis, cum universa prenotata, id est, terras ermas, fontibus, flumina, aquis, aquarum decursibus, ductibus vel reductibus, pratis, pascuis, silvis, garricis, petris petriciis, montibus preruptibus atque collibus humiles et prolixiores, quantum nominari potest et in verbo adverti seu quantumcumque ad usum humanum pertinet et apertum est et necesse est ad omo abere et possidere, et cum universis que dici vel nominari potest vel cumque possunt ad superius comprehensa omnia qualibet condicione vel ordine pertinentibus, excepta medietate ipsis decimi quod ad opus meum retineo, sicut predictum est et superius comprehensum. Tali quoque modo et ordine donamus tibi et universe tue posteritati⁴ vel proieni ei predicta omnia ut non possitis ibi eligere alterum comitem neque dare alteri comiti nisi nos aud nostre posteritate cui nos hec universa dimiserimus neque vindere possitis hec vel aliq[u]id⁵ exinde chomutari neque detis exinde vos aut tua posteritas potestatem ulli omni viventis neque cum forisfacto neque sine facto. Et de ipsis hominibus qui ibidem steterint teneatis pacem ad Ispaniam et faciatis guerram. Sicut superius compreensum est et tibi a nobis donatum, ita tua posteritas sive progenies teneatis et abeatis hec universa perenniter. Si vero nos donatores aud cuiuslibet sexus vel ordinis homo donationem hanc disrumpere aut infringere temp[t]averimus⁶ vel temptaverint, nil prosit, sed componamus aut componant qui hec non adimpleverint sicut superius scriptum est illius parti cui minus fecerit universa hec in duplo cum omni sua illorum melioratione. Et postmodum hoc maneat perhenniter⁷ firmum.

Quod est actum XIII kalendas iulii, anno XVI regni regis Philipi.

Remund[u]s^{*8} comes +, Signum+ Berengarius Raimundi comes, nos qui hanc donacionem fecimus et firmavimus et testibus eam firmari rogavimus.

Signum+ Raimundus Raimundi. Signum+ Bernardus Reimundi. Signum+ Gerallus Guitardi. Signum+⁹ Raimudus Raimudi. Signum+ Ramundus Guifredi. Signum+ Petro Guillelmi. Signum+ Udalardus Gaucefredi. Signum+ Gerallus Guitardi. Signum+¹⁰ Mironi Fogeti. Signum+ Arnalli Gerberti. Signum+ Bonefilius Oliba.

Sig+num Berengario subdiachono, qui (*senyal*) hoc scripsit.

1. Manca. 2. Aadvenerunt al text. 3. Spulga al text. 4. La darrera i corregeix e. 5. Manca. 6. Manca. 7. h afegida a la interlínia. 8. Manca. 9. Signatura sense puntuar. 10. Signatura sense puntuar.

61

1076, juny, 18

Donació. *Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, comtes de Barcelona i germans, donen a Bonfill Oliba l'alou del puig d'Anguera, que posseïen per herència paterna, a excepció de la meitat del delme, que es retenen. D'altra banda, Bonfill Oliba dóna a Bernat Guillem i als seus la tercera part d'Anguera perquè la tinguin per ell i els seus tal i com ell ho té pel comte.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 4 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac H, núm. 385), 198 × 345 mm. Bon estat de conservació.

C [Còpia del final del segle XII perduda, Liber feudorum maior, f. 285.]

a MORERA, *Tarragona Cristiana*, ap. I, doc. 10, edició parcial.

b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 255.

c UDINA MARTORELL, *El Llibre Blanc*, doc. 16.

d PAPELL, *Diplomatari de Santes Creus*, doc. 16.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 108. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 56, 122, 129, 163, 166, 188, 211, 272, 311. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 25. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 57.

In Dei nomine. Nos pariter, scilicet, Raimundus Berengarii et Berengarius Raimundi, gratia Dei Barchinonensis comites et marchiones, donatores sumus tibi Bonefilius Oliba. Manifestum est eiam qualiter donamus tibi alodium nostrum proprium quod abemus in comitatu Barchinonensis, in ipsa marcha extrema, id est, in campum, in loco solitudinis, in loco que dicunt ipso Puig de Angera. Advenit autem nobis hec prefata omnia per vocem patris nostri, qui condam obiit, vel aliis quibuslibet modis. Habet autem terminum universa hec ab oriente terminatur in ipso monte de ipsa Calvela sive in termine Gerallus Guitardi et sic pervadit¹ per ipso molar de ipsa rocha et sic pervadit² ad ipso torrent de ipso Lanzas, tamen ad ipsa Dronadella,³ a meridiana vero pars sequet ipsa serra de Figerola, tamen pervadit ad ipso podio de Petra Fita sive ad ipso Veltregar Gross, hac decendet per ipso Veltregar Gross et pervadit ad ipso puiol qui est prope Veltregar Minore de Angera ac sequet ipsa plana usque ad ipsa sponna super ipsa Albareda,

ab occiduo resedit per ipsa sponna et sequet ipsa sponna usque in ipso fitor ubi se iungunt torrentes de Angera et illo torrent de Olers ac revertit per ipso torrent de Angera usque ad ipso extret de ipsa plana qui est in iuniente de ipsos duos torrents de Angera et de Olers ac tenet torrent de Olers ac taliad se per ipsa ripa de Toschella torrentem Olers quomodo aqua vertit usque ad ipso salientem, a parte circi terminatur ad ipsa isla de Saug tamen terminatur per termine Raimundi Arnalli ac sequet illo termine Gerallus Guitardi. Hec igitur omnia superius comprehensa vobis integrum damus et vestre posteritati sive proieniei ad alodium proprium francum, excepta medietate ipsis decimis quod inde exierit quod nos retinemus ad opus nostrum, et quod ducamus ad alia nostra castella quodcumque nobis placuerit. Hec autem omnia que vobis donamus de nostro iuro in vestrum dominium et potestatem ad integrum tradimus, cum ingressibus pariter et egressibus suis, cum universa prenotata, id est, terras ermas, fontibus, flumina, aquis, aquarum decursibus, ductibus vel reductibus, pascuis, pratis, silvis et garricis, petris petricis, montibus prerumpentibus atque collibus humiles et prolixiores quantum nominari potest et in verbo a[d] verti⁴ seu quantumcumque ad usum humanum pertinet et aptum est et necesse est ad homo abere et possidere et cum universis que dici vel nominari potest vel cumque possunt ad superius comprehensa omnia qualibo⁵ condicione vel ordine pertinentibus, excepta medietate ipsis decimis quod ad opus nostrum retinemus sicut supra scriptum est. Tali quoque modo et ordine donamus vobis et universe vestre posteritati predicta omnia ut non possitis ibi eligere alterum comitem neque dare alteri comite nisi nos ad nostre posteritati, qui comiti fuerint Barchinone, neque vindere possitis hec vel aliquid exinde ullo comtori neque detis vos exinde potestatem neque vestra posteritas ulli homini viventi neque cum forisfacta neque sine forisfacta. Et de ipsis hominibus qui ibidem steterint teneatis pacem ad Ispania et faciatis guerram. Sicut superius comprehensum est et vobis ante donatum ita vestra posteritas seu proienies teneatis et abeatis hec universa perhenniter. Et ego Bonefilius Oliba supranominatos dono tibi Bernardus Guillelmus terciam partem de Angera ad tu et ad vestre proienie tue, in tale conventum que teneatis et abeatis per me et per meis sicut ego abeo per seniore meo comite, exceptus ipsum alodium de Coma Bella qui est subtus Petra Fita, que retineo ad opus meum. Si vero nos donatores a[u]d⁶ cuiuslibet sexu vel ordinis homo donacionem ac dirumpere aud⁷ infringere temptaverimus sive temptaverint, nil

prosit, sed componamus aut componat qui hec non adimpleverit sicut superius iam comprehensum est illi parti cui minus fecerit universa hec in duplum cum omni sua illorum melioracionem, et postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod est actum X^o III° kalendas iulii, anno XVI regni regis Philipi.

Signum+ Raimundus Raimundi. Signum+ Gerallus Guitardi. Signum+ Raimundus Guillelmi. Signum+ Raimundus Guifredi. Signum+ Bernardus Raimundi. Signum+ Geraldus Guillelmi.

Signum+ Berengarius comes, qui hanc donacionem fecimus et firmavimus et testibus eam firmari rogavimus. Remundus comes +.

Signum+ Berengarii subdiaconi, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. prevadit *al text.* 2. prevadit *al text.* 3. *Precedeix a expuntuada.* 4. *Manca.*
5. *En lloc de qualibet.* 6. *Manca.* 7. *u afegida a la interlínia.*

62

1076, setembre, 12

Donació. *Comtessa i els seus fills, Roger i Guillem, donen als esposos Miró Geribert i Ava un alou situat als termes de Montanyana i Areny de Noguera, dos homes i unes terres.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 8 (*olim* arm. 3 Lleida, sac C, núm. 136), 330 × 210 mm. Bon estat de conservació.

C Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 8 dupl. (*olim* arm. 3 Lleida, sac F, núm. 254), 320 × 230 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BONNASSIE, *Catalunya*, II, p. 256. — FREEDMAN, *Els orígens*, p. 92.

Ut ita valeat donacio sicut et emptio. Donacio vere qui per voluptate facta fuerit talem qualem emptio plenam habeat roborem, quia res donata in presentia nullomodo repetatur ad donatore. Igitur, in Dei nomine, ego Comtessa simul cum filiis meis Rogger et Guillem placuit in animis nostris et placet ut facimus tibi carta donacionis de aliquid de alaudem nostrum quod habemus in comitatu Paliarensi, infra terminos de Montanyana et de Arenio, in villa vel in terminos de Sanctum Petrum de Quallos similiter et de ipsa torre prenominato donamus tibi Mir Girbert et coniux tua Ava uno homine in Sanctum Petrum cum suo exio et regressio et cum omnia quod hodie habet et

in antea habere potuerit, nomine Ramon Oriol, et alium in ipsa Torre, nomine Guillem Muliner, cum suo exio et regressio et cum omnia quod hodie habet et in antea habere potuerit. Et istos homines iam suprascriptos sic donamus vobis, ad te Mir Girbert et ad coniux tua Ava, et ad vestra posterita per fidem, sine enganno, cum compras, cum plantas, cum conderzimens, cum scaldidis, cum aprisiones, cum rupturas ubicumque facere potuerint illi vel sua posterita sine ulla reservacione, sicut superius scriptum est, ipsos homines iamdictos aut eius posteritas qui eorum omnia tenuerint. Et donamus vobis de alaudem nostrum ad una parelgada de boves in campo qui fuit de Florsen et in campo de ipsa Iosa et de nostrum scaldidum ubi invenire potueris. Et si homines in ipso scaldido mittere potueris, sic facias. Et hoc quod vobis donamus terminamur de oriente et de occiduo et de meridie et de aquilone infra terminos Sancti Petri et de ipsa torre. Sic facimus vobis carta donacione de hoc totum quod superius scriptum est sine ulla reservacione ad faciendam vestram voluntatem donandi, vendendi, plantandi, comutandi et quodcumque volueritis facere. Et si tu Mir Girbert aut coniux tua Ava aut filiis vestris aut ullus homo vel femina qui ista donacione tenuerit si vendere voluerit per tantum quomodo alius ibi dare voluerit ad nos donatores hoc vendat. Et sine ipso alaude de Castellum Sanctum in ipso alio non accipiatis porcione de quantum est de ipsa serra contra Ribagorca. Et insuper dono tibi Mir Girbert et coniux tua Ava ego comtessa suprascripta de ipso alaude quod habeo in terminos de Salassi in vita mea ipsa medietate et post obitum meum totum ab integrum hoc quod fuit de comparacione mea de casas, de vineas, de terras, de cannamares et de linares. Et est manifestum. Quod si nos donatores supra scriptos aut ullus homo vel femina qui ista carta inquietare voluerit in duplo componat et in antea ista carta firma sit omni tempore.

Facta ista carta donacionis in mense septembris, II idus, anno X^o VII° regnante rege Philippo.

Sig+num Comtessa, Sig+num Rogger Bernad, Sig+num Guillem Bernad, Sig+num Arnall Bernad, Sig+num Bertran Bernad, qui ista carta fecerunt scribere et testes firmare.

Sig+num Guillem Mir, Sig+num Vidal sacer, Sig+num Ramon subdiachonus, testes sunt. Visores et auditores Garmon, Isarn Ramon, plures alii.

Raimundus sacer, rogatus scripsit die annoque (*senyal*) supra.

63

1076, novembre, 12

Adveració. *Els marmessors del comte Ramon Berenguer I juren damunt l'altar de l'apòstol sant Tomàs, a la ciutat de Barcelona, les seves darreres voluntats per les quals deixava als seus fills Ramon Berenguer i Berenguer Ramon tota la seva honor, és a dir, ciutats, comtats, bisbats, abadies i castells.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 9 (*olim* arm. 30 testaments reials, sac R, núm. 48), 490 × 470 mm. Bon estat de conservació.

C [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 483.]

a BOFARULL, *Los condes*, II, pp. 41-45.

b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 492.

c UDINA ABELLÓ, *Els testaments*, doc. 10.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 330, 334. — ROVIRA I VIRGILI, *Història Nacional*, III, p. 531. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 55.

Hę sunt condiciones sacramentorum quibus ordinandis interfuit sacerdos¹ et iudex Raimundus, presentibus viris inferius annotatis aliisque quam pluribus ibidem assistentibus sub quorum hominum omnium presencia manumissores et helemosinarii nobilissimi comitis Barchinone nomine Raimundi Berengarii ad comprobendam ipsius voluntatem ultimam per testamentum editam. Attulerunt testes qui iureiurando atque fideliter testificando eandem ultimam voluntatem patefaciant atque manifeste veram esse ostendant. Nomina quoque manumissorum atque testium hec sunt: Gerallus Alamanni et Udelardus Bernardi de Melan et Guillelmus Raimundi senescalc atque Guillelmus Bernardi de Odena et Raimundus Guifredi de² Olost et Dalmacius Bernardi atque Bernardus Raimundi de Camarasa et Guillelmus frater eius et Miro Fogeti et Renardus Guillelmi et Bernardus Raimundi de Barchinona et Raimundus Raimundi et Deusdedit Bernardi. Nos quoque prenominati manumissores et helemosinarii atque testes testificamur atque iureiurando confirmamus ita dicentes: iurando quoque dicimus nos predicti testes per Deum in substancia unum et in personis trinum dehinc per altare Sancti Thomę apostoli, quod est situm intra męnia urbis Barchinoneę, super cuius quoque sacrosanctum altare apostoli has condiciones manibus nostris

continemus et iureiurando tangimus quia veraciter scimus et presentes adfuimus, oculis videndo et auribus audiendo, tunc temporis quando nobilis comes predictus, videlicet, Raimundus Berengarii, condam, egritudine detentus, commendavit vel iniunxit omnem suam helemosinam nobis, manumissoribus atque testibus sive helemosinariis prenominatis, constituens nos esse manumissores et distributores omnium rerum suarum; precipiens nobis ut si de ipsa egritudine qua tunc temporis detinebatur contigisset illum mori, sicuti contigit, nos predicti testes et manumissores sive helemosinarii habuissemus plenariam potestatem accipiendi omnem suam facultatem vel rem sive substanciam et dandi pro anima sua quemadmodum nobis iniunxit atque ordinavit per suum testamentum. Primum quoque dimisit duobus filiis suis, scilicet Raimundo Berengarii et Berengario Raimundi, omnem suum honorem quem habebat in omnibus locis, id est, civitatem Barchinonę cum eiusdem comitatu et cum episcopatu eius, cum abaciis et castris et omnibus rebus quocumque modo pertinentibus ad iamdictam civitatem et comitatum atque episcopatum; et civitatem Gerunde et eius comitatum atque episcopatum illius simili modo, cum omnibus rebus qualicumque modo pertinentibus ad iamdictam civitatem sive comitatum atque episcopatum, castris, abbaciis sive cunctis aliis rebus; et civitatem Minorisę et eius comitatum, cum abbaciis et castris et omnibus rebus qualicumque modo pertinentibus ad iamdictam civitatem; et Ausonam cum eius comitatu atque episcopatu, castris et abbaciis et cum omnibus rebus qualicumque modo pertinentibus ad iamdictum comitatum de Ausona et ad eius episcopatum; et Penitensem cum castris et omnibus rebus qualicumque modo pertinentibus ad iamdictum Penitensem; et civitatem Carcassonę cum eius comitatu et episcopatu, abbaciis et castris et omnibus rebus qualicumque modo pertinentibus ad iamdictam civitatem, comitatum atque episcopatum; et ipsum comitatum de Redes cum castris et abbaciis et omnibus rebus pertinentibus ad iamdictum comitatum; et ipsum castrum de Laurag cum omnibus rebus pertinentibus ad eum; et hoc totum quod habebat in comitatu Tolosano et in Minerbes et in Narbones et in Foxes et in Comenge et in Savartes et in toto alio honore de Rodgario, comite de Fox, aut per compram aut per genitorem aut per vocem parentorum suorum, tam per donum quam conveniencias aut per cunctas alias res. Et laxavit ad eos totas ipsas dominicaturas quas qualicumque modo habebat in supradictas civitates et episcopatus et castris, et ipsam civitatem

de Tarragona usque ad Tortuosam et ad fluvium Iberis et ipsum castrum de Tamarit et de Cubelles et de Castelet et de Castro Vetulo et Capram usque ad fluvium Iberis, cum omnibus rebus qualicumque modo pertinentibus ad iamdictos castros, et totas suas marchas, cum castro de Stopaniano et de Pincano et de Podio Rubio et de Castserres et de Cannelles et de Curriana, cum omnibus rebus pertinentibus ad iamdictos castros usque ad Montson.³ Item laxavit ad eos ipsum castrum de Camarasa et de Secura et de Cubels, cum omnibus rebus pertinentibus ad iamdictos castros; et ipsum castrum de Cervaria et de Tarraca et de Graniana et de Guardia Lada et de Conesa et de Sancta Perpetua, sicut ille predictus comes tunc habebat iamdictos castros aut homines per illum, cum omnibus rebus pertinentibus ad iamdictos castros usque ad flumem de Segre; et ipsum castrum de Olerdula cum om[n]ibus⁴ rebus pertinentibus ad iamdictum castrum; et ipsum castrum de Cardona cum omnibus suis terminis et pertinenciis. Et laxavit ad filiam suam Sanciam decem milia mancos in uno pense. Item laxavit ad suos filios iamdictos Raimundum et Berengarium totum suum mobile, excepto illud quod laxavit per suum debitum aut per suam animam. Item laxavit ad eos totas ipsas suas palias quas habebat⁵ qualicumque modo de omnibus partibus Hispaniarum per medium. Et mandavit eis ut simili modo habeant equaliter totas ipsas palias et⁶ presentalias⁷ et donos et acreximentos quod qualicumque modo fecerint aut poterint facere de cunctis partibus Hispaniarum et totas ipsas terras quas ipse habebat adquisitas qualicumque modo de Clusa in antea. Et totum ipsum honorem et omnes res pertinentes ad iamdictos honores et terras habeat Berengarius filius eius simili modo, sicut Raimundus frater eius, excepto hoc quod non faciat de ipsas terras atque honores ullum seniore. Et de istis suis filiis duobus qualiscumque prius moriatur, hoc totum quod suprascriptum est de suo honore remaneat ad alterum. Et si ipse qui prius mortuus fuerit de iamdictis filiis suis duobus habuerit filium de legitimo coniugio teneat frater eius qui vivus fuerit de predictis filiis in vita sua⁸ ipsam medietatem quam pertinebit ad eius nepotem. Et ad obitum ipsius revertatur ad ipsum suum nepotem. E[t]⁹ si ambo predicti filii sui moriuntur sine filio vel filiis¹⁰ de legitimo coniugio, revertatur iamdictus suus honor ad filiam suam Sanctiam. Et si iamdicta Sanctia filia sua moritur sine legitimis filiis, predictus suus honor revertatur ad filium Guiguonis de Albion¹¹ quem habuit de filia sua Agnes. Et laxavit predictam filiam suam Sanctiam cum pre-

dictos decem milia mancosos ad Gerallum Alamanni, ut¹² ipse donet ad eam cum ipsos mancosos qualem meliorem maritum potuerit dare. Et infra quam tenuerit eam in baiulia retineat¹³ eam ad honorem. Et si ullus de predictis suis filiis duobus tollit aut voluerit tollere per aliquod opus aut per necessitatem aut fraudulenciam aliquod castrum de predicto suo honore ad alterum et voluerit eum dare ad suum vicinum aut ad ullum alium hominem aut retinere ad suum dominicum, si fuerit inde victus per sacramentum aut per bataliam, reddat ipsum castrum ad suum fratrem cui fecit aut voluerit facere hoc ingenium aut fraudulenciam. Et definiat ad eum solide et libere ipsam medietatem quam ibi habebat. Et si remanet in illo ut non se voleat inde escundir per sacramentum aut per bataliam similiter sit.¹⁴ Et mandavit ad istos supradictos suos homines et ad alios ut in qualiscumque de predictis filiis suis duobus remanserit hoc tantum se teneant cum altero cum illorum honore donec sit hoc impletum sine ullo enganno. Item mandavit ad omnes suos homines qui tenebant castellos per illum ut non donent potestatem de ipsis castris ad suos filios usque transactum unum annum post mortem suam si tunc mortuus esset. Et tunc donent potestatem ad ambos suos filios de predictis castris sine illorum engan, id est, de omnibus suis castris quos qualicumque modo habebat. Item laxavit ad predictos suos filios ipsum castrum de Olos et de Mamagastre, quod Urgellensis comes tenebat per illum et pater eius tenuit, cum illorum terminis et pertinenciis et cum toto suo alio directo quod qualicumque modo habebat vel habere debebat [in com]itatu Urgellensi. Deinde eciam laxavit pro anima sua sedecim milia mancosos monetę Barchinonę ad numerum. Et de predictis mancosos mandavit dare ad ipsam comitissam quam tunc habebat quatuor milia mancosos et mille pro[...]¹⁵ Elisabet comitisseę, cui sit requies, quos ei debebat. Et mandavit inde solvere ipsum debitum de Petro Ermengaudi et ipsum debitum quod debebat per vinum. Aliud quod remanserit de predictis sedecim milia mancosos sit datum pro anima sua, de [illa] guisa quam isti supradicti sui helemosinarii melius viderint ad suum opus. Hoc totum ita precepit predictus testator et post illius obitum sic stare mandavit. Deinde ingravescente languore dicessit ab hoc seculo VI^{to} kalendas iunii, [a]nno [XV]II regni regis Filippi, immutata hac voluntate.

Actum est hoc pridie idus novembris, anno XVII^{mo} regni regis Filippi.¹⁶

1. *Segueix un espai de deu lletres aproximadament en blanc.* 2. *Segueix i volada, sense cancel·lar.* 3. *s corregeix e.* 4. *Manca.* 5. *habebat afegit a la interlínia.* 6. *et afegit a la interlínia.* 7. *r corregeix [a].* 8. *in vita sua afegit a la interlínia.* 9. *Manca.* 10. *La segona i corregeix a.* 11. *de Albion afegit a la interlínia.* 12. *Segueix [se] ratllat.* 13. *Segueix [ta] ratllat.* 14. *Segueix un espai raspat de sis lletres aproximadament.* 15. *Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.* 16. *Manquen les subscripcions i la clausura de l'escrivà.*

64

1076, desembre, 4

Donació. *Ramon, sacerdot, es dóna, amb els seus béns, a l'església d'Arraona per servir-hi dia i nit fins a la fi dels seus dies.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 10 (*olim arm. 2* Barcelona, sac L, núm. 730), 120 × 255 mm. Bon estat de conservació.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 25. — BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 49. — BONNASSIE, *Catalunya*, II, pp. 255, 257. — FREEDMAN, *Els orígens*, p. 98.

In Dei nomine. Ego Raimundus indignus fragilisque peccator donator sum domino Deo, Salvatori nostro. Cognoscens me macula honustum compunctus divina pietate, ut pius et propicius sit Deus in delictis atque offensionibus meis, dono, trado atque consigno me ipsum, tam animę quam corpus, et omnes facultas quod mihi pertinere possi[n]t¹ Salvatori nostro domino Iesu Christo, cuius ꝛcclesia sita atque consecrata est in comitatu Barchinonense, in Vallense, infra terminos Arrahonense, ut ego ibi serviam diebus ac noctibus vitę meę et proprietas mea vel que augmentare possim fiat proprietas eiusdem matris ꝛcclesię aput me ipsum. Et qui contra hanc donacionis largitatem ad inrumpendum venerit aut venero, adnihileter et insuper componat aut componam prephate matris ꝛcclesię auri libras V ius ei habendas et hoc suam obtineat firmitatem. Et insuper vero qui hanc donacionem ausus fuerit inquietare ad disrumpendum ex parte Salvatori nostro domino Iesu Christo et apostolorum eius sit excommunicatus et a consorcio sanctorum vel limina ꝛcclesię separatus et cum traditore Iuda seu eius sequaces in inferno dampnatus.

Actum enim est hoc II nonas december, anno XVII regis Phylippi.

Sig+num Raimundus sacerdos, nesciens scribere set puncti soliti hanc prescriptionem ilarique animo firmo et adstantibus testes firmari iubeo. Et in prephatam donacionem addo complantaciones vel edifitiis quod factas habeo infra terminos prescripti Arrahone,

ita ut seniores prephato castro habeant inde censum vel tascham quod eis pertinent.

Fulconi presbiter (*senyal*). Sig+num Bonefilii Mir. Sig+num Sanlani. Sig+num Bonushomo Pontii.

Raimundus sacerdos, qui hec scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. *Manca*.

65

1076, desembre, 20

Venda. *Miró Guislabert i la seva esposa Ermessenda venen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda una casa situada fora les muralles de Barcelona, sota el Castell Nou, prop de l'església del Pi, pel preu de cent vuitanta-quatre mancusos.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 11 (*olim* arm. 12 Montblanch, sac Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 727), 163 × 412 mm. Bon estat de conservació.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 28.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 458. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, pp. 51, 168. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 35.

In nomine Domini. Ego Mironi Guiliberti et coniux mea Ermesindis femina venditores sumus tibi Ricardus Guillelmi et uxori tue Ermesindis emptrices. Per hanc quippe scripturam vendicionis nostrę sic vendimus vobis casam nostram propriam cum curte, solis et suprapositis, gutibus et stilliciniis, ostiis et ianuis, foveis atque cloacis et cum cunctis in circuitu paritetibus et cum ipso ferragenal cum ficulneis et arboribus diversis generis in eodem sitis, totum ab integrum. Sunt autem hec omnia nostra propria in suburbanio civitatis Barchinone, ad parte occidentalem, subtus ipso Castro Novo, non longe ab ecclesia Sanctę Marię de ipso Pino. Advenit nobis hec omnia, mihi Miro per vocem¹ uxori mee et ad me Ermesindis per vocem genitorum meorum vel aliis quibuslibet modis. Habent autem terminum hec omnia, ab oriente et meridie in calles publicos, ab occiduo in orto de vos hemptores, de circii in domibus Lunesi condam et in orto Ruben Belliti hebreo. Quantum predicti termini concludunt, vobis ad integrum vendimus cum ingressibus et exitibus earum, propter precium mancusos CLXXXIII auri monetę Barchinonę, pensatos unum ad unum a penso et ad mancusale qui pensat de argencio in argencio legitimo, quod vos

hemptores precium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus nichilque ex precio apud vos remansit ut est manifestum. Quem vero predicta omnia que nobis vobis vendimus, de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ut faciatis exinde quodcumque volueritis facere ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos venditores aut aliquis omo sexus utriusque qui contra hanc vendicionem venerimus aut venerint pro inrumpendum, nil valeat, sed componat aut nos componamus vobis omnia prescripta in duplum cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat modo vel omni tempore.

Actum est hoc XIII kalendas ianuarii, anno XVII regni Philippi regis.

+ Mironi Guisliberti*, Signum+ Ermesindis femina, nos qui ista vendicione fieri iussimus, firmavimus et testibus eam firmari rogavimus.

Signum+ Raimundus Bernardi. Signum+ Compagnus Raimundi. Signum+ Ioanes* levita. Signum+ Bernardus* levite. Signum+ Bernardus Marcucii. Signum+ Berengarii* levite.

Signum+ Berengarii subdiachoni, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. o *afegida a la interlínia*.

66

[1066-1076]

Convinença. *Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, i Ermengol IV, comte d'Urgell, pacten el repartiment dels drets sobre els castells d'Alòs, Artesa, Montmagastre, Malagastre, Pilzà, Casserres i Purroi.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 4726 (*olim* arm. 24 Sobrarbe, sac F, núm. 52), 680 × 240 mm. Estat de conservació deficient, amb forats i parts estripades al costat dret que en dificulten la lectura en alguns punts.

Reg. MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 157.

El document que edita Miquel Rosell no correspon al regist.

Datem el document per l'any de l'inici del comtat d'Ermengol IV i el de la mort de Ramon Berenguer I. El text de les parts afectades pels forats i pels estrips està sobreescrit, amb lletra del segle XVI.

Hec est convenientia que est facta inter domnum Raimundum, Barchinon[en]nse¹ [comitem, filius San]cie comitisse, et Erm[e]n-

gaudum,² Urgellensem comitem, filium Adalaidis comitisse. Convenit namque iamdictus [E]rmengaudus, Urgellensis comes, ad predictum Raimundum, Barchinonensem comitem, ut apprehendat et habeat per eum ad fevum ipsum castrum de Alos cum omnibus suis terminis atque aiacenciis, de ipsa gisa quam avus et pater eius habuerunt predictum castrum de Alos per patrem eius Berengarium comitem et per iamdictum domnum Raimundum, Barchinonensem comitem. Et convenit ei ut si potest habere qualicumque modo ipsum castrum de Mamagastre et de Malagastre et de Artesa, apprehendat iamdictos istos tres castros ad fevum cum illorum pertinenciis³ per eum aud quantum potuerit habere de predictis castris, de ipsa gisa quam avus eius Ermengaudus⁴ et pater eius habuerunt predictos castros ad fevum per eius patrem Berengarium comitem et per se ipsum. Et iamdictus Er[mengaudus], Urgellensis comes, diffinit et evacuat ad predictum Barchinonensem comitem ipsum castrum de Cast[serras et] ipsum castrum de Pinzan et ipsum de Pugrog, cum omnibus illorum terminis atque pertinenciis. [Et conv]enit predictus Ermengaudus comes ad predictum comitem Barchinonensem ut sit adiutor a tenere [et ad] habere et ad defendere et ad guerregare, sine engan, hoc totum quod iamdictus Raimundus comes tenet, vel homo vel homines, femine vel feminas per eum et omnem suum et totum honorem et totas ipsas parias quas hodie habet vel tenet qualicumque modo vel sunt ei conventas ad dare vel deincebs adquisierit cum eius consilio, de ipsa gisa quam habet ei iuratum in ipso sacramento quod habet ei factum contra cunctos homines vel feminas qui tollant aud voleant ei tollere predicta omnia aud aliquid de predictis omnibus. Et convenit iamdictus Urgellensis comes Ermengaudus ad predictum comitem Barchinonensem ut [fac]iat ad eum talem diffinicionem et evacuationem et iachidonem de istos tres predict[os c]astros, Castserras et Pinzan et Pugrog, et de omnibus illorum pertinenciis et adiacenciis [infra] quindecim dies quod ipse mandaverit hoc ad eum si esum non habet; et transacto eso, faciat ei infra quindec[im dies]⁵ usque ad venientem mediam quadragesimam prim[am que] venit, per se ipsum aud per suum nuntium vel nuntium qualem meliorem iudices iudicaverint legaliter et sinceriter per directum, [si]ne ullo enganno predicti⁶ Raimundi comitis. Et convenit iamdictus Urgellensis comes ad predictum Barchinonensem comitem ut modo apprehendat per eum hoc quod Urgellensis comes habet vel debet habere in predicto castro de Mamagastre et de Artesa et de Malagastre et in eorum

terminis atque aiacenciis. Item convenit ad eum ut vadat cum e[
in ip]sa prima hoste quam mandaverit ad eum super Ispania,
excepto super Alfigib et Almudafar, sine ullo lucro de suo avere,
si ipse per suam bonam voluntatem non vult ei dare. Et con-
venit ei ut sit ei adiutor de omnibus hominibus, exceptus illis qui
plus sunt vel erunt sui quam de nullo alio homine. Et si est po-
testas tam de christianis qu[am de sa]rracenis aud fi[lius] potes-
tatis qui tollat aud voleat ei tollere suam honorem aud aliquid de
sua honore, iamdictus Barchinonensis co[mes v]aleat ei de hoc
unde ipse comonuerit illum. Et iamdictus Barchinonensis comes
aprehendit in suo causimento ipsum donum quod debet ei facere
[per unum]quemque annum per ipsum servitium quod iamdictus
Urgellensis comes fecerit ad eum.⁷ Et ut iamdictus Ermengaudus,
Urgellensis comes, bene teneat et attendat hoc totum quod su-
prascriptum [est] ad iamdictum Raimundum, Barchinonensem
comitem, mitit ei in pignora hoc totum quod habet vel debet
habe[re] vel in antea habuerit in ipsum castrum de Ivorra, quod
tenet Bernardus Odegarii et Raimundus Mironis per eum, et ipsum
castrum de Aquda de Toran cum omnibus suis pertinentiis, et
ipsum castrum quod dicitur Bechofrido et totos ipsos alios castros
vel fortedas quod iamdictus Raimundus Mironis tenet in comita-
tu Urgellensi per alodium⁸ vel homo vel homines tenent qualicum-
que modo per eum, de tali gisa quam habet ei iuratum sub tali
conventu ut sit ei adiutor a tenere et ad habere et ad defendere
et ad guerrega[re] predicta om[nia], sine engan, per quantas vices
predictus Raimundus comes mandaverit hoc ad iamdictum
Urgellen[sem co]mitem per se ips[um] aud per suum nuncium vel
nuntios, et no se vetet inde commonir. Et ipse nuncius vel nu[n]cii
qui commonuerit illum de hoc non habeat ibi ullum regardum,
nec de se nec de suis, per suum consilium aud ingenium. Et si
iamdictus [E]rmengaudus, Urgellensis comes, passat aud fregit
istam supradictam convenientiam aud aliquid de predictis conve-
nientiis ad iamdictum Raimundum, Barchinonensem comitem,
emendet hoc illi infra primos sexaginta dies quod iamdictus
Barchinonensis comes mandaverit hoc illi per se ipsum aud per
suos nuntios vel nuncium, ad iudicium de quatuor homines quos
iamdictus comes Barchinonensis eligat et de alios quatuor quos
iamdictus Urgellensis comes eligat. Et si non concordant ipsi ho-
mines ex utraque parte de ipso iudicio, sit factum et creditum
ipsum iudicium quod fuerit factum et ereptum per bataliam inter
eos per duos caballarios qui siant de illorum terra de Clusa ad

enca⁹ et qui umquam non fecissent bataliam iuratam. Et qualiscumque se¹⁰ extrax[er]it de hoc aud fuerit ivictus, sit factum et creditum ipsum iudicium quod homines de alia parte habuer[unt] iudicatum. Et si iamdictus comes Urgellensis non volebat facere supradictum adiutorium nec volebat hoc ei emendare nec volebat face[re] ipsum iudicium quod erit iudicatum de hoc inter eos per hoc, veniant et incurrant predictas pignoras solide et libere in potestate iamdicti Barchinonensis comitis, hoc totum quod Urgellensis comes habet vel debet habere vel in antea habuerit in predictas pignoras. Et si iamdictus Ermengaudus, Urgellensis comes, nolebat hoc drecare ad iamdictum Raimundum, Barchinonensem comitem, nec volebat abscultare iudicium de hoc, de ipsa gisa quam debuisset facere et dicebat quod per hoc non erant incorrugudas predictas suas pignoras in potestate iamdicti comitis Raimundi, predictus Barchinonensis comes mitat in verum per sacramentum et bataliam per unum caballarium qui sit de sua terra et qui unquam non fecisset bataliam iuratam, quod predictas pignoras sunt incorrugudas in eius potestate. Et iamdic[tus] comes Ermengaudus si vult distornet ipsum caballarium per sacramentum et bataliam per alium suum [caballa]rium qui sit de sua terra et qui unquam amplius non combatesset bataliam iuratam. Et si caballarius iamdicti co[m]itis Erme]ngaudi est victus, veniant iamdictas pignoras in potestate iamdicti comiti Barchinonensis ad faciendum [... to]tum¹¹ quod v[o]luerat facere de eas; aud si extraxerit se iamdictus Ermengaudus comes de predicta batalia, similiter v[eniant predic]tas pignoras in potestate predicti comiti Barchinonensis. Et si est victus caballarius iamdicti Barchinonensis com[iti, emen]det ad iamdictum comitem Urgellensem totum ipsum malum quod suus caballarius fecerit ad suum batalier et hoc totum [quod] dispenderit per ipsam bataliam, et in antea stent istas supradictas pignoras quando ambo comes vivi fuerint in [...]¹² Et sint factas istas supradictas batalias in potestate de duos hominis qui sint homines de iamdictis duobus comitibus quos [...]nes¹³ eligant et qui voleant bene et pacem de hoc ex utraque parte. Et in qualicumque remansiset ex istos predictos co[m]ites quod non voluisset eligere ipsos duos homines que fecissent facere ipsas batalias,¹⁴ similiter fuissent incorrugudas predictas pigno[r]as [...].¹⁵ Et dicant ipsos duos homines illorum dictum et fidem quod faciant facere ipsas batalias ut melius potuerint per [di]rectum ex utraque parte. Et si surrexerit placitum de istas supradictas convenientias inter predictos comites et de istas su-

pradicta[s] batalias, fuit ipsum placitum infra terminos predictorum comitum in convenienti loco ad laudamentum de illorum bonos homines qui voleant bene et pacem de hoc inter eos sine engan, et sint tanti de una parte ad placitum vel ad placitos quanti de alia.

1. Manca. 2. Manca. 3. cum illorum pertinenciis *afegit al marge*. 4. eius Ermengaudus *afegit a la interlínia*. 5. si esum non habet ... quindec[im dies] *afegit a la interlínia*. 6. *La segona i corregeix o*. 7. Et si est potestas ... comes fecerit ad eum *probablement afegit per la mateixa mà amb lletra de mòdul més petit*. 8. per alodium *afegit a la interlínia*. 9. de Clusa ad enca *afegit a la interlínia*. 10. se *afegit a la interlínia*. 11. *Espai de 15 mm, estripat*. 12. *Espai de 15 mm, estripat*. 13. *Espai de 15 mm, estripat*. 14. ipsas batalias *afegit a la interlínia*. 15. *Espai de 20 mm, estripat*.

67

1077, gener, 1

Empenyorament. *Guillem Salomó i la seva dona Gerberga empenyoren a Bon Isaac Macip, jueu, un camp al territori de Barcelona, al lloc anomenat Pontonar, per raó d'un deute de dos-cents cinquanta mancusos que li han de tornar al cap d'un any.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 12 (*olim arm. 12 Montblanc, sac Santa Isabel reina de Portugal, núm. 703*), 170 × 350 mm. Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Ego Guillelmus Salomonis et uxori mea Gerberga femina impignoratores sumus tibi Bonum Ysaach Mancip ebreo. Manifestum est enim quia debitores sumus tibi mancusos CCL auri monete Barchinone pensatos unum ad unum a penso et ad mancusale qui pens[et] de argentio in argentio ut est manifestum. Propterea impignoramus tibi ipso nostro campo qui est in territorio Barchinona, in loco vocitato ad ipso Pontonar. Et advenit nobis prescripto campo per nostra comparatione et per decimum et per omnesque voces. Et affrontat prescripto campo de parte aquilonis in terra de Erimballo Buco et in terra Sancti Petri cenobii Puellarum, de circi in vineas Sancti Petri cenobii iamdicti, de meridie et de occiduo in terra de Richardo Guillelmi. Quantum istas affrontationes includunt sic impignoramus tibi prescripto campo totum ab integre simul cum ingressibus et exitibus earum. Et inter tantum nos teneamus per tuum benefitium et per tuum pignus, et in die quod erunt kalendas ianuarias de istas ad alias primas venientes, isto anno revolvente, sic rendamus tibi prefatum debitum et tu rendas nobis ista scriptura sine mora. Quod si mini-

me fecerimus et diem placiti tui non adimpleverimus, tunc habeas licentiam prescripto campo que tibi impignoramus haprehendere, tenere, vindere, facere quodcumque velis, ad tua propria. Quod si nos impignoratores aut aliquis homo sexus utriusque qui contra ista charta impignoratione venerimus aut venerit pro inrumpendum sive infringendum nil valeat, set componat aut nos componamus tibi prefata omnia in duplum cum omni sua melioratione. Et in antea ista charta impignoratio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc kalendas ianuaras, anno XVII regni Philippi, regis.

Signum+ Guillelmus Salomonis, Signum+ Gerberga femina, nos qui ista charta impignoratione fieri iussimus, firmamus et testibus firmare rogavimus.

Signum+ Mironis Ermomiri. Signum+ Petrus Dominico. Signum+ Guifredi levita.

Signum+ Mironis presbiteri, qui haec scripsit die et anno quod supra.

68

1077, gener, 28

Definició. *Sunyer Ramon renuncia a favor del comte Ramon V de Pallars Jussà i de la comtessa Valença als drets sobre els castells de Montanyana i Castissent, amb tots els seus termes. En compensació els comtes li donen la vall d'Escós.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 13 (*olim* 24 arm. Sobrarb, sac F, núm. 28), 140 × 270 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 34a-b.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 78.

Cit. BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51. — AURELL, *Jalons*, p. 360.

In Dei nomine. Ego Suneario Raimundo facio kartam tibi Raimundo comite et coniuge tue Valencie commitisse. Per hanc mee scripture facio namque vobis kartam de castro Montaniana et de suis omnibus terminis et pertinenciis, eremis et condirectis, et de castrum Kastello Sancto cum omnibus suis terminis et pertinenciis cunctis, eremis atque condirectis. Et est hec omnia in comitatu Paliarense. Et abet afrontaciones ipso castro de Montaniana¹ a parte orientis in terminos de Castello Sancto, et de meridie in terminos de Girveta sive et de Via Campo, et de occiduo in terminos de Lozares, et de aquilone in terminos de Monte Mesoa

atque et de Arinno. Et ipso castro de Castello Sancto afrontat a parte orientis in terminos de Eroles sive et de Erbul, et de meridie in terminos de Girveta, et de occiduo in terminos de Montaniana,² et de aquilone in terminos de Espillos. Quantum inter istas afrontaciones includunt et isti termini circumeunt, sic dimitto et definio et exvacuo et kartam vobis facio de supradictis castellis et villas et puios et rokas, condirectos et eremos, de omnes voces quod pater meus in eis mihi dimisit et de cun[c]tis³ directis quos ibi abeo et per quecumque modum abere debeo ut amplius ex hac ora vobis non requiram nec ad vos nec ad filios vestros vel filias, ad illos aut ad illas cui vos eos dubitaveritis vel dimiseritis, set semper permaneat hoc ad vestrum plenissimum proprium alodium facere quod vultis velle. Et propter hoc damus tibi emenda ipsam vallem de Esscoss, cum suis terminis et pertinenciis. Et est manifestum. Quod si ego Suneario aut ullus homo vel femina qui hanc kartam inquietare voluerit, non hoc valeat vindicare set componat vobis in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista carta maneat firma. Et de meo iure in vestro trado dominio et potestate.

Que est hacta V^o kalendas freboarii, anno X^oVII regis Filipi.

Sign+um Suneario Raimundo, qui hanc kartam me presente scribere iussi et manibus propriis firmavi et firmare rogavi.

Sign+um Bertrandi Attoni. Sign+um Arnalli Be[...].⁴ Sign+um Raimundi Petri. Raimundi clericus (*senyal*).

Guilelmus sacer rogitus scripsit et die (*senyal*) et anno quod supra.

1. Montanania *al text*. 2. Montanania *al text*. 3. Manca. 4. Espai de vuit lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.

1077, febrer, 19

Venda. Amat i la seva dona Quíxol venen a Folc, fill de Ramon, i a la seva dona una tinença i complantació que tenen al comtat d'Osona, a la parròquia de Sant Esteve de Tavèrnoles, pel preu de set sous i mig in rem valentem.

A [Original no localitzat.]

B Trasllat de març de 1232. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 14, 100 × 213 mm. Bon estat de conservació malgrat la manca d'un petit fragment de pergami a l'angle superior dret i la presència d'algunes taques d'humitat.

Cit. BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 168.

In nomine Domini. Ego Amatus et uxori sue Chixol, certum est enim quia vinditores sumus vobis¹ Fulchone, prolis Raimundo, et coniux tue Garse[... Per]² hunc pactum scripture vindimus vobis tenencia nostra de alodio Sancti Stephani et de Sancti Sepulcri et ipsa nostra complantatione quod plantavit Goltret, pater nostro, et nostra hedificatione, totum vobis vendimus, qui nobis advenit per iamdictas voces. E[s]t³ hec omnia in comitatu Ausona, in parrochia Sancti Stephani de Ta[bernules],⁴ ad ipso Penneditio. Et affrontat predictum alodium de parte orientis in ipsa extrada qui pergit ad Purpirol, et de meridie in alia estrada qui pergit ad Vico, et de occiduo in terra de Berengario Atone et de fratres suos, et de parte circii in terra de Raimundo Mir vel suos heredes. Quantum hos terminos includunt sic vendimus vobis ipsa nostra tenencia et plantatione de predicto alaudio quomodo laxavit Guitardo, qui fuit condam, in suo testamento et in suo iudicio, et in propter precium solidos VII et medio in rem valente. Et est manifestum. Quod vero predicta tenencia de nostro iure in vestro tradimus. Quod si nos vinditores ad ullusque homo qui contra ista scriptura vendicione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat set componat vobis predicta hec omnia in duplo. Et ista scriptura firma persistat in secula.

Actum est hoc XI kalendas marcii, anno XVII regnante Filipo regis.

Sig+num Amati, Sig+num Chixol, qui ista vinditione fecimus et firmamus et firmare rogavimus.

Sig+num Raimundi Arnalli. Sig+num [Banus], filii Odoni. Sig+num Arnalli Bernardi. Sig+num Guillelmi Mir. Sig+num Bernardi Ansulphi.

[...]adus,⁵ sacerdos, qui hoc translatum scripsit die et anno (*senyal*) quod prefixo.

Ferrarius, qui [...]⁶ transtul[...]⁷ nonas marcii, anno Christi M CC XXXI die et anno quo su(*senyal*)pra.

1. vobis *afegit a la interlínia.* 2. *Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.* 3. *Manca.* 4. *Ta[bernules] escrit a sobre d'una raspadura.*
 5. *Espai de quatre lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami.*
 6. *Espai de deu lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami.*
 7. *Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami.*

1077, març, 29

Donació. *Guadall Guillem i Llop Sanç donen a Bonfill Oliba la tercera part d'un alou situat a la Marca, prop del castell de Santa Perpètua de Gaià, excepte la meitat del delme que pertany al comte.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 15 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 873), 152 × 300 mm. Bon estat de conservació malgrat l'esvaniment de la tinta a l'extrem dret.

In nomine Domini. Ego Guadallus Guillelmus et Lupus Sancii Maier donatores sumus tibi Bonefilius Oliba. Manifestum sit etiam qualiter donamus tibi alodium nostrum proprium in comitatu Barchinone, [in] ipsa marcha extrema, prope ipso castro que vocant Sancte Perpetue, in ipso podio de Seger, aput ipsam turrem qui ibidem est, ipsam terciam partem. Advenit nobis per prisonem et per donationem de domno Rai[mun]do comite vel aliis quibuslibet modis. Habet autem terminum universa hec ab oriente iniungit in termine de Fonte Moruos et in termine de ipso Bladano sive de Cherol et ad meridianam partem terminatur in termine de Cherol et pertingit usque in Mata Redona, in termine de Gerrallus Guitard, sicut aqua vergit contra Gaino, ab occiduo namque iniungit in ipsa serra de Mont Lad quomodo aqua vergit contra Gaino et sic pervadit usque ad ipso Marugnol et descendit per ipsa serra de ipsas Maneges in ipsa aqua de Gaiano qui d[...]¹ ad ipsas Codinas, et de circialem partem tenet ipsa aqua de Gaiano et sequet ipsa aqua usque ad ipso torrent qui excurrit ad diebus pluviarum que dicunt Rio Fredo, et sic tenet ipsa Guadada, et sic revertit per ipso torrent usque ad Fonte Moruosa. Hec igitur de ipsa omnia superius comprehensa sic donamus tibi ipsam terciam partem ab integrum et tue posteritate et proienie tue ad tuum proprium alaudem francum, exceptus de ipsa medietate decimis que comite tenet ad suum opus. Similiter donamus tibi ipsa aqua de Gaiano ut aprehe[ndas] illam infra terminos Sancte Perpetue sine blandimentum ullius hominis ubi melius potueris apprehendere in quale loco melius videris, et ipsa glevar ab pedregar² et ipsa resclosa ad molendinos ad facere. Hec autem omnia que tibi donamus de nostro iuro in tuo tradimus dominio et potestate ad integrum tradimus, cum ingressibus pariter et egressibus suis, cum universa prenotata, id est, terras ermas, fontibus, flumina, aquis,

aquarum decursibus, vieductibus vel reductibus, pratis, pascuis, silvis, garricis, petris, petriciis, montibus preruptibus atque collibus, humiles et prolixores, q[ua]ntum nominari potest et in verbo averti seu quantumcumque ad usum hominum pertinet et aptum est et necesse est ad homo habere et possidere, et cum universis que dici vel nominari potest ubicumque possunt ad superius comprehensa omnia qualibet conditione vel ordine pertinentibus in totum quomodo est suprascriptum et nominatum, sic donamus tibi ipsam terciam partem ad tuum plenissimum proprium, exceptus medietate ipsa decima quod comite ad opus suum retinet, sicut predictum est. Tali quoque modo et ordine tibi donamus et universe posteritati tue vel proenie predicta omnia ut [non] poss[itis] ibi eligere alium seniore³ nisi nos aut nostra posteritate cui nos hec universa concesserimus, neque vendere posseas hec vel aliquid exinde ullo comitori neque detis exinde vos aut vestra posteritas potestatem ulli homini viventi neque cum forisfacto neque sine forisfacto. Et de ipsis hominibus qui ibidem steterint teneas pacem ad Hispaniam et faciatis guerra sicut superius comprehensum est et tu a nobis donatum ita tua posteritas sive progenies teneatis et habeatis universa perhenniter. Si vero nos donatores aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo donationem hanc disrumpere aut infringere temptavero sive temptaverit, nil prossit sed componamus aut componant qui hec non adimpleverint sicut superius iam comprehensum est illi parti⁴ cui minus fecerit universa hec in duplum cum omni sua illorum melioratione. Et postmodo hoc maneat eternaliter firmum.

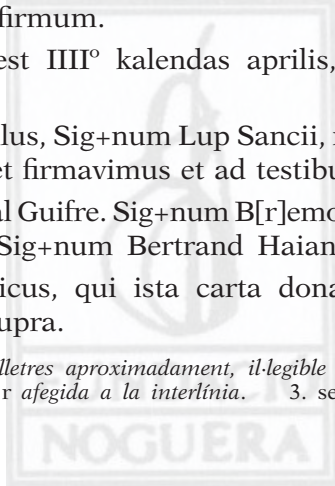
Quod factum est III° kalendas aprilis, anno VII° X^o regni Philippi regis.

Sig+num Gudallus, Sig+num Lup Sancii, nos qui ista donatione rogavimus scribere et firmavimus et ad testibus firmare rogavimus.

Sig+num Guadal Guifre. Sig+num B[r]emon⁵ Ermemir. Sig+num Reimon Lop Sanz. Sig+num Bertrand Haiaricus.

Bernardus clericus, qui ista carta donatione scripsit die et anno (*senyal*) quo supra.

1. *Espai de quatre lletres aproximadament, il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta.* 2. *La primera r afegida a la interlínia.* 3. *seniore* repetit. 4. *parati al text.* 5. *Manca.*

1077, abril, 11

Venda. *Ponç Duran ven als esposos Bernat Ramon i Ermengarda una peça de vinya situada al territori de Barcelona, al terme de Podols, que tenia per complantació i per possessió precària, pel preu de dos-cents trenta-un mancusos.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 16 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Santa Isabel reina de Portugal, núm. 654), 155 × 280 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 540. — BOTET I SISÓ, *Les monedes*, p. 50. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 31.

In Christi nomine. Ego Poncius Durandi venditor sum vobis Bernardus Raimundi et uxori tue Ermeniardis femine emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis mee vendo vobis peciam unam vinee hab ipsa terra ubi est fundata. Et est ipsa vinea in territorio Barchinone civitate, in terminio de Pozols. Advenit mihi hec omnia per mea complantacione et per causa precaria et per ullaque voces.¹ Et affrontad iamdicta omnia de circi in vineas et terra Domnucius Mironi, de orient in vineas et terra Sanctę Crucis Sancteque Eulalie que edificavit Poncius Christiano, de meridie in vineas Rricardi Guillelmi, de occiduo in vineas [de]² vos emptoribus et Raimundi Galindi. Quantum istas affrontaciones includunt sic vendo vobis in³ iamdicta omnia ipsa medietate ad integrum propter precium mancusos CC XXXI auri vel penso qui hodie currunt quod vos emptores precium mihi dedisti et ego venditor manibus meis recepi, et nichil de ipso precio aput vos emptores non remansit et est manifestum. Prescripta quoque omnia que vobis vendo de meum iure in vestro trado dominium et potestatem ut quiquit exinde facere vel iudicare volueritis, cum exios et regresios earum, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si ego venditor aut aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrempundum venerit nil valeat set componat aut ego componam vobis iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc III idus aprilis, anno XVII regni regis Philippi.

Sig+num Poncius, qui ista carta vendicione feci et firmavi et testis firmare rrogavi.

+ Bernardus, archidiaconus*. Signum+ Poncii sacricustos*. Signum+ Stephanus levite*. Sig+num Bernardus Altemir*. Signum+ Berengarii levite*. Signum+ Guilielmus levite*. Signum+ Raimundi

levite*.⁴ Signum+ Mironis Donucii*. Udalardus vicecomes*. Signum+ Remundi levite⁵ et iudicis*. Signum+ Guitardi presbiteri*. Signum+ Remundi levite*.

Signum+ Guillelmus sacer, qui hec scripsi, cum litteras superpositas in linea III, et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. et per ullaque voces *afegit a la interlínia*. 2. *Manca*. 3. in *afegit a la interlínia*. 4. *Signatura sense puntuar*. 5. *Segueix qui ratllat*.

72

1077, maig, 30

Esponsalici. *Pere, fill de Ramon, fa escriptura d'esponsalici a favor de la seva promesa Arsenda, a qui, d'acord amb la llei goda, assigna la desena part de tots els seus béns.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 17, 100 × 295 mm.
Bon estat de conservació.

Cit. AURELL, *Jalons*, p. 360.

Ad reparandum ex electis omnibus angelicis ordinis numerum celestis artifex maris et femine indulsit coniugium cuius procreacionis future in och aparet dignitas. Quapropter ego Petro, prole Raimundo, in Christi nomine facio hunc libellum dotis tibi Arsendis, sponse meę, atque¹ pro hunc dono tibi atque concedo integritatis partis Xme de omnibus meis rebus quas abeo et abiturus sum ullo tempore ab² omni argumentacione. Hac reservacione ut facias exinde secundum quod tuum fuerit velle iudiciali auctoritate legis gotice. Si quis namque, quod absit, contra hac dote scriptura donacionis suggerit ad inrumpendum, non valeat vindicare set componat tibi in duplo cum omni inmelioracione. Et in antea ista dote firma sit omni tempore.

Facta donacionis dote III kalendas iunii, ano XVII^{mo} regni Philipi, regis franchorum.

Signum Petro, prole Raimundo, qui hanc donacionis dote fecit scribere et testibus tradidit ad roborandum.

Signum Raimundo Ato. Signum Bernard Gillelm. Signum Arnall Ugoni.

Bernardus sacer, rogitus (*senyal*) scripsit die et ano que supra.

1. *Segueix una lletra raspada*. 2. *Segueixen dues lletres raspades*.

1077, juny, 15

Definió. *Ramon Geribert, levita, renuncia a favor de Bonuç Vives als drets sobre els alous que havien estat del seu avi Guimerà i del seu oncle avi Borrell, i que el seu pare Geribert havia venut i ell li reclamava injustament. També renuncia als drets que creia que tenia sobre els béns de la seva tia àvia Bonadona, que ella va llegar a Bonfill, germà del dit Bonuç Vives.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 18 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 802), 194 × 320 mm. Bon estat de conservació malgrat que hi ha un forat a la part inferior dreta.

Cit. CARRERAS CANDI, *Ciutat*, p. 262. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23.

In nomine Domini. Ego Remundus Geriberti levita pacificator et definator atque evacuator sum tibi Bonutio Vivani. Sit etiam cunctis manifestum qualiter definio, pacifico et evacuo tibi omnes querimonias quas de te usque in presentem diem habui de alodiis que fuerunt avi mei Gimarani et patruï mei Borrelli que exigebam a te iuste vel iniuste. Insuper etiam pacifico et definio atque evacuo tibi universa alodia que hodie habes et qualicumque modo tenes ab alveo Lubricati usque in alveum Bisotii et a cacuminibus montium usque ad litus maris, ut ab odierno die et tempore¹ nullatenus aud eam te inquietare sive sollicitare super huiusmodi alodiis nec ego nec homo nec femina mee propinquitatis sive posteritatis. Sicut superius scriptum est definio tibi ad integrum solide atque delibere eadem alodia que fuerunt prenominati avi mei et prescripti patruï mei et quod fuit patris mei Geriberti quod illi vendidit Dominicus presbiter quantum hodie tenes et habes quocumque modo ex eodem alodio. Recognosco etiam atque profite[or] habere te terciam partem in omni hereditate que contigit amitam meam nomine Bonamdomnam in universis alodiis in quibus eadem Bonadona concessit atque reliquid eandem terciam partem Bonefilio fratri tuo ad suam ultimam voluntatem in suo testamento, cum universis terminis et ceteris omnibus ad eandem terciam partem quocumque modo pertinentibus, secundum quod continetur in testamento prescripte amite mee et in scriptura illa recognitionis in qua pater meus prefatus recognovit atque professus est eandem terciam partem tocius hereditatis prenominate amite mee esse iuris atque domini Bonifilii fratris tui, quam etiam scripturam idem pater meus manu propria solito more punctim firmavit et testibus illam firmari rogavit. Secundum quod superius

scriptum est pacifico et defnio atque evacuo tibi easdem querimonias cum omnibus rebus tuis mobilibus quas hodie qualicunque modo habes sive tenes. Et recognosco atque profiteor omni modis esse veram eandem recognitionem atque professionem quam pater meus exinde fecit fratri tuo Bonofilio et manu propria firmavit. Si autem ego Remundus aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo² opus hoc dirumpere temptavero sive temptaverit nil prosit set componam tibi prescripta omnia in duplum cum sua melioracione³ in vinculum atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod factum est XVII kalendas iulii, anno XVII regni regis Philipi.

Signum+ Raimundus levite*, qui hanc definitionem, pacificationem et evacuacionem atque recognitionem fecit et recognovit atque manu propria subscripsit sive signavit et testibus illam firmari rogavit.

Signum+ Bernardi Remundi. Signum+ Ricardi Guillelmi. Signum+ Bernardi Guifredi. Signum+ Belesme femine, matris prescripti Remundi Geriberti, que hanc definitionem et recognitionem manu propria firmavit et veram esse in omnibus astruxit atque afirmavit secundum quod superius comprehensum est. Signum+ Raimundi levite*.⁴ Signum+ Riculphi levite*.

Signum+ Iohannis presbiter, qui hoc scripsit, cum literis rasis in linea XIII et rasis atque emendatis in linea XIII, di[e et anno] quo supra.

1. Segueixen dues lletres aproximadament raspades. 2. Segueix un espai de dotze lletres aproximadament raspas. 3. prescripta ... melioracione escrit a sobre d'una raspadura. 4. Signatura sense puntuar.

1077, juny, 26

Jurament de fidelitat. *Udalard, fill d'Amaltruda, jura fidelitat a Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, fill de la comtessa Almodis.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 30 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 421), 300 × 130 mm. Bon estat de conservació.

B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 197.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 181.

Cit. RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, pp. 58-59.

Iuro ego Uzalardus, filius qui fui Amaltrudis femine, tibi Remundo Berengarii, qui fuisti filius Almodis chomitisse, quod de

ista ora in antea fidelis ero tibi de tua vita et de tuis membris que in chorpore tuo se tenent et de omni illo honore quem hodie habes ad¹ in futuro,² Deo adiuvante,³ adquisieris. Et adiutor ero tibi a tenere et habere et gueregare atque defendere hec omnia suprascripta vel aliquid ex hys omnibus supradictis contra cunctos omnes et feminas quiqui quam inde tibi tulerint at tollere voluerint nec parum nec multum, per directam fidem, sine ullo egan. Et ex⁴ his omnibus supradictis non te eganaré nech te dedebré, set per directam fidem t'o tenrré et t'o atendré per Deum, qui est trinus in unitate et unus in trinitate, et per hęc sancta. Et eo que mihi mandaveris celare⁵ per nomen sacramenti non te dischooperiam meo sciente⁶ ullo modo.⁷

Facta sacramentalis condicció VI^{os} kalendas iulii, anno X^o VIII° regnante Philipo rege.

1. En lloc d'ac. 2. futuro escrit a sobre d'una raspadura. 3. u raspada entre u i v; e corregeix [is]. 4. Segueix c sense cancel·lar. 5. Et eo que mihi mandaveris celare escrit a sobre d'una raspadura. 6. s afegida a la interlínia. 7. Les dues o volades. 8. VI° escrit a sobre d'una raspadura.

75

1077, juliol, 13

Convinença. *Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, i la comtessa Mafalda donen als germans Arnau i Guillem Guadall els drets de justícia del castell i vila de Tàrrega i la meitat de la seva lleuda, amb la condició que els ajudin a defensar el camí de Cervera a Anglesola. Per aquesta convinença Arnau i Guillem Guadall donen als comtes dos-cents mancusos.*

A [Original no localitzat.]

B [Reparatio scripturae de l'1 de març de 1281, no localitzada.]

C Trasl·lat, de l'original i de la reparatio, de 16 de novembre de 1298. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 31 (*olim* arm. 13 Cervera, sac C, núm. 154), 285 × 455 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 718. — BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51. — AURELL, *Jalons*, p. 330. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 59.

Hem optat per presentar el text íntegre de C.

Hoc est translatum bene et fideliter translaturatum sexto decimo kalendas decembris, anno Domini millesimo ducesimo nonagesimo octavo, sumptum a duobus instrumentis, scilicet, a quodam instrumento antico corroso que in parte delere incipiebat propter nimiam vetustatem et a quodam alio instrumento repa-

racionis eiusdem instrumenti antichi. Tenores autem predictorum instrumentorum antico et reparato infra sequuntur:

In Dei nomine. Ego Raymundus, gratia Dei Barchinonensis comes et marchio, et Maeltis, nutu Dei comitissa, pariter in unum damus et in perpetuum concedimus vobis Arnaldo Gualdi et Guillelmo Gualdi omnes firmamentos et iusticias de castro et de vila de Targa et de suis terminis et de omnibus hominibus ibi intervenientes vel habitantes et medietatem de omni leuda de Tarrega. Omnia hec tradimus vobis et vestris successoribus omni tempore ad vestrum proprium alaudium et ad omnes vestras voluntates faciendas omni tempore. Ita ut non faciatis aliquid census nobis nec nostris nisi ut adiuvetis ad deffendere caminum de villa Cervarie usque in Angularia. Et nos convenimus vobis et vestris ut faciamus habere et tenere hoc sine ulla contrarietate. Et omnia hec sunt in comitatu Barchinone, in loco que vocatur Tarega. Et ex hoc dono recepimus nos de vos CC^{os} mancones auri cogti Valentie. Et est manifestum. Quod si nos donatores aut nullus homo vel femina qui ista carta inquietare vel dirumpere voluerit in triplo vobis componat. Et in antea ista carta firma permaneat omnique tempore.

Facta ista carta III° idus iulii, anno XVIII° Philipho rege.

Raymundus comes +. Maeltis comitissa +.

Sig+num Bernardi Gilelmi, Sig+num Mironi Guillelmi, Sig+num Bernardi Guischafredo, Sig+num Dalmacii Guilaberto, Sig+num Gilelmi Sendre, testes.

Berenger presbiter, rogatus scripsi, cum literis emendatis in secunda linea, et (*senyal*) die et anno quo supra.

[N]overint¹ universi quod Geraldus de Aquilone, castlanus de Tarrega, cum instancia peciisset quod illustrissimus dominus Petrus, Dei gratia rex Aragonum, sibi faceret reparari quandam cartam que debebat et in parte corrosa erat propter nimiam vetustatem. Idem dominus rex, visa dicta carta, eandem reparari mandavit per me, notarium infrascriptum, et in novam formam redigi que in ipsa antica carta continebantur, protestacione tamen premissa per dictum dominum regem quod per ipsam reparacionem nullum ius accrescat dicto Geraldo nec iuri dicti domini regis in aliquo detrahatur, cui protestacioni dictus Geraldus de Aquilone consentiit. Tenor autem dicte carte antice talis est:

In nomine Domini. Ego Raymundus, gratia Dei Barchinonensis comes et marchio, et Maeltis, nutu Dei comitissa, pariter in unum damus et in perpetuum concedimus vobis Arnaldo Gualdi et Guillelmo Gualdi omnes firmamentos et iusticias de castro et de vila de Targa et de suis terminis et de omnibus hominibus ibi intervenientes vel habitantes et medietatem de omni leuda de Tarrega. Omnia hec in presenti tradimus vobis et vestris successoribus omni tempore ad vestrum proprium alaudium et ad omnes vestras voluntates faciendas omni tempore. Ita ut non faciatis aliquid censum nobis nec nostris nisi ut adiuvetis ad defendere caminum de villa Cervarie usque in Angularia. Et nos convenimus vobis et vestris ut faciamus habere et tenere hoc sine ulla contrarietate. Et omnia hec sunt in comitatu Barchinone, in loco que vocatur Tarega. Et ex hoc dono recepimus nos de vos CC^{os} mancosones auri cocti Valencie. Et est manifestum. Quod si nos donatores aut nullus homo vel femina qui ista carta inquietare vel dirrumpere voluerit in triplo vobis componat et in antea ista carta firma permaneat omnique tempore.

Facta ista carta III° idus iulii, anno XVIII° Philipho rege.

Raymundus comes +. Maeltis comitissa +.

Sig+num Bernardi Gilelmi, Sig+num Mironi Gilelmi, Sig+num Bernardi Guischafredo, Sig+num Dalmacii Guilaberto, Sig+num Guilelmi Sendre, testes.

Berenger presbiter, rogatus scripsi, cum literis emendatis in secunda linea, et (*senyal*) die et anno quo supra.

Ffacta est hec reparatio apud Vinumbodium kalendas marcii, anno Domini M^o CC^o LXXX°.

Sig+num Petri, Dei gratia regis Aragonum supradicti, qui hanc reparacionem fieri mandavit, appositum hic per manum Raymundi Escorna, scriptoris eiusdem et notarii publici, qui dictam reparacionem scribi fecit et clausit de mandato dicti domini regis, cum suprapositis in quinta linea ubi dicitur *vobis Arnaldo Gualdi et Guillelmo Gualdi* et alibi in eandem linea ubi dicitur *de* et alibi in eandem linea ubi dicitur *et de omnibus hominibus ibidem intervenientes vel habitantes*, que siquidem supraposiciones apposite erant in secunda linea carte superius nominate.

Testes huius reparacionis Guilabertus de Crudiliis, Petrus de Queralto, Guillelmus de Castro Novo, magister Raimundus de Besuldone, magister Arnaldus de Turri, cancellarius domini regis.

Sig+num Raymundi Escorna, predicti domini regis scriptoris et notarii publici, qui dictam reparacionem scribi fecit et signum domini regis apposuit loco, die et anno prefixis ut superius continetur.

Sig+num nostri Petri Natalis, baiuli domini regis in Tarrega, qui ad maiorem cautelam ut a iure fieri permissum est, visis originalibus instrumentorum predictorum a quibus hoc translatum fideliter sumptum est non cancellatis, nec abolitis nec in aliquibus eorum partibus viciatis, huic translato inde sumpto nostra licentia et mandato nobis et testibus infrascriptis presentibus a notario infrascripto cum suis originalibus predictis fideliter comprobato, potestate nobis concessa ex officio nostro quibus fungimur in hac parte, hec omnia premissa concedimus et confirmamus et auctoritatem nostram prestamus et decretum etiam nostrum inpendimus.

Sig+num Iacobi de Miraliis, Sig+num Bernardi de Tarrega, qui viderunt presens translatum a dicto baiulo firmare et ipsum translatum audierunt cum originalibus suis predictis de verbo ad verbum a notario infrascripto fideliter comprobati, presente baiulo antedicto.

Ego Guillelmus Fusterii, de Monte Albo, notarius publicus per totam dominacionem domini regis auctoritate eiusdem, mandato Petri Natalis, baiuli supradicti, qui hec omnia concessit et firmavit et suum decretum et auctoritatem inposuit hoc presens translatum scripsi et cum suis originalibus fideliter comprobavi, presentibus dicto baiulo et testibus supradictis die et anno prefixis, et meum sig+num feci.

1. Manca.

76

1077, agost, 16

Convinença. *Ermengol IV, comte d'Urgell, i Ramon V, comte de Pallars Jussà, es juren fidelitat mútuament. Ermengol jura a Ramon que no li prendrà Llimiana i dóna a Ramon i al seu fill Arnau els castells de Toló, Llordà i Tost en feu i el de Bescarri en alou, i a la comtessa Valença de Pallars i al seu fill Arnau el castell de Guàrdia. Al seu torn Ramon promet donar potestat dels castells a Ermengol i fer-li servei d'host, plet i cavalcada.*

A ACA, Cancellaria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 19 (*olim* arm. 16 Urgell, sac N, núm. 203), 530 × 140 mm. Estat de conservació deficient, amb nombrosos forats, sobretot a la part superior del document.

Cit. Kostro, *Making agreements*, p. 166.

Document opistògraf.

In Dei nomine. Hec est conveniencia que est fa[cta] int[er] E]rmengaudum comitem Urgellensem et Raimun[dum com]item Paliarenssem. Comendat iamdictus co[m]mes Ermeng]audus ad predictum comite Raimundum ipsu[m] castrum ...¹ de Monte Olivo cum ipsa villa et [...]² ipsum fevum et retinet ibi potestatem [...]³ per totas vices que ad illum requisie[rit] ...⁴ castros suprascriptos sine suo enganno [Erm]engaudo comite. Et de ipsa dominicatura [...]⁵ comes Raimundus abebat in Liminiana [...]⁶ quod comes Ermengaudus eam aprehendit [...]⁷ comes Erme[ngaudus ...]tem⁸ [...]⁹ ipsa pegera et de ipsos [...]¹⁰ quod comes ibi retinebat et de suos alodios quod comes ibi r[...]¹¹ et de ipso censu acensato quod comite Remund[o ...]at.¹² Et unum hominem sine censu et si illo [...]¹³ morierit aut defuerit¹⁴ aut bene non [...]virit¹⁵ abeat ibi alterum.¹⁶ Et ipse homo¹⁷ retineat [...]am¹⁸ baiuliam. Et iamdictus comes Ermengaudus [con]venit ad predictum comite Raimundum quod d[...]llum¹⁹ mancosos quingentos de auro de Barchin[ona ...] em²⁰ quem annum. Et comes predictus Raimundu[s ...]²¹ convenit ut sit suus ad hostes et placitos et cav[alca]das per hoc et per alios fevos quod ille ei donat et [...]os²² per fidem, sine enganno. Et adiuvet ad v[...]²³ tenere et defendere suam honorem et suos directos contra totos homines quod hodie abet et [i]n antea adquisierit per suum²⁴ consilium²⁵ sive contra totas²⁶ feminas. Et si ille rex²⁷ de Aragonie mandat hostem primus ad comitem Raimundum,²⁸ sit cum eo in ipsa oste et mandet ad comitem Ermengaudum²⁹ in sua hoste unum³⁰ comitorem de Paliars aput viginti cavallari[...]³¹ si antea primus mandat ipsam hostem pre[dictus] come[s]³² Ermengaudus³³ suum corpus de predicto comite Raimundo vadat cum eo in ipsa hoste. Et iuret fidelitatem Raimundus comes predictus ad predictum comitem Ermengaudum³⁴ sicut omo debet facere ad suum³⁵ senioem. Et predicto comite Ermengaudu iuret per sacramentum ad prefatum³⁶ Raimundum³⁷ comitem quod non tollat³⁸ ad illum Liminiana neque tollere eam ei non faciat sin[...] rat³⁹ per forasfacturam talem quod emendare ei non voleat aut non posseat. Et si predictus comes Raimundus dimittit post suum obitum Liminiana ad suum⁴⁰ filium⁴¹ cui dimiserit ipsam onorem de Urgello remaneant ipsos quingentos mancosos et per Liminiana et

per ipsam onorem de Urgello sit suus solidus. Et si dimittit ea ad alium⁴² suum⁴³ filium⁴⁴ qui⁴⁵ sit⁴⁶ comes de Paliars per Liminiana et per ipsos quingentos mancosos sit de comite Ermengaudus et faciat ad illum hoc suprascriptum quod Raimundus⁴⁷ predictus⁴⁸ facit ad Ermengaudum⁴⁹ iamdictum.⁵⁰ Et hoc totum sit factum ex utraque parte sine ullo enganno.

Et⁵¹ prenominate comes Ermengaudus donat per fevum ad iamdictum comitem Raimundum et ad filium suum Arnallum ipsum castrum de Tolone cum suis terminis et pertinentiis cu[n]ctis⁵² et cum ipsa dominicatura que Arnallus Mironi tenebat in iamdicto castro, eo modo sicut predictus Arnallus eundem castrum tenebat et abebat ad ipsum diem quod mortuus fuit, excepto castro⁵³ Monte Lauro, quod est de Erallo. Et donat etiam prefatus comes Ermengaudus ad predictum comitem Raimundum et ad Arnallum filium suum castrum Lordani per fevum. Et sit eorum hominem comendatus Arnallus Daconis de prefato Raimundo comite et de Arnallo filio suo. Et de dominicatura que comes Ermengaudus habet in Lordano donat ad prenominate Raimundum comitem et Arnallum filium suum ipsam quartam partem et unum de ipsis melioribus hominem de ipsa villa de Lordano in illorum dominico de prefato comite Raimundo et de Arnallo filio eius. Et convenit prescriptus comes⁵⁴ Ermengaudus ad iamdictum comitem Raimundum que donet per alodium ipsum castrum de Bescharrum cum suis terminis et pertinentiis cunctis et ipsum castrum de Guardia cum omnibus eorum pertinentiis et terminis cunctis ad suam coniugem de prescripto Raimundo, Valenciam comitissam, et ad filium eius Arnallum, et faciat illis ex ipsis castris chartas firmatas ad eorum proprium alodium sine ullo enganno. Et iterum donat prescriptus comes Ermengaudus ad iamdictum comitem Raimundum per fevum et ad filium suum Arnallum ipsum castrum de Tost cum omnibus suis terminis et pertinentiis cunctis et que abeant potestatem predictus comes Raimundus et Arnallus filius eius semper de supradictos castros de Tost et de dominicatura que abebat in Tost prefatus comes Raimundus ad ipsum diem quod comes Ermengaudus accepit ipsum castrum de Tost et de ipsa etiam dominicatura que Mironis Riculfi tenebat in Tost teneant et abeant in dominicum prescriptus comes Raimundus et Arnallus filius eius ipsam medietatem. Et si mors advenerit ad prefatum comite[m]⁵⁵ Raimundum et ad eius filium Arnallum, supradicta castra et omnia prenominate habeant et teneant et remaneant ad coniugem eius Valenciam comitissam et ad alium eorum filium

cui iamdictus comes Raimundus dimiserit et dubitaverit prenomi-
nata castra et omnia, eo modo sicut iamdictus comes Raimundus
hoc tenuerit et abuerit sine ullo enganno. Et ipse suus filius de
pafa[to] comite Raimundo faciat ad prenomiatum comitem Er-
mengaudum hoc totum quod comes Raimundus facit. Et supra-
dictus comes Raimundus co[n]venit⁵⁶ ad prenomiatum comitem
Ermengaudum ut donet potestatem ad illum de castro Tolone et
de castro Tost ille et filius eius qui eos tenuerit per omnes vices
que comes Ermengaudus voluerit et eius requisierit.

Actum [est] hoc XVII kalendas septembris, anno XVIII regis
Phi[lippi].

[Sig]+num⁵⁷ Ermengaudus comes +. [Sig]+num Raimundus
comes +. Nos ambo qui hanc fecimus convenienciam et firmavimus
propriis manibus et testibus firmare mandavimus.

[Sig]+num Petro Raimundo de Erillo. [Sig]+num Mironi
Guerreta. [Sig]+num Bernardi Guill[el]mi.⁵⁸ [Sig]+num Guillelmi
Raimundi. [Sig]+num Guillelmi Guitardi. [Sig]+num Arnallus Da-
choni. [Sig]+num Raimundi Gondeballi. [Sig]+num [...]dal.⁵⁹

[...]iriundus⁶⁰ clericus, rogatus scripsit et (*senyal*) [anno et
d]ie prefixo.

1. Espai de dotze lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 2. Espai de dotze lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 3. Espai de dotze lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 4. Espai de set lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 5. Espai de quatre lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 6. Espai de cinc lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 7. Espai de vint lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 8. Espai de nou lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 9. Espai de sis lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 10. Espai de cinc lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 11. Espai de sis lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 12. Espai de deu lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 13. Espai de vuit lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 14. La primera e escrita a sobre d'una raspadura. 15. Espai de quatre lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 16. um corregeix o. 17. o corregeix lletres anteriors raspades. 18. Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 19. Espai de cinc lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 20. Espai de set lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 21. Espai de vuit lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 22. Espai de deu lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 23. Espai de cinc lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 24. um corregeix o. 25. per suum consilium afegit a la interlínia. 26. totas afegit a la interlínia. 27. x escrita a sobre d'una raspadura. 28. um corregeix o. 29. um corregeix o. 30. um corregeix o. 31. Espai de sis lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 32. Manca. 33. us corregeix o. 34. um corregeix o. 35. um corregeix o. 36. um corregeix o. 37. um corregeix o. 38. o corregeix lletra anterior. 39. Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 40. um corregeix o. 41. um corregeix o. 42. um corregeix o. 43. um corregeix o. 44. um corregeix o. 45. i escrita a sobre d'una raspadura. 46. it escrit a sobre d'una raspadura. 47. us corregeix o. 48. us corregeix o. 49. um corregeix o. 50. um corregeix o. 51. A partir d'aquí continua el text

escrit per una altra mà. 52. Manca. 53. caustro al text. 54. El text continua al dors. 55. Manca. 56. Manca. 57. Manca. Aquesta peculiaritat es repeteix a la resta de subscripcions. 58. Manca. 59. Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. 60. Espai de dues lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.

77

1077, setembre, 19

Convinença. *Ramon, abat de Sant Feliu de Girona, dona per mitjà de Miró Foguet una terra als germans Guillem Ramon i Bernat Ramon, els quals es comprometen a ser-li fidels i servir-lo d'hosts, cavalcades i seguicis, i a fer també que els cavallers que la tinguin per ells facin el mateix.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 21, 305 × 175 mm. Carta partida, traçant A, B, C pel marge inferior. Bon estat de conservació malgrat la manca d'un fragment de pergamí al marge dret.

A' [Original no localitzat.]

Cit. Kosto, *Making agreements*, p. 217.

Hec est conveniencia que est factam inter Reimundum, abbatem Sancti Felicis Gerundensis, et Mironem Fogeti et Guillelmmum Reimundi et Bernardum Reimundi. In primis fuerunt omnes de predicto abbate, et ipse abbas dedit Mironi Fogeti et Guillelmo Reimundi et Bernardo, fratri suo, ipsam terram quam Arnallus Remundi tenebat pro Berengario abbate, antecessore istius abbatis. Et ipse Guillelmus Reimundi et frater eius Bernardus aprederunt ipsam terram per manum predicti Mironis salva fidelitate predicti abbatis. Et propter hoc convenerunt ad illum isti iamdicti ut bene serviant ei ipsam terram et faciant ei inde ostes et cavalcades et seguios. Et ipsi cabballarii qui tenent vel tenerint ipsam terram sint inde omnes de iamdicto abbate. Et faciant ad iamdictum abbatem ostes et cavalcades sicut facere debuerint. Et si ipsi cabballarii facere noluerint ipsas ostes et cavalcades, predictus Guillelmus et Bernardus adiuvent abbatem dstringere eos inde ad faciendas ostes et cavalcades ad prescriptum abbatem. Et si iamdictus abas non perrexerit in ipsas ostes vel ostem ipsi cabballarii faciant ipsas ostes et cavalcades ad iamdictum Guillelmmum et Bernardum fratrem eius. Et si ipsi cabballarii hoc facere noluerint ad Guillelmmum Reimundi¹ et Bernardum fratrem eius ipse abbas adiuvet² eos ad dstringendum iamdictos cabballarios. Et si Guillelmus Suniarri et Rodballus Sesmundi et Guillelmus Sesmundi mortui fuerint, predictus Guillelmus Reimundi et Bernardus Reimundi donent³ ipsam

terram ipsi vel ipsis filiis eorum quos abas inde elegerit. Et si filii eorum mortui fuerint, ipse frater vel fratres eorum quem vel quos ipse abbas elegerit abeant ipsam terram per donum iamdicti Guillelmi et Bernardi Reimundi. Et si filii omnes vel fratres eorum mortui fuerint, predictus Guillelmus et Bernardus Reimundi donent ipsam terram ad illum cabballarium quem iamdictus abas inde elegerit. Et si pecunia aliqua ibi data fuerit, abas abeat inde unan medietatem et Guillelmus Reimundi et Bernardus frater eius alteram. Et ipse cabballarius vel cabballarii similiter faciat vel faciant predictum servicium iamdicto abbati et Guillelmus Reimundi et Bernardo fratri eius. Si vero ceteri cabballarii qui tenent aliam terram de dono abbatis per Guillelmus Reimundi et Bernardum fratrem eius mortui fuerint, ipse Guillelmus Reimundi et Bernardus frater eius donent ipsam terram ipsi cabballario vel cabballariis, quem vel quos ambo⁴ abas videlicet et Guillelmus et Bernardus inde elegerint. Et si aliqua pecunia inde exierit, abeant ipsam per medietatem et ipse cabballarius vel cabballarii similiter faciant eis prescriptum servicium. Item iamdictus Guillelmus Reimundi convenit iamdicto abbati quod nullum damnum abebit ipse abas in dono quod facit iamdicto Bernardo Remundi de predicta terra. Et ipse Bernardus Remundi convenit iamdicto abbati quod si supervixerit fratrem suum Guillelmum, similem fidelitatem et sacramentum faciat ei sicut Guile[lmus] modo fecit ei. Et hoc sit factum ex utraque parte per fidem sine engan.

Actum est hoc XIII kalendas octobris, anno XVIII francorum regis Philippi.

(*Senyal*) Raimundus aba.* Sign+um Mironis Fogeti.⁵ Sign+um Guillelmus Reimundi. Sign+um Bernardus Reimundi.

(*Senyal*) Arnallus presbiter, qui hoc rogatus scripsi cum literis rasis die et (*senyal*) anno quo supra.

1. rei escrit a sobre d'una raspadura.   2. iuet escrit a sobre d'una raspadura.
 3. donent escrit a sobre d'una raspadura.   4. ambo escrit a sobre d'una raspadura.
 5. Mironis Fogeti escrit a sobre d'una raspadura.

1077, setembre, 28

Venda. *Gombau, sacerdot, la seva dona Adelgarda, germana del comprador, i els seus fills Miró, Belissenda i Rodlenda venen a Bernat Gisard i la seva esposa Ermessenda un alou situat al territori de*

Barcelona, al terme de Castellví de la Marca, al lloc anomenat Puig de la Cogulla, pel preu de deu mancusos i una aimina d'ordi.

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 22, 160 × 340. Bon estat de conservació malgrat un petit forat a la part inferior dreta.

Cit. BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51.

In nomine Domini. Ego Gondeballus sacer et sorori tue Adalgardis femina et filio nostro Mironi et filias is nominibus Belisendis et Rodlen, feminas, vinditores sumus vobis Bernardus Gisard et uxori tue Ermesendis femina emptores. Per hac scriptura vindicionis nostre vindimus vobis alaudium nostrum proprium, id sunt, terras cultas et casalicis qui ibi sunt, ortis ortalibus cum arboribus qui infra alodium sunt vel in circuitu eius, simul cum foveas qui ibi sunt, qui nobis advenit per comparatione sive per ullasque voces. Et est hec omnia in comitatu Barchinona, in termine de Castro Vetulo, in locum que dicunt ad ipso Pugo. Et affrontad predicta omnia de partibus orientis im¹ strada qui pergit de ipsum castrum a Caneles sive ad ipsa Figerola, de meridie et de hocciduo in vias qui pergunt ad ipso Moro, de partibus vero circi in ipsa Erola. Quantum infra istas IIII affrontaciones includunt et isti termini resonant, sic vindimus vobis ipsa homnia suprascripta totum ab integre ad vestrum plenisimum proprium, cum exiis et regresiiis earum, in propter precium manchosos X de auro Barchinona et emina I de ordeï ad mensura de guetes, et est manifestum. Quem vero predicta omnia que nobis vendimus vobis de nostro iuramus in vestro tradimus dominio et potestate aut facere quod volueris. Quod si nos vinditores aut ullusque homo vel femina qui ista carta vindicionis venerit ad inrumpendum non hoc valeat vendicare set componat aut componamus vobis in duplo cum sua melioratione. Et in antea ista carta vindicione firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta venditione IIII kalendas hoctobris, anno XVIII regni Philipo regi.

Sig+num Gondeballus, Sig+num Adalgardis, Sig+num Mironi, Sig+num Belisendis, Sig+num Rodlen, nos qui ista carta vindicione fecimus, firmamus firmarique rogamus.

Sig+num Geribertus Arnallus. Sig+num Reimundus Seniofret. Sig+num Bermundus Mironi. Sig+num Guilelmus Reimundi.

Sig+num Gondeballus sacer qui scripsit sub die (*senyal*) et anno quod supra.

1. En lloc d'in.

1077, setembre

Convinença. *Guillem Arnau, Ramon Arnau, Ramon i Ramon Miró reconeixen la senyoria del comte Ramon V de Pallars Jussà sobre el castell de Castellet de la Terreta amb el dret d'entrar, sortir i fer la guerra i la pau, i prometen fer-li el servei que abans feien al comte Artau I.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 20 (*olim arm.* 11 Vilafranca, sac C, núm. 312), 105 × 285 mm. Estat de conservació regular a causa de taques d'humitat i de l'esvaniment de la tinta.

Cit. Kostó, *Making agreements*, p. 95.

Hec est convenenca que fecit Guilgelm Arnald et Remond Arnard et Remon et [...]¹ Remon Mir que donaverunt ad Regimondum² comite in ipso castro de illo Castelettu intrare et exire et gueregare et guerra et pace que faciat de ipso castro contra totus omnes vel feminas et que siat ipso chastro vel suis terminis in bagulia de illo comite Regimundo et que donent ad illo ilo receptum que donabant ad Artaldu comite³ et ista omnia iamdicta que teneant et adtendant ad Regimundo comite et suos filios vel sua posterita.

Facta ista convenenca in mense septembrio, anno XVIII regnante Filipo rege.

+ [Sinu]⁴ Regimundo comite. + Sinu Remond Arnald. + Sinu Remond Mir[o]. + Sinu Petro⁵ Baron. + Sinu Eriman Radolf. + Sinu [...]⁶ Remond. + Sinu [...]⁷

Est ipsu re[ceptu] de Artal[...] no]minatu⁸ [... est]⁹ modios II de [...] vi]um¹⁰ I porcho de VI a[rgenc]is et[...]ne¹¹ de [...]¹² Regimundo [...]¹³ semodii [...]¹⁴

1. Espai de vuit lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 2. Entre n i d, e raspada. 3. Segueix et illo que donabant ad ill i[...] re[...] ratllat. 4. Les signatures no estan puntuades. 5. Segueix Pe ratllat. 6. Espai de quatre lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 7. Espai de nou lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 8. Espai de sis lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 9. Espai de set lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 10. Espai de set lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 11. Espai de set lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 12. Espai de sis lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 13. Espai de vint-i-tres lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami. 14. Espai de vuit lletres aproximadament, i una última línia il·legible a causa del deficient estat del pergami.

80

1077, octubre, 30

Definició. *Geribert Joan renuncia a favor de Rubén Bel·lid, jueu, tots els drets sobre una vinya situada al territori de Barcelona, al terme de Marunyà, a canvi de deu mancusos.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 23 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Santa Isabel reina de Portugal, núm. 757), 170 × 300 mm. Bon estat de conservació.

In Christi nomine. Ego Geribertus Iohannes venditor et evacuator atque definator sum tibi Ruben Bellito, hebreo. Per hanc scripturam vendicionis atque definicionis mee vendo tibi et evacuo peciam unam vinee hab ipsa terra ubi est fundata. Et est ipsa vinea in territorio Barchinone, in terminio de Maruniano. Advenit mihi prefata omnia per genitori meo et per ullasque voces. Et affrontat iamdicta omnia de oriente in vineas de te emptori, de meridie in vinea de Eriman, de circi atque occiduo in vineas Sanctę Crucis et Sancti Petri cenobii. Quantum istas affrontaciones includunt sic vendo atque definio et evacuo tibi Ruben in iamdicta vinea et terra ubi est fundata ipsum meum directum et meas voces, quantum ibi habeo et habere debeo, ad integrum, propter precium mancusos X auri vel monete Barchinone legitime pensatos, quos tu emptor precium mihi dedisti et ego venditor manibus meis recepi et nichil de ipso precio aput te emptor non remansit et est manifestum. Pre[s]cripta¹ quoque omnia que tibi vendo et evacuo de meum iure in tuum trado dominium et potestatem ut quiquit exinde facere vel iudicare volueris cum exios et regresios earum ad tuum plenissimum proprium. Quod si ego venditor atque definator ad aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione et evacuacione pro inrumpendum venerit, nil valeat set componat² aut ego componam tibi iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista carta vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc III kalendas novembris, anno XVIII regni regis Philipi.

Sig+num Geribertus, qui ista vendicione et eva[cua]cione³ sive difinicionem feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Raimundi Bonefilio. Signum+ Guillelmus, subdiaconi.* Sig+num Guillelmus Arnallo. Sig+num Guadallo Guillelmi. Sig+num Guillelmus Guitardi. Signum+ Mir.* Sig+num Gaucebertuis

Bernardi.* Sig+num Guillelmus Vives. Sig+num Gerbert Primo. Signum+ Reimundus presbiteri.*

[Sig+num] Guillelmus sacer, qui hec scripsi et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. Manca. 2. Segueix un espai de 40 mm raspat. 3. Manca.

81

[1077], novembre, 2/5

Donació. *Guillem Bernat de Queralt i la seva esposa Ermessenda donen als esposos Guillem Ramon i Rotruda i Hugbert Ramon i Ermengarda, i als fills que aquesta tingué amb Dalmau Oliba, una terra en alou a l'Albió, en esmena de la quadra de Sant Gallard que els havien pres a ells i als seus pares.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3527, 165 × 266 mm. Estat de conservació deficient, amb grans esquinços des de la part inferior que afecten una part important del text.

Interpretem que el document està datat pels anys del rei Felip, atès que la documentació coneguda de Guillem Bernat de Queralt correspon a aquesta època.

In nomine Domini. Ego Wilelm Bernard de Keralt et coniux mea nomine Ermesindis donatores sumus vobis Vilelm Remon et uxor tua Retrud¹ et Ugbert Remon et Ermengardis et filiis suis, que sunt de Dalmat Oliba. Per hanc scriptura donacionis donamus nos vobis terra nostra culta vel erma qui est in adgacencias de kastrum Keralt sive de Sancta Columba, in loco vocitato que dicunt ipsa quadra de Albio. Et afronta ipsum alaude, de parte orientis in terminum de Mont Ergulg sive de Sancta Columba, et de meridie in terminum de Rodrig, et de occiduo in terminum [de Ro]drig sive in terminum de Ciresa, et ad parte vero circi in terminum de Talavera sive de Mont Ergulg. Et advenit nobis, ad nos dona[tores, per paren]torum² vel per qualescumque voces. Quantum infra istas afrontaciones prescriptas includunt vel isti termini ambiunt, sic donamus nos [vobis ipsa ter]ra culta vel erma, ad te Wielem prescripto et uxor tua prescripta, et ad Ugbert prescripto, ipsas II partes de ipsa quadra [de Albio]³ et ipsa tercia parte ad Ermengards presc[ripta] et filiis suis prescriptis, ad vestrum proprium plenissimum alaudem vel cum illorum [...] cum ipsa media X^a qui de ipso alaude e[xierit]; et

alia medietate ad nostrum opus retinemus et observamus. Et ista donacione [...] ⁵ donamus nos vobis suprascripti donatore[s vobis] prescriptos per emendacione de ipsa quadra de Sanil Gallard que aprehen[dimus de p]otestate de patres vestros et de vobis. E[^t ipsa q]uadra suprascripta donamus nos vobis cum exiis et regressiis earum, pra[^{tis et}] pascuis, silvis, garricis, aquis aquarum, [viad]uctibus vel reductibus, prono et plano, omnia et in omnibus que ad husum omni pertinet. Et precipimus vobis ut null[um al]ium patronum nec seniore[m] non heligatis, nec vos nec posterita vestra, nisi nos ⁶ donatores vel posterita nostra ⁷ v[el qui no]s dubitaverimus ipsum kastrum de Keralt. Et super hoc sic donamus vobis atque solidamus ipsum aludem quomodo supra[scriptu]m est ut et vos abeat[is] et posteritas vestras. Et si nos donatores vel ullusque o[mn]i[m]o qui ista carta donacione [contra]ire voluerit, in duplo nobis compon[at]. Et in antea ista donacione remaneat firma.

Facta carta do[nacione...] ⁸ nonas novembris, ano XVIII reg[nante Philippo] rege.

Sig+num Guielmus, Sig+num Ermesendis, [nos qui hanc cartam donac]ionis fecimus scribere et man[ibus propriis fir]mavimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Re[...] Sig+] ⁹ num Ballovi Conan. Sig+[num .A]dalbert. Sig+num Bereger Remon. Sig+[num...]. ¹⁰ Sig+num Guielm Ge[...] Sig+num] ¹¹ Bereger Gilabert. Sig+num Bernad Guiel[m...]d. ¹²

Isarnus presbiter, [qui hoc scripsit die] ¹³ (*senyal*) et ano [quo supra]. ¹⁴

1. La segona r corregeix i. 2. Espai de 20 mm estripat. 3. Espai de 20 mm estripat. 4. Espai de 20 mm estripat. 5. Espai de 20 mm estripat. 6. nos afegit a la interlínia. 7. N corregeix v. 8. Espai de 30 mm estripat. 9. Espai de 42 mm estripat. 10. Espai de 43 mm estripat. 11. Espai de 28 mm estripat. 12. Espai de 28 mm estripat. 13. Espai de 70 mm estripat. 14. Espai de 60 mm estripat.

1077, novembre, 13

Venda. Bertran ven a Odalguer una heretat a Torroella, dins dels termes de Santa Maria d'Oló, pel preu de quatre mancusos.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 24, 100 × 195 mm. Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Ego Bertrandi venditor sum tibi Udalgarii emptore. Per hanc scriptura vendo tibi ipsa mea hereditate que abeo in Torrezela, id sunt, terris et vineis et casas cum solos et superpositos et omnis arboris¹ diversisque generis, vieductibus et reductibus, aquis aquarum et petris petrarum. Advenit mihi predicta omnia de patrona voce vel per ullasque voces. Est autem predicta omnia in chomitatum Ausonensis, infra terminos de Auloni. Habet etiam afrontaciones a parte orientis in campum que vocant Lupum, de meridie ad² Abadia, de occiduo ad fonte de Geralle, a parte vero circi in alaude de Donnucii. Quantum istas afrontaciones includunt³ sic vendo tibi ipsas voces quas abeo vel abere debeo totum ab integrum, cum exiis et egressiis earum, propter precium mancosos IIII^{or} Barchinone et est manifestum. Prefata quipe omnia de meo iure in tuo trado dominio et potestate ad omnia facere que volueris. Quod si ego venditore aut utriusque sexus qui ista carta disrumpere voluerit, nullo modo possit facere⁴ sed per⁵ sola presumpsiōne in duplo tibi componat. Et in antea ista carta firma permaneat nunc et in evum.

Actum est hoc idu[s]⁶ novembris, anno XVIII regni regis Philipii.

Sig+num Bertrandi, qui hoc⁷ iussit scribere et firmavi et iussi[t]⁸ firmari testes.

Sig+num Guillelmi Igela. Sig+num Arnalli. Sig+num Olibani.

Gilaberti presbiteri, qui hoc scripsit, cum litteris fusas et superpositas in multis locis, et (*senyal*) sub die et anno quo supra.

1. La primera r afegida a la interlínia. 2. Segueix Abadia afegit a la interlínia i fonte que vocant de Geralle ratllat. 3. includunt afegit a la interlínia. 4. facere afegit a la interlínia. 5. pre al text. 6. Manca. 7. hoc afegit a la interlínia. 8. Manca.

1077, desembre, 6

Notícia. *El comte Bernat II de Besalú explica com el 6 de desembre de l'any 1077 va acollir al seu castell de Besalú el concili que l'arquebisbe Guifré de Narbona havia impedit celebrar a Girona. En aquest concili van ser condemnats per simoníacs l'esmentat arquebisbe Guifré i alguns abats, i el comte es va comprometre, per ell i els monestirs del seu comtat, a pagar censos a Sant Pere de Roma.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 25 (*olim* arm. 4 Girona, sac E, núm. 383), 170 × 260 mm. Carta partida per la divisa «Amatus Episcopus et Sancte Romane Aecclesiae Legatus», pel marge inferior. Bon estat de conservació.
- A' [Original no localitzat.]
- a FLOREZ, *España Sagrada*, 43, pp. 480-481.
- b MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, I, pp. 130-132.
- c *Catalunya romànica*, IV, p. 81.

Cit. ZIMMERMANN, *En els orígens*, p. 37.

In nomine eterni Dei et salvatoris nostri Iesu Christi. Presidente romanę ecclesię venerabili papa Gregorio VII, ego Bernardus, Bisundunensium comes in citeriori Hispania, videns exterminationem Symonis magi quam operabatur Amatus, Elerensis episcopus et sanctę romanę ecclesię legatus e nostris partibus magno repletus gaudio grates egi omnipotenti Deo et sancto Petro. Ideoque concilium quod Gifredus archiepiscopus dictus turbavit Gerunde suscepi VIII idus decembris in castrum meum Bisundunum ut ibi predictus legatus libera voce preciperet et precipiendo excommunicaret quod secundum canones excommunicandum erat. Ex quare multos mortales habui adversos non solum episcopos et abbates sed et comites. Affuerunt in eodem concilio Bisiundunensi¹ episcopi Agatensis, Elenensis, Carcasonensis et plures abbates a quibus omnibus excommunicatus est ille anticus hostis Narbonensis et abbates symoniaci penitus eradicati de meo commitatu. Ibi etiam plurima sunt acta que hic non continentur. Expulsis itaque abbatibus symoniacis, alios ibi subrogavi abbates, consilio et auxilio eiusdem legati, secundum regulam beati Benedicti, ad divinum servicium peragendum. Pro anima autem mea et parentum meorum censem in his omnibus constitui ad opus beati Petri quarum nomina infra continentur. Abbatia de Arulis V solidos quotannis, abbatia de Campo Rotundo V solidos, abbatia de Bisunduno V solidos, abbatia de Balneolis V solidos, canonica de Bisunduno II solidos, abbatia Sancti Laurentii V solidos, abbatia Sancti Pauli V solidos. Si vero ego, quod absit, vel posteritas mei generis vel aliqua malitiosa potestas ibi voluerit abbatem irregularem vel symoniacum constituere, ius sit romanę potestatis excommunicare et proicere eum summo dedecore. Et qui contra hoc resistere voluerit, damnatus et excommunicatus sit ipse ut Symon magus et sepultura eius sicut asini cuius cadaver canibus et avibus proicitur. Preter hoc autem ut Sanctus Petrus me habeat peculiarem militem censem sibi meę milicię constituo singulis annis C mancos aureos et ut meus filius idem faciat post mortem meam vel quicumque meum honorem habuerit.

Factum est hoc privilegium in concilio Bisundunensi VIII idus decembris, anno nativitatis Christi M^o LXX^{mo} VII^{mo}, inditione prima.

Ego Bernardus, comes Bisundinensium, laudo et confirmo +.

1. *La primera u afegida a la interlínia.*

84

1077, desembre, 13

Adveració. *Els testimonis del testament de Folc Ermengol juren, damunt l'altar de Sant Hilari, les darreres voluntats d'aquest, concernents al seus béns dels castells d'Aguiló, Corbera i Oló, entre altres, dictades abans de partir amb l'host cap a Hispània.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 26, 170 × 335 mm.
Estat de conservació regular a causa d'algunes taques d'humitat i de la tinta una mica esvanida.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 25. — BONNASSIE, *Catalunya*, II, pp. 232, 400.

In Christi nomine. Hec est sacramentalis condicio ac legalis publicacio voluntatis cuiusdam defuncti Fulchonis Ermengaudi nomine. Est autem facta secundum ordinationem Bermundi iudicis ante cuius presenciam nos, testes, Guilabertus Mironis et Arbertus Franchonis et alius Arbertu[s] Gitza et Guillelmus Sseniofredi atque Guillelmus sacerdos, iurando testifichamur super altare Sancti Hilarii quia vidimus et audivimus quando prefatus defuncti Fulchoni Ispaniam in ostem adiit testamentum olim fecerat in qo res suas sicut voluit, ordinavit et ore proprio laudavit hac manum propriam laudavit, solito signo manu firmavit, constituit atque precepit taliter ordinationem rerum suarum permanere. In primis iussit solvere suos debitos de sua tercia parte que pro anima sua dimisit et aliut qui remanet donet ad clericos de meam onorem per missas. Et quod remanet donetis totum ad dedicacionem Sancte Marie de Oloni. Duas vero partes que remanet de suo mobile dimisit matris sue et coniugi sue et infantibus suis. Et cavallum suum et mulam et spatam et loricam dimisit filios suos qui suas onores abueri[n]t.¹ Et ipsum alaudem de Penedès et ipsum chastrum de² Aquilone cum suis pertinenciis dimissit Arsendi, uxori sue, ut teneat et possideat in vita sua; post obitum eius remaneat ad filios procreatos ex ambobus. Et ipsum chastrum de Corbera cum suis pertinenciis et suis terminis et ipsas voces que abebat infra terminum de chastrum Odena et ipsum chastrum de Oloni cum suis terminis et suis pertinenciis et suos alaudios qui infra sunt

dimisit ad ambos filios suos procreatos. Et ipsum suum alaudem de Mulist que tenet Berengario Chalvo in pignus per solladas et ipssum alaudem que ab[ebat] in Sancti Ilarii de Osor et ipsas manssiones que abebat in villa Vico sic dimisit ad suos filios procreatos et mater sua nomine Gila inter[dum]³ viva fuerit, sic iussit ut abeat vita et vivolarii in vita sua aput onore. Et post obitum suum sic iussit sicut superius scriptum est. Et ipssos suos filios que abebant suam onorem de chastrum Oloni iussit remanere in potestate Dei⁴ et in baiulia de seniore suo comite de Barchinona que abebant in suo servicio et que non perdat onore et illis que bene fui[t] ei. Et suas filias iussit remanere ad Arssendis, coniugi sue, que illa apreendiset consilium qomodo vivant sicut melius potuisset. Et ssi mortem venerit ad unum filium, remaneat ad alium. Et si mortem venerit ad ambos sine infante de legitimo coniugio, remaneat ad filiam suam maiorem. [In]super autem cum cartula pergameni sui testamenti absque ochasione et diminucione in potestate iamdicti Berengarii episcopi dedit ac tradidit secundum modum super comprehensum atque testatum et nobis prenotatis testibus iniunxit et per suis verbis atque preceptis post eiusd[em]⁵ ab ac vita discessit, nobis allegari ac testificari precepit.

Acta sunt hec intra spacium sex mensium post iamdictum huius voluntatis auctoritatis obitum, idus decembris, anno XVIII francorum regis Filipi.

Sig+num Gilabertus Mironi, Sig+num Arbertus Franconis, Sig+num Arberti Guitza, Sig+num Guillelmi Seniofredi, nos huius rei testes sumus et recipiente iudice iurando confirmamus ac propriis signis punctatim sicut mos laichorum est chorroboremus. Ego Bermundus iudex hoc confirmo* (*senyal*).

Guillelmus sacerdos, qui hoc scripsit et sub (*senyal*) die et anno quod supra.

1. Manca.   2. *Segueix pe raspat.*   3. Manca.   4. *Segueix u sense cancel·lar.*
5. Manca.

[1055-1077]

Convinença. *Udalard Bernat promet fidelitat al seu germà Andreu, abat de Sant Joan de les Abadesses i Santa Maria de Besalú, a canvi de la cessió de l'església de Sant Julià de Vallfogona del Ripollès i del mas Soler, que pertanyia a aquesta església.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3231, 230 × 275 mm. Carta partida per la divisa «Dominus noster Ihesus Christus pax veritas» pel marge inferior. Bon estat de conservació.

A' [Original no localitzat.]

Datem el document pel regiment de l'abat Andreu.

Notum sit omnibus hominibus quia hec sunt convenientię quas ego Udaldardus Bernardi facio atque convenio ad te Andrea abbate, fratri meo at[que] seniori. In primis convenio tibi quia de ista ora in antea tuus rectus fidelis ero et diligante per fidem et serviam tibi in omnibus quecumque mihi mandaveris libenter. Et convenio tibi quia fidelis adiutor ero tuus ad retinendum honorem quam in presenti habes vel in futuro, Deo adyuvante, adquisieris cum meo consilio. Et de prescripta honore, ne la-t tolré ne no te'n tolré, nec ego neque nullus homo per me neque per meum consilium nec per meum ingenium, set contra omnibus hominibus adiutor atque defensor perfectissimus ero tuus serviamque tibi et sequar te ubicumque michi mandaveris. Et propter illum servicium que tibi faciam nec per nulla perda que per te faciam guardo nullum neque emenna¹ a te neque de terra nec de mobile non requiram neque forza nulla no te'n faré. Itaque convenio tibi quia ipsa aeclesia de Sancti Iuliani de Valle Fecunda quam tu senior meus mihi donas, cum suis primiciis atque decimis et cum manso de Solario qui ad predictam aeclesiam pertinet, ne la daré ne la consentiré ne lo² la encombraré ab homine nec apud femina ad Sanctum Iohanem neque ad te, sed per unumquemque annum, dominica prima post Natalis Domini, dabo recognitionem receptum unum optimum ad clericus eiusdem cenobii de carnem et panem et vinum, de mea vita. Post mortem vero meam, libere ac solide remaneat ad prefatum cenobium Sancti Iohannis et ad te aut ad abbatem et ad clericos qui tunc temporis erunt. Iterum autem convenio tibi quia si Deus mihi dederit per qualicumque modo vicecomitatum Bisundunensem quam Guilielmus Dalmacii vicecomes tenebat, prescripta aeclesia cum omnibus suis pertinentiis et ipsam terram quam prescriptus vicecomes tenebat de Sancti Petri Campi Rotundi et de Sancti Iohannis et de Sancta Maria Bisinduni, libere ac solide dimittam ad predictos cenobios et ad te aut ad abbates et ad clericos qui tunc temporis erunt. Iterum vero atque iterum convenio tibi quia rectus fidelis ero tuus per nom a to[n]³ corps et a ta vida et a ta membra et a ta honor senes nullum fraud e sens negú mal engeinn, sicut homo debet esse ad seniore[m] suum et ad suum fratrem maiorem, e no-t falré

en neguna ta quita,⁴ ne no-t dedebré ne no t'engannaré de neguna res. Ebdomada vero qui omni tempore de aecllesia Sancti Iuliani fuit facta beato Iohani similiter et nunc fiat et nemo pretereat.

Sig + num Udalaro Bernardi. Sig + num Andrea abbati.

1. neque emenna *afegit a la interlínia.* 2. *En lloc de no.* 3. *Manca.*
4. q *corregeix c.*

86

1078, gener, 29

Testament. *Folc Ramon atorga testament. Fa diferents llegats a les esglésies de Solsona, Cardona i Aiguafreda, al monestir de Sant Benet de Bages i a la seu de Vic, als seus fills i filles i a la seva dona. Entre els béns que llega hi ha els castells de Sant Guim i d'Albió i la quadra d'Aqua de Fangs.*

ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 27, 245 × 570 mm.
Bon estat de conservació.

Cit. BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, pp. 49, 50. — AURELL, *Jalons*, p. 360.

In nomine Domini. Ego [Fulchus]¹ Raimundi, miser et nimum peccator, spero in Deum misericordia, iaceo in egritudine et timeo ne subito mihi veniat casu mortis et facio hunc testamentum de omni meum avere sive de alaudio quam de mobile. Et fiant manimessores mei, id est, Guia, coniux mea, et Guilelmus Guifredi et Gerallus Ramundi, frater meus. Precor vos amici mei ut si mors mihi advenerit ante quam aliud testamentum faciam, potestatem habeatis apprehendere omne meum avere et distribuere quomodo hic iniungo scribere, tam mobile quam immobile. In primis ad domum Sanctę Mariae de Solsona ipsas vineas quas vocant Corbas, quas emi de Mir Corb, quę sunt in termine de Segur, propter remedium animę meę. Et ipsum meum alaudium quod habeo in terminio de Colónico ad Sanctum Petrum de presbitero Socarrads. Dimitto Gerallo fratri meo terris et vineis, cultum vel eremum, quod teneat in vita sua. Post obitum vero eius ad Sancti Vincentii de Cardona. Et ipsum alaudium quod habeo in terminio de Callers, in parrochia Sancti Felicis, que emi de Lupus Sancii Mager dimitto ad coniux mea in vita sua. Post obitum vero eius ad cenobium Sancti Benedicti de Bages propter remedium animę meę. Et ad Sancti Martini de Aqua Frigida ipsa maiola de Fossa Alba. Et ipsa pecia de vinea qui est in Aquafrigida ad ipsas planas

unde laborator extat Guilelmus de Nogerála, qui est iuxta alias vineas de Raimundo Guilelmi ad Sancti Petri sedis Vico. Et ipsos alaudes que abeo in Aquafrigida, cultum et ermum, terris et vineis que habeo ex genitoribus meis vel pro qualicumque modo sive cum ipsum alaudium quod emi de Gombaldus Ermemir, terris et vineis, cum ipsos domos et cum ipso molendino sive cum ipsos meos alodios que habeo de rivo Sancti Martini usque ad ecclesia Sancti Mametis de Montagnano usque ad aqua de Congusto, exceptus I^a mansione que dedi ad Seniofredus Adalani cum pecia I^a de terra, hoc totum, sicut superius insertum est, concedo ad coniux mea dum vivit in hoc seculo una cum duobus filiis nostris, id sunt, Berengarius et Petro, ut simul teneant et possideant. Post obitum vero mater illorum equaliter inter se dividant et qualiscumque ex ambobus prior de hac luce sine infante de legitimo coniugio obierit, ad alterum deveniat; et si ambo defecerint sine infante de legitimo coniugio ad Ermengardis filia mea vel ad suos infantes. Et ipsas meas baiulias que habeo in Ausona sive in Aquafrigida, totas dimitto ad filium meum Berenger. Et ipsum meum alaudium que habeo in Semaluc, in parrochia Sancti Andree, cum domibus, terris et vineis, cum omnes arbores fructuosis vel infructuosis et cum omnibus mobilibus vel immobilibus qui fuit de Arnall Gaufre, totum concedo ad coniux mea et ad Berengario filio eius. Et si obierit Berengario sine infante de legitimo coniugio, istum iamdictum alaudium habeat Petro, fratri suo iamdicto. Et si Berengarius et Petro defecerint sine infante de legitimo coniugio ad iamdictam Ermengards deveniat supradictum alaude de Samaluc. Et ipsum alaudium que emi de Raimundo Guadaldi et de coniux eius, illo qui fuit de Atoni Adrover, dimitto ad filia mea Bellissenda per hereditatem, id sunt, terris et vineis. Et item dimitto ipsa turre qui fuit de Guadald Tech, cum domibus qui in circuitu eius sunt, cum terris et vineis, hoc² totum dimitto et³ coniux mea una [cum]⁴ Berengario filio suo; post obitum vero iamdicta coniux mea ad Berengario filio meo. Et ipsum meum alodio que habeo in Frexaned, qui fuit patri meo Raimundo, ad Guilia coniux mea in supra; post obitum vero eius remaneat ad Ermengardis, filia mea iamdicta, per hereditatem. Et ipsum meum castrum de Sancti Guilielmi vel de coniux mea, cum suis terminibus quomodo emimus, adquisivimus de Raimund[o]⁵ Gerovardi et de coniux eius, sicut in nostras cartas resonat, cum omnibus edificiis qui sunt factis in ipsum castrum, cum suis terminibus vel cum omnia hec qui ad ipsum castrum pertinet, hoc totum dimitto ad iamdicta coniux mea ut simul te-

neat et possideat cum iamdictos filios meos Berengarius et Petro dum vivit; post obitum vero eius ambos filios nostros supradictos per successionem habeant et possideant equa divisio inter illos fiat de iamdicto castro cum suis terminibus. Et si aliquis ex iamdictis filiis nostris obierit ex hoc seculo sine infante de legitimo coniugio, ad illo qui vivus extiterit sit iamdicta dimissio de iamdicto castro cum suis terminibus. Et ipsa quadra que emi de Ramon Gerovard, qui est ad Aqua de Fangs, concedo ad coniux mea una cum filiis meis Berengarius et Petro; post obitum vero mater illorum ambo dividantur. Et si ambo defecerint sine infante de legitimo coniugio, ad illorum personas qui proximi fuerint de nostra consanguinitate revertatur iamdicto castro cum suis terminis. Et ipsum alodium qui erat de Raimundo Gerovardi vel de Raimundo Mironis sive de coniugibus eorum similiter dimitto ad supradicta coniux mea cum duabus filiis suis, ut ita habeant per successionem et teneant in vita illorum sicut iam supradictum est de iamdicto castro. Et ipsum meum alodium cum domibus que habeo in Castrum de Fels concedo ad Arnallus Frugani in vita sua; et post obitum vero eius ad Sancti Cucufatis. Et ipsas duas partes que habeo in castrum de Albio dimitto ad coniux mea et ad filio meo Berenger, ut teneant et possideant in diebus illorum; post obitum vero matris eius illo iamdicto Berengario habeat solidum et quietum. Et si predicto Berengario incurrerit mors sine infante de legitimo coniugio, ita fiat de pretexto castro Albio sicut suprascriptum est de castro Sancti Guilielmi. Alia autem tertia pars qui remanet, Gerallo fratri meo habeat in scriptura sua resonet, et hoc ita fiat de iamdicto castro Albio cum suis terminis vel aiacenciis, sicut hic insertum est. Et precor Guilla coniux mea ut omnes nostros debitos in comune fiant persolutos ex omnibus rebus nostris; et solvat coniux mea omnes nostros debitos. In primis ad Seniofredus Adalani uncias II^{as} auri et numos V^e et Guillelmus Melid uncias III^{or} unde pignus tenet. Et a Bernad Amad uncias II^{as} que ei debeo. Et Ermengaudus Agelani numos X. Et a Berengarius Enard uncias III^{or} in cavallum. Et ipsum meum equum que vicecomes mihi dedit cum ipsa mea lorica dimitto ad filio Berengario, in tali videlicet ratione ut ille donet et liberet ipsum alium suum cavallum in potestate de iamdictos meos manumissores et illi donent eum pro anima ad locum sepulture meę. Et super hec omnia persoluta terciam partem donent iamdictos manumissores meos de omnia que invenerint ex omnibus rebus meis mobilibus in vascula maiore vel minore sive in pannos vel in bestiis maiores vel minores sive

in pane et vino, tam de vetere quam de novo veniente, in quo melius viderint. Et ad Bernad Raimon numos II. Duas autem pars qui remanent, habeat coniux mea cum filio suo Berenger. Et hec omnia sicut superius est inserta quod dimitto ad coniux mea vel filiis meis in baiulia vel patrocínio fratris mei Geraldí.

Actum est hoc IIII° kalendas februarii, anno XVIII regni regis Philippi.

Sig+num Fulchonis, qui hoc testamentum rogavit scribere et firmavit et testes firmare rogavit.

Sig+num Guilia coniux eius. Sig+num Guilelmi Guifredi. Sig+num Berengari Riculfi. Sig+num Arnalli Fruiani. Sig+num Seniofredi Adalani. Sig+num Berengarii Fulchoni. Sig+num Berengarii Raimundi. Sig+num Poncii Seguini. Sig+num Bernadi Mironis.

Bernadus sacer, qui hoc testamentum scripsit, cum litteris rasis et emendatis, sub die et anno (*senyal*) quo supra.

1. *Espai de sis lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat. Restituïm el nom a partir de la signatura.* 2. *Segueix un espai de cinc lletres aproximadament, raspades.* 3. *En lloc d'ad.* 4. *Manca.* 5. *Manca.*

87

1078, gener. Senebué

Donació. *Sanç Ramires, rei d'Aragó, dóna a Gombau Ramon el puig de Castarlenes perquè hi construeixi un castell.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 12 (*olim* arm. 18 Saragossa, sac A, núm. 25), 310 × 272 mm. Estat de conservació regular a causa de la presència de cinc forats circulars de mida creixent, disposats en línia a la part central inferior del pergami.
- a LACARRA, *Documentos* (1), doc. 287.
- b LACARRA, *Documentos* (2), doc. 3.
- c LEDESMA, *Cartas de población*, doc. 3.
- d MATEU; MATEU, *Colección*, I, doc. 40; II, lám. 40.

(*Crismó*). In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Hec est cartam quam facio ego, Sancius, Dei gratia Aragonensium rex, vobis Gondbal Rramon de uno puio que vocitant Kasterlenas ut faciatis ibi castrum et populetis eum sicut melius potetis ad omnia vestra voluntate et ut abeatis [eum] ingenuum ad vestrum proprium alodem, vos et filii vestri seu generacio vestra, per secula cuncta. Et do vobis terminum ad hunc locum supranominatum Kasterlenas, quomodo terminarunt senior Sancio Acenarez de Petra Rova et

don Gielm Servi Dei et Gielm Isarn de Banabar et illos vicinos de Capella. In primo, per illa speluncca de illo Mulgone et descendit per illos lacs de valle que vocitant Spin Alba, et descendit per illu puio de subtus illa pardina de illa Gavarrosa et descendit per illu sarratu et per illa korte quod fuit de Ondisculo de Aquila Nido et descendit per illa valle quod est denante illa torre de Asna Mort et descendit per illa valle de Avellanosa usque ad illa trozita de illa via de Banabar, quod est ad rradice de illa kapeza de Galling; deinde revertit per illo campo de illa Mata de Torres et vadit ad illu puio de Serva et vadit per illa benda usque ad illu puio de Arball; deinde ascendit per illa via de illa serra et per illa korte quod fuit de Onderic; deinde vadit per illa media plana de vinea et per illa valle usque ad illa spelunca de Iuniz et deinde per illa valle usque ad illa spelunca de illo Mulgone supranominatu.¹ Hoc suprascriptum terminum simul cum illo puio iam supradictum concedo vobis ingenuo et libero ad vestrum proprium alodem vel ad cui vos dimittere volueritis, ad omni generacio vestra, per secula cuncta. Et illa dezima ut sit divisa per medium, illa medietate ad vestrum proprium alodem et illa alia medietate per fevum eam teneatis vos et omni generacio vestra per me [et] per generacio mea, per secula cuncta. Et si aliquis homo istam meam cartam voluerit disrumpere aut disrumperit, sit abstractus a comunione² Dei et omnium fidelum christianorum. Amen.

Facta carta ista era M C XVI, in mense ianuario, in villa que vocitant Seneuvie, regnante Domino Nostro Ihesu Christo et sub eius imperio, ego namque Sanctus, Dei gratia in Pampilona et Aragone et in Super Arvi seu in Ripa Curzia. Rex Adefonsus in Castella. Comes Ermengaudus Ermengaudus in Orgello. Episcopus Garsie [in Ia]cca. Episcopus Raimundus Dalmacius in Rrota. Senior Sancio Acenarez in Petra Rova. Infante Sancio Ranimiriz in Banabar. Don Gielm Servidi in Capella. Rodelan Remon in Laguarres.

Signum (*senyal*) Sancii*. ³* رسم بيطره ابن شانجه

Ego Galindo, scriptor, sub iussione domini mei regis hanc cartam scripsi et de manu mea hoc signum (*senyal*) feci.

1. tu afegit per sota la línia. 2. ccomunione al text. 3. rasam Bitruh ibn Xanjuh, equivalent a Signe de Pere, fill de Sanç. És la subscripció de l'infant Pere, futur Pere I d'Aragó. Agraïm la lectura, transcripció i traducció d'aquest antropònim al senyor Theodor Loïnaz i a la senyora Dolors Bramon, del Departament de Filologia Semítica de la Universitat de Barcelona.

1078, març, 4

Venda. *Guillem Gorner i la seva muller El-liarda venen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda la meitat d'unes vinyes a Monterols i una mujada de vinya als Vinyals, tot al territori de Barcelona, pel preu de tres-cents trenta-sis mancosos.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm 28 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm 1105), 205 × 329 mm. Bon estat de conservació malgrat un petit forat a la part central.

a   CONDE, *L'archivio*, doc. 29.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 165.— BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50. — AURELL, *Jalons*, p. 360. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 40.

In Christi nomine. Ego Guillelmus Guarnarii et uxori mea Elliardis femina venditores sumus vobis Ricardus Guillelmi et uxori tue Ermesindis femine emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis nostre vendimus vobis vineas hab ipsa terra ubi sunt fundatas. Et sunt ipsas vineas in territorio Barchinone civitate, in terminio de ipsos Vineales et de Monterolos. Advenit nobis iamdicta omnia per donacionem quas nobis fecit Bonuspari Stephano et per ullasque voces. Et affrontant ipsas vineas de ipsos Vinals de circi in via, de oriente in terra herema et in vineas Sancti Iusti et Sancti Petri cenobii, de meridie in vineas de vos emptores, de occiduo in torrent. Et affrontant ipsas vineas de Munterolos de circi in vineas que edificavit Ierbertus Bonpar, de aquilonis et de meridie atque occiduo in torrentos. Quantum istas affrontaciones includunt, sic vendimus vobis in iamdictas vineas et terra ubi sunt fundate, ipsa medietate ad integrum. Et c[e]terum¹ vendimus vobis in prefato terminio de ipsos Vinals unam modiatam vineę qui fuit Guifredus Iohannes cum illorum affrontacionibus et suis terminis, qui nobis advenit per nostra comparacione et per ullasque voces. Propter precium de suprascripta nostra² omnia mancosos CCCXXXVI³ auri monete vel penso Barchinone, quod vos emptores precium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus et nichil de ip[so] precio aput vos emptores non remansit. Et est manifestum. Prescripta quoque omnia que vobis vendimus, de nostrum iure in vestro tradimus dominium et potestatem hab omni integritatem, ut quiquit exinde facere vel iudicare volueritis, cum exios et regresios earum, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat, set componat aut nos componamus

vobis iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc IIII nonas⁴ marcii, anno XVIII regni regis Philipi.

Sig+num Guillelmus, Sig+num Elliardis femina, nos qui hista vendicione fecimus et firmamus et testes firmare rrogavimus.

Signum+ Riculphi* levitę. Signum+ Guilaberti* levitę. Signum+ Estephanus*. Sig+num Gerallus Quazragesima Intranter. Sig+num Bernardus Raimundi. Signum+ Guido* sacer. Signum+ Iohannis* presbiteri. Sig+num Drog Guarner. Signum+ Donucio* levite.

Signum+ Guillelmi sacer, qui hec scripsi, cum litteras superpositas in linea VI, et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. Manca. 2. nostra afegit a la interlínia. 3. Segueix un espai de dues lletres aproximadament raspat. 4. nononas al text.

89

1078, juny, 26

Donació. *Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, comtes de Barcelona, donen a Berenguer Gombau i a la seva dona Sança els castells d'Anglesola i Golsés.*

A [Original no localitzat.]

B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 174.]

C Trasllet de final del segle XII o principis del XIII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 41 (*olim* arm. 13 Cervera, sac B, núm. 117), 145 × 245 mm. Bon estat de conservació.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 165.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 109.

Sub¹ sacro sempiterni nomine Regis. Nos duo fratres comites Barchinonenses, Raimundus scilicet Berengarii ac Berengarius Raimundi, donatotes sumus vobis Berengario Gondebaldi et Santie tue uxori. Per hanc igitur nostre donationis scripturam ac potestatis munificentiam donamus vobis iamdictis castrum quod dicitur Angulariola cum omnibus his rebus que sunt infra et extra, sicut termini ambiunt et includunt, subterius adnotati, videlicet, terras cultas et heremas, cum pratis et fontibus, cum stagnis et montibus, cum aquis currentibus et earum dirivationibus, cum omnibus castris factis et faciendis et omnibus fortitudinibus² constructis et construendis, cum omnibus subsistentibus et cunctis accidentibus, cum universis ingressionibus et egressionibus, cum his omnibus

que ad usum pertinent hominibus et his que dici possunt quibuscumque vocibus, cum dirivatione ipsius aque, cum sua conclusione et integra discursione quam accipitis infra terminos Tarrege et adhuc melius potueritis accipere in omnibus nostre dominicature ut inde possitis orta et molendina construere, secundum vestrum vellem. Et similiter donamus vobis ipsos Golmers cum omnibus pertinentibus sibi quocumque modo, quia omnia dicta et dicenda genitor noster Raimundus Berengarii dederat vobis inculta et destructa et nunc iam a vobis aliqua earum videntur esse culta atque constructa. Sunt autem predicta omnia in comitatu Ausone, iuxta terminos Tarrege, et advenerunt nobis per voces genitoris nostri iamdicti sive per alias quascumque. Et habent hos terminos et ambitus undique ab orientali denique parte sunt termini predicti castri in medio strate per quam itur ab Urgello, sub ipso Mauro, usque ad aliam stratam qua itur publice de Tarrega ad Leridam et descendunt³ per eandem stratam per quam itur ad Leridam usque ad fossam Maurelli et per rivum qui dicitur Arenarum, et exeunt ab ipso rivo in directo et transeunt per rivum Curvum et pergunt usque ad ipsam Fontanellam et transeunt iuxta ipsam fontem contra meridiem per planum quod est super Mulieruciam usque ad Aquam Vivam, que est ultra Cidamundum, qui remanet intra dictum terminum et transeunt ab occidente per transversum per Almuniam Grossam usque ad terminum comitatus Urgelli et ascendunt per terminos eiusdem comitatus Urgelli. Ex parte circii usque ad terminos iamdicti Mauri et revertuntur iuxta terminos ipsius Mauri usque ad aquam que discurrit per Tarregam, et ascendunt per ripam ipsius aque a dicta circii parte usque ad eam stratam quam suprascriptimus primam. Hec autem predicta et subscripta omnia que supradicti termini ambiunt et circumeunt et que includi et circui possunt ab eis quocumque modo vel ordine, nos supradicti donatores et fratres, Barchinonenses comites, donamus vobis supradictis Berengario Gondebaldi et Santie, tue uxori, et tradimus in presenti ut nullo ab aliquo possint reppeti et de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad vestrum proprium alodium, cum ecclesiis factis et faciendis, cum decimis et primiciis et oblationibus universis. Et retinemus ibi in predictis omnibus solummodo comitivum nobis et successoribus nostris, ut alium seniore non eligatis neque eligere exinde valeatis. Et sicut suprascriptum est, predicta omnia vobis sinceriter donamus ac potentialiter confirmamus et de nostro in vestrum ius transfudimus ut, excepto hoc quod hic

desuper retinemus, quicquid volueritis exinde faciatis et liberam in nomine Domini potestatem habeatis.

Acta est denique hec scriptura donationis et spontanee confirmationis VI° kalendas iulii, X^o VIII° anno regni regis Philippi.

Sig+num Raimundus comes, (*senyal*) Berengarius + Raimundus comes, qui suprascriptam donationem fecimus et hanc scripturam fieri iussimus et lecta coram nobis audivimus auditamque laudavimus laudatamque firmavimus et cum hac scriptura in potestatem Berengarii et Santie supradictorum predicta omnia tradimus firmarique a subscriptis testibus nostra sponte ac voluntate rogavimus.

Sig+num Artalli Guadaldi. Sig+num Arnalli Guadalli. Sig+num Arnaldi Arlovini. Sig+num Olivarii Arnalli. Sig+num Bernardi Iohannis. Sig+num Guillelmi Guadalli. Sig+num Raimundi Guiffredi. Sig+num Umberti Iozberti de Talada.

Firmaverunt hanc cartam cum talibus signaculis et aliis his non similibus, Raimundus Guiffredi, Udalarudus de Melanno, Ugo Dalmacii, iudex Guillelmus, Pontius vicecomes et Martinus sacer, qui hoc scripsit rogatus die et anno quo supra.

1. C *comença*: Hoc est translatum fideliter translaturum. 2. *La primera u corregeix a*. 3. *s afegida a la interlínia*.

90

1078, agost, 10

Venda. *Rubén Bellit ven als esposos Ricard Guillem i Ermessenda una peça de terra situada al territori de Barcelona, als Vinyals, pel preu de cinquanta-sis mancusos.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 32 (*olim* arm. 121 de Montblanc, sac Maria, núm. 1014), 165 × 255 mm. Bon estat de conservació.
a CONDE, *L'archivio*, doc. 30.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50.

In Christi nomine. Ego Ruben Bellito venditor sum tibi Ricardi Guillelmi et uxori tue Ermesindis femina emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis mee vendo vobis peciam unam terre in territorio Barchinone, in termino de ipsos Vinals. Advenit mihi iamdicta terra per mea comparacione et per ullasque voces. Et affrontad pefatam peciam terre, de circi in vinea de me vinditori, de orient in terra qui fuit Ermengaudi Orucio, de meridie in via, de occiduo in vineas de vos emptoribus. Quantum istas affrontaciones includunt, sic vendo vobis iamdicta terra ad integrum propter

precium mancusos LVI auri vel penso Barchinone legitime pensatos, quod vos emptores precium mihi dedisti et ego venditor manibus meis recepi. Et est manifestum. Prescripta quoque omnia que tibi vendo, de meum iure in vestro trado dominium et potestatem ut quiquid exinde facere vel iudicare volueritis, cum exios et regresios earum, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si ego venditor aut aliquis homo sexus utriusque contra ista carta vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat, set componat aut ego componam tibi iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc IIII idus agusti, anno XVIII regni regis Philipi.

אני ראובן בר יוסף עשיתי מכירה זו הכתובה לעיל לדון ריקרד גיילם ולאשתו בשביל שמונה אוקיאות זהובים ממטבע השלטון [...] זו לכל זהוב וזהוב ופיסתי לחתומה בחמשה בשבת ושמונה ועשרים יוב <יום> לירח אב שנת שמונה מאות ושמונה ושלשים לבריאת עולם דוד בר יעקב נתנאל בר יהודה חזן.¹

Signum+ Guillelmus sacer, qui hec scripsi et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. Jo Rovèn, fill de mestre Jucef, he fet la venda damunt dita a Ricard Guillem i la seva muller per vuit unces d'or en moneda de la potestat [...] zuz per cada moneda d'or, i he consentit a signar-la dijous 28 del mes d'av de l'any [4]838 de la Creació del món [= *dijous, 9 d'agost de 1078*]. David, fill de mestre Jacob Natanael, fill del mestre Jafudà, hazzan. *Les vuit mil unces d'or són l'equivalent dels LVI mancusos del text llatí. El terme zuz pot voler dir 'argenç'. El hazzan era el capellà que presidia les cerimònies religioses.* Vegeu E. FELIU, «Quatre notes esparces sobre el judaisme medieval», *Tamid (Barcelona)*, 2 (1998-1999), p. 116. *Tant la transcripció del text llatí com l'edició i traducció de l'addició hebraica d'aquest document ja foren publicades, però amb importants errades, per Richard J. H. GOTTHEIL, «Some Spanish documents», Jewish Quarterly Review, Old Series, [Londres; Nova York], 16 (1904), pp. 706-707. Agraïm la lectura, transcripció, traducció i comentaris al Dr. Eduard Felu (e.p.d.).*

1078, setembre, 9

Donació. *Ermengol IV, comte d'Urgell, dona als comtes de Pallars Jussà, Ramon V i Valença, el castell de Biscarri, amb la condició que no reconeixin cap altre senyor sinó a ell i als seus successors.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 33 (*olim* arm. 16 Urgell, sac A, núm. 68), 240 × 322 mm. Bon estat de conservació malgrat algunes taques d'humitat.
- B [Còpia del final del segle XII perduda. *Liber feudorum maior*, f. 49.]
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 54.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 26. — AURELL, *Jalons*, p. 360.

In nomine Domini. Ego Ermengaudus, comes et marchio, donator sum vobis Raimundus comes et eius coniugem Valencia comitissa et filium eius Arnallum. Per hanc meę scriptura donacionis dono namque vobis ipsum castrum de Biscarri cum omnibus suis terminis et pertinenciis cunctis quod hodie habet vel habere debet et habebat in tempore Arnalli Mironis. Est autem prenominatum castrum in comitatu Urgellensi et habet affrontaciones predictum castrum de parte orientis in termines de castrum Taravalli, de meridie in termines de castrum Benavente vel in quallum Sancti Egidii, de occiduo in Gavete vel in Lagunuas, et ascendit per termines de castrum Lordani et de Castelione usque in Monte que dicunt Alto. Quantum inter istas affrontaciones includunt et circumeunt, sic dono vobis prenominatum castrum cum omnibus suis terminis et pertinenciis et usus, et cum exio et regresio, et cum pratis et pascuis, et silvis et garricis, et pascuis et aquis aquarum, cultum et eremum, totum ab integrum, et est manifestum. Ita ut non liceat vobis alium seniozem eligere de supradicto castro neque ad vos neque ad posterita vestra nisi me, Ermengudum, aut posterita mea. Quod vero predicto de meo iure in vestro trado dominio et potestate ad facere quodcumque volueritis ad vestrum proprium alodium.¹ Quod si ego donator aut nullus homo vel femina qui contra ista charta donacionis venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare set componat vobis in duplo cum omni suam melioracionem. Et in antea ista charta firma permaneat modo vel omnique tempore.

Que est hacta V idus septembris, anno X^o VIII° regis Philippi.

[Sig]+num² Ermengaudus, comes et marchio +, qui ista carta donacionis³ scribere iussi et per signum crucis manu propria eam firmavi et testes firmare feci.

[Sig]+num Mironi vicecomitis. [Sig]+num Guitardi Isarni. [Sig]+num Guillelmi Guitardi. [Sig]+num Arnalli Petri. [Sig]+num Guillelmi Arnalli. [Sig]+num Bertrandi Atonis. [Sig]+num Petrus Raimundi. [Sig]+num Mironi Guerreta. [Sig]+num Berengario Mironi. [Sig]+num Petrus Rodger.

Raimundus clericus, rogatus scripsit et (*senyal*), cum litteris intromissis in versso X^o ubi dicitur *ad proprium alodium vestrum*, die et anno que prefixo.

Wilielmus* iudex (*senyal*).

1. ad vestrum proprium alodium afegit a la interlínia.   2. Manca. Aquesta peculiaritat es repeteix en totes les subscripcions.   3. Segueix Christi MLXXVIII escrit per una altra mà al marge esquerre.

92

1078, setembre, 9

Definició. *Ermengol IV, comte d'Urgell, perdona els greuges que Ramon V, comte de Pallars Jussà, els seus fills i els seus homes li van fer a Sancto Helia, Trejuvell i Abella de la Conca durant el conflicte per la possessió dels castells de Llordà, Tost, Llimiana i Castellone superiore.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 34 (*olim* arm. 16 Urgell, sac N, núm. 177), 250 × 145 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 455-456.

Sciendum est cunctis hominibus qualiter altercatio fuit inter Reimundum, comitem Paliarenssem, et Ermengaudum, comitem Urgellensem, de aprensione castri Lordani et castri Tost et castri Liminnanaæ. Totas ipsas malefactas quas Remundus comes et filii eius et homines ipsius fecerunt in Sancto Helia et in Apilia et in Trasiuvello et in cunctis locis, totas definit Ermengaudus comes ad Remundum comitem et ad filios eius et ad homines ipsius et ad alios homines qui adiutores ei fuerunt et ad Ermengaudum nocuerunt per directam fidem, sine enganno. Et inde facio definitionem de Castellone superiore et de malisfactis quibus fuerunt factis per ipsud castrum. Totas ipsas malefactas et rancuras quas habet Ermengaudus¹ de Remundo comite de preliis, de homicidiis, de illo et de suis hominibus, totum facit definitionem et exvacuationem ut ille non possit rancurare, nec homines nec feminas per illum, per suum ingenium nec per suum consilium. Quod si ego Ermengaudus aut filius meus aut ullus ex propinquis meis hanc definitionem atque exvacuationem voluerit frangere, non potuisset hoc facere et centum quinquaginta libras auri persolvisset ad Remundum comitem aut² ad alios comites qui successionem eius habebunt in comitatu Paliarensis.

Actum est hec definitio V^o idus septembris, anno XVIII Philippi regis.

Ermengaudus comes +. Sig+num Mironis Guillelmi vicecomitis. Sig+num Petri Remundi de Erill. Sig+num Guitardi Isarni. Sig+num Guilelmi Fulconis. Et sunt visores et auditores Berenger

Mir de Muro et Guilelm Guitard et Guillelmi Arnall et Mir Guerreta et Pere Rodger et Arnall Pere.

Petrus sacerdos, qui hanc definitionem et exvacuationem³ scripsit (*senyal*).

1. *Segueix habet ratllat.*   2. *aut afegit a la interlínia.*   3. *x afegida a la interlínia.*

93

1078, setembre, 9

Donació. *Ermengol IV, comte d'Urgell, dona als comtes de Pallars Jus-sà, Ramon V i Valença, i al seu fill Arnau els castells de la Guàrdia d'Ares, Montanissell, Ósses i Malgrat de Noves, al comtat d'Urgell, amb la condició que, per aquests castells, no elegeixin cap més senyor que ell i els seus descendents.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 35 (*olim* arm. 24 Sobrarb, sac F, núm. 24), 205 × 290 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 28a-b.

a MIQUEL ROSELL, *Liber Feudorum*, I, doc. 53.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 456. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23.

Ut ita valeat donacio sicut et empcio. donacio vero qui per volumptatem facta fuerit, talem et equalem empcio plenam habeat roborem. Igitur, in Dei nomine, ego Ermengaudus, comes et marchio, donator sum vobis Raimundus comes et coniugi tue Valencia comitissa et filium eius Arnallum. Dono namque vobis ipsum castrum de Guardia et de Montanione et de Osass et de Malo Grato, cum eorum termines et pertinenciis cunctis et usus quod hodie habent et abere debent et habebant in te[m]pore¹ Arnallum Mironis. Et est hec omnia in comitatu Urgellensi. Et habent affrontaciones predicti castri cum prenominata omnia de parte orientis in flumen Segor vel in termino de Tost vel in Sussagarro, de meridie in Prada vel in Pino Lato, de occiduo in Inforchatos, de parte vero circi in ipsa Cirsera vel in Instablelo et descendit per ipsa Contrella et ascendit per ipsa ecclesia Sancti Ylarii et descendit usque in flumen Segor. Quantum inter istas affrontaciones includunt et isti termini ambiunt et circumeunt, sic dono vobis prenominatos castros cum predicta omnia cum eorum terminis supranominatis, et cum introitibus et exitibus eorum, cultum et eremum, silvis et garricis et pratis, pascuis et aquis aquarum, totum ab intecrum. Et est manifestum. Ita ut non liceat vobis alium seniozem eligere de supradictos castros neque ad vos

neque ad posterita vestra, nisi me Ermengaudum aut posterita mea. Quod vero predicto de meo iure in vestro trado dominio et potestate ad facere quodcumque volueritis ad vestrum proprium alodium.² Quod si ego donator aut nullus homo vel femina qui contra hanc carta donacionis inquietare voluerit, non hoc valeat vendicare set componat in duplo cum omni suam melioracionem. Et in antea ista carta firma permaneat modo vel omnique tempore.

Que est hacta V idus septembris, anno XVIII regis Philippi.

[Sig]+num³ Ermengaudus, comes et marchio +, qui ista carta donacionis iussi scribere et per crucem sicut soleo meam manum eam firmavi et testibus firmare rogavi.

[Sig]+num Mironi vicecomiti. [Sig]+num Guitardi Isarni. [Sig]+num Guillelmi Guitardi. [Sig]+num Arnalli Petri. [Sig]+num Guillelmi Arnalli. [Sig]+num Bertrandi Atonis. [Sig]+num Petrus Raimundi. [Sig]+num Mironi Guerreta. [Sig]+num Berengario Mironis. [Sig]+num Petrus Rodger.

Raimundus clericus, rogatus scripsit et (*senyal*), cum litteris intromissis in versso X^oIII^o ubi dicitur *ad proprium alodium*, die et anno que prefixo.

Wilielmus* iudex (*senyal*).

1. Manca 2. vestrum proprium alodium *afegit a la interlínia*. 3. Manca. *Aquesta peculiaritat es repeteix en totes les subscripcions.*

94

1078, novembre, 4

Venda. *Els esposos Guillem Salomó i Gerberga, Ramon Guillem i Bonafós i Oliver Guillem i Arsenda, i Gausbert Aventí venen a Ricard Guillem i la seva muller Ermessenda dues peces de terra situades al territori de Barcelona, al Cogoll Antic, al lloc anomenat Pontonals, pel preu de quatre-cents vint-i-quatre mancusos.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 36 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1123), 284 × 295 mm. Bon estat de conservació. a CONDE, *L'archivio*, doc. 31.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 116. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, pp. 40, 63.

In nomine Domini. Ego Guillelmi Salomoni et uxori mea Gerberga et Remon Guillelmo et uxori mea Bonifusso et Olivarii Guillelmi et uxori mea Arsindis femine et Gauceberti Aventini venditores sumus tibi Ricardo Guillelmi et uxori tue Ermessindis

femine emptoribus. Per hanc scripturam istius nostre venditionis vendimus vobis petias II terre in unum positas, quod habemus in territorio Barchinone super ipsum Cucullum Anticum, in loco vocitato ad ipsos Pontonals. Qui nobis advenit per genitorum et per decimum et per ullasque vocibus sive modis. Terminatur autem prefate terre, ab ortu solis in via et in alodio canonice Sancte Crucis Sancteque Eulalie, a meridiana quoque parte in alodio de vos emptores, de occiduo in torrente et in vestro alodio, a circeali vero parte terminantur in vineis Sancti Petri cenobii Puellarum. Quantum istas affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic vendimus vobis prefata terra propter pretium mancosos CCCCXXIII auri a penso monete Barchinone, quod vos emptores pretium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris accipimus nihilque ex predicto precio aput vos remansit sicut satis est manifestum. Quem vero predicta omnia que nos vobis vendimus, de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad vestrum plenissimum proprium absque ullius contrarietatis obstaculo, cum exiis et regressiis earum, ad fatiendum quicquid inde facere vel iudicare volueritis plenam potestatem ad vestrum alodium habeatis. Si vero nos venditores aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo venditionem hanc voluerimus infringere sive rescindere aut in aliquo dimovere, nil prosit, set componamus sive componant vobis predicta omnia in duplo cum omni sua melioratione. Et insuper maneat firmum et obtineat robur inconvulsum. Nos vero Gauceburtus Aventini et Remundo Guillelmi qui hanc venditionem facimus, advenit nobis per Bonifussum condam, unde iuditium obligatum tenemus; aliis vero advenit per genitorum et per comparisonem et per maternam et per decimum et per aliis quibus modis.

Quod factum est II nonas november, anno XVIII regni regis Philipi.

Sig+num Guillelmi Salomoni, Sig+num Gerberga, Sig+num Remon Guillelmi, Sig+num Olivarii Guillelmi, Sig+num Arsindis, Sig+num Gauceburti Aventini, nos qui hanc venditionem fecimus, firmamus et testes firmari rogavimus.

Sig+num Bernardo Raimundi. Signum+ Bernardo Udaldardi. Signum+ Remundi Bonefilii. Signum+ Reimundus* presbiter. Sig+num Motiono Bellittii. Signum+ Miro Guillelmi. Signum+ Estefanus*. Signum+ Mir*.

Signum+ Ioannis Reimundi, qui hoc scripsit die (*senyal*) et anno quo supra.

1079, gener, 18

Convinença. *Ricard Guillem dóna a Guillem Bonfill l'església de Santa Maria de Palau amb els delmes, primícies i oblacions, amb la condició que Guillem Bonfill sigui el seu vassall i li proporcioni un guerrer cada vegada que vagi a l'host.*

A   ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 37 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 842), 150 × 365 mm. Bon estat de conservació.

a   ALTURO, *Diplomatari de Polinyà*, doc. 56.

Hec est convenientia quam facit Guillelmus Bonifilii cum Richardo Guilielmi. Donat¹ prefatus Richardus prescripto Guillelmo ecclesiam Sancte Marie de Palatio cum suis decimis et primiciis atque oblacionibus et ceteris omnibus ad ecclesiam eandem quolibet modo sive tenore pertinentibus. Propter hoc quoque donum convenit prenominatus Guillelmus ut sit homo prescripti Richardi per directam fidem, sine ullo engan, et adiuvet eum cum mansione sua de Sancta Columba et cum universis que habet atque valeat illi contra cunctos homines et feminas seculi huius, excepto suo illius Guilielmi meliori seniore, contra quem, si Richardus predictus causam habuerit aut aliquid adversi, habebit predictus Guillelmus milites duos ad servicium prescripti Richardi per fidem, sine ullo engan, quandiu eidem Richardo necessari² fuerint. Item convenit prenominatus Guillelmus prescripto Richardo ut quotiens idem Richardus in expeditionem sive hostem perrexerit habeat sepedictus Guillelmus ad servicium prescripti Richardi militem unum cum suo conducto per directam fidem, sine ullo engan. Adiuvabit quoque ipse Guillelmus eundem Richardum tenere et habere atque defendere cuncta que idem Richardus hodie habet aut in futuro quocunque modo adquirit contra omnes homines et feminas vel hominem sive feminam per directam fidem, sine ullo engan, excepto suo illius Guillelmi meliori seniore, secundum quod superius scriptum est. Si autem cuncta hec superius scripta sunt predictus Guillelmus non attenderit et non adimpleverit predicto Richardo et filio illius post discessum eius, deveniat suprascripta ecclesia in adapertionem iamdicto Richardo solide atque delibere ad suam ipsius voluntatem, nullo contradicente.

Facta scriptura convenientiæ huius XV kalendas februarii, anno XVIII regni regis Philippi.

Sig+num Richardi Guillelmi, qui hoc donum fecit et firmavit atque testibus eam firmari rogavit. Sig+num Guillelmi Bonifilii,³

qui hanc convenientiam fecit et firmavit atque testibus eam firmari rogavit.

Sig+num Bernardi Guillelmi de Cheralt. Sig+num Reimundi Berengarii de Barberano. Sig+num Berengarii Bernardi. Sig+num Gerberti Athonis. Sig+num Fulconi Amalrici. Guilielmus Guifredi* (*senyal*). Reimundus Guifredi* (*senyal*).

Signum+ Ardenchus levite, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. *Segueix p sense cancel·lar.* 2. *La darrera i corregeix e.* 3. *La primera i corregeix e.*

96

1079, abril, 29

Notícia. *Narració de la troballa del cos del màrtir sant Cugat per mitjà d'un episodi de possessió diabòlica esdevingut al monestir.*

A [Pseudooriginal perdut.]

B Còpia en paper de finals del segle XIII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 38, 760 × 140 mm. Estat de conservació regular a causa d'un forat, que malmet una part petita del text, i d'algunes taques d'humitat.

a DOMÈNECH, *Historia general*, doc. 44.

b TAMAYO, *Martyrologium*, IV, pp. 813-815.

c RIUS, *El Cartulario*, II, doc. 695.

Cit. FLÓREZ, *España Sagrada*, XXIX, pp. 344-345, 500-504. — MOXÓ, *Memorias históricas*, 26, 35. — VILLANUEVA, *Viage literario*, XIX, p. 32.

L'escriptura, en dues tires de paper cosides, és de finals del segle XIII. Josep Rius Serra, que cita a favor de la seva opinió els Bolandistes i l'*España Sagrada* del pare Flórez, dubta de l'autenticitat del relat i posa de manifest el fet que de la "inventio" només se n'hagi conservat aquesta còpia tan tardana. Afegeix que sant Cugat no era en els segles X-XII un sant desconegut, sinó molt venerat, del qual alguns documents ja deien que el seu cos era al monestir. El text que transcrivim entre claudàtors s'ha tret de la transcripció de J. Rius Serra en la seva obra *Cartulario de "Sant Cugat" del Vallés* i correspon a la part il·legible a causa d'un forat.

Anno ab Incarnacione domini nostri Iesu Christi M° LXX IX°, era¹ M° C XVII, indiccione secunda, III° kalendas mai, inventio corporis beatissimi martiris Christi Cucuphatis, que facta est in cenobio ipsius, quod ab antiquis vocitatus est Octovianus, distans ab urbe Barchinona octavo miliario. Veniens quidam vir a partibus Yspanie in prephatam urbem Barchinone nomine Lazarus, cum audisset famam predicti cenobii gloriosissimi martiris Christi Cucuphatis adiit Andream, venerabilem abbatem eiusdem loci, et cum lacrimis eius amplectens vestigia devovit se monachum fieri

predicti monasterii. Quod primum rennuens, noluit assensum prebere. Tandem victus lacrimis eius et precibus cunctorumque bonorum hominum concilio fultus, adquevicit secumque duxit ad monasterium. Qui cum aliquot diebus ibi moraretur, contigit religiosissimum abbatem Rivipollensem in predicto cenobio advenire. Prephatus vero abbas Andreas, videns iamdicti hominis² assiduam humilitatem, una cum consilio fratrum et eiusdem abbatis habitum ei sancte religionis tradidit. Postmodum autem inter fratres humiliter consistens omnium bonorum invidus inimicus temperamentum ei sue calliditatis intulit. Peractis namque sancte Resurrectionis Dominice diebus, [adveniente] letaniarum die, feria II^a, que est ante Ascensionis Dominice [festum hor]a diei prima cum intentis precibus universi fratres pro defunctis su[ffragia offerrent]ur Deo, stans predictus Lazarus ante altare sancte Dei genit[ricis beatissime] virginis Marie, in eodem cenobio Deo consecratum, subito ar[r]epto³ a diabolo cecidit. Qui tremefacti fratres advenerunt ferentes s[anctum lign]um Dominice crucis, adiurantes eum per virtutem eiusdem preciosissimi ligni u[t ma]nifestaret eis qua ex causa presumpsisset eum arripere, noluitque [aliquid] dici. Hora [vero] eiusdem diei tertia atque VI^a iterum atque iterum vexatus d[iu per]mansit mutus. Vespertina vero sinaxin celebrantibus fratribus, iterum a [t]que iterum eum oppressit] demon. Predicti vero fratres venerunt ad eum ferentes secum vexillum Dominice Crucis et adiurantes eum per virtutem eiusdem ligni cum vi magna confessi sunt se esse duo inmundissimi demones, nominati unus Zenab alter vero dicebatur Ynt. Similiter etiam confessi sunt quem propter nimis maximam iram quam semper habebat occasionem invenissent introeundi in eum. Totam vero noctem insompnem ducentes fratres atque vigiliis ante venerabiles martires Cucuphatem et Severum simul facientes, assiduis precibus Domino rogaverunt ut dignaretur eis subvenire. In crastinum vero universi pro eo missas celebrantes et in magna tristitia permanentes cum iam ora diei esset ut in capitulum, more solito, cuncti fratres residerent et de eo quod acciderat mente consternati secum fabularentur, subito iterum arripuerunt eum demones. At illi consurgentes venerunt ad eum. Et inveniendes eum clausis oculis strictisque dentibus iacentem [in terra] ante beate Marie, intus in claustro ceperunt pro eo enixius psalmos⁴ et letanias Domino decantare. Cum magna autem veneracione et cum cereis et cum turibulis et incenso et aqua benedicta adduxerunt lignum Domini et beatissimum martirem atque pontificem Severum simulque et alium

gloriosum martirem qui ab antiquo vocitatus est martir occultus. Qui, ut venerunt, statim conturbati sunt demones. Et imponentes corpora sanctorum supradictorum super pectus vexati, clamare ceperunt demones quod duo montes magni starent super eos.⁵ Cumque interrogarentur a fratribus qui essent, illi demones ululando et in po[rcorum] similitudine nimium vociferando, diras voces emiserunt dicentes: «unus dicitur Cucuphas, alius vero Severus, martir atque pontifex». Ffratres non credentes, set e contrario illis [d]icentibus⁶ quia spiritus ille mendax esset, sicut et pater eius, et quia corpus gloriosi martiris Cucuphatis non esset ibi, iterum confessi sunt quod sanctus erat Cucuphas absque dubio, cuius corpus eos torquebat. Monachi ve[ro in eadem] dubietate adhuc permanentes, nimiumque eos acrius increp[antes, con]fessi sunt demones quod vere esset corpus beatissimi Cucuphatis quod super pectus vexati hominis tenebatur, set omnino non erat totus, quia caput eius in terra maiore que est Francia esset humatum. Cumque instanti animo predicti fratres cum lacrimis et precibus Dominum exorarentur ut pro sua clemencia dignaretur eis hostendere virtutum gloriosissimi eiusdem martiris, iterum clamantes demonia dixerunt quod unus ex eis, nomine Zenab, sanctissimus martir Christi Cucuphas eum exiret compelleret et se ibi stare non posse fatebatur, quia per ignem maximum eum exurens compelleret egredi. Et sic clamans et multum discerpens eum atque stridens dentibus et arescens cum magno fetore discessit et factus est homo velut mortuus. Et cum a fratribus interrogaretur quare taceret et nichil responderet, manifeste confessus est quod prefatus demon nomen Zenab inde esset expulsus per virtutem Dei et eiusdem meritis gloriosissimi martiris corporis Cucuphatis qui usque nunc vocabatur occultus, modo vero sine dubio esset manifeste patefactus. Tunc predicti fratres ceperunt ineffabiliter gratias Deo reddere, qui per sanctum suum martirem tali dignatus est servis suis ostendere prestita miracula. Demum vero fratres ceperunt interrogare alium demonem nomen Ynt, quare moram faceret in egrediendo. Tunc cepit clamare et dicere non se egressurum inde, nisi per reliquias sanctorum apostolorum Simonis et Iude. At ubi fratres cum magna veneracione illas attulissent, petiit demon ut eas illi adorari permitterent. Quas cum adoraret confessus est ex eis ignis ardens egredi qui eum combureret seque ante illas stare non posse, quia Simon et Iudas apostoli Dei iam alia vice eicerant eum ex quadam femina ultra mare. Sicque predicti fratres in precibus et meritis commorantes Dei virtute et precibus sanctorum

apostolorum sanatus est homo. Hanc igitur revelationem [beati] martiris Christi Cucuphatis agnoscentes, tantique patris glebam pre oculis semper habentes, scribere curavimus universis ecclesie katolice fidelibus, maxime autem Barchinonencium civibus, ut urbs inclita, que talem ac tantum meruit habere predicatorem, habeat nunc apud Deum piissimum intercessorem, quatenus ipsi et omnes qui eiusdem gloriosissimi martiris memoriam fecerint locumque eius simul et tumba devo[te] frequentaverint continuo precum suarum benignissimum consequerentur effectum. Auxiliante domino nostro Iesu Christo, qui martirem suum suscipiens in pace miraculis corruscare facit, cui sit⁷ honor et gloria, virtus, potestas per indeficientia secula seculorum. Amen.

Anno Christo nato bis quatuor atque trescenti fluxerunt anni Cucuphas palma decoratur.

1. *Segueix mil ratllat.* 2. *La segona i corregeix e.* 3. *Manca.* 4. *pslamos al text.* 5. *El text continua en el segon paper.* 6. *La segona i corregeix e.* 7. *Segueix s ratllada.*

97

1079, maig, 17

Proposta de repartiment. *Ramon Berenguer II proposa el repartiment general de béns i drets comtals entre ell i el seu germà Berenguer Ramon II.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 39 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 896), 810 × 240 mm. Bon estat de conservació.
a FITA, *Barcelona en 1079*, pp. 363-365.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 112. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 526. — CARRERAS CANDI, *Notas históricas*, p. 45. — JORDÀ, *Sant Pere*, p. 40. — KOSTO, *Making agreements*, p. 163. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 61.

Text escrit en dos pergamins cosits amb fil de cànem.

Hanc divisionem facit domnus Remundus comes cum magnatibus suis. Barchinonam vero diviserunt ita: dederunt ad unam partem Castrum Novum cum cellario et cortal¹ qui fuit patris eorum cum dua milia mancosos quod donet ille qui acceperit illum Bernardi Remundi alteri et omnes turre que sunt usque ad ipsum palatium comitalem in quibus abeat suum comitivum sicut pater eius abuit et habere debuit,² exceptus domos et turre et alodium³ Bernardi Guillelmi, qui fuerunt Bonisac. Unde Remundus comes donat commutationem comiti Berengario fratri suo de sua medietate quam ibi debet habere.

Et laudaverunt ut omnem dominicaturam quam habuit pater eorum et illam de Port et omnem alodium et domos et ortos et curtes Bernardi Remundi, que sunt de flumine Bisotii usque ad alveum Lubricati, exceptus alodium quod fuit patris uxoris Bernardi Remundi, dividant per medium, sicut eorum baiuli et boni homines Barchinone dividerunt et adhuc sunt divisuri.

Et dederunt ad Castrum Novum Barchinone⁴ et ad divisiones superius comprehensas Castrum Vetuli de ipsa Marcha⁵ cum⁶ suis terminis et pertinentiis et Olerdola, cum potestate et statica, et franchitiis et servitium et dominicaturas quas habent in prescripto termino, exceptus Turrem de Dela et Vallem Molis et alodios quod pater eorum emit in terminos ipsorum, hoc est,⁷ de Mir Od et de Mir Lup Sanz et de Rigual et de iudice et de uxore Sendredi⁸ Mironis, et Avinono et Curte Comital cum suis pertinentiis et Erapruniano, cum statica et potestate et dominicaturas quas comes ibi habet et habere debet et dominicatura de Almunia et de Gavano et de Bene Vivere et de Ortis Comitalibus et de Paleiano et de Garrosa, et franchitiis que sunt de Lubricato⁹ in antea, et dominicaturam de Dudizme¹⁰ et illam que est infra parrochiam Sancti Iusti de Verz et dominicaturas et pariliatas de Lubricato et ecclesiam Sancte Marie de Calles, cum decimis et primitiis et alodiis eius, et XXX porcos quos pater eorum solebat accipere infra terminum predicte ecclesie de franchedes pro suis receptionibus et Vila Maior, cum suis terminis et pertinentiis et cum quarta parte ecclesie Sancti Petri de Vila Maior et cum statica de ipso palatio qui¹¹ ibi est.

Et laudaverunt ut unus comes stet in palacio Barchinone ab octo diebus ante Pentecosten usque ad octo dies ante Natale Domini. Et alius stet ibi ab octo diebus ante Natale Domini usque ad octo dies ante Pentecosten, ita ut ec festivitas prima Pentecosten sit initium uius stationis.¹² Et laudaverunt ut quando unus ex predictis comitibus steterit in palacio infra prescriptum terminum alius stet in domibus Bernardi Reimundi et tunc teneat ipsum castrum de Port et omnem eius dominicaturam dividant per medium.¹³

Et dederunt ad unam partem Mosse Viasiano et Salomonis Baroni et Abraam Cavaler et Gemto cum suos fratres et Ruben Maior, Esdra, Salomonis, gener de Denato, Salamon Belesma, Dedenad, Bonnom Procastro, Mosse Nasfent, Bevenist, filium Vives, Poc, Iuda sartor, Vives Bocha de Oca, Iucef, cognatus

Bonavida, filiis Isac sutor, Bonnomen Espia, Vives Belad, Vidal, filium Barchinona, Bonisac, filium Barzele, Oreved,¹⁴ David, filium Mair, Isacabra, Cimsa femina, vidua mulier de Barzele, alia vidua mulier Bevenist.¹⁵

Actum est hoc VI° X^o kalendas iunii, anno X^o VIII° regni regis Philiphi.

Dederunt¹⁶ quoque ad aliam partem Castrum Vetulum Barchinone¹⁷ cum omnibus turribus que sunt contra mare et egressus illius¹⁸ usque ad cellarium quod fuit patris eorum et cellarium Bernardi Remundi, cum suis porticis et cortal et portam et introitus, in quibus abeat suum comitivum sicut pater eius habuit et habere debuit,¹⁹ exceptus turres et domos qui fuerunt Bernardi Remundi, in quibus unusquisque retinet suam staticam, cum castrum de Port. Et laudaverunt ut unus comes habeat staticam in palatio quod fuit patris eorum de octo diebus ante Pentecosten usque ad octo dies ante Natale Domini, ita ut ista festivitas Pentecosten prima sit initium huius stationis, et alius comes stet²⁰ in predicto palatio ab octo dies ante Natale Domini usque ad octo dies ante Pentecosten. Et eo tempore quando unus ex eis infra prescriptum terminum steterit in palatio, aliud stet in domibus Bernardi Remundi. Et tunc teneat castrum de Port, et ipsa dominicatura que pertinet ad predictum castrum dividant per medietatem cum suis pertinentiis. Et laudaverunt ut retineant sibi ambo fratres iusticias et emptiones et placitos²¹ et leddas et monetas auri et argenti et mandamentum et totum comitivum quod habent et habere debent in ipso mercato et in ipso ferregenal,²² exceptus solidos, castell[o]s et divisiones turrium que superius sunt comprehense et edificaciones forticium quod adhuc²³ sunt in ipsos prescriptos castellos et turres facturi.

Et dederunt ad Castrum Vetuli Barchinone et ad divisiones superius comprehensas castrum de Sancta Perpetua, cum potestate et statica et dominicaturam illius et Mont Agut et Pontons et Vilademager, cum eorum staticas et potestates et dominicaturas quas habent et abere debent in eorum terminis²⁴ et pertinentiis,²⁵ et Tamarit et Cubeles et Castelet, cum eorum staticas et potestates et cum terminis²⁶ et pertinentiis eorum et dominicaturas quas habent et abere debent in illorum terminis, et Turre de domnus Dele et Vallem Mollis cum eorum terminis et pertinentiis et cum omnes emptiones quas pater eorum, domnus Remundus, fecit in terminis²⁷ eorum,²⁸ hoc est de Mir Od et de Mir Lub Sanc et de Rigual et de iudice et de uxore Sendredi Mironis,²⁹ et Kabrera et Apiera,

cum eorum terminis et pertinentiis, et Terratiam et dominicaturam et staticam et potestatem, sicut pater eorum, domnus Remundus comes, tenebat et abebat et abere debebat in eius terminis et in Egera, et castrum de ipso Far et dominicatura de Cardedol et tres partes ecclesie Sancti Petri de Vila Maior, exceptus ipsam staticam.

Ad aliam partem dederunt Ahbraam Gros et Salomonis, frater Bonisac, Isac Mancip, Benjamin, Ruben Boc et Salomonem filio suo, Ab[raam]³⁰ cum suo filio, Salomon Cimento, Bevenist Bag, Salamon, filium de Denad, Bonavida Bonisac, avunculus, Mosse Bonet, Bevenist Samuel, Bonassol, Abraam Batentrot, David cum filio suo, Iuda Iucef, Bonavida Sento, Vives Gento, Belid, filio Ruben, Abraam cum suo fratre, Vives, filium David, Iucef Anacaç, mulier³¹ qui fuit Isac Ulemborsa, mulier de Iucef Lubricato.

1. ortal *escrit a sobre d'una raspadura.* 2. in quibus abeat suum comitivum sicut pater eius abuit et habere debuit *afegit a la interlínia.* 3. et alodium *afegit a la interlínia.* 4. Barchinone *afegit a la interlínia.* 5. de ipsa Marcha *afegit al marge esquerre.* 6. *Segueix static ratllat.* 7. ipsorum, hoc est *escrit a sobre d'una raspadura. Segueix* no hoc est de Lupo Santio et de Miro Otonis et de uxorem Sendredi Mironis et de Rigual Borrel *ratllat i de Mir Od ... de uxore Sendredi Mironis afegit a la interlínia.* 8. Sendredi *escrit a sobre d'una raspadura.* 9. *Segueixen aproximadament deu lletres afegides a la interlínia i ratllades.* 10. in antea, et dominicaturam de Dudiz *escrit a sobre d'una raspadura.* 11. *i corregeix em.* 12. ita ut ec festivitas prima Pentecosten sit inicium uius stationis *afegit a la interlínia.* 13. *Segueix un punt i a cap i un espai en blanc d'aproximadament quatre línies.* 14. *Segueix alia vidua filia Bevenist, David filium Mair, Isaac Abraam cim Cimsa femina ratllat* 15. *Segueix un punt i a cap i un espai en blanc d'aproximadament dues línies. A continuació segueix et laudaverunt ut unus comes i un punt i a cap i un espai en blanc d'aproximadament catorze línies.* 16. *A partir d'aquí el text continua en un altre pergami.* 17. Barchinone *afegit a la interlínia.* 18. contra mare et egressus illius *afegit a la interlínia.* 19. et cellarium Bernardi ... et habere debuit *afegit a la interlínia.* 20. *Segueix ab octo ratllat.* 21. et placitos *afegit a la interlínia.* 22. *Segueix et fer[i] ratllat i exceptus solidos afegit a la interlínia.* 23. huc *afegit a la interlínia.* 24. *La segona i corregeix o.* 25. *entiis afegit al marge esquerre.* 26. *t corregeix c.* 27. *La segona i corregeix o.* 28. eorum *escrit a sobre d'una raspadura. Segueix un espai d'aproximadament deu lletres raspat.* 29. hoc est de Mir ... Sendredi Mironis *afegit a la interlínia.* 30. *Manca.* 31. *m corregeix M.*

[c. 1079, maig, 17]

Proposta de repartiment. *Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, encarrega a una comissió d'experts el repartiment entre ell i el seu germà dels béns heretats del seu pare a la ciutat de Barcelona i al seu entorn.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3258 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac B, núm. 284), 310 × 265 mm. Bon estat de conservació.

Aquest document és molt semblant al document núm. 99, però menys complet; per això considerem que és una primera versió d'aquell. La data proposada correspon a la del repartiment general de béns entre els comtes Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II. Vegeu el document núm. 97.

Iussit dominus Remundus comes Remundo Gondeballi et Arnallo Gontarii et Gerallus Quaresma Intrante et Remundo Dalmatii ut dividissent omne alodium quod fuit patris eorum, et ita diviserunt:

Dederunt ad unam partem ipsam condaminam qui est infra duas estradas, qua[m] laborat Arnallo Gontarii cum ipsa Curte Comitale; et aliam condaminam qua[m] laborat Durandi Blandrici, qui fuit Guitardi Ananies; et ipsa terra qui fuit de Escubilarii, quem laborat Belesma; et ipsam condaminam qui est super ipsos Archos, iusta trileam Bernardi Remundi; et ipsam terram que fuerunt vineas heremas quas laborat Arnal Bernardi a quart, qui est iuxta alodium Bernardi Remon de Galifa. De domibus qui sunt subtus palatium comitalem, ipsas domos ubi habitat Iozbert et Arluvinus, pistor, qum ipso femoral qui est subtus ipsam coquinam comitalem; et unam domum que est ad portam palatii que fuit Bellus Homo, parador; et unam mansiunculam cum ipsum alodium qui est a Provinciana; et petiam unam terre quem laborat Guillelmo Salomonis.

De alodiis et domibus qui sunt in parroechiam Sancti Andree de Palumbario: ipsas domos et terram de Ermengod Iozfre cum eorum pertinentiis; et domos Mironis Salomonis cum suis pertinentiis; et domos et alodium quem Bernardus Remundi tenebat per fevum, ubi abitat Guitardi Iotono. Molendinos de Bisotio cum eorum pertinentiis qui ibi sunt aut erunt, abeant ambo fratres per medium et ambo construant et edificent. De ipsas vineas de Bisotii, damus ipsam medietatem qui sunt contra occidentem, iusta vineam Sancti Iacobi, sicut sunt divisas et signatas, a Bernardo Cug et frater eius Miro et Ermengaudo Iozfredi et aliis hominibus; et medietate modiatam I vinee qui est super ipsa strata, iusta vineas Bonefilii Petri, qui est condam, contra occidentem.

Et ipsos alodios de Port laboret eos ipsud qui steterit in castrum Porto per guarda, et fructus quod inde exierit dividant baiuli nostri per medium. De ipsos ferregenals qui sunt subtus Turres Ventuosas, que fuerunt Mironis Guadalli et de aliis, qui sunt subtus castrum Regumir, ubi fuerunt factas ipsas naves, damus ipsam partem qui est contra orientem.¹

Ad hanc partem damus de ipsas vineas modiatas X quod laborat Durandi Blandrici; et duas modiatas que sunt ad Serriano,

quem laborat Guitard Adalberti; et modiatas III et amplius que sunt ad Torterola, quem laborat Bernardo Bonefilii; et modiatam I que est a Ponto Cirzano,² quem laborat Galindo Nespla.

Ad aliam partem dederunt ipsam condaminam qui est iuxta ecclesiam Sancti Petri, qui fuit Amato Eldrici; et aliam condaminam qui fuit predicto Amato, que dicunt ad ipso Truiar; et ipsam condaminam qui fuit de Analeg Cestennier, quem laborat Guillem Lopard; et aliam condaminam que est ad Magoriam, qui fuit Gerrallo Compagni; et ipsam terram quem laborat Christiano Templa de Ocha, qui fuit Iozberti Aventini; et duas pecias terre qui sunt super ipsos mulinos de ipso Soler; et aliam petiam terre qui est ad ipsa Celada, iusta alodium Stefani Adalberti. De domibus qui sunt subtus palatium comitalem, damus unam domum ubi habitat Bernarda cum ipso femoral, quem tenet Iozfre presbiter; et domos ubi abitat Tetllindis; et domum de Guillem Manezeles.

De ipsos ferregenals qui sunt subtus Turres Ventosas et subtus Regumir, damus ipsam medietatem contra occidentem et unam mansiunculam qui fuit Lobet moler, iuxta cenia qui fuit Bonisac.

De alodiis et domibus qui sunt in parroechiam Sancti Andree de Palumbario, donant ipsas domos et terras et parielatas Dominico Casper; et domibus Bernardi Cug cum eorum pertinentiis; et medietatem de ipsos mulinos qui ibi sunt aut erunt, abeant ambo fratres per medium et ambo construant et edificent. De vineis eisdem Bisotii, damus ipsam medietatem qui est iuxta alveum Bisotii, sicut sunt divisas et signatas, a Bernardo Cug et frater eius Miro et Ermengod Iozfre et Guillem Mir et aliis hominibus; et medietatem modiatam I vinee qui est super ipsa strata, iuxta vineas qui fuerunt Bonefilii Petri, contra orientem.

De dominicaturas de Port, laboret eas ipsud qui steterit in castrum Port per guarda, tamen fructus quod inde exierit baiuli nostri per medium dividant; et unam mansiunculam qui est ad Serriano cum suis pertinentiis.

De³ ipsis vineis damus ad hanc partem modiatas III qui sunt ad curte de Ruben, quem laborat Ebrino et Gerberto; et modiatas V a Bederrida, quem laborat Stefanus Dominico; et iusta vineas Dagberti, modiatas II quem laborat Mironis Riculphi; et unam modiatam subtus ecclesiam de Serriano, quem laborat Isarnus Gerberti; et modiatam I et media quem laborat Venrel iusta vineam Stefani, monetarii; et modiatas III qui sunt a Monterols; et modiatas III quem laborat Olleamar de Merdantiano; et quarterades III quem laborat Raimundo Fruiani.

1. rie *corregeix* cci.   2. r *afegida a la interlínia*.   3. e *volada sobre la primera i de la paraula següent*.

99

[c. 1079, maig, 17]

Proposta de repartiment. *Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, encarrega a una comissió d'experts el repartiment entre ell i el seu germà dels béns heretats del seu pare a la ciutat de Barcelona i al seu entorn, així com dels homes de la ciutat.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 71. Document format per dos fulls de pergami, de mida desigual, cosits: 300 × 210 i 360 × 250 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes raspadures i de l'esvaniment de la tinta.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 113. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 688. — CARRERAS CANDI, *Ciutat*, p. 307. — BONNASSIE, *Catalunya*, II, pp. 278 i 287. — KOSTO, *Making agreements*, p. 163. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 62.

Aquest document és molt semblant al número 98, però més complet. Suposem que es tracta d'una ampliació i correcció d'aquell. La data proposada correspon a la del repartiment general de béns entre els comtes Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II. Vegeu el document núm. 97.

Iussit domnus Remundus comes Remundo Gondeballi et Arnallo Gontarii et Geraldus Quadragesima Intrante et Remundo Dalmatii ut dividissent alodium quod fuit patris eorum. Et diviserunt ita:

Ad unam partem dederunt ipsam condaminam qui est infra duas estradas quas laborat Arnallo Gontarii cum ipsa curte comitale et aliam condaminam quos laborat Durandi Blandrici, qui fuit Guitard Ananias. Et ipsa terra qui fuit de Escubiler quem laborat Bolesma. Et ipsa condamina qui est super Archos, iusta trileam Bernardi Remundi. Et ipsam terram, que fuerunt vineas eremas quas laborat Arnal Bernat a quart, qui est iuxta alodium Bernat Remon de Galifa. De domibus qui sunt subtus palatium comitalem, ipsos ubi abitat Iozbert et Arluvino, cum ipso femoral qui est subtus ipsam coquinam. Et unam domum qui est ad portam palatii, qui fuit de Bellushomo parador. Et unam mansiunculam cum ipsum alodium qui est a Provinciana. Et petiam I terre quem laborat Guillem Salomonis.

De alodiis et domibus qui sunt in parrochia Sancti Andree de Palumbario ipsas domos [et] terram de Ermengod Iozfre cum eorum pertinenciis et domibus, excep[tus ...]us.¹ Et domos Mironis Salomonis cum suis pertinenciis et domos et alodium quem

Bernardus Remundi tenebat per fevum ubi abitat Miro Iotono. Molendinos de Beusotio cum eorum pertinenciis qui ibi sunt aut erunt abeant ambo fratres per medium et ambo construant et edificent. De ipsas vineas de Bisotii damus ipsam medietatem, qui sunt contra occidentem, iusta vinea Sancti Iacobi, sicut sunt divisas et signatas a Bernardo Remundi et Ermengod Iozfre et Mir Ramon et Guillem et aliis bonis hominibus, et medietatem unam modiatam vineę qui est super ipsa strata, iuxta vineas Bonofilii Petri,² qui est condam, contra occidentem. Et ipsos alodios de Port laboret eos ipsud qui steterit in Port per guarda. Et fructus quod Deus ibi dederit dividant per medium. De ipsos ferregenals qui sunt subtus Turres Ventosas, que fuerunt Mironis Guadalli, et de aliis ferregenals qui sunt subtus Regumir, ubi fuerunt factas naves, ipsam medietatem qui est contra orientem.

De vineas damus ad hanc partem modiatas decem vinee quem laborat Durandi Blandrici et duas modiatas ad Serriano, quem laborat Guitard Adalberti, et modiatas III et amplius que sunt ad Corterola, quem laborat Bernard Bomfil, et modiatas I a Ponto Cirçano, quem laborat Galindo Nespla.

Aliud omnem alodium quod est extra divisionem, cum inventum fuerit, sit divisum in duas partes. Et accipiat baiulus domni Berengarii primus.³

Hanc divisionem fecit domnus Raimundus comes de ominibus Barchinone: Ad unam partem dedit Durandus Blandrici, Donnuc Mir, Mochon⁴ Beluc, Isarn Navarro, Guillem Bonuc, Stephanus moneder, Guillem Bonifilio moneder, Remon Esperaneu, Ermesendis Geral, Bernardus Oliba, Pere Samuel, Ramon Eldebert, Guillem Guiribert, Arbert Berenger, Guillem Seniofre,⁵ Bernard Bonifilio, Mir Pere, Gaucepert Aventino, Arnal Onofre, Ihonnanes Erumir, Ramon Seniofret, Ihoannes Durando, Guillem Tinel, domos Bompar Ricolphi, Bernard Ramon magister, Guillem Guifre, Mir Odo, Bernard Ihoannes, Hollomar de Merdancano, Seguino Belid, Bertran Arnal, Sancio Archimballo, Arlen Guido, Bonifilio Ademar, Guillem Camaion, Gerbert Caput Molsor, Bonifilio Amati, Ramon Ademar, Dagbert Bernard Torna Coies, Guitard Duran, Adalbert pilicer, filios Bonuc Tinel, Sendre presbiter, Ramon Guitard,⁶ Guillem Gondebal, Salamon Erumir Quarta Part, Sendre Quor, filio Bonifilio Latro, Pere Vives, Guillem Guitard, Guitar Bonuc, Crist[iano] Templa de Oca, Ihoannes Guitard, Ramon Galin, Guillem Biscbe, Vives Guitard, Guillem Ferran, Mir Erumir, Guisla

de ipso Forno,⁷ domos de Guillem Amad, Guifre Oliba, Venrello, domos Bernardi Raimundi de Archos, domos Sancti Laurenti, Mir Todaleg, Adalbert iudex, Guillem Ihoannis, domos Bernard de Camarasa, Ramon Malet, Guillem Amalrig, Mir Vaner, Ihoannis Duran, Vives Ramon, Gaucepert de Sancto Petro, Odger de Celata, Mir, mansover, domos qui fuerunt de Renard, domos sive uxor de Guifre Iohan, Poncio Enneg, Mir Giribert, domos de Bernard Elies, Ramon Poncii, Ademar Oreia, Bermon Cristoval, Ramon Erumir, Ramon Od, Andreu pilicer, Ihoannes Cebola, Bonifilio Ervig, Arluvino pistor, Pere Rodbert, pistor de molariis de Monte Iudaici, Guitard Oliba, Mir del Alcatarro, Ramon Lunes. Ad hanc vero partem de hominibus qui abitant infra civitatem: Bernard Udalard, et domos de vicecomes qui fuerunt de Dodçad, Ricolf poeta, Oliba Raimundi, Ramon de Subirads, Andrea, scabater, Bernard Guillem pilicer, [...] ⁸ Cheratu, Ermengaudus iudex, Dalmad Giribert, domos Guadalli Guillemi, Ihouan Muiad,⁹ Suier cabater, Arbert faber, Vives Guadal, domos de Pere Brener, Compagno, Pere Arnal, domos qui fuerunt Ihoannes caputschole, Sendre Pere, Mir Guilabert, Marcuc, Geral Alaman, Guilabert Amad,¹⁰ porter, Guillem Bonifilio, Mir Mir, Guillem Bonifilio clericus, Ermeniards Mor, Pere de Bagnarias, Guadal, Ramon Porcel, Bonifilio Ramon, Elliards, Renard Bovet, Bernard Gondebal, domos de Bocha Devina, Ramon Sanla, Ermessen, Ponc Cab de Oca, Guillem Oliba, Arnal Ramon, domos de Sancti Sebastiani, Ramon forner.

Ad hanc quoque partem dedit de alodiis qui fuerunt patris eius ipsam condaminam qui est iuxta ecclesiam Sancti Petri, qui fuit Amato Eldrici. Et aliam qui similiter fuit Amato Eldrici, que vocant ad ipso Truiar. Et ipsam condaminam qui fuit de Annaleg Scestenier, quem modo laborat Guillem Lopard, et aliam condaminam qui est ad Mogoriam, qui fuit de Geral Compagno, et ipsam terram quem laborat Cristiano Templa de Oca, que fuit de Gauceperto Aventino, et duas pecias terre que sunt super ipsos mulinos de Soler, et aliam peciam terre que est ad ipsa Celata, iuxta alodium Stephani Adalberti. De domibus qui sunt subtus palacium comitalem, ad hanc partem, domos quas tenet Bernarda cum ipso femorali quem tenet Gaucefredus presbiter, et domos de Tedlen et de Guitard, porter, et Guillem, cabater. Unam domum que est ad portam palacii, quem pater noster dedit ad unum scutarium, serviat eam ambobus fratres. De alodiis et domibus que sunt in parrochiam Sancti Andree de Palumbario, ipsam domum et terram et pariliatas quem tenet Dominico Casper. Et domibus

Bernardi Remundi Cuq cum earum pertinentiis, exceptus vineis et ipsam aquam et molendinos qui ibi sunt aut erunt abeant ambo fratres per medium.

De dominicaturas ipsas de Port est laborationem de ipsa guarda qui ibi habitat. Et ibi habemus staticam, ipsum espletum quod inde exierit dividant baiuli nostri per medium. De ipsos ferragenals qui sunt subtus Turres Ventoses, qui fuerunt Mironis Guadalli, dividant baiuli nostri per medium et accipiat baiulus domni Berengarii comiti primus.¹¹

Ad ahnc¹² vero partem dedit iamdictus comes ipsas domos qui fuerunt Bernardus Raimundi, qui sunt ante ecclesiam Sancti Michaelis, ex petra et calce constructas, usque ad ortum. Et ipsas domos ubi abitat Amad pistor. Et domos qui fuerunt Ramon de Machic, cum ipso cortal qui fuit Adalberti iudicis, simul cum ipsa trilea, exceptus hoc quod fuit Poncius Olibani. Et domos que fuerunt Adroarii. Et domos et ortum quem tenet Guillelmus Seniofredi. Et domibus et ortum quem tenet Vives Leu. Et medietatem de ipso ort de Salvador contra occidentem. Et medietatem de ipso ort qui est subtus turres iamdicti Bernardi, qui est contra mare, cum introitibus et egressiis illius. Et medietatem de ipsa trilea dels Arcos, contra civitatem, cum domos ubi abitat Galindus, cum introitibus et egressibus illius.

De aliis alodiis ipsam condaminam de ipsa Buada, cum ipsa terra et domo de Sancta Maria de ipso Pino. Et ambos ipsos ferragenals qui sunt subtus viam que vadit ad Sancti Pauli. Et aliam condaminam que est ad Genestar, super ipsas domos et strata Francessa, quem fuit Mironis Guadalli et de Remon Cheruz et de Bonfil Sunier, sicut continet de ipsa strata qui pergit ad Serriano usque in ipso aren qui discurrit tempore pluviarum de Ariga. Et ipsa conamina qui fuit Guifre Maior et de Bernard Madaref, sicut continet de ipso aren de Ariga usque in strata qui vadit ad Sanctum Cucufatem, et de ipso margine qui est super ipsa era,¹³ ubi modo sunt ipsas garberas, usque in strata antiqua qui vadit per Genestar. Et¹⁴ alodium que fuit Comalera usque in alodium de Abram Gros et de Vives Bocha de Ocha, sicut continet de ipsa strata qui pergit ad Sanctum Gervasium, usque in iamdicto aren de Ariga que vocatur Duos Rivos, cum ipsas vineas qui infra istum terminum sunt. Et cum ipsum alodium quem laborat Arnal Onofret, quem fuit Sendre Fels, exceptus vineas¹⁵ et ipsum alodium quod laborat Arnal Onofret. Et ipsas vineas que fuerunt Sendret Fels [...]¹⁶ propter pignus de Remon Ananrici,

ut qui eum abuerit, donet predicto Remundo ipsum avere quod acomanda [...]¹⁷ a Arna[ud] Remon propter pignus de ipsa Celada. De alodiis de Bagneolis ipsas domos ubi abitat Mir Gerbert cum earum pertinentiis et alodium quod fuit Pere Poia, sicut continet ipsa via qui pergit de domum Remundi Guitardi [...]agat¹⁸ per [ip] so rog[er] usque ad domos Guillelmi Ermemiri et de alodium de canonica usque ad ipsa strata et alodium Geribert.¹⁹

1. *Espai de quatre lletres aproximadament, il·legible a causa d'una taca de tinta.*
 2. *Bonofilii Petri afegit a la interlínia, volat a Gerbertus Mironis ratllat.* 3. *El text continua a l'altre pergami.* 4. *h afegida a la interlínia.* 5. *Segueix Mi ratllat.*
 6. *Segueixen dotze lletres aproximadament ratllades.* 7. *Segueixen deu lletres aproximadament ratllades.* 8. *Espai de quatre lletres aproximadament, il·legible a causa d'una raspadura en el pergami.* 9. *m afegida a la interlínia, volada a dues lletres ratllades.* 10. *Segueix Bonifilio ratllat.* 11. *De ipsos ferragenals... Berengarii comiti primus escrit per una altra mà.* 12. *En lloc d'hanc. Hem deixat la forma original perquè és habitual en els documents d'aquesta època.* 13. *Segueix usque ratllat.*
 14. *Segueix omnem ratllat.* 15. *Segueix alodios de Ba [...] ad hanc partem ratllat.* 16. *Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta.* 17. *Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta.* 18. *Espai de tres lletres aproximadament, il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta.* 19. *et ipsum alodium quod laborat Arnal Onofret... usque ad ipsa strata et alodium Geribert escrit per una altra mà.*

100

[c. 1079, maig, 17]

Relació de persones. *Relació dels jueus corresponents a una de les parts en el repartiment fet entre els comtes de Barcelona Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3437, 115 × 93 mm. Bon estat de conservació malgrat l'esvaniment de la tinta en alguns punts.

Aquesta llista sembla un esborrany d'una part de la relació de jueus que apareix en el document núm. 97. La data proposada correspon a aquest mateix document, que descriu el repartiment general de béns dut a terme entre els comtes.

Abram Gros et Salomo, frater Bonisac. Isac Mancip. Beniamin. Ruben Boc et Salomon, suo filio. Ab[ram] cum suo filio. Salomon Cimento. Bevenist Ba[g], Salomon, filius de Denad. Bonavida Bonisac, avunculus eius. Mosse Bonet de Narbona.¹ Bevenist Samuel. Bonacol. Abram Botentrot. David et² suo filio. Iuda Iucef. Bonavida Sento. Vives Gento. Belid, filio Ruben. Abram,³ suo fratre. Vives, filium David. Iucef Annacaz. Mulier Isac Ulemborsa. Mulier Iucef Lubricat.

Mascard Bonet de Narbona. Mudafem. Mosse Iucef. Isti sunt comune.

1. de Narbona *afegit a la interlínia.* 2. et *afegit a la interlínia.* 3. *Segueix cum raillat.*

101

1079, maig, 31

Convinença. *Guerau Ramon, la seva cunyada Guilla i el fill d'aquesta, Berenguer Folc, encomanen a Bernat Amat el castell d'Albió amb els seus delmes, drets de justícia i taxes sobre successions i vendes, amb la condició que, al seu torn, l'encomani a un cavaller que el tingui al seu servei.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 40, 295 × 150 mm. Estat de conservació regular a causa d'un forat a la part inferior del document que impossibilita la lectura d'algunes paraules de les quatre línies finals, just abans de les subscripcions.

Hec est convenientia qui est facta inter Bernardus Amatus et Geirallus Reimundi et Guille, cognata sua, et Berengarius Fulchoni, filius iamdictae Guilla. Comandant namque isti supranominati ad suprascriptum Bernard ipsum kastrum Albioni et donant ei ipsas decimas qui exinde exierint ex pertinentia de iamdicto chastro. Et insuper donant ei terciam partem de ipsos placitos vel de ipsas mardones sive de ipsos lexivos vel de ipsos tercs; de vendas terciam partem qui ad iamdictum chastrum exierint. Et hec suprascripta donacio donant ei suprascripti donatores ad supranominatus Bernardus, tali modo vel conventu ut fuit eis lur omo commandato per cuncta tempora de iamdictus Geirallus vel Guilla¹ sive Berengarius. Et convenit eis ut donet iamdictum chastrum cum suprascriptas decimas ad unum chavallarium ad illorum laudamentum de iamdictus Geirallus et Guille et Berengarius, ut ipsum iamdictum militem teneat iamdictum chastrum cum suprascriptum fevo ad servicium de suprascriptis seniores vel de suprascriptum Bernardus. Et abead iamdictus Bernardus de decimis de iamdicto castro quintam partem in sua dominatura. Et abeat suprascriptus Bernardus in homines paiensis qui fuerant in iamdicto chastro Albioni alauders districtum et mandamentum. Et ipso chastellano qui iamdictum chastrum tenra in servicium vel voluptatem de suprascripti donatores. Et convenit iamdictus Bernardus ad suprascriptus Geirallus et Guille et Berengarius iamdicto ut ipsum iamdictum chastrum Albioni cum suis terminis vel suis pertinentiis lur hen sia ad ajudar, ad tenere et ad defendere contra cunctos homines vel feminas per fide, sine ullum ingenium.

Et hoc faciat et adtendat per cuncta tempora dum vivit. Et si inter Geirall et Guilla sive Berengarius isti suprascripti donatores fuerit horta contencio inter illos de iamdicto chastro sive de alaudia vel de aliqua causa ad iamdictum kastrum pertinentia, fiat² adiutor iamdictus Bernard ad unusquisque de suum directum per fide, sine ingannum, et faciat iamdictus Bernardus ad suprascriptos Geirall et Guille et Berengarius fidelitate iurata ad unusquisque de suum directum ad illos qui demannaran. Et si obierit iamdictus Bernardus ex hoc seculo sine infante de legitimo coniugii qui poscat tenere et servire iamdicto chastro et iamdicto fevo sicut superius insertum est, siat illis in ad[...]³ sine querelante ad iamdicto Geirallo et Guilla sive Bereng[ario ...]⁴ decimas iamdictas cum alio fevo non requirat Bernard iamdicto [...]o⁵ veniente et alio precedente fuit datum et establid sicut sup[erius ...]⁶ ad laudamentum et voluntatem de supradicto Geirallo et [Guilla et]⁷ Berengario.

Sig+num Geirallus. Sig+num Guilla. Sig+num Berengarius. Sig+num Bernardus Amat, qui ista convenientia fecit et firmavit.

Sig+num Arnal Fruiani. Sig+num Ermengaudus. Sig+num Guillelm Iovan.

Actum est hoc d[i]e⁸ II kalendas iunii, anno VIII° X^o regni Philipi regis.

Bernardus sacerdote, qui scripsit et die et anno (*senyal*) quo supra.

1. a *corregeix* e 2. *Segueix l sense cancel·lar.* 3. *Espai de nou lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.* 4. *Espai de sis lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.* 5. *Espai de dotze lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.* 6. *Espai de deu lletres aproximadament, il·legible a causa d'un forat.* 7. *Espai il·legible a causa d'un forat.* 8. *Manca.*

102

1079, setembre, 14

Jurament de fidelitat. *Guerau Alemany de Cervelló jura fidelitat a Berenguer Sunifred de Lluçà, bisbe de Vic, i promet donar-li la potestat dels castells de Miralles, Tous i Revell sempre que li demani.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 43a, 100 × 375 mm. Bon estat de conservació.

C [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 297.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 269.

Document escrit en el mateix pergami on estan copiats dos textos més. Vegeu els documents núms. 32 i 33.

Iuro ego Geraldus Alamanni manibus meis propriis ad te domnum Berengarium, ausonensem episcopum, quod ab hac hora et deinceps fidelis ero tibi per directam fidem, sine engan, sicut homo debet esse suo meliori¹ seniori. Et ab hac hora et deinceps no-t dedebré te, predictum episcopum, de tua vita neque de tuis membris que in corpore tuo se tenent neque de ipso episcopatu Sancti Petri Ausonensis sedis sive de omnibus suis directis neque de omni tuo alio honore quem hodie habes et in antea adquisiturus es, Deo dante, per meum consilium. Et dabo tibi potestatem de ipsis castris de Miralies et de Tous et de Revel per quantas vices tu mihi demandaveris per te ipsum aut per tuum nuncium vel nuncios, sine tuo engan. Et comunir et audir no me devedaré et ipsos nuncios aut nuncium vel ipsi qui me inde commonuerint regardum non habebunt ibi. Et adiutor ero tibi ad tenere et ad habere et defendere et guerreiare predicta omnia contra cunctos homines vel feminas qui tulerint aut tollere voluerint tibi ea vel aliquid de predictis omnibus. Et ipsum adiutorium faciam tibi sine engan. Per Deum et hec sancta.

Actum est hoc XVIII kalendas octobris, XX anno Phillipi regis.

1. *Segueix un espai de tres lletres, aproximadament, raspades.*

103

1079, setembre

Encomanament. *Ramon V, comte de Pallars Jussà, i la seva esposa, la comtessa Valença, encomanen a Guilamany Hug el castell de Talarn i el congost fortificat de Susterris i li donen en feu la meitat de la parròquia de Talarn. A canvi Guilamany Hug es farà home soliu dels comtes i els donarà la potestat del castell.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 42a (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 289), 500 × 260 mm. Bon estat de conservació.

C Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 32a-b.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 72.

Document escrit en el mateix pergami on hi ha copiats tres documents més. Vegeu els documents núms. 104, 109 i 110. Aquests documents estan escrits a línia tirada; el seu text, però, està distribuït en quatre columnes.

In Dei nomine. Hec est convenientia que est facta inter Raimundo comite et Valentia comitissa et Gilaman Ug, que comandat ad eum Raimundo comite et Valentia comitissa ipso castro de

Talarn et donant ad eum ipso fevo apud indominicaturam ipsa medietate de ipsa parrochia sine hoc qui fuit indominicatura de Remon Mir et de sua matre et sine hoc qui fuit de Berengario Miro. Et per hoc convenit Ginaman a Reimundo comite et a Valentia comitissa que siat suum solidum et faciat ad eos hostes et cavalcadas et placitos et cunctos servicios quomodo homo debet facere ad suum solidum seniore. Et abeat Ginaman in ipso castro uno admiramento de ipsos homines et medietate de ipsos placitos, exceptas ipsas dominicaturas qui fuit de Berengario Miro et de Remon Mir et de sua matre. Et per hoc guardet Ginaman ipso castro de Talarn et ipso balzo de Sots Terras; et fiat Gi[na]man¹ si alterum de cavalleros per hoc. Et faciat fidelitatem a Remundo comite et a Valentia comitissa secundum illorum voluntatem. Et faciat per ipso castro seniore qualem Reimundus comes ad illum mandaverit. Et convenit Ginaman² que donet potestatem de ipso castro de Talarn a Reimundo comite et a Valentia comitissa per totas vices que illi demandaverint aut requisierint per semetipsos aut per suos missos. Et de ipsas fortizas de Sots Terras faciat similiter. Et si Reimundo comite mors venerit, sic teneat et adtendat ista convenientia suprascripta a Valencia comitissa et ad suos filios aut filias cui Reimundus comes dimiserit aut dubitaverit. Et faciat ad eos ipso sacramento et donet ad eos potestatem de ipso castro de Talarn per directa fide, sine illorum egan.

Facta ista convenientia in mense septembris, anno XX° regnante Philippo rege.

+ Reimundo comite. + Valentia comitissa. + Ginaman Huc.
+ Remon Petro. + Remon Girbet. + Guarmon Guarmon.³

1. Manca. 2. nam *corregeix* man. 3. Manca la clausura. Cal pensar que aquest document, com els altres tres que estan copiats en el mateix pergami, hauria estat clausurat pel clergue Ramon.

1079, desembre, 5

Encomanament. *Ramon V, comte de Pallars Jussà, i la seva esposa, la comtessa Valença, encomanen a Guillem Folc de Galliner el castlà Oliver Bernat juntament amb el castell de Talarn i el congost fortificat de Susterris, a més li donen en feu la vuitena part de la parròquia de Talarn i dels seus plets. A canvi, Guillem Folc promet tenir-ho per Sunyer Ramon, salvada la fidelitat deguda als*

comtes; promet també que serà home soliu d'aquests i els donarà la potestat dels castells de Talarn i Llimiana i del congost de Susteris sempre que la hi demanin.

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 42d (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 289), 500 × 260 mm. Bon estat de conservació.

C Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 32b-d.
a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 73.

Document escrit en el mateix pergami on hi ha copiats tres documents més. Vegeu els documents núms. 103, 109 i 110. Aquests documents estan escrits a línia tirada; el seu text, però, està distribuït en quatre columnes.

In Dei nomine. Hec est convenientia que faciunt Raimundus comes et Valencia comitissa apud Guillelmo Folcho. Comandat iamdicto comite vel comitissa ad predicto Guillelmo, Olivero Bernardo apud ipsum castrum de Talarno et cum ipsas speluncas de Sots Terras. Ita ut sit suo homine comendatus predicto Olivero de iamdicto Guillelmo, et que donet potestatem ad illum per totas vices de¹ ipso castro et de ipsas spelunchas. Et donant per fevum iamdictus comes et comitissa ad predicto Guillelmo ad suam dominicaturam ipsam octavam partem de ipsa parrochia que vadit ad graner et octavam partem de ipsos placitos, exceptus hoc de ipsos homines qui fuerunt de Berenger Mir et extra ipsos homines quos tenebant in dominico Gidards et Ramon Mir et exceptis homicidiis et adulteriis et assinas. Et donant ei uno admiramento de ipsos homines sine ipsos qui fuerunt de Berenger. Et dividant eum per medietatem ipsum servicium inter Sugnario Raimundo et iamdicto Guillelmo. Et illi ambo faciant guardare omni tempore de die et nocte ipsam unam speluncam de Sots Terras. Et per ista omnia iamdicta convenit iamdicto Guillelmo ad predictos suos seniores quod sit homine comendatus de Sugnario Raimundo. Et apprehendat ipse Guillelmus hec omnia per suam manum, salva fidelitate de illo comite et comitissa. Et iterum convenit iamdictus Guillelmus ad predicto comite et comitissa quod sit eorum homine comendatus et illorum solidus et faciat ad illos fidelitatem et sacramentum secundum illorum voluntatem. Et per omnes vices quas illi voluerint et requisierint donet ad illos potestatem de ipso castro de Talarn et de ipsas speluncas de Sots Terras et de ipso castro de Liminiana; et faciat ad illos hostes et cavalcadas et placitos et cunctos servicios quos homo debet facere ad suum meliorem et solidum seniore omni tempore, sine ullo malo ingenio. Convenit autem iamdicto Guillelmo ad comite et comitissa quod si obierit

iamdicto Sugnario aut ullo modo venerit de eo in obertura, quod faciat aliud seniore per Talarn et Sots Terras secundum voluntatem et mandamentum de predictos comite et comitissa. Et si ullo modo etiam venerit in obertura de Oliver aliud castellanum que mitant comes et comitissa in Talarn et in Sots Terras sit homine comendatus de iamdicto Guillelmo et donet potestatem per totas vices ad illum de ipsos castros iamdictos. Si autem mors advenerit ad predictos comite et comitissa convenit iamdictus Guillelmus quod similiter teneat et adtendat ista convenientia predicta ad eius filium aut fliabus aut ad illum cui illi dubitaverint aut dimiserint predictos castros Talarn et Sots Terras. Et faciat ad illum aut ad illos similiter fidelitatem per fidem, sine enganno. Et donet ad illum aut ad illos similiter potestatem de supradictos castros sine enganno et sine ullo lucro.

Actum est hoc nonas decembris, anno XX regis Philippi.

+ Raimundus comes, + Valentia comitissa, + Guillelmo Fulcho, qui hanc convenienciam fecimus et firmavimus et ad testibus firmare fecimus.

+ Raimundi Giberti. + Arnallo Sanlla. + Bere[n]ger² Madex.

Raimundus clericus rogatus scripsit sub die (*senyal*) et anno que prefixo.

1. de *corregeix* qui. 2. *Manca*.

105

1079, desembre, 21

Infeudació. *Ramon V i Valença, comtes de Pallars Jussà, fan una convenença amb Guitard Guillem de Meià i la seva esposa Guilla per la qual acorden que tindran per ells el castell i la vila de Llimiana. Aquest castell i vila els tindrà, al seu torn, Guillem Folc per Guitard Guillem i Guilla, amb qui farà convenença i jurarà fidelitat. També es preveu que en cas que faltés Ramon Brocard, castlà de Llimiana, Guitard Guillem i Guilla el substituirien per un altre que s'hauria d'encomanar a Guillem Folc.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 44 (*olim* arm. 3 Lleida, sac B, núm. 88), 350 × 80 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, ff. 45d-46b.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 119.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, pp. 89, 92.

In Dei nomine. Hec est conveniencia que faciunt Raimundus comes et Valencia comitissa aput Guitardi Guillelmi de Midiano et eius coniugem Guilia de ipsum castrum de Liminiana et de ipsam villam, quod habeant predictus Guitardus et suam coniugem predicta predictum castrum et villam per manum et per fevum de supradictos suos seniores. Et quod habeat Guillelmus Fulcho¹ iamdictum castrum et villam per manum de predicto Guitardo et de eius coniux predicta sub tali modo sicut Alamanius hoc tenebat et abebat per Guitardo iamdicto; et Guillelmus Fulchoni iamdictus faciat ad prefato Guitardo et suam coniugem convenienciam et fidelitatem, ita sicut Alamanius fecit ad diem quando accaptavit Liminiana. Et si venerit ullo modo in obertura de predicto Guillelmo alium comitorem qui tenuerit Liminiana per Guitardo² iamdicto et per suam coniugem, sit ibi omni te[m]pore³ ad consilium et mandamentum de supradicto comite et comitissa et teneat ipsam dominicaturam quod Guillelmus tenet et siat de comitatu Paliarensis. Si autem in obertura venerit ullo modo de Remundo Brocardo, alium castellanum mittant in supradicto castro et villa prefatus Guitardus et eius coniux ad illorum mandamentum et voluntatem. Et ipsum castellanum sit de comitatu Paliarensis et sit homine commendatus et solidus de supradicto Guillelmo et de eum comitorem qui tenuerit Liminiana. Et in hostes de comite Urgello arberg[ent] ipsos castellanos de Liminiana aput Guitardo⁴ iamdicto et cum suo filio qui tenuerit Liminiana. Et Guitardus iamdictus convenit eciam ut in ostes de comite Urgello arberget omni tempore ille et⁵ suo filio qui tenuerit Liminiana aput comite Raimundo et cum suo filio qui tenuerit Liminiana.

Actum est hoc XII kalendas ianuarii, anno XX regis Philippi.

[Sig]+num⁶ Raimundus comes, [Sig]+num Valencia comitissa, [Sig]+num Guitardi Guillelmi, [Sig]+num Guilia, qui hanc convenienciam fecimus et tesibus firmare fecimus et eam firmavimus.

[Sig]+num Guillelmi Guitardi.⁷ [Sig]+num Bernardi Mironi de Apilia. [Sig]+num Remon Bovet. [Sig]+num Arnall Dalmaz. [Sig]+num Remon Bernard. [Sig]+num Oliveri B[er]nardo.⁸

Raimundus clericus rogatus scripsit et (*senyal*) die et anno que prefixo.

1. h *afegida a la interlínia.* 2. r *afegida a la interlínia.* 3. Manca. 4. r *afegida a la interlínia.* 5. et *escrit a sobre d'una raspadura.* 6. Manca. *Aquesta peculiaritat es repeteix en totes les subscripcions.* 7. r *afegida a la interlínia.* 8. Manca; *la segona r afegida a la interlínia.*

106

[1070-1079]. Castell de Besalú

Definició. *Pere Odalguer, vescomte de Fenollet, renuncia a favor de Bernat II, comte de Besalú, a tots els drets sobre l'abadia de Sant Pau de Valloles (Sant Pau de Fenollet) i sobre el monestir de Sant Martí de Lenes, a canvi de cent unces d'or de Barcelona i set mancusos.*

- A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 33, sense data, núm. 15 (*olim* arm. 6 Mallorca, sac P, núm. 873), 140 × 230. Carta partida, traçant A, B, C pel marge inferior. Bon estat de conservació.
- A'   [Original no localitzat.]
- B   Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, ff. 63c-64a.
- C   Trasllat del segle XIII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, carp. 7, núm. 36 quadrupl. 1-c, 75 × 325 mm. Bon estat de conservació.
- a   MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 499.
- b   FELIU; SALRACH dirs., *Els pergamins*, III, núm. 915, pp. 1481-1482.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 436-437, 553. — BONNASSIE, *Catalunya*, II, p. 54.

Vegeu la transcripció d'aquest document a FELIU; SALRACH (dirs.), *Els pergamins...*, III, doc. núm. 915.

107

1080, gener, 14

Venda. *Bonuç Vives ven a la seva neboda Ermengarda un alou format per cases als Arcs i terres, vinyes i un hort a Provençals, al territori de Barcelona, pel preu de mil cinc-cents mancusos d'or de Barcelona.*

- A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 45 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 870), 275 × 295 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 151. — BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 42.

In nomine Domini. Ego Bonucius Vivani donator atque venditor sum tibi Ermeniardi femine, que fuisti filia sororis mee, nomine Bonedone. Sit etiam manifestum qualiter per hanc scripturam istius mee vendicionis atque donacionis dono pariter et vendo tibi alodium meum proprium, domos videlicet et cortes, cum solis et suprapositis atque solarío et subtalo et porticibus¹ cum guttis et stillicidiis,² ostiis et ianuis, foveis atque cloacis, cum orto et femorali et quintanis et ferragenalibus, cum terris, cum aliis domibus

que sunt ad ipsam aream et cum farregenali, cum puteis et trilia cum arboribus diversi generis, cum domo et triliis et arboribus diversi generis et arundineto supra ipsam viam, et ortis. Iterum dono et vendo tibi domos meas ad ipsum villarenc, cum ortis et columbario, cum terris que in circuitu sunt. Item dono tibi atque vendo ipsas meas domos in quibus habito, cum solario ex petra et calce constructo. Atque dono tibi pariter et vendo ortum meum proprium ad ipsos Arcus cum domibus suis et cum ipsa domo que est ante ianuam Raimundi Gundeballi, cum suo femorali et arboribus varii generis. Sunt autem hec omnia in suburbanio et in territorio Barchinone urbis, in villa que vocatur Provincialis, non longe a predicta urbe. Advenerunt autem mihi hec omnia per vocem parentum atque propincorum meorum et per comparacionem vel aliis quibuslibet vocibus sive modis. Terminantur autem domus ipse quas habeo in suburbanio³ urbis predictae a parte orientali in Merdanciano, a meridie in orto qui fuit Bonucii Pauli, ab occiduo in platea, a circio in domibus que fuerunt Guifredi Maioris. Ortus autem ipse qui est ad ipsos Arcus cum domibus suis terminatur ab oriente in domibus Sancte Cecilie et Sancti Michaelis et Sancti Petri et in exitu comuni, a meridie in ortis⁴ sedis Barchinonensis et Sancti Michaelis et Sancte Cecilie et Guilielmi Galindi atque Mironis Guiriberti et in exitu meo, ab occiduo in trilia Bernardi Remundi, viri tui, et tua, a circio in orto vestro et in exitu comuni et in domibus Sancte Cecilie. Ea quoque que tibi dono atque vendo in Provincialis terminantur hab aquilone⁵ in alodio Ermesindis de Fodex, a meridie in strata, ab occiduo in alodio quod fuit Geriberti Gimarani et in Merdanciano, a circio in alodio meo et in strata. Ipse autem trilee terminantur a parte orientali in vineis meis et in rrigario, a meridie in strata, ab occiduo in alodio quod fuit Gerb[erti...],⁶ a circio similiter. Ipsa domus ad ipsum villarenc, cum ipso alodio quod in circuitu eius est, terminatur ab orien[te] in alodio meo, a meridie in via et in alodio Barchinonensis canonice, ab occiduo in alodio Bernardi Remundi sellarii, a circio in ipso rego. Quantum prenominati termini concludunt tibi ad integrum dono atque vendo propter mancosos mille quingentos auri Barchinonensis, quos tu emprix precium mihi dedisti et ego venditor atque dator manibus meis recepi nichil[que ex] predicto precio aput te empricem remansit sicut est mihi bene cognitum et omnibus volo esse notum. Hec autem omnia suprascripta que tibi dono atque vendo de meo iure in tuum dominium et potestatem ad integrum trado, cum ingres-

sibus pari[ter] et egressibus suis et cum cun[c]tis⁷ ad supradicta omnia quolibet modo vel ordine pertinentibus, tam intrinsecus quam extrinsecus, secundum quod ore possunt⁸ humano⁹ utquaque dici sive nominari, ut facias exinde quodcumque tibi placuerit ad tuum plenissimum proprium absque ullius contrarietatis obstaculo. Si vero ego dator et venditor aut cuiuslibet sex vel ordinis homo donacionem atque vendicione hanc disrumpere quolibet¹⁰ modo temptavero sive temptaverit, nil prosit set componant sive componat tibi predicta omnia in triplum¹¹ cum omni sua illorum melioracione atque postmodum hoc maneat perhenniter¹² firmum.

Quod factum est XVIII kalendas februarii, anno XX regni regis Philipi.

Sig+num Bonucii Vivani, qui hanc vendicione atque donacione facit et fir[mavit] et testibus eam firmari rrogad.

Sig+num Gerberti Prim. Signum+ Guitardi* presbiteri. Sig+num+ Riculphi* levite. Signum+ Remundi* levite.

Signum+ Guillelmus sacer, qui hec scripsi et (*senyal*) die et anno quo supra.

1. ci afegit a la interlínia. 2. ci afegit a la interlínia 3. o afegida a la interlínia. 4. i corregeix [a]. 5. hab aquilone afegit a la interlínia. 6. Espai de set lletres aproximadament, il·legible a causa de l'esvaniment de la tinta. 7. Manca. 8. La primera s afegida a la interlínia. 9. u afegida a la interlínia. 10. u afegida a la interlínia. 11. p corregeix b. 12. h afegida a la interlínia.

108

1080, febrer, 15

Donació remunerada. *Ermengarda cedeix al seu oncle Bonuç Vives un alou format per cases, terres, vinyes i un hort, situat al territori de Barcelona, al lloc de Sant Martí de Provençals, amb la condició que li doni, anualment, un sester d'ordi, quatre somades de verema i el cens recognitiu de l'hort.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 46 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1078), 220 × 240 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia coetània. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 46 dupl. (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1079), 250 × 235 mm. Bon estat de conservació.

Cit. CARRERAS CANDI, *Ciutat*, p. 302. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 31.

In nomine Domini. Ego Ermeniardis femina donatrix sum tibi Bonutio Vivani, avunculo meo. Sit etiam manifestum qualiter dono tibi in vita tua alodium meum proprium, domos videlicet

et curtes, cum solis et suprapositis, cum stillicidiis et hostiis et ferragenalibus, cum duobus pariliatis terre et amplius, cum aliis domibus que sunt ad ipsa era et cum ferragenales et trilia cum arboribus, cum alia domo et triliis et arboribus diversi generis et arundineto super ipsam viam et ortis. Iterum dono tibi domos meas ad ipso vilarenc, cum ortis et columbario, cum terris que in circuitu sunt. Item dono tibi ipsas domos hubi habitas, cum solario ex petra et calce constructo, simul cum orto que est ad ipsos Archus et cum ipsas domos et cum alia domo que est ante ianuam Remundi Gondebaldi et cum arboribus varii generis et cum femoral. Sunt autem hec omnia in comitatu Barchinone et in villa que vocatur Provincialis, non longe a predicta urbe sive in suburbanio predictae civitatis vel ad ipsos Archus. Advenerunt autem hec omnia michi per comparationem et donationem que tu mihi fecisti¹ et per parentum vel aliis quibuslibet vocibus sive modis, cum omnibus illorum afrontationibus sicut resonat in ipsa scriptura que tu mihi fecisti. Quantum prenomina omnia concludunt cum illorum terminis tibi dono eo videlicet modo ut habeas omnibus diebus vite tue et dones mihi per unumquemque annum de supradicta terra sestario uno² ordei et de trileis somadas IIII vindemie et de ortis recognitio. Et post hobitum tuum revertantur ad me suprascripta omnia solide ac delibere sine impedimento vel illi cui ego dimisero aut donavero simul cum ista scriptura, absque ullius contrarietatis obstaculo. Si vero ego donatrix aut aliquis utriusque sexus homo hoc temptavero disrumpere aut infringere voluerit, nil valeat, set componam aut componat tibi predicta omnia in duplum cum omni sua immelioratione. Et postmodum hoc maneat semper firmum.

Actum est hoc XV kalendas marcii, anno XX regni regis Philippi.

Signum+³ Ermeniardis femina, qui ista donatione fieri feci et firmavi et testibus eam firmare rogavi.

Signum+ Pere Bernard. Signum+ Pere Adalbert. Signum+ Guillelmus* sacer. Signum+ Guitardi* presbiteri. signum+ Guido* sacer.

Signum+ Remundi levita, qui hoc scripsit die et anno quo supra.⁴

1. que tu mihi fecisti *afegit a la interlínia B.* 2. I B. 3. *Signatura sense puntuar B.* 4. qui hoc scripsit, cum litteras superpositas in linea VIII, die et anno quo supra, B.

1080, febrer, 19

Encomanament. *Ramon V, comte de Pallars Jussà, i la seva esposa, la comtessa Valença, encomanen a Oliver Bernat el castell de Talarn i el congost fortificat de Susterris, a més li donen en feu la meitat de la parròquia de Talarn i dels plets del lloc. A canvi, Oliver Bernat es fa home soliu seu i promet que els donarà la potestat del castell de Talarn i del congost de Susterris sempre que li demanin. També promet que, salvats els drets dels comtes, reconeixerà la senyoria del vescomte o de Guillem Folc de Galliner sobre el castell.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergams. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 42b (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 289), 500 × 260 mm. Bon estat de conservació.

C Còpia incompleta del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 32d.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 74.

Document escrit en el mateix pergami on hi ha copiats tres documents més. Vegeu els documents n.ºs. 103, 104 i 110. Aquests documents estan escrits a línia tirada; el seu text, però, està distribuït en quatre columnes.

In Dei nomine. Hec est convenientia qui est facta inter Raimundo comite et Valencia comitissa et Oliverus Bernardus. Comandat iamdicto comite ad Oliver ipso castro de Talarn et dona ad eum ipso fevo in tale convenientia que teneat ipsa medietate de ipsa parrochia, sine hoc qui fuit indominicatura de Remon Mir et de sua matre et sine hoc qui fuit de Berengario Mironi. Et habeat Oliverus ipsa medietate de ipsos placitos; et abeat amiramento et servicio de ipsos homines talem quomodo Bernardus Guillelmus abebat ibi. Et per ista omnia iamdicta convenit Oliverus suprascriptus que donet ipso castro de Talarn ad sua voluntate et ad suum consilium de Remundo comite omni tempore, et faciat guardar ipso balzo de Sots Terras. Et supra convenit Oliverus iamdictus a Reimundo comite et a Valentia comitissa que donet potestatem de ipso castro de Talarn et de ipso balzo de Sots Terras per totas vices ad Reumunduo comite et ad Valencia comitissa. Et hoc faciat per directa fide, sine illorum engano.¹ Et hoc faciat per omnes vices que Reimundus comes aut Valentia comitissa demandaverint aut requisierint per semetipsos aut per suos missos. Et supra convenit Oliverus que faciat senioem per ipso castro de Talarn ipso vicecomite aut Guillelmus Fulcus de Gallinero et ipso hominatico faciat sua fidelitate salva de Reimundo comite et de Valentia comitissa. Et per ista omnia iamdicta convenit Oliverus

a Raimundo comite et ad Valentia comitissa que siat suum solidum; et faciat ad eos hostes et cavalcadas quomodo homo debet facere ad suum meliorem et ad solidum seniore. Et faciat eis fidelitatem et sacramentum secundum illorum voluntatem. Et si ad Reimundus comes mors venerit, sic donet Oliverus potestatem de ipso castro de Talarn et de ipsas fortezas de Sots Terras a Valencia comitissa et ad Petro, suo filio. Et faciat ad eos ista convenientia et sacramento quomodo convenit a Remundo comite per directa fide, sine illorum enganno. Et si ad Petro mors venerit, sic faciat et adtendat ista convenientia iamdicta et isto sacramento iamdicto. Et donet potestatem de ipso castro Talarn et de ipsas esplugas de Sots Terras ad ipso aut ad² ipsos aut ad ipsas aut cui Reimundus comes dimiserit aut dubitaverit.

Actum est hoc XI° kalendas marci, anno XX° regis Philippi.

+ Raimundus comes, + Valencia comitissa, qui hac convenientia fecimus et firmavimus et testes firmare fecimus.

+ Guillelmi Folg. + Bertran Bertran. + Remundo Bernard.

Raimundus clericus rogatus scripsit die et anno (*senyal*) que prefixo.

1. engando *al text*; *la primera n afegida a la interlínia.*   2. *ad afegit a la interlínia.*

110

1080, febrer, 19

Encomanament. *Ramon V, comte de Pallars Jussà, i la seva esposa, la comtessa Valença, encomanen a Sunyer Ramon Guillem Folc amb el castell de Talarn i el congost fortificat de Susterris, a més li donen en feu la vuitena part de la parròquia de Talarn i dels plets. A canvi, Sunyer Ramon promet que serà home soliu seu i els donarà la potestat del castell de Talarn i del congost de Susterris sempre que li demanin.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 42c (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 289), 260 × 500 mm. Bon estat de conservació.

C [Còpia del final del segle XII, perduda. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 75.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 75.

Document escrit en el mateix pergami on hi ha copiats tres documents més. Vegeu els documents núms. 103, 104 i 109. Aquests documents estan escrits a línia tirada; el seu text, però, està distribuït en quatre columnes.

In Dei nomine. Hec est convenientia que faciunt Raimundus comes et Valencia comitissa apud Sugnario Raimundo. Comandat iamdictus comes et comitissa a predicto Sugnario Guillelmo Fulco apud ipsum castrum de Talarn et cum ipsas speluncas de Subtus Terras. Ita ut sit suo homine comendatus predicto Guillelmo de iamdicto Sugnario. Et que donet potestatem ad illum per totas vices de iamdicto castro et de ipsas speluncas. Et donant per feum iamdictus comes et comitissa ad predicto Sugnario ad suam dominicaturam ipsam octavam parte de ipsa parrochia que vadit ad graner et oct[a]vam¹ partem de ipsos placitos, exceptis hoc de ipsos homines qui fuerunt de Bere[n]ger² Mir et extra ipsos homines quos tenebant in dominico Gidards et Ramon Mir et exceptos homicidios et adulterios et assinas. Et donant ei unum amiramentum de ipsos homines sine ipsos qui fuerunt de Berenger. Et dividant per medietate ipsum servicium inter Sugnario et Guillelmo Folcho. Et illi faciant guardare omni tempore, de die et nocte, ipsam unam speluncam de Sots Terras. Et per ista omnia iamdicta et per alios fevos quos tenet et abet iamdicto Sugnario de predictos suos seniores convenit ut sit eorum homine comendatus et de illorum filium Petrum; et sit illorum solidus. Et faciat ad illos et ad Petrum fidelitatem et sacramentum secundum eorum voluntatem. Et per omnes vices quas illi voluerint et requisierint donet ad illos potestatem de ipso castro de Talarn et de ipsas speluncas de Sots Terras. Et faciat ad illos hostes et cavalcadas et placitos et cunctos servicios quos homo debet facere ad suum meliorem et solidum seniore omni tempore, sine ullo malo ingenio. Et si morierint ipsos castellanos qui modo sunt in Talarn aut ullo modo venerint in obertura de eos alios castellanos que mitant comes et comitissa predicti in Talarno et in Sot Terras, sint homines comendati de iamdicto Sugnario et donent potestatem ad illum per totas vices de supradictos castros, salva fidelitate de illo comite et comitissa et eorum filium. Si autem mors advenerit ad predicto comite et comitissa et ad Petro, convenit iamdicto Sugnario quod similiter teneat et adtendat ista convenientia predicta ad eius filium aut filiabus aut ad illum cui illi dubitaverint aut dimiserint predictos castros Talarn et Sot Terras; et faciat ad illum aut ad illos similiter fidelitatem per fidem, sine ullo malo ingenio. Et donet ad illum aut ad illos similiter potestatem de supradictos castros sine engano et sine ullo lucro.

Actum est hoc XI° kalendas marci, anno XX° regis Philippi.

+ Raimundus comes, + Valencia comitissa, + Sugnario, qui hanc convenientia fecimus et firmavimus et testibus firmare fecimus.

+ Guillelmo Fulconi. + Bertran Bertran. + Raimundi Bernardi. + Remon Petro.

Raimundus clericus rogatus scripsit de die et anno (*senyal*) que prefixo.

1. Manca. 2. Manca.

111

1080, maig, 6

Adveració. *Els testimonis del testament d'Adalenda juren, damunt l'altar de Santa Eugènia de l'església de Sant Joan de Palau-solità, al Vallès, les darreres voluntats d'aquesta, per les quals llegà diversos béns a institucions religioses i als seus fills, entre altres.*

A ACA, Cancelleria, pergms. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 47, 235 × 335 mm.
Bon estat de conservació.

Condicione sacramentorum¹ ultime voluntatis cu[i]usdam² femine nomine Adalendis infra sex mensium spacium legaliter roborate secundum ordinacionem Mironis iudicis, quoram sacerdote Raimundo et testibus subterius adnotatis. Nomina vero testium qui hoc testificantur et iurant hec sunt: Raimundus Bernardi et Sanla Dominici, qui vocant Capud Rostum. Nos vero testes iuramus pariter testificantes, primum per Deum patrem omnipotentem, qui est trinus et unus, et super altare consecratum Sancte Eugeniei, quod est situm in comitatu Barhcinonensi,³ in Vallense, infra ecclesiam Sancti Iohannis Palacii Salatani, supra cuius quoque sacrum hac venerabile altare has condiciones manibus nostris continemus et iureiurando tangimus quia prescripti testes nos oculis nostris vidimus et auribus audivimus et presentes eramus tunc quando prefata defuncta Adalendis iacebat in lectulo suo in egritudine, unde obiit,⁴ intus in suam domum de Palacio Salatano, in suo sensu et memoria integra iussit⁵ scribere suum testamentum Raimundo levite et laudavit eum et firmavit pucto solito et iniuncxit et comendavit suam elemosinam et suam causam suis advocatis elemosinariis, id est, Raimundus Mironis filius eius et Raimundis sacerdos et Bermundus Guilielmi et mater eius Sancia et Miro Gommari. Precepit illis ut si mors ei evenisset de ipsa egritudine qua detinebatur,⁶ sicut et fecit, antequam aliud testamentum fecisset, quod minime fecit, ut istud testamentum iamdictum firmum

permansiset omnique tempore. Et dare fecisent pro anima sua sicut ipsa illis precepit. In primis concessit ad Sancta Mariam Palatii Salatani ipsam vineam que comparavit de Bono Omine, qui vocatur Pica, cum terra ubi est fundata, et cubum unum. Et ad Raimundum Bonefilii tonam unam et capam unam per misas. Et concessit ad Sanctum Cucufatem et per suum ornamentum saracenum unum et saracenam unam et bovem unum. Et concessit⁷ filie sue Guile suas oves et suos drapos et suum mansum de ipsa Edra cum suis pertinenciis quod ad illam concessit⁸ pater suus. Et co[n]cessit⁹ filio suo Raimundo Mironis unum mansum de Batipalmas cum suis pertinenciis. Et concessit¹⁰ ad alios filios suos masculos, id est, Arnallus et Petrus et Renardus, ipsas suas emciones, ter[r]is¹¹ et vineis, casis et curtis cum solis et suprapositis et omnibus generibus arborum qui infra sunt, quas illa emit apud virum suum, qui fuit condam. In tale conventu ut si unum ex filiis suis iamdictis obierit sine filio de legitimo coniugio, remansiset ad alios. Et iusit ut fuissent soluta sua debita de suo mobile, exceptus de hoc quod superius erat¹² insertum de sua tercia parte quantum ad illa pertinebat. Et aliut quod remansiset, solutis suis debitis, concessit pro anima sua per misas.

Postquam autem suprascripta omnia sepedicta testatrix in suo sensu et memoria integra ordinavit voluntatem suam anc ultimam nobis scientibus non mutavit set post obitum suum sic stare mandavit. Deinde ingravescente langore discessit ab hoc seculo¹³ in mense novembris. Nos vero testes hec que iuramus vera esse profitemur quia ita est verum sicut in hac paginola superius est insertum. Nos elemosinarii supradicti iuramus in Deum et propter Deum quia quantum suprascripti testes in has condiciones testificati sunt [s]cienti¹⁴ nostro ulla fraus ibi inpressa non est per superadnixum iuramentum.

Late condiciones¹⁵ II nonas madii, anno XX regni Filipi regis.

Sig+num Raimundi Bernadi. Sig+num Sanla Dominico, que vocant Caput Rost. Sig+num Raimundi Mironi.¹⁶ Sig+num Bermundi Guilielmi. Sig+num Sancia¹⁷. Sig+num Mironi Gommari. Sig+num Reimundi sacer. Sig+num Rreimundus levite. Sig+num Raimundo Isarnus. Sig+num Mironis* iudicis.

Raimundus levite, qui hec scripsi, cum literas fusas in prima linea et rasas in XX, die et anno (*senyal*) quod supra.

1. *Segueix atque exo, ratllat.* 2. *Manca.* 3. *En lloc de Barchinonensi. Hem deixat aquesta forma en el text perquè és habitual en els documents d'aquesta època.*

4. La primera i afegida a la interlínia. 5. La primera s afegida a la interlínia.
 6. i corregeix e. 7. La primera s afegida a la interlínia. 8. La primera s afegida a la interlínia.
 9. Manca. 10. La primera s afegida a la interlínia. 11. Manca.
 12. Segueix inserto, raspata. 13. Segueixen aproximadament dues lletres, raspades.
 14. Manca. 15. condicions al text. 16. Signatura sense puntuar. 17. Signatura sense puntuar.

112

1080, juliol, 6

Venda. *Guitard Bonuç i la seva muller Aïssulina venen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda mitja mujada de terra situada al territori de Barcelona, a Magòria, pel preu de cinquanta mancosos.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 56 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 879). 307 × 227 mm. Estat de conservació regular a causa de l'enfosquiment del pergami en el marge dret.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 33 (amb data de 1081).

Cit. RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 63.

In Christi nomine. Ego Guitardus Bonucio et coniux mea Ezulina femina venditores summus vobis Ricardi Guillelmi et uxori tue Ermesindis femine emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis nostre vendimus vobis mediam modiatam terre in terminio de Mugoria, qui nobis advenit ipsa terra, ad me predicti Guitardi per vocem uxor mea, et ad me femina per genitori meo et per ullaque voces. Affrontad iamdicta terra, de circi et de aquilonis in terra de vos emptoribus, de meridie in terra Raimundi Bonefil, de occiduo in terra de nos venditores. Quantum istas affrontaciones includunt, sic vendimus vobis iamdicta media modiatam terre ad integrum propter precium mancosos L auri monete Barchinone, quod vos emptores precium nobis dedistis et nichil de ipso precio aput vos emptores non remanssit. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia que vobis vendimus, de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ut quiquit exinde facere vel iudicare volueritis, cum exios et regresios earum, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat, set componat aut nos componamus vobis iamdicta terra in duplum cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc II nonas iulii,¹ anno XXI regnante regis Philippi.

Sig+num Guitardi, Sig+num Ezulina femina, nos qui ista vendicione fecimus et firmamus et testes firmare rrogavimus.

Signum+ Reimundi* presbiter. Sig+num Remon [Bregen].
Sig+num Remon Pican. Sig+num Remon Bonefilii.

Signum+ Guillelmus sacer, qui hoc scripsi et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. u *corregeix* [a].

113

1080, desembre, 10

Definió. *Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, fa les paus amb el seu germà, el comte Berenguer Ramon II. Li lliura el castell de Barberà i la meitat de la Bleda, dels comtats de Carcassona i del Rasès, i de les naus que tenen a Barcelona o que construïran en el futur. Com a garantia posa com a hostatges deu dels seus millors homes.*

A [Original no localitzat.]

B ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 48 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 346), 285 × 205 mm. Bon estat de conservació.

a BOFARULL, *Los condes*, II, pp. 113-115.

Cit. BALARI JOVANY, *Origenes*, pp. 455, 462, 465. — KOSTO, *Making agreements*, p. 114, 163. — SHIDELER, *Els Montcada*, p. 43. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 65.

Hec est definitio atque pacificatio quam facit Raimundus Berengarii comes fratri suo Berengario comiti. Primum namque definit¹ atque pacificat ipsum castrum qui nominatur Barberan cum omnibus suis terminis et pertinentiis et omnes eius voces sive directum, quod predictus Raimundus comes requirebat in prenominateo castro ad fratrem suum predictum, et medietatem de ipsa Bleda cum totius suis terminis et pertinentiis. Iterum prenominateo Raimundus comes definit atque pacificat fratri suo comiti Berengario totas ipsas querelas sive rancuras et malas voluntates quas habebat de illo vel ad suos homines per illum² ad hunc diem. Item definit atque pacificat prenominateo comes Raimundus fratri suo comiti Berengario ipsam medietatem de Carcassona et de Redes ad integrum, cum omnibus earum terminis sive pertinentiis et directis, sicuti resonat in scripturis divisionum quas idem Berengarius fecit, in tali videlicet modo et ordine ut tunc quando Raimundus comes predictus habuerit spacium eundi illuc, quod faciat quomandare ipsos homines ad predictum comitem Berengarium sine suo avere de Raimundo predicto,³ si non remanserit in prelocuto Berengario si non habebat es sine engan.⁴ Et quod ipsum episcopatum et abbatias sive leddas et monetas et mercatos

ac tabernas, et ipsos comitivos et comitores⁵ sive usaticos quod habeant in commune sive placitos, sicut de aliis earum civitatibus et comitatibus⁶ habent, et hoc vero totum quod potuerint acquirere vel habere de ipsa Clusa in antea de terra et de honore⁷ ut similiter dividant per medium et habeant. Et quod ipsas naves que modo sunt in Barchinona ut eas habeant in commune dum eas retinuerint. Et quod unusquisque de illis mittat medietatem ex omnibus rebus que ibi fuerint opus aut per eas apprehenderit⁸ et hoc quod Deus ibi dederit quod dividant per medium. Si vero alias naves fecerint aut de aliis partibus habuerint naves⁹ ut similiter habeant per medium.¹⁰ Ego quoque prenominatus comes Raimundus absolvo te Berengarium prenominatum de ipsa scriptura convenientiæ quam mihi fecisti per filiam Rodberti Giscardi. Item ego Raimundus predictus convenio tibi Berengario ut hanc hostem quam debemus facere in hoc estivo tempore quod simul faciamus per mare et per terram. Retineo in hac definitione ego, prenominatus comes Ramundus, ipsam medietatem de Sancto Petro de Auro, quam non definio nec pacifico.¹¹

Ego vero prenominatus comes Raimundus mitto tibi Berengario comiti fratri meo decem de meis melioribus hominibus in hostatico, hoc est: Raimundus Fulconis, Cardonensis vicecomes, et Poncius, Ierundensis vicecomes, et Deusdedit Bernardus et Udaldardus, Barchinonensis vicecomes, et Guiribertus Guitardi et Arnallus Mir, et Gaufredus Baston et Guillelmus Umberti, et Guillelmus Ramundi senescalc et Renardus Guillelmi de la Rocha. Super hoc ut teneam hoc totum tibi quod superius scriptum est. Et attendam et illud totum quod resonat in ipsis scripturis quas fecimus fieri in Cervera de nostris convenienciis per rectam fidem, sine engan. Si vero ego Raimundus¹² comes tibi Berengario¹³ comiti frangebam hoc quod superius dictum est, quod inter XL dies quibus me commonueris ut faciam tibi directum aut concordamentum ad laudamentum de IIII hominibus quos nos ibi mittamus, qui equaliter velint vene ex utraque parte. Et si non faciebam hoc, absolvo predictos homines ut tantum se teneant tecum usque hoc faciam.

Actum est hoc IIII idus decembris, anno XX° I^o regni regis Filipy.

Remundus comes +.*

1. t *corregeix* i. 2. vel ad suos homines per illum *afegit a la interlínia*. 3. de Raimundo predicto *afegit a la interlínia*. 4. si non habebat es sine engan *afegit a la interlínia*. 5. et comitores *afegit a la interlínia*. 6. et comitatibus *afegit a la interlínia*. 7. de terra et de honore *afegit a la interlínia*. 8. aut per eas

aprehenderint *afegit a la interlínia*. 9. aut de aliis partibus habuerint naves *afegit a la interlínia*. 10. per medium *afegit a la interlínia*. 11. *Segueix punt i a cap i un espai d'aproximadament quatre línies en blanc*. 12. Raimundus *escrit a sobre d'una raspadura*. 13. Berengario *escrit a sobre d'una raspadura*.

114

[1059-1080]

Memòria. *Relació de parròquies del Vallès i el Maresme.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del [final del segle XII]. ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3226, 170 × 112 mm. Bon estat de conservació, amb una petita taca i lleugerament estripat el marge inferior esquerre.

Donem al document la mateixa data que al document núm. 115, amb el qual té molta similitud; també està relacionat amb el document núm. 116.

Hec est brebe.

Hec est breve de parrochias. In primis parrochia Sancti Petri Bigas; et parrochia de Horoncana; et parrochia de Artinas; et parrochia de Sancta Iusta; et parrochia de Lizano Superiore; et parrochia de Lizano¹ Subteriore; et parrochia de Palazdaries; et parrochia de Parietes; et parrochia de Palaz Salatan; et parrochia de Polliano; et parrochia de Mogoda; et parrochia de Galegos;² et parrochia³ de Moledo; et parrochia de Cabanes; et parrochia de Rexago; et parrochia Sancti Andrei; et parrochia Sancta Columba de Gramened; et parrochia de Bitulona; et parrochia de Tizana; et parrochia de Alela.⁴

In primis parrochia Sancti Genesii Amigdala; et parrochia de Samaluz; et parrochia de Laurona; et parrochia de Garriga; et parrochia Sancti Stephani Granollarios; et parrochia de Palazol; et parrochia de Martoreles; et parrochia de Vilanova; et parrochia de ipsa Rocha; et [parro]chia de Malaianichos; et parrochia de Cabrera; et parrochia de Primilano; et parrochia de Vilacar.

1. Lizacano *al text*. 2. o *afegida a la interlínia*. 3. *La primera r afegida a la interlínia*. 4. *Segueix un espai en blanc d'aproximadament quatre línies, que separa ambdues parts del text*.

115

[1059-1080]

Memòria. *Relació de les franqueses concedides per Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, als germans Ramon Guillem de Montcada i Renard Guillem de la Roca en algunes parròquies.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3170, 175 × 145 mm. Estat de conservació regular a causa d'alguns estrips.

Datem per l'any de la mort de Miró Geribert, que havia recuperat aquestes franqueses, i el de la mort de Ramon Guillem de Montcada. Aquest document té molta similitud amb el document núm. 114.

Hec est divisiones de ipsas franchedas quod domnus chomes donavit ad domno Renardo et domno Remundi Guilielmi, qui sunt in¹ subt[us] nominatas² parrochias: in primis ad [...] ³ parte⁴ ipsas franchedas Sancti Petri Bigas; et ipsas de Horoncana; et franchedas de⁵ Sancte Iustas; et franchedas de Lizano Superiore; et franchedas de Lizano Subteriore; et franchedas de parrochia Palazdaries; et franchedas de parrochia de Pareds; et franchedas de parrochia de Palaz Salatan; et ipsas de parrochia de Polliano; et franchedas de parrochia de Mogoda; et franchedas de parrochia de Galegs; et ipsas de Moledo; et franchedas de parrochia de Cabanes;⁶ et franchedas de Sancti Andrei; et ipsas de Sancte Cholumba de Gramened; et ipsas franchedas de Bitulona; et ipsas de parrochia de Tizana; et ipsas franchedas de Alela; et ipsas franchedas de⁷ parrochia de Vilacar.⁸

1. in afegit a la interlínia. 2. nominatas al text. 3. Espai d'aproximadament quatre o cinc lletres il·legible a causa d'un estrip. 4. Segueix un espai raspat de 120 mm. 5. de corregeix s. 6. Segueix un espai raspat de 40 mm. 7. franchedas de afegit a la interlínia. 8. et ipsas francesas de parrochia de Vilacar afegit per una altra mà, coetània.

116

[1059-1080]

Memòria. *Relació de les franqueses donades per Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, a Ramon Guillem I de Montcada i al seu germà Renard Guillem de la Roca, en algunes parròquies del Vallès i del Maresme.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Pere II, Extraintentari, núm. 2909, 100 × 140 mm. Bon estat de conservació.

B [Còpia del final del segle XII, perduda. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 383.]

Reg. MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 377 (regist del segle XIV).

Datem per l'any de la mort de Miró Geribert, que havia recuperat aquestes franqueses, i el de la mort de Ramon Guillem de Montcada. Aquest document té molta similitud amb els documents núms. 114 i 115.

Hec est divisiones de ipsas franchedas quod domnus chomes donavit ad domno Renardo et domno Remundo Guilelmo, qui sunt

in subtas¹ nominatas parrochias: In primis ipsas franchedas qui sunt in parrochia Sancti Genesii de ipsa Amindola; et ipsas de Garriga;² et ipsas franchedas qui sunt in parrochia Sancti Andrei de Samaluz; et ipsas franchedas de Lorona; et ipsas de Granollarios; et ipsas franchedas de Palazol; et ipsas de Martoreles;³ et ipsas de Sancti Stephani Vilanova; et ipsas franchedas de ipsa Rocha; et ipsas franchedas de Malaianichos; et ipsas de parrochia Primiliano;⁴ et ipsas franchedas de parrochia de Cabrera.⁵

1. b *corregeix* p. 2. et ipsas de Garriga *afegit a la interlínia*. 3. *re afegit a la interlínia*. 4. *Segueix un espai raspat de 40 mm*. 5. *Segueix un espai raspat de 380 mm fins al final del pergami*.

117

1081, gener, 20

Venda. *Guerau i la seva esposa Florència venen als esposos Guifré, prevere, i Garsenda i Bernat Vallès i Girberga un alou que consisteix en un mas amb cases, terres, vinyes i boscos, als termes del castell de Solterra, pel preu de nou sous.*

A [Original no localitzat.]

B Trasl·lat del 16 de gener de 1278. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 49, 155 × 180 mm. Bon estat de conservació.

Cit. CARRERAS CANDI, *Notas históricas*, p. 34.

In¹ nomine Domini. Ego Gerallus et uxori mea Florencia venditores sumus vobis Guifredus presbiter et uxori tua Gerssendis et Bernardi Valleseni et coniux tua Gerberga, emptores. Per hanc scripturam vendimus vobis alaudem nostrum proprium, id sunt, terris et vineis et casas, cum solis et suprapositis, et boschos, aquis aquarum, vieductibus et reductibus, petris petrarum, arboribus diversisque generis et cum omni quod dici vel nominari potest, qui ad ipsum mansum pertinet. Advenit predicta omnia ad Florencia per genitores meos et ad me Gerallus per iamdicta uxor mea. Et est hec omnia in chomitatum Gerundensem, infra terminos de castrum Sol[terra]. Habet etiam afrontaciones a parte orientis in alaude de Deusde Duran, de meridie in puïol que vocant Oriol, de occiduo in rocha que dicunt Longardes, a parte vero circii in Era Ventosa. Quantum istas conffrontaciones includunt, sic vendimus vobis quantum ibi abemus et abere debemus aut vestrum proprium alaudem, cum exiis et regressiis earum, propter precium solidos VIII Anas² et est m[ani]festum. Prefata quipe omnia de nostro

iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad omnia facere qu[od] volueritis. Quod si nos venditores aut utriusque sexus qui ista carta voluerit disrumpere, nullo modo possit facere, sed pro sola presumptione in duplo vobis componat aut componamus. Et in antea ista carta firma permaneat nunc et in evum.

Auctum est hoc XIII kalendas februarii, anno XXI regni regis Philipi.

Sig+num Geralli, Sig+num Florencia, qui hoc iussimus scribere et firmamus et iussimus firmari testes.

Sig+num Arbert. [Gigeln]. Sig+num Arnal. Sig+num alia Gigeln. Sig+num Garsen. Sig+num Gilem. Sig+num Bonadona. Guileumus presbiter (*senyal*).³

Giabert presbiteri, qui hoc scripsit et (*senyal*) sub die et anno quo supra.⁴

1. B *comença*: Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam instrumento cuius series talis est. 2. *Segueix* [a et] *sense cancel·lar*: Anas, *tal vegada podria tractar-se d'una mala lectura de de denariis*. 3. Guileumus presbiter (*senyal*) *escrit a continuació de la clausura de l'escrivà*. 4. B *acaba*: Signum Petri de Castello, presbiter, qui hoc translatum fideliter translavit et clausit mandato Pelegrini de Foneleto, rectoris ecclesie Sancti Petri de Osor, XVII kalendas ffebroarii, anno Domini M° CC° LXX° septimo (*senyal*).

118

1081, febrer, 2

Convinença. *Guiu Ató d'Assua cedeix a Ramon V, comte de Pallars Jussà, la meitat del castell de Torena, que reté en feu; a canvi, el comte li promet que si recupera per dret o per guerra l'altra meitat, també li infeudarà.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 23, núm. 50 (*olim* arm. 3 Lleida, sac H, núm. 138), 230 × 150 mm. Bon estat de conservació.
- B Còpia coetània, escrita pel mateix escriptent. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 60 (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 291), 135 × 190 mm. Bon estat de conservació malgrat la presència d'algunes taques d'humitat.
- C Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum maior, f. 35c-d.
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 85.

Hec est conveniencia que facta est inter Reimundo comite et Git Ato de Assua. Que donat predictus Gic at Reimundo comite ipsa medietate de ipso kastro de Torena cum suas voces et directos que predictus Git abuit in ipso kastro vel abere debet sive per¹ comparacione vel per qualisque voces. In tale conveniencia

que si est omo nec femina que ipso kastro iamdicto vetet at Reimundo comite, predictus Git siat guarentes de ipso kastro iamdicto de ipsa medietate at Reimundo comite et faciat ei atiutorium at Reimundo comite per fide, sine enganno. Et si predictus Gido recuperaverit ipso kasstro² de Torena per qualisque voces nec per nullum ingenium, sic donet Git Ato potestatem at Reimundo comite per totas vices que Reimundo comite demandaverit aut requisierit per se ipsum aut per suos missos per fide, sine suo inganno de Reimundo comite. Et convenit Reimundo comite at Git Ato que si³ Deus dederit ipso kastro de Torena at Reimundo comite per placitum, que donet at Git Ato ipsa medietate per sua manum et per suum fevum. Et si non recuperaverit ipso kastro per placito et recuperaverit eum per gerra, sic donet ipso kastro at Git Ato per sua manum et per suo fevo. Et per ista conveniencia iam suprascripta sic solvet Reimundus comes Suniario, suo frater, et suos omnes que vallant at Git Ato de Bernard Baro illi qui fare voluerint. Et qomodo ic est suprascriptum sic teneat et attendat Git et suos filios at Reimundo comite et at suos filios cui ille dubitaverit sua onore vel dimiserit per fide, sine enganno. Et predicto Reimundo comite et filiis suis sic teneant et attendant at Git Ato et at suos filios cui ille dubitaverit sua onore de Assoua per fide, sine enganno. Et convenit Reimundo comite at Git Ato et at suos filios que non faciat fine aput Bernard Baro, nec nullum placitum qui at finem pertineat, sine consilio de Git Ato et de suos filios. Et convenit Git Ato et suos filios at Reimundo comite et at suos filios que non facia[t]⁴ fine aput Bernard Baro nec nullum placitum qui a fine pertinea[t]⁵ sine consilio de Reimundo comite et suos filios.

Actum est oc IIII nonas⁶ frebuari, anno XXI regni Filipi regis francorum.

Si+gnum Reimundo comite, qui ista conveniencia rogavi scribere et suo signo facere et testibus tradidit at firmandum. Si+gnum Git Ato, qui ista conveniencia rogavi scribere et suo signo facere et testibus tradidit at firmandum.

Si+gnum Suner Remon. Si+gnum Bertran Ato. Si+gnum Remon Bernad.

1. El rogatari escriu l'abreviatura d'aquesta preposició amb una línia volada en una p, tal com s'abreua la preposició pre. Tot i això hem transcrit la forma correcta per en tots els casos. 2. La primera s afegida a la interlínia. B kastro. 3. sit al text; sit B 4. Manca; faciat B. 5. Manca; pertineat B. 6. nononas al text. IIII nonas B, error manifest de l'escrivà.

1081, febrer, 19

Capbreu. *Inventari d'alous, delmes i primícies de l'església de Santa Maria de Veciana.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 51 (*olim* arm. 13 Cervera, sac A, núm. 91), 410 × 185 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 433.

XI kalendas marcii, anno XXI regni¹ regis Philipi fuit factus brevis iste de alodiis et de decimis et de primiciis Sancte Marie in presencia Bernardi Ollegari et Fulchonis Tedberti et Arberti Amadi et aliorum multorum hominum. In primis ipsum vilar prope Sancte Marie cum cimiterii et funtanule et peciola orto qui ab ipsa se tenet et vadit usque in torrente. Et I ort simul cum I^a peciola terre qui fuit de Tedbert. Et ipsa decima de ipsos suos alodios qui sunt ad Calciata. Et decimas et primicias de totas ipsas dominicaturas qui fuerunt de domnus Raimundus Berengarius, chomite Barchinone, et de domina Adalmodis comitissa, coniux eius, in terminis de Viciania et de Monte Falchoni sive de Rubiola et de Milione et de Bene Vivere; et de² totis parrochianis³ aliis qui sunt in istis terminis iamdictis primicias et oblaciones et chorts et vigiliis et recettes et baptisterii et sepultura et opera totum tempus. Et I^a vinea qui fuit de Kamard que tenet Adalbert.⁴ Et ipsum campum de Ros et pecia I^a prope kastellum de Viciania qui fuit de Beliards. Et quarterada de vinea qui fuit de Enolf ad ipsas Ententas. Et alia pecia alaudii qui fuit de Mir de Casteltaiad. Et in Gratalobs pecia I^a alaudii que tenet Guillem Erumir. Et alia pecia que tenet Guillem Ferrer. Et pecia I^a vinea et alaudii cum I^a casa que fuit de Gischafre Mir. Et in Fiteol pecia I^a que tenet Erumir. Et sortes II vinearum et ortum qui sunt inter vineas Arberti et Fulc. Et pecia de vinea et de alaudii qui fuit de Fulc Tedbert, que illum emi de Ramon Arnall. Et pecia I^a super Cucho. Et alia pecia de Amad. Et pecia I^a que tenet Arbert Amad. Et pecia I^a vinea que tenet Pere Guillem. Et pecia I^a alaudii qui se tenet cum chonamina comitali. Et alia pecia ad ipsa Calciata. Et alia pecia ad Puteo Pardo qui fuit de Vidal. Et ipsum alaudium de Bonifili Fels qui est ad Calciata. Et vinea qui fuit de Duran de Alt Vilar qui est ad coma de Rubiola. Et miga quarterada de vinea qui fuit de Girberga de Albeola. Et medietate de I^a pecia de alaudii qui fuit de Luciana, qui est supra ipsa fonte de Calciata. Et casa I^a prope Sancte Michaelis. Et II casas qui fuerunt de Bernard Erumir. Et semodiata⁵

una vinea qui fuit de Arbert Amad ad Nas de Quarn, subtus ipsas casas. Et pecia I^a de alaudii qui est iuxta vineas de Pere Isovard ad Cuquo. Et pecia I^a alaudii, cultum et erum, qui est ad font de Calciata. Et peciola I^a de alod qui est ad ipsa Calciata. Et sorts II de alod qui sunt ad ipsos kanemars de Calciata. Et semodiata I^a de alodio qui est ad collo de Monte Falcho que tenet Gerall. Et pecia I^a alaudii qui sunt de Guillem Fruia et de muliere sua, prope faregenal de kastel de Monte Falco.⁶ Et pecia I^a alodii qui est ad Rubiola, ad era de Elies et de fratri suo Oliba. Et peciola I^a vinee que tenet Folc Enolf. Et quarter I de olei que debent facere filios de Bernard Isarn. Et a Fiteol sort I de alod qui fuit de Pere Isovard. Et ipsum alaudium qui fuit de Tedbert ad ipsa Calciata. Et I^a casa que Arsen Girberga relinquit ad Sancte Marie in vila de Viciana. Et I^a quarterada alaudii qui est ad coma Cardones qui fuit de Pere Bechet. Et pecia I^a alodii ad turre de Arnall Guifre qui fuit de Arsen Planta Vineas. Et I^a semodiata alodii qui est ad Calciata, ad ipsa plana de Asteleta, qui fuit de Bernard Ramon de Fiteol et de sorore sua Gila de Agualada. Et I^a quarterada alaudii ad Asteleta quod relinquit Ermesen de Fiteol, soror de Guila de Agualada ad Sancta Maria. Et I^a sort de ort qui est ad mansum de Pere Berenger, prope torrente, quod relinquit Eliards de Mal Pestel ad Sancta Maria. Et II pecies alaudii ad fonte de Gathilepa quod relinquit Bonifilii Barba ad Sancta Maria et Sancte Petre. Et I^a pecia alaudii qui fuit de Pere Arbert a Monte Falconi, ad qual de Malimanna. Et primicias de Blavia⁷ et ipsa honore que vocant Ponces Mires que tenent Pere Berenger et Pere Bernard et Guillem Arnall et Pere Arnall de Cortades. Et medietate de ipsa onore de Pladelobs quod relinquit Pere Guilelm in suo testamento. Et I^a sort de alaudii ad Pradinacio, ad ipso Cabanal. Et III sortes de alod subtus Pradinacio, in termine Monte Falconi. Et I mansum⁸ de Esdenads in termine de Vila Alta. Et II pecies de alodii, una ad ipso Vilar et alia subtus vila de Vila Alta et ante vila. Et ipsa onore qui fuit de Isovard de Fiteol prope mansum⁹ de Cuquo. Et II casas prope ecclesie Sancti Petre Monte Falconi.¹⁰ Et II sortes de alodii subtus alodii de Ququo qui est ad Rubiola. Et ipsos orts subtus ecclesie et ante parte torrente. Et II sortes de vinea ante vila de Viciana. Et medietate de molendino Mirano, subtus vila de Viciana.

Sig+num Bernardi Ollegarii. Sig+num Fulchonis Tedberti.
Sig+num Arberti Amadi.

1. regni *afegit a la interlínia*. 2. de *afegit a la interlínia*. 3. La primera r *afegida a la interlínia*. 4. Adalbeert *al text*. 5. La primera a *afegida a la interlínia*. 6. l *afegida a la interlínia*. 7. l *corregeix* [a]. 8. *Diferents senyals d'avis indiquen que les paraules in termine, que segueixen a mansum s'han de transcriure després de de Esdenads, tot donant lloc a la frase: Et I mansum de Esdenads in termine de Vila Alta*. 9. sum *afegit a la interlínia*. 10. co *afegit a la interlínia*.

120

1081, maig, 9

Venda. *Riquilda i els seus fills i nores venen a Bernat Oleguer una vinya amb un farraginal al terme de Masquefa, pel preu de deu mancusos.*

E ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 52 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 996), 235 × 165 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Origenes*, p. 589. — BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51.

Sub Trinitatis nomine sacro. Ego Riccellis femina una cum filiis meis et cum uxoribus eorum, id sunt, Willelmus Ecio et uxor sua Siccardis femina, Reimundus Ecius et uxor sua Azaleidis¹ femina, venditores sumus tibi Bernardus Ollegarius emptore. Per hanc scriptura vendiccionis nostre vindimus namque vobis pecia I de vinea cum ipso ferraialen, cum ipsos arbores qui infra eius sunt, nostrum proprium, francum et liteum. Et est hec omnia prephata in comitatu Barchinonę, infra termine Macchepha, ad ipso Palacium de Sancta Cruce. Advenit ad me Riccellis per vocem viri mei et ad nos infantes per vocem ienitorum nostrorum et ad nos uxores per vocem virorum nostrorum vel per ullasque voces. Et affrontat suprascripta hec omnia a parte oriente et de meridie et de occiduo et de circii in me comparatore.² Quantum infra istas omnes affrontaciones includunt et is limitibus vel terminis hambuunt, sic vendimus nos prephatos a tibi Bernardi predicti supradicta omnia, totum hab integrum, ad tuum halodium plenissimum proprium, francum et liteum, cum exiis vel regressiis earum, in propter precium mancusos X^m de auro monete Barchinone an numero qui hodie currunt, quod vos venditores suprascriptos precium prescripti recepistis et ego emptore predicti dabo vobis et nichil³ non remansit. Et est manifestum. Quem vero predicta hec omnia quod superius resonat, que nos tibi vendimus, de nostro iuro in⁴ tuo tradimus dominium et potestatem ad tuum plenissimum proprium alodium. Quod si nos vinditores prephatos aut ullusque homo vel femina venerimus, venerit aut venerint, qui

contra ista carta vindiccionem venerit pro inrumpendum, nil valeat, set componamus aut componat vel component ista suprascripta in duplo cum omne sua melioracione in tale loco ut simili habeat valorem. Et in antea ista carta vi[n]diccionem⁵ firma permaneat modo vel omnique tempore.

Hactum est hoc VII idus madii, anno XXI regis Philipi.

Sig+num Riccellis, Sig+num Reimun, Sig+num Willelm, Sig+num Sicardis, Sig+num Adaleizis, nos pariter qui hanc vendicionem scribere iussimus et firmavimus et testibus eam firmare rogavimus.

Sig+num Dominico Alarig. Sig+num Solmum. Signum+ Iohannes* presbiter. Signum+ Bernardus* levite. Sig+num Mir Seniofre*. Sig+num Arnall Bernard*.

Guitardus levite, qui ista carta vindiccionem scripsit, cum literis rasas et bene emendas in linea VI et in undecima,⁶ et die et anno (*senyal*) quo supra.

1. I *corregeix* [d]. 2. *comparatore escrit a sobre d'una raspadura*. 3. *nichil escrit a sobre d'una raspadura*. 4. *in repetit*. 5. *Manca*. 6. *En lloc de decima*.

121

1081, maig, 9

Permuta. *Hugbert permuta amb els esposos [...] i Ratruda un alou a l'Albió per un altre alou.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 53, 210 × 150 mm. Estat de conservació deficient a causa del deteriorament generalitzat del pergamí i de l'esvaniment de la tinta.

[In Dei nomine]. Ego Hugbertus comutator [sum vobis...]¹ et coniuge sua Ratrude. Per hanc scr[iptura] comutacionis mee] comuto namque vobis alaudem meum cultum vel eremum, cum silvis et garriciis, fontis, fontanulis, cum omnibus edificiis, qui mihi adveniunt de parentorum et per hullasque voces. Et est hec omnia in comitatum Ausona, in agacencias de kastrum Keralt et de Sancta Columba, in locum que vocant ipsa quadra de Albio. Et afrontat ipsum alaudem de oriente in terminum de Monte Ergulio et de Sancta Columba, de meridie in terminum de Rodrigo, de occiduo in agacencias de Rodrigo et in terminum de Cirera, et a parte circi in terminum de Talavera et de Monte Ergulo. Quantum infra istas afrontaciones includunt sic comuto vobis ipsas² voces de

ipsum alaudem ab integrum ad vestrum proprium alaudem, cum exios et regressios earum, ipsa hec omnia propter ipsa[s] pe[cias] II de vineas cum terras que vos mihi comutastis [infra ter]minis de Rivo [...],³ in coma E[mpr]esa. Et est manifestum. Et [qui hac carta inquie]tare voluerit, ego comutator aut hullusque omo vel femina, non hoc valeat vindicare, set componat in duplo. Et ista carta comutacio firma permaneat omnique tempore.

Hactuum est hoc VII idus madii, anno XXI° regni Filipi regi.

Sig+num Hugbertus, qui hoc fecit scribere et testes firmare rogavit.

Sig+num Remon Bernard. Sig+num Mir Remon. Sig+num Vuadald Wifret. Sig+num Arnallo Bonifilio.

Raimundus sacer, rogatus scripsit et sub (*senyal*) die et anno prefixo.

1. La resta de la línia és il·legible a causa del deficient estat del pergami.
2. ipsas repetit. 3. Espai de cinc lletres aproximadament, il·legible a causa del deficient estat del pergami.

122

1081, maig. Muñones

Donació. *Sanç Ramires, rei de Pamplona, Aragó, Sobrarb i Ribagorça, dóna a Gonbal Ermentz el castell de Lumbier amb la condició que el fortifiqui; es repartiran a mitges la propietat dels termes i els drets sobre els seus habitants, excepte els d'aquells que l'havien ajudat quan va conquerir Castelmunió i Lumbier i s'havien convertit al cristianisme, als quals atorga la llibertat i que els seus béns siguin alodials.*

A [Original no localitzat.]

B Trasl·lat de 1260. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 54 (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 306), 115 × 275 mm. Bon estat de conservació.

a LACARRA, *Documentos* (1), doc. 288.

b LACARRA, *Documentos* (2), doc. 4.

c LEDESMA, *Cartas de población*, doc. 4.

Cit. AURELL, *Jalons*, p. 360.

(*Crismó*). In¹ nomine Domini. Hec carta quem facio ego Sancius Raymiro regis filio tibi Gonbal Ermentz. Dono tibi castrum quod vocitant Loberres ut facias in eum fortitudinem sicut unquam melis potueris et ut fabrices eum sicut castrum convenit frabricar et exforciare. Et tu habeas illum ingenum a tuum

proprio alodem vel hereditatem, cum omnia illa fortitudine quod tu potueris in eum facere, tu et omni generacio tua per secula cuncta. De illos homines qui hodie sunt populatos ibi et in antea populaverunt ut habeas tu illa medietate ad tua propria alodem et ego illa alia medietate ad mea dominicatura, exceptus ipsos qui nos servierunt de Castro Muniones et de Lumberres quod tornaverunt ad christianismo pronominatos² Banço et Iohannes et Abieça, et Ahamit et Pasqual et Maria, uxor d·Abieça, ut fiant illos et omni posteritati sue franchos et liberos et ingenuos cum omnia alode vel hereditate qui hodie die habent vel in antea acaptare et examplare et excalidare et conprare potuerint in totos terminos de Castro Muniones et de Lumberres et de Cappella et capudmasum integrum. Similiter de illo termino de hunc castellum Lumberres suprascriptum ut habeas tu Gonbal vel generacio tua illa medietate ad tua propria alode et ego illa alia medietate ad mea dominicatura. Et sicut suprascriptum est illa tua proprietate habeas eam ingenuam et liberam ad tua propria hereditate tu et omni generacio tua per secula cuncta, in fidelitate mea et ex omni generacione mea per secula cuncta. Et similiter sic fiant Banço et Iohannes et Abieça, et Haphamit et Pasqual et Maria, uxor d·Abieça cum omni generacione sua, franchos et liberos et ingenuos, sine ullo incenso, quod non faciant de omnia honore supradicta, nisi decima ad Deo ubi alios viçinos suos donant. Sic fiant franchos³ et liberos et ingenuos illos et omni posteritatem sue per secula cuncta, salva mea fidelitate et de omni mea posteritate per secula seculorum.⁴ Si quis homo vel femina qui ista carta voluerit disru[m]pere⁵ aut disrru[m]perit⁶ sit abstractus ad comunionem Dei et omnium fidelium christianorum, amen.

Facta carta ista era M^a centesima XV^a III^a, in mense madio, in Castro Muniones, quando Deus dedit illum ad christianos, regnante Domino nostro Iesu Christo et sub eius imperio.

Ego namque Sancius, Dei gratia rex in Pampilonia et in Aragone et in Super Arvia et in Ripa Curcia, rex Adefonssus in Castella, episcopus Garcia et frater regis in Iacha, episcopus Raymondus Dalmacius in Rota, dompnus Sancius, germanus regis, in Benavarre, don Guillem Servedi in Cappella, Ramon Sugner in Montanesma, senior Garcia Sancio Arcenartz in Petrarrua, senior Fortunio Loppeç in Monte Cluso, senior Galindo Galindiç et senior Sugis et Pepino in Alqueçar.

Signum (*senyal*) Sancii.

Ego Galindo, sub iussione domini mei regi, hac carta scripssi et de manu mea hoc signum (*senyal*) feci.⁷

1. *B comença*: Hoc est tra[n]sllatum bene et fideliter factum et transllatum verbo ad verbum prout in originali instrumento continetur anno Domini M° CC° LX°, videlicet die sabbati, VIII° ydus madii, cuius series talis est. 2. *En lloc de prenomiatos*. 3. *c afegida a la interlínia*. 4. *Segueix punt i a cap i un espai en blanc d'aproximadament cinc línies*. 5. *Manca*. 6. *Manca*. 7. *B acaba*: Ego Dominicus Egidii, tabellio publicus in gradibus, ad testimonium subscribo sig(*senyal*)num meum. Ego Philipus, scriptor, ad testimonium hic (*senyal*) apposui sig(*senyal*)num meum. Ego Dominicus de Riviis, scriptor publicus in gradibus, hoc trasllatum bene et fideliter scripssi prout in originali instrumento inveni et hoc sig(*senyal*)num apposui.

123

[1080, juny, 24-30 o 1081, juny, 1-23]

Convinença. *Ramon V, comte de Pallars Jussà, dóna a Arnau Bernat el castell de Talarn amb la vuitena part de la parròquia com a dominicatura i li encomana el castlà Guillem Folc de Galliner, que li haurà de donar potestat d'aquest castell i del congost fortificat de Susterris. A canvi, Arnau Bernat serà home del comte Ramon i de la comtessa Valença, els prestarà fidelitat i servei i els donarà la potestat dels castells quan la hi demanin.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 55 (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 306), 115 × 275 mm. Bon estat de conservació.

B [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 75.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 76.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, pp. 86, 166.

Datem tenint en compte el dia de Sant Joan com el de canvi de l'any del regnat. Document relacionat amb els núms. 103, 104, 109 i 110.

In Dei nomine. Hec est conveniencia qui est facta inter Reimundo comite et Arnal Bernard vicecomite. Que dona Reimundo comite ad Arnal Bernar ipso castro¹ de Talard per sua mane et suo fevo. Et dona ad eum in dominicatura ipsa octava parte de ipsa parochia de Tarand, sines hoc qui fuit de Berengario Mironi. Et comanda ad eum Guillelmo Folco per ipso castro de Taland et que donet Guillelmo Folco ad Arnallo iamdicto potestate de ipso castro et de ipsas spellucas de Sotsterras. Et per ista² omnia iamdicta siat Arnallus Bernardus suo omine comandatum de Suniario Reimundo. Et si Guillelmus obierit,³ ipso alio castellano que Reimundo comite metra in ipso castro de Talard siat suo omine comandatum de Arnallo Bernarddo sicut Guillelmus est. Et convenit Arnallus Bernardus a Reimundo comite per ista omnia

iamdicta et per alia sua terra que tenet⁴ que siat suo omine de Reimundo comite et de Valencia comitissa et de suo filio et faciat ad eos fidelitate secundum illorum voluntate et donet ad eos potestate de ipso castro de Taland et de alios que tenebat per illum o tenrà; et facia ad eum ostes et cavalcadas et placitos⁵ et cunctis servicios que omo debet facere ad suum meliore et solidum seniore contra totos omnes vel feminas. Et si Reimundo comite obierit, ista conveniencia iamdicta sic teneat et atendat Arnallus Bernardus ad ipsos vel ad ipsas aut cui Remundus comite dimiserit vel dubitaverit.

+ Ac ista conveniencia⁶ in mense iunio, anno XXI° regnante Philipum rege.

Si+gnum Reimundo comite, si+gnum Valencia comitissa, si+gnum Arnal.

[Signum] Bernal Bernard, [si+]gnum Suniario Reimundo, [si+]gnum Guillelmo Reimundo⁷ de Erolas, [si+]gnum Bertrad Ato,⁸ isti testes sunt viditores et auditores.

Feriolus levita, rogitus scripsit (*senyal*) die et anno que supra.

1. as *afegit a la interlínia.*   2. ista *afegit a la interlínia.*   3. o *corregeix u.*   4. *Segueix et ratllat.*   5. et placitos *afegit a la interlínia.*   6. *Segueixen dues lletres ratllades.*   7. i *afegida a la interlínia.*   8. *Signatura sense puntuar.*

124

1081, juliol, 21

Encomanament. *Ramon Folc, vescomte de Cardona, i la seva esposa, la vescomtessa Ermessenda, encomanen als germans Bernat Amat i Ramon Amat el castell de Maldanell, amb tots els seus termes i pertinences, perquè el tinguin, meitat en feu i meitat en alou, i els en donin potestat.*

A   [Original no localitzat.]

B   Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 65, 370 × 165 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 109. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 66.

In nomine Domini. Ego Raimundus Fulchoni viscecomite et uxori meę nomine Ermessendis viscecomitissa donatores sumus nos ad vobis Bernardus Amati et uxori tua Bellesendis et Raimundus Amati¹ et uxori tue Maiansendis, emptores. Per ista scriptura donationis nostre donamus namque vobis ipsum castrum

de Amallanil cum ipsa rocha in cho ressedi, cum suis termineis et pertinentiis, cum terras et boscos et garricis et pratis, pascuis et aquis, viasductibus et reductibus, aquis aquarum, petras petrarum, pronos et planos, cum decimas et primicias et loceds, et ecclesias et capellanas et presbiteratos, et mandamento et districto et cum hoc totum, ab integrum, que ad ipsum castrum pertinet et inantea pertinere debet, qui nobis advenit per donacione de seniores nostros domnus Raimundus Berengarius et dompnus Berengarius Raimundi, ambi comites Barchinone, sive per aprisione aut pro aliisque voces. Est autem predicta ec omnia in chomitatum Minorisa, prope Amallerano. Abet autem afrontaciones predictum chastrum cum suis termineis ad parte vero orientalis in villa Mannanor, ad meridiano vero parte in chastrum Sancti Laurencii, ab occidente vero parte in Amalla, et de quarta pars in Charbonera. Quantum hos termini² ambiunt et retinunt et infra includunt sic donamus nos supradictos viscecomes et viscecomitissa ad vos receptores supranominatos, in tale conveniencia³ ut vos suprascriptos abeatis ipsum castrum quod est de suprascriptum ipsa medietate per feu et alia medietate per alaude, vos et vestra posterita. Et nos donatores abeamus potestatem de ipsum castrum quantasque vices nos demandamus ad vos receptores, et nos qui sumus receptores sic nos credimus de ipsa nostra medietate in vos viscecomes et viscecomitissa seniores nostros de ipsa potestate de supradictum castrum. Et nos donatores retinuimus que vos faciatis per nos guerra de ipsum castrum et pacem teneatis et retinuimus chonna-minam in dominico. Et donetis vos receptores potestate de ipsum castrum sicut est de suprascriptum vos et vestri successores ad nos viscecomes et viscecomitissa et ad nostri successores o aut cui nos dubitaverimus, in tale conventum ut non eligatis alium senioresem nec vos [nec]⁴ vestri successores nisi nos viscecomes et viscecomitissa et nostri succesores o aut cui nos dubitaverimus. Et habeatis facta turre in ipsa rocha de petra et de chalcina. Et faciatis hoc qui remanet de ipso cortal. Et habeatis hoc factum de ista festa sancti Michahelis prima veniente usque ad annos II. Et [nos]⁵ receptores non posseamus vindere nec comutare nec inalienare nisi unum ad alium. Et mitamus nos unusquisque in ipsa guarda de supradictum castrum et in ipsa condicione⁶ nostro directo per fidem, sine engan. Et qualisque de nos de hoc se extraxeat suam partem de unus ad alium incurrat.⁷ Quod si nos donatores aut aliquis omo qui hoc frangere voluerit in duplo componat modo et omni tempore.

Facta ista carta donacione XII kalendas augusti, annos XXII regni Filipo rege.

Sig+num Raimundus viscecomes, Sig+num Ermessendis viscecomitissa, nos qui ista carta fecimus scribere et firmavimus et firmare rogamus.

Sig+num Mironis Vilielmus. Sig+num Raimundus Mir. Reimundus vicecomes prefixo +. Sig+num Bernardus Vilielmus.

Petrus subdiachonus, qui ho[c]⁸ translatus scripsit die et anno quod (*senyal*) supra.

1. *Segueix Ama sense cancel·lar.* 2. *Segueix amini sense cancel·lar.* 3. *El rogatari havia escrit convenienciam i ratllà el signe d'abreviació per la m final.*
4. *Manca.* 5. *Manca.* 6. *condricione al text.* 7. *Segueix Facta sense cancel·lar.*
8. *Manca.*

125

1081, desembre, 31

Venda. *Bonfill Llunes i el seu germà Domènec venen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda unes cases situades fora muralles de Barcelona, prop de l'església de Santa Maria del Pi, pel preu de cent trenta mancusos.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 58 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 928), 303 × 217 mm. Bon estat de conservació.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 34.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 457, 458. — BOTET i SISÓ, *Les monedes* I, p. 51. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 35.

In Christi nomine. Ego Bonefilii Lunes et fratri meo Dominico venditores sumus vobis Ricardi Guillelmi et coniux tue Ermesindis emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis nostre vendimus vobis ipsas nostras ereditates in domos et curtes, solos et superpositos. Et est hec omnia in burgo civitate Barchinone, prope ecclesiam Sancte Marie de ipso Pino. Advenit nobis iamdicta omnia per genitorum nostrorum et per ullasque voces. Et affrontad ipsam unam hereditatem, de circi in ipsa hereditate de sorori nostra Chixol femina, de orient in via, de meridie in ereditate de Iohannes,¹ de occiduo in orto de Rruben. Et affrontad aliam hereditatem, de circi in ereditate de fratri nostro Guillelmo, de orient in via, de meridie in ereditate de Chixol, de occiduo in orto prefatus Rruben. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus vobis iamdicta omnia simul cum ipsas guttas ad integrum

et propter precium mancosos CXXX auri monete Barchinone curribiles, quod vos emptores precium nobis dedistis. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia que vobis vendimus, de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ut quiquit exinde facere vel iudicare volueritis, cum exios et regresios earum, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos² venditores aut aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat, set componat aut nos componamus iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc II kalendas ianuaras, anno XXII regni regis Philipi.

Sig+num Bonefilii, Sig+num Dominico, nos qui ista vendicione fecimus et firmamus et testes firmare rrogavimus.

Sig+num Remon Guifre. Sig+num Guifre Gallo. Sig+num Raimundi ortulanus. Sig+num Ferroli Sendre.

Signum+ Guillelmus sacer, qui hoc scripsi et (*senyal*) die et anno quo supra.

1. o afegida a la interlínia. 2. n corregeix [e].

126

[1076-1081]

Convinença. *Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, comtes de Barcelona, fan una convinença amb Ermengol IV, comte d'Urgell, per la qual aquest es compromet a ajudar-los en les campanyes d'Hispania a canvi de participacions en els ingressos que obtinguin dels reietons musulmans.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 69 (*olim* arm. 16 Urgell, sac N, núm. 239), 215 × 480 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia [coetània]. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 69 dupl. (*olim* arm. 16 Urgell, sac N, núm. 193), 255 × 325 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 109. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 334, 532. — BOTET I SISÓ, *Les monedes*, I, pp. 50, 51. — ROVIRA I VIRGILI, *Història Nacional*, III, p. 532. — BONNASSIE, *Catalunya*, II, pp. 241, 299. — KOSTO, *Making agreements*, pp. 98, 130. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 65.

Datem per l'any d'inici del regiment dels comtes i pel de la mort d'al-Muqtadir.

Hec est conveniencia que est facta inter domnum Raimundum et domnum Berengarium, comites Barchinonenses, et domnum

Ermengaudum, comitem Urgellensem. Convenit quoque predictus comes Ermengaudus prescriptis comitibus Barchinonensibus ut sit illis adiutor tenere et habere omnem illorum honorem de Yspania et omnes eorum parias, quas pater eorum tenuit aut conventum fuit illi dare aut illi post mortem patris acceperere aut conventum fuit illis dare aut illi, deo iuvante, in futuro adquisituri erunt quocumque modo. Et de guerra de Almoztadir¹ quam hodie habent adiuvet eis per directam fidem, sine illorum engan. Et non aprehandat inde treguam nec faciat finem usquequo ipsi finiant suorum guerram, nec ipse, nec home nec homines per eum; et quod faciat guerram cum illis et sine illos per fidem, sine engan. Et de omnibus potestatibus Yspaniarum, cum quibus prelocuti comites habent aut abuerint guerram, prescriptus comes Ermengaudus illis adiuvet postquam illi eum comonuerint per quantasque vices per se aut per suos nuncios. Et postea non accipiat treguam nec faciat finem cum eis usquequo ipsi faciant pacem. Et faciat guerram illis potestatibus cum quibus ipsi male steterint et faciat pacem ipsis cum quibus predicti comites bene steterint. Et hoc totum faciat predictus comes et attendat prelocutis comitibus per directam fidem, sine illorum engan. Et propter hoc quod desuper est scriptum, donant predicti comites Barchinonenses prelocuto comiti Ermengaudo Urgellensi quindecim milia mancosos de Barchinona ad numerum. Et conveniunt illi ut non faciant finem de Denia usquequo illa potestas que habuerit Denia donet prescripto comiti et scribat et firmet ei quinquaginta uncias auri de tale auro quale ipsi acceperint per unumquemque mensem, sine suo engan. Et simili modo faciant illi habere quinquaginta uncias auri de tale auro quale ipsi acceperit de Granada per unumquemque mensem, sine suo engan. Et conveniunt predicti comites Barchinonenses sepedicto Urgellensi comiti ut de omnes acrexemets quod fecerint de tota Yspania, in suorum parias aut terras, donet sepedicto comiti terciam partem, exceptus de Murcia et de Valencia et de Denia et de Granada et de Almudafar et de trescentos mancosos de acrexemet de Tortosa, nisi L uncias de Denia et de Granada, sicut superius sunt scripte. Et de paria de Almoztadir et de Almudafar, ipsa quod inde habuit aut habet aut scripta et firmata fuit illi dare, et de ipsos acrexemets quod per illos fecerit aut per eorum consilio, si aliquid inde ei² minuaverit³ aut de illis locis unde unquam accepit, sint illi adiutores tenere et habere et non faciant inde pacem neque accipiant treguam usquequo ipse habeat recuperatum, nec ipsi, nec homo aut homines per eos. Et postquam eos comonuerit per se aut per

suos nuncios, per quantasque vices faciant guerram cum illo et sine illo usquequo ipse habeat recuperatum suum per directam fidem, sine engan. Et hoc totum faciant et attendant prescripto comiti per directam fidem, sine suo engan. Et ut predictus comes Ermengaudus hoc quod desuper convenit predictis comitibus totum illis faciat et attendat sine engan, mittit in potestatem domni Raimundi, prescripti comitis, X hostaticos, unusquisque per ducentas uncias auri Barchinone ad numerum.⁴

Ut quando ambo fratres fuerint simul cum predicto comite Urgellense, mittat illius in pignore ipsum kastrum de Sancta Liddinia aut de Ivorra, qualem ipsi eligere voluerint. Et ipsi similiter mittunt ei in pignore ipsum kastrum de Cubels. Et hoc totum⁵ sit factum ex ambabus partibus et firmatum sine ullo engan. Et desuper mitat domnus Raimundus, prescriptus comes, predicto comiti Ermengaudo similiter X hostaticos, unusquisque per CC^{as} uncias auri Barchinone ad numerum,⁶ ut attendat ipse et frater eius, Berengarius comes, hoc de ipso kastro de Cubels, sicut superius est scriptus. Et conveniunt prescripti comites Barchinonenses sepredicto comiti Ermengaudo quod de ista festa Sancti Michaelis usque ad aliam faciant ei directum infra XXX^a dies qua eos comunuerit in comitatu Barchinonensi de ipsis kastellis de Pilzan et de Kast Serras et de Pui Roi ad iudicium IIII hominum ex una parte et IIII ex alia, quos ipsi mittant qui iudicent per directum. Et si fuerit contencio inter iudices ad iudicium eorum, faciant qui melius potuerint eripere iudicium per batalia de scuto et de baston. Et convenit predictus Ermengaudus ut similiter faciat eis directum de Alos et de Mamagastre et de Artesa et de Malagastre et de terminis aliorum kastellum quos habent in contencione cum eo.⁷

Et convenit domnus Raimundus, comes Barchinonenis, domno Ermengaudo comiti quod si frater eius Berengarius noluerit face-re neque firmare ipsam convenienciam que est scripta inter eos, quod ipse totum faciat et attendat ad iamdictum Ermengaudum per directam fidem, sine engan, et firmet ei per sacramentum per unum comptor aut per unum vasvasso de paradge et per ipsos hostaticos que sunt scripti in eorum convenienciam. Et si aliquis ex eis ibi non fuerit, in loco illius talem mittat qui non minus valeat. Et si ex predictis hostaticis aliquis hobierit, infra X dies quas predictus Ermengaudus eum comunuerit per se aut per suos nuncios talem mittat qui non minus valeat, sine suo engan, propter hoc ut totam illam convenienciam que est scripta inter

eos attendat ad iamdictum comitem Ermengaudum, exceptus de ipso kastel. Et si in antea evenerit quod velit aut possit facere de ipso kastel, quod mitat eum illi in pignore, sicut resonat in eorum conveniencia, et sint soluti eorum hostaticos. Et si evenerit quod Berengarius comes, frater eius, nolisset facere directum ad iamdictum comitem Ermengaudum de ipsis kastellis, sicut scriptum est in eorum conveniencia, quod prescriptus Raimundus comes faciat ei directum aut consilium infra XXX dies [qua] eum comonerit, sicut scriptum est in eorum conveniencia de sua parte.⁸

1. Almuztadir B. 2. ei manca B. 3. minuerint B. 4. *Segueix punt i a cap i un espai en blanc d'aproximadament dues línies.* 5. totum manca B. 6. *Segueix ut [± 4] sense cancel·lar.* 7. *Segueix punt i a cap i un espai en blanc d'aproximadament disset línies.* 8. Et convenit domnus Raimundus ... sicut scriptum est in eorum conveniencia de sua parte manca B.

127

1082, gener, 26

Donació. *Bernat Radulf i la seva esposa Ermilda donen a Arnau Sunifred i a la seva muller Quinverga la meitat d'una peça de terra situada al terme del castell d'Adasalem, a Vilatoder.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 59, 210 × 150 mm. Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Bernard Radolf et uxor sua Ermeld femina donator sum tibi Arnald Sinfra et uxor sua¹ Cinverga emtores. Per hanc scriptura donacionis nostre dono vobis de ipsa pecia de terra ipsa medietate cum illorum arboribus, qui nobis advenit de parentorum vel de comparacione vel per qualicumque voce. Et est ipsa terra in comitatum Berguitano, in castro Adaladem, in locum que vocant Vilatoder. Et afronta ipsa pecia de terra cum ipsos arbores de I parte in terra de Arnald Galin, et de II in terra de Sinfret Recosen vel de ipsa font, et de III in via qui discurrit per vila, et de IIII in ipsa terra de nos donatores. Quantum in istas IIII^{or} afrontaciones includunt, sic dono vobis² ipsa terra ipsa medietate ab omni integr[ie]tate, cum exio vel regresio suo. Et est manifestum. Quod si nos donatores au[t]³ ullusque omo qui contra anc ista carta donacionis venerit⁴ pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare,⁵ set componat in duplo. Et in antea ista carta donacionis firma et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta carta donacione VII kalendas february, anno XXII regnante Filipo rege.

Sig+num Bernard Radolf, Sig+num Ermeld, qui ista carta donacionis feci scribere et testes firmare rogavi.

Sig+num Poncius Isarn. Sig+num Bofil Bernard. Sig+num Arnald Sinfret.

Bernardus sacer, qui ista carta scripsit die et anno quod supra.

Et facit servicio per quinque anum emina I de ordeï (*senyal*).

1. uxor sua *afegit a la interlínia*. 2. vo *afegit a la interlínia*. 3. Manca.
4. ne *afegit a la interlínia*. 5. re *afegit a la interlínia*.

128

1082, febrer, 16

Venda. *Joan i Borrell, germans, venen a Tecel·lí i a la seva esposa Or la meitat dels drets que tenen sobre un molí situat a la riba occidental del riu Besòs, pel preu de dos-cents cinquanta mancusos in rem valentem.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 61 (*olim* arm. 2 Barcelona, sac G, núm. 612), 150 × 510 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 61 dupl. a (*olim* arm. 2 Barcelona, sac G, núm. 609), 480 × 350 mm. Bon estat de conservació.

Cit. RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 86.

L'exemplar B està copiat, en un mateix pergami, juntament amb cinc documents més. Vegeu els docs. núms. 177, 187, 210, 212 i 213.

In nomine Domini. Ego Iohannes et Borrellus, uterque fratres, nos simul in unum venditores sumus tibi Tecellinus et uxori tue nomine Or feminæ, emptores. Manifestum est enim quia vendimus vobis ipsa medietate quod habemus in ipso molendino quod habemus¹ iuxta alveum Bisocii, ad partem occidentalem. Est autem praefatum mulinum² iuxta praefatum Bisaucii³ aquam. Vendimus vobis ibi ipsum nostrum directum quod ibi habemus vel per qualicumque modo abere debemus, simul cum ipso chasale hubi est ipso mulino⁴ et cum ipso rego unde ipsa aqua discurrit et chaput rego et subtus rego et cum omnia quae ad ipso molendino pertinet vel pertinere debet, cum ingressibus pariter et regressibus. Advenit nobis prescripta omnia superius scripta⁵ per donationem quod fecit Reimundus, comes et marchio, ad patrem nostro nomine Awalvalit et per alias voces. Quem vero predicta omnia quod nos vobis vendimus de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad fatiendum quodcumque volueritis ad vestrum plen-

simum proprium, propter praecium mancosos ducentos quinquaginta auri monete Barchinone de octava in rem valentem,⁶ quod vos emptores praecium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus, et est manifestum. Quod si nos venditores aut aliquis homo utriusque sexus fuerimus aut fuerit qui contra hanc venditionem vobis venerit ad inrumpendum, non hoc valeamus aut valeat vendicare, sed componamus aut componat vobis praescripta omnia in triplum cum omni sua melioratione. Et in antea ista venditio firma permaneat omni tempore.

Actum est hoc XIII kalendas marci, anno XXII regni regis Philippy.

Signum+ Iohannes, Signum+ Borrellus, nos qui hanc venditionem fecimus, firmavimus et testes firmare rogavimus.

+ Guilelmus levita*. Signum+ Petre*. Signum+ Remundi, levite qui et iudicis. Signum+ Reimundi levita*.

Signum+ Iohannis presbiteri, qui hoc scripsit et subscripsit, cum litteris suprapositis in linea V,⁷ die et anno quo supra.

1. quod habemus *manca* B. 2. molendinum B. 3. Bisocii B. 4. molendino B. 5. quod superius est scripta B 6. in rem valentem *afegit a la interlínia*. 7. et subscripsit, cum litteris suprapositis in linea V *manca* B.

129

1082, febrer, [5]

Adveració. *Els testimonis del testament d'Esteve juren, damunt l'altar de Sant Salvador del lloc de Durban, al terme del castell de Sant Martí de Sesgueioles, les darreres voluntats d'aquest, per les quals llegà diversos béns a institucions eclesiàstiques i repartí la resta entre la seva esposa i fills.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 57, 310 × 280 mm. Estat de conservació regular a causa d'unes taques d'humitat.

Iuramus nos testes hiis nominibus Bernardi Arnalli et Guillelmi Ellemari et Guillelmi Ermemiri prim[o per] Deum patrem omnipotentem et per Iesum Christum filium eius Sanctumque Spiritum, confitentes hanc trinitatem unum Deum esse et super altare Sancti Salvatoris, cuius ecclesia sita est in chomitatum Barchinonense, intra termin[um] katri Sancti Martini, in vocitatum locum Durban, supra cuius altare has condiciones sacramentalis conditio manus nostras iurando contangimus quia nos, suprascripti testes, vidimus

et audivimus quando Estephanus condam in sua egritudine et memoria bona abens iussit scribere suum testamentum, quod illo digito suo puncto firmavit, hunde constituit distributores suarum rerum esse, id est, Guillelmi Iotoni fratri suo et Ermengaudi filio suo et uxori sua Pelegrina. Precipiens illis per suprascriptum testamentum ut si mortis eventus illi advenisset in qualicumque loco antequam alium testamentum fecisset, plenam potestatem abuissent sui predicti tutores et elemosinarii et distri[b]utores omnium rerum suarum mobilium et immobilium, ita distribuere sicut eis precepit per suum testamentum suprascriptum. In primis concessit ut fuissent suos debitos persolutos in chomune quod illis sciant que veri siant. It[em di]misit de suas oves et kapras X^m pro anima sua et de suo blad sester I ordei et emina I frumenti. Et concessit a kanno[nica Sancte Crucis] Sancteq[ue] Eulalie sester I frumenti per missas. Et dimisit ad clericos Sancta Maria de Sancti Martini infra nov[...u]ncia¹ [I^a] de auro que currit pro anima sua per missas. Et a Sancti Salvatoris alia uncia pro anima sua per misas. Item dimisit de suo vino kaficio I pro anima sua. Et concessit ad uxori sua ipsas eguas et boves et oves et po[r]chos et alias bestias qui ibi erant in vita sua si virum non nupsisset, exceptus vinculo de nullo omine sive de filios vel filias, teneat hec omnia. Et dimisit a filios suos vel filias quod abebat de Martsinda tonna I. Et alias tonnas et cubos que remanebant dimisit ad uxori sua in vita sua aput infantes suos et totuum in vinculo. Item dimisit ad filiiis vel filias quod abebat de Martsenda femina condam medietate in ipsas vinea[s]² de ipsos arnos, simul cum ipsa medietate de ipsa terra qui est subtus turre Berengarii Isarni condam. Et similiter dimisit eis ipsa insula qui erat ad ipso resclosar q[ue] fuit de illius avio sive cum ipso caput masio ubi illis abitant. Et alium caput mansium quod abebat in terminis Sancti Martini, terris et vineis, totum quod ad illum pertinebat, totuum dimisit ad uxori sua in vita sua. Et post obitum suum remansisset a filiiis vel filias que erant creati de illo conditore in illa meminita. Item dimisit ad filiiis vel filias quos ienuit in Martsenda condam modiata I vinea, exceptus hoc quod eis dimisit in ipsa insula suprascripta. Et cum hec omnia ordinavit vel iniunxit, XV kalendas decembris, anno XX° II regni Philipi regis, adhuc loquela et memoria bona abens, postea vicxit modico tempore et sic obiit ab hoc seculo XV kalendas frabuarii eodem ipse anno, et nobis scientibus volumptatem suam non mutavit.

[Late con] ditiones n[onas] frabuarum, anno XXII prefa[ti] reg[is].

Sig+num Bernardi Arnalli,³ Sig+num Guillelmi sa[cer], Sig+num Guillelmi Ermemir, nos testes sumus, q[ui has con]ditiones fideliter in Domino iuramus.

Sig+num Guillelmi Iotoni, Sig+num Ermengaudi Estephani, Sig+num [P]elecrina femina, nos qui et elemosinarii, qui has conditiones chorroboramus et fideliter in Domino iuramus.

Sig+num Arnallus presbiter (*senyal*),⁴ Signum+ Alerandus* presbiter, Sig+num Raimundus* presbiter, Sig+num Remundi* levite qui et iudicis.

Sig+num G[...]⁵itus⁵ levite, qui has condiciones scripsit et subscripsit die et anno quod su(*senyal*)pra.

1. *Espai de deu lletres, aproximadament, il·legible a causa de les taques del pergami.* 2. *Manca.* 3. *Signatura sense puntuar.* 4. *Segueix sig+num sense cancel·lar.* 5. *Espai de quatre lletres, aproximadament, il·legible a causa de les taques del pergami.*

130

1082, març, 13

Venda. *Quíxol ven als esposos Ricard Guillem i Ermessenda un corral amb una caseta situat fora muralles de Barcelona, prop de l'església de Santa Maria del Pi, pel preu de mig quintar de cera.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 62 (*olim arm.* 12 Montblanc. sac Jesús, núm 867), 342 × 154 mm. Bon estat de conservació.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 35.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 282. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 35.

In Christi nomine. Ego Chixol femina venditrix sum vobis Ricardi Guillelmi et coniux tue Ermesindis femina emptores. Per hanc scripturam vendicionis meę vendo vobis peciam unam curte cum aliquid de casula, que habeo foris muros civitate Barchinone, prope Sancta Maria de ipso Pino. Advenit mihi predicta omnia per genitori et per ullasque voces. Et affrontad prelibata omnia de circi in casula et corte de Vencmalo, de orient in via, de meridie in curte¹ et casa de vos emptores, de occiduo in orto de Ruben. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendo vobis iamdicta omnia ad integrum et de meum iure in vestrum trado dominium et potestatem. Prop[t]e[r]² precium medie quintar³ de cera,⁴ quod vos emptores precium mihi dedisti et ego venditricem manibus meis

recepi. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia que vobis vendo, de meum iure in vestro trado dominium et potestatem ut quiquit exinde facere vel iudicare volueritis,⁵ cum exios et regresios earum, ad⁶ vestrum plenissimum proprium. Quod si ego venditrice aut aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat, set componat aut ego componam vobis iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc III idus marcii, anno XXII regni regis Philipi.

Sig+num Chixol femina, qui ista vendicione feci et firmavi et testes firmare rrogavi.

Sig+num Petrus Ugo. Sig+num Ferreoli Sendre. Sig+num Isarnus*.

Signum+ Guillelmus sacer, qui hec scripsi, cum litteras fusas in linea IIII, et (*senyal*) die et anno quo supra.

1. r *afegida a la interlínia.* 2. La primera p *corregeix h; [t] i [r] manquen.* 3. r *afegida a la interlínia.* 4. medio quintar de cera *corregeix una quantitat de diners anterior, atès que a continuació apareix ratllat auri Barchinona i un espai de nou lletres, aproximadament, il·legible.* 5. t *corregeix s.* 6. *Segueix [ce] sense cancel·lar.*

131

1082, abril, 28

Venda. *Adelaida ven als matrimonis formats per Isarn Amat i Adelaida i Guillem Amat i Ponça una peça de vinya i una de terra a Vila Raphia, a Sant Iscle de les Feixes, pel preu de vint-i-cinc sous en moneda de Barcelona.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 63, 350 × 110 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BENSCH, *Barcelona*, p. 94. — KOSTO, *Making agreements*, p. 163.

Aquest document és molt similar a la venda següent. Vegeu el document núm. 132.

In nomine Domini. Ego Azalet femina venditor¹ sum vobis Isa[rno] Amad et Guillelmi Am[ad et] uxores vestros² nomine Aza[let] et Poncia, emptores. Per hanc scripturam donacionis³ mee vindo vobis pecia una de vinea ubi est fundata et pecia I de terra, ipsa mea hereditate, qui mihi advenit per pater et mater a[u]d⁴ per omnes voces. Et sunt⁵ prefata vinea in comitatu Barchinona, in parrochia Sancti Acischi, in predictum locum que vocant Vila Raphia. Et affrontat prescripta vinea ubi est fundata de parte orientis in vineas de nos comparatores, de meridie in strada de Aguera

et in alode de Sancti Cucuphati, de occiduo in vinea de Ioxbert Suniarii, de parte vero circi in via dein Calcada vel in alode de Miro Guillelmi. Et ipsa pecia de terra qui est suprascriptum habeat affrontationes in prima in alode de Ioxbert Odgario, in secunda in strada Barchinonense vel in rivo Maiore, de tertia in alode de Ioxbert Odger vel in alode de Ioxbert Suniarii, de IIII^{or} in alode de Arnal Seniofret. Quantum inter istas totas affrontationes includunt, sic vindo vobis ipsa mea hereditate de prescripta vinea cum pecia de terra ab integrum cum superius resonat, cum exiis vel regresii⁶ earum, in propter precium quod vos mihi donastis et de manibus vestris recepi solidos XXV de monete Ba[r]chinone.⁷ Et sic de meo iure in vestra tradimus dominio et potestate ad omnia facere que volueritis ad vestrum plenissimum proprium alodem. Et est manifestum. Quod si ego vinditor aut ullusque homo vel femina qui contra hanc ista karta vindicionis pro inrumpendum, non hoc valeat vendicare, set componat vobis in duplo cum omni sua inmelloratione. Et in antea ista karta vindicionis firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista karta vindicionis IIII^{to} kalendas may, anno XXII regnantę rege Phylippo.

Sig+num⁸ Azalet femina, qui ista karta vindicionis feci scribere et firmavi et testes firmare rogavi. Sig+num Guillelmi. Sig+num Ermengarsd. Sig+num Guilla. Sig+num Bona. Sig+num Sicarsd. Sig+num Azalet.

Sig+num Isarni Guillelmi. Sig+num Bernardi Raimundi. Sig+num Gerbert Bonuc.

Olibanus levita, qui ista karta vindicionis scripsit sub (*senyal*) die et anno quo supra.

1. *En lloc de vinditrix.* 2. *En lloc de vestras.* 3. *En lloc de vendicionis.*
4. *Manca.* 5. *En lloc d'est.* 6. *regressii al text.* 7. *Manca.* 8. *A totes les subscripcions hi manca el punt que acostumaven a posar els subscriptors en un dels angles de la creu, en aquest cas l'inferior dret, que resta en blanc.*

1082, maig, 25

Venda. *Adelaida, acompanyada dels seus fills i filles, ven als matrimonis formats per Isarn Amat i Adelaida i Guillem Amat i Ponça una peça de vinya i una de terra a Vila Raphia, a Sant Iscle de les Feixes, pel preu de trenta sous.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 64, 245 × 180 mm.
Bon estat de conservació.

Aquest document és molt similar a la venda anterior. Vegeu el document núm. 131.

In nomine Domini. Ego Adalaidis femine, una cum filiis meis vel filiabus, id sunt, Guilielmus Compan et Ermeniardis et Guilia et Bona et Sicardis et Adalaidis, pariter in unum venditores sumus vobis Isarnus Amado et Guilielmus Amad et uxores vestras Adalaidis et Poncia, emptores. Per hanc istius¹ carte vendicionis vendimus vobis modiatam unam vineam, simul cum ipsa terra in qua est fundata, et peciam I terrę separatim positis. Est autem suprascripta omnia in territorio Barchinone, in Vallense, in parrochiam Sancti Aciscli, in locho vocitato Villa Rafia. Advenit nobis per ienitorum nostrorum sive per aliis quibuslibet vocibus. Abet autem terminum suprascripta vinea a parte orientis in vinea vestra, de vos emptores, a meridie in alodio Sancti Cucufati, ab occiduo in vinea Gaucbertus Suniarii et in ipsa Calciata, a circii in vinea de vos emptores. Terminatur etiam prescriptam peciam terrę a parte orientis in terra Arnallus Seniofredi, a meridie in alodio Gaugebertus Odegarii et in rio Maiore, ab occiduo in terra iamdictus Gaugebertus Audegarii, a circii in alodio Gaugebertus Suniarii et de Arnallus Seniofredi et de Salamonis Seniofredus. Quantum suprascripte affrontationes includunt sic vendimus² vobis supra[scripta]³ vinea et terra in qua est fundata et iamdictam peciam terre integritur, simul cum exios vel regressios eorum sive cum omnes nostras voces sive ereditate[s] quod ibi habemus vel per qualicumque voces abere debemus, propter precium solidos XXX^{ta} denarios ad numerum, quod vos emptores precium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus nihilque ex ipso precio aput vos emptores non remansit, sicut est manifestum. Quem vero predicta hec omnia que nos vobis vendimus de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ab omni integritate ad omnium que volueritis facere ad vestrum plenissimum proprium. Si vero nos venditores aut ullusque homo utriusque sexus qui contra hac ista carta vendicione venerimus aut venerit pro inrumpendum, nil valeamus aut valeat vendicare, sed componamus aut componat vobis prefata omnia in duplum cum omne sua melioracione. Et in [ant]ea ista carta venditione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc VIII kalendas iunii, anno XXII regni regis Philippy.

Signum+⁴ Adalaidis femine, Signum+ Guilielmus Compan, Signum+ Ermeniardis, Signum+ Guilia, Signum+ Bona, Signum+ Sicardis, Signum+ Adalaidis, nos qui hanc vendicione fecimus et firmamus et⁵ testibus firmare rogavimus.

Signum+ Isarnus Guilielmus. Signum+ Bernardus Reimundi. Signum+ Gerbertus Bunucio.

Signum+ Iohannis presbiteri, qui hoc scripsit, cum litteris rasis et emendatis in linea III, die et anno quo supra.

1. Per hanc istius *escrit a sobre d'una raspadura*. 2. *La i corregeix o*. 3. *Manca*. 4. *Només les subscripcions d'Adelaida, de Guillem Company i de Bona presenten els punts que acostumen a acompanyar-les*. 5. *Segueix firmamus, sense cancel·lar*.

133

1082, octubre, 16

Donació. *Arsenda i els seus fills Ramon Folc i Pere Folc donen al bisbe Berenguer de Vic un alou a Sant Feliu de Terrassola.*

A [Original no localitzat.]

Trasllat del 16 de juliol de 1150. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 66, 365 × 95 mm. Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Ego Arsindis et filiis meis Raimundo Fulconi et Petri Fulconi donatores sumus tibi domno Berengario, episcopo Ausonensi. Per hanc nostre donationis scripturam donamus tibi prompto animo et bona voluntate ipsum nostrum alodium qui fuit de Berengarii Lupeti et coniuge sua Ermetruit, qui est franchum, id sunt, domos cum solis et suprapositis, terris et vineis, cultis atque eremis arboribusque cunctis. Advenit nobis iamdicta omnia per vocem impignoracionis et vendicionis et est in comitatu Ausona, in parrochia Sancti Felicis de Terracola. Et affrontat ab oriente in rivo de Posticis, a meridie in alodio Guillelmi Raimundi, ab occiduo in Monte Cabrelli, de circio vero in podio Ermengaudi sive in strata. Quantum iamdicte affrontationes circumeunt et includunt et sicut affrontatur ab omnibusque partibus donamus namque tibi senior iamdicto domno Berengarii pontifici iamdicta omnia sicut superius est scripta absque ulla resservatione,¹ cum ingressibus et exitibus cunctis, ad vestrum proprium et ad omnia que volueris facere, francum et liberum, in Dei nomine plenam abeas potestatem. Si quis homo vel femina utriusque sexus disru[m]-pere² voluerit nullomodo facere possit, sed in duplo componat. Et hanc donationis scripturam firmam obtineat securitatem.

Que est facta XVII kalendas novembris, anno XXIII regis Philippi.

Sig+num Arsendis, Sig+num Raimundo Fulconi, Sig+num Petri Fulconi,³ qui hanc donationem fecimus et firmamus firmiterque rogamus.

Sig+num Dalmatius Ermengaudi. Sig+num Eriballus Sendredi. Sig+num Guillelmus Bernardi. Sig+num Raimundo Isarni.

Ermengaudus Bernardi clericus scripsit et sub (*senyal*) in prephato die vel anno.

Arnallus sacerdos, qui hoc translatum scripsit XVIII kalendas augusti, anno XIII regnante Ludovico rege iunioris.

1. i afegida a la interlínia. 2. Manca. 3. i afegida a la interlínia.

134

[1056-1082]

Convinença. *Geribert, vescomte, promet fidelitat a Ramon V i Valença, comtes de Pallars Jussà; també promet que, quan Ramon V li ho demani, es desvincularà dels comtes d'Urgell i de Pallars Sobirà en el termini de trenta dies.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 85, 80 × 200 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta.

Datem el document pels anys del regiment del vescomte Geribert.

Hic convenencia que fecit Girbertus vecchomite ad domno Reimondo, comite, et ad Valenca cometessa et ad filiis suis et filias suas. Que de¹ ista ora in ante, si fiat Girbertus veccomite de Reimondus comite et de suo mulier donna² Valenca et de suis filis et de suas filias, quomodo omo debet eser de suo seniore quantra totos omnes. Et partirem de ipso comite de Urgel et de sua muliere et de Artald infra illos XXX die que domno Reimond m'o mand per sí o per suo misso. Et eo Gerbert non m'o vetaré [au]dir.³ Et ego Gerbert aisí t'o tenré quom aici és scrit per fed, sine tuo engan.

Facta ista convenencia VIII kalendas marcias.

Qui sunt auditores et visores Bodcher Ucupert et Sunger Remond et Arnald Bernard.

1. de intercalat entre quod i ista. 2. o afegida a la interlínia. La primera n corregeix o. 3. au lectura dubtosa.

[1076-1082]

Jurament de fidelitat. *Arnau Miró de Sant Martí, fill de Guilla de Besora i de Miró Geribert, jura fidelitat i servei a Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, fill de la comtessa Almodis, pels castells d'Olèrdola i Eramprunyà i es compromet a donar-li la potestat quan li demani. Promet també ajudar-lo contra tothom excepte contra el comte Berenguer Ramon II.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 73 dupl., 185 × 110 mm. Bon estat de conservació.
- B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 73 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac C, núm. 321), 320 × 90 mm. Bon estat de conservació.
- C [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 324.]
- a CARRERAS CANDI, *Lo Montjuich*, pp. 426-427.
- b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 303.
- c RUIZ-DOMÈNEC, *Quan els vescomtes*, doc. 136.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 37. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 462. — KOSTO, *Making agreements*, p. 163. — ZIMMERMANN, *En els orígenes*, p. 35. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 59.

Datem pels anys del regiment de Ramon Berenguer II.

Iuro ego Arnallus Mironis, filius qui fui Guilię femine, vobis domno Remundo comiti Barchinonensi, filius qui fuisti Almodis comitisse, quod ab isto die et deinceps fidelis ero vobis de vestra vita et corpore et de omnibus membris que in corpore vestro se tenent, et de omni vestra honore, tam de Christianitate quam de Hispania, quod hodie habetis aut in antea, Deo dante, adquisiturus estis, exceptis ipsum directum honoris qui fuit patris mei unde hodie sum querelosus. Et ero vobis adiutor a tenere et habere et defendere prescriptum vestrum honorem contra cunctos homines vel feminas sine vestro engan, exceptus domnum Berengarium fratrem vestrum, comitem Barchinonensem. Et de ipso castro que dicunt Olerdola et de ipso quem dicunt Erapruiano dabo tibi potestatem et tuis nuntiis per quantasque vices tu mihi requisieris aut mandaveris per tuos nuntios vel nuntium,¹ ita cum forfectura quam sine forfectura; et tui nuntii non habebunt ullum regard qui per hoc ibi venerint. Et hoc totum faciam tibi per directam fidem, sine tuo engano. Et de predictis castris non te decipiam ullo modo. Et ego predictus² Arnallus fidelis ero tibi prescripto Remundo comiti de predictis castris et de eorum terminis et de rochis et podiis que sunt in eorum terminis. Et sicut superius

scriptum est ita tibi fatiam et atendam per directam fidem, sine engan. Per Deum et hęc sancta.

1. vel nuntium *afegit a la interlínia.*   2. *Segueix Bern, ratllat.*

136

[1076-1082]

Formulari de jurament de fidelitat. *Model de jurament de fidelitat als comtes Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 74 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1.132), 185 × 140 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 109. — KOSTO, *Making agreements*, p. 163.

El fet que al text no hi figuri el nom del vassall que presta el jurament ni el feu que se suposa que posseeix pels comtes, fa pensar que no es tracta d'un jurament autèntic, sinó d'un text emprat com a model o formulari.

Datem pels anys del regiment de Ramon Berenguer II.

Iuro ego vobis domno Raimundo Berengarii et Berengario Raimundi, fratribus,¹ dono Dei comites Barchinonensium, senioribus meis, quod ab hac hora et deinceps fidelis ero vobis per directam fidem, sine ullo enganno de vestra vita et de omnibus membris que se tenent in corporibus vestris et de hoc toto quod habetis et deinceps, dante Deo, adquisieritis contra cunctos homines vel feminas qui tollant aut voleant vobis tollere predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus.²

Sicut supra scriptum est si o tenré et o atendré ego vobis predictis senioribus meis, excepto quantum vos absolveritis me vestro gradienti animo et sana mente, sine enganno et ingenio et fraude et ulla vestra deceptione me sciente. Per Deum et haec sancta.³

Isti homines habent iuratum istum sacramentum.

1. fratribus *afegit a la interlínia.*   2. *Segueix un espai de set línies aproximadament, en blanc.*   3. *Segueix un espai d'una línia aproximadament, en blanc.*

137

[1078-1082]

Encomanament. *Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, i la comtessa Mafalda encomanen a Bernat Guillem de Queralt el castell de Font-rubí amb el seu castlà Renard Guillem, li donen com a*

dominicatura unes terres i vinyes i dos homes amb els seu masos i serveis. A canvi, Bernat els serà soliu i fidel, els farà servei militar i els donarà la potestat del castell.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 67 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac Sant Magí, núm. 585), 155 × 380 mm. Bon estat de conservació.

B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 429.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 425.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, pp. 125, 126. — AURELL, *Jalons*, pp. 330, 360. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 74.

Datem per l'any del casament de Ramon Berenguer II i Mafalda de Pulla i pel de la mort del comte.

Hec est donatio quam faciunt domnus Raimundus, comes Barchinonensis, et Maheltis, Dei nutu¹ comitissa, Bernardo Guillelmi. Commendant prescriptus comes et comitissa prefato Bernardo, Rainardum Guillelmi cum castello de Fonte Rubea, cum suis terminis et pertinentiis et cum fevis omnibus que pertinent ad predictum castellum. Et Rainardus sit suus et ospitet cum eo in hostis et in calvacatis in quibus prescriptus Bernardus cum supradicto comite ospitaverit. Et donant ei in dominicum decem pariliatas terre et duodecim modiatas vinearum et duos homines cum eorum mansis et servicio quod facere debent. Et predictus Rainardus donet potestatem de prefato castro prescripto Bernardo per quantas vices ipse eam requisierit. Et si habuerit gueram, prenominatus Bernardus de predicto castro aut de suis terminis aut de alia sua honore habeat ibi staticam² et in alio tempore si ipse velit. Sed hoc caveat ne stet ibi ad nocumentum eorum ullo modo. Et quando prefatus Rainardus ibi miserit castellanum aut castellanos, laudet eos Bernardus Guillelmi suprascriptus et sint sui homines.³ Et si⁴ supradictus Rainardus fecerit aliquam forfacturam supradicto Bernardo, emendet eam illi infra triginta dies quo eum summonuerit sicut ad suum seniore[m] de quo habet suam honorem. Et propter hoc quod superius est comprehensum et suprascriptum convenit predictus Bernardus iamdicto⁵ comiti et comitisse ut sit eorum solidus et fidelis⁶ et de eorum mainada sicut homo debet esse de suo meliori seniore. Et convenit eis ut sit illis adiutor ad tenere et habere et defendere et guerreiare omnem eorum honorem contra cunctos homines vel feminas per directam fidem, sine engan. Iterum convenit eis⁷ ut non acquirat⁸ ullum honorem⁹ de alio comite et comitissa per ullum ingenium sine illorum et consilio et voluntate, nisi ipsa que est de patre suo post mortem eius. Iterum convenit ut donet eis potestatem

de predicto castro per quantas vices eam requisierint per se aut per suos nuncios vel nuncium.

Signum + Bernardi Guillelmi, qui hanc convenientia fecit et firmavit et testes firmare rogavit.

Sig+num Berengarii Ricardi. Sig+num Petri Guillelmi.

1. Segueix Dei sense cancel·lar. 2. ti afegit a la interlínia. 3. et sint sui homines afegit a la interlínia. 4. si afegit a la interlínia. 5. Segueix co sense cancel·lar. 6. et fidelis afegit a la interlínia. 7. eis afegit a la interlínia. 8. t corregeix d. 9. t expuntuada entre r i e.

138

1083, gener, 7

Definió. *Udalard, vescomte de Barcelona, amb la seva esposa Ermessenda i el seu fill Pere Udalard renunciem a favor del monestir de Sant Joan de les Abadesses als drets sobre les esglésies de Sant Julià de Vallfogona de Ripollès i de Sant Pere de Mongrony.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 1, 146 × 198 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques que enfosqueixen el pergami.

a MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, pp. 294-295.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23. — JUNYENT, *El monestir*, p. 43.

L'any 23 del rei Felip I correspon a l'any 1083 de l'Encarnació pel sistema pisà i a l'any 1084 pel florentí. A aquests dos anys els corresponen les indiccions primera i segona i no la setena, com indica el document.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Udalardus, gratia Dei vicecomes, et Ermessendis vicecomitissa, uxor mea, et filius noster Petrus Udalardi volumus manifestum fieri omnibus hominibus ad quorum noticiam hec scripta pervenerint quia ob adipiscendam peccatorum nostrorum veniam, nullius compulsi terrore, sed sponte et voluntarie, dimittimus et relinquimus domino Deo et Sancto Iohanni Rivipollentis cenobii, in potestate domni Ricardo, Sancte Romane ecclesie cardinalis et Massilensis monasterii patris, et in potestate domni Bernardi, Sancte Rivipollentis Marie abbatis, atque in potestate monachorum presencium scilicet et futurorum in prenominate cenobio Sancti Iohannis Deo iugiter servientium, illas duas ecclesias, unam videlicet de Sancto Iuliano de Valle Facunda, cum suis decimis et primiciis et omnibus ad se pertinentibus, et alteram Sancti Petri de Mogron, cum universis que ad se pertinent, quas nos iniuste hucusque retinimus. Et ideo, recognoscentes nos iniuste et male adquisisse easdem ecclesias, de

talibus qui nec nobis dare potuerunt nec ipsi iuste et secundum Deum possederunt dum tenerent sicut supra insertum est reddimus domino Deo et Sancto Iohanni predicto omnia hec in potestate supra iam nominatorum, ita ut neque nos neque aliquis homo vel femina de nostra posteritate vel successione neque aliqua unquam persona per nos neque per nostrum donum neque per nostram ullam vocem vel occasionem habeat ullam licentiam in eisdem ecclesiis neque in his que ad easdem ecclesias pertinet aliquid possidendi, habendi vel tenendi aliquo modo, aliqua ratione, a modo et deinceps. Et ut hec scriptura guirpicionis firma et stabilis permaneat omni tempore, manibus nostris propriis firmamus et roboramus et hos qui vident vel audiunt firmari rogamus. Insuper etiam domnum comitem seniore nostrum obnixè rogamus ut ipse manu sua roboret et confirmet et in defensione et baiulia sua taliter habeat ut, si aliquis unquam perversus, quod absit, contra hanc firmitatem venire in aliquo temptaverit, ipse quasi bonus miles Domini male presumentis temerarios ausus frangat et solide et libere, tranquille et paccate Sancto Iohanni et monachis suis in loco suo permanentibus tenere et possidere faciat, ut fructum bone mercedis sibi adquirat.

Quod factum est VII idus ianuarii, anno Incarnationis Christi millesimo LXXX° III, inditione VII^a, regni Philippi regis XXIII.

Sig+num Udalardi, vicecomitis, Sig+num Ermesendis, vicecomitisse, Sig+num Petri Udalardi, filii nostri, qui hanc scripturam scribere mandavimus et manibus nostris firmavimus et testes firmari rogamus.

Sig+num Wilelmi Olibe. Sig+num Wilelmi Bliigerii. Sig+num Bernardi Mironis. Sig+num Raimundi Mironis. Sig+num Stephani. Berengarius,* gratia Dei Ausonensis episcopus +. Bernardus,* archidiachonus (*senyal*). Bernardus,* comes Bisuldun+ensis.

Fulcho, monachus et sacerdos, qui hoc scripsi sub die et anno quo supra (*senyal*).

1083, gener, 31

Empenyorament. *Mafalda, comtessa vídua de Barcelona, empenyora a Guillem Ramon, senescal, i al seu germà Arbert Ramon de la Roca, els delmes, drets i serveis que té en les franqueses del cas-*

tell de Sentmenat, a canvi d'un préstec de mil mancusos d'or de València.

A [Original no localitzat.]

B Trasllet de 30 d'abril de 1188, fet per Bernat, ardiaca. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 2 (*olim* arm. 2 de Barcelona, sac C, núm. 403), 151 × 254 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 129. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 489. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 25. — BONASSIE, *Catalunya*, II, p. 252. — SHIDELER, *Els Montcada*, pp. 44, 73. — AURELL, *Jalons*, p. 330.

In¹ Christi nomine. Ego Maheldis, gratia Dei Barchinonensis comitissa, pignoratrice sum vobis Guilelmus senescalchi et Arbertus Reimundi, uterque fratribus. Certum quidem et manifestum est enim quia prestitum mihi fecistis de vestro avere, id sunt mancusos mille ex auro bono de Valencia, propter hoc sic pignoro vobis aliquod ex meam honorem et de meo filio, scilicet totas ipsas decimas et usaticos et ipsos servicios quam habemus et habere debemus in ipsas franchedas qui sunt in partibus vestrum castrum de Sancti Menneti, sicut ex ecclesia Sancti Michaelis de Arno tenent usque ad collum que vocant de Solaned. Quantum ibi ego et filio meo habemus, sic² pignoro vobis totum ab integro, cum exiis et regressiis earum, sub tali conveniencia ut tantum teneatis et expletetis hec usquequo ego aut filio meo habeamus vobis persolutos prephatos mille mancusos sine vestro engan.

Maheltis comitissa +.³

Actum est hoc II kalendas februarii, anno XXIII regni Philippi regis.

Sig+num Reimundi Olive. Sig+num Guilelmi Reimundi de Kalidis. Sig+num Guilelmi de Gallifa. Sig+num Reimundi Ermemiri. Sig+num Reimundi Guilelmi de Gerundella.

(*Senyal*) Arnallus presbiter, qui hoc rogatus scripsit, cum literis rasis et emendatis in linea IIII^a et VII^a, sub die et anno quo supra.⁴

1. B *comença*: Hoc est translatum quod est fideliter translaturum series huius translationis sic agitur. 2. sic *repetit*. 3. *Imita la signatura autògrafa de l'original*. 4. B *acaba*: Signum+ Bernardi, presbiteri atque ebdomedarii ecclesie Sancte Marie de Calidis, Signum+ Petri, sacerdotis sive eiusdem ecclesie ebdomedarii, et simus testes presentes istius (*senyal*) carte translacionis. Bernardi, archidiaconi, qui hoc translaturum fideliter translaturum II kalendas madii et in anno Domini M^o C^o LXXX° VIII°, die et anno quo (*senyal*) supra.

1083, març, 1

Donació. *Arnau Landric i la seva esposa Lluciana donen al monestir de Santa Maria de l'Estany un alou situat a l'Estany i a Valtadaddas.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 3, 100 × 260 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques que esgrogueixen el pergami.

Cit. BALARI JOBANY, *Origenes*, p. 174.

In nomine Domini. Ego Arnallus Landrici et uxor mea Luciana donatores sumus domino Deo et Sanctę Marię, cuius basilica sita est in committatu Minorise, intra par[r]ochiam¹ Sancti Felicis Terratiola, iuxta Stagnum. Per hanc scripturam nostrę donationis, votive et potentialiter, propter remedium animarum nostrarum parentumque nostrorum, donamus ad iamdictam ęcclesiam Sanctę Marię de Stagno alodium nostrum bene francum et nostrum proprium, scilicet omnem nostram hereditatem et directum, quam et quod habemus et habere debemus in iamdictum Stagnum, qui nobis advenit per successionum parentum et per omnes voces. Quantum in predicto loco, scilicet Stagno et in ipsas Valtadaddas² habemus, totum ab integro damus et confirmamus predictę ęcclesię ad abendum et possidendum proprialiter in eternum. Si quis autem hanc scripturam donationis disrumpere temptaverit, iram Dei incurrat et iamdictum alodium predictę ęcclesię in duplum componat. Et insuper hęc scriptura donationis firma persistat.

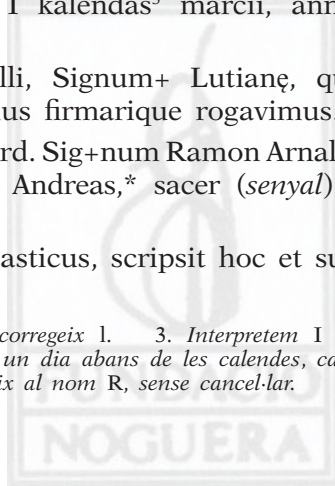
Que facta est I kalendas³ marcii, anno XXIII regni regis Philippi.

Signum+ Arnalli, Signum+ Lutianę, qui hanc donationem fecimus et firmavimus firmarique rogavimus.

Sig+num Bernard. Sig+num Ramon Arnal* (*senyal*). Sig(*senyal*)-num Petrus,* sacer. Andreas,* sacer (*senyal*). Remundus⁴ Am[a]-ri[c]hus*⁵ +.

Alerandus, scolasticus, scripsit hoc et sub (*senyal*) in prefato die et anno.

1. Manca. 2. t corregeix l. 3. Interpretem I kalendas com kalendas; si s'hagués d'interpretar com un dia abans de les calendes, caldria datar el document del 28 de febrer. 4. Precedeix al nom R, sense cancel·lar. 5. Manquen.

141

1083, març, 12

Venda. *Guillem Amalric de Caldes i el seu fill Arnau Guillem venen a Ricard Guillem i a la seva esposa Ermessenda diversos alous situats al comtat d'Osona pel preu de mil numos barcelonesos d'or.*

A ACA. Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm 4 (*olim* arm. 12 de Montblanch, sac Jesús, núm. 892), 340 × 210 mm. Bon estat de conservació.
a CONDE, *L'archivio*, doc. 36.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 49. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 70.

In nomine Domini. Ego Guillemus Amalrici de Calles et filius meus Arnallus Guillelmi venditores sumus tibi Ricardo Guillelmi uxorique tuę Ermesindis. Per hoc scripture pactum vendimus vobis alodium nostrum proprium et bene francum quamvis in diversis locis sit separatum, id sunt domos, alodium cultum vel incultum arborisque diversis generis complantatum. Est autem præfatum alodium in Ausone comitatu. Et abet terminum a parte orientis in parrochia Sancti Petri Rode et in alveo Gurri, de meridię in parrochia Sancti Petri sedis Vici, de occiduo in kastrum de Olost, a parte vero circi in kastrum Veltregano.¹ Quanta alodia infra has affrontaciones sive infra hos terminos tenemus et possidemus per quodcumque modum aut alii per nostram vocem, totum ab integrum sine ulla reservacione vendimus vobis præfatis, cum universis illorum affrontacionibus et pertinenciis et utilitatibus et exitibus et regressibus quę ad universa alodia pertinent vel pertinere debent. Et accepimus a vobis pro precio nostris manibus propriis mille numos barchinonenses de auro² obrido. Advenerunt nobis iamdicta alodia per parentorum nostrorum et per emtionem sive per omnes voces. Et sicut superius est comprehensum, de nostro iurę in vestrum tradimus dominium et potestatem ad faciendum quodcumque facere volueritis. Et si invenire potueritis alia alodia infra hos præfatos terminos, quod³ possitis recuperare per nostrum directum et vocem, licentiam exinde habeatis et ita sint vestra propria sicut et alia alodia superius prælibata. Si quis autem hoc vobis disruptere voluerit, nullo modo facere possit, sed triplam compositionem vobis exinde faciat. Et postea hec venditio firmum robur optineat.

Actum est hoc IIII idus marcii, anno XXIII° regis Philippi.

Signum+ Guillelmi Amalrici, Signum+ Arnalli Guillelmi, Sig+num uxoris meę Maientia, nos pariter qui hoc puncto nostris⁴ manibus, sicut mos est huius patrię, confirmamus et laudamus et in potes-

tate vestra libentis animis tradimus et testes firmare precipimus.

Signum+ Guilelmi Bonefilii. Signum+ Raimundi Mironis. Signum+ Rodballi Amalrici. Signum+ Bremundi Guillelmi. Signum+ Guillelmi Mironis. Signum+ Raimundi Guitardi. Reimundus* levita (*senyal*). Guilielmus Guifredi* clericus (*senyal*). Signum+ Tedmari Mironis. Raimundus* sacerdos (*senyal*). Sig+num Reimundi* sacer. Guilelmus* diaconus (*senyal*). Bernardus* levita (*senyal*). Guilielmus* sacerdos (*senyal*). Signum+ Amati Guifredi. Heribaldus * kannonicus (*senyal*).

Artallus, qui hoc scripsit et sub [(*senyal*)]⁵ in p̄fato diē vel anno (*senyal*).

1. V *corregeix* c.   2. u *corregeix* r.   3. o *afegida a la interlínia*.   4. is *corregeix* o.   5. *Manca*.

142

1083, març, 24

Venda. *Guillem Bernat, vicari de Gurb, ven als esposos Ricard Guillem i Ermessenda diverses propietats a Vespella i a Gurb per cinquanta unces d'or barceloneses de octava.*

A   ACA. Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 5 (*olim* arm. 12 Montblanch, sac Santa Isabel reina de Portugal, núm. 691), 325 × 155 mm. Bon estat de conservació.

a   CONDE, *L'archivio*, doc. 37.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 696. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 71.

In nomine Domini. Ego Guillelmus Bernardi, vicarius de Gurbo, venditor sum vobis Ricardo Guillelmi et coniugi tuę Ermessindis emptores. Per hunc pactum scripturę vendo vobis alodium meum quod habeo in Gurbo, id sunt domibus cum solis et suprapositis, cum curtibus et ortis, terris vineisque et arboribus diversis generibus, cultis et eremis, pratis, pascuis, vieductibus et reductibus, ortis, ortalibus et aliis omnibus rebus. Est autem predicta omnia in comitatu Ausone, intra terminos de Gurbo, in parrochia Sancti Christofori de Vespela et partim in parrochia Sancti Andree, nominatim in Rossos illud mansum qui fuit de Gelmir. Advenit mihi prenominata omnia per ienitorum et per omnesque voces. Et sicut terminantur ab omnibus partibus predictum mansum de Gelmir, sic vendo vobis totum ab integrum, cum exitibus et regressibus suis¹ et pertinentiis atque adiacentiis omnibus quę pertinent ad ipsum mansum et sicut tenebat eum predictus Gelmir ipsa die quando

cecidit in egritudine unde obiit, ad vestrum proprium et francum alodium, propter precium quinquaginta uncias auri Barchinone nominatim de octava. Et est manifestum. Et sic de meo iure in vestrum trado dominium et potestate ad vestrum proprium et liberum alodium. Si quis autem qui contra hanc venditionem venerit ad irrumpendum, non hoc valeat vendicare, sed componat in triplo cum sua inmelioratione. Et insuper hæc venditio firma permaneat omni tempore. Insuper eciam ego predictus Guillelmus licentiam dono vobis iamdictis Ricardo atque coniugi tuę ut ematis alodia in termino de Gurbo ex omnibus hominibus, tam de militibus quam de pagensibus et ceteris omnibus, exceptus illud alodium unde ego habeo censum aut predictum castrum.

Actum est hoc VIII kalendas aprilis, anno XXIII regni Philippi regis.

Guilelm*. Guilielmus Guifredi * (*senyal*). Signum+ Bernardi Bernardi. Signum+ Arnalli Petri. Signum+ Berengarii Arnalli. Signum+ Arnalli Guillelmi. Signum+ Mironi Guifredi. Petrus Arnalli* (*senyal*).

Guilelmus diaconus, qui hoc scripsit, cum litteris dampnatis in V^o versu et sub (*senyal*), in prefato die vel anno.

1. *Segueix* unum ab integr, *ratllat*.

143

[1083, abril, 9]

Venda. *Ermengarda ven a Guillem Oliba una peça de vinya, situada al terme de Castellví de Rosanes, a l'Ordal, al lloc anomenat [...]arna Ententa, pel preu de sis sous de moneda de Barcelona.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 6, 143 × 233 mm.
Estat de conservació regular a causa d'algunes taques i raspatures.

In nomine Domini. [E]g[o] Ermeng[ar]ds, femina, vinditrice sum tibi Guilielm Oliba, emptore. Per hanc scriptura vin[di]c[i]-onis mee vindo tibi pecia una de vinea cum terra ubi est fundata, mea propria. Et adv[enit] mi[hi] per vocem de condam Enard, nutricio meo, vel per omnesque voces. Est predicta vinea in [p]a-[g]o Barchinonensi, infra termine de Chastrum Vetuli, in parrochia Sancti Stephani, in [...]arna¹ Ententa. Et affron[tat]² ipsa vinea cum terra a parte orientis in vineas de Geribert Manages, a meridiana vero parte in vinea de Remon Boni Filio, ab occidentali vero

parte in vineas de Amad, a parte vero circii in vinea de Guillem Seniofred vel in terra de Sancti Step[h]ani.³ Quantum infra istas III^{or} afrontaciones includunt, sic vindo tibi iamdicta pecia de vinea cum ipsa terra ubi est fundata, totum ab integrum, cum exiis⁴ et regresiis earum, propter precium solidos VI de dinarios ex monete Barchinona, quod tu emptore mihi dedisti et ego vinditrice manibus meis recepit. Et est manifestum. Quem vero predicta vinea que ego vindo de meo iure in vestro [trado]⁵ dominio ad⁶ potestatem ad tuum proprium. Quod si me vinditrice aut ullusque omo qui contra hanc ista karta vindicione venerit ad inrumpendum, non [hoc]⁷ valeat vindicare, set componat in duplo cum suam inmeli- oracione. Et [in antea ista]⁸ charta vindicio[ne] firma permaneat modo vel omnique tempore.

Hactum est hoc [V idus apri]lii,⁹ anno [XX°]¹⁰ III regnante rege Philipo.

Sig+num Ermengards, qui ista charta vindicione rogavi scribere et manu mea punctis firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Guilelm Senfre. Sig+num Bonadonna. Sig+num Em. Sig+num Geribert Manages.

Et exiet exinde servicium dinarios VI de quale moneta currit.

Bellus Omo, sacer, qui ista charta vindicione rogatus scripsit die et anno quo su(*senyal*)pra.

1. Espai d'una lletra, il·legible a causa de la pèrdua de la part superficial del pergamí. 2. Manca. 3. Manca. 4. La primera i afegida a la interlínia. 5. Manca. 6. En lloc d'et. 7. Manca. 8. Lectura dubtosa a causa d'una taca de tinta. 9. Lectura dubtosa a causa d'una taca de tinta. 10. Lectura dubtosa a causa d'una taca de tinta; sembla que és XX, però no es pot descartar una sola X.

1083, juny, 9

Permuta. *Guerau Sunifred permuta amb Ricard Guillem i la seva esposa Ermessenda una casa a Vespella, a la vila anomenada Rosos, per un alou no identificat i quinze sous de diners.*

A ACA. Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 7 (*olim* arm. 9 Vic, sac D, núm. 192), 330 × 120 mm. Bon estat de conservació.
a CONDE, *L'archivio*, doc. 38.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 49. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 72.

In nomine Domini. Ego Gerallo Seniofredi et uxor mea Sancia excomutatores sumus vobis Richardus cognomento Guillielmi et

ussor tua Ermesindis. Per hanc scripturam excomutationis nostre exchomutamus vobis alodium nostrum, id est chasa cum solo et superposito, simul cum ipso closo ubi iamdicta chasa est fundata aput arboribus et petras qui infra sunt ex diversis generis, nostrum proprium, francum. Advenit nobis per emcione sive per uillasque voces. Est autem omnia in Ausone comitatu, infra termimos kastrum Gurbi, in parrochia Sancti Christofori de Vespella, intus villa Russos. Et abet affrontationem iamdicta casa et closo, de oriente in terra Fulconi et eius eredibus, a meridiey vero parte desinit intus alveo Remintol, de occiduo vero parte amplicat se in ipsa roca,¹ de circii quoque vero parte resedit in terra Guitardus Bernardi. Quantum infra istas IIII^{or} affrontationes includunt, sic excomutamus vobis totum ab integrum propter alium vestrum alodium et insuper est ipso precio solidos XV denariorum optime monete. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia de nostro iure in vestro² tradimus domin[i]um³ et potest[at]e⁴ ad vestrum proprium. Quod si nos escomutatores aut ullius persona hominum qui hoc frangere temtaverit, in duplo vobis componat. Et in antea ista excomutatione⁵ firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta impignoracionis V idus iunii, anno XXIII regis Philippi.

Sig+num Gerallo Seniofredi, Sig+num Sancia, nos qui ista excomutatione fecimus et firmavimus et aliis testes firmare rogavimus.

Sig+num Arnallus Petri. Sig+num Arnallo Guillelmi. Sig+num Isarnus Guillelmi. Sig+num Ermengardis. Sig+num Suniarius Socus. Sig+num Geral Guitardus. Sig+num Poncius, filius predicti Gerallus.

Crispi, qui vocant Petrus, levita, qui scripsit, cum bis literis rasis, die et anno (*signe*) quod supra, cum literis damnatis et superpositis in linea XI.

1. o afegida a la interlínia. 2. vestro corregeix tuo. 3. Manca. 4. Manca.
5. Segueix impignora expuntuat i excomu afegit a la interlínia.

1083, agost, 10

Donació. *Ramon Ademar i Ramon Geribert donen al seu oncle Bonuç Vives, de per vida, la meitat de l'església de Sant Martí de Provençals i la parellada de terra de la Calvera, tot situat al territori de Barcelona.*

- A ACA, Cancellaria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 8 (*olim* arm. 12 de Montblanc, sac Maria, núm. 1016), 180 × 345 mm. Bon estat de conservació malgrat algunes taques.

In Dei eterni regis nomine. Ego quoque Raimundus Azemari et Raimundus Guiriberti donatores sumus tibi Bonutio Vivan, nostro avunculo. Manifestum sit etiam quia per hanc scripturam istius nostre donationis damus tibi predicto Bonutio medietatem ipsius ecclesie Sancti Martini de Provincialibus cum omni ipsa sacraria prescripte ecclesie que nos ibi habemus, nominatim cum cunctis illarum pertinentiis sive adiacenciis sicuti humana lingua melius potest dici vel nominari quocumque modo, pariter cum ipsa pariliata de ipsa terra que nominatur Calvaria. Sunt autem iamdicta omnia in territorio Barchinonensi et advenerunt nobis predictis donatoribus per tuam deliberam donationem quam nobis fecistis sive quocumque alio modo aut voce. Habent quidem terminos, a parte orientali et meridiei¹ in margine et alodio de te predicto Bonutio, ab occiduo in parietibus et orto prescripte ecclesie, qui fuit Bonifilii Petri condam, defuncti, de parte quoque circii in ipso itinere² publico. Quantum autem iamdicti termini concludunt atque terminant, totum ad integrum, sicut supranominatum est, cum universis earum ingressibus sive regressibus, sic damus tibi, prelocuto Bonutio, in tali quoque modo et ordine ut omnibus diebus vite tue teneas hoc totum et possideas et post tue vite finem ut solide et delibere revertatur ad nos sine nullius rei diminutione. Hoc vero totum, sicut superius comprehensum est, de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem. Hanc quippe scripturam istius nostre donationis, si nos donatores aut aliquis utriusque sexus vel ordinis homo temptaverimus disrumpere vel infringere sive temptaverit, componamus tibi, iamdicto Bonutio, sive componat prescripta omnia in duplum. Et postmodum hec nostra donatio maneat semper firma.

Que fuit facta IIII° idus augusti, anno XX° IIII° regnante rege Filippo.

Sig+num³ Raimundi Azemari, Sig+num Raimundi Giriberti, nos qui hanc donationem fecimus et punctis firmavimus et testibus eam roborari rogavimus.

Sig+num Guilelmi Guifredi. Sig+num Berengari Guondeballi.⁴

1. et meridiei *afegit al marge dret del text, fora de la caixa.* 2. Entre aquesta paraula i la següent, l'escrivà va deixar un espai d'aproximadament vuit lletres, que va completar amb una línia volada en ziga-zaga. 3. Manquen els quatre punts de la subscripció. 4. Manca la clausura de l'escrivà.

146

1083, novembre, 4

Empenyorament. *Berenguer Sunifred de Lluçà, bisbe de Vic, empenyora a Bernat Guillem, ardiaca de Barcelona, el mas que té al territori de Barcelona, a Sant Andreu de Palomar o a Provençals, per raó d'un préstec de 200 sous de plata.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 9 (*olim* arm. 12 de Montblanc, sac Maria, núm. 1135), 281 × 411 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 464. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 29. — JUNYENT, *El monestir*, p. 43. — SHIDELER, *Els Montcada*, p. 88.

Sanccitum quoque ab antiquis patribus repperitur ut quotienscumque de ecclesiasticis rebus intentio vertitur, licitum sit episcopis, cum assensu suorum clericorum, res ecclesię sive possessiones distrahere, tribuere sive inpignorare ad valorem atque utilitatem predictę ecclesię. Quapropter istius scripture noticia omnibus utriusque ordinis hominibus sit manifestum quia hac de causa fuit hoc pignus factum, propter principatum atque dominium ipsius abbacie Sancti Iohannis Rivipollentis, quod sancta sedes Ausonensis habuit sive in eternum habere debet inibi, quod monachi cenobii Sanctę Marię, ausibus male voluntatis, voluerunt inde nimium repellere et in eternum pugnando maxima illorum virtute delere. In quibus pugnis atque intencionibus diuturnis fuit expensum subtnominatum avere ab episcopo sive suis clericis subscriptis cum aliis illorum augmentis sive donis de eorum propriis rebus inibi factis. Ideoque ego, Berengarius Seniofredi, annuente divina gratia sancte sedis Ausonensis pontifex, pariter cum assensu clericorum ibi commorantium, in Dei eterni regis nomine, inpignorator sum tibi Bernardo Guilelmi, sancte sedis Barchinonensis archidiachono. Sit etiam per hanc scripturam istius nostre inpignorationis manifestum quia ad hoc quod superius narratur accomodasti nobis solidos ducentos de pura plata ad pensum monetę Barchinonensis. Propterea inpignoramus tibi ipsum nostrum mansum quem habemus in territorio Barchinonensi, in loco nominato Palumbario sive Provincialibus nominatim, cum omnibus eius hedificiis, terris cultis atque incultis, vineis atque ortalibus cum diversi generis arboribus, pratis atque pascuis cunctisque aliis rebus sive pertinentiis ad iamdictum mansum quocumque modo pertinentibus sive debentibus. Advenit autem nobis ob collationem cuiuscumque fidelium sive quolibet alio modo aut ordine. Terminatur autem a parte orientali in alveo

Bisotii, de meridie in maris littore, ab occiduo in loco nuncupato Perilione, de septentrione in montium sublimitate. Quantum autem inter iamdictos terminos habemus quod quocumque modo pertinet ad iamdictum mansum sive ad prelocuta omnia, totum ad integrum tibi, predicto Bernardo, inpignoramus et de nostro iure in tuum dominium sive potestatem pleniter tradimus. In tali quoque modo et ordine ut inde accipias omnem ipsum fructum et habeas per unumquemque annum propter predictum debitum et teneas hoc totum sive possideas, de hac prima festivitate Sancti Andree apostolic, que celebratur pridie kalendas decembris, usque ad istos quinque primos venientes atque finitos annos qui adhuc sunt veniendi et, acceptis sive recollectis cunctis ipsis fructibus de predicto annorum numero ex prelocuto manso, reddamus tibi totum tuum prelocutum avere delibere et integriter et tu nobis hanc scripturam sine ullius temporis elongatione. Si vero predictum debitum tibi vel illi homini aut illis hominibus cui vel quibus illud dimiseris aut dederis quocumque modo non habebamus in iamdicto termino persolutum in eodem modo et ordine superius inserto, teneas sive teneant hoc totum sive possideas atque possideant iamdicte hominum persone, usque dum de nobis inpignoratoribus sive nostris decessoribus in prelocuto termino, recollectis cunctis ipsis fructibus, totum tuum prenotatum avere habeas sive recipias atque habeant sive recipiant illi predicti homines cui vel quibus predictum debitum qualicumque modo dimiseris atque dederis; et nos habeamus hanc scripturam. Si ergo nos inpignoratores vel nostri successors, tam pontifices quam clerici, voluerimus sive voluerint hoc disrumpere vel infringere vel cuiuscumque ordinis homo facere temptaverit, componamus sive componant tibi, predicto Bernardo, vel aliis predictis hominibus predicta omnia in triplum. Et postmodum maneat hoc in eternum firmum.

Quod fuit factum pridie nonas novembris, anno XX° IIII regni regis Philippy.

Berengarius,* gratia Dei episcopus +. Bernardus,* archidiaconus (*senyal*). Reimunduss Natinheus (*senyal*). Berengarius,* sacerdos et paraphonista, hic adsunt sua scripta (*senyal*).

Signum+ Mironis Donutii, qui hoc scripsit et subscripsit die et anno quo supra.

1083, novembre, 7

Definició. *Berenguer Sunifred de Lluçà, bisbe de Vic, renuncia a favor de Guadall Guadall, del seu germà Berenguer Guadall i de la seva esposa Dispòsia als drets sobre l'alou que li havia venut Arsenda, esposa de Folc Ermengol d'Oló, i els seus fills, situat a Sant Feliu de Terrassola. Rep a canvi quaranta unces d'or in rem valentem.*

A [Original no localitzat.]

B Trasllat de 15 d'agost de 1149 fet per Guillem, prior. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 10, 128 × 325 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques a la meitat esquerra del pergamí.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 712. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50.

[In] nomine Domini. Ego Berengarius, episcopus, evacuator sive diffinitor sum vobis Guadallo Guadalli et fratri tuo Berengario Guadalli et matri vestre Disposie. Per hanc scripturam evacuacionis sive diffinicionis meę evacuo vel diffinio vobis ipsum alodium quod uxor Fulchonis Ermengaudi de Olono, nomine Arsendis, et filiis eius vendiderunt atque dederunt mihi, cum domibus et edificiis omnibus et vineis et arboribus et cum baiullis et universis que pertinent ad eundem alodium. Est autem predictum alodium in comitatu Ausone, in parrochia Sancti Felicis de Terraciola. Et habet affrontaciones ab oriente in torrente qui discurrit ante domum Guanalgodi presbiteri, de meridie in alodio Guilelmi Raimundi de Taradello, de occiduo in Monte Frigido sive in fisco de Olono et pervadit usque in ipsam aquam que pergit subtus ecclesia Sancti Felicis, de circio in ipsa strata que vadit de ipsa Guardia¹ in Olono. Advenit quidem mihi per donacionem vel vendicionem sicut superius scriptum est sive per vocem Berengarii Lupecii et uxoris eius et per gadium quod ipse fecit Berengarius inde Fulchoni Ermengaudi et uxori sue predicte. Et propter hoc accipio a vobis XL uncias auri Barchinone in re valente. Que predicta omnia in vestrum trado dominium et potestate ad faciendum quod volueritis.² Et si quis hoc voluerit disrumpere, nullo modo possit³ facere, set pro sola presu[m]pcione⁴ in duplo vobis componat. Et postea hec scriptura firma permaneat.

Quod est actum VII idus november, anno XX IIII Filipo regis.

Berengarius, gratia Dei Ausonensis episcopus +. Sig+num Mironis Guilelmi. Sig+num Bernardi Ermengaudi. Sig+num Dalmacii Ermengaudi. Sig+num Bernardi Mironis. Sig+num Berengarii Guilelmi. Sig+num Bertranni Guilaberti. Sig+num Reimundi Arnalli.

Guilelmus, levita, qui hoc scripsit et sub (*senyal*).

Guilelmus, prior, qui hoc translatum scripsit XVIII kalendas augusti, anno XIII regnante Leduvicho rege iuniore (*senyal*).

1. u *afegida a la interlínia*. 2. *La fórmula és incompleta, seria més correcta*: Que predicta omnia de meo iure in vestrum trado dominium et potestate ad faciendum quod volueritis. 3. *La primera s afegida a la interlínia*. 4. *Manca*.

148

1084, gener, 11

Venda. *Arnau Oliba i la seva esposa Ermetruda venen a Folc una peça de terra a Sant Hipòlit de Voltregà, al Vilar, pel preu de quarantatres sous, moneda de Vic.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 11 (*olim* arm. 9 de Vic, sac B, núm. 117), 130 × 218 mm. Bon estat de conservació.

In Dei nomine. Ego Arnallus Oliba et uxor mea Ermetruit venditores sumus tibi Fulcho emptor.¹ Per hanc scriptura vendicionis nostre vendimus tibi pecia I de terra francha cum arboribus et vitis, qui nobis advenit per ienitorum et per comparacione sive per decimum aut per qualesque voces. Est autem prefato alodio in Ausona chomitatu sive in apendicio chastellum Veltraganum et in parrocia Sancti Ipoliti, in villa Vilar, ad ipsa serra. Et afrontat de orient in strata et in alodio de filiis Bermun vel eres, de meridie in nos venditores sicut terminatum est et fixuriatum, de hocciduo et de circi in alodio de filiis Bermun vel eres. Quantum predictas afrontaciones includunt vendimus tibi predicta pecia de terra ab integrum, cum exitibus vel regresionibus earum, in propter precium solidos quadraginta et tribus de argent et de monete Vici. Et est manifestum. Quem vero predicto alodio de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate ad tuum proprium. Et qui hoc disrumpere temptaverit, in duplum conponat. Et postea ista vendicio firma stet in tempore.

Facta hec III idus ianuarii, anno XX IIII regnante Filiph^o rege.

Sig+num Arnallus, Sig+num Ermetruit, qui ista vendicione fecimus et firmamus et firmare rogamus.

Sig+num Ihovan. Sig+num Sanla Mascharo.³ Sig+num Bernard Ato. Sig+num Arnallus Ramon.

Raimundi, sacerdoti, scripsit et sub (*senyal*) die et anno quo supra.

1. *El rogatari havia escrit empor i ho rectifica.*   2. *En lloc de Philipo.*   3. *ro afegit a la interlínia, a sota.*

149

1084, gener

Donació. *Sanç Ramires, rei d'Aragó, dona a Ramon Ponç la meitat de diversos béns a la vila de Falç.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 32, perg. 265 (*olim* arm. 23 Templers, sac F, núm. 310), 255 × 150 mm. Bon estat de conservació.

Aquest document, com altres del diplomatarí, planteja un problema de datació, atès que Sanç Ramires va ser rei d'Aragó entre 1063 i 1094. És evident que l'escrivà de la còpia tenia dificultats per llegir i transcriure correctament l'original, en escriptura visigòtica. Creiem que la data correcta és l'any 1122 de l'era hispànica, que correspon a l'any 1084. Els escrivans aragonesos que utilitzen l'escriptura visigòtica en deformen sovint algunes lletres, com és el cas de la X. Quan aquesta lletra, en l'expressió d'un numeral, va seguida d'una lletra igual, la traçada en primer lloc presenta una forma allargada, que es pot confondre fàcilment amb la lletra L.

Notum sit cunctis omnibus hominibus tam presentis quam futuris quod ego Sançio Miriç, Dei gratia rex Aragonensium, vobis dono Ramon Ponç. Propter bonam vestram fidelitatem donamus tibi Ramon Ponç pro bono servicio que tu mihi fecisti aquesta novena cum ego rege abeo vel abere debeo in castrum vel in villa de Falç et in suis terminis, scilicet de panem et de vinum et de alias rebus quantum homine[s]¹ possident, et ego Sancio rege dono tibi Ramon Ponç iamdictum donum sine nulla servitute de nullo seniore sine nullum vinculum ad bonum intelligendum. Et per maiori vestra securitate de vobis Ramon Ponç facio² pactum que non possum mitere nullo seniore inter mihi et vobis; et siatis vobis Ramon Ponç nostrum castellanum et admiratum et donetis mihi rege vobis Ramon Ponç et vestris, pachatum et non pachatum, potestatem de ipsum castrum de Falç. Et ego Sançio Miriç rege convenio tibi Ramon Ponç et vestris legalem garentem et defensorrem quomodo supra iam scriptum est.³ Quod ego Sançio Miriç, Dei gratia rex Aragonensium, vobis dono Ramon Ponç propter bonam vestram fidelitatem, donamus tibi Ramon Ponç per lo bono servicio que tu mihi fecistis unum servicium in ipsos homines de Falç, unusquisque homines de Falç de ipsas honores que possedimus et tenebant donent servicium de uno quarto de carnero optimo et

una galleta de vinum purum et duos panes optimos et uno sester d'ordii. Sic dono et concedo per me et per meis et per cuncta mea posteritate vobis vel vestris ipsos iamdictos usaticos super hoc, sic dono vobis Ramon Ponç ego Sancius Miriç rege. Sic dono tibi censum et usaticum in ipsos homines de Falç, unusquisque de ipsos honores que possedimus, et tenebant que donent III solidos denariorum ipsos de bona moneda curribile, pane vel vinum et ad aliis rebus; et ipsos denarios iamdictos donent vobis et vestris per unumquemque annum semel in anno ad festum sanctę Marie september nunc et in perpetuum. Et de ipsos iamdictos denarios nobis et vobis partischamus per medium et [super] ego Sançius Miriç rege et vobis Ramon Ponç ipsas leçdas de ipsum mercatum de sancte Marie de september et ipsas colonias abeamus et parteschamus per medium. Et [super] hoc ego Sancius Miriç rege dono vobis Ramon Ponç et vestris per secula cuncta fermetatem in franchos et in fedales et dividamus ipsas colonias nobis et vobis per medium. Et retineo mihi rege homicidium et coltellos et trencament de caminos, salvo iure de vobis Ramon Ponç. Et sitis nostrum castellanum et admiratum et donetis mihi rege de ipsum castrum de Falç, paccatum et non paccatum, potestatem vobis Ramon Ponç et vestris. Et ego Sancius Miriç rege convenio vobis Ramon Ponç et vestris legale garente contra cunctas personas quomodo superius scriptum est.

Sig+num ego Sancius Miriç rege, qui ista donum facio et concedo vobis Ramon Ponç et vestris et laudo et concedo per me et per meis et per cuncta mea posterita qui sunt vel adveniendi sunt et testimonias rogo et meum signum facio.

Sig+num Bertran de Castel Nau, teste et firmatore, Sig+num Mir Gombal d'Entença, teste et firmatore, Sig+num Bertran Borrel, teste et firmatore, visores et auditores plurimi.

Facta ista carta in era millesima C^a LX^a II^a,⁴ in mense ianuario.

Ego Sançio scripsi, qui fuit rogatus de Sançio Miriç rege, et hoc sig(*senyal*)[num]⁵ fecit.

1. *Manca.*   2. *f corregeix a.*   3. *Segueix* Hactum est hoc *sense cancel·lar.*
4. *En lloc de millesima C^a XX^a II^a.*   5. *Manca.*

150

1084, març, 2

Donació. *Dispòsia i els seus fills Guadall i Berenguer donen al monestir de Santa Maria de l'Estany una peça de terra situada a Sant Feliu de Terrassola.*

A ACA, Cancellaria, perg. Ramon Berenguer IV, carp. 25, núm. 13, 96 × 394 mm.
Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 48.

Quoniam legibus nostris constat esse decretum ut res donate, si in presenti sunt tradite, nullo modo repetantur a donatore. Ideoque ego, Disposia, femina, una cum filiis meis Guadallus scilicet atque Berengarius, nos simul in unum donatores sumus domino Deo et Sanctę Marię de Stagno. Per hunc pactum scripture donamus ad predictum locum Sanctę Marię unam peciam terrę quam habemus supra domum predictę ecclesię. Advenit nobis prefata omnia per ienitorum et per omnes voces. Est autem in comitatu Ausone et in parrochia Sancti Felicis et in prenominate loco de Stagno. Affrontat a parte orientis prelibata omnia in terra Guilelmi Raimundi, de meridie in terra Sanctę Marie predictę, de occiduo in podio Susanni, de circio etiam in Coma Crosa. Quantum predictę affrontationes includunt, sic donamus prefata omnia ad iamdictum locum pro anima genitoris¹ nostri et pro redemptione animarum nostrarum. Si quis autem qui contra hanc donationem venerit ad irrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat predicta terra in duplo cum sua inmellioratione. Et insuper hec donatio firma permaneat.

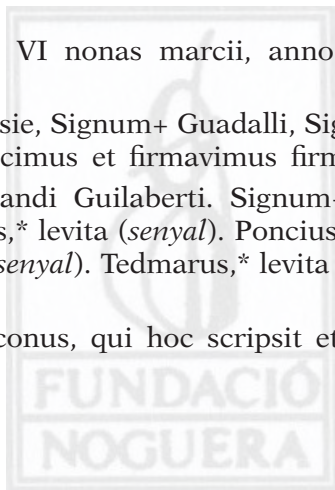
Actum est hoc VI nonas marcii, anno XX IIII regni regis Philippi.

Signum+ Disposie, Signum+ Guadalli, Signum+ Berengari, qui hanc donationem fecimus et firmavimus firmarique precepimus.

Signum+ Bertrandi Guilaberti. Signum+ Guitardi. Signum+ Iohannis. Alamandus,* levita (*senyal*). Poncius,* canonicus (*senyal*). Amatus,* diaconus (*senyal*). Tedmarus,* levita (*senyal*). Remundus,* sacer (*senyal*).

Guilelmus, diaconus, qui hoc scripsit et sub (*senyal*) in prefato die vel anno.

1. is *corregeix* um.

1084, març, 9

Venda. *Berenguer Ricsend, Ermengol Guadall i la seva esposa Iolanda, Ramon Berenguer i Maria, Ermessenda i València, venen als esposos Mâger Olderic i Bel-liarda la seva part sobre la complantació de vinya i arbres, a Gurb, a ipsos Solers, pel preu de vint-i-dos sous.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 14 (*olim* arm. 12 de Montblanc, sac Jesús, núm. 985), 80 × 480 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 14.

In Christi nomine. Ego Berengarius Recosen, et Ermengaudus Guadaldi et uxor mea Iozlen, et ego Reimundus Berengarii et Maria et Ermessindis et Valencia, nos simul in unum venditores sumus tibi Maier Oldrici et uxori tuę Belliardi. Per hanc scripturam venditionis nostrę vendimus vobis ipsam nostram plantationem quam fecimus super vos, quę est in comitatu Ausone et in parrochia Sancti Andreę de Gurbo, ad ipsos Solers. Et est ipsa plantatio de vitibus et arboribus. Quę advenit nobis pro vobis in ipso vestro alode, pro nostra laboratione. Et habet afrontationem ab oriente in fisco de Gurbo, et de meridie in torrente discurrente, et de occiduo in vinea Bernardi Guifredi, et de circio in terra de vobis emptoribus, que est complantata ab Arnallo Bonofredi. Quantum istae afrontationes includunt vel ambeunt, sic vendimus vobis hęc omnia superius nominata, cum exitibus vel regressibus suis, quantum ibi habemus vel habere debemus, totum nostrum directum ab integro, propter precium solidos XX^{ti} et duos monetę Vici grosse argenti purissimi. Ea videlicet ratione et conventionem ut si nullus vellet vobis tollere aut inquietare vel tulerit ipsam plantam, quod nos reddissemus vobis ipsum precium, si contempserimus vobis facere emendationem. Si quis autem contra hoc venerit pro irrumpendo, non valeat vindicare quod petierit, sed componat in duplo cum sua melioratione. Et postea hęc scriptura venditionis nostrę firma persistat modo vel postea.

Actum est hoc VII idus marcii, anno XX^{mo} IIII Philippi regis.

Sig+num Berengarii Recosen, Sig+num Ermengaudi Guadaldi, Sig+num Iozlen, uxoris eius, Sig+num Reimundi Berengarii, Sig+num Marię, Sig+num Ermessindis, Sig+num Valencię, qui hanc cartam venditionis fecimus et firmavimus et firmare rogavimus.

Sig+num Reimundi Guitardi, canonici. Sig+num Petri Isarni. Sig+num Ermessindis, sororis eius. Sig+num Iohannis Ansulphi. Sig+num Bernardi Ottonis. Sig+num Bernardi Ermengaudi. Sig+num Isarni Bonefilii.

Scripsit et hoc posuit signum (*senyal*) qui dictus Isarnus.

152

1084, març. San Juan de la Peña

Permuta. *Sanç Ramires, rei d'Aragó, a canvi de la concessió de la novena, allibera els habitants de Benasc de censos i altres prestacions.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 16 (*olim* arm. 23 dels Templers, sac C, núm. 140), 108 × 137 mm. Bon estat de conservació.

Es tracta d'una còpia feta a partir d'un original en escriptura visigòtica que l'escrivà no entén prou bé. Per això, alguna vegada, no queda clar el sentit del text.

In Dei nomine. Ego Sanctus, gratia Dei Aragonensium rex, placuit, propter amorem Dei et propter quod donatis michi illa novena, ingenuo vobis de multos çinsos malos quos debebatis facere, ad vobis omnes homines de Benascho. Hoc sunt, prenominato[s]¹ çinsos, quod non donetis michi illos sarciles et illa civata et quod non donetis oblias ad illo seniore neque donetis vestros trapos neque faciatis vias infer terra, neque donetis ligna neque ceda et quod non donetis vestros asinos ad illo seniore inter terra nisi ad me, ad illa oste. Et de totos istos çinsos malos suprascriptos, ingenuos sedeatis vos et filios vestros et omni posteritate vestra per seccula cuncta. Et retineo super vos quod ad me iusticia et oste ab integra; et barnale² et novena et fabracha³ ad kastellos de Extremadura; et de totos alios çinsos malos, ingenuos sedeatis vos et omni generacione vestra per seccula cuncta. +

Signum (*senyal*) Sancii.

Signum Arnaldo, comitis.

Facta carta in era M^a C XX II, in mense marcio, in locum vel monasterio que dicitur Sancti Iohannis de Pinna.

Signum Petri.

1. Manca. 2. Lectura dubtosa. Podria dir karnale. 3. Segueix quod ratllat.

1084, abril, 24

Donació. *El bisbe Humbert i els canonges de la seu de Barcelona cedeixen a Bonuç Vives, de per vida, la meitat de l'alou que Bonfill Vives, germà de Bonuç, havia llegat a la canònica.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 15 (*olim* núm. 86), 232 × 403 mm. Bon estat de conservació malgrat un petit forat a la part dreta del pergami.

Cit. BALARI JOVANY, *Origenes*, pp. 71, 152, 162, 257, 715.

In Dei sempiterni regis nomine. Ego Umbertus, anuente divina gratia sancte sedis Barchinonensis pontifex, et omnis chanonicorum congregatio michi subdita donatores sumus tibi Bonuscio Vivani.¹ Sit etiam manifestum quia per hanc scripturam nostre donationis damus tibi, predicto Bonutio, omnem medietatem totius alodii quod fuit Ihoannis Sendredi, scilicet tam de ipsa turre ibi constructa ex petra et calce quam de ipsis aliis domibus sive perti[nen]ci[i]s² atque apendiciis et curtibus sive de ipsis earum solis et suprapositis, hostis atque ianuis, parietibus, gutis et stillicidiis atque de omnibus ipsis alodiis cultis atque incultis, pratis atque pascuis, aquis cum earum ingressibus et regressibus et de cunctis aliis mobilibus vel immobilibus rebus a predicta omnia pertinentibus. Item quoque alio in loco damus tibi, predicto Bonutio, petiam unam terre quę est subtus ipso suburbio urbis Barchinone ad plagam orientalem, latus ipsos nostros molendinos qui videntur esse iuxta litora maris. Iterum ergo damus tibi predicto Bonucio modiatas tres terre in territorio de Provintialibus cum duabus modiatas de vineis et earum terra in qua sunt plantate, que sunt a[d] ipsos Vineales de ipso Cloto. Sunt autem predicta omnia in comitatu Barchinonensi et in eius territorio, et advenerunt nobis per laxationem quam frater tuus Bonifilius Vivani fecit nostre chanonice, de qua ipse fuit chanonicus et clericus, post finem istius tuę³ vitę temporalis. Et terminatur predicta omnia quę tibi damus in Bagneolis, a parte orientali in alodio predictę chanonice, a parte quoque meridiana intus in maris litore, ab occiduo in alodio quod fuit Guiriberti Guimerani, de circio in ipso itinere. Affrontat namque predicta petia ipsius alodii quod est latus ipsos mulinos, ab oriente in alodio Donucii Mironi, de meridie in alodio prescriptę chanonice, ab occiduo ultra ipsum rivum ipsius aque, de circio in alodio prescripti Donutii Mironis, in parietibus ipsius orti. Ipse vero tres modiate ipsius terre de Provincialibus⁴ habent

terminos, ab oriente in alodio de te, predicto Bonutio, de meridie in vineis quę fuerunt Bernardi Iohannis, ab occiduo in alodio sive vineis predictę chanonice, quas tenet Miro Guilelmi, clericus, de circio in ipso itinere quod pergit ad Bisotium. Iamdicte vero vineę terminantur, ab oriente et meridie in vineis ipsis chanonice et Ricardi Guilelmi, ab occiduo in torrente, de circio in vineis predictę chanonice et in alodio quod fuit⁵ Guifredi Ihoannis. Iterum addimus atque damus tibi, predicto Bonutio, modiatam unam terre et vineę que est ad ipsum Torrentem Profundum et detinet se cum aliis vineis nostrę prescriptę chanonice, que advenit nobis per tuam deliberationem et per vocem prefate chanonice. Quantum autem iamdicti termini circumeunt atque terminant, totum ad integrum, cum omnibus earum ingressibus et regressibus et cum cunctis aliis mobilibus rebus vel immobilibus ad iamdicta omnia pertinentibus, sic damus tibi, predicto Bonutio, et deliberamus, in tali quoque modo et ordine ut teneas predicta omnia et possideas omnibus diebus vitę tue, dum in hoc seculo vixeris, et de omnibus ipsis fructibus quos Deus ibi dederit quod nostra prefata canonica habeat inde ipsam tascham; et post tuum dicessum ab hoc seculo ut de libere et solide prescripta omnia revertantur in iure atque dominio prefate chanonice sine nullius rei diminutione. Hoc totum, sicut superius videtur esse comprehensum, de nostro iure atque dominio, sic tradimus in tuam potestatem⁶ ad posidendum et habendum dum vixeris in hac seculari vita. Hanc quoque scripturam istius nostre donationis, si nos donatores aut alius cuiuslibet generis homo voluerimus dirumpere vel infringere, componat aut componamus tibi prescripto Bonutio iamdicta omnia in triplum cum omni sua melioratione. Et postmodum hoc maneat in perpetuum firmum.

Quod fuit actum VIII kalendas madii, anno XX IIII regnante rege Philipo.

Umbertus,* episcopus +. + Bernardus,* archidiaconus. Signum+ Ermengaudi Guitardi.* Signum+ Dalmau,* clericus. Signum+ Petri Bernardi,* clerici. Signum+ Poncii,* sacricustos. Signum+ Stephanus,* levite. Signum+ Poncii Geralli.* Signum+ Martinus,* presbiter. Signum+ Guilelmi,* levite. Signum+ Mironis Donutii.*

Signum+ Arnalli Berengarii, qui hoc scripsit et subscripsit⁷ die et anno quo supra.

1. La segona i corregeix e. 2. Manquen. 3. En lloc de suę. 4. Segueix vel, raspat. 5. fuit afegit a la interlınıa. 6. i expuntuada entre les lletres t i e de la darrera síl·laba. 7. Entre sub i scripsit, espai en blanc de 35 mm deixat a propòsit per posar el senyal.

1084, setembre, 23

Convinença. *Pere Vidal, Ramon Vidal i Sanç prometen donar cada any al comte Ramon V de Pallars Jussà i a la seva esposa Valença trenta fogaces, deu sesters d'ordi, deu sesters de civada, un porc que valgui un sou i tres sesters de vi. A canvi, els comtes prometen tenir sota la seva protecció Santa Maria dels Prats, al terme d'Orcau.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 17 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac de Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 765), 176 × 121 mm. Bon estat de conservació malgrat la presència d'algunes raspadures.
- B [Còpia del final del segle XII perduda. *Liber feudorum maior*, f. 70.]
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 66.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 167.

Hec est conveniencia qui est facta inter Raimundo comite et Valencia comitisa et Petro Vidal et Remon Vidal¹ et Sanz. Convenierunt isti iamdicti omnes a Raimundo comite et ad Valencia comitisa que donasent de Sancta [Ma]ria de ipsos Pratos, qui est infra terminos de Orcallo, recepto prenominato:² triginta fogazas et X sextarios de ordio³ et X sextarios d'avena et I porco⁴ de uno solido et III sextarios de vino. Et isto recepto iamdicto donent isti omnes iamdicti per unoquisque anno a Raimundo comite et a Valencia comitissa et ad suos filios que ille dimiserit aut dubitaverit suo comitatum de Pallares. Et convenit Raimundo comite et Valencia comitissa que teneant Santa Maria et suum alaude in bagulia.

Facta est ista conveniencia VIII kalendas october, anno XX V regnantem Philipi regis.

Si+gnum Petro Vidal, si+gnum Remon Vidal, si+gnum Sa[n]z,⁵ qui ista conveniencia rogavimus scribere et testes firmare et suas signas facere.

Stefanus, levita, rogitus scripxit (*senyal*) die et anno que supra.

1. *Segueix Lepre, mal raspat.* 2. *Segueix XXX, ratllat.* 3. *r afegida a la interlínia.* 4. *r afegida a la interlínia.* 5. *Manca.*

1085, gener

Donació. *Sanç III Ramires, rei d'Aragó, dóna a Ramon Ponç el castell i la vila de Falç.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del final del segle XII en la qual s'han catalanitzat algunes paraules i frases. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 32, núm. 273 (*olim* arm. 23 Templers, sac F, núm. 346), 200 × 150 mm. Bon estat de conservació.

Aquest document, com altres del diplomatarí, planteja un problema de datació, atès que Sanç Ramires va ser rei d'Aragó entre 1063 i 1094. És evident que l'escrivà de la còpia tenia dificultats per llegir i transcriure correctament l'original, en escriptura visigòtica. Creiem que la data correcta és l'any 1123 de l'era hispànica, que correspon a l'any 1085. Els escrivans aragonesos que utilitzen l'escriptura visigòtica en deformen sovint algunes lletres, com és el cas de la X. Quan aquesta lletra, en l'expressió d'un numeral, va seguida d'una lletra igual, la traçada en primer lloc presenta una forma allargada, que es pot confondre fàcilment amb la lletra L.

Notum sit cunctis. Sub divina clemencia et eius gracia. Ego Sancio Miriç, Dei gratia rex Aragonensium, vobis do[m]no¹ Ramon Ponç. Propter bonam vitam et fidelitatem donamus tibi Ramon Ponç per lo bon servicio que tu michi fecisti aquesta novena del castel de la vila et ab totum suum terminum de Falç, axí cum ego rege abemus poblada ni abere debemus de totum ab integrum. Sic dono et concedo per me et per meis et per mea cuncta posterita vobis vel vestris ipsa novena iamdicta de totis rebus de quantum possideran, ço és a saber, de bladium et de vinum et de carn et de omnibus rebus que colliran. Donam a tu Ramon Ponç et² a tota tua progenitatem aquella iamdicta novena del castel et de la vila et ab totum suum terminum de Falç, senes tota servitude de nul seignor per lo bono servicio que tu fecistis mihi et senes totum vinclamentum ad bonum intelligendum. Et per maiori securitate vestra de vobis Ramon Ponç damus pena ad nullum seniorem que nos metamus mihi vel alium seniorem que vingaes contra aquestas novenas, que ego meta mi, ni altre seignor, que si tocava ni emparave ni forçave, que perda aitantum de directum cum en aquellum castellum avia ni en la vila ni el termen. E donam de servicio en los homines de Falç de cascun de las honors que possideran servicio d'un³ quarto de carnero et duos pans optimis et de una galleta⁴ de vino. Sic dono a tu Ramon Ponç et als teus senes tot vinclamentum de nullum seniorem. Et dono tibi firmamentum en francos et el feals. Et partischamus ipsas colonias per medium. Et retineo mihi rege homicidium et coltillos et trencamentum de caminos, salva la vostra novena de vobis Ramon Ponç et de vestris. Et siatis vobis nostrum castelanum et amiratum et donetis mihi rege de ipsum castrum de Falç vobis Ramon Ponç et vestris, paccatum et non paccatum, potestatem.

Et ego Sançio Miriç rege convenio vobis Ramon Ponç et vestris legale garante contra cunctas personas, sicut supra iamdictum est.

Sig+num Sançio Miriç rege, qui istum donum facio vobis Ramon Ponç et vestris et laudo et concedo per me et per meis et per cuncta mea posteritate qui sunt vel qui adveniendi sunt et testimonias rogo et mea signa facio.

Sig+num Bertran at de Castelnou, teste et firmatori. Sig+num Mir Gombal d'Entença, teste et firmatori.⁵ Sig+num Pere Mir d'Entença, teste et firmatori. Visores et auditores multos alios homines.

Facta ista carta in era millesima C^a LX^a III^a,⁶ in mense ianuario.

Ego Sançio scripsi, qui fuit rogatus de Sancio Miriç rege, et hoc signum (*senyal*) feci.

1. Manca. 2. et afegida a la interlínia. 3. d'un afegit a la interlínia. 4. La primera a, afegida a la interlínia. 5. a afegida a la interlínia. 6. En lloc de millesima C^a XX^a III^a.

156

1085, febrer, 2

Definiçió. *Bernat Guillem de Montcada, ardiaca de Barcelona, i el seu germà Renard Guillem de la Roca, renunciem a favor de Berenguer Ramon de Montcada a tots els drets sobre la tercera part del castell de Muntanyola.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 18, 160 × 371 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques.

B Trasllat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 18 dupl., 237 × 226 mm. Bon estat de conservació.

Cit. SHIDELER, *Els Montcada*, pp. 70, 176. — KOSTO, *Making agreements*, p. 117.

Universitati¹ presentium hominum sive venientium sit etiam manifestum qualiter inter Bernardum Guilelmi, archidiachonem,² et Renardum Guilelmi, fratrem eius, atque Berengarium Reimundi de Monte Scatano fuerint plurime et varie intenciones de alodio et castro Montaneole, de quibus predictus Berengarius querelans erat. Hac de causa multociens quoque habuerunt inter se diversa placita et ad ultimum, suadentibus illorum hominibus atque consilium dantibus, fecerunt exinde placitum atque concordamentum per donacionem atque reddicionem quam fecerunt predicto Berengario de suo directo. Que ita se incipit: In Dei sempiterni regis nomine. Ego Bernardus, archidiachonus, et frater meus Renardus redditores hac donatores sumus tibi, predicto Berengario de Monte

Scatano. Notum sit etiam quia per hanc scripturam istius nostre reddicionis atque donationis damus et reddimus tibi, prefato Berengario, terciam partem in castro Montaneole et in eius terminis atque hedificiis sive in omnibus aliis rebus que ad predictum castrum pertinent seu per illud possunt obtineri ac clamari³ hac⁴ defendi, ad tuum proprium alodium, exceptus alodium quod fuit Sendredi diachoni, quod mihi Renardo per scripturam sue donationis dedit⁵ et ego ad meum opus delibere retineo. Hanc quoque predictam terciam partem in tali modo et ordine reddimus tibi Berengario et damus ut solide et quiete habeas eam et teneas dum vivus fueris et post te illa uxor tua cui tu eam dimiseris aut illi tui infantes qui ex te et illa uxore tua procreati fuerint. Si vero te, Berengarium, contigerit mori absque predictis infantibus, post obitum tuum habeat hanc predictam terciam partem illa uxor tua cui tu eam dimiseris in vita sua sine ullius rei diminutione, et post eius obitum⁶ veniat secure et redeat predicta tercia pars in iure et potestate Renardi predicti seu filiorum eius. Si autem tibi, Berengario, vel uxori tue predicte aut infantibus tuis fuerit voluntas vendendi predictam terciam partem, non sit tibi nec illis licitum vendendi vel inalienandi ulli alii homini vel feminę nisi mihi, predicto Renardo, aut infantibus meis. Et si ego, prefatus Renardus, aut mei infantes noluerimus emere predictam terciam partem sicut iuste fuerit apreciata intra XL^a dies quibus a vobis ammoniti fuerimus per vos aut per vestros nuncios, ut tibi, predicto Berengario, et coniugi tue aut infantibus tuis sit licitum exinde faciendi et ordinandi quicquid vobis placuerit ad totam vestram voluntatem faciendam. Simili quoque modo, si ego, prefatus Renardus, obiero absque infantibus de mea coniuge, ut mea predicta tercia pars Montaneole redeat ad integrum et veniat in potestate et dominio prefati Berengarii seu de infantibus suis, post obitum illius mee coniugis cui eam dimisero de vita sua. Et si mihi, predicto Renardo, aut infantibus meis predictis fuerit voluntas vendendi meam predictam terciam partem, non sit mihi licitum nec illis vendere aut inalienare eam ulli alii⁷ [homini]⁸ vel feminę nisi tibi, prefato Berengario, aut infantibus tuis. Si autem tu, predictus Berengarius, aut infantes tui nolueritis⁹ emere hanc meam terciam partem predictam, sicut iuste fuerit apreciata intra XL^a dies quibus a me, predicto Renardo, vel ab infantibus meis amoniti fueritis per nos aut per nostros nuncios, sit mihi et infantibus meis licitum faciendi de ea quidquid¹⁰ voluerimus atque¹¹ quisierimus omnibus modis. Insuper quoque quod hedificium atque

condirigimentum predicti castri de Montaneola habeamus eum¹² insimul per tres partes et quod solum atque terminum eius sit bene divisum atque partitum sine engan per tres partes, et quod tu, Berengarius, habeas modo exinde ipsam tuam terciam partem predictam integriter et staticam in ipso castro predicto terciam partem de unoquoque anno. Hanc quippe scripturam istius nostre donationis atque redditionis, si nos donatores aut aliquis utriusque ordinis homo dirumpere vel infringere temptaverimus¹³ sive temptaverit, componamus tibi predicto Berengario aut tuis infantibus sive tue coniugi predicta omnia in triplum. Et postmodum hoc maneat semper firmum.

Quod fuit actum IIII nonas febroarii, anno XXV regni regis Philippy.

+ Bernardus,* archidiachonus, Signum+ Renardi Guilelmi, nos qui hanc scripturam fecimus et firmavimus atque testibus subscriptis eam firmari rogavimus.

Signum+ Gerberti Sendredi. Signum+ Guilelmi Reimundi. Signum+ Reimundi Borrelli. Signum+ Gerberti Reimundi. Signum+ Arnalli Seniofredi. Signum+ Ermengaudi Guilelmi. Signum+ Reimundi Ollomar. Signum+ Bernardi Adalberti. Signum+ Bernardi Bernardi. Signum+ Reimundi Guilelmi.¹⁴

1. B *comença*: Hoc est fideliter translatum quod sic agitur. 2. *En lloc d'archidiachonum*. 3. r, *majúscula al text, corregeix* v. 4. vel B. 5. deditus B. 6. obitum eius B. 7. non sit mihi licitum nec illis vendere aut inalienare eam ulli alii, *escrit a sobre d'una raspadura*. 8. *Manca* ulli alii homini B. 9. *Segueix eam, ratllat*. 10. *Segueix d, mal esborrat*. 11. q *corregeix un traç anterior*. 12. u *corregeix* a. 13. temptavimus B. 14. B *acaba*: Signum+ Mironis Donucii, qui hoc scripsit, cum literis rasis et suprapositis in linea XV et rasis atque emendatis in linea XVI, die et anno quo supra.

1085, febrer, 3

Convinença. *Berenguer Ramon de Montcada posa en penyora als germans Bernat Guillem de Montcada, ardiaca de Barcelona, i Renard Guillem de la Roca el castell de Vacarisses, la tercera part del de Muntanyola i l'alou que té a Berga, en garantia d'amistat fidel. Berenguer i Renard acorden, també, que tindran a mitges el castell de la Roca del Vallès.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 19, 140 × 360 mm. Bon estat de conservació malgrat un petit forat a la part inferior dreta del pergami.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 465. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 25. — SHIDELER, *Els Montcada*, pp. 65, 68, 70, 91, 92. — KOSTO, *Making agreements*, p. 117.

Hec est convenientia que est facta inter Berengarium Reimundi de Monte Scatano et Bernardum Guilelmi, archidiachonem,¹ atque Renardum Guilelmi de ipsa Rocha. Impignorat quoque predictus Berengarius prefato Bernardo archidiachono et Renardo Guilelmi, fratri suo, castrum de Vachericis cum omnibus suis hedificiis et terminis atque pertinenciis et comendat eis ipsum castellanum qui tenet prefatum castrum; et mittit eis in hac eadem² impignoratione ipsam suam terciam partem quam habet in castro et alodio de Montaneola et totum ipsum suum alodium quod Berengarius predictus habet in Berga. Hoc vero totum in tali modo et ordine impignorat eis ut sit suus illorum fidelis amicus, per directam fidem, sine engan, ita sicut homo debet esse de suo fideli amico. Et quod predictus Berengarius adiuvet eos tenere et habere atque defendere sive guerreiare totum illorum honorem quem hodie habent vel ab incebs, dante Deo, per eius consilium, sine eius engan, adquisierint. Exceptus duabus ecclesiis de ipso archidiachonatum, scilicet ipsa ecclesia de Meserata et ipsa ecclesia de Palatiolo, de quibus predictus Berengarius querelans est, quas in hac eadem impignoracione de³ predicto honore mittit, quisquis ex illis eas habere vel quarire⁴ qualicumque modo aut voce potuerit per placitum. Et quod Berengarius sit eis adiutor contra homnes homines sive feminas qui eis de illorum honore tollere velint, exceptus domnum Umbertum, Barchinonensis episcopum, quem Berengarius in hac convenientia ad archidiachonem non mittit, et ullum alium episcopum successorem de predicto Umberto ad predictum archidiachonem de hac convenientia non eicit. Si vero predictus Berengarius noluerit hec atendere et facere predicto Bernardo archidiachono et fratri suo Renardo vel aliquid eis de hoc forasfecerit, ut redirigat eis hoc totum inter triginta dies quibus illi commonuerint eam per se ipsos aut per illorum nuncios. Et si ille nolebat hoc facere nec redirigere prefato archidiachono et Renardo, ut predictus castellanus aut castellani donent potestatem de predicto castro Vacceritis nominato eis et serviant eis ipsum fevum et habeant per predictum archidiachonem et Renardum predictum castrum pariter et fevum donec prescriptus Berengarius sit redirectus eis de hoc quod male contra eos habuerit factum. Cum vero predictus Berengarius fuerit illis redirectus, recuperet suum predictum castrum cum omnibus suis pertinenciis et terminis in hac eadem convenientia prescripta. Sicut superius predictum est

de⁵ prefato castro, sic⁶ sit factum et teneatur de predicta tercia parte Montaneole et de alodio prefati Berengarii de Berga. Et si de predictis castellanis se desinebat, ut alii castellani qui predictum castrum de Vacherices habuerint in hac eadem convenientia similiter sint. Hoc vero totum, sic[ut]⁷ superius est insertum, sic convenit predictus Berengarius prefato archidiachono et Renardo⁸ tenere et facere atque attendere et filiis prelocuti Renardi post eius obitum, per directam fidem, sine ullo engan. Et quod filii predicti Renardi eodem modo teneant et atendant hoc totum superius nominatum prefato Berengario. Kastrum de ipsa Rocha, quod Berengarius et Renardus habeant eum per medium et quod unusquisque ex illis habeat ibi staticam medietatem ipsius anni et habeant atque teneant medietatem de ipsis franchedis que pertinent ad predictum castrum; et quod unusquisque ex illis adiuvet ad alium predictum castrum de ipsa Rocha tenere et habere atque defendere. Et similiter, sicut predictum est, incurrant predicta⁹ pignora per kastrum de ipsa Rocha, si ullus ex nobis qualicumque modo atque ingenio tollebat vel tollere volebat ad alium predictum castrum de ipsa Rocha.

Factum fuit hoc III nonas febroarii, anno XX° V^o regni regis Philippy.

Signum+¹⁰ Berengarii Monte Scatani.

Signum+ Bernardi Adalberti. Signum+ Guilelmi Reimundi. Signum+ Petri Mironis. Signum+ Geriberti Sendredi. Signum+ Ermengaudi Guilelmi. Signum+ Arnalli Sinfredi. Signum+ Renardi Mironis.

1. El lloc d'archidiachonum. Es repeteix diverses vegades en el text; no les indiquem en nota. 2. eadem afegit a la interlínia. 3. de afegit a la interlínia. 4. a afegida a la interlínia. 5. de afegit a la interlínia. 6. c afegida a la interlínia. 7. Manca. 8. Renarnardo al text. 9. predicta repetit. 10. Manquen els punts a totes les subscripcions.

1085, febrer, 5

Definició. *Bernat Guillem de Montcada, ardiaca de Barcelona, i el seu germà Renard Guillem de la Roca renuncièn a favor de Berenguer Ramon de Montcada a tots els drets sobre la tercera part del castell de Muntanyola; Bernat Guillem, a més, renuncia a la meitat de l'alou de Berga i als molins del Besòs, situats al peu del castell de Montcada.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 20, 98 × 530 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques a la part central del pergami que han provocat l'esvaniment de la tinta.

Cit. SHIDELER, *Els Montcada*, p. 68. — KOSTO, *Making agreements*, p. 117.

In Dei se[m]piterni¹ regis nomine. Ego Bernardus Guilelmi, archidiachonus, et Renardus Guilelmi, frater meus, diffinitores atque evacuatores sive pacificatores sumus tibi, Berengario Raimundi de Monte Scatani. Sit etiam manifestum quia per hanc scripturam istius nostre diffinicionis atque evacuationis diffinimus pariter et evacuamus atque pacificamus tibi, predicto Berengario, ipsam terciam partem ipsius castri et alodii Montaneole, cum omnibus suis terminis et pertinentiis, sicuti humano hore melius umquam potest dici vel nominari quolibet modo, exceptus alodium Sendredi diachoni, quod mihi, Renardo, dedit per scripturam sue donacionis. Iterum ego, predictus Bernardus, archidiachonus, sic diffinio tibi predicto Berengario et evacuo ad integrum atque pacifico medietatem tocius alodii de Berga, cum omnibus suis terminis atque pertinentiis sive adiacentiis. Et ego, predictus Renardus, sic diffinio eam tibi et evacuo de vita tua. Item ego, predictus archidiachonus Bernardus, sic diffinio et² evacuo simul ac pacifico tibi, predicto Berengario, ipsos molendinos qui sunt ad radicem ipsius castri [Montis Scat]ani, cum omnibus eorum pertinentiis atque adiacentiis et cuncta ipsa alodia que ibi sunt, que tibi acclamabam vel requirebam per ullum meum directum aut vocem, exceptis duabus petiis de vinea quas habeo ad ecclesiam de Sancta Engratia. Hoc vero totum, sicut superius insertum est, sic diffinimus, pacificamus atque evacuamus tibi, predicto Berengario, solide et delibere, in tali quoque modo et ordine ut nos nec ullus homo vel femina per nos aut per nostram vocem amplius iam in predictis rebus partem nec directum non acclamemus nec acclamet nisi hoc solum quod mihi, Renardo, solum modo convenis de tua predicta tercia partem Montaneole [et] filiis meis in ipsa scriptura quam exinde habes et hoc quod consequi vel habere in predicto alodio de Berga debeo, post obitum tuum. Hanc ergo scripturam istis evacuationis nostre atque diffinicionis, si nos, diffinitores, aut aliquis utriusque sexus homo disrumpere vel infringere [temptaverimus] sive te[m]ptaverit,³ componamus tibi, predicto Berengario, sive componat prelocuta omnia in duplum. Quod postmodum maneat hoc semper firmum.

Quod fuit factum nonas febroarii, anno XX° V^o regni regis Filippy.

+ Bernardus, archidiachonus, Sig+num Renardus Guilelmi, nos qui hanc diffinicionem atque evacuacionem fecimus et firmavimus et testibus eam firmari rogavimus.

Sig+num Gerberti Sendredi. Sig+num Bernardi Bernardi. Sig+num Raimundi Guilelmi. Sig+num Guilelmi Raimundi. Sig+num Bernardi Adalberti. Sig+num Raimundi Borelli.

Signum+ Mironis Donucii, qui hoc scripsit, cum litteris rasis et emendates, die et anno quo supra.

1. Manca. 2. et afegit a la interlínia, corregeix [a]. 3. Manca.

159

1085, març, 9

Empenyorament. *Arnau Guillem, fill d'Espòsia, empenyora als seus senyors, els germans Guillem Ramon, senescal, i Arbert Ramon de la Roca, el castell de Rodela i tots els feus i honors que té per ells, com a garantia que no els privarà l'entrada a la fortalesa que ha començat a construir a Cartellà ni permetrà que se'ls faci cap mal des d'aquesta.*

A [Original no localitzat.]

B Trasllet del 8 de gener de 1283. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 21, 273 × 247 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BONNASSIE, *Catalunya*, II, pp. 220, 221. — SHIDELER, *Els Montcada*, p. 74. — KOSTO, *Making agreements*, pp. 104, 105.

Notum¹ sit omnibus ominibus, tam presentibus quam futuris, qualiter longa altercacio fuit inter me, Arnallus Guilelmi, filii qui sum Sposia femina, et vos, Guilelmus Raimundi, senescalchi, et Arberti Raimundi, fratribus, seniores meos, de ipsa forteda quam inquoavi construere² infra parrochia et terminis Sancti Felicis de Carteliani. Et ego veni inde a placitum quorum vos in presencia et plurimi boni hominis qui ibi aderant. Et in eadem placitum fuit iudicatum et laudatum per directum ut ego non debueram facere nec inquoare hec fortitudine sine vestro consilio et vestra voluntate. Et ego, predicto Arnallo, recognovi quia forfactus erat vobis inde et destruxi atque defeci hanc fortitudinem quam abebam factam in predicta parrochia. Et modo ego, predicto Arnallo, venio libenti animo ad concordiam et dileccionem rectam cum vos, iamdictis senioribus meis, ita ut mito vobis in pignora aliquot ex meam honorem, scilicet ipsum castrum de Rodela et omnes feu-

vos et honores quas teneo per vos, sub tali conveniencia ut illius fortitudine aut fortitudines quas fecero infra parrochia iamdicta ego aut homines per me, unquam imperpetuum non deveto vobis inde introitum et exitum et garreiare contra³ cunctos homines vel feminas, per quantas vices volueritis ibi intrare et exire. Item, convenio vobis ut de predicta fortitudine aut fortitudines ullum dampnum inde non exiat nec veniat vobis per me nec per meum consilium neque per meum ingenium neque per meos homines vel feminas, nec retineam ibi ullius viventis homo vel femina ad vestrum dampnum unde vos inde commonicetis michi quia non retineam. Et si ullum dampnum venerit aut exierit vobis de iamdicta fortitudine aut fortitudines et intra XXX dies et noctes non⁴ abuerint vobis resti[tu]tum⁵ quam vos inde ammoriueritis,⁶ per fidem, sine engan, tunc in antea sic incurrisset atque devenisset predictum castrum de Rodela et ipsos feuvos et omnes honores quas teneo per vos in vestra potestate, ad vestrum proprium faciendum inde omnia quecumque volueritis sine ullo impedimento et sine ulla querela et mala voluntate que unquam in eternum non abuissetis inde de iam prefato Arnallo nec de ullius⁷ viventis ominis vel feminis per me. Item, convenio vobis ut unquam in perpetuum non concordo de iamdicta fortitudine aut fortitudines apud ullus alius hominis vel feminis nisi hec concordiam quam aput vos facio. Sicut superius dictum et sicut superius insertum est, sic convenio hec ego, Arnallus, ad vos, iamdictis senioribus meis, libenti animo, sine ulla⁸ forcia et sine ullo malo ingenio. Et sí o tenré et o atenderé per fidem, sine engan. Item, convenio vobis ut de omne vestra onorem quam modo abetis vel in antea⁹ adquisiturus eritis aput meum consilium, ut ego inde valeam vobis et siam adiutor et deffensator aput omnem meam honorem et omnes meos homines contra cunctos homines vel feminas. Et sicut superius scriptum est, sic mito vobis im¹⁰ pignora predictam meam honorem, ita ut totam iamdictam convenienciam teneam et atendam vobis, per fide, sine vestro engan.

Actum est hoc VII° idus marci, anno XX° V regni Filipi regis.

Sig+num Arnalli, qui hec fieri iussi, firmavi et testibus firmari rogavi.

Sig+num Reimundi Arnalli. Sig+num alium Raimundi Arnalli. Sig+num Mironi Guilelmi.

(*Senyal*) Arnallus, presbiter, qui hoc rogatus scripsit, cum literis superpositis, sub die et (*senyal*) anno quo supra.¹¹

1. B comença: Oc est translatum sumptum fideliter a quodam instrumento cuius tenor talis est. 2. consteruere *al text.* 3. contra *repetit.* 4. non *afegit a la interlñia.* 5. *Manca.* 6. *En lloc d'ammonueritis.* 7. *uullius al text.* 8. *Segueix un espai en blanc de quatre lletres aproximadament.* 9. *Segueix un espai en blanc de sis lletres aproximadament.* 10. *En lloc d'in.* 11. B acaba: Sig(*senyal*)num Iacobi de Portu, notarii. Sig(*senyal*)num Berengarii Guilaberti, notarii. Sig(*senyal*)num Iacobi Macellarii, notarii. Sig(*senyal*)num Bartholomei de Sanahugia, notarii publici Barchinone, qui hoc translatum sumptum fideliter ab originali instrumento et cum eo de verbo ad verbum comprobatum scribi fecit et clausit VI° idus ianuarii, anno Domini M^o CC^o LXXX° secundo, cum literis tamen appositis in linea XIII^a ubi dicitur *non.*

160

1085, abril, 18

Venda. *Oliver i la seva esposa Arsenda venen als esposos Guillem Bonfill i Ricarda una casa a Barcelona, al lloc anomenat Vilanova, que tenen per precària de la Canònica de Santa Creu i Santa Eulàlia, a cens de dos mancusos d'octava. El preu de la venda és de catorze unces i cinc mancusos d'or rovals de València.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 22 (*olim* arm. 12 de Montblanc, sac de Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 748), 151 × 348 mm. Bon estat de conservació malgrat els dos petits forats que hi ha al pergamí anteriors a l'escriptura del document.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 699. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, pp. 50, 51.

In Christi nomine. Ego Olivarii et coniux mea Arsindis, femina, venditores sumus vobis Guilelmo Bonefilii et uxori tue Ricardos, femina, emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis nostrę vendimus vobis casa et curte, solos et superpositos, guttas et stillicinius et ostios cum limites, foveas et cloacas, et orto cum puteo et arboribus variis generis. Et est hec omnia in suburbio Barchinone, in loco vocitato Villa Nova. Qui nobis advenit prelibata omnia per comparacione et per carta precaria canonicis Sanctę Crucis Sanctęque Eulalie et per ullasque voces. Et affrontatad prelibata omnia, de circi in parietes Guilelmi Iuscafredi, de orient in orto qui fuit Raymundi Oliba et coniux sue, de meridie in ca[sa]¹ et curte de nos venditores, de occiduo in via. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus vobis iamdicta omnia ad integrum, propter precium uncias XIII et mancusos V de auro rroals de Valencia, quod vos emptores nobis dedistis. Et est manifestum. Prescripta quoque omnia que vobis vendimus, de nostrum iure in vestrum² tradimus dominium et potestatem, ut quiquit exinde facere vel iudicare volueritis, cum exios vel regresios earum, ad vestrum plenisimum proprium, sub tali conveniencia

ut donetis omni tempore vos et successores vestros mancusos II de octava ad prenominate canonice per unumquemque annum, ad festivitatem sancti Andree apostoli, per censum habsque ullius contrarietatis obstaculo. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat, set componat aut nos componamus vobis iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc XIII kalendas madii, anno XXV regni regis Philipi.

Sig+num Olivarii Guilelmi, Sig+num Arsindis, qui hista vendicione fecimus et firmamus et testes firmare rrogavimus.

Sig+num Udaldardus Guitardi. Sig+num Raimundi Bonucio. Sig+num Ferreolo Sendre. Sig+num Bernardus Arnallo.

Signum+ Guilelmus, sacer, qui hec scripsi et (*senyal*) die et anno quo supra.

1. *Manca.*
2. *vestrum corregeix* [tuum].

161

1085, maig, 30

Testament. *Guillem atorga testament en el qual nomena usufructuària dels seus aious la seva esposa Adelaida i hereus els fills i filles. Llega el seu cavall al seu fill Pere i, dels béns mobles, mana que es paguin els seus deutes i fa deixes a diverses esglésies.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 23 (*olim* arm. 21 regne de València, sac M, núm. 560), 172 × 259 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques i de l'esvaniment de la tinta.

Cit. Kosto, *Making agreements*, p. 147.

In Dei eterni, salvatori nostri, Ihesu Christi. Ego Vilelm timeo et paveo penas inferni et cupio pervenire ad gaudia eterna premia paradisi. Set propterea facit ego meum mandamentum ut si mors mihi advenit de istum malum quem abeo antequam alium testamentum facio, sic faciatis vos manumesores meos, Adalen, coniuix mea, et Poncio Duran, fratr[e] meo, et Vilelmus Gerbertus, de meum avere quomodo ego ingungo in [i]sta¹ scriptura. In primis, de meum aulodem quem abeo, terras et vineas, kasas casalibus, ortis ortalibus, in cunctisque locis, si ego Vilelm migravero de isto malo, remaneat ad Adalen,² coniuix mea, in vita sua, sine blandi-

mentum de nullum ominem; et post obitum suum remaneat ad filiis et ad filias qui sunt creati de me in te. Et de meum mobile que abeo siant persolutos debitos nostros insimul. Et alium quem remanet quando fuerit persolutum ipsum debitum, donetis ipsam terciam partem pro anima mea. Et ipsa tercia parte faciatis II partes, una ad Sancti Andree de Villa Grasa, ad sua opera, alia ad suos clericis per misas. Exceptus ipsum meum kavallum, que relinquo ad filium meum Petro; et ipsum kavallum, que teneat illum Poncio, fratre meo. Et si Poncio vendiderit ipsum kavallum, fecerit sua voluntate de illum, que fecerit emenda Poncio ad Petro, filio meo, quando fuerit talis, de unum kavallum qui non valuiset mengs o de alium avere quomodo odie valuiset ipsum kavallum. Et exceptus que relinquo ad coniuux mea supradicta in ipsa mansione eqgua I et bovo I cum ipsa feramenta. Alium mobile que abeo, tam de isto a[n]no³ quam de alio veni[en]te,⁴ de totum hoc que Deus dederit, sic donetis pro anima mea quomodo suprascriptum est. Et hoc totum sia in bagulia de Deum patrem omnipotentem et de Poncio, fratre meo. Et est manifestum. Et ullusque omo qui istum testamentum damnare vel inquietare voluerit, in primis iram Dei inveniatur et cum Iuda proditore in unum sit hereditarius. Et in antea istum testamentum firmum sit.

Factum istum testamen III kalendas gunii, ano XXV regnante Filipo rege.

Sig+num Vilelm, qui istum testamentum facit scribere et testes firmare.

Sig+num Bernard Oliba. Sig+num Secfre. Sig+num Bernard Baro.

Arnallus, sacer, rogitus scripsit et sub (*senyal*) die et anno quod supra.

1. Manca. 2. Adadalen *al text*. 3. Manca. 4. Manca.

1085, maig, 31

Donació. *Guillem Amalric i el seu fill Arnau donen a Ramon Miró una peça de terra a Palau-solità, a Balano.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 24, 117 × 363 mm. Estat de conservació deficient a causa de la mutilació del marge esquerre del pergamí i de la presència d'algunes taques.

[In nomine domini]. Ego Guilielmus Amalricii et filio meo Arnallo donatores sumus tibi Remundi Miro. Certum quidem et manifestum est enim quia de prompto animo bonaque voluntate sic donamus tibi¹ pecia I terra culta vel erema. [Donamus na]mque tibi iamdicto alodio superius inserta. Advenit nobis per vocem ienitorum meorum sive per qualicumque voces. Est hec omnia in comitatu Barchinonense, in Vallense, in parrochia Sancte Marie Palacio Salata [...] ² in Balano. Et affrontat ipsa terra prescripta, de parte orientis in ipso alode de Alamanno Gerbert cum suos eres, de meridie similiter sive in alaude cum vineas Sancti Cucufati cenobio, de hocci[duo ... Sancti] ³ Petri Puellarum, de circii in alaude de Arnallo Sancio. Quantum iste affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic donamus tibi Remundi prescripti, ad tuum plenissimum proprium, [cum ingresios et regr]esios earum aut eius a proprium. Quem vero predicta omnia que vobis dono de meo iure in tuum trado dominium et potestatem ad omnia que volueris facere. Quod si nos donatores aut ullus [homo utrius] que sexus qui hoc inrumpere temptaverit, nil valeat, set componat aut componamus tibi in duplo cum vero⁴ sua immelioracione. Et in antea ista carta donacione firma per⁵ modo [permaneat om] nique tempore.

Facta ista carta donacione II kalendas iunii, anno XX V regni Philipi regis.

Sig+num Gilielmus, prolis Amalrici, Sig+num Arnallo, filio suo, [nos qui ist]a donacione fecimus et firmamus et is testes firmare eam rogavimus.

Sig+num Rodballo Amalrigo. Sig+num Isovardus Remundo. [...]us⁶ Fulcone. Sig+num Mirone Gerallo. Sig+num Bertranno. Sig+num Remundo Oriol. Sig+num Gilelmi Sese[gu]ad. Sig+num Arnallo Ida. Sig+num [...].⁷

[...]s]cripsit⁸ literas suprapositas in linea⁹ prima sub die et anno quod supra (*senyal*).

1. sic donamus tibi *afegit a la interlínia. El rogatarí va escriure sic dono, però va corregir la segona o en a; a continuació va afegir la síl·laba mus, volada.* 2. *Espai corresponent a la mutilació del marge esquerre del pergami.* 3. *Espai corresponent a la mutilació del marge esquerre del pergami.* 4. *Probablement en lloc d'omne.* 5. *per repetit.* 6. *Espai corresponent a la mutilació del marge esquerre del pergami.* 7. *Espai corresponent a la mutilació del marge esquerre del pergami.* 8. *Espai corresponent a la mutilació del marge esquerre del pergami.* 9. *a afegida a la interlínia.*

1085, juny, 29

Convinença. *Guillem Ramon promet a Arnau Mir que farà estada quatre mesos a l'any al castell d'Eramprunyà. A canvi, Arnau Mir li promet que li farà obtenir de Ramon Eribert l'octava i el delmari que tenia Isarn Sunyer; si no ho pot obtenir, tindrà la terra que Arnau Mir li posà en penyora, amb la condició que Guillem Ramon li aporti sempre un cavaller en les hosts i cavalcades i li sigui fidel excepte contra Bernat Ramon de Gallifa i Guillem Bonfill de Santa Coloma.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 37 (*olim* segona caixa, sac B, núm. 110), 146 × 204 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 462. — KOSTO, *Making agreements*, pp. 84, 125.

Hęc est convenientia quę facta est inter Arnaldum Mironem et Guilelmum Remundi. Convenit itaque Guilelmus Remundi ad Arnaldum Mironem quatuor menses in anno stare in kastro Erampruniano. Et convenit Arnaldus predictus ad Guilelmum iamdictum ut faciat ei acaptare de Remundo Erimberti ipsam octavam quod tenebat Isarnus Suniarii simul cum ipso decimario. Quod si non potuisset facere, ipse Guilelmus iamdictus habeat ipsam terram quam Arnaldus predictus misit ei in pignus et omni tempore habeat ei predictus Guilelmus unum militem in hostes sive in cavalgadas.¹ Et iterum convenit Guilelmus prescriptus ad Arnaldum iamdictum suum solidum esse contra cunctos homines, exceptus contra Bernardi Remundi de Galipha et exceptus contra Guilelmi Bonifili de Sancta Columba. Et hęc supradicta omnia, sicut superius scriptum est, ita sit factum inter nos sine ullo engan.

Facta hanc convenientia IIII kalendas iuli, anno XX VI regni Philippi regis.

Sig+num domni Arnaldi Mironis, Sig+num Guilelmi Remundi, nos qui hanc convenientiam inter nos fecimus et scribere fecimus et manibus nostris eam firmavimus et testibus firmare rogavimus.

Sig+num Remundi Ermenardi. Sig+num Aianrici Fulchonis. Sig+num Geraldi Gombaldi.

Poncius, monachus et presbiter, qui hanc convenientiam scripsi sub die et anno (*senyal*) quo supra.

1. v *corregeix* l.

164

1085, agost, 16

Convinença. *Rafard Guitard, Guillem i Teudebald, germans, prometen a Ramon V, comte de Pallars Jussà, que si el seu germà Ficapal torna, estaran tots quatre a dret de les queixes que el comte té contra ells; i que si no torna, ho estaran pel seu germà. A canvi, el comte els concedeix l'honor que havia donat a Ficapal, amb la condició que Rafard es faci home soliu seu.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 25 (*olim* arm. 3 Lleida, sac B, núm. 127), 170 × 166 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta i de l'esgrogueïment del pergami.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Liber feudorum maior, f. 38b-c.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 98.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23. — KOSTO, *Making agreements*, pp. 89, 167.

Hec est convenientia que est facta inter domnum comitem Reimundum Paliarensem et Rafardum Guitardi et Guilelmum et Tedballum, fratres illius. Prescripti namque fratres conveniunt ad prenominatum comitem Remundum¹ si venerit frater illorum Ficapal, ut simul faciant ei directum de ipsis querimoniis quas predictus comes habet de illis; si autem predictus frater illorum non venerit,² ut isti tres fratres faciant ei directum de prescriptis querimoniis quantum pars illorum erit³ de querimonia prescripti fratris illorum. Et si advenerit,⁴ ut ipse per se faciat directum predicto comiti de sua parte querimonię. Si autem ille non dum venerit aut mortuus fuerit aut in illis quocumque modo peregrinis permanserit terris, ut isti prescripti fratres faciant directum prenominate comiti quod prelibatus frater illorum debuerat illi facere ex integro. Interim autem prescriptus comes super hac convenientia donat illis suum honorem sicut dederat illum prescripto fratri illorum. Et ut unus ex illis sit solidus illi propter hunc honorem. Et alii ut sint sui homines comendati et serviant ei partes que illis contingerint de predicto honore, cum cavallariis et peditibus. Si autem prescriptus frater illorum venerit et prescripto comiti directum non fecerit aut facere ullo modo noluerit, ut predictus Rafardus sit solidus de predicto comiti propter predictum honorem et serviat ei illum in hostes et in cavalcadas et in obsequios, cum cavallariis et peditibus, sicut homo facere debet suo meliori seniori, sine suo enganno. Et que adiuvet predicto comiti de prescripto fratri suo sine suo enganno. Et alii fratres ut faciant ad prescriptum comitem quantum recte iudicatum illis fuerit de

predicto honore. Et conveniunt ad invicem ut ista convenientia adtendant sine enganno ad predictum comitem Reimundum. Si autem predictus comes mortuus fuerit, conveniunt ut similiter adtendant suprascriptam convenientiam ad Petrum filium eius; et si ille mortuus fuerit, ad alios suos infantes a quo vel a quibus ille dimiserit aut remanserit suum comitatum de Paliars.

Acta convenientia XVII kalendas septembris, anno XXVI Philippi regis.

Reimundi comitis +.

Sig+num Rafardi. Sig+num Guilelmi. Sig+num Tedballi. Sig+num Petri Reimundi. Sig+num Mir Guerreta. Sig+num Arnalli Bernardi. Sig+num Guislamar Sanla.

Petrus, sacerdos, scripsit (*senyal*).

1. *Segueix espai escrit de 110 mm, ratllat.* 2. *Segueix espai escrit de 38 mm, ratllat.*
3. *Segueix espai escrit de 140 mm, ratllat.* 4. *Segueix espai escrit de 32 mm, ratllat.*

165

1085, agost, 28

Definició. *Bernat Guillem i la seva esposa Guilla renunciem a favor dels germans Guillem Ramon, senescal, i Arbert Ramon de la Roca a tots els drets sobre l'honor que havia tingut Arnau Ramon de Girona, fill de Garsenda, excepte l'alou de Sant Cebrià de Lledó.*

A [Original no localitzat.]

B Trasllat autoritzat pel notari Bartomeu de Sanaüja el 8 de gener de 1283. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 26, 133 × 276 mm. Bon estat de conservació.

Cit. SHIDELER, *Els Montcada*, p. 74.

In¹ Christi nomine. Ego Bernardus Guilelmi et coniux mee Gisle evacuatores et difinitores sumus vobis, Guilelmo Raymundo et Arberto Raymundi, fratribus. Per hanc scripturam difinicionis atque evacuacionis difinimus et evacuamus vobis omnem honorem quem habuit Arnallus Raymundi de Gerunda, filius qui fuit Garsendis femina, toto ab integro, excepto suo alodio et ecclesiam Sancti Cipriani de Letono. Et hoc facimus voluntarie et prompto animo. Quod si nos evacuatores et diffinitores au ullus homo vel femina contra hanc scripturam difinicionis atque evacuacionis venerimus vel venerint pro irrumpendum, non hoc valeamus vel valeant vindicare quod requisierimus aut requisierint, set conpo-

namus aut componant vobis iamdictum honorem in duplo. Et in antea presentem scripturam firma maneat omni tempore.

Acta sunt hec V kalendas september, anno XXVI regni Philippi regis.

Sign+um Bernardi Guilelmi, Sign+um Gisle, qui hec fieri iussimus, firmavimus et testibus firmari rogavimus.

Sign+um Poncii Geralli, vicecomitis. Sign+um Gaufredi Gilaberti. Sign+um Dalmacii Bernardi. Sign+um Bonifilii Sunarii. Sign+um Arnalli Rudballi. Sign+um Odegarii Gaucefredi. Sign+um Berengarii Amati. Sign+um Bernardi Ardugoni.

(*Senyal*) Arnallus, presbiter, qui hoc rogatus scripsit, cum literis rasis et emandatis, sub die et (*senyal*) anno quo supra.²

1. B *comença*: Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam instrumento cuius tenor talis est. 2. B *acaba*: Sig(*senyal*)num Bartholomei Marchii, notarii. Sig(*senyal*)num Petri Marchesii, notarii. Sig(*senyal*)num Bartholomei de Sanahugia, notarii publici Barchinone, qui hoc translatum sumptum fideliter ab originali instrumento et cum eo de verbo ad verbum comprobatum scribi fecit et clausit VI° idus ianuarii, anno Domini M^o CC^o LXXX° secundo.

166

1086, gener, 22

Donació. *Ermengol IV, comte d'Urgell, i la seva esposa Adelaida donen a Ramon V i Valença, comtes de Pallars Jussà, la vila de Llimiana i els Castellons.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 27 (*olim* arm. 3 Lleida, sac D, núm. 221), 328 × 266 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Liber feudorum maior, ff. 28d-29a.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 55.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23.

Ut ita valeat donatio sicut et emtio, donatio vero qui per volumptate facta fuerit, tale quale emtio plenam abeat roborem. Quia res donata qui in presentia tradita fuerit, nullo modo reperatur a donatore. Igitur, in Dei nomine, ego Ermengaudus, comes Urgellensis, et coniux mea nomine Adaleiz placuit in animis nostris et placet ut per hanc scriptura donationis facimus vobis carta, ad te Raimundo comite et coniux tua nomine Valentia, de ipsa villa de Liminiana cum suis castris et pertinentiis et de ipsos Chastellones cum suis terminis et pertinentiis et agecentiis earum, petras mobiles et immobiles, pratis, pascuis, uberrimis, fontis, fontanulis, garricis, ductis, viaductis, cultum et incultum, ermis atque condi-

rectis, ubi inve[ni]re¹ potueritis, sic facimus vobis carta et donatione ad vestrum proprium et plenisimum alode, ad te Raimundo comite et coniux tua nomine Valentia, et² ad vestra posterita, ad faciendum vestram volumptatem. Et abet ipsa villa de Liminiana cum ipsos castros iamdictos terminos et afrontationes, de oriente usque in termino de Tolone et de Monte Lauro, de occidente usque in flumen Nogera, de meridie usque ad ipsa Portella, ad termine de ipsos Rubios, et de aquilone usque ad ipso rivo de Gaveto et usque ad ipso termine de Concas. Quomodo isti termini ambiunt et circundeunt, sic facimus vobis carta ab integrum, ad te et ad tua posterita que tu dubitaveris aut dimiseris et per qualesquibet³ voces michi advenit, sic donamus vobis ab integrum sine nulla reservatione, ad faciendum vestram volumptatem. Et ego,⁴ Ermengaudus comite, et coniux mea Adaleiz, de nostro iure in vestro tradimus dominio et potestate, de te Raimundo comite et Valentia comitissa et ad vestra posterita, ad quecumque volueritis facere ad vestra volumptate. Et est manifestum. Quod si ego⁵ Ermengaudus comes aut coniux mea Adaleiz aut mea posterita aut nullus omo vel femina qui ista carta donationis venerit pro inrumpendum aut inquietare⁶ voluerit, non ho[c]i⁷ valeat vindicare et in duplo componat. Et in antea ista carta firmis et in stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta donationis in mense ianuario, XI° kalendas februarias, anno XX° VI° regnante Philipo rege.

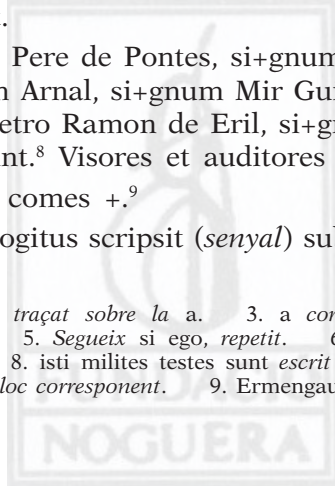
Si+gnum Ermengaudus comite, si+gnum Adaleiz comitissa, qui ista carta vel pagina rogaverunt scribere et testes firmare aut suas signas facerent.

Si+gnum Arnal Pere de Pontes, si+gnum Gaucerandus Ricardo, si+gnum Guilelm Arnal, si+gnum Mir Guirreta, si+gnum Arnal Bernard, si+gnum Petro Ramon de Eril, si+gnum Petro Bertrandi, isti milites testes sunt.⁸ Visores et auditores pluraliter sunt hoc.

Ermengaudus* comes +.⁹

Petrus, levita, rogatus scripsit (*senyal*) sub die anno quo supra (*senyal*).

1. Manca. 2. et traçat sobre la a. 3. a corregeix i. 4. ego encabit entre Et i Ermengaudus. 5. Segueix si ego, repetit. 6. La segona i afegida a la interlínia. 7. Manca. 8. isti milites testes sunt escrit a la línia següent, amb un senyal d'avís que remet al lloc corresponent. 9. Ermengaudus* comes + escrit després de la clausura de l'escrivà.

167

1086, gener, 22

Convinença. *Ermengol IV, comte d'Urgell, dóna en feu a Ramon V, comte de Pallars Jussà, els castells de Llimiana, els Castellons, Pilzà i Tendrui i li promet el bisbat de la Seu d'Urgell per al seu fill Bernat. Li promet, també, que si, a causa d'aquest acord, Ramon V perd el que té pel rei d'Aragó, el compensarà abans de demanar-li ajuda contra aquest. A canvi, Ramon V es fa home soliu d'Ermengol IV.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 28 (*olim* arm. 10 Urgell, sac N, núm. 234), 262 × 196 mm. Estat de conservació deficient a causa de la mutilació del marge dret del pergami, entre 1,5 i 4 cm segons les línies.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 165. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50. — AURELL, *Jalons*, p. 360.

In Dei nomine. Hec est conveniencia et firmitatę que faciunt Ermengaudus, comitę de Ur[gello, et Rei]mundo, comite de Palares. Convenit et dedit Ermengaudus comite a Reimundo comite [ipso castro] de Liminiana cum suis terminis et pertinenciis et ipso castro de ipsos Castelones cum suis ter[terminis et per]tinenciis, ad suum proprium et plenissimum alode de Reimundo comitę. Et donat Ermengaud[us comite a Rei]mundo comitę ipso castro de Pilzano per sua mano et per suo fevo. Et abeat Reim[undus comite] de ipso castro potestate per totas vices que ille demandaverit. Et donat ad eum in[...]¹ parte de ipsa parrochia et quarta parte de ipsas parias. Et comandet ad eum ipsos ca[vallarios ut] faciant hostes et cavalcadas a Reimundo comite. Et donat Ermen-gaudus comite a Rei[mundo co]mite ipso castro de Tendrui cum suis terminis et pertinenciis ad suum proprium alode. Et don[at Ermengaudus] comite ipso episcopato de Sancta Maria Sedis Urgello a Bernardo, suo filio de Reimundo comite [et de Valentia] comitissa, post suum obitum de Bernardo episcopo, quia hodie tenet. Et si Bernardo episcopo obie[rit antequam] filius Reimundo comite non est plenus etate per tinere ipso episcopato, comandet Ermen-gaudus comite ipsos homines qui tenent ipsa honorę de Sancta Maria Sedis Urgello a Reimundo c[omite ...]² apud illum, quomodo retineant ipso episcopato usque ad die que Bernardus, filius Reimu[ndi comitis sit] de etate per tinere episcopato. Et Bernardus, filius Reimundo comite, faciat ipsas conveni[encias de Sancta] Maria et ad Ermengaudus comite quomodo alii episcopi

fecerunt de arretro. Et convenit Ermen[gaudus comi]te a Reimundo comite que si per isto placito aut per alio suo servicio aut suo manda[mento perdet] ipsa honorę et suo benefacto³ que hodie tenet per ipso rege de Aragone, que emendet illam Ermengaudus⁴ [comite Rei]mundo comite antequam ille adiutet ei de ipso rege de Aragone. Et ipso castro [...]⁵ alio que ille convenit ad dare, que non valeat minus de Pilzano, in tali modo quomodo p[...]⁶ siant in ipsa emenda. Et si a Reimundo comite mors venerit, sic teneat et atendat [...]⁷ Ermengaudus comes ad Valencia comitissa vel ad filios de Reimundo comite qui [...]⁸ Et si ad Ermengaudu comitę mors venerit, sic teneat suo filio ad suos filios aut ips[e qui ille]⁹ dimiserit sua honore aut dubitaverit¹⁰ ista conveniencia ad Reimundo comite [vel ad] suos filios. Et per ista honorę¹¹ iamdicta que donat Ermengaudu comite a Reimund[o comi]te,¹² convenit Reimundo comite que siat suus solidus de Ermen[gaudo comi]te quomodo homo debet esserę de suo meliore seniore, per directa fide, sine suo en[gan. Et fa]ciat ad illum hostes et cavalchadas et placitos et cortes aput suos homines¹³ quomodo om[o debet face]re] ad suum meliore seniore, per directa fide, sine suo enganno de Ermengaudu comitę. Et q[ue adiuvet ei] ad tinere sua honorę que odie abet et in ante acaptara per suo consilio, que adiutet ei ad [tenere] et ad queregare et ad defendere contra totos homines et feminas, per directa fide, sine engano, quo[modo] omo debet facere ad suo meliore seniore. Et si ad Ermengaudu comite mors venerit, sic et [teneat] et atendat Rreimundus comes ista conveniencia ad suo filio de Ermengaudu comite vel ad que ill[e dimi]serit sua honorę, per directa fide, sine engano. Et si a Reimundo comite mors vener[it, atendat ad] suos filios de Reimundo comitę vel ad que ille dimiserit¹⁴ sua onore et ad filios de [... comi]te¹⁵ vel ad que ille dimiserit¹⁶ sua honore, per directa fide, sine enganno. Et conv[enit Ermengaudus] comite a Reimundo comite que adiutet ei ad tinere et ad defendere et ad qu[eregare ipsa] honore que odie abet et in a[n]te¹⁷ acaptara per suo consilio, contra totos homines vel f[eminas, per direc]ta fide, sine enganno de Reimundo comite. Et si a Reimundo comite mors venerit, sic [...]¹⁸ atendat Ermen-gaudus comes aut suus filius vel ad que ille dimiserit sua honore ad suos filio[s] de Reimundo comite ad que dimiserit sua honore, per directa fide, sine engano.

Facta ista conveniencia in mense ianuario, XI kalendas februarii, anno XX° VI° regnante Filipo rege.

Si+gnum Ermengaudus comite, si+gnum Adaleiz comitissa, si+gnum Reimundo comite, si+gnum Valencia comitissa, qui [ista] conveniencia rrogaverunt scribere et testes firmare aut suas signas facerent.

S[i+gnum Ar]nall Petro de Ponts. Si+gnum Goceran Ricardi. Si+gnum Guilelm Arnall. [Si+gnum] Miro Guerreta. Si+gnum Arnall Bernard. Si+gnum Petro Bertrandi. Si+[gnum Rei]mon de Eril. Visores et auditores multi milites sunt.

Petrus, levita, rogitus scripsit (*senyal*) sub die et anno que supra.

1. Espai de 30 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 2. Espai de 30 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 3. et suo bene facto afegit a la interlínia. 4. gau encabit entre n i d. 5. Espai de 35 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 6. Espai de 35 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 7. Espai de 35 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 8. Espai de 35 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 9. Espai il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 10. b corregeix p. 11. Segueix q sense cancel·lar. 12. Segueix et per alios suos fevos que, ratllat. 13. i afegida a la interlínia. 14. La segona i afegida a la interlínia. 15. Espai de 30 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami. 16. La segona i afegida a la interlínia. 17. Manca. 18. Espai de 23 mm, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del marge dret del pergami.

168

[c. 1086, gener, 22]

Jurament. *Ermengol IV, comte d'Urgell, jura al comte Ramon V de Pallars Jussà que no prendrà el castell de Llimiana.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 91 (*olim* arm. 16 d'Urgell, sac N, núm. 242), 123 × 136 mm. Estat de conservació regular a causa de diverses mutilacions als marges superior, dret i esquerre del pergami.

Datem per la data de la donació de la vila de Llimiana feta pels comtes Ermengol IV i Adelaida d'Urgell als comtes Ramon V i Valença de Pallars Jussà.

Iuro ego Ermengaudus comes, filius qui su[m de comitissa] Adalaidis, quia de ista hora in antea non tollam ad[te]¹ Raimundum comitem, filius qui fuisti de comitissa Ermessindis, [de] ipsa castra de Liminana neque de quant[um] pertinet ad illa castra de Liminana, nec ad te neque ad illum tuum infantem cui tu dimiseris illa² castra³ de Liminana post te. Ego prenomatus comes Ermengaudus no vos tolre prescripta⁴ castra⁵ de Liminana neque ea [que] ad ipsa⁶ castra⁷ pertinent neque de eis omnibus causis que ad [ipsa castra] pertinent, ne tolre no-l tes⁸ faré, ne tolre no

vos en faré [per nullus]⁹ homo nec homines, femina nec femine, per meum consilium neque [per] meum ingenium, si hoc non faciebam propter talem forasfacturam que vos pro[bare] fecissetis mihi, unde non potuissetis mihi facere directum aut noluissetis.¹⁰ Et si est homo aut homines, femina vel femin[ę] qui vobis tollat prenominata omnia aut qui vobis tollere voluerit de prenominate omnibus, ego prefatus comes Ermengaudus adiutor vos en seré per directam fidem, sine vestro enganno, contra cunctos homines et feminas.

Et sicut superius est scriptum, sí o tenré et o atendré ego [preno]minatus comes Ermengaudus ad vos prescriptos Raimundum et f[ilios tuos] de ista hora in antea, per fidem, sine vestro enganno, me sciente. [Per Deum] et hec sancta.

1. Espai de sis lletres, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del pergami. 2. a corregeix u. Segueix d, mal esborrada. 3. La segona a corregeix u. 4. a corregeix u. 5. La segona a corregeix u. 6. a corregeix u. 7. La segona a corregeix u. 8. t corregeix r. En lloc de te'n. 9. Espai de 18 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami. 10. si hoc non faciebam propter talem forasfacturam que vos pro[bare] fecissetis mihi, unde non potuissetis mihi facere directum aut noluissetis afegit a la interlínia.

169

1086, gener, 23

Donació. *Ermengol IV i Adelaida, comtes d'Urgell, donen al comte Ramon V de Pallars Jussà i a la seva esposa Valença el castell de Tendrui.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 25, núm. 29 (*olim* arm. 3 Lleida, sac P, núm. 304), 184 × 244 mm. Bon estat de conservació malgrat algunes taques petites.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Liber feudorum maior, f. 29a-b.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 56.

Cit. AURELL, *Jalons*, p. 360.

Ut ita valeat donatio sicut et emtio. Donatio vero qui per voluptate facta fuerit, talem qualem emtio plenam abeat roborem. Quia res donata qui in presentia tradita fuerit, nullo modo repetatur ad dona[to]re.¹ In Dei nomine. Ego Ermengaudus comes et coniux mea Adaleiz placuit in animis nostris ut per hanc scriptura donationis facimus vobis carta, ad te Raimundo comite et coniux tua nomine Valentia, de I kastro qui est in comitatu Paliarense prenominate Tendrui, cum ipsa villa et cum suis terminis et pertinentiis et agecentis earum, ad proprium alode, ad vobis

et ad vestra posterita, ad faciendam vestram volumptate. Quod si ego Ermengaudus comes aut coniux mea aut mea posterita aut aliquis omo qui ista carta donationis inquietare voluerit, in duplo componat. Et non disrumpatur.

Facta ista carta donationis in mense ianuario, X^o kalendas februarii, anno XX° VI° regnante Philipo rege.

Si+gnum Ermengaudo comite, si+gnum Adaleiz comitissa, qui ista carta donationis rogavit scribere et testes firmare et suas signas facerent.

Si+gnum Arnal Petro de Pontes, si+gnum Goceran Ricard, si+gnum Guilelm Arnal, si+gnum Miro Guireta, si+gnum Petro Ramon de Eril, si+gnum Ramon² Guiribert, testes hoc sunt.

Ermengaudus* comes +.³

Petrus, levita, rogitus scripsit (*senyal*) sub die et anno quo supra.

1. Manca. 2. Ramon *afegit a la interlínia*. 3. Ermengaudus comes + *escrit després de la clausura de l'escrivà*.

170

1086, febrer, 22

Venda. *Ramon Joan i la seva esposa Ermengarda i M. i Ranlo venen a Berenguer Ponç i a la seva esposa Bel-lissenda dues peces de terra a Vespella, a la vila Rossos, pel preu de tretze sous.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 30 (*olim* arm. 12 de Montblanc, sac Maria, núm. 1003), 80 × 393 mm. Estat de conservació regular a causa de l'enfosquiment del pergamí.

In nomine Domini. Ego Raimundus Iouan et coniux mea Ermengardis et M. et Ranlo vinditores sumus vobis Berengarius Poncii et coniux mea Belisen, emtores. Per hanc scripturam vindicionis nostre vendimus vobis pecias II terre nostras proprias. Advenit nobis per genitorum vel per ullasque voces. Et est hec omnia in comitatu Ausona, in apendicio Gurbi vel in parrochia Sancti Christofori, in villa Rossos. Et abet affrontaciones, ab oriente in strada Scirpe, de meridie in rivo Remintol, de hocciduo in alodio Ricardi, de circii similiter. Et alia pecia vineę affrontat ab oriente in alodio Guilelm Franc, de meridie in alodio Sancti Iohannis, de occiduo similiter, de circi in terra Raimundi Guitardi. Quantum infra istas affrontaciones includunt, sic vendimus vobis

totum ab integrum, cum exiis et regressiis earum, propter precium solidos XIII. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia de nostro iuro in vestro tradimus dominio et potestate ad vestrum proprium. Quod si nos vinditores ad ullius persona hominum qui hoc frangere temtaverit, in duplo vobis componat. Et in antea ista vindicio firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta carta vindicionis VIII kalendas marci, anno XX VI Philipi regis.

Sig+num Raimundus Iouan, Sig+num Ermengards, Sig+num M.,¹ Sig+num Ranlo, nos qui ista vindicione fecimus et firmavimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Isarn Guilelm. Sig+num Erumir Morato. Sig+num Pere Erumir.

Berengarius, levita, qui hoc scripsit die et anno quod su-
(senyal)pra.

1. No desenvolupem aquesta abreviatura atès que no sabem a quin nom es refereix.

171

1086, abril, 17

Confirmació de donació. *Dalmau i la seva esposa Guilla reconeixen a Pere Guillem i els seus germans i germanes una peça de terra que el seu pare Guillem Duran havia complantat de vinya, a Vilagrasseta; el donadors es reserven el dret de fadiga.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 31 (*olim* arm. 21 Regne de València, sac M, núm. 568), 93 × 227 mm. Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Ego Dalmacio et coniux me[e]¹ Wila, certum quidem et manifestum enim quia de prompto animo bonamque voluntatem donamus nos vobis de propria nostra pecia I^a de terra, que plantavit et edificavit vinea Guilelmus Durandi,² qui est condam. Donamus namque vobis Petrus Guilelmi et tuos fratres et sorores iamdicta terra cum vinea superius inserta, qui nobis advenit per aprisione aut per ullasque voces. Est nam[que]³ prefixa terra cum vinea in comitatu Minorise, infra terminum Cervaria, in locho vocitato Villa Grassa. Affrontat namque prescripta terra, de parte oriente in vinea de Hollomari Chalvo, de meridie in alodio de Terrecola, de hocciduo in alodio de Fulienco, de circi in rigario. Quantum infra istas affrontationes includunt, sic dona[mus]⁴ nos vobis terra cum vinea ad vestrum plenissimum

alodium. Et si vindere volueritis, infra XXX^a dierum nos [non]⁵ abemus emta vendite ad vestros similes.⁶ Et est manifestum. Quod si nos donatores aut ullusque omo vel femina quis contra hanc charta donacione inquietare aut disrumpere voluerit, in duplo vobis componat aut componamus cum sua melioracione. Et in antea firma permaneat omnique tempore.

Facta ista carta donacione, X^oV^o kalendas madii, anno XX° VI° regni regis Philipi.

Sig+num Dalmacio, Sig+num Wila, qui ista carta donacione iussimus fieri et testes rogavimus firmare.⁷

Sig+num Raimundo Holibani, Sig+num Bernardus Poncii, Sig+num Arnallus Gerberti, nos testes sumus. Sig+num Wilelmus.⁸ Sig+num Poncio.

Gaucepertum, sacerdotem, qui ista charta donacione scripsit, et literas fusas in II^a linea, die et anno quo supra (*senyal*).

1. Manca. 2. Segueix vinea, ratllat. 3. Manca. 4. Manca. 5. Manca
6. Segueix et abeat ille ipsa vinea ad nostrum servicium ratllat. 7. i afegida a la interlínia. 8. Segueix Sig+num sense cancel·lar i un espai en blanc de dotze lletres aproximadament.

172

1086, maig, 4

Venda. *Ermengarda, Sicarda i Aigo venen a Bernat Bernat un alou a Sant Martí de Riudeperes, a l'horta, i a Vilalleons, al lloc anomenat Sala d'Heures, pel preu de vint mancusos d'or de València.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 32, 70 × 215 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esgrogueïment del pergami.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51.

In nomine Domini. Ego Ermengaudis femina et Sichardis et Ego nomine vinditricis sumus tibi Bernard Bernard, emptor. Per hanc scripturam vindicionis nostre vendimus tibi alaudes nostros simul cum vinea et arboribus que infra sunt et casa cum solo et superposito et aquis ad regandum. Advenit nobis per ienitores nostros aut¹ per ullasque voces. Est hec omnia in comitatu Ausona, in parrochia Sancti Martini de Rivideperes, in ipsa orta, et parrochia Sancta Maria de Vila Leonis, in locum que vocant de² Edres. Item vero sic vendimus tibi in iamdicta omnia, simul cum aquis ad regandum vel cum suis terminis et affrontacionibus, ip-

sum nostrum directum que ibi abemus vel habere debemus. Quod tenet Adalbert Bompar et Guilelmi Sendredi et emere iniuste de Berengarii Bernardi. Hoc totum sic tradimus tibi ab integre, ad tuum proprium franchum, ad omnia facere quod volueris, simul cum egressis et egressiis earum, propter precium mancos XX de auro monete Valencia. Est namque manifestum. Quod si nos vinditrices aut ullusque homo vel femina qui contra hanc vendicionem venerat ad inrupendum aut nos venerimus, nil valeat et componat aut componamus tibi predicta omnia in duplo cum omne sua melioracione. Et in antea hanc vendicione firma permaneat modo vel [omnique] tempore.

Actum³ est hoc IIII nonas mai, anno XX VI regna[n]te⁴ regis Philipi.

Sig+num Ermeniardis, Sig+num Sicardis, Sig+num Eg femine, nos qui hanc vendicionem facimus, firmamus firmarique rogamus.

Sig+num Guilelmi Bernardi. Sig+num Guilelmi Olibane. Sig+num Guilelmi Gilabert. Sig+num Raimundi Olibane.

Isarnus presbiter, qui hoc scripsit die et anno (*senyal*) quod supra.

1. A la t li manca el traç horitzontal.   2. de afegit a la interlínia.   3. A corregeix t.   4. Manca.

173

1086, maig, 15

Convinença. *Bernat II, comte de Besalú, atorga a Bernat Torró el castell de Fenollet i tota l'honor del seu pare, un cop hagi traspassat, amb la condició que sigui home fidel seu i que quan el seu pare hagi mort lliuri al monestir de Sant Pau de Valloses la vila de Maurí.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 33 (*olim* arm. 4 Girona, sac E, núm. 376), 122 × 111 mm. Bon estat de conservació malgrat l'esgrogueïment del pergami.

B   Còpia del final del segle XII. ACA, Liber feudorum maior, f. 63c.

a   MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, p. 297.

b   MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 498.

Hec est convenientia rememoracionis placiti quod facit Bernardus, comes Bisulluni, cum Bernardo Torronis. Donat predictus comes prefato Bernardo kastrum Fenoliotensem et comendat et omnem honorem patris sui, post mortem patris. Et propter hoc

est suus homo ut fidelis ei sit omni tempore. Et faciat ei fidantias quas debet et sicut ceteri optimi sui homines ei faciunt et facere debent. Et predictus Bernardus, post mortem patris sui, delibere et secure et sine diminucione, dereliquid¹ domino Deo et Sancto Paulo de Vallosol omnem villam de Maurino cum omnibus sibi pertinentiis, ut fidelis de illis omnibus sit domino Deo et Sancto Paulo et predicto comiti et filio eius qui comes erit Bisulluni et habitatoribus Sancti Pauli, sine suo vel eorum engan.

Quod est factum in presentia vicecomitum Kastri Novi, qui nunc est archilevita, et Fenoliotensis et Berengarii Petri et Bertrandi et aliorum, sub die idus mai et in anno XX VI regis Philippi.

1. *La segona e corregeix a.*

174

1086, juny, 7

Convinença. *Ponç, vescomte de Girona, i el seu fill Guerau Ponç posen sota la guarda de Berenguer Ramon II, comte de Barcelona, durant onze anys, els béns i drets del fill del comte Ramon Berenguer II i li donen la batllia i la potestat de tots els castells i dominicatures.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 34 (*olim arm.* 1 Catalunya, sac C, núm. 388), 113 × 228 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 134. — ROVIRA I VIRGILI, *Història Nacional*, III, p. 544. — SHIDELER, *Els Montcada*, p. 44. — KOSTO, *Making agreements*, p. 164.

Hec est convenientia et baiulia et donatio quam facit Pontius vicecomes atque Gerallus Pontii¹ comiti Berengario per fidem, sine ullo ingenio, de honore filii Remundi Berengarii comitis. Donant prefatus vicecomes et filius suus² comiti Berengario baiuliam in prefato honore et potestatem de omnibus castris et dominicaturam atque staticam. Et cui voluerit faciat inde pacem atque guerram. Et hoc totum donant ei taliter per fidem, sine ullo ingenio, sicut umquam comes habuit in prefatis castris. Et teneat prefatus comes Berengarius hoc totum sicut suprascriptum est, de isto festo primo venturo Natalis Domini usque ad undecim annos. Et convenit prefatus vicecomes et filius eius³ comiti Berengario ut accipiant per suam manum ipsam baiuliam et castros in sua fidelitate, sine ulla fraude. Et habeat inde hostes et cavalcatas et sequimentos et omnes servitios sicut comes umquam habuit et sicut debet homo facere suo meliori seniori.

Quod est actum VII idus iunii, anno XX° VI° regis Philipi.

Signum+ Pontii vicecomitis, qui hoc fecit et manu propria punctim firmavit. Sig+num Guilelmi Remundi, senescalc. Sig+num Arberti Remundi. Sig+num Geralli Alamanni. Sig+num Umberti Iaucperti.

Berengarius,*⁴ gratia Dei Ausonensis episcopus +.

1. atque Gerallus Pontii *afegit a la interlínia*. 2. et filius suus *afegit a la interlínia*. 3. et filius eius *afegit a la interlínia*. 4. iu *corregeix* er.

175

1086, juny, 7

Convinença. *Berenguer Ramon II, comte de Barcelona, promet a Ponç, vescomte de Girona, i a altres nobles que al cap d'onze anys retornarà al fill del comte Ramon Berenguer II els drets i béns d'aquest, que ara li lliuren en batllia.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 35 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 415), 136 × 176 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques.

Cit. BALARI JOVANY, *Origenes*, pp. 262, 714. — BOFARULL, *Los condes*, II, p. 135. — SHIDELER, *Els Montcada*, p. 45. — KOSTO, *Making agreements*, p. 164.

Hec est convenientia quam facit comes Berengarius Pontio vicecomiti atque illis aliis hominibus tenentibus honorem filii Remundi Berengarii comitis, qui miserint se terminatamente cum prefato honore in baiulia et mandamento prefati comitis Berengarii. Fuit autem presentialiter terminatum ut teneat prefatus¹ comes Berengarius ipsum honorem sui nepotis de ipso festo primo venturo Natalis Domini usque ad X^oI annos in baiulia. Et propter hoc convenit comes Berengarius, sine ullo ingenio, prefato vicecomiti Poncio atque aliis suprascriptis ut quandiu, cum tenuerit honorem sui nepotis, unde habuerit baiuliam infra suprascriptum terminum, non donet eam neque vindat neque ullo modo maliet ullo viventi homini neque femine. Item convenit prefatus comes Berengarius ut cum venerit ad istum terminum reddat prefatum honorem suo nepoti sine ullo ingenio. Et convenit ut hoc, sicut suprascriptum est, ita teneat et affidet sicut laudaverit Pontius vicecomes cum aliis suis melioribus.

Quod est actum VII idus iunii, anno XX° VI° regis Philipi.

Sig+num Berengarii, Barcinone² comitis, qui hoc fecit et laudavit et manu propria punctim firmavit.

Sig+num Geralli Alamanni. Sig+num Geriberti Guitardi.
Sig+num Umberti Gaucberti.

Berengarius,* gratia Dei Ausonensis episcopus +.

1. t corregeix c. 2. Barcinonę afegit a la interlínia.

176

1086, juny, 21

Donació. *Bernat Joan dóna al monestir de Vilabertran l'alou que té a Sant Martí d'Ogassa, als llocs anomenats Castellar i Fons Lepraria, amb el mas de Roqueters, amb la condició que ho retindrà de per vida, excepte l'esmentat mas, que tindrà el monestir com a cens i reconeixement de la donació.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 36, 144 × 388 mm.
Bon estat de conservació.

Cit. CARRERAS CANDI, *Ciutat*, p. 316.

In Christi nomine. Ego Bernardus Iohannis donator sum domino Deo et Sancte Marie Ville Bertrandi, propter Deum et remedium anime meę et parentorum meorum, tam vivis quam defunctis, alodem meum quod ego habeo infra terminos parrochie Sancti Martini de Aquacia, in locis qui nominantur Kastellare et Fonte Lepraria, scilicet mansos et cabannerias, cum ipso manso de Rocheta¹ et ipso boscho de Arto et ipsas calmes usque in Paratam Luporum et usque ad Curbariam et usque ad Canalilias et usque ad condaminam et usque ad collem de Fullosa et usque in parrochiam Sancti Iohannis, cum omnibus ad usum et servicium predictorum mansorum et pertinentibus, videlicet terras laboratas et eremas et tractas et vineas seu prata atque defensas necnon et pasturas sive usaticos et servicia que ego habeo de iamdicto alodio remaneant ei per hanc scripturam mee donacionis iamdictę Sancte Marie sine ullo retentu; tali modo ut ego Bernardus teneam atque possideam iamdictis alodiis usufructuario, me vivente, per beneficium predicte matris ecclesie et Petrum prelatum eiusdem loci et clericis ibi Deo servientibus; et vos habeatis et teneatis per censum et recognitionem hanc scripture donacionis ipsum mansum quod ego dono ad opera ecclesię predicte Sancte Marie. Et post obitum meum, solide et libere deveniat iamdictum alodium in iure et donacione predicte Sancte Marie et clericis ibidem Deo famulantibus, tam presentibus quam futuris. Si quis hanc scripturam donacionis hac mercedem largicionis irrumpere conatus fuerit,

nil proficiant aut proficiat, sed predicto alodio iamdicte ecclesie et suis in duplo componat. Et in antea ut sacrilegus condemnetur.

Acta autem hec scripturam donacionis XI kalendas iuli, anno XX° VI° regnante Philipo rege.

Et ut hec scripturam donacionis atque mercedem largitionis in omnibus optineat firmitatem, ego Bernardus, sacrista et clericus, manu mea scribendo firmo et teste subterius scripti firmari iubeo atque rogo.

Remundus Elprici,* presbiter (*senyal*). Reimundus,* sacer (*senyal*).

Petrus subdiachonus, qui hanc scripturam donacionis, largicionis scripsit atque sub(*senyal*)scripsit, die et anno quo supra.

1. h *afegida a la interlínia*.

177

1086, juliol, 9

Empenyorament. *Tecel·lí i la seva esposa Or empenyoren als esposos Joan Acafar i Maria el molí d'Estadella, al territori de Barcelona, tocant al Besòs, per raó d'un deute de cent mancusos d'or de València.*

A [Original no localitzat.]

B ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 61 dupl. b (*olim* arm. 2 Barcelona, sac G, núm. 609), 480 × 350 mm. Bon estat de conservació.

L'exemplar B està copiat, en un mateix pergamí, juntament amb altres cinc documents. Vegeu els docs. núms. 128, 187, 210, 212 i 213.

In nomine Domini. Ego Tecellino et coniux mea Or femina, simul cum filio nostro Iohannes, impignoratores sumus pariter vobis Iohannes Acafar et coniux tua Maria femina. Manifestum est enim quia debitores sumus vobis mancusos C auro bono et optimo Valencię bene pensatos. Propterea impignoramus vobis ipsum nostrum molendinum, cum omnibus utensilibus suis ad predictum molendinum pertinentibus, cum exiis vel regressiis earum, quam habemus in territorio Barchinonensi, iuxta alveum Bisocii, in loco qui vocatur Estadela. Advenit autem mihi, ad me Tecellino, predicta omnia per vocem uxoris meę prefate sive quibuslibet aliis modis; mee vero predictę coniugi et filio nostro predicto per vocem paternam sive maternam et per X^{um} vel quocumque alio modo aut voce. Predictum vero molendinum, cum omnibus utensilibus suis, vobis ad integrum impignoramus propter iamdictum

debitum. Tali quoque modo et ordine ut tu Iohannes prefatus et coniux tua Maria predicta tantum teneatis predictum molendinum, cum omnibus utensilibus suis, usquequo ego, Tecellino¹ predicto, et coniux mea prescripta et filio nostro prescripto reddamus vobis predictum debitum et vos reddatis nobis scripturam hanc sine mora, et inter tanto accipiatis omne expletum quod de predicto molendino exierit. Quod si nos impignoroatores aut utriusque sexus homo vel femina dirumpere voluerit aut voluerimus, ita sicut superius est scriptum nil prosit, sed componamus aut componant vobis hoc omne supradictum in duplum. Et postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod est actum VII° idus iunii, anno XX° VII° regni regis Philippi.

Signum+ Tecellino, Signum+ Or femina, Signum+ Iohannes, nos qui ista impignoratione fecimus et firmamus et testes firmare rogamus.

Signum+ Enrici Geriberti. Signum+ Ermengaudi Bernardi. Signum+ Iohannes Bor[r]elli,² que vocant filio Awolvalit, qui hoc firmat atque auctorizat. Signum+ Mironi Raimundi.

Signum+ Poncii levita, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. c. *corregeix* T. 2. *Manca*.

178

[1086], desembre, 21

Jurament de fidelitat. *Guerau Ponç II de Cabrera, fill de Ledgarda, jura fidelitat a Berenguer Ramon II, comte de Barcelona, així com defensar-lo contra tothom excepte contra el comte d'Urgell; pel que fa als castells de Caseres del Castell i Cubells, que Berenguer Ramon II li ha donat, també li serà fidel contra el comte d'Urgell.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 87 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac Sant Magí, núm. 234), 183 × 94 mm. Bon estat de conservació.
 B [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 413.]
 a MIRET, *Investigación*, pp. 87-88 (parcial).
 b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 405 (amb data de [1082-1097]).

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 110.

L'any 1086 va tenir lloc el reconeixement dels magnats, entre els quals hi havia Guerau Ponç, al comte Berenguer Ramon II. Suposem que el document és conseqüència d'aquest fet.

Iuro ego Gerallus Poncii, filius qui fui Lexcardis femine, tibi Berengario comiti, filio qui fuisti ad Adalmodis comitisse, quod ab hac die in antea, quod est XII° kalendas ianuarii, fidelis ero tibi per rectam fidem, sine tuo engan, de tua vita et de tuo corpore et de omnibus membris que se tenent in tuo corpore; ita ut non te aprehendam nec occidam, nec homo nec homines, femina vel feminas, per meum ingenium nec per meum consilium. Et quod ero tibi adiutor contra omnes homines vel feminas a tenere et habere et defendere et guerreiare totum ipsum honorem quem hodie habes vel in antea adquisieris, ita ut ego inde non tollam tibi parvum nec multum, nec homo nec homines, femina vel feminas, per meum ingenium nec per meum consilium. Si vero ullus homo vel femina fecerit hac, ut parvum vel multum tibi tollat, de hoc¹ toto quod superius nominatur sive voluerit tollere, ut ego adiutor sim tibi per directam fidem sine tuo engan, extra comes Urgellensis. De ipsis vero castris quos mihi donas idem Castrum Serris et Cubels cum eorum terminis et pretine[n]ciis,² ero tibi adiutor a tenere e[t]³ habere sive guerreiare contra prenomiatum comitem Urgellensem et contra omnes homines vel feminas cum hoc totum quod pertinet ad predictos castros.

Sicut superius scriptum est et nominatum, ita tenuero tibi et attendero et fecero per directam fidem, sine tuo engan. Per Deum et per hec sancta.

1. hoc *afegit a la interlínia.*   2. *Manca.*   3. *Manca.*

1087, gener, 25

Donació. *Guanalgod, prevere de Sant Feliuet de Terrassola, el seu fill Ramon i Emmo, esposa d'aquest, es donen al monestir de Santa Maria de l'Estany amb tots els seus béns i s'obliguen a restar per sempre en aquest monestir sota l'autoritat del prior.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 38 (*olim* P, núm. 408), 115 × 638 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta, sobretot al marge dret del pergamí.

Auctoritates legum edocent ut res donate, si tradite fuerint libenter per scripturam donacionis in manu accipientis et abuerint diem et annum evidenter expressum, omnino abebuntur stabili firmitate. Quapropter, in Dei nomine, ego Gondalgaudus, presbiter Sancti Felicis de Terraciola, et ego Raimundus, filius

prephati Gaundalgaudi, et ego Em femina, uxor predicti Raimundi, voluntarie donatores sumus domino Deo et Sanctę Marię de Stagno omnia corpora nostra absque ulla reservatione. Et damus nos et tradimus in manibus domni Bernardi, prioris Sanctę Marię predictę, sive in manibus clericorum eius, ut ibi maneamus et stemus omnibus diebus nostris nosmetipsos secundum voluntatem et licentiam iamdicti prioris. Per hanc namque scripturam donacionis, nos pariter predicti donatores damus corpora nostra, sicut dictum est, cum omni alodio francho quod hodie abemus et tenemus,¹ tam francho quam alio, in potestate Dei et Sanctę Marię et abitatoribus eius, id sunt, kasas cum solis et suprapositis in quatuor locis, cum omnibus curtis et ortis et arboribus omnibus, cum omnibus utilitatibus ad iamdictum alodium pertinentibus et cum pertinentiis omnibus, cum omni nostro mobile, tam bubus quam capris et ovibus et asinis et ferramentis omnibus et omne totum² mobile quiquit dici vel nominari potest. Prephata autem hęc omnia sunt in Minorise comitatum, infra terminos parrochia Sancti Felicis de Terraciola seu in parrochiam Sancti Quirici de Montaniola. Advenerunt autem hęc omnia ad nos per voces parentorum nostrorum seu per emtiones sive per quacumque voces. Predicta vero alodia habent affrontaciones, ab oriente in Guardiola sive in ipsa Archa, de meridie in alodio Sanctę Marię de Rivo Pollentis, de occiduo in alodio quod fuit³ de Condeballo milite sive in alodio Guilelmi Raimundi de Taradello, de circio in Villa Seca sive in torrente de Isavel seu in ipso Gusarano. Quantum iste affrontaciones circumeunt vel ambeunt, totum donamus [ad integrum domino] Deo et Sanctę Marię de Stagno, cum omnibus utilitatibus et pertinentiis ad iamdictum alodium et cum omnibus vineis et arboribus et exitibus et regresibus, cum omni nostro mobile et immobile et corporibus nostris. Et sic de nostro iure tradimus et damus ad abendum et tenendum et possidendum absque ulla retinentia in [potestate Deo]⁴ et Sanctę Marię prelibatę de Stagno et clericorum eius, tam in vita quam in morte. Si quis venerit contra hanc scripturam donacionis ad irrumpendum, non queat vindicare sed in tripplo predicta omnia cogatur exsolvere. Et postea exscriptura firma permaneat omni tempore.

Facta huiuscemodi firmitas VIII kalendas februarii, anno XX VII regis Phylippi.

Guanalgaudus sacerdos (*senyal*), Signum+ Raimundi, filius Guanalgaudi predicti, Signum+ Em femine uxoris predicti Raimundi, nos donatores predicti simul scribere precepimus et coram nobis

legere fecimus et auctorizavimus⁵ et libenter firmavimus et testes firmare rogavimus pro amore Dei et eius Genitricis et remedio animarum nostrarum.

Signum+ Guitardi. Signum+ Guilaberti. Signum+ Bonefilii. Signum+ Benedicti. Signum+ Guanalgaudi. Signum+ Arnallus Guilelsomus,⁶ sacerdos. Heriballus,* sanctę sedis Ausonę kannonicus et Sanctę Marie de Stagno clericus (*senyal*).

Tedmarus, diachonus,⁷ qui hoc scripsit et sub prephato die et (*senyal*) anno.

1. ne afegit a la interlínia. 2. Segueix l sense cancel·lar. 3. i expuntuada entre u i i. 4. Lectura dubtosa. 5. [z] corregeix [d]. 6. Probablement, en lloc de [Guilelmus]. 7. h afegida a la interlínia.

180

1087, febrer, 12

Venda. *Ermengol Joan, la seva esposa Arsenda i els seus fills Ramon, Miró, Ermengarda i Adelaida venen a Guillem Amat, a la seva esposa Ponça i a Adelaida i els seus fills una peça de virya a ipsa Calcada o a Vila Rafia, pel preu d'una mitgera d'ordi.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 39, 133 × 182 mm.
Estat de conservació regular a causa d'alguns forats i taques.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 605.

In nomine Domini. Ego Ermegod Iouan et uxor mea Arsen et filiis meis Remon et Mir et Ermengards et Adaled,¹ nos simul in unum venditores sumus tibi Guilelm Amad et uxori tue Poncia et Adaled et a filiis suis, emptores. Per hanc scripturam vindicionis nostre vindimus vobis alodem nostrum proprium legitime franchum, id est pecia I de vinea, qui nobis advenit de parentorum nostrorum sive per [ul]lasque voces. Et est hec omnia in chomitatu Barchinona sive ad ipsa Calcada sive ad Vila Rafi[a]. Abet namque afrontaciones de parte orientis in Vila Rafia sive in alodio de vos emptores, et de [mer]idie in ipsa strada, et de occidente in ipsa Calcada et in vinea de vos emptores, a parte vero [circi] in alveo Ripol. Quantum infra istas afro[n]taciones includunt, sic vindimus vobis ipsa vinea in p[ret]ium quod inter nos convenit migera I de ordio. Insuper definimus vobis omnes voces quas abemus in alodio qui fuit de Ermengards. Et est manifestum. Quod si nos² venditores aut aliquis homo utriusque sexus qui contra ista carta vendicionis venerimus vel venerint ad inrumpendum aud inquie-

tare voluerit, non hoc valeat vindicare, sed componamus vobis in duplo. Et in antea ista carta vinditionis firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta vindicionis pridie idus febroarii, anno XX VII [r]ebni³ Filipi regis.

Sig+num Ermegod, que vocant Iouan, Sig+num Arsen, Sig+num Remon, Sig+num Mir, Sig+num Ermengards, Sig+num Adaled, nos qui ista vendicione fecimus scribere et firmavimus et his testes firmare rogavimus.

Sig+num Bernard Remon. Sig+num Gerbert Bonuc. Sig+num Iocbert Odger. Sig+num Remon.

Bernardus, sacer, qui ista carta vindicionis scripsit, cum literis superpositis, (*senyal*) die et anno quo supra.

1. et Adaled *afegit a la interlínia.* 2. *Segueix de, mal esborrat.* 3. *Manca; en lloc de regni.*

181

1087, juliol, 13

Venda. *Guillem Bonfill i la seva esposa Ricarda venen a Riambau Ansovall i a la seva muller Ermengarda una caseta al burg de Barcelona, a la Vilanova, pel preu de quinze sous de plata; la casa fa un cens de dos mancusos d'octava a la catedral de Barcelona.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 55 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1131), 101 × 364 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 668. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, pp. 49, 51.

In Christi nomine. Ego Guilelmo Bonefilii et uxori mea Ricardis femina venditores sumus vobis Reamballo Ansoallo et coniux tue Ermeniardis femine, emptoribus. Per hanc scripturam vindicionis nostrę vendimus vobis casula cum solo et superpositos, guttas et stillicinius et aliquit de curte et ortulo cum puteo et arboribus variis generis et ostios, ianuas atque limites. Et est hec omnia in burgo civitate Barchinone, in loco vocitato Villa Nova. Que nobis advenit prelibata omnia per nostra comparacione et per ullasque voces. Et affrontad iamdicta omnia de circi in parietes Guilelmo Iuscafre, de orient in orto qui fuit de Raimundi Oliba et uxor sua, de meridie in casa et curte de Olivarii, de occiduo in via. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus vobis¹ iamdicta omnia ad integrum, sub tali conveniencia ut donetis omni tempore ad ipsa canonica Sanctę Crucis Sanctęque Eulalie mancusos II per

censum ad festivitatem Sancti Andr   apostoli de auro de octava. Accepimus a vobis propter predicta omnia propter precium solidos XV² de bona plata mera sine engan, quod vos emptores precium exinde nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus; et nichil de ipso precio aput vos emptores non remansit. Et est manifestum. Prescripta quoque omnia³ que vobis vendimus, de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ut quiquit exinde facere vel iudicare volueritis, cum exios et regresios earum, ad vestrum plenisimum proprium. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat set componat aut nos componamus vobis iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista⁴ vendicio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc III idus iulii, anno XX VIII regni regis Philipi.

Sig+num Guilelmo, Sig+num Ricardis femina, nos qui hista vendicione fecimus et firmamus et testes firmare rrogavimus.

Sig+num Andree, sutor. Sig+num Bonucio Bellushomo. Sig+num+ Raimundus,* levite. Sig+num Ponc Arnallo.

Signum+ Guilelmus, sacer, qui hec scripsi et (*senyal*) die et anno quo supra.

1. vobis *afegit a la interlínia*. 2. X *corregeix* [III]. 3. *Segueix* quo omnia *sense cancel·lar*. 4. i *corregeix un traç anterior*.

182

1087, setembre, 22

Empenyorament. *Regina, jueva, i el seu fill David empenyoren a Bernat Oliba quatre mujades de vinya al territori de Barcelona, al Puig de M ger, per raó d'un deute de cent sous de plata pura amb el seu interès de vint-i-cinc sous.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 40 (*olim* arm. 12 de Montblanc, sac de Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 699), 91 × 503 mm. Bon estat de conservació, malgrat una petita mutilació de l'angle superior dret del pergami.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 700.

In nomine Domini. Ego Regina, hebrea, et filio meo David, hebreo, impignoro sumus tibi Bernardus Olibani. Manifestum est enim quia debitor sumus tibi solidos centum de bona plata mera cum illorum lucro per quint, qui est solidos XXV. Propterea

impignoramus tibi mod[iatas] IIII^{or} vineis cum ipsa terra ubi sunt fundatas, quod habemus in territorio de Barchinone,¹ in terminio de Podio que vocant Mager. Advenit nobis per ienitorum nostrorum et per decimum sive per ullasque voces. Terminantur autem hec vineis, a parte orientis in torrente, a meridie in vineis Salamonis hebreo, ab occiduo in istrata, a circii in vineis Sancti Petri cenobii Puellarum et de Reimundi Gondeballo. Quantum iste affrontationes includunt, sic impignoramus tibi iamdictas modiatas IIII^{or} vineis cum ipsa terra ubi sunt fundatas ab integre, simul cum exiis vel regressiis earum, atque de nostrum iure in tuum tradimus dominium et potestatem. Et inter tantum nos teneamus per tuum beneficium et tu per tuum pignus. Et in die quod erit festam Sancti Mikaelis de ista ad alia veniente isto anno revolvente, sic faciamus tibi rendere iamdictum debitum quomodo superius resonat et tu rendas nobis ista scripturam sine mora. Quod si minime fecerimus et tibi non persolverimus, tunc abeas potestatem predicta hec omnia que tibi impignoramus aprehendere, tenere, vindere, commutare et omnia que volueris facere ad tuum plenissimum proprium. Si vero nos impignoroatores aut ullusque homo utriusque sexus qui contra hac ista impignoratione venerimus aut venerit pro inrumpendum sive infringendum, nil valeat, sed componat aut nos componamus tibi prefata hec omnia in duplo cum omnem suam melioratione. Et in antea ista carta impignoratione firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc X kalendas octobris, anno XX VIII regni regis Philippy.

אנכי ריינה בת מר אלעזר ובני דוד בר מאיר עשינו כתב משכונה זו מן הכרמים שלנו לדון ברנד אוליבא עבור מאה דינרין מן צרוף יפה לזמן שנה שלימה לרבית חמשה ועשרים דינרין צרוף הכל כאשר כתוב לעיל בכתב שלהם ופייסתי לחותמה יוסף בר נתנאל חזן יצחק בר מתן.²

Signum+ Iohannis, presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. *Segueix in territorio ratllat.* 2. Jo, Regina, filla de Mar Alazar, i el meu fill David, fill de mestre Meïr, hem fet aquesta carta d'empenyorament de les nostres vinyes a favor de Bernat Oliba per cent sous de plata pura, per un any complet, amb un interès de vint-i-cinc sous, tal com està escrit més amunt en la llengua d'ells. He consentit a signar-la Jucef, fill de mestre Natanael, *hazzan* Isaac, fill de mestre Natan. *Tant la transcripció del text llatí com l'edició, sense cap traducció, de l'addició hebreaica d'aquest document ja foren publicades per Richard J. H. GOTTHEIL, «Some Spanish documents», Jewish Quarterly Review, Old Series, [Londres; Nova York], 16 (1904), pp. 705-706. Agraïm la lectura, transcripció, traducció i comentaris al Dr. Eduard Feliu (e.p.d.).*

1087, octubre, 18

Venda. *Ramon Samarell i la seva esposa Guilla venen a Ponç Duran la quarta part d'una caseta, situada al costat dels murs de Barcelona, prop del mercat, pel preu de catorze mancusos d'or rovals.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 41 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac de Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 641), 155 × 298 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 152, 203, 712. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51.

In nomine Domini. Ego Reimundi Samarel et coniux mea Guisla femina venditores summus tibi Poncii Durandi, emptore. Per hanc scripturam vendicionis nostrę vendimus tibi quartam partem de unam domiuncula qui fuit pater meus Duran, qui est condam, cum solo et superpositos, osteos, guttas. Et est haęc omnia subtus muros civitate Barchinona, prope ipso foro. Advenerunt nobis iamdicta omnia michi Guisla femina per genitorum meorum et ad me Reimundi Samarel per coniux mea sive per ullaque voces. Abet autem affrontaciones prelibata omnia, a circii atque orient in domos qui fuerunt Mir Vaner, de meridie in domos de Bonefilii Bernardi, de occiduo in via. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus tibi iamdictam quartam partem in supra[dicta]¹ domiuncula ad integrum, propter precium mancusos XIII auri rovallensis bonos, recipientes, sine engan, quod tu emptore precium nobis dedisti et nos manibus nostris recepimus. Et est manifestum. Prescripta quoque omnia que tibi vendimus, de nostrum iure in tuum tradimus dominium et potestatem, ut quiquid exinde iudicare² volueris, cum exios et regressios earum, ad tuum plenissimum proprium. Quod si nos venditores aut aliquid homo sexus utriusque contra ista vendicione pro inrumpendum venerit, nil valeat, sed componat aut nos componamus tibi iamdicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea vendicio firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc XV kalendas november, anno XX VIII regni Philipi regis.

Sig+num Reimundi Samarel, Sig+num Gu[i]sla³ femina, nos pariter qui ista vendicione fecimus et firmamus et testes firmare rogamus.

Sig+num Mir Guilelm.⁴

Signum+ Poncii, subdiachoni, qui haec scripsit, cum litteras fusas et emendatas in regulo VIII, die et anno quo supra.

1. Manca. 2. iudicare escrit a sobre d'una raspadura. 3. Manca. 4. Segueix Sig+num Sig+num sense cap nom.

184

1087, novembre, 3

Convinença. *Gausfred, fill del comte Guislabert II de Rosselló, promet amistat i fidelitat al seu germanastre el comte Bernat II de Besalú i li lliura cinc hostatges per cent unces d'or cadascun.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 42 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 376), 170 × 277 mm. Estat de conservació regular a causa de la presència d'algunes taques i de l'esvaniment de la tinta.

a MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, pp. 303-305.

Cit. BALARI JOVANY, *Origenes*, p. 591. — FELIU, *Existí*, pp. 397-398.

El comte de Besalú s'ha interpretat segons FELIU, *Existí*.

Hec est conveniencia vel placitum factum inter comitem Bisinduni, nomine Bernardum, et fratrem eius Gauzfredum. Ego Gauzfredus convenio tibi Bernardo comiti, fratri meo, quod de ista ora in antea amicus tibi ero et fidem tibi portare per directam fidem, sine tuo enganno. Et de ista ora in antea adiutor tibi ero de tuo honore vel honores quos hodie habes et tenes aut quod in antea adquisieris cum meo consilio contra totos homines vel feminas qui tibi tulerint aut tollere voluerint, sine tuo enganno. Et si ullus homo vel femina de ipsos comitatus patris mei, scilicet de Rosilione vel Petralatensi sive Inpurdanensi, malum tibi¹ fecerint aut guerram² tibi aut tuis hominibus de tuo honore vel honores, infra quindecim dies quos ego comonuero illos, te per me aut per meos missos, ut tu directum mihi facias de illis et meis hominibus, sine ullo enganno. De illis ergo hominibus de quibus ego Gauzfredum directum facere non potero ero tibi adiutor per fidem sine tuo enganno. Et insuper, ut bene fidus sis, mitto tibi quinque ostaticos unumquemque per centum uncias de auro vetulo ad valendum, in cavallos et mulos, sine tuo engan. Ipsi quoque ostatici sunt Arnall Guilem de Salsanis per centum uncias de auro vetulo ad valendum in cavallos et mulos, sicut supradictum est, sine tuo enganno. Similiter Ermengaud Poncii de Verned. Similiter Berenger Petri de Orli. Similiter Petrus Raimundi de Canned. Et Wilem Bernard de Sancto Christoforo similiter. Et si ego Gauzfredus istam supradictam convenienciam tibi non tenia et non atennia sine tuo enganno, infra quindecim dies quos tu, Bernardus comes, me comoueris per te ipsum aut per tuos missos vel missum, ut directum faciam tibi iudicialiter, sine tuo engan. Et

sicut superius scriptum est no t'ò tenia e no t'ò atenia, sine tuo engan, ipsi ostatici superius nominati incurrant in tua potestate. Et infra quindecim dies quos tu, Bernardus comes, amonueris, ipsos ostaticos prelibatos per te ipsum aut per tuos missos vel missum revertantur in tua potestate in castello de Bisilluno, sine ullo enganno. Et nullus ex his inde non se moveat nec exeat sine vestro comiato donec unusquisque eorum donet vobis prefatum [a]v[e]r; sicut superius resonat. Et hec conveniencia que superius scripta est affirmo tibi quod tibi teneam et attendam per fidem unde christianus sum, sine tuo engan.

Visores et auditores istius conveniencie sunt: Wilielmus, vicecomes Castri Novi, et Ramun Bracad de Curte Savini et Berenger Arnal de Lupiano et Wilielm Ramun de Villa de Mulis et Bernard Guilelm de Solario.

Facta est ergo III° nonas novembris, anno vicesimo octavo Philipo rege regnante in Francia.

1. tibi afegit a la interlínia. 2. La primera r, afegida a la interlínia.

185

1087, novembre, 21

Convinença. *Guillem Aeci i Guislabert Aeci prometen a Ramon V i Valença, comtes de Pallars Jussà, que podran entrar al castell de Castellet de la Terreta i guerrear des d'aquesta fortificació; a més, rebran dels homes que hi romanen un sester d'ordi i dues fogaces i, de cada cinc homes, quatre argenços de carn. A canvi, el comte defineix als habitants de Castellet les adquisicions que havien fet al terme de Llimiana.*

A ACA, Cancelleria, pergams. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 43 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac C, núm. 302), 185 × 161 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia del final del segle XII. ACA, Liber feudorum maior, f. 40a-c.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 104.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 589. — KOSTO, *Making agreements*, p. 96.

In Dei nomine. Hec est convenienciam qui est facta inter Raimundo comite et Valenciam comitessa,¹ et Guilelm Eiz et Gilabertum Eiz. Conveniunt ad Raimundo² comite que abeat in ipso kastro de illo Castellet intrare³ et exire et gerregare⁴ contra tots omnes vel feminas. Et I receto nominato de I quisque ominem qui ibi stant aut aveniturus fuerint, I sestarium de ordeo et II fogacas et infra quinque omnes carne de IIII arge[n]cios.⁵ Et de

isto kastro supranominato non posseat alium patronum eligere si non est Raimundo comite et suos⁶ filios et sua posteritam. Et si isto kastro mutaveris in alio locho, sicut abeant Raimundo comite in ipso castro hoc totum quomodo in isto et⁷ in die toc-lle et sua posterita. Et definit Raimundo comite a Guilem Eiz et a Gilabert Eiz ipsas co[m]paras⁸ que aberent⁹ factas illos omnes de ipso Castelet infra termines de Limignan ad isto die; et de isto die in ante¹⁰ non faciat compara supra¹¹ terminos de Limignan illos omnes de ipso Castelet, si non est per sua volumptate aut per suo mandame[n]to¹² de Raimundo comite. Et de ipso rivo de Barcedanam usque in ipso capum de Monte Sicco laborent ipsos omnes de illo Castelet et vadant ad ipso castro de illo Castelet cu[m]¹³ suam¹⁴ labore et suam decimam. Et omnes de Limignan et de suis terminis et pertinencis, de quantum laborarant in mo[n]te,¹⁵ sic convenient se a Limignan et a suis terminis apud suam laborancia et suam decimam. Et totos ipsos omnes de Raimundo comite qui abitant de Grado usque in alveum Nogaria, sic abent licenciam in Mote Sicco quomodo superius scriptu est. Et de ipso alode de Staga sic¹⁶ abeant et teneant Guilem Eiz et Gilabert Eiz quomodo odie abent et abere debent.

Facta ista convenie[n]cia¹⁷ XI kalendas december, ano XX VIII regnante Filipo rege.

Sign+um Raimundo comite +, Sign+um Walenciam comitesa, qui ista¹⁸ conveniencia rogavimus inscribere et testes firmare.

Sign+um Raimon Bernar de Supetra, Sign+um Signer Remondo, Sign+um Pero Mir, ist[i]¹⁹ sunt testes.

Arnalus, presbiter, [ro]gatus²⁰ scripsi (*senyal*) et die, ano qui supra.

1. La primera s, afegida a la interlínia. 2. i afegida a la interlínia. 3. Sobre la e, un signe d'abreviació sense valor. 4. La segona r corregeix e. 5. Manca; i afegida a la interlínia. 6. La segona s afegida a la interlínia. 7. Segueix g expuntuada. 8. Manca. 9. La segona e corregeix t. 10. nate al text. 11. r afegida a la interlínia. 12. Manca. 13. Manca. 14. am afegit a la interlínia. 15. Manca. 16. sicut al text. 17. Manca. 18. i afegida a la interlínia. 19. Manca. 20. Manca.

1087, novembre, 27

Definició. *Miró Ermemir i la seva esposa Provesinda, filla de Gualgod, prevere, renunciem a favor del monestir de Santa Maria de l'Estany a tots els drets sobre la part que reclamaven en l'alou*

de Postius, que Guanalgod els havia cedit amb la condició que hi residissin i li fessin servei, però com que no havien complert aquestes condicions, l'havia donat al monestir de l'Estany. Reben, a canvi, dotze sous de moneda de Vic.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 44, 129 × 277 mm.
Bon estat de conservació.

Sciatur a cunctis, tam presentibus quam futuris, qualiter ego Miro Ermemiri et ego Provesinda, coniux eius, filia que fui Gondalgaudi, presbiteri, iniuste requirebamus partem in alodio quod fuit iamdicti Gondalgaudi, quod habebat in comitatum Ausone, in parrochiam Sancti Felicis de Terraciola, nominatim in Posticios, per vocem scripture¹ quam iamdictus Gondalgaudus nobis olim fecerat propter hoc, ut semper cum illo habitassemus et omnem servitium quodcumque facere potuissemus dum viveret illi fecissemus. Sed quia nullo modo illi adimplere nequivimus et predictum alodium et vocem scripture, quod et quam per culpam nostram perdidimus, placuit ei ut iamdictum alodium tradidit atque donavit ecclesie Sancte Marie de Stagno per scripturam donationis, propter remissionem sui peccati et parentum suorum. Nunc autem, quia per directum nullo modo potuimus vindicare, evacuamus nos ut amplius umquam non repetamus nec nos nec ullus ex quamcumque personam. Et per consilium bonorum virorum accipimus ex propriis causis iamdicte ecclesie Sancte Marie solidos XII optime monete Vici et facimus de iamdicto alodio quod iniuste petebamus per iamdictam vocem et per vocem aviorum hanc scripturam evacuacionis et venditionis et confirmamus illud alodium in iure et proprietate iamdicte ecclesie ad habendum proprialiter. Et si nos aut aliquis per nos hanc evacuationem et venditionem deinceps disrumpere temptaverimus, nullo modo facere possimus, sed iamdictum alodium iamdicte ecclesie in triplum componamus. Et insuper hec scriptura evacuacionis et venditionis firmam optineat valitudinem in perpetuum.

Que facta est V kalendas decembris, anno XX VIII regni regis Philippi.

Signum+ Mironis Ermemiri, Signum+ Provesinde, Signum+ Guilelmi, Mironis filius, nos iamdicti hoc precium propriis manibus accepimus ab habitatoribus clericis predictum et hanc scripturam evacuacionis vel venditionis confirmavimus et tradidimus in iure predicte ecclesie, et in manibus clericorum in eodem loco Deo famulantium, Bernardo Companii atque Andrea, sacerdotum, et testibus firmari rogavimus.

Sig+num Guitardi Gerardi. Signum+ Guilelmi Companii.
Signum+ Bernardi Olibe.

Benedictus, sacerdos, scripsit et sub (*senyal*) in prephato die et anno.

1. *Segueixen dues lletres raspades.*

187

1088, gener, 10

Empenyorament. *Tecel·lí, francès, i la seva esposa Òria cedeixen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda, per un deute de 150 mancusos d'or rovals, un molí prop del Besòs, al lloc anomenat Estadella, que podran recuperar si paguen el deute abans del primer de febrer de l'any següent. Si no tornen el préstec en el termini fixat, el molí passarà a propietat dels creditors.*

A ACA, Cancelleria pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm 45 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 690), 230 × 165 mm. Bon estat de conservació.

B ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm 61 dupl. c (*olim* arm. 2 Barcelona, sac G, núm 609), 480 × 350 mm. Bon estat de conservació.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 39.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 151. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 79.

L'exemplar B està copiat, en un mateix pergami, junt amb cinc documents més. Vegeu els docs. núms. 128, 177, 210, 212 i 213.

In Christi nomine.¹ Ego Tecelino² francigena³ et coniux mea Auro⁴ femina inpignorores sumus tibi⁵ Ricardi Guillelmi⁶ et uxori tua Ermesindis femina.⁷ Manifestum est enim quia debitores sumus vobis mancusos centum quinquaginta⁸ [a]uri⁹ rroals bonos, sine engan, de Valencia. Propterea inpignoramus vobis ipso nostro molino¹⁰ cum ipso casalicio, solos et superpositos, rego et caput rego et eius omnia pertinenciis. Et est ipso mulino¹¹ prope alveo Bisocii, in loco vocitato Estadela. Qui nobis advenit prelibata omnia per donacionem quas¹² fecit domnus¹³ Raymundus Berengarii, comes, a Volvalito¹⁴ patrem nostrum¹⁵ condam et per suam edificacionem¹⁶ et¹⁷ per ullaque voces. Sicut suprascriptum est,¹⁸ inpignoramus vobis iamdicta omnia ad integrum et de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem. Et in die quo erunt kalendas februarii, de istas proximas usque ad alias venientes¹⁹ isto anno revoluto, sic faciamus vobis iamdictum debitum rendere et vos nobis redatis ista scriptura sine mora. Et infra isto termino habe-

atis vos²⁰ prefatus Ricardi²¹ et coniux tue²² ipsam expletam²³ quod exierit de supradicto mulino²⁴ Et si a[d]²⁵ iamdictum terminum non potuerimus vobis rendere supradictum²⁶ debitum, quantum tenuerimus eum tantum habeatis vos prenomatos creditores ipsam expletam²⁷ sicut suprascriptum est.²⁸ Quod²⁹ minime fecerimus et diem placitis vestris non adimpleverimus, tunc habeatis licenciam hec omnia que vobis inpignoramus apreendere, tenere, vindere et omnia facere quod³⁰ volueritis, cum exios et regressios earum ad vestrum plenisimum proprium. Quod si nos inpignorores aut aliquis³¹ homo sexus utriusque³² contra ista inpignoracione pro inrumpendum venerit,³³ nil³⁴ valeat, sed componat aut nos componamus vobis iamdicta omnia³⁵ in duplo³⁶ cum omni sua melioracione. Et in antea ista inpignoracio fir[ma per]maneat³⁷ omnique temporis.³⁸

Actum est hoc IIII idus ianuarii, anno XX VIII regni regis Philippi.

Sig+num Tecelino, Sig+num Auro³⁹ femina, nos qui ista inpignoracione fecimus et firmamus et testes fimare rrogavimus.⁴⁰

Sig+num Gerbertus Atoni. Sig+num Bernardus Marcucio. Sig+num Gerbertus francigena.

Signum+ Guillelmus sacer, qui hec scripsi cum litteras superpositas in linea VIII et VIII et (*senyal*) die et anno quo supra.⁴¹

1. In nomine Domini B. 2. Tecellino B. 3. francigena manca B. 4. Or B. 5. vobis B. 6. Guillelmi *al text*; Guillelmi B. 7. Ermesenda B; femina manca B. 8. C L B. 9. Manca A, B. 10. molendino B. 11. molendino B. 12. [quod] B. 13. domnus manca B. 14. Wolvalit B. 15. B *afegeix* qui est. 16. edificacionem B. 17. vel B. 18. B *afegeix* sic. 19. de nostrum iure ... ad alias venientes manca B. 20. A *repeteix* vos. 21. *En lloc de* Ricardus. 22. tue *afegit a la interlínia* A; prefatus Ricardi et coniux tue manca B. 23. ipsum expletum B. 24. molendino B. 25. Manca A. 26. istum B, *en lloc de* supradictum. 27. ipsum expletum B. 28. de ipso molendino B, *en lloc de* sicut suprascriptum est. 29. B *afegeix* si. 30. quodcumque B. 31. ullusque B. 32. vel femina qui B, *en lloc de* sexus utriusque. 33. venerit ad inrumpendum B, *en lloc de* pro inrumpendum venerit. 34. non B. 35. iamdictum debitum B. 36. duplum B. 37. Manca A; firma et incon vulsa permaneat B. 38. omnique temporis manca B. 39. Or B. 40. rogamos B. 41. cum litteras superpositas in linea VIII et VIII et (*senyal*) manca B.

1088, gener, 20

Donació. Ponç Hug, d'acord amb el seu pare Hug Dalmau, dóna a Miró Eromir la tercera part d'allò que té a l'Esplugu de Francolí i

el dret a fer-hi estada quan vulgui. A canvi, Miró Eromir es compromet a defensar i poblar el lloc.

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 46, 145 × 263 mm.
Bon estat de conservació malgrat la presència de petites taques.

In Dei nomine. Ego Poncio Ugoni dono tibi Mir Erumir, per consilium et laudamentum patri mei Ugo Dalmad. Donamus in ipsa Espluga de Franculi terciam partem que nos abemus vel abere debemus per nullo ingenio siue de laboracione et de ipsis serviciis de ominis et de ipsis molendinis quos homines potuerint facere. Et facias staticam quando volueris facere. Et tu, Mir Erumir, bene teneatis et bene abebitis quod nos habemus acaptado de nostros seniores comites de Barchinona, Ramon Berenger et Berenguer, fratri suo. Et ego, Mir Erumir, convenio a tibi, Poncio Ugoni, ut bene adiu[v]et¹ ad defenderet et a poblar. Advenit hec omnia ad me Poncio Ugoni per aprisionem et per acapitem de meos seniores qui sunt super scripssit. Facta ista donacionem in presencia Ugo Dalmat et Berenger comite² et de Berna[r]do³ Guielmo et de Bremundo Berna[r]do⁴ et Ramundo Fulco et Mir Vidal, qui fuerint visitores et auditores. Quod si nos donatores a[u]d⁵ ullusque homo vel femina qui contra hanc kartam donacionis venerit ad inrumpendum, non valeat vindicare, set componat a[u]d⁶ componamus prenotata omnia in triplo cum omni sua melioracione. Et in a[n]tea⁷ ista donacionem firma permaneat omnique tempore.

Facta ista donacionem X^o III kalendas februarii, anno XX° VIII regnantem regis Filipi.

Sig+num Poncio Ugo, qui ista carta iussi scriberet et manu propria libenter firmavi et aliis firmare rogavi.

Sig+num Berengarius, comite. Sig+num Ugo Dalmad. Sig+num Bernad Guiem. Sig+num Beremon Bernad. Sig+num Ramon Fulco. Sig+num Mir Vidal.

Peret, subdiaconi, qui hoc scripssit die et anno (*senyal*) quod supra.

1. Manca. 2. i afegida a la interlínia. 3. Manca. 4. Manca. 5. Manca.
6. Manca. 7. Manca.

Adelaida, per eixovar, tres peces de terra, una vinya i una casa, tot situat a Torrebaró, al castell de Montanyana, i un home anomenat Arnau Oromir i els fills que tingui, amb els serveis que deu.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 47 (*olim* arm. 3 de Lleida, sac [A], núm. 264), 93 × 703 mm. Bon estat de conservació, tot i l'esvaniment de la tinta d'algunes paraules i raspadures.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 593, 613.

Ut ita valeat donacio sicut et emptio. Donacio vero qui per voluntate facta fuerit, talem qualem emptio plenam habeat roborem. Quia res donata, si in presencia tradita fuerit, nullo modo repetatur a donatore. Igitur, in Dei nomine, ego Ramon Bonfill et uxori mea Ioan et filio meo Berengario et uxori mea¹ Gilla donatores sumus, simul in unum, ad te, Ramon Brocard, et uxori tue Adaleiz. Per hanc scriptura donacionis nostre donamus vobis aliquem de nostrum alaude per exovar, id sunt, III terras et una vinea et una chasa et uno homine nomine Arnnall Oromir cum suo capud mansso et suo avere intus in villa Tore et cum suo alaude que odie abet et in antea abere potuerit de cunctis partibus, ille et sue poster[i]ta,² cum omnis suis decimis et suis censis et suis usaticis totis que facere debet ad senioem, ille et sua posterita. Et est hec omnia in termino³ Montaniana vel de Torre. Et afrontat ipsa vinea, de una parte in vinea de Bona, de alia de Bernad Geruz, de tercia in ipso escalido. Et ipssa una terra afrontat, de una parte in terra de Mir Pere, de alia de Agela de Lena, de alia de Gonball de Locars. Et ipssa alia terra afrontat, de una latus in terra de Ramon Gilmon, de alia de Altemir Sunger, de tercia de me donatore. Et ipssa tercia terra afrontat, de una parte in terra de Ramio Enneg, et de alia in strata, de tercia in terra de Ramon Dalmaz. Et est ipssa chasa in villa de ipssa Torre; et afrontat de una parte in strata, de alia in mansiones de Ramon Dalmaz, de tercia in ipso muro. Quantum inter istas afrontaciones includunt et isti termini continent, sic donamus vobis hec omnia suprascripta ab intecrum, ad vestrum plenissimum proprium alaude, ad faciendum quodcumque volueritis. Quod si nos donatores aut ullus omo vel femina qui ista carta donacionis inquietare voluerit, in duplo vobis componat cum sua melioracione. Et in antea ista carta firma permaneat modo vel omnique tempore et non sit disrupta.

Facta ista carta donacionis III° kalendas febroarii, anno XX° VIII° regnante Filipo rege.

Sig+num Ramon Bonfill, Sig+num Iouan, Sig+num Berenger Ramon, Sig+num Gilla, qui ista carta donacionis mandavimus scribere et ad testibus firmare fecimus.

Sig+num Rodger Bernard, Sig+num Galin Borrel, Sig+num Rodger Espills, testes sunt.

Petrus, lector, rogatus scripsit (*senyal*) et die et anno q[u]od⁴ supra.

1. *En lloc de sua.*   2. *Manca.*   3. *r afegida a la interlínia.*   4. *Manca.*

190

1088, febrer, 11

Venda. *Arnau Ramon ven als esposos Pere i Sança tres peces de terra a Badalona pel preu de deu mancusos i dotze diners in rem valentem.*

- A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 48, 123 × 239 mm.
Estat de conservació deficient a causa de l'esvaniment de la tinta i de la mutilació de la part inferior del pergamí.

In nomine Domini. Ego Arnallo Remon vinditore sum vobis Petri¹ et uxor mea Sancia femina, emptores. Per hanc scripturam vindicionis meę vendimus vobis ereditatem mea[m]² de pecias III terra, culta vel erema, in tribus locis, qui nobis advenit, ad me Arnallo per vocem ienitorum vel parentorum meorum sive per q[u] alique³ voces. Et est hec omnia iamdicta in comitatu Barchinona, in Maritima, in vico Bitulona, in parrochia Sancta Maria sive in Vilar. Et affrontad pecia I terre⁴ qui est ad ipsa Vale Bela, de oriente in [i]psa⁵ rasa sive in terra de compratores, de meridie in terra et vinea de Mironi Remon et in terra de Sancta Maria Sedis Urgelense, de hoccidente in terra de Baroni et in serra de Puio Carrecato, de circii in terra et vinea de Martino⁶ Isarnus. Et affrontad alia pecia terre de ipsas Fexas, de oriente in terra Sancti Cucufati cenobi sive in terra de comparatores, de meridie in terra Sancti Cucufati cenobi, de hocciduo in serra de nos emptores, de circi in terra et vinea de Maianfret atque in terra Sancti Cucuphati cenobio. Et affrontad alia pecia terre qui est ad ipso casal, de orient in ipso arenio qui exit de Poiano et pervadid usque per ipso Vilar ad ipsa mare, de meridie in vinea de Bonpar Petri, de hocciduo in terra de domna Rodlendis femina et de filios suos, de circii similiter. Quantum iste affrontaciones includund et isti termi[ni]⁷ ambiunt, sic vendo vobis predicta terra ad integrum,⁸ cum exiis vel regresiis earum, ad vestrum plenissimum proprium, propter precium mancosos X et denarios XII⁹ in rem valentem, quod vos emptores nobis dedistis et e[*g*o]¹⁰ vinditore ad presens

manibus meis accepimus. Et est manifestum. Quem vero predicta terra que e[*g*]o vobis vendimus de meo iure in vestro tradimus¹¹ dominium et potestatem ad omnia que volueris facere. Quod si e[*g*]o vinditore aut [u]llusque¹² homo utriusque sexus qui contra hanc ista carta vindicione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare set componat aut componamus ipsa¹³ omnia in triplum vobis que eiusdem meritis sit atque valoris. Et in antea ista carta vindicione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta donacione III idus februarii, anno XX VIII regi Philipi regis.

Sig+num Arnallo, prolis Remon, ego qui ista c[ar]ta fieri iussit et firmavit et is testes firmare eam rogavit.

Sig+num Bonpar Petri. Sig+num Remon Bonpar.¹⁴ Sig+[num] Arnallo, faber.

Guilelmus, levita, scripsit liter[as fu]sas et suprapositas in diversis locis.

E[*g*]o Arnallo supradicta ipsam [he]reditate [de] terras et vineas cultas vel eremas cum arboribus d[iversa] genera, cum casas et suprapositos, cum ereditate qui m[*i*hi contin]git de pater meus et mater mea, qui est condam, non potuit vind[icare ulliu]s ominis vel femine [si non] ad fratri meo Petri [usque ista] omnia adpreciati fuerint ad¹⁵ tribus bonis ominibus qui [...]*ies*¹⁶ [postquam] moniti fuerimus et [...]*as*¹⁷ suprascripta [tibi transitus].¹⁸ Et in antea¹⁹ Arnall[us ...]²⁰ si non facio est [...]*eat*²¹ ipsas voces[...] isu²² meum corpus [...]*ciat*²³ illa be[...]²⁴ de anima mea s[*i* ...]²⁵ resonad [...].²⁶ Filipi regis [...]²⁷ iussit et fa[...]²⁸

1. *Segueix et uxor mea, ratllat.* 2. *Manca.* 3. *Manca.* 4. *terre afegit a la interlínia.* 5. *Manca.* 6. *a afegit a la interlínia.* 7. *Manca.* 8. *in afegit a la interlínia.* 9. *Segueix od sense cancel·lar.* 10. *Manca. Es repeteix tres vegades més en el text; aquestes no s'indiquen en nota.* 11. *tradimus afegit a la interlínia.* 12. *Manca.* 13. *ipsa afegit a la interlínia.* 14. *onp afegit a la interlínia.* 15. *at ad al text.* 16. *Espai de deu lletres, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 17. *Espai de sis lletres, aproximadament, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 18. *[tibi transitus] afegit a la interlínia.* 19. *Segueix n, ratllada.* 20. *Espai de 95 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 21. *Espai de 60 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 22. *Espai de 105 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 23. *Espai de 65 mm il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 24. *Espai de 105 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 25. *Espai de 65 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 26. *Espai de 110 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 27. *Espai de 67 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.* 28. *Espai de 110 mm, il·legible a causa de la mutilació del pergami.*

191

1088, març, 20

Venda. *Galceran i la seva esposa Adalgarda venen al monestir de Santa Maria de l'Estany un alou a Sant Feliuet de Terrassola pel preu de 15 sous, moneda de Vic.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 49, 139 × 281 mm.
Estat de conservació regular a causa d'algunes taques que provocaren l'esvaniment de la tinta.

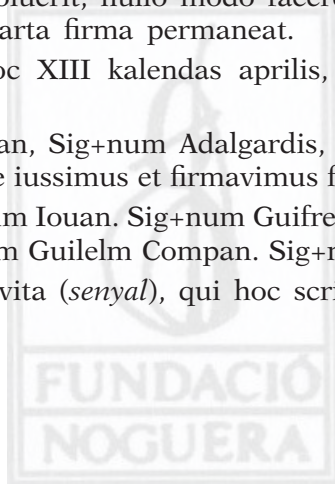
In nomine Domini. Ego Ioceran et uxor sua Adalgardis venditores sumus domino Deo et Sancte Marie de Stagno. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus predictae ecclesie Sancte Marie alaudem nostrum proprium, quod habemus in comitatu Minorise, infra parrochiam Sancti Felicis de Terraciola, id sunt, pecias tres de terra francha. Pecia una est in Caput Stagno, alias duas ad ipsas Valadades. Advenit nobis per comparacione vel per ullasque voces. Et affrontat hec omnia de oriente in strata publica, de meridie de nos venditores, de occiduo in Monte Embrovino, de parte vero circii in alaudio de Guilelmi Raimundi, in Caput Stagnum. Quantum istas IIII^{or} affrontationes includunt, sic vendimus predictae ecclesie et clericis eiusdem loci, et hoc vendimus pro necessitate famis, totum ab integrum, quod ibi abemus vel habere debemus, cum exiis vel regressiis earum, in propter precium solidos XV monete Vici obtime. Et est manifestum. Que omnia de nostro iure iamdicte tradimus ecclesie, ad suum proprium alaudium, sicut superius est scriptum. Quod si nos venditores aut ullusque homo disrumpere voluerit, nullo modo facere possit, set in duplo componat. Et hec carta firma permaneat.

Hactum est hoc XIII kalendas aprilis, anno XX VIII regis Philipi.

Sig+num Ioceran, Sig+num Adalgardis, nos qui hanc cartam venditionem scribere iussimus et firmavimus firmarique rogavimus.

Sig+num Guilelm Iouan. Sig+num Guifre Iouan. Sig+num Guiltard Gerard. Sig+num Guilelm Compan. Sig+num Ramon Compan.

Berengarius, levita (*senyal*), qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1088, abril, 7

Testament. *Guillem Miró atorga testament. Fa diverses deixes a entitats eclesiàstiques, a la seva esposa Ermengarda i als seus fills. Per a la major part de l'herència, nomena usufructuària la seva esposa, i, hereus, els seus fills Pere i Engílsia.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 25, núm. 50 (*olim* arm. 21 regne de València, sac M, núm. 558), 351 × 263 mm. Bon estat de conservació malgrat la presència d'un estrip a l'angle superior esquerre del pergami.

Cit. BALARI JOVANY, *Origenes*, p. 264.

In nomine Domini. Ego Guilielmus Mironis sum sanus et timeo ne superveniat mors repentina. Propterea eligo manumissores, id est, Berengarius Atoni de Lauracho¹ et Berengarius Atoni de Sancti Iacobi et uxorii mee Ermeniardis. Et facio hunc testamentum, ut si mors mihi advenerit antequam alium testamentum faciam, licenciam habeant manumissores mei iamdicti apprehendere meum mobile et immobile et dare pro anima mea sicut ego ita iniungo. In primis, dimitto a domino Deo² et sanctis Dei et per missas meam terciam partem de meum mobile in totisque locis sive de vetus quam de novo. Et aliam terciam partem similiter dimitto ad uxori meę Ermengardis et ad infantes meos. Aliam terciam partem sive filiis cum filias equaliter dividant. Et dimitto ad Sancta Maria de Solsona modiatia I de terra qui est ad ipsa resclosa et coma I de terra qui est super ipso fitor,³ qui fuit de Raimundus Lupo, et uncia I auri. Et iam dimitto pro anima mea ad Sancti Petri Castrum Serris ipsum mansum de Serra ubi stad Raimundus Guilelmi. Et ad Sancta Maria de Villa Nova dimitto mansum qui fuit de Bonus Homo cum baiulia de Adalbertus Sancii et cum directo que abeo in suo manso de iamdicto Adalberto. Et ad Sancta Maria de Fulia dimitto pecia I de terra que tenet Erumiri cum uncias II auri ad opera ecclesię. Et de prefata mea terciam partem de mobilem dimitto ad Sancti Petri Castrum Serris duas partes cum corpus meum; et terciam partem que remanet fiant persoluti suprascriptas uncias, et si amplius abet, donent per missas et ad pauperes. Et dimitto uxori meę Ermengardis ipsum meum alaudium de valle d'Alfedi, sicut in suam cartam resonat, ad suum bonum causimentum. Et iam dimitto prefata uxori meę Ermengardis ipsum⁴ meum alaudium totum quod habeo in Frexanedo et ipsum mansum de Canta Corbis et alaudium, terris et vineis, et mansum quod habeo in Villa Canina, hoc totum quod

dedit mater mea per meum avere, et ipsum mansum de Guardate'n cum terris et vineis, et medietate de ipsum mansum de ipsa Sala, cum terris et vineis et cum ipsos bocos, et mansum de Crosis que tenet Raimundus Mironis, et vinea cum terra qui est trilia, qui fuit Gerballo, et coma de vinea Tresvada. Hoc totum suprascriptum alaudium quod dimitto uxori meę Ermengardis, exceptus alaudium de valle d'Alfedi illud, fiat suum solidum, sicut in suam scripturam est scriptum. Aliud quod remanet teneat in diebus vite sue; post suum obitum, remaneat ad filios et ad filias qui sunt procreati de me in te. Et vinea cum terra que abemus datam ad complantare, qui est ad condamina, nostros directos que ibi abemus, dimitto uxori meę medietatem ad iamdictam Ermengardis. Et nostras comparaciones que habemus factas teneat uxori meę Ermengardis in diebus vite sue; post suum obitum, remaneat suum directum ad infantes suos et meos. Et meum directum de comparaciones similiter dimitto ad infantes tuos et meos qui sunt creati de me in te. Et meum alaudium de valle d'Alfedi qui est super cartam uxori meę, dimitto a Petro et Engilsia, in tali videlicet ratione ut si illis obierint sine infantes de legitimo coniugii, dimittat unum ad alium. Si Petrus obierit antequam Engilsia sine legitimo coniugii, remaneat prefatum alaudium ad Engilsia. Et si obierit Engilsia sine legitimum infantes, dimittat similiter suum directum de iamdictum alaudium a Petro, fratre suo. Et si Petrus et Engilsia obierint sine infantes de legitimo coniugii, remaneat ad infantes qui sunt de me procreati in Ermengardis, uxori meę. Et ad filio meo Petro dimitto casa mea qui est in villa de Albio. Et dimitto alaudium de Sancti Guilelmi et de Pela Mors et de Filia et de Cavaliers ad filio meo Petro⁵ et ad filia mea Engilsia. Et si unum de illis obierit sine infantes de legitimo coniugii, remaneat prefatum alaudium ad illum qui vivum fuerit. Et castrum de Villa Alta cum suis terminis dimitto ad filiis meis, a Petro et Engilsia similiter, exceptus alaudium de Bernardus Amati fuit. Et istud alaudium qui fuit de Bernardus Amati dimitto a filio meo Petro. Omnem meum alaudium que habeo de Collo Espina usque in castrum de Solo Terra dimitto ad filiis vel ad filias meas, exceptus alium alaudium qui est suprascriptum. Et dimitto cavallum I et quinquaginta mancosos de auri de Adalmuro, que dedit mihi Pere Fulco in uno alsberg, dimitto a Petro, filio meo. Et dimitto ad uxori meę Ermengardis Chalaph, saraceno meo. Et dimitto ad Bernard Guilelmi, sacer, manchosos III.

Actum est hoc VII idus aprilis, anno XX VIII regni Philippi regis.

Sig+num Guilelmi Mironis, qui hunc testamentum fecit scribere et firmavi firmarique rogavit.

Sig+num Berengarii Atoni de Lauracho, Sig+num Berengarii Atonii de Sancti Iaco[bi], Sig+num Ermengardis, qui sumus manumissores. Sig+num Lobatoni. Sig+num Ermengaudi. Sig+num Berengarii Eneg.

Bernardus Guilelmi, sacerdos, qui hoc scripsit, cum litteris dampnatis et sub (*senyal*) in prefato die et anno.

1. h *afegida a la interlínia.* 2. D *corregeix m.* 3. o *volada, corregeix e.*
4. *ipsuum al text.* 5. Petro *corregeix Pere.*

193

1088, maig, 8

Convinença. *Guilem Bernat promet a Bernat Dalmau, vescomte de Berga, que serà home soliu seu per l'honor de Montmajor.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 51 (*olim arm. 10 Manresa, sac A, núm. 148*), 302 × 151 mm. Bon estat de conservació.

Cit. Kosto, *Making agreements*, p. 84.

Hec est conveniencia quam fecit Guilelm Bernard ad me Bernard Dalmaz,¹ vicecomite, de ipsa honore de Monte Maiore quia convenit mihi che-n sirà meus solizs contra omnes homines vel feminas, per directa fide, sine egan. Et facit mihi hostes de ipsa honore et cavallcades et cortes et sequiis ad placitos et ad omnia quod debet homo facere ad suo meliore seniore; et hoc faciat Guilelm Bernard cum suo conduit. Et non faciat nullum seniore nec retineat nisi ipsum quem ego, Bernard Dalmaz, vicecomite, solvo tibi gradiente animo. Et ipsa conveniencia iamdicta teneas et adtendas² mihi per directa fide, sine egan. Et si la-m fragnz o me'n fragies, infra triginta dies che the'n comorria per me ipsum aud per meum nuncium, si no me'n faies directum ad laudamentum de meos bonos homines qui per directum laudasent, ipsa honore veniat ad incurrimmentum in mea potestate et de mulier mea vel de filiis meis ad cuius ego ipsa honore dubitavero. Et si Guilelmus Bernard facere non voluerit ipsum directum quod laudassent mei homines, definiat mihi ipsa honore, ad me Bernard Dalmaz iamdicto et ad mulier mea vel ad meos filios, che ja³ no la raicuraré ne lavora[ré],⁴ ne ja⁵ ne el ne nullzs hom

per el. Et ipsa conveniencia suprascripta teneas et adtendas ad me suprascripto Bernard Dalmaz, vicecomite, et ad mulier mea vel ad filios meos ad cuius ipsa honore dubitavero post mortem meam, che·lzs o tizgs⁶ et los o attennes sine lucro de nullo avere. Et quando requiro potestatem de ipso castro iamdicto, donet mihi semper Guilelm Bernard.

Facta ista conveniencia VIII idus madii, in presencia de Guilelm Oliba et Bremon Heienrig et Bertran Heienrig et Arnall Sinfret et Raimon Girbert et aliorum bonorum hominum qui viderant et audierant quando fuit facta ipsa conveniencia, in anno XX° VIII° regis Philippi.

Sig+num Guilelm Bernard, qui ista conveniencia feci et mandavi scribere et ad testes firmare⁷ rogavi et manu mea firmavi.

Sig+num Bernard Guitard. Sig+num Berenger Ecard. Sig+num Guilelm Echard.

Guadallus, monachus vel levita, qui ista conveniencia rogatus scripsi sub (*senyal*) die et anno quo supra.

1. Dalmaz *afegit a la interlínia*. 2. *tendas escrit a sobre d'una raspadura*. 3. *En lloc de jo*. 4. *Manca*. 5. *En lloc de jo*. 6. *Segueix et lo facz, mal esborrat*. 7. *Segueix iu raillat*.

194

[c. 1081 – abans de 1088, maig, 12]

Jurament de fidelitat. *Pere Ramon, fill de Beatriu, jura fidelitat al comte Guillem Ramon de Cerdanya i a la seva esposa Sança pel castell de Fígols, al Berguedà. Es compromet a mantenir la fidelitat al fill o filla dels comtes que hereti el comtat de Berga i garanteix el compliment amb el feu o alou que té en la terra del comte.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 72 (*olim* arm. 10 Manresa, sac A, núm. 201), 165 × 350 mm. Bon estat de conservació malgrat l'esvaniment de la tinta en les primeres quatre línies del text.

B [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 75.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 564.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 147.

Datem pel casament de Guillem Ramon de Cerdanya amb Sança de Barcelona, abans de l'any 1081, i pel document núm. 196, que sembla pressuposar que Pere Ramon era mort.

De ista hora in antea ego Petrus Remundi, filius qui sum Beatricis femine, fidelis ero ad te Guillelmum comitem, senioremeum, filius qui es Adale comitisse, et ad uxorem tuam Santiam,

que fuit filia Almodis comitisse, sine fraude et ullo malo ingenio et sine ulla decepcione et sine engan, per directam fidem. Et de ista hora in antea ego Petrus predictus no dezebré¹ te comitem et comitissam predictos² de tua vita neque [de] tuis membris que in corpus tuum se tenent, neque de tuis comitatibus vel comitatu, neque de tuos kastros aut castellos et rochas vel puios, condirectos vel heremos, terram et honorem, alodes vel fevos, quos tu prefate comes et comitissa hodie habes et habere debes et in antea adquisieris. Et de ista hora in antea no dezebré te prefatum comitem et comitissam de ipso kastro qui Figols vocatur neque de ipsas fortetas que in eo sunt aut in antea erunt, no t'o tolré ni te'n tolré, ni t'o vedaré ni te'n vedaré, ni t'o contendré ni te'n contendre, ni te'n engannaré ni te'n dezebré, nec ego prefatus Petrus nec homo nec homines, femina nec femine, per meum consilium nec per meum ingenium. Et si homo est aut homines, femina vel femine, qui tibi tollat vel tollant, vetet vel vetent predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus, ego prefatus Petrus de illa hora in antea finem nec societatem non auré ne tenré cum illo vel cum illis, cum illa vel cum illas,³ donec tu prefate comes et comitissa recuperatum habeas hoc totum quod perdidideris de iamdictis omnibus sine tuo engan. Et predictum castrum et predictas fortetas de Figols no t vedaré nec contendré per ullum ingenium nec ullus per me et meo assensu, se[d] poderós te'n faré, sine tuo engan, te et tuos quos voveris et mandaveris; et hoc per quantes vegades lo-m recherras o les me recherras, per te ipsum vel per tuos missos vel missum. Et similiter t'o tenré e t'o atendré de predictis omnibus quibus potens ero et de omnibus kastellis et fortedis quos per te⁴ teneo et tenuero vel tenere debeo, sine tuo engan, sicut predictum est. Et predicta omnia adiutor te seré a tener et ad aver et ad defendre potentialiter, sine tuo engan, per quantes vegades me'n recherràs o me'n comonràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum; et de ipso adiutorio no t'engannaré ne comonir no me'n vedaré per ullum ingenium per quantes vegades me'n recherràs o me'n comonràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum. Societatem non auré ne tenré cum tuis inimicis aut inimicos, inimicas vel inimica, infidelibus vel infidele, ad ullum tuum damnum, me sciente. Iusticiam ni dret no t vedaré nec contendré per ullum ingenium nec de ipso neque de meis. Tuum consilium aut consilia no descubriré ad ullum tuum damnum, [me] sciente. Senioresem nec seniores no faré ni tenré ni affidaré. Et si factum eum habeo no l tenré sine tuo solvemento et illum vel illos quibus gratis me solveris.

Sicut superius scriptum est si o tenré et o atendré sine engan ego, predictus Petrus, post te ad tuum filium vel filiam vel ad illum vel illam cui⁵ vel quibus⁶ comitatum de Bergitano dimiseris vel debitaveris dictis vel testamento quod habeas post mortem tuam, et per suam manum o prendré et manibus ad illum m'encomannaré et tale sacramentum le-n iuraré quale hodie⁷ iuro ad te. Et hoc faciam infra primos XXX dies quibus mortuus fueris et ego hoc sciero sine mala contentione et sine alio lucro de sacramentis et pignoribus et fidelitatibus et predicta omnia.

Sicut superius scriptum est et inferius⁸ si o tenré et o atendré sine tuo engan ad te predictum comite et comitissam sine tuo engan, totum exceptus quantum vel de quanto me'n absolvràs tuo gradiente animo, sine forcia, tam ab⁹ forsfactura quam sine forsfactura. Et post te quantum vel de quanto predicti me'n absolveran suo vel eorum gradiente animo, sine ulla forcia.

Et propter hoc quod superius scriptum est mito in pignora ego Petrus ad te predictum comite et comitissam¹⁰ et ad predictos post mortem tuam omne fevum vel alodium quod habeo vel habere debeo aut ullus per me tenet et ad illum diem tenuero in totam terram tuam vel honore, sine tuo engan, ut hoc tibi vel post te eis totum teneam et atendam sine tuo engan, sicut prescriptum est. Quod si non fecero et ita non atendero sicut prescriptum est, incurrat predictum pignus integriter in potestate tua ad faciendum quod volueris de omnibus et post te in eorum sine mea vel aliorum inquietudine.

1. no dezebré afegit a la interlínia. 2. perdictos *al text*. 3. vel cum illas afegit a la interlínia. 4. te afegit a la interlínia. 5. Segueixen quatre lletres, aproximadament, ratllades. 6. Segueixen dues lletres, aproximadament, ratllades. 7. o afegida a la interlínia. 8. et inferius afegit a la interlínia. 9. abs *al text*. 10. et comitissam afegit a la interlínia.

[c. 1081 – abans de 1088, maig, 12]

Jurament de fidelitat. *Pere Ramon, fill de Beatriu, jura fidelitat i servei al comte Guillem Ramon I de Cerdanya, fill de la comtessa Adelaida, pels castells de Peguera, Fígols i Valmanya i per la fortalesa de Berga. Promet donar-li la potestat dels castells sempre que vulguin i es compromet a renovar el jurament i homenatge al fill o filla a qui Guillem Ramon deixi el Berguedà.*

- A   ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 77 (*olim* arm. 10 Manresa, sac A, núm. 205), 115 × 290 mm. Bon estat de conservació.
- B   [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 75.]
- a   MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 562.
- b   *Catalunya Romànica*, XII, p. 263.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 147.

Datem pel casament de Guillem Ramon de Cerdanya amb Sança de Barcelona, abans de l'any 1081, i pel document núm. 196, que sembla que pressuposa que Pere Ramon era mort.

Iuro ego Petrus Remundi, filius qui sum Beatricis femine, quod de ista hora et deinceps fidelis ero ad te Guillelmum comitem, senioremeum, filius qui es Adale comitisse, sine fraude et ullo malo ingenio et sine ulla decepcione et sine engan, per directam fidem. Et de ista hora in antea no dezebré te prefatum comitem de tua vita neque de tuis membris que in corpore tuo se tenent, neque de tuis comitatibus vel comitatum, neque de tuis kastris vel castellis, rochas vel puios, condirectos vel heremos, terram et honore, alodes vel fevos, que tu prefate comes hodie habes vel habere debes et deinceps adquisieris. Et nominatim tibi iuro ipsum kastellum de Pegera et de Figols et domum et fortedam de Berga et kastellum de Val de Magna, et omnes fortedas que in eo vel in eis modo sunt aut in antea erunt ne¹ t'o tolré ni te'n tolré, ni t'o vedaré ni te'n vedaré, ni t'o contendré ni te'n contendré, ni t'o vedaré ne te'n vedare, ni te'n engannaré ni te'n dezebré, ne consentiens alicui ad hoc no seré per ullum ingenium. Et si homo est aut homines, femina vel femine, qui tibi tollat vel tollant vetet vel vetent predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus, ego prefatus Petrus adiutor te'n seré potentialiter tecum et sine te contra omnes sine tuo engan per quantes vegades me'n recherràs o me'n comonràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum. Et de ipso adiutorio no t'engannaré ne comonir no me'n vedaré per ullum ingenium ad ullam vicem per te nec per alios quos volueris. Et de predictis kastellis et omnibus eorum fortedis que in eo modo sunt aut in antea erunt semper potestatem tibi dabo et omnibus tuis quos volueris et iusseris sine tuo engan, tam cum forsfactura quam² sine forsfactura, per quantes vegades me'n recherràs o me'n comonràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum. Et predicta omnia ero tibi adiutor a tener et ad aver et a defendre et a gerregar sine tuo engan semper per quantes vegades me'n recherràs o me'n comonràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum, tecum et sine te. Tuum consilium aut consilia no descubriré ad ullum tuum damnum me sciente. Iusticiam neque directum no t vedaré ne t contendré de me ipso nec de meis.³

Sicut predictum est de te, prefato comite, post te ego predictus si o tenré et o atendré ad tuum filium vel filium⁴ sive ad illum vel illam cui vel quibus dimiseris Bergitanum dictis vel testamento de sacramentis et hominaticis et quod per suam manum o prendré et o tenré sine suo engan, sicut per te habeo factum. Et hoc faciam infra primos LX dies quibus⁵ mortuus fueris et ego hoc sciero sine mala contentione et sine ullo lucro.⁶

Sicut superius scriptum est si t'o tenré e t'o atendré ad te Guillelmum iamdictum et ad predictos post te sine tuo vel eorum engan, exceptus quantum vel de quanto tu me'n absolvràs vel illi post te, tuo vel eorum gradiente animo, sine ulla forcia. Per Deum et hec sancta.

1. En lloc de ni. 2. Segueix cum, ratllat, i sine, afegit a la interlínia. 3. Segueix un espai de tres línies, aproximadament, en blanc. 4. En lloc de filiam. 5. u afegida a la interlínia, volada a o sense cancel·lar. 6. Segueix un espai de dues línies, aproximadament, en blanc.

196

1088, maig, 12

Convinença. *Guillem Ramon I, comte de Cerdanya, atorga a Berenguer Ecard l'honor que havia estat de Ramon Renard i del seu fill Pere Ramon i li encomana els castells de Peguera i Fígols; li defineix també el castell de Vallmanya, la dominicatura de Sants i l'església de Berga amb els delmes, primícies i oblacions. A canvi, Berenguer Ecard empenyora al comte l'església de Sant Pau de Casserres fins que li doni deu mil sous d'or de València.*

A [Original no localitzat.]

B [Còpia del final del segle XII perduda. Liber feudorum maior, f. 76.]

C Còpia del primer quart del segle XIII. ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 52 (*olim* arm. 10 Manresa, sac A, núm. 224), 276 × 246 mm. Bon estat de conservació.

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 566.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 168.

Hoc est placitum quod Guilelmus, gratia Dei comes, facit cum Berengario Echarde de honore qui fuit Remundi Renardi et Petri Remundi, filii sui. Donat predictus comes prefato Berengario omnem honorem predictum et comandat ei ipsos kastellos, scilicet Pegera et Fígols. Et pro hac donacione quam ei facit¹ predictus comes, dimittit ei et diffinit predictus Berengarius de ipso honore prefato ipsum kastellum de Valle Magna cum alodiis et fevis

et terminis ipsi castello pertinentibus et cum hominibus qui de predictis rebus aliquid tenent et cum omnibus que sunt vel esse debent ullo modo de predicto castello ad deliberum. Similiter ei dimittit et diffinit omnia que de sua dominatura tenet aut ullus per eum et omnia sanctuaria de Sanctis, quod² ullam³ rem in predictis sanctuariis non accipiat nec possideat nec ullus per eum, exceptus census vetus quod anteriores⁴ comitis prefati dederunt castello de Pegera, sicut notum est et quale est. Ita enim dimittit prefatus Berengarius predicto comiti et diffinit et omnibus ad quos comes hoc voluerit dare vel dederit ut ab hodierno die et deinceps⁵ predictus Berengarius nec ullus vivens per eum nec per se ipsum iam querelare hoc non possit nec acclamare ullo modo nec comiti nec ullo viventi. Simili modo ei dimittit ipsam ecclesiam de Berga, que est parochialis eiusdem, cum decimis et primiciis et oblacionibus et ceteris omnibus eidem ecclesie pertinentibus et ipsum merchad ad deliberum.

Hii sunt visores et auditores huius placiti: Gaucerandus, Raimundus Ermengaudii et Raimundus Guilelmi de Enveg et Raimundus de Borr et Raimundus Bernardi de Castro Edral et Bernardus Dalmacii et Dalmacius, filius eius.

Sig+num Berengarii Echardi, qui hoc laudo et firmo.

Similiter, pro hac ipsa donacione, prefatus Berengarius mittit in pignora predicto comiti ipsam ecclesiam Sancti Pauli de Kastro Serres cum decimis et primiciis et oblacionibus et alodiis et omnibus sibi pertinentibus, quisquis de predictis omnibus aliquid teneat et tandiu eam⁶ teneat prefatus comes aut ille eam dare voluerit, donec predictus Berengarius ei habeat datos X milia solidos ad valentem de auro de Valencia legitimo tamen. Et hoc ad terminos sit datum quibus potuerit et comes eos recipiat ad precium Gaucerandi et Raimundi Ermengaudi et Raimundi Bernardi de Castro Edral et Raimundi Guilelmi de Enveg et Ugonis Guifredi. Et hoc pignus coram omnibus in omnibus locis laudet comiti et suis quisquis hoc querelare ei voluerit contra omnes, adiutor de eo sit potencialiter.

Actum est hoc pignus anno XXVIII regis Philippi, sub die VII⁷ idus madii, adstantibus ibi Gaucerando, Raimundo Ermengaudi, Raimundo Guilelmi de Enveg, Raimundi Guilelmi de Borr et Bernardo Dalmacii filioque suo Dalmacio et Guilelmo Raimundi de Verned et Raimundo Bernardi Castelli Edral, in die veneris vere.

1. a corregeix e. 2. quod encabit entre Sanctis i ullam. 3. a corregeix u. 4. s corregeix m. 5. Manca. 6. a corregeix u. 7. En lloc de IIII. El document indica clarament que es va fer en divendres. L'any 1088 van ser divendres, entre altres, els dies 5 i 12 de maig; la solució més probable és que el copista interpretés VII idus en lloc de IIII. Ens inclinem per aquesta possibilitat.

197

[Després de 1088, maig, 12]

Jurament de fidelitat. *Berenguer Ecard, fill de Garsenda, jura fidelitat al comte Guillem Ramon I de Cerdanya, fill de la comtessa Adelaida, pels castells de Torroella i de Vallmanya, dels quals es compromet a donar-li potestat quan la reclami.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 78 (*olim* arm. 10 Manresa, sac Santa Anna, núm. 238), 105 × 240 mm. Document en estat de conservació regular a causa d'algunes taques d'humitat i d'algunes línies amb l'esvaniment de la tinta.

B [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 76.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 565.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 147.

Datem per la data en què Berenguer Ecard va rebre Vallmanya.

Iuro ego Berengarius Echardi, filius qui sum Garsindis femine, quod de hac hora et deinceps fidelis ero ad te Guillelmum comitem, senioremeum, filius qui es Adele comitisse, sine fraude et ullo malo ingenio et sine ulla deceptione et sine engan, per directam fidem. Et de ista hora no dezebré te prefatum comitem de tua vita neque de tuis membris que in corpore tuo se tenent, neque de tuis kastris aut kastellis, rochas vel puios, condirectos vel heremos, terram et honorem, alodes vel fevos, comitatibus vel comitatu, quos hodie habes vel habere debes et in antea adquisieris. Et nominatim tibi iuro ipsum kastellum de Torredela et de Valle Magna¹ et omnes fortedas que in eo modo sunt et in antea erunt no t'ò tolré ne te'n tolré, ni te'n engannaré ni te'n dedebré per ullum ingenium. Et per quantes vegades potestatem deliberam me'n demannaràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum delibere eum et omnes illis fortedas que in eo modo sunt et in antea erunt tibi dabo et liberabo et omnibus tuis quos misseris vel volueris sine tuo engan semper. Et deinceps predicta omnia ero tibi adiutor a tener et ad aver et ad defendre et a gerregar contra omnes homines vel feminas tecum et sine te per quantes vegades me'n recherràs o me'n comonràs² per te ipsum vel per tuos missos vel missum. Et de ipso adiutorio no t'engannaré ne

comonir no me'n vedaré per ullum ingenium per te³ ipsum vel per tuos. Iusticiam neque directum no-t vedaré ne-t contendré de me ipso neque de ullis meis. Tuum consilium aut consilia no descubriré aut ullum tuum damnum me sciente.⁴

Sicut predictum est de te, prefato comite, si o tenré et o atendré ad tuum filium vel filiam sive ad illum vel illam cui vel quibus dimiseris Bergitanum dictis vel testamento de sacramentis et hominaticis et quod per suam manum o prendré et o tenré sine suo engan, sicut per te habeo factum. Et hoc faciam infra primos LX dies quibus mortuus fueris sine mala contencione et sine alio lucro.⁵

Sicut prescriptum est ego Berengarius si t'o tenré e t'o atendré totum ad te prefatum comitem et ad predictos post te sine tuo vel eorum engan, exceptus quantum vel de quanto tu me'n absolvràs vel illi post te, tuo vel eorum gradiente animo, sine ulla forcia. Per Deum et hec sancta.

1. et de Valle Magna afegit a la interlínia. 2. La segona o corregeix e. 3. te afegit a la interlínia. 4. Segueix un espai de dues línies, aproximadament, en blanc. 5. Segueix un espai de dues línies, aproximadament, en blanc.

198

[c. 1088, maig, 12]

Jurament de fidelitat. *Berenguer Ecard, fill de Garsenda, jura fidelitat al comte Guillem Ramon I de Cerdanya pels castells de Peguera i Fígols i per la domo de Berga.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 81 (*olim* arm. 10 Manresa, sac Santa Anna, núm. 243), 90 × 390 mm. Estat de conservació regular a causa de l'esvaniment de la tinta i de l'enfosquiment del pergamí.

Cit. Kosto, *Making agreements*, p. 147.

Datem per la donació que va donar lloc a aquest jurament, segons el document 196.

Iuro ego Berengarius Echardi, filius qui fui Garsindis femina, quod de ista hora et deinceps fidelis ero ad te Guillelmum comitem, senioremeum, filii qui es Adale comitisse, sine fraude¹ et ullo malo ingenio et sine ulla deceptione² et sine engan, per directam fidem. Et de ista hora in antea no dezebré te prefatum comitem de ipso castello de Pegera et de castello de Fígols et de ipsa domo de Berga et de fortedis que in eo vel in eis modo sunt aut in antea erunt, no-l te tolré ni-ls te tolré, ni-l te vedaré ne-ls te

vedaré, ni-l te contendre ne-ls te contendre, ni te'n engannaré ni te'n dezebré, nec ego nec homo³ nec homines, femina nec femine, per meum consilium nec per meum ingenium. Et si homo est aut homines, femina vel femine, qui tibi tollat vel tollant, vetet vel vetent, predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus, adiutor te'n seré predicta omnia a tener et ad aver et a defendre et ad querelare sine tuo engan, donec recuperatum habeas hoc totum quod perdidideris de iamdictis omnibus. Et de ipso adiutorio no t'engannaré ne comonir no me'n vedaré per ullum ingenium per quantes vegades o me'n recherràs o me'n comonràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum. Et sine tuo engan tibi dabo potestatem deliberam de predictis omnibus per quantes vegades me'n recherràs o me'n comonràs per te ipsum vel per tuos missos vel missum, tam cum forsfactura quam sine forsfactura. Et te faciam poderòs de predictis omnibus sine tuo engan et omnes quos volueris vel quibus⁴ [ius]seris, semper ad tuam voluntatem.

Sicut superius scriptum est de prefato comite si o tenré et o atendré totum ad filium vel filiam prefati comitis sive ad illum vel illam cui vel quibus dimiserit prefatus comes suum honorem post mortem suam. Et hoc faciam infra primos LX dies quibus mortuus fueris et ego hoc sciero, sine mala contentione et sine alio lucro.

1. a afegida a la interlínia, volada a una lletra anterior, ratllada. 2. et sine ulla deceptione repetit. 3. nec homo repetit. 4. quibus afegit a la interlínia.

199

1088, maig. Arguedas

Donació. *Sanç Ramires, rei d'Aragó, i el seu fill Pere Sanç concedeixen a Galindo Sánchez el dret a construir el castell de Castiliscar i altres béns i drets, a canvi de la meitat de la propietat d'aquest castell.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 53 (*olim* arm. 23 Templers, sac F, núm. 299), 268 × 388 mm. Bon estat de conservació malgrat els petits estrips, forats i taques d'humitat coincidents amb els plects del pergami, que no en dificulten, però, la lectura.

a MATEU; MATEU, *Colectánea*, I, doc. núm. 41; II, làm. 41.

(*Crismó.*) In nomine Sancte et Individue Trinitatis regnantis in secula. Amen. Hec est carta quam facio ego Sancius, gratia Dei Aragonensium rex, una cum¹ filio meo Petro tibi Galindo Sangez. Placuit nobis et donamus tibi castello Liscare quod facias eum

castellum sicut melius potueris. Et terminavimus terminum ad predictum castellum de pelago de Liena usque illa serra de rigo de Milinello,² et de serra de rigo de Mulinello usque Ferrera, et de Ferrera usque covas de Portella, et de covas de Portella usque illa Vella, et de illa Vella usque fonte Mobarchi, et de fonte Mobarchi usque Sassiello, et de Sassiello usque torre de Sentiz, et de torre de Sentiz tornat³ usque pelago de Liena. Et in istos terminos supradictos hoc quod usque hodie abuerunt laborato omnes de Sos abeat eum ingenuo propter quod illum castellum fecerat set abuera[t] usque hodie. Et tu abeas illum castellum ingenuo et libero ad tuam propriam alodem, tu et filii tui et omnis posteritas tua per secula cuncta. Et de populatores quos popula-verint in predicto castello et de terminos quibus terminati sunt, sicut superius nominati sunt, et de herbaticos et de omicidios et de zissos, nos et omnis posteritas nostra illa medietas⁴ ad nostra proprietas; et tu illo castello cum tota illa alia medietate ad tuam propriam alodem, tu et filii tui et omnis posteritas tua per secula cuncta. Et similiter donamus⁵ tibi in Argedas unas casas prope illa alkazaba et alias casas in villa et II^a iuvatas de alode in terras et uno orto et una era et vineas quantas potueris aperire et creare in scaldio. Et hoc totum sicut superius scribitum est abeas eum ingenuo et libero ad tuam propriam alodem, tu et filii tui, sicut superius nominatum est, per cuncta secula. Et ut cum supradicto castello non adendas tu neque filii tui ad ullam aliam potestatem nisi ad me et ad omni posteritate mea per secula cuncta.

Signum (*senyal*) Sancii*. ⁶. * رسم بیطره ابن شانجه *

Facta carta Era M^a C XXVI^a, in mense madio, in loco vel castro que vocitant Argedas, regnante Adefonsus rex in Toletio et in Lione; me autem Sancius, gratia Dei regnante in Pampilonia et in Aragonie; Petro, filio meo, in Super Arvi et in Ripa Curzia. Petro episcopo, in Irunia. Alio Petro episcopo, in Iacha. Raimundus Dalmacius, episcopus, in Rota. Comite Sancio Ranimiro, in Banabar et in Fonte Tuba. Alio comite Sancio Sangiz, in Baiona et in Erro. Senior Lupe Garzez, in Uno Castello et in Arrosta. Senior Furtunio Enneconis, alferiz, in Funes et in Gallipenzo. Senior Liuar Ennecones, in Sanquossa et in Pitella. Prenominato senior Galindo Sangez, cui donativum est, in Sos. Senior Petro Sangez, in Luesia et in Morquerlo.

Ego Garsias, scriptor, per iussionem domini mei regis hanc cartam scripsi et de manu mea hoc signum (*senyal*) feci. Et in

linea quinta ubi est suprascripta *tornat* et in octava linea ubi est suprascripta *illa medietas* et in decima linea ubi est suprascripta *na*, totum sit firmum et sanum per omnia secula seculorum.

1. cum *repetit*. 2. En lloc de Mulinello. 3. *tornat afegit a la interlínia*. 4. *illa medietas afegit a la interlínia*. 5. *na afegit a la interlínia*. 6. *rasam Bitruh ibn Xanjuh, equivalent a Signe de Pere, fill de Sanç. És la subscripció de l'infant Pere, futur Pere I d'Aragó. Agraïm la lectura, transcripció i traducció d'aquest antropònim al senyor Theodor Loinaz i a la senyora Dolors Bramon, del Departament de Filologia Semítica de la Universitat de Barcelona.*

200

1088, juny, 12

Convinença. *Teudebald Ramon d'Orcau promet ser home fidel de Ramon V i Valença, comtes de Pallars Jussà; promet, també, que mantindrà el domini que els comtes tenen en el castell d'Orcau i que els el farà encomanar. A canvi, els comtes prometen a Teudebald que no demanaran la potestat del castell d'Orcau mentre visqui i que quan mori l'atorgaran a l'hereu nomenat per Teudebald. Amb posterioritat a la mort de Ramon V, Teudebald renova la convinença al seu fill Pere Ramon I.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 54 dupl. (*olim* arm. 3 Lleida, sac D, núm. 201), 247 × 145 mm. Bon estat de conservació malgrat algunes taques d'humitat que afecten la part superior dreta del pergami, i l'esvaniment de la tinta, al dors.

B Còpia del final del segle XII (posterior a 1098) o del principi del XIII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 54 (*olim* arm. 3 Lleida, núm. 215), 230 × 169 mm. Bon estat de conservació malgrat l'enfosquiment del marge inferior esquerre del pergami a causa de la humitat.

Original opistògraf. La renovació de la convinença de Teudebald a Pere Ramon I ha de ser posterior a 1098, any de l'inici del regiment d'aquest comte.

In Dei nomine. Hec est convenienza qui¹ est facta inter Remundo,² comite Paliarense, et coniux eius, Valencia comitisse, et Tetballo Remundo de Orcallo.³ Convenit supradictus Tetballo⁴ ad iamdicto comite et comitissa predicta ut de ista ora in antea stet in eorum ominatico⁵ et fidelitatem sicut homo debet facere de suum meliorem et solidum seniore.⁶ Et que iuret ad eos fidelitatem et sacramentum secundum illorum voluntate.⁷ Et iterum convenit supradictus Tetballo ad predicto comite et comitissa quod omni tempore abeant et teneant in ipso castro de Orcallo et in omnibus suis terminis et pertinenciis ipsam indomnicaturam quod suus pater de supradicto comite umquam ibi abuit et abere debuit,

exceptus potestatem de ipso castro predicto. Et supradictus comes convenit ad iamdicto Tetballo ut neque ille ipse neque eius coniux predicta nec filius non requirant potestatem de supradicto castro ad Tetballo in sua vita. Similiter convenit supradictus Tetballo ad Ramundo comite et ad Valencia⁸ comitissa que comandet ipso cavallero qui est castellano de Orcallo ad Remundo comite et ad Valencia comitissa, in tale conveniencia quod si a Tetballo mors venerit que tantum teneat ipso castro de Orcallo, que non donet potestatem ad nullo omine usque ipso omine atque Tetballo dimiserit aut dubitaverit ipso castro iamdicto siat suo omine comandato de Ramundo comite et de Valencia comitissa et de suo filio, que donet potestatem de ipso castro de Orcallo ad Remundo comite et ad Valencia comitissa et ad suo filio ad que Remundus comite dimiserit aut dubitaverit. Et hoc sit factum per directa fide, sine suo enganno de Ramundo comite et de Valencia comitissa. Et si ipso omine ad quem Tetballus dimiserit aut⁹ dubitaverit ipso castro de Orcallo non volebat essere suo omine comandato de Remundo comite et de Valencia comitissa et de suo filio quomodo superius scriptum est, infra ipsos triginta diebus que ad¹⁰ Tetballo mors venerit, sic donasset potestatem ipso castellano de supradicto castro de Orcallo ad Remundo comite et ad Valencia comitissa et ad suo filio, per directa fide, sine illorum enganno. Et supra convenit Tetballo ad Ramundo comite et ad Valencia comitissa et ad suo filio¹¹ que si ad¹² isto castellano mors venerit aut alium castellano¹³ mitebat in ipso castro de Orcallo, sic comandet similiter quomodo isto ad Remundo comite et ad Valencia comitissa et ad suo filio. Et non mittet alio castellano in ipso castro de Orcallo usque quod¹⁴ comandet illum ad Remundo comite et ad Valencia comitissa et ad suo filio. Et istum castellano siat cavallero.¹⁵ Et que adfidet¹⁶ Valencia comitissa et suo filio Tetballo per sacramento¹⁷ per uno millitem. Et convenit Tetballo ad Remundo comite et ad Valencia comitissa que post suum obitum, ipso omine ad que dimiserit aut dubitaverit ipso castro de Orcallo, que mandet ad illum que siat suo homine comandato de Remundo comite et de Valencia comitissa et de suo filio et donet ad illos potestate de ipso castro de Orcallo, per directa fide, sine illorum enganno et sine lucrum de avere. Similiter convenit Ramundo comite que si Tetballum mors venerit, que donet ipso castro de Orcallo ad ipso ad que Tetballum eum dimiserit per sua mano¹⁸ et per suo fevo. Et si ad¹⁹ Remundo comite mors venerit, sic teneat Tetballo et atendat²⁰ ad suos filios aut ad ipsos ad que²¹ Remundus comite dimiserit

aut dubitaverit. Et convenit ipsa comitissa et suo filio quod si a Tetballo mors venerit, que donent ipso castro de Orcallo per sua manum²² [et per suum fevum ad ipso homine] ad que Tetballo²³ dimiserit [aut dubitaverit].

Facta ista conveniencia in mense iunio, II idus, anno XXVIII regnante Filipo rege.

Sig+num Remundo comite, Sig+num Valencia comitissa, Sig+num Tetballo,²⁴ qui ista conveniencia rogavimus scribere et testes firmare et nostra signa manibus facere et laudare.

Sig+num Mir Guerreta. Sig+num Pere Folc. Sig+num Ramon Mir, vicescomite. Pere Ramon de Eril et Bernard Gillem de Badanui et Sunger Remon,²⁵ aliorum bonorum ominum²⁶ visores et auditores fuerunt.

Miro, scriba doctus, rogitus scripsit²⁷ die annoque supra (*senyal*).

[Convenit Tetballus, filius Maria, ad Petro comite, filio Valencia comitissa, que ista conveniencia que] in ista carta resonat et [fecit] ad suo patre, que de ista hora²⁸ in antea ista conveniencia bene ei atendat ad Petro comite et ad ipsum cui ille dubitaverit [sua] honore, per fidem, sine engan.²⁹

1. que B. 2. Raimundo B. *Aquest exemplar utilitza també les formes Remundus i Ramundus. En endavant no s'indiquen les variants.* 3. Valenzia comitissa, et Tedballo Raimundo de Orchallo B. 4. Tedballo B. *Aquest exemplar només utilitza dues vegades la lletra t per a escriure aquest nom: Tetballus. En endavant no s'indiquen les variants.* 5. hominatico B. *Aquest exemplar utilitza sempre la h en l'arrel d'aquesta paraula hominaticum i hominis. En endavant no s'indiquen les variants.* 6. *Segueix* Et non faciat neque retineat nullum alium seniore sine consilio et voluntate de supradictos comes et comitisse, ratllat. B *segueix* Et non faciat neque retineat nullum alium seniore si non cum consilio et voluptate de supradictus comes et comitisse. 7. voluptate B. 8. Valenzia B. *Aquest exemplar sempre reproduceix aquesta forma. En endavant no s'indiquen aquestes variants.* 9. aud B. *Aquest exemplar utilitza sempre aquesta forma, menys dues vegades, que escriu aut. En endavant no s'indiquen aquestes variants.* 10. a B. 11. *Segueix* et sense cancel·lar A i B. 12. sia ad al text A; si ad B. 13. castellanum B. 14. quod afegit a la interlínia. 15. *Segueix* Eciam convenit Remundus comite ad Tetballo que si perdet per illum ipsa indominicatura de Cuberas, que emendet illa ad eum infra triginta diebus, ratllat. 16. afidet B. 17. sacramentum B. 18. o *corregeix* u; manu B. 19. a B. 20. attendat Tedballo et teneat B. 21. quem B. 22. A *segueix* al dors, a la columna de l'esquerra. 23. Tedballo B. 24. Tedballo B. 25. Ramon B. 26. hominum B. 27. scripsit (*senyal*) B. 28. ora B. 29. sine enganno B. [Convenit Tetballus, filius Maria,... per fidem, sine engan escrit al dors a l'exemplar A, a la columna de la dreta, per una altra mà, seguit del nom Tedbal, sense cap relació aparent amb el text.]

1088, juny, 28

Execució testamentària. *Ramon Guillem, Galceran i Ermengarda, marmessors de Guillem Bernat, donen a l'església de Sant Salvador d'Arraona terres, masos i el molí Beizonis, tot situat a ipsa Vite, Arraona i Polinyà, amb la condició que Ermengarda en retindrà de per vida dues vinyes.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 60 (*olim* arm. 2 de Barcelona, sac L, núm. 726), 112 × 680 mm. Bon estat de conservació malgrat algunes raspadures.

Cit. SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23.

In Dei nomine. Ego Raimundus Guilelmo et Gaucerandus et Ermeniardis donatores sumus domino Deo, Salvatori nostro, cuius ecclesia sita est in comitatu Barchinone, infra termines Arrahone. Per hanc scripturam donamus predictum locum Domini Salvatoris terris scilicet cum vineis, trileis, mansis, ruviras, olivarias atque alie plurime arborum sistentes infra. Et sunt hec omnia in comitatu iamdicto, in vocativis locis ipsa Vite et in Arrahona vel in Poliniano. Advenit nobis per causam helemosinariam de condam Gilelmus Bernardi, cui dominus Iesus Christus indulgeat,¹ unde iudicium obligatum et roboratum habemus infra metus temporum, asserie condicionis editum hordinante iudice, et ad me Ermeniardis per comparacione.² Donamus namque locum predictum Domini Salvatoris infra termines de ipsa Vite, ad ipso plano, prope ecclesiam Sancte Marie, ultra ipso torrente, peciam unam terre cum vineas qui infra sunt. Iterum ei damus infra termines Arrahone vineas cum terra ubi sunt fundatas, qui fuerunt de Fromito, et vineas de ipsa Cherosa, qui fuerunt de condam Guilelmi, et trileas cum terra ubi sunt, quod tenebat Iulmir faber, sicut est usque in alveo Rivi Pollenti. Item vero damus ipsius loci Domini Salvatoris mansum cum terris, vineis, trileis, olivarias vel omnia pertinencia ipsius domo qui fuit de Bonefili Marcucio. Et damus predicto loco terris cum ruviras quod emit iamdictus Guilelmus et ego, prelibata Ermeniardis, de Iulmiro faber et uxor eius. Et damus igitur locum sepedictum Domini Salvatoris unum ex melioribus molendinis quod nu[n]cupant³ Beizonis, cum utensilia et pertinencia ipso mulino. Hec omnia damus atque tradimus locum predictum Domini Salvatoris iure ipsius abendo et possidendo, sicut omni ecclesie debet haberi et possideri largicionibus et possessionibus earum, cum affrontacionibus et pertinenciis earum. Ita ratio et hordine ut

ego, prelibata Ermeniardis, teneam et exfructem iamdictas vineas de Fromito et ipsa de ipsam Cherosam et trilea quod laborabat Iulmir et donem omnibus diebus vite meę de eorum fructu ipsa tascha ad eisdem locum Domini Salvatoris. Postquam obierim, remaneat a proprio eiusdem locum predictum. Quod si nos prelibati donatores vel cuiusdam sexu pro inrumpendum hanc donacionem venerit aut venerimus, nil prosit, sed componat aut componamus ea omnia prelibata in potestate locum predictum Domini Salvatoris vel eius servientes ea omnia donatio in quadruplum cum earum melioracione. Et in antea hoc maneat firmum omne per evum. Insuper vero, qui hanc donacionem infringent, iram Dei incurrat et a liminibus Sancte Dei ecclesię extraneus efficiat et cum Iuda Scariothe, qui Dominum tradidit, particeps efficiat.

Acta sunt hec IIII kalendas iuli, anno XX VIII regni regis Phylippi.

Sig+num Raimundus Guilelmi, Sig+num Gaucerandus, Sig+num Ermeniardis, nos qui hanc donacionem facimus, firmamus firmitate rogamus.

Sig+num Iauzfredi Seniofredus. Ugone,* prepositus (*senyal*). Ermengaudus,* sacer (*senyal*). Guadalli,* presbiteri (*senyal*). Arnalli,* levita (*senyal*).

Raimundus, sacerdos, qui hec scripsit, cum literas superpositas in II linea, et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. *Segueix un espai de 105 mm, raspat.* 2. et ad me Ermeniardis per comparacione *afegit a la interlínia.* 3. *Manca.*

202

1088, setembre, 14

Donació. *Arsenda i els seus fills Ramon i Ermengol donen al monestir de Santa Maria de l'Estany l'alou que tenen a Torroella i a Santa Maria d'Oló, amb la condició que el retindran i en donaran cada any la tasca al monestir.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 56, 97 × 336 mm. Bon estat de conservació.

Sub Trinitatis nomine sacro. Ego Arsendis et filiis meis, id sunt, Raimundo atque Ermengaudo, ad noticiam cunctorum scire volentium deducere volumus quia donatores sumus domino Deo omnipotenti et Sanctę Marie de Stagno. Per hunc pactum scripture

donamus et presentialiter tradimus libenti animo et nostra spontanea voluntate omne nostrum alodium quod habemus in Torrezela vel in parrochia Sanctę Marie de Olo, in cunctis locis. Id sunt, domibus, terris et vineis, cultis et ermis, ortis, ortalibus arboribusque diversi generis, vieductibus et reductibus et omnibus utilitatibus ad eundem alodium pertinentibus. In tali videlicet ratione ut nos et successoribus nostris donemus per unumquemque annum de fructibus quod inde exierint fideliter ipsam tascam predictę ecclesię Sanctę Marię vel eius clericis ibi degentibus et Deo servientibus. Advenit nobis prelibata omnia, ad me Arsen per comparatione et ad nos Raimundum vel Ermengaudum per paternam vel maternam vocem sive per quascunque voces. Est autem predicta omnia in comitatu Minorise, in parrochia iamdicta Sanctę Marię de Olo, in loco vocitato Torrezela. Affrontat autem predictum alodium, a parte orientis in campo Lupi, et de occiduo in fonte Geraldii, de meridie in abbadia, de circii in collo Donucii. Quantum infra istas quatuor affrontationes includunt, sic donamus ex bona voluntate ad predictum locum Sanctę Marię, ad possidendum et ad habendum omni tempore, sicut predictum est. Et qui hanc scripturam donationis disrumpere temptaverit, nullo modo facere possit set in triplo cogatur exsolvere et insuper sit a liminibus Sanctę Ecclesię segregatus et cum Iuda traditore in infernum deputatus. Et in antea hec donatio firma permaneat in perpetuum.

Quę facta est XVIII kalendas octobris, anno XX VIII Philippi regis.

Sig+num Arsen, Sig+num Raimundus, Sig+num Ermengaudus, qui hanc donationem fecimus et propriis manibus firmavimus aliisque testibus firmare precepimus.

Bernardo,* priori (*senyal*). Amatus,* (*senyal*) levita. Guilelmus,* lector (*senyal*). Berengarius,* lector (*senyal*).

Berengarius, levita, qui hoc scripsit (*senyal*) die et anno quo supra.

1088, octubre, 21

Venda. *Domnuç, la seva esposa Adaltruda i el seu gendre Ramon venen als esposos Arbert Francó i Arsenda la seva meitat en la complantació que havien fet sobre la terra dels compradors, al lloc*

anomenat ipso Campo, a Santa Maria d'Oló, pel preu de cinc sous in rem valentem.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 57, 134 × 326 mm.
Bon estat de conservació.

In nomine Domini. Ego Donucius et Raimundus, ieneri meo, et Adaltrud, uxori mea, vinditores sumus nos simul in unum ad vobis Arbertus Franchoni et uxori sue Arsendis. Per unc scripture¹ vindicionis nostre vindimus nos vobis ipsa medietate de ipsas vineas que nos edificavimus super vos, in locum que dicunt ad ipso Campo.² Et advenid quid[em] nobis ipsas vineas ipsa medie[ta]te³ per nostra laboracione vel edificacione. Et est autem ipsa vinea in chomitu Ausone,⁴ in castrum Oloni sive in apendicio Sancte Marie de Oloni, in locum⁵ que dicunt ad ipsa Font. Et abet affrontaciones iam nominata omnia, de parte orientis in pudio Belot, et de meridie in alode de nos comparatores, et de occiduo in strada plupicha, et de parte vero circii in Petregosas. Quantum infra istas quatuor affrontaciones includunt, sic vindimus no[s]⁶ vobis ipsa medietate de ipsa vinea iamdicta, totum ab integrum, ipsas nostras voces que nos abemus vel abere debemus totum ab integrum simul cum exios et regresios earum, in propter precio solidos V in rem valentem. Et est manifestum. Quem vero predicta ehc omnia de nostro iuramus in vestro tradimus dominio et potestate ad omnia⁷ faciatis que volueritis. Quod si nos vinditores ad ullusque omo qui contra ista vindicione venerid pro inrumpendum, non oc valead vindichare, sed componad in duplo cum omne suam inmelioracione. Et in antea ista vindicio firma sid omne per e[v]um.⁸

Facta ista carta vindicio XII kalendas november, ano XX^{mo} nono regni Philipo rege regnante.

Sig+num Donucius, Sig+num Raimundus Galin, Sig+num Adaltrud, nos qui ista vindicio fecimus scribbere et firmavi et testibus firmareque rogavi.

Sig+num Pere Raimon. Sig+num M. Sig+num Guilabe[r]tus.⁹ Sig+num Guilielmus Ermesen. Sig+num Guifre Raidulf.

Raimundus, levita, qui ista carta vindicio scribsid et sub (*senyal*) die et ano quod supra.

1. e amb un signe d'abreviació volat i seguida d'una altra e, també amb signe d'abreviació i sense cancel·lar. 2. Tot precedint la p hi ha una l mal esborrada. 3. Manca. 4. Segueix t sense cancel·lar. 5. c afegida a la interlínia. 6. Manca. 7. i afegida a la interlínia. 8. Manca. 9. Manca.

[1068-1088]

Jurament de fidelitat. *Arnau, anomenat Galceran Enees, fill de Guilla, jura fidelitat a Guillem Ramon de Montcada, senescal, i al seu germà Arbert Ramon.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Extrainventari, núm. 3412, 92 × 98 mm. Bon estat de conservació.

Datem per l'any de l'accés de Guillem Ramon a la senescalia i pel del darrer document conegut d'Arbert Ramon.

Iuro ego Arnallus, que vocant Gaucerandus Enee, filius que fui Gisla femina, ad vos Guillelmus Reimundi, senescalchi, et Arbertus Reimundi, fratribus, ut de ista ora in antea fidelis ero vobis de vestrum corpus et de vestra membra que in co[r]pus¹ vestrum se tenent, et de omnem vestram onorem quam modo abetis vel in antea adquisiturus eritis aput meum consilium. Et non la vos tultre nec non vos en tultre, nec ego nec omo vel femina, nec omnes nec feminas, per meum consilium neque per meum ingenium, set adiutor et defensator ero vobis omnem iamdictam vestram onorem ad tenere et ad abere. Et defensaré atque guarreiaré contra cunctos omnes vel feminas per directam fidem, sine engan, qui predictam onorem voluerint vobis tollere. Et ipsos castros et honores et acaptes quas modo abetis vel in antea adquisiturus eritis aput meum consilium non lo vos tultre nec non vos en toltre. Per Deum et hec sancta.

1. *Manca.*

[1068-1088]

Jurament de fidelitat. *Bernat Guillem, fill d'Ermessenda, jura fidelitat als germans Guillem Ramon, senescal, i Arbert Ramon.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Extrainventari, núm. 3414, 78 × 125 mm. Bon estat de conservació.

a   MIRET, *Pro sermone plebeico*, p. 104.

Datem el document per l'any de l'accés de Guillem Ramon a la senescalia i pel del darrer document conegut d'Arbert Ramon.

Iuro ego Bernardus Guillelmi, filius qui sum Ermesendis femina,¹ vobis Guillelmo Reimundi et Alberto, fratribus, quia de ista ora in antea fidelis ero vobis de vestra vita et de vestris

membris qui in vestro corpore se tenent, et adiutor ero vobis de vestro onore quem modo abetis vel in antea adquisieritis² cum meo³ consilio, qui la us tolent o⁴ us en tolen, contra cu[nc]t[o]s omnes vel feminas. Et si de les osts qe vos e quovengudes in ipsa conveniencia o de la valença de vostra onor ren vos en passava o vos en frania, e[n]fre⁵ quaranta dies qe vos me'n commoreds per vos o per vostres missadges, que o us o rederga per fed, se'n vostre [e]ngan.⁶

Sicut superius scriptum est, si vos o tenré e vos o atendré per fidem, sine engan.

1. Segueix qui, sense cancel·lar. 2. si escrit a sobre d'una raspadura; segueix un espai raspat de 20 mm. 3. Segueix un espai raspat d'aproximadament quatre lletres. 4. o corregeix et. 5. Manca. 6. Manca.

206

[1068-1088]

Encomanament. *Els germans Guillem Ramon, senescal, i Arbert encomanen als germans Guadall i Berenguer el castell d'Estela, tal com l'havia tingut el seu oncle Jofre Guislabert.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3417, 80 × 153 mm. Bon estat de conservació.

Datem per l'any de l'accés de Guillem Ramon a la senescalia i pel del darrer document conegut d'Arbert Ramon.

Nos Guillelmus Remundi et Arbertus, fratres, comendamus vobis Guadallo et Berengario, fratribus, ipsum castrum de Stela sicut condam comendavimus eum Gaucefredo Guilaberti, avunculo vestro. Et donamus vobis ad fevum totum ipsum honorem et ipsos fevos que ad predictum castrum pertinen[t] et omnes ipsos accaptas quos Gaucefredus Guilaberti habuit et tenuit per nos, tali modo ut sic habeatis et teneatis predicta omnia sicut unquam Gaucefredus Guilaberti melius habuit et tenuit per nos. Item nos Guadallus et Berengarius, fratres, convenimus vobis Guillelmo et Arberto, senioribus nostris, pro hoc dono quod vos facitis nobis ut simus vestri fidelis sicut homo debet esse de suo bono seniore. Et unus ex nobis faciat vobis hostes in Hispania cum nostro conduit et faciamus vobis seguiments et curtes et placitos sicut homo debet facere suo bono seniori. Et convenimus vobis ut¹ simus vobis adiutores de omni vestro honore quem hodie habetis et in antea cum nostro consilio adquisieritis contra cunctos omnes

vel feminas tenere, habere, defendere et guerreiare, per directam fidem, sine engan.

1. *Segueix u, raspada.*

207

[1049-1088]

Capbreu. *Relació dels drets de tragí de verema de Renard Guillem de la Roca.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3498, 60 × 163 mm. Bon estat de conservació malgrat alguns forats petits.

Datem pels anys d'activitat de Renard Guillem de la Roca.

Et debet Renard Guillem, de parrochia Sancti Andree, avere in primis, de Guiribert presbiter, asino I; et de Ansovallo, alio; et Guitard Cuscha, alio; et Bonucius Giagint, alio;¹ et de Primo de Palomar, alio; et Guilamaro, alio; et Dominicus Carper, alio.² Et de parrochia Sancta Columba, de Raimun Seniollo, alio, ubi est tonna comite. Et de parrochia Bitilune, de Duran Azeleva, alio, ubi est vestra tonna; et de Raimun Suner, alio; et de Bompar et Guiribert, alio; et de Tudisclò de Arenio, alio; et de Ricolph Guillem, alio; et de Poncio Recosindo ab suo eres, alio; et de Bernard Fels, alio; et de Argemir Daco, alio; et de Raimun Gaudamir aput suos eres et de Gonmar At, alio; et de Sendret Bovet aput suos eres, alio. Et de Tizana, asinos III et homines III. Et de parrochia de Mogoda, ubi est vestra tona, asinos II. Et de Pareds, ubi sunt vestras tonnas, asinos III [et ho]mines³ III. Et de parrochia de Chabannes, ubi sunt vestras tonas, asino⁴ I.

1. et Bonucius Giagint, alio *afegit a la interlínia.*   2. et Dominicus Carper, alio *afegit a la interlínia.*   3. *Espai de 10 mm, estripat.*   4. *Segueix s, raspada.*

208

1089, maig, 8

Convinença. *Miró Foguet, Guillem Ramon i Arbert encomanen a Guadall Sanç i a Bernat Gombau el castell de Besora i els concedeixen l'alou de Besora tal i com el tenia Gombau, germà i pare seu respectivament.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 58 (*olim* arm. 9 Vic, sac G, núm. 294), 190 × 336 mm. Bon estat de conservació malgrat algunes raspatures i dos petits forats als marges superior i esquerre del pergami.

Hec est conveniencia que est facta inter Mironi Foget et Guilelm Reimundi et Arbert Reimundi, et Guadallo Sancii et Bernardus Gondeballi. Comendat enim predicti ipse Mironi Foget et Guilelmus et Arbertus predictis Guadallo et Bernardus ipsum kastrum de Bisaura; et donant eis ipsos fevos et ipsum honorem de Bisaura, sicut Gondeballus, frater et pater eorum, tenebat per iamdictus Mironi et Guilelmus et Arbertus. Item, ipse Mironi Foget et Guilelmus et Arbertus comendant ei Guadallo Sancii ipsum kastr[um] de Bisaura. Et donamus ei baiulia de ipsos fevos et ipsum honorem de Bisaura sicut Gondeballus, frater eorum, tenebat per iamdictus¹ seniores suprascriptos, usque ad XX^{ti} annos. Et si vivus erit Bernardus Gondeballi ad ipsum terminum de XX^{ti} annos, recuperavit ei ipsum kastrum de Bisaura cum ipsos fevos et ipsum honorem de Bisaura sicut Gondeballus, pater eorum, tenebat per iamdictus² seniores suos suprascriptos. Et si obierit Bernardus Gondeballi infra terminum de XX^{ti} annos, sic remaneat ipsos fevos et ipsum honorem et ipsum kastrum de Bisaura ad Guadallo Sancii usque ad XX^{ti} annos. Et si obierit Guadallo Sancii infra XX^{ti} annos, sic remaneat ipsa baiulia de ipsum kastrum de Bisaura et ipsos fevos et ipsum honorem de kastrum Bisaura ad ipsos suos filios de Guadallo Sancii, si etatem habuerint servire ipsam honorem. Et si etate non³ habuerint, remaneant ipsa baiulia ad ipsum baiulum qualicumque ego Guadallus elegerit ad suum obitum usque ad XX^{ti} annos, ad servicium de istos seniores suprascriptos. Et predicti Guadallus conveniunt seniores meos suprascriptos cavalcadas et hostes et servicios et placitos sicut homo debet facere suo meliore seniore. Et si de me obierit infra istos XX^{ti} annos, ita faciant illi qui eum dimiserint ipsa baiulia ista convenientia suprascripta.

Facta conveniencia VIII idus maii, anno XX VIII regni Philippi regis.

Sig+num Mironi Foget, Sig+num Guilelmus Reimundi, Sig+num Arbertus Reimundi, qui predictum donum et predictam convenienciam feci, firmavi et firmare rogavi.

Sig+num Bernardus Gondeballi et Sig+num Guadalli Sancii, qui predictum donum recepimus et prescriptas conveniencias fecimus.

Sig+num Bernad Ebri. Sig+num Poncius Guilelmi. Sig+num Berengarii Reimundi. Sig+num Guilelm Ebri. Sig+num Arnallus Mironi. Sig+num Bernardus Reimundi.

Reimundus, diachonus, qui hoc scripsi die et anno (*senyal*) quo supra.

1. *En lloc de iamdictos.*   2. *per iam repetit. En lloc de iamdictos.*   3. *non afegit a la interlínia.*

209

1089, juny, 6

Convinença. *Berenguer Ramon II, comte de Barcelona, i Bernat Guillem de Queralt pacten que dels béns patrimonials que van correspondre a Ramon Berenguer II en la divisió que van fer els dos germans, el comte en tindrà una tercera part i la batllia de la resta durant set anys. Bernat Guillem promet ser home propi del comte i donar-li la potestat del Castell Nou de Barcelona. A canvi, el comte retorna a Bernat Guillem el castell de Fontrubí.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 59 (*olim arm. 1 Catalunya, sac C, núm. 348*), 180 × 330 mm. Bon estat de conservació malgrat la presència d'algunes raspatures.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 462. — SHIDELER, *Els Montcada*, pp. 46, 75. — KOSTO, *Making agreements*, p. 165. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 80.

Certum sit omnibus hominibus qualiter Berengarius comes et Bernardus Guilelmi, intervenientibus bonis hominibus, ad concordiam veniunt hoc pactum et convenientiam inter se facientes, scilicet ut Berengarius comes habeat in dominicatura patris sui, hoc est, in illa parte que contigit fratri suo Raimundo Berengario post divisionem quam fecerunt, hoc est, in molendinis, in moneta, in campis, in vineis, in placitis, in iusticiis et in iudeis, terciam partem. Et de hoc quod remanet ad Bernardum Guilelmi quod fuit de Raimundo Berengarii, donat ipse Bernardus Guilelmi, Berengario comiti baioliam et senioraticum usque ad VII annos. Et convenit ipsi comiti Berengario ut sit suus homo propriis manibus; et faciat ei hostes et cavalcatas per semetipsum, si ipse Berengarius comes fecerit finem et concordiam inter ipsum Bernardum Guilelmi et Guillem Raimundi Castri Vetuli et fratrem suum Dorca. Et si non fecerit finem, mittat Bernardus Guilelmi cum ipso comite in hostem unum de suis fratribus et tantos de suis militibus quantos laudaverit Bernardus, Barchinonensis episcopus, et Bernardus comes et Deusdedit vicecomes. Et insuper serviat ei sicut potestati sue et domino suo et iuvet eum guerriare et defendere contra cunctos homines vel feminas que voluerint ei tollere honorem. Et ipse comes teneat Bernardum Guilelmi sicut suum bonum hominem

et nobilem. Et faciat ei tantum de suo quomodo fecerit aliis suis consimilibus per suum servicium.¹ Preterea predictus Bernardus Guilelmi donat prefato comiti potestatem de ipso Castro Novo Barchinone, tali modo ut ipse comes non possit tollere ipsum Castrum Novum ad Bernardum Guillem. Et convenit Bernardus Guillem ipsi comiti ut non recipiat aliquem inimicum comitis in ipso Castro Novo ad suum dampnum; et non exeat inde aliquod malum ipsi comiti per istos VII annos. Iterum donat Bernardus Guillem Berengario comiti terciam partem sui directi² de ipsis galeis de quibus recipit aut receperit partem, excepto de una sua propria. Hoc totum facit Bernardus Guillem ad ipsum comitem, salva fidelitate domini sui, filii Raimundi Berengarii. Propter hoc totum superius comprehensum reddit Berengarius comes Bernardo Guillem ipsum castrum de Fonte Rubia libere et absolute et sine suo engan. Et convenit Bernardus Guillem predicto comiti intrare et exire et guereiare de ipso castro Fontis Rubiæ contra totos suos inimicos. Et ut ista omnia suprascripta teneat et attendat prescriptus Bernardus prenominato comiti, comendat ei per hominium Girbertum Ugonis et Ramundum Berengarii et fratrem suum Bernardum Berengarii. Tali modo quod si Bernardus Guillem infregerit predictas convenientias Bernardo comiti et intra spatium XXX dierum quibus Berengarius comes Bernardo Guillem commonuerit per se aut per suos nuncios illud ei redirigere noluerit, veniat Girbertus Ugonis in potestatem Berengarii comitis cum castro Keralt et Bernardus Berengarii cum kastro Mediona sine omni engan. Et si Gibertus Ugonis mortuus fuerit, faciat Bernardus Berengarii de ipso kastro de Keralt ad ipsum comitem quod Girbertus Ugonis deberet facere. Et si Bernardus Berengarii mortuus fuerit, faciat Raimundus Berengarii ad ipsum comitem de castro Mediona quod Bernardus Berengarii deberet facere. Quod si forte Bernardus Guillem in Romariam iuerit vel in terra ista non fuerit infra XXX dies reversionis sue, quibus eum comes Berengarius commonuerit per se aut per suos nuntios redigat ei Bernardus Guillem quod ipsi comiti forisfecerit. Quod si facere noluerit, prefati hostatici attendant ipsi comiti quod suprascriptum est, per fidem, sine engan.

Actum est hoc VIII idus iunii, anno XX VIII regni regis Phylipi.

Signum+ Bernardi Guilelmi. Signum+ Girberti Ugonis. Signum+ Bernardi Berengarii. Signum+ Raimundi Berengarii. Signum+ Berengarii Bernardi.

1. fecerit aliis suis consimilibus per suum servicium *escrit a sobre d'una raspadura*. 2. sui directi *afegit a la interlínia*.

210

1089, juny, 28

Venda. *Tecel·lí i la seva muller Òria i Dagobert i la seva esposa Major venen a Ricard Guillem i a la seva esposa Ermessenda un molí situat al territori de Barcelona, prop del Besòs, a Estadella, pel preu de dos-cents noranta mancusos.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 68 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm 953), 293 × 117 mm. Bon estat de conservació.

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 61 dupl. d (*olim* arm. 2 Barcelona, sac G, núm. 609), 480 × 350 mm. Bon estat de conservació.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 41 (amb data de 1090).

Cit. RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 86.

L'exemplar B està copiat, en un mateix pergami, juntament amb cinc documents més. Vegeu els docs. núms. 128, 177, 187, 212 i 213.

In nomine Domini. Ego Tecelino et Dagoberto et uxores nostras Auro femina¹ et Maiore venditores sumus tibi Ricardi Guillelmi et uxori tue Ermesindis² femine emptores. Per hanc scripturam istius nostre venditionis vendimus vobis unum nostrum molendinum cum ipso casalicio, solos et superpositos, rego et caputrego et glevarios et cum eius omnia³ pertinentiis qui ad ipso molendino pertinet. Et est ipso molendino in territorio Barchinone, prope alveo Bisocii, in loco vocitato Estaella.⁴ Advenit nobis prelibata⁵ omnia per donationem quas fecit Reimundi Berengarii comes, olim defunctus, ad Volvalito⁶ patrem nostrum condam⁷ et per suam hedificationem sive per ullasque voces. Suprascripta quoque omnia que vobis vendimus, de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestate ab omni integritate, ad omnia que volueritis facere, ad vestrum plenissimum proprium, cum eius ingressibus et regressibus⁸ et cum illorum affrontationibus sive pertinentiis. Accepimus quoque de vobis predictis emptores mancusos ducentos LXXX⁹, quod vos emptores precium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus nihilque ex ipso precio aput vos emptores non remansit sicut est manifestum. Si vero nos venditores aut ullusque homo utriusque sexus qui contra hac¹⁰ ista carta vendicione venerimus aut venerit¹¹ pro inrumpendum sive infringendum,¹² nil¹³ valeat, sed componat aut componamus vobis prefata hec omnia in duplo cum omne suam

melioratione. Et in antea ista carta¹⁴ venditione firma et stabilis¹⁵ permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc IIII kalendas iulii, anno XXX regni regis Philippy.

Signum+ Tecelino, Signum+ Dagoberto, Signum+ Auro¹⁶ femina, Signum+ Maiore femine, nos qui hanc cartam venditione¹⁷ fecimus, firmamus atque testibus ea firmari¹⁸ rogavimus.

Signum+ Iohannis Tecelino. Signum+ Ermeiardis soror sua. Signum+ Guillelmus Adalberti. Signum+ Bernardi Altemir. Signum+ Gerllandi.¹⁹ Signum+ Berengarii Reimundi. Signum+ Ioanni Pere*. Signum+ Mironis* iudicis. Signum+ Arnallnus Berengarii.

Signum (*senyal*) Iohannis, presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. Oria B. 2. Ermesinda B. 3. Manca B. 4. Estadela B. 5. perlibata al text; Adnevit nobis hec B. 6. Volvalit B. 7. qui est condam B. 8. cum ingressibus et regressibus suis B. 9. nonaginta B. 10. hac manca B. 11. venerit aut venerimus B. 12. inrumpendum sive inrumpendum B. 13. non B. 14. carta manca B. 15. inconvulsa B. 16. Oria B. 17. nos qui ista vendicione B. 18. firmamus et testes firmare B. 19. Gerlandi B.

211

[c. 1089, juny]

Convinença. *Berenguer Ramon II, comte de Barcelona, promet a Bernat Guillem de Queralt que complirà el pacte que han fet i encomana a Deudat Amat de Claramunt, vescomte de Cardona, que, si no ho fa, ajudi Bernat Guillem i el fill de Ramon Berenguer II, el futur Ramon Berenguer III.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Extraintentari, núm. 3233, 80 × 180 mm. Bon estat de conservació.

Datem per la convinença entre Berenguer Ramon II i Bernat Guillem de Queralt (vegeu document núm. 209).

Hanc conventionem et placitum quod est presentialiter factum inter Berengarium comitem et Bernardum Guillelmi, si comes frerit eum et non atenderit, mandat prescriptus comes vicecomiti Deusde ut adiuvet de hoc filio Remundi Berengarii atque Bernardo Guillelmi per fidem, sine ingenio, usquequo fiat emendatum quod de prescripto placito fuerit fractum.

Signum+ Berengarii comitis, qui hoc iussit facere.¹ Signum+ Guillelmi Umberti. Sig+num Deusdedit*.

1. *Segueix* Signum+ Deusde vicecomitis, *ratllat*.

1089, juliol, 3

Venda. *Dagobert i la seva muller Major venen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda la seva meitat en un molí situat al Besòs, a Estadella, pel preu de cent cinc mancusos.*

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm 69 (*olim* arm. 5 Tarragona, sac A, núm. 127), 284 × 73 mm. Estat de conservació regular a causa de l'enfosquiment del pergamí.

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 61 dupl. f (*olim* arm. 2 Barcelona, sac G, núm. 609), 480 × 350 mm. Bon estat de conservació.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 42 (amb data de 1090).

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 50. — RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 86.

L'exemplar B està copiat, en un mateix pergamí, juntament amb cinc documents més. Vegeu els docs. núms. 128, 177, 187, 210 i 213.

In nomine Domini. Ego Dagobertus et uxori mea Maiori femine venditores sumus tibi¹ Ricardus Guillelmi et uxori tue Ermesindis femine² emptores. Per hanc scripturam istius nostre venditionis vendimus vobis medietatem quod habemus in ipso molendino qui est in ipso casale ubi est ipso alio molendino quod nos iam vobis abemus³ venditum aput Tecelinum et uxori sue Auro.⁴ Et vendimus vobis iamdicta medietas cum suo casalicio, solos et superpositos, rego et caputrego et glevarios et cum omni eius pertinenciis qui ad ipso molendino pertinet. Et est ipso molendino in territorio Barchinone, prope alveo Bisocii, in loco vocitato Estadella. Adventit nobis prefata omnia per donationem quas fecit Reimundi comes, olim defunctus, a Volvalito,⁵ patrem nostrum condam,⁶ et per sua hedificatione⁷ sive per ullahque voces. Suprascripta quoque medietas de ipso molendino que vobis vendimus de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ab omni integritate, ad omnia que volueritis facere ad vestrum plenissimum proprium, cum eius ingressibus et egressibus et cum illorum affrontationibus sive pertinenciis. Accepimus quoque de vobis predictis emptores mancusos⁸ CV auro Valencie, quod vos emptores precium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus. Et est manifestum. Si vero nos venditores aut ullusque homo utriusque sexus qui contra hac ista carta⁹ venditione venerimus aut venerit pro inrumpendum sive infringendum, nil¹⁰ valeat, sed componat aut nos componamus vobis prefata hec omnia in duplo cum omnem suam¹¹ melioratione. Et in antea ista carta venditione firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.¹²

Actum est hoc V nonas iulii, anno XXX regni regis Philippy.¹³

Signum+ Dagoberti, Signum+ Maiore feminæ, nos qui hanc venditione fecimus et firmamus atque testibus¹⁴ eam firmari rogavimus.

Signum+ Bernardi Marcucii. Signum+ Reimundi Domnucii*.¹⁵
Signum+ Tecelino. Signum+ Reimundi* levita.

Signum+ Iohannis presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. vobis B. 2. Ermesinda femina B. 3. abemus B. 4. Tecellino et uxor sua Oria B. 5. Wolvalit B. 6. patrem nostrum qui est condam B. 7. edificatio-
ne B. 8. Accepimus quoque a vobis propter precium mancosos B. 9. carta *manca*
B. 10. non B. 11. omni sua B. 12. t in antea ista vendicione firma perma-
neat B. 13. Philippi B. 14. et testes B. 15. Donucii B.

213

1089, juliol, 3

Aval. *Tecel·lí i la seva esposa Oria prometen als esposos Ricard Guillem i Ermessenda que, en cas que Major, esposa de Dagobert, no vulgui autoritzar i signar la venda del molí d'Estadella, que ells i els esmentats Dagobert i Major els han venut, els cediran la meitat d'un molí que els pertany; l'altra meitat del qual, Dagobert i Major l'han venut a Ricard Guillem i Ermessenda.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm 61 dupl. e (*olim* arm. 2 Barcelona, sac G, núm. 609), 480 × 350 mm. Bon estat de conservació.

a CONDE, *L'archivio*, doc. 43 (amb data de 1090).

Cit.: RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem*, p. 86.

L'exemplar B està copiat, en un mateix pergami, juntament amb cinc documents més. Vegeu els docs. núms. 128, 177, 187, 210 i 212.

Notum sit omnibus hominibus, tam presentibus quam futuris, qualiter ego Tecellino et uxori mea Oria auctorizamus, quia sumus fideiussores per Daberto, ut uxor sua Maiore auctorizet et firmet ipsam cartam quas nobis prescriptis et illis fecimus ad Ricardus Guillelmi et ad uxor sua Ermesinda de nostro molendino quas nos ad illis vendimus; et aliam cartam quod Dagobertus ad illis fecit de medietatem de alio molendino unde nos retinemus ipsam aliam medietatem. Et si prescriptam Maiorem non voluit auctori-
zare et firmare ipsas cartas, ut prescriptus Ricardus et uxor sua Ermesinda habeant et teneant ipsam nostram medietatem quod

nos retinemus in ipso molendino sine blandimento ullius hominis vel femina, ita ut faciant illorum voluntatem.

Actum est hoc V^o nonas iulii, anno XXX° regni regis Philippi.

Signum+ Tecellino, Signum+ Oria femina, nos qui hoc auctorizamus et fide fecimus sive manibus nostris firmamus. Et insuper autem convenimus illis ut donemus ipsam cartam quod Raimundus comes fecit a Volvalit patrem nostrum.

Signum+ Andreas Guilabert. Signum+ Arnallus Berengarii. Signum+ Reimundi levite.

Signum+ Iohannis presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

214

1089, juliol, 18

Convinença. *Guillem Hug promet a Bernat II, comte de Besalú, que pel que fa a les viles de Mollet, Tuïr, Prats i Molló l'ajudarà contra tothom, excepte contra Arnau Arnau de Llers, el seu fill Arnau i Guillem Josbert, clergue, vescomte de Castellnou.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 70 (*olim* arm. 4 Girona, sac E, núm. 377), 142 × 217 mm. Bon estat de conservació.

B [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 8.]

a MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, pp. 307-308.

b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, II, doc. 502.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 137.

Hec est convenientia que ego Guilelmus Ugoni, filius qui fuit Sancia femina, ad te Bernardo comite, filius qui fuisti Stephanie comitisse, convenio tibi facio quod adiutor ero tibi de totam tuam honorem quas hodie habes et in antea adquisieris cum meo consilio de omnes homines, exceptus Arnallus Arnalli de Lero¹ et Arnallus, filius eius, et Guilelmus Iospertus, clericus, que vocant vicecomes Castro Novo. Et per nomen de Muled et de Tuir et de Prads et de Muio adiutor ero tibi per fidem, sine engan, et de ipso adiutorio no t'engannaré. Et mitto tibi in pignora Arnallus Arnalli et filio suo Arnallus, quod si hac convenientia non² tibi tenuero qui est suprascripta et si infra XXX dies que ibi mihi commonueris non tibi emendaverit, require similiter ad Arnallus Arnalli³ prescriptus et filio suo Arnallus et commonueris si non tibi fecissent emendare cum laudassent tuos homines, per directum donassent tibi CC^{tas} uncias de auro Valencia, inter equos et

mulos, ad precium de homines qui per directum dixissent. Et si Arnallus prescriptus cum filio suo prescripto facere non voluerint hoc quod scriptum est, ipsum alaudium que ego⁴ Guilelmus teneo in parrochia Sancti Felicis de Bucaberta, qui est ad ipsas Planas, quos hodie⁵ teneo et habeo, tibi Bernardus comes prescriptus ipsos prescriptos fecissent tibi tenere et habere de mea vita. Et si Guilelmus, qui est suprascriptus vicecomes, voluerit te tollere ipsa tua villa de Moled aut de Tuir sive de Prads vel de Moio, adituor ero tibi per fidem, sine engan.

Acta fuit ista convenientia V^o X^{mo} kalendas augusti, anno XXX regnante Philippo rege.

Sig+num Guilelmi Ugoni, qui ista convenientia fieri iussi, firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Arnallus Arnalli de Lerc.

Istam convenientiam fuit factam in presentia de Arnal de Lerc et de Arnal, filio suo, et de Berenger de Aivio et Bernad de Soler et Bernard Ug et Bernard Pere de Solerc et Arnal Bernard de Navata.

Bernardus, levita, qui ista convenientia rogatus scripsi (*senyal*), die et anno quo supra.

1. En lloc de Lerc. 2. Primera n corregeix ti. 3. ll corregeix d. 4. ego afegit a la interlínia. 5. Segueix et sense cancel·lar.

215

1087, setembre, 30. Montearagón

Donació. *Sanç Ramires, rei d'Aragó, juntament amb el seu fill Pere, dóna a Sancho Aznárez i Pepino Aznárez el lloc d'Artasona, al terme d'Ayerbe, perquè hi construeixin un castell i hi portin pobladors.*

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, carp. 27, núm. 12 (*olim* arm. 23 Templers, sac F, núm. 362) 295 × 430 mm. Bon estat de conservació.

a LACARRA, *Documentos* (2), doc. 5.

b LEDESMA, *Cartas*, doc. 6.

c MATEU; MATEU, *Colectánea*, I, doc. 39; II, lám. 39.

A aquest document li ha estat assignat, per error, el número 215 quan en realitat li correspon el 183.

(*Crismó.*) In nomine sancte et individue Trinitatis regnantis in secula, amen. Hec est carta quam facio ego Sancius, gratia Dei Aragonensium rex, una cum filio meo Petro. Placuit nobis libenti

animo et spontanea voluntate et donamus tibi, senior Sancio Azenariz et Pepino Azenariz, Artasona, qua est subtus terminos Aierbe, ut faciatis in eam castrum quale meliore potueritis facere, et ut abeatis eum ingenuum ad vestrum proprium alodem et quod populetis eum de populatores quos potueritis abere de ultra Alkanatis et de omnes de Aragone. Et de isti supradicti populatores quibus ibi populaverint et de terminos quos in antea in hanc cartam scripti sunt et de carneraturas et herbaticos et de censos quos debuerint iamdicti populatores in Artasona abeamus nos illa midietate et vos illa alia midietate cum illo castro; et liberavimus atque terminavimus ad ipsum castrum terminis de vado de Vedo usque viam que ducit de Luar ad Zaracoza, et tenet via usque directo de val Bordon, et de val Bordon usque illa buvata, de illa buvata usque illo rigo; et tenet rigo suso per illo rigo de Gabardola usque pueio de Barba raso, et deinde subit ad illam spondam de Sasso de illa vite, deinde tenet sponda, sponda usque directo de vado de Bedo. Et in istos supranominatos terminos retinemus defensa per lepores ego et meo filio, et tantum quantum est medietate de ipsa defensa, tantum donamus vobis camio; et est ipso camio de illa via qua dicunt Carrera et venit per illa zelata et exit ad illam vitem et deinde ad illum Sassum et tornat ad illum poiium de suutus monte Hote; et tenet per illo rigo sponda, sponda usque exiit ad vado de Vedo. Hec autem omnia suprascripta, sicut est scriptum et liberatum vel terminatum et nominatum, sic fiat ad vos illum castrum ingenuum et illud aliut sicut hic scriptum est nos et vos totum per medium extra illa defensa per secula cuncta.

Sig+um Sancti*. ¹.* رسم بیطره ابن شانجه

Facta carta era M^a C^a XXV^a, II° kalendas octobris, die III feria,² in castro hedificante et fabricante Monte Aragon, regnante Adefonsus rex in Lione et in Toletto, me autem Sancius, gratia Dei, regnante in Pampilonia et in Aragone. Petro, filio meo, in Super Arvi et in Ripa Curzia. Petrus episcopus in Irunia. Alio Petro episcopo in Iacka, Raimundus Dalmazius episcopus in Rota. Comite Sancio Ranimiriz in Banabar et in Fonte Toba. Chomite Sancio Sangiz in Baiona et in Erro. Senior Lope Garceiz in Uno Castello et in Arrosta. Senior Furtunio Ennecones alferiz in Funes et in Aguero. Senior Livar Ennecones in Sanquesso. Senior Petro Sangiz in Luesia et in Boltania. Senior Sancio Azenariz supranominato in Petra Rubia. Iamdictus senior Pepino Azenariz in Alkezar

et in Arahueste. Senior Eximino Garcez in Boile. Senior Enneco Sangiz in Monte Cluso.

Ego Garsias scriptor, sub iussionem domni mei regis, hanc cartam scripsi et de manu mea hoc signum (*senyal*) feci.

1. rasam Bitruh ibn Xanjuh, *equivalent a Signe de Pere*, fill de Sanç. És la subscripció de l'infant Pere, futur Pere I d'Aragó. Agraïm la lectura, transcripció i traducció d'aquest antropònim al senyor Theodor Loinaz i a la senyora Dolors Bramon, del Departament de Filologia Semítica de la Universitat de Barcelona. 2. El dia 30 de setembre no va ser dimarts (III feria) sinó dijous (V feria).

216

1089, novembre, 13

Convinença. Arnau Miró de Sant Martí promet a Berenguer Ramon II, comte de Barcelona, que, durant el temps que el comte tingui la batllia del seu nebot, li donarà la potestat dels castells d'Eramprunyà i Olèrdola i que li lliurarà totes les dominicatures que pertanyen a aquests castells, excepte la de Sant Cugat Sesgarrigues.

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 61 dupl., 205 × 325 mm. Bon estat de conservació.
 B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 61 (*olim* arm. 11 Vilafranca, sac C, núm. 303), 190 × 332 mm. Bon estat de conservació.
 C [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 324.]
 a CARRERAS CANDI, *Lo Montjuich*, pp. 426-427.
 b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 302.
 c RUIZ-DOMÈNECH, *Quan els vescomtes*, núm. 150.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 136. — BALARI JOVANY, *Orígenes*, pp. 462, 463. — SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, I, p. 23. — KOSTO, *Making agreements*, pp. 165, 226.

Sit omnibus presentibus et futuris manifestum quod Arnallus Mironis Sancti Martini convenit Berengario, Barchinonensium comiti, quod de omni onore quem abuit et tenet pro Reimundo¹ Berengarii comite, fratre eius, scilicet de castro Erapruniani et de castro Olerdole, donet ei potestatem quandocunque² ipse comes ei mandaverit per se aut per suos notos nuncios, ad standum et guerregandum³ inde, si voluerit ipse comes. Et quod de prefatis duobus castris comendet ei ipsos castellanos qui, cum comes voluerit accipere potestatem de predictis castris per se aut per suos nuncios notos donent ei potestatem quandocunque⁴ voluerit, si Arnallus presens non fuerit in istis⁵ patriis. Et convenit predicatus Arnallus suo seniori⁶ suprascripto comiti ut derelinquat⁷ ei

omnes dominicaturas⁸ in predictis duabus castribus solidamente, extra dominicaturam ipsam Sancti Cucuphatis de Garriga, que⁹ est in castro Olerdole, sicut Reimundus Berengarii tenebat eas et sui baiuli per eum ad obitum sue mortis. Haec¹⁰ suprascripta convenientia convenit Arnallus Mironis ut teneat eam suo seniori comiti Berengario usque ad illum terminum in quo abet accepta baiulia sui nepotis et sui onoris¹¹ cum aliis suis bonis ominibus. Transhactum¹² vero prescriptum terminum, si filius Reinmundi Berengarii vivus fuerit, fiat Arnallus Mironis absolutus¹³ ex prescripta convenientia; et inter tantum abeat ibi comes omnem suum senioraticum, potestates atque dominicaturas, sicut suprascriptum est, per fidem, sine ullo engan. Si vero infra prescriptum terminum baiulię obierit filius Reinmundi Berengarii, solidamente¹⁴ adiuvet ei Arnallus Mironis¹⁵ ex supradicto onore contra cunctos omnes.

Quod est actum idus novembris, anno XXX regis Philipi.

Signum+ Arnalli Mironis, qui hanc convenientiam fieri iussit et manu propria punctim¹⁶ firmavit et firmare rogavit.

Signum+ Arberti Bernardi. Signum+ Pontii Arberti. Signum+ Remundi¹⁷ Aianrig. Signum+ Remundi Geriberti. Signum+ Aianrig Fulc. Signum+ Gaucefredi, comitis. Signum+ Hugonis Dalmatii. Signum+ Guilelmi Remundi de Castro Vetulo. Signum+ Remundi Guilelmi de Odena. Signum+ Mironis Guilelmi.

Scripsit hoc Bernardus Ollegarii, cum literis rasis in duobus locis,¹⁸ die et anno quo supra.

1. Reinmundo *al text*; Reimundo B. *Aquesta forma es repeteix dues vegades més en el text, que no s'indiquen en nota.* 2. quando B. 3. *La primera u afegida a la interlínia; gerregandum B.* 4. *Segueix ei expuntuat B.* 5. *istiis B* 6. *La segona i corregeix e.* 7. *Derelinquad B* 8. *d corregeix [si].* 9. *Qui B.* 10. *Hec B.* 11. *Honoris B.* 12. *Transactum B* 13. *Segueix ha, raspat.* 14. *La darrera e corregeix et.* 15. *Segueix [ha], raspat.* 16. *punctum B.* 17. *Raimundi A.* 18. *cum literis rasis in duobus locis omet B.*

1089, novembre, 19

Convinença. *Berenguer Ramon II, comte de Barcelona, encomana a Arnau Jofre el castell de Montpalau, amb la dominicatura de Pineda i la batllia sobre el fill de Guillem Humbert i la seva honor durant dotze anys. A canvi, Arnau Jofre i la seva esposa Guillema prometen que li donaran la potestat del castell de Montpalau quan la demani.*

- A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 62 (*olim* arm. 4 Girona, sac I, núm. 503), 246 × 253 mm. Bon estat de conservació.
- B Còpia del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 62 dupl. (*olim* arm. 4 Girona, sac [I], núm. 504), 212 × 291 mm. Bon estat de conservació.
- C [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 391.]
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 385.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, pp. 82, 205, 220, 255.

Hec est convenientia quę facta est¹ inter Berengarium, comitem Barchinonensis, et Arnallum Gaucefredi et Guilelma, uxoris eius.² Sit a cunctis notum qualiter comes Berengarius comendat prescripto Arnallo et sue uxori³ ipsum castrum⁴ de Monte Palacii cum omnibus suis pertinentiis extra ipsam dominicaturam de Pineda quam comes ibi retinet, ita sicuti pater suus eam ibi habebat in vita sua. Et donat eis baiuliam in predicto castro atque honore et in filio Guilelmi Umberti, exceptus in prescriptam dominicaturam, de isto die primo venturo Natalis Domini usque ad XII^{cim} annos. Cum autem venerit ad prescriptum terminum, revertatur prescriptus honor in potestate filii Guilelmi Umberti solidamente nisi quantum potuerint ab eo adquirere pro sua mercede. Si vero obierit filius Guilelmi Umberti infra prescriptum terminum, habeant⁵ prescriptum honorem in prescripta convenientia.⁶ Propter hanc comendationem castri predicti⁷ et donationem prescripte baiulię et honoris, convenit prescriptus Arnallus et Guilelma, uxor sua, seniori illorum comiti Berengario ut fiant sui solidi et adiutores contra cunctos homines; et donent ei potestatem de predicto castro Montis⁸ Palatii quantascunque vices⁹ comes Berengarius eam demandaverit per se aut per suos notos nuntios, cum forsfacto et sine forsfacto. Et habeat comes in predicto castro suam staticam quantas vices ibi eam habere voluerit. Et convenit ei Arnallus et sua uxor ut cum honore habeat¹⁰ ibi comes suam dominicaturam suprascriptam et suum baiulum. Si vero hoc fregerint Arnallus et sua uxor seniori illorum comiti Berengario in aliquo et noluerint emendare infra XXX dies in quibus amoniti¹¹ fuerint per comitem aut per suum nuntium laudamento bonorum hominum per directum, tunc fiat comes absolutus dare aut suam voluntatem facere ex prescripto honore cui voluerit.

Quod est actum XIII kalendas decembris, anno XXX Philippi regi.

Signum⁺¹² Arnalli Gaucefredi, Signum+ Guilelme, qui hanc convenientiam fecimus et firmavimus et firmare rogavimus.

Signum+ Berengarii Gaucefredi. Signum+ Guilelmi Gaucefredi. Signum+ Geralli¹³ Bernardi. Signum+ Bernardi Arberti. Signum+ Pontii Arberti. Signum+ Remundi Guilelmi Odene.¹⁴ Signum+ Guilelmi de Castelvil.

Signum+ Bernardi Ollegarii, qui hoc scripsit, cum literis superpositis in tribus lineis et lineam additam,¹⁵ die et anno quo supra.

1. est facta B. 2. et Guilelmam, uxoris eius *afegit a la interlínia*. 3. Sue uxori *afegit a la interlínia*. 4. chastrum B. 5. habeat B. 6. Si vero...convenientia *afegit al marge esquerre del pergami en sentit perpendicular al text*. 7. prescripti B. 8. castru Monti B. 9. vices *afegit a la interlínia*. 10. abeat B. 11. in quibus amini *escrit a sobre d'una raspadura*. 12. Sig+num B. 13. Geradli. 14. *Darrere e corregeix a*. 15. et linea addita *afegit al marge inferior del pergami sota la darrera línia*; cum literis suprapositis in tribus lineis et linea addita *omet* B.

218

1089, desembre, 11

Definió. *Ademar Ramon i Guillem de Catllar, germans, renunciem, a favor del monestir de Sant Joan de les Abadesses, als drets sobre la capellania de l'església de Sant Salvador de Bianya, que detenien injustament. Reben a canvi cent sous de moneda de Besalú.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 63, 248 × 300 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques d'humitat i de la mutilació de l'angle inferior dret del pergami.

a MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, pp. 305-307.

Cit. JUNYENT, *El monestir*, p. 44.

Notum sit omnibus presentibus atque futuris quod ego Ademarus Reimundi et Guilelmus, frater meus, de Kastlar recognoscimus nos hucusque iniuste tenuissemus kapellanium ecclésiæ Sancti Salvatoris, que sita est in valle de Biania, quam iuris esse cenobii Rivi Pollentis Sancti Iohannis Babtiste omnimodo profiteamur. Idcirco, in Dei nomine, per presentem scripturam reddimus, diffinimus atque evacuamus nos domino Deo et beato Iohanni Babtiste per iussionem domni Berengarii, Gerundis presulis, in cuius episcopio ecclésia illa sita est, et in potestate domni Berengarii, Ausonensis episcopi, qui pressè iamdicto cenobio videtur Sancti Iohannis, et in manu domni Guilelmi prioris et Bernardi Mironis et Bernardi Raimundi et Bernardi Olibani et Poncii Durandi atque Girberti Mironis, et in presencia scilicet domni Bernardi Iohannis et Arnalli, archidiaconi Urgellensis, que vocitatur de Gordia, et Guilelmi Geralli atque Bernardi Uzalgari, Bertrandi Bliggeri et aliorum bonorum

hominum qui ibi affuerunt. Sic iakivimus et defnivimus ipsam kapellianam et presbiteratum ad integrum,¹ cum omnibus ad se pertinentibus et omne servcium et dominationem et usum que propter capellianam in iamdicta Sancti Salvatoris ecclesia hactenus quodcumque modo abuimus. Et si quas voces vel rectitudines in prefata kapellania ego iamdicto Ademar et Guillem, frater meus, aut quoredes nostri unquam habuimus, ita ut ab hodierno die et deinceps neque nobis neque alicui fratrum nostrorum vel consanguineorum aud cuiquam utriusque sexus hominum aliquo modo sit licitum iamdictam capellianam vel aliquid de ipsa capellianam vel presbiteratum abere aud tenere aud auferre aut reclamare vel quolibet pacto requirere, set omni nostra rectitudine, si qua est, et voce sopita per presentis² scripture tradicionem ad integrum veniat in potestatem, ius atque dominium prefixi Sancti Iohannis et kannonicorum in iamdicto cenobio comorancium ad quocumque voluerint faciendum. Si autem nos aut aliquis hominum hanc cessionem, diffinicionem atque evacuationem in aliquo infringere temptaverit, nihil penitus proficiat, sed hoc inviolabili[ter] permanente iram Dei omnipotentis et omnium sanctorum eius incurrat et ab omni christianitatis consorcio alienus efficiatur et insuper cum Iuda traditore, diabolo et angelis eius in inferno perhenniter cruciandus tradatur. Accipimus autem nos iamdicti fratres a prefati cenobii canonicis pro hac diffinicionem vel iacitionem centum solidos denariorum monete Bisurduni³ et accipitrem unum.

Actum est hoc III idus decembris, anno XXX regni Filippi regis.

Sig+num Ademari, Sig+num Guilelmi Raimundi, qui hanc presentem scripturam cessionis, diffinicionis atque evacuationis fieri iussimus, firmavimus et infrascriptis testibus firmari rogavimus.

Sig+num Dalmad. Sig+num Mironi. Sig+num Berengarius Bernardi.

Scripsit et hoc posuit sig+num Bernardus presbiter.

1. u *corregeix e.* 2. i *corregeix e.* 3. *En lloc de Bisulduni.*

i li promet que li donarà un d'aquests castells en alou. A canvi, el comte Ramon V promet que serà home soliu seu, d'acord amb la convinença que havien fet a Montanyana.

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 64 (*olim* arm. 16 Urgell, sac A, núm. 73), 268 × 125 mm. Estat de conservació regular a causa d'algunes taques d'humitat i de l'esvaniment de la tinta al dors del pergami.

Cit. BOTET i Sisó, *Les monedes*, I, p. 49. — KOSTO, *Making agreements*, p. 89.

Document opistògraf.

In Dei omnipotentis nomine. Hec est convenientia que est facta inter domnum comitem Ermengaudum Urgellensem et domnum comitem Raimundum Paliarenssem. Prescriptus namque comes Ermengaudus comendat ad prescriptum comitem Raimundum kastrum illud de Calasantio et donat ei fevum de predicto kastro cum omnibus suis terminis et suis pertinentiis, excepto castello illo de Nercha cum suis terminis et pertinentiis. Et sub tali modo comendat ei illud kastrum et donat ei fevum de illo kastro ut predictus comes Raimundus habeat inde medietatem et stabiliat eam apud suos homines qui sint homines comendati de iamdicto comite Ermengaudus et iurent ei fidelitatem de ipso kastro. Et prescriptus comes Ermengaudus habeat inde alteram medietatem et stabiliat eam apud suos homines qui sint homines comendati de iamdicto comite Raimundo; et abeant hoc per illum et serviant hoc illi et iurent ei inde fidelitatem et donent ei inde potestatem per omnes vices quod ille requisierit et omnes illi kastellani qui tenebunt prescriptum kastrum de Calassantio, tam illi quas comes Ermengaudus ibi miserit quam illos quos iamdictus comes Raimundus ibi miserit, equaliter habeant senioraticum de predicto kastro. Et sicut superius scriptum est de Kalassantio simili modo donat iamdictus comes Ermengaudus ad predictum comitem Raimundum medietatem de kastro Sancti Stefani cum omnibus suis terminis et pertinentiis; et medietatem de Tamarid cum omnibus suis terminis et pertinenciis ut simili modo, sicut supradictum est de Calassantio, habeant hoc et stabiliant aput illorum homines per medietatem. Et de ipsis pariis que inde exierint usque ad illud tempus quod Deus donet illis predicta kastra, similiter abeant eas ambo¹ comites per medietatem. Et insuper convenit predictus comes Ermengaudus ad iamdictum comitem Raimundum ut intra terminos de predictis kastris dona ei unum kastellum ad proprium alodium apud terminum ad laudamentum de illorum hominibus. Et propter hec dona suprascripta et propter alia beneficia que iam habebat² facta et conventa prescriptus comes Ermengaudus

ad iamdictum comitem³ Raimundum, convenit ei predictus comes Raimundus ut de ista hora in antea sic sit suus solidus contra cunctos homines et f[eminas] sicut scriptum est et conventum in illa convenientia que ambo fecerunt in Montanana. Et prescriptus comes Ermengaudus convenit ei ut sic faciat et attendat quomodo in illa convenientia convenit ei ad Raimundo comite. Et prescriptus comes Raimundus convenit ad predictum comitem Ermengaudum ut de ista hora in antea adiuvet ei per rectam fidem, sine enganno, ad guerreiare predicta kastra et apud illum et sine illo quomodo melius potuerit quousque Deus donet ea illi. Et convenit ei ut quando Deus habebit illi data predicta kastra, ut donet inde potestatem ad prenomiatum comitem Ermengaudum omnibus modis sine suo enganno. Et de predictis kastris et de omnibus fortitudinibus que infra terminos predictorum kastrorum sunt aut erunt, excepto illo castello quod dabit ei ad alodium. Si autem predictus comes Ermengaudus obierit, prefatus comes Raimundus convenit ei ut similiter, sicut suprascriptum est, faciat et attendat omnia prescripta ad filium suum Ermengaudum aut ad alios filios suos quibus ille dimiserit prescriptum honorem aud ad alteros homines.⁴ Si autem predictus comes Raimundus prius obierit, iamdictus comes Ermengaudus similiter, sicut suprascriptum est, convenit ut faciat et attendat ad filios predicti Raimundi comitis quibus ille dimiserit hec. Et omnia ista prenominata conveniunt ambo ut sint facta ab utrisque partibus sine enganno.

Acta est hec conven[ien]tia⁵ XVII kalendas februarii, XXX° anno Philipi.

+ Ermengaudus comes. + Raimundus comes.⁶

Sig+num [...] ⁷Guilielmi. Sig+num Guilielmi Guar. Sig+num Raimundi Guitardi. Sig+num Raimundi Gonballi. Sig+num Guilielmi Arnalli. Sig+num Guilielmi Isarni. Sig+num Rodlandi Raimundi. Sig+num Mironis Guerrete. Sig+num Petro Raimundi. Sig+num Bernardi Guilielmi. Sig+num Petri Rodgerii. Sig+num Petro Raimundi de Muro.⁸ Isti sunt testes in quorum presentia hec convenientia facta fuit.

Bernardus, sacer, qui hanc convenientiam scripsit (*senyal*) in die et anno quo supra.

1. a corregeix u. 2. Segueix ei, mal esborrat. 3. Comitem repetit. 4. aud ad alteros homines afegit a la interlínia. 5. Manca. 6. A partir d'aquest punt el text continua al dors. 7. Espai d'aproximadament vuit lletres, il·legible. 8. Segueix si, sense cancel·lar.

1090, gener, 29

Venda. *Bernat Guillem de Montcada, ardiaca de Barcelona, ven a Ermengol Bernat un mas al territori de Barcelona, a Palomar o Provençals, pel preu de cent trenta sous de plata. Bernat Guillem té el mas en penyora de Guillem Berenguer, bisbe de Vic, per raó d'un préstec de dos-cents sous de plata. El bisbe de Vic o els seus clergues podran recuperar el mas fins al primer dia de juny mitjançant el pagament de cent trenta sous; passat aquest termini, n'haurien de pagar dos-cents.*

A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 65 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1059), 140 × 329 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 49. — SHIDELER, *Els Montcada*, p. 88.

Tam presentibus quam futuris sit manifestum qualiter¹ Berengarius, Ausonensis episcopus, cum suorum assensu canonicorum impignoravit mihi Bernardo Guilelmi, Barchinonensis sedis archidiacono, mansum unum prefate sedis Ausonensis. Qui abetur² in territorio Barchinonensis, in loco nominato Palumbario sive Provincialibus, cum cunctis³ quoque modo ad eundem mansum pertinentibus, pro ducentis solidis de pura plata, quos illi acomodavi⁴ ad pensum monete Barchinonensis,⁵ sicut in scriptura impignoracionis quam mihi fecerunt resonat. Set transacto termino reddendi debiti, quesivi ipsum debitum illis et insuper feci querimoniam eis episcopo videlicet et eius clericis de Ermengaudo Bernardi, qui imparaverat⁶ mihi eundem mansum et interfecerat ibi mihi par boum. Sed illis nolentibus reddere mihi debitum predictum et querimonie quam eis feceram nihil boni respondentibus, tandem⁷ in nullo horum ab ipsis⁸ defensus vel adiutus sum. Quapropter, in Dei nomine, ego prefatus Bernardus, archidiaconus, dono et dimitto prenominato Ermengaudo Bernardi prescriptum mansum ad integrum, cum omnibus vocibus quas inde habeo, pro solidis C triginta de pura plata. Hoc modo et pacto ut si ego aut episcopus Ausonensis aut eius clerici reddiderint C XXX solidos de plata pura prelocuto Ermengaudo usque ad kalendas iunii,⁹ ipse Ermengaudus r[e]ddat¹⁰ mihi aut illis hanc scripturam et omnes voces quas per hanc scripturam habet in eodem manso. Si autem usque ad hoc terminum prefatum debitum et redditum non fuerit [solutum],¹¹ ipse Ermengaudus teneat et possideat libere donec prenomnatus episcopus aut eius clerici aut successores eorum reddant et idem¹² Ermengaudus CC solidos de plata pura et ipse eis

reddat hanc scripturam¹³ et voces sicut superius dictum est, sine mora.¹⁴ Hanc vero donacionem, si quis dirumpere voluerid, nil ei valeat, sed componat hec omnia in duplum predicto Ermengaudo. Et pret[er]ea¹⁵ manead hoc semper firmum.

Hactum est hoc IIII kalendas febroarii,¹⁶ anno XXX regni regis Filipi.

+ Bernardi,* arhcidiaconi,¹⁷ qui hanc donacionem et dimisionem fecit, firmavit testibusque firmare rogavit.

Signum+ Ollegarii,* diaconi. Signum+ Poncii*, levitę. Signum+ Petri*, ypolevitę. Sig+num Arnallus*, sacer. Signum+ Vivani*, levite. Signum+ Petri*, levitę.

Signum+ Raimundi, clerici, qui hoc scripsit, cum literis rasis et suprapositis,¹⁸ die et anno quod supra.

1. qualiter afegit a la interlínia. 2. Entre a i b, h expuntuada. 3. Entre c i t, n mal esborrada. 4. La primera o afegida a la interlínia. 5. nen afegit a la interlínia. 6. Entre v i e, [er] ratllat. 7. e afegida a la interlínia. 8. Entre s i i, d mal esborrada. 9. La penúltima i afegida a la interlínia. 10. Manca. Entre d i d, una lletra mal raspada. 11. Manca. 12. Entre d i e, d mal esborrada. 13. cri afegit a la interlínia. 14. o afegida a la interlínia; entre m i r, un traç ratllat. 15. Manca. 16. e corregeix a. 17. En lloc d'archiaconi. No hem corregit la forma que apareix en el text perquè és força comuna a l'època. 18. Malgrat que aquesta paraula no està abreviada, sota la primera p hi ha un signe d'abreviació.

221

[c. 1090, març, 12]

Jurament de fidelitat. *Ramon Guillem d'Òdena, fill d'Ermengarda, jura fidelitat al comte Guillem Ramon I de Cerdanya pel castell de Cardona.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de [principi del segle XIII]. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, carp. 24, núm. 82 (*olim* arm. 10 Manresa, sac N, núm. 293), 90 × 200 mm. Estat de conservació regular a causa de l'enfosquiment del pergami.

C Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, doc. 22, f. 7d. a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 221.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, p. 147.

Iuro ego Raimundus Willelmi, filius qui fui Ermengardis femine, tibi Willelmi comiti, seniori meo, filius qui fuisti Adale comitisse, quod ab hac hora et deinceps fidelis tibi ero sine fraude et ullo malo ingenio et sine ulla deceptione et sine engan, per directam fidem. Et deinceps fidelis tibi ero sine tuo engan de ipso castello de Cardona et de omnibus fortedis que in eo modo

sunt aut erunt, quod non eum nec eas tibi tollam nec vetabo ullo ingenio, nec ego nec ullus vivens homo meo assensu vel per me. Et adiutor tibi eum et eas ero a tener et ad aver et ad defendre et a gueregar sine tuo engan. Sicut prescriptum est id te prefato comite si o tenré et o atendré ad ipsum cui deliberaveris dictis vel testamento tuam honore et ista nominatim. Et hoc faciam infra primos XXX^a dies quibus mortuus fueris. Et ego hoc faciam sine mala contentione et sine alio lucro.

222

1090, març, 13

Convinença. *Miró i Guillem Oliba prometen al seu germà Humbert la tercera part dels alous que reté la segona esposa d'Oliba, pare seu. Humbert, per la seva banda, promet que els ajudarà a recuperar aquests béns.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 66, 163 × 91 mm.
Bon estat de conservació.

Cit. Kosto, *Making agreements*, p. 116.

Notum sit cunctis tam presentibus quam futuris qualiter ego Mironis Oliba et fratri meo Guilelmus Oliba sumus donatores ad fratri nostro Umbertus Oliba. Manifestum sit enim quia damus illi terciam partem de ipsis alodios,¹ scilicet de terris et vineis et domibus et de ipso mobile² que nobis tolled³ femina, uxor qui fuit pater noster Olibani olim defunctus. Et ego predictus Umbertus convenio ad iamdictis fratres meos Mironis atque Guilelmus ut adiutor ero illis de suprascriptis alodiis ad guerreiare et tenere atque defendere contra cunctos homines vel feminas, per fidem rectam, sine engan. Et si hoc non fecero et istam convenienciam non attendero illis, compono ego ad illos decem uncias auri⁴ puri in vinculum. Et nos predictis donatoribus, si abstraxerimus nos de ista donatione sive convenienciam, similiter componamus illi uncias X auri puri in vinculum. Et insuper hoc maneat firmum.

Hactum est hoc III idus marcii, anno XXX regni regis Philippy.

Signum+ Mironis Oliba. Signum+ Guilelmus Oliba. Signum+ Umbertus Oliba.

1. En lloc d'alodiis. 2. et de ipso mobile *afegit a la interlínia*. 3. *Segueix un espai en blanc de sis lletres, aproximadament*. 4. *i corregeix o*.

223

1090, maig, 29

Convinença. *Ramon V i Valença, comtes de Pallars Jussà, encomanen a Bernat Miró la guarda del castell de Naslia i li prometen que posaran sota la seva batllia tots els aious que aquest té al Pallars; a canvi, Bernat Miró promet que els homes del castell pagaran cada any al comte quaranta fogaces, quatre sesters de vi, cinc quartes d'ordi i carn de porc per valor d'un sou.*

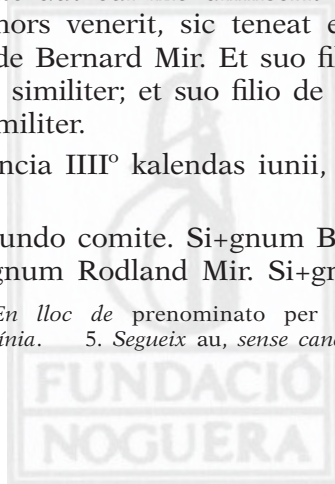
- A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 67 (*olim* arm. 3 Lleida, sac B, núm. 117), 126 × 129 mm. Bon estat de conservació, malgrat l'esvaniment de la tinta a la part central del pergami.
- B [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, f. 72.]
- a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 71.

In Dei nomine. Hec [est]¹ conveniencia qui est facta inter Raimundo comite et Valencia comitissa et domno Bernard Mir de Naslia. Convenit Raimundo comite ad Bernardo Mironi que teneat ipso castro de Naslia in sua guarda et in sua bagulia contra totos omnes et feminas. Similiter teneat tots seus alaudes que abet infra terminos de Pallares in bagulia. Et per hoc convenit Bernard Mir a Raimundo comite que in ipso castro abeat comtivo et donet ad eum uno recepto pronominato per unoquinque² anno quadraginta fogazas et quatuor sestarios de vino et V quartas d[e]³ ordio et carne de I solido in porcos. Et per hoc sia suo omine de Raimundo comite⁴ et [c]omandet ad eum suo filio. Et si a Raimundo comite mors venerit, sic teneat et attendat Bernard Mir ad suo filio de Raimundo⁵ comite aut cui ille dimiserit suum comitatum. Et si a Bernard Mir mors venerit, sic teneat et attendat Raimundo comite ad suo filio de Bernard Mir. Et suo filio de Bernar[d]⁶ Mir sic teneat et attendat similiter; et suo filio de Raimundo comite sic teneat et attendat similiter.

Facta conveniencia IIII° kalendas iunii, anno XXX° regnante Philipum regem.

Si+gnum Raimundo comite. Si+gnum Bernard Mir. Si+gnum Suger Raimun. Si+gnum Rodland Mir. Si+gnum Pere Mir.

1. *Manca.* 2. *En lloc de* pronominato per unoquisque. 3. *Manca.*
4. comite *afegit a la interlínia.* 5. *Segueix au, sense cancel·lar.* 6. *Manca.*

1090, setembre, 30

Donació. *Miró Ramon, en remissió dels seus pecats, dóna al monestir de Lavaix el castell d'Aguilar, excepte els drets que hi té el comte Artau II de Pallars Sobirà.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 71 (*olim* arm. 1 Catalunya, sac E, núm. 465), 108 × 384 mm. Estat de conservació regular a causa d'alguns forats petits als marges del pergamí i d'algunes taques d'humitat.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 428.

In Dei nomine. Ego Miro Raimundus facio cartam propter remedium animę meę ad domum Sancte Marie qu[e] vocatur Lavadius vel aliorum sanctorum quorum memoria ibi abetur et veneratur de uno castello quod vocatur Agilar, quod est situm in termino de Sas, in comitatu Paliarensi. Quod castellum adquisivi michi propter servitium quod feci seniori meo Artalo comiti et propter spontaneam voluntatem eius. Quod castellum trado Sanctę Marie cum omnibus rebus ad se pertinentibus, cum ingressibus et egressibus, cum cultis et incultis,¹ cum adquisitis et adquirendis et cum suis p[a]scuis. Hanc donationem ego Miro Raimundus feci et gratuita oblatione obtuli domino Iesu et genitrici illius semper virgini Marie quia intellexi me culpabilem esse de omnibus peccatis et criminibus quibus potest homo carnalis et fragilis peccare. Et quia de his omnibus iustam emendacionem non poteram facere, volui, cum consilio omnium amicorum meorum et mihi bona querentium, hoc munus omnipotenti Deo offerre adquisitum, teste omni patria, meo² summo labore. Contra quam donacionem qui venire temptaverit vel aliquo malo ingenio aut aliqua detestabili violentia depravare³ temptaverit, ab omni consorcio christianitatis expulsus, iudicio [omn]ium sacrorum cannonum anatematis iudicio subiaceat et partem cum Iuda Scariot et cum Datan et Abiron, qui viventes in infernum descenderunt, habeat.⁴ Et hec mea [d]onacio indisrupta permaneat et ipse dupliciter componat. In hoc castello relinquo domino meo comiti Artallo ingressum et egressum, guerram contra omnes homines faciendi [et omne]s homines ipsius castri sequantur eum in host[e de] matutino die lunis usque ad vesperum die mercurii. Et habeat in eodem castro unum admiramentum de pane et carne et civada. Si autem placet ipsi comiti ut castellum illud stet integrum, stet; et si non placet, destruat et ecclesia in loco eius in honore Sanctę Marię construat. Si autem voluerit⁵ ipse comes ut illud castellum per[m]aneat integrum, ipse dominus

ipsius loci de Lavadius fidum faciat eum ut de illo castello non exeat ei ullum malum, si ipse non fecerit.

Facta carta donacionis anno ab incarnatione Domini millesimo nonagesimo, mense septembrio, pridie kalendas octobris, luna II, imperante romanis⁶ Heinrico, francis Philippo, castellanis Aldefonso.

Sig+num Mironi, qui hanc cartam rogavit scribere e testes firmare et sua signa facere.

Sig+num Petro Ra[im]jundi⁷ de Erilli. Sig+num Mir Valles. Sig+num Rodlan Bernard. Sig+num Bermon Altemir. Sig+num Gonbal Oriol. Sig+num Dalmaz Bernard. Sig+num Gifret Gozfret.

Grimallus, abba, dictavit et Altemirus, diachonus, scripsit, die et anno quo supra (*senyal*).

1. Entre l i t, t esborrallada. 2. meo escrit a sobre d'una raspadura. 3. La primera a corregeix e. 4. h afegida a la interlínia. 5. t corregeix e. 6. Segueixen dues lletres esborrades. 7. Manca.

225

[c. 1090]

Jurament. *Bernat II de Besalú promet no expulsar els canonges augustinians de Sant Joan de les Abadesses.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, pergams. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 86a, 93 × 429 mm. Bon estat de conservació malgrat els petits estrips al marge superior i al marge esquerre del pergami.

a VILLANUEVA, *Viage literario*, VIII, doc. 16.

b MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, pp. 323-324.

Cit. JUNYENT, *El monestir*, p. 44.

Aquest document està copiat, en un mateix pergami, juntament amb dos més. Vegeu els documents n.ºs. 226 i 227. Datem per l'any del concili de Girona, amb el qual considerem que aquest document està relacionat.

[Iuro]¹ ego Bernardus, Bisuldunensis comes, Deo et Sancto Iohanni quod hunc locum qui dicitur cenobium et abbacia Sancti Iohannis Rivi Pollensis ab hodi[e]rna² et deinceps non auferam clericis qui ibi victuri sunt secundum Deum et regulam sancti Augustini. Et si homo vel femina predictum locum eis auferre voluerit, adiutor ero Deo et Sancto Iohanni et illis secundum Deum. Et sicut superius scriptum est, sí o tenré et o atenré Deo et Sancto Iohanni et illis, per fidem rectam, sine enganno. Per Deum et hęc sancta.

1. Il·legible a causa de la mutilació del pergami. 2. Manca.

[c. 1090]

Sentència. *Els legats papals Reiner, cardenal, i Amat, arquebisbe, i el concili de Tolosa ordenen a l'abat Ricard i als monjos de Sant Víctor de Marsella que tornin tot el que havien arrabassat al monestir de Sant Joan de les Abadesses.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 86b, 93 × 429 mm. Bon estat de conservació malgrat alguns petits forats al marge superior del pergami i un estrip al marge esquerre.

a VILLANUEVA, *Viage literario*, VIII, doc. 16.

b MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, pp. 323-324.

Cit. JUNYENT, *El monestir*, p. 44.

Aquest document està copiat, en un mateix pergami, juntament amb dos més. Vegeu els documents n.ºs. 225 i 227. SOBREQÜÉS, *Els grans comtes*, p. 143, diu que Urbà II encomanà l'afer de la restauració de Tarragona al cardenal legat Rainer i disposà (gener de 1090) que els bisbes catalans obeïssin l'arquebisbe de Narbona com a metropolità i el de Toledo com a primat. Rainer reuní un sínode a Tolosa, les decisions del qual no s'han conservat. Sobrequés no precisa l'any, però pel context sembla que havia de ser el 1090.

In concilio apud Tolosam habito, cui interfuerunt XX^{ti} episcopi et abbates quamplurimi, Renarius, cardinalis et legatus Sancte Romane Eclesie, et Amatus, archiepiscopus et legatus Urbani pape, cum ceteris episcopis iudicaverunt de negocio et querimoniis que clerici Sancti Iohannis deposuerunt coram eis de Ricardo abbate et eius massiliensibus monachis, ut idem Ricardus et monachi eius redderent Beato Iohanni et ipsis clericis omnia predia et possessiones et ornamenta et cuncta mobilia que ipsi, eo tempore quo tenebant ecclesiam eiusdem Sancti Iohannis, abstulerunt et donaverunt et donare fecerunt et raptoribus consenserunt.

[c. 1090]

Sentència. *El cardenal legat Reiner mana als bisbes de Girona, Vic, Urgell, Elna i Barcelona que facin tornar els béns arrabassats pels seus súbdits al monestir de Sant Joan de les Abadesses.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de la segona meitat del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 86c, 93 × 429 mm. Bon estat de conservació malgrat alguns petits forats al marge superior del pergami i un estrip al marge esquerre.

a VILLANUEVA, *Viage literario*, VIII, doc. 16.

b MONTSLAVATJE, *Noticias históricas*, XV, pp. 323-324.

Cit. JUNYENT, *El monestir*, p. 44.

Aquest document està copiat, en un mateix pergamí, juntament amb dos més. Vegeu els documents núms. 225 i 226. Per a la datació, vegeu el document núm. 226.

Rennerius, kardinalis Sancte Romanę Ecclesię et legatus. Venerabilis episcopis Berengario Gerundensi et Berengario Ausonensi atque Bernardo Urgellensi sive Artaldo Elenensi et Bertrando Barchinonensi, salutem. Volumus esse notum dignitati vestre clericos Beati Iohannis Rivi Pollensis deposuisse querimoniam in concilio Tolosano super parroechianis vestris qui, omni¹ reverencia postposita, auferunt eidem Beato Iohanni ecclesias et nonnulla ecclesiastica predia. Unde monemus et auctoritate apostolica precipimus ut eos ab is² rapina cessare amoneatis; et Beato Iohanni, que sui iuris sunt predicacione et excommunicatione reddere faciatis. Quod si noluerint, sciant se excommunicatos et ab omni christiana comunione eictos auctoritate beatorum apostolorum Petri et Pauli et reverentissimi papa Urbani et conventu tocius concilii Tolosani, quoadusque resipiscant et que invaserunt dimittant; quos eodem modo a vobis excommunicari Sancte Romane Ecclesię auctoritate precipimus donec ad dignam satisfactionem veniant.

1. i corregeix a. 2. i corregeix o.

228

1091, febrer, 2

Definió. *El-liarda, filla d'Eromir Aster, i els seus fills Artau i Berenguer renunciem a favor d'Oleguer i els seus fills Berenguer, Guillem, Bernat i Oleguer, a tots els drets sobre un alou al territori de Barcelona, al lloc anomenat Arija, a canvi de tres unces d'or de València.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 72 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Maria, núm. 1061), 208 × 171 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BONNASSIE, *Catalunya*, II, p. 383.

Hec est evacuatio et pacificatio quam facit Eldiardis femina, filia Eromiri Aster, et filii eius Artaldus et Berengarius, Ollegario et filiis eius Berengario et Guilielmo, Bernardo et Ollegario. Manifestum est enim quia nos, prefati Eldiardis et Artaldus et Berengarius, multo¹ tempore habuimus querelam de vobis, de quodam alodio quod est in Ariga, quod dicebamus nostrum debere esse per vocem parentum nostrorum. Quamobrem fecimus vobis magnum

malum, quamvis iniuste. Unde, intervenientibus bonis hominibus, demonstratis nostris vocibus et vestris, iuste iudicatum est nos nichil debere in predicto alodio reclamare et iniuste vobis propter hoc malum fecisse. Tandem vos, consilio bonorum, volentes retinere nos ad vestrum servicium, definisti nobis malum quod vobis fecimus et insuper dedistis nobis uncias III auri Valencię. Et propter hoc nos prefati [e]vacuamus² et diffinimus et pacificamus vobis pretaxatis Ollegario et Bernardo ac Ollegario, Guilelmo sive Berengario et vestre progeniei atque posteritati omnem alodium quod quocumque modo habere debemus vel aliquo modo reclamare possumus in Ariga vel in eius confinio ad integrum, per fidem, sine engan, hoc modo ut neque nos neque aliquis per vocem nostram possit de hoc vos inquietare vel comovere. Si autem vos nos vel aliquis propter nos de hoc inquietare presumpserit, componamus sive componat vobis hec omnia predicta alodia in eodem confinio. Et postmodum hoc maneat firmum.

Actum est hoc IIII nonas februarii, anno XXX primo regni regis Philippi.

Signum+ Berengarii Geriber.*³

Signum+ Eldiardis, femineę, Signum+ Artaldi, Signum+ Berengarii, nos qui hanc evacuationem et diffinitionem fecimus et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

Signum+ Stefanus.* Signum+ Bernard Altemir. Signum+ Simeon. Signum+ [Barnat] Giem.* Signum+ Bonifilii Bonucii. Signum+ Grimardi. Signum+ Guifredi Guisaldi. Signum+ Iannes,* levite. Signum+ Gilabertus,* muliner.

Signum+ Ruferii, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. m *corregeix* n. 2. *Manca*. 3. Signum+ Berengarii Geriber *afegit a la interlínia*.

1091, març, 12

Convinença. *Folc II, vescomte de Cardona i bisbe d'Urgell, infeuda de per vida el castell de Cardona al comte Guillem Ramon I de Cerdanya. Quan el bisbe mori, el castell serà alou del comte, que l'infeudarà al successor en el vescomtat.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 73 (*olim* arm. 10 Manresa, sac N, núm. 328).

- B* Còpia coetània. ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 73 dupl. (*olim* arm. 10 Manresa, sac N, núm. 330).
C [Còpia del final del segle XII, perduda. Liber feudorum maior, I, f. 232.]
D Còpia del segle XIII. ACA, Cancelleria, Liber feudorum Ceritaniae, f. 7b-d.
a MARCA, *Marca Hispanica*, doc. 305, cols. 1186-1187.
b MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 219.

Cit. KOSTO, *Making agreements*, pp. 167, 224, 226.

Hec est convenientia et placitum quod faciunt inter se Fulcho, episcopus Urgelli, et Gilielmus, comes Cerdanie. Dat predictus episcopus prefato comiti ipsum kastellum de Cardona, quod habeat et teneat per eum per fevum dum vivit episcopus, et quartam partem incisuris salis in dominicum. Et quod usque ad istas primas kalendas mai prenomiatum kastellum habeat liberatum Remundo Guillelmi de Odena, qui eum teneat per prefatum comitem et eum illi iureiurando affidet. Et postquam comes prefatus et predictus Remundus illum habebunt, si potestatem quesierit de eo comiti prefato, eam querat per se aut per suum nuncium prefatus episcopus et ille eam illi dent sine suo engan; et prefatus episcopus illi affidet per unum hominem¹ quem ambo laudent et eligant ad hoc quod non eum illi tollat² nec ille nec ullus vivens per eum nec ullo suo assensu; et similiter prefatus comes affidet per se iamdicto episcopo quod non eum illi tollat nec ullus vivens suo assensu. Et post mortem prenominati episcopi sit predictum kastellum alodium firmum et proprium iamdicti comitis et cui suo proximo predictus episcopus eum dimiserit post suum discessum, dictis vel testamento, per predictum comitem habeat et teneat pedictum kastellum et iureiurando eum illi affidet ipse et kastellanus qui in eo modo est et erit; et si ipse mortuus aut captus fuerit,³ ipse kastellanus⁴ et kastellani qui in eo sunt et erunt sine suo engan. Et predictus comes affidet per unum militem quod non eum ille tollat unquam nisi per probatam baudiam. Et defuncto iamdicto episcopo habeat predictus comes terciam partem salis in dominicum.⁵ Et convenit predictus episcopus iamdicto comiti ut sui homines omnes et omnis suus honor pro posse adiutores ei sint a tener et ad aver et a defendre et a guerregar omnem honorem quem hodie habet et in antea cum suo consilio adquisierit contra omnes homines vel feminas sine suo engan, potentialiter et incessanter. Et mitat predictus episcopus in tuicione iamdicti comitis ipsam ecclesiam Sancti Vincentii cum omnibus sibi pertinentibus, quod nec ille aliquid ab illa auferat nec dirimat, nec alicui⁶ facere hoc sinat. Et pro predicto dono quod⁷ facit iamdictus episcopus prenominato comiti, est suus homo manibus propriis prefatus comes et affidat ei

ut deinceps sit illi adiutor sine suo engan a tener et ad aver et a defendre e a gerregar episcopatum Urgelli et omnem honorem quem hodie habet et in antea cum suo consilio adquisierit contra omnes homines vel feminas sine suo engan, incessanter et potentialiter. Et donat ei mille uncias auri Valentie, scilicet de predictis unciis L libras argenti sine suo engan usque ad festum primum Omnium Sanctorum per terminos quos ambo laudabunt. Et condonat ei D uncias quas ei obtulerat predictus episcopus per servicium Sancte Marie. Et quod super est de predictis mille unciis, det comes predicto episcopo per terminos ab utrisque acceptis in rebus valentibus et aptis sine suo engan. Et donat ei kastrum de Tollo et omnem villam et omnia que ibi habet et habere debet comes sicut eam tenebat Enricus et Ugo Dalmacii. Et donat ei villam de Encum omnibus sibi pertinentiis. Et conveniunt se invicem ut dum vivat episcopus ipse faciat ipsas kavalgadas comiti Barchinone et hostes quas conveniunt facere de Kardona. Eo defuncto, si comes Barchinone habuerit talem predictum comitem, ei illas faciat; si non, non proiebat predictus comes prenominato successori episcopi quod non eas illi faciat cum militibus qui sunt collocati de Kardona. Et si, quod absit, prefatus comes obierit et episcopus superstis fuerit, sicut predictum est de comite faciat et attendat prefatus episcopus ipsi cui prefatus comes hoc dimitat dictis vel testamento. Et ipse successor comitis faciat et attendat⁸ predicta omnia iamdicto episcopo sine suo engan et post eum successori suo. Et alterutro firmis foederibus et dictis magne christianitatis se affirmant ne ullus ex illis de quantis predicta sunt engan nec ulla ullius doli faciat alio se sciente.

Que est facta IIII idus marcii⁹ in XXXI anno Philippi regis.

Guillelmus* comes +. Fulchone* episcopus +.¹⁰

Bernardus levita, qui scriptor est huius accionis (*signum*).

1. La primera m corregeix i. 2. toliat B. 3. fuerit afegit a la interlínia. 4. castellanus B. 5. in dominicum afegit a la interlínia. 6. c sobreposada, corregeix q a la línia. 7. quod repetit. 8. attendat B. 9. marci B. 10. Guillelmus comes +. Fulchone episcopus + escrit als dos exemplars a continuació de la clausura de l'escrivà.

1091, maig, 13

Venda. Guillem Ramon de Castellvell, la seva esposa Sança i el seu germà Amat, anomenat Dorca, venen als esposos Bernat Guifard

i Ermessenda uns aious a Sant Esteve Sesrovires, pel preu de quaranta-quatre unces d'or de València.

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 74, 106 × 450 mm. Bon estat de conservació.
- B Còpia del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 74 dupl., 115 × 474 mm. Estat de conservació deficient a causa d'algunes taques d'humitat que afecten la part central i dreta del pergami tot provocant-ne l'esvaniment de la tinta.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 240.

In nomine Domini. Ego Guilelmus Reimundi, senior de Chastro Vetuli, et coniux mea domna Sancia¹ femina et frater meus nomine Amado, que vocant Dorcha, nos simul in unum venditores sumus vobis² Bernardus Guifardo et coniux tua nomine Ermesendis³ femina, emptores.⁴ Per hanc scripturam vindicionis nostre vindimus⁵ vobis alaudios nostros proprios, id sunt⁶ terris et vineis, cultis vel eremis, pratis, paschuis, boschis et⁷ garicis, pronum et planum, glandiferis et arbores qui infra sunt de diversis ieneris et aput ipsos mansos⁸ qui infra sunt in gamdictis⁹ alaudiis, qui sunt nostros proprios.¹⁰ Qui nobis advenit, ad me Guilelmi¹¹ et ad fratri meo per parentorum nostrorum sive¹² per ullanque¹³ voces, et ad me domna Sanccia per meum decimum. Et sunt prefata homnia quod superius est scripta¹⁴ in pago Barchinonensi,¹⁵ infra termine de Kastrum¹⁶ Vetuli, infra parochiam Sancti Estephane¹⁷ de ipsas¹⁸ Ruviras. Et¹⁹ afrontant predictos alaudios aput mansos qui infra sunt, a parte orientis in ipsa estrada pullichia²⁰ sive in ipso fevo de Rodanes, a parte meridiane similiter in fevo, et tenet²¹ Bernardus Olibani ipso fevo, et in alaude de Tetbal Rodlan vel eredibus suis, ab occidentali vero parte in alaude de Tetbal vel²² in ipso torente de Lavaneres, qui exchurit²³ et pervadit²⁴ usque in alaude de Mir Iovan, a parte vero circii in alaude²⁵ de Mir Iovan et in alaude²⁶ qui fuit de Geribert Bonefilii et de Sugner Mir et pervadit²⁷ usque ad estrada pullichia²⁸ et ad ipso fevo de Rodanes. Quantum infra istas quatuor²⁹ afrontaciones concluduntur³⁰ et isti termini ambiunt, sic vindimus vobis ipsa hec³¹ omnia quod superius³² est scripta ab integrum,³³ cum exiis³⁴ et regresiis earum, propter precium uncias quar[d]aginta³⁵ IIII^{or} de auro de Valencia³⁶ qui est churibile in Barchinona, quod vos emptores nobis donastis et nos³⁷ venditores manibus nostris recepimus. Et est manifestum. Quem vero hec homnia quod superius³⁸ est scripta, de nostra potestate in vestra tradimus³⁹ dominimo et potestatem⁴⁰ totum ab integrum, cum exiis et regresiis earum, ad vestrum proprium alaudem,⁴¹ exceptus hoc, quod vos⁴² emptores neque posteritas vestras non potuissetis

facere nullum seniore nisi⁴³ nos aut posteritas nostras. Et si nos venditores aut ullusque homo vel femina qui contra hanc ista carta vindicione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindichare, sed componat ut ad nos⁴⁴ componamus vobis in duplum cum homen suam inmelioracionem. Et in antea ista vindicione firma et stabilis permaneat modo vel ho[n]miquē⁴⁵ tempore.

Ahctum⁴⁶ est hoc III idus madii, anno trigesimo I⁴⁷ regnante Filippo rege.

Sig+num Guilelmus Remundi, Sig+num Amado, que vocant Dorcha, Sig+num Sanccia femina,⁴⁸ nos qui ista carta vincione⁴⁹ fecimus scribere et firmavimus et testes firmarique rogavimus.⁵⁰

Sig+num Geribert Manages.⁵¹ Sig+num Ecard Vischafre.⁵² Sig+num Mir Iovan.⁵³ Sig+num Bertran Eribal.⁵⁴ Sig+num Remon Geribert.⁵⁵ Sig+num Bertran Bonefilii.⁵⁶ Sig+num Bermundi Eribal. Sig+num Gonbal Guadal. Sig+num Bernardus Oliba. Sig+num Mir Gifars. Bonusomo,* sacer (*senyal*).

Signum+ Reimundi, levita, qui hoc scripsit, cum litteras rasas in linea secunda et tercia et nona⁵⁷ et in duos lochos suprapositas, ubi dicit *Sanccia* et *vos emptores*, die et anno q[u]o⁵⁸ supra.⁵⁹

1. Sancia *afegit a la interlínia*. 2. tibi B. 3. Ermesens B. 4. femina, emptores *omet* B. 5. *Entre i i m, un espai raspat de dues lletres, aproximadament*. 6. scilicet B. 7. et *omet* B. 8. *Segueix un espai raspat de set lletres, aproximadament*. 9. *En lloc de iamdictis; iamdictis* B. 10. qui sunt nostros proprios *omet* B. 11. Advenit mihi Guilelmo B. 12. et B. 13. alias B. 14. Et est hec omnia B. 15. in chomitatu Barchinone B. 16. terminum Castrum B. 17. Stephani B. 18. p *corregeix un traç anterior*. 19. Et *omet* B. 20. *En lloc de publica; in via publica* B. 21. de meridie in fevo, quod tenet B. 22. de occiduo in alodio de Tetbad et B. 23. que exchurit *omet* B. 24. qui vadit B. 25. de circio in alodio B. 26. in alodio B. 27. vadit B. 28. *En lloc de publica; estrata publica* B. 29. III^{or} B. 30. concluduntur *omet* B. 31. sic vindimus nos vobis iamdictis hec B. 32. sicut superius B. 33. cum omni integritate B. 34. *La darrera i corregeix o*. 35. *Manca*. 36. propter precium XL III^{or} uncias de auro Valentie B. 37. s *afegida a la interlínia*. 38. sicut superius B. 39. de nostro iure in vestrum tradimus B. 40. *Segueix un espai de 68 mm, raspat*. 41. alaudium B. *En aquesta còpia segueix et francum, ad facere quodcumque volueritis ad faciendam bonam mansionem et bonam fortiam sicut meliora possitis facere. Et nos, iamdictis venditores, simus vobis, iamdictis emptores, adiutores et defensores qui ipsam fortiam tollere voluerit contra cunctos homines vel feminas secundum nostrum posse. Si quis hoc violaverit, in duplo componat cum omnem suam meliorationem. Et postmodum maneat firmum omni tempore a continuació, l'escatocol*. 42. vos *afegit a la interlínia*. 43. *Segueix una lletra, raspada*. 44. *En lloc de aut nos*. 45. *Manca*. 46. Actum B. 47. XXX° I B. 48. femina *omet* B. 49. hanc cartam venditionis B. 50. testes vero firmare rogamus B. 51. Manegas B. 52. Giscalfredi B. 53. Mironis Iohannis B. 54. Bertrandi Eribaldi B. 55. Raimundi Geriberti B. 56. Bertrandi Bonifilii B. 57. et nona *afegit a la interlínia*. 58. *Manca*. 59. Sig+num Bermundi Eribal ... anno q[u]o supra *omet* B, que *afegeix* Enricus scriptor, qui hoc scripsit die et anno (*senyal*) quo supra.

231

1090, juny, 24 / 1091, juny, 23

Venda. *Arnau Oliba, la seva esposa Bonadona i el seu cunyat Radulf Guitard i la seva esposa Gerberga venen a Bernat Guifard i a la seva muller Ermessenda un alou a Castellví de Rosanes, al lloc anomenat Loreda, i una peça de terra sota la penya de Joan, pel preu de dotze mancusos d'or de València i quatre sesters i una quartera d'ordi segons la mesura de Martorell.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 75, 141 × 232 mm.
Bon estat de conservació.

Cit. BALARI JOVANY, *Orígenes*, p. 698. — BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 51.

In nomine Domini. Ego Arnallus Oliba et coniux mea nomine Bonadona femina et cognatus meus nomine Radolfⁱ Guitard et [uxori] sue nomine Ierberga femina, nos simul in unum vinditores sumus vobis Bernardus Guifardus et uxori tue nomine Ermesindis femina, emptores. Per hanc scripturam vindicionis nostre vindimus vobis ipsum nostrum alaudem, id sunt, terris et vineis et chasas cum solos et suprapositos, et ostias et guttas et stillicinios et arbores qui infra sunt de diversis ieneris. Et est ipsa hec homnia in chomitatu Barchinona, infra termine de Castrum Vetuli, in locum que vocant ad ipsa Loreda; et in alio locho pecia una de terra qui est subtus pegna que voccant de Ioane, aput arbores qui infra sunt. Advenit nobis iamdicta hec homnia per patrem vel matrem sive per ullasque voces. Afrontat namque ipsas chasas cum terras et vineas qui sunt in circhuitu, de parte vero aquilonis in terra vel vineas de domnus Guilelmus Reimundi, senior de Castro Vetuli, de meridie similiter in terra de illo, de domnus Guilelmus, de occiduo in terra qui fuit de Mascharon, qui est condam, sive in torente qui exchurit, de parte vero circii in ipso boscho que vocant de Galin. Afrontat alia pecia de terra que est subtus pena de Iouan, de parte vero aquilonis in penna de Iouan, de meridie in alaude domnus Guilelmus, de hocciduo similiter, de² circii in torente que excurit per ipsa chanal sive in alaude de senior de Castro Vetuli. Quantum infra istas hocto afrontaciones includunt vel ressonant, sic vindimus vobis iamdicta homnia ab integre, propter precium manccusus XII de auro de Valencia, qui est churibile in Barchinona, sine engano et sestarios III de ordeo ad mensura de Martorello legitima et quartera una, quod vos emptores precium nobis dedistis et nos venditores manibus nostris recepimus integriter. Et est manifestum. Quem vero predicta hec homnia que

nos vobis vindimus, de nostro iuro in vestro tradimus dominio³ et potestatem ab omni integritate facere quodcumque volueritis, cum exiis et regresiis earum, ad vestrum plenisimum proprium. Quod si nos venditores aut ullusque homo vel femina qui contra hanc ista carta vindicione venerit pro inrumpendum aut nos venerimus, non hoc valeat vindichare, set componat ut ad nos componamus vobis iamdicta homnia in duplo cum omnem suam melioracione. Et in antea ista carta vendicione firma permaneat modo vel homnique tempore.

Ahctum est hoc⁴ anno trigesimo uno regnante Filippo rege.

Sig+num Arnal, Sig+num Bonadona, Sig+num Radolf,⁵ Sig+num+ Ierberga, nos qui ista vindicione fecimus et firmavimus et testes firmarique rogavimus.

Sig+num Guilelmus Reimundi, senior de Castro Vetuli.

Signum+ Amado, que vocant Dorcha. Sig+num Sanccia femina. Sig+num Bernardus Oliba.⁶ Sig+num.

Signum+ Reimundi, levita, qui hoc scripsit die et anno q[u]o⁷ supra.

1. Radofl *al text.*   2. *Segueix h, sense cancel·lar.*   3. *dominimo al text.*
4. *Segueix un espai en blanc d'aproximadament deu lletres, destinat a anotar-hi el dia de la data.*   5. *Radofl al text.*   6. *Segueix Sig+num, sense cancel·lar.*   7. *Manca.*

232

1091, juny, 30

Definició. *Bernat Ramon, castlà de Clerà, i els seus vicaris Berenguer Ramon i Amat Ramon, després d'haver comparegut davant Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, per respondre dels greuges presentats contra ells, reconeixen que només poden cobrar les imposicions existents en temps de Ramon Berenguer I.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del final del segle XII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 80 (*olim arm.* 9 Vic, sac C, núm. 166), 288 × 181 mm. Bon estat de conservació.

C [Còpia del final del segle XII, perduda. *Liber feudorum maior*, f. 451.]

a MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum*, I, doc. 453, amb data de 1092.

Hoc est pactum scripture adfirmacionis quod facit Bernardus Raimundi, custus Clerani, et suos vicarios Berengario Raimundi et Amato Raimundi. Quoniam nos predicti adfuimus in presenciam Raimundo Berengarii comes et de aliis nobilis hominibus et ibi

ad fuerunt multitudo querelancium ex hac onore et unusquisque ex illis querelaverunt se de nobis, de forzas et malefactas et de censos quos ad crescitos abuimus, et de is rebus magna altercacio ibi fuit inter nos. Et post hec venimus ante ecclesiam Sancte Marie et dixerunt nobis qualiter predictos censos exiebant in vita Raimundo Berengarii comite Vetulo et laudaverunt ut quomodo in vitam eius erat ita nobis predicti censi aprehendissemus modo qualiter in presenti pagina erit scriptum. Primitus debet exire de unaqueque ostalitate sex fochaines. Et similiter debet exire de iamdictas ostalitates perna I de redet cum una costa amplius de ubliat. Et similiter exiit de civada ad mensuram de Anel migeras III de iamdictas ostalitates. Et de vino, migeras III ad mensuram de Modeliano ex unaqueque. Et similiter ex unaqueque, pario I de capons. Et similiter exiit ex unaqueque iornals II de bubus, unum ad comitem et alium ad castrum. Et similiter exiit de asinos ad traginos iornals II duas vices in uno anno, ita ut in uno die vadant et in alio veniant.

Actum est hoc II kallendas iulii, anno XXX° II regni Philipus regis.¹

Et sicut predictum est, ita nos predicti castellani laudamus et adfirmamus et in vinculo mittimus ut, si aliquis ex nobis hoc frangere voluerimus, libram I [auri]² cocti Barchinone composuisset et insuper querelam statim ante comitem fuisset.

Sig+num Bernardus Raimundi. Sig+num Berengarius Raimundi. Sig+num Amato Raimundi. Sig+num Raimundo Guilelmi. Sig+num Ermegod Guilelm. Sig+num Arnal Ramun. Sig+num Reambaldus, qui hoc iuro et adfirmo.

Signum+ Raimundi comes.

Berengarius, sacer, qui hoc rogit[us]³ scripsit in die et ano quo sup(senyal)ra.

1. anno XXX° II regni Philipus regis *afegit al final de la línia anterior amb un senyal d'avís que hi remet.* 2. Manca. 3. Manca.

1091, juliol, 19

Testament. *Ermessenda atorga testament. Fa llegats al seu espòs Guilem Bonfill, a la seva filla Flandina, a diverses esglésies de Barcelona, al pont del Llobregat i a l'hospital; deixa la resta als seus fills i filla a parts iguals.*

- A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 82 (*olim* arm. Montblanc, sac de Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 772), 136 × 339 mm. Bon estat de conservació.

D'aquest testament es conserva l'adveració. Vegeu el document 234.

In nomine Domini. Ego Ermesindis femina iaceo in lectulo meo in egritudine, spero in misericordia Dei, timeo enim ut non superveniat mihi repentina casu mortis mee et ideo iubeo atque discerno ut fiant meis elemosinarii, id est, viro meo Guilelmus Bonefilii et fratri meo Iohannes Petri atque Petrus Reimundi.¹ Precipio namque vobis meis elemosinariis ut si morte mihi advenerit de ista egritudine aut de alia vel antequam alium testamentum faciam, plenam potestatem habeatis ita distribuere omnem meum mobile sive immobile quemadmodum in hunc testamentum hordinatum inveneritis. In primis, concedo iamdicto viro meo medieta-tem que habeo in ipsis domibus in qua habitamus, in tali modo ut redimat illas uncias VI. Qui nobis advenerunt ipsis domibus per nostra comparatione. Et fiant totas ipsis domibus integriter de predictus viro meo ad suam voluntatem faciendam, exceptus quod non donet illas ad alia muliere neque ad ullum infantem que de illa habeat. Et concedo ad filia mea Flandina totos meos directos que habeo in ipsis compla[n]tarios² aput Mironis Guifredi et Compagni Reimundi, in Ariia. Et concedo ipsos complantarios sive meos directos que habeo in Ariia aput Petronis Geralli et Iohannes Petri, ut fiant venditum; et de ipso precio concedo pro anima mea et meo conred ad meum corpus mancosos L. Aliud qui remanet de ipso precio faciatis rendere per meos debitos. Et concedo ad canonicam Sancte Crucis mancosos X, ut faciant honore ipsos canonicos ad meum corpus et sepeliant ad ipsa sede. Et concedo ad domno episcopo mancosos V. Et ad Sancti Petri cenobii Puellarum, mancosos II. Et ad Sancti Pauli, mancosos II. Et ad Sancti Iusti, mancosos II. Et ad pontum Lupricati, mancosos II. Et ad ipso hospitale, mancosos II. Et concedo ad Iohannis presbiteri qui hunc testamentum scripsit mancosos IIII. Alium meum alodium qui remanet, terris et vineis, cultis et eremis, garricis, pronum et planum, totum concedo ad filios meos et filia, ut dividant equaliter.

Actum est hoc XIII kalendas augusti, anno XXX II regni regis Philippy.

Signum+ Ermesindis femina, qui hunc testamentum fecit et firmavit atque testibus eum firmari rogavit.

Signum+ Vivani Arnalli. Signum+ Arnalli Adalli.

Signum+ Iohannis, presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. Petrus Rei *escrit a sobre d'una raspadura.*   2. Manca.

234

1091, juliol, 26

Adveració. *Els marmessors del testament d'Ermessenda juren damunt l'altar de Sant Feliu, de l'església de Sant Just de Barcelona, les darreres voluntats d'aquesta.*

- A   ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 83 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac de Santa Isabel, reina de Portugal, núm. 664), 147 × 358 mm. Bon estat de conservació.

S'ha conservat el testament d'Ermessenda. Vegeu el document 233.

Haec est sacramentalis condicio hac legalis publicatio hultime voluntatis cuiusdam feminæ nomine Ermesindis, cuius ordo actus est infra sex mensium spacium quorum iudice Mironis et testibus, sicut *Libri Iudicialis* lex adfirmat ubi dicit «moriencium extrema voluntas», unde nos testes sumus. Ego Arnallus Adalli et Vivanum Arnalli iuramus, primitus per Deum in substancia unum et in personis trinum, dehinc per altare Sancti Felicis martiris, quod cernitur esse constructum intra ecclesiam Sancti Iusti martiris, cuius ecclesia sita est intra muros civitatis Barchinone, quod etiam altare has condiciones baiulando manibus nostris contingimus, quia nobis videntibus et audientibus tunc temporis, quando predicta Ermesindis iussit scribi et fieri suum testamentum, iacens in lectulo suo in egritudine unde¹ obiit. Et iniunxit voluntatem suam manumissoribus suis, videlicet viro suo Guilelmus Bonefilii et fratri suo Iohannes Petri atque Petrus Reimundi. Et precepit nobis testificari hanc suam hultimam voluntatem quam ordinavit nobis videntibus et audientibus. Primum namque dimisit iamdicto viro suo medietatem que habebat in ipsis domibus in qua habitabant, in tali modo ut redimisset illis uncias VI. Qui ad illis advenissent ipsis domibus per emptione et fuisent totas ipsis domibus integriter de predictus viro suo ad suam voluntatem faciendam, exceptus quod non dedisset illas ad alia muliere neque ad ullum infantem que de illa habuisset. Et dimisit ad filia sua Flandina totos suos directos que habebat in ipsos complantarios aput Mironis Guifredi et Compagnus Reimundi, in Ariia. Et dimisit ipsos complantarios sive suos directos que habebat in Ariia aput Petrus Gerallo et Iohannes Petri, ut fuisset venditum et de ipso precio dimisit pro

anima sua et suum conred ad suum corpus mancosos L; aliud qui remansisset de ipso precio fecissent reddere per suos debitos. Et dimisit ad canonicam Sancte Crucis mancosos X ut fecissent onore ipsos canonicos ad suum corpus et sepelissent ad ipsa sede. Et dimisit ad domno episcopo mancosos V. Et ad Sanctum Petrum Puellarum, mancosos II. Et ad Sanctum Paulum, mancosos II. Et ad Sanctum Iusti, mancosos II. Et ad pontum Lupricati, mancosos II. Et ad ipso hospitale, mancosos II. Et dimisit ad Iohannem, presbiterum, qui suum testamentum scripsit, mancosos IIII. Alium suum alodium qui remansisset, terris et vineis, cultis et eremis, garricis, pronum et planum, totum dimisit ad filios suos et filia, ut dividissent equaliter. Hoc totum ita precepit sepedicta testatrix et post obitum suum sic stare mandavit; deinde, ingravescente langore, discessit ab hoc seculo XIII kalendas augusti, anno XXX II regni regis Philippy, immutata hac voluntate.

Quod est actum VII kalendas augusti, anno XXX II regni prefati regis.

Signum+ Arnalli Adalli, Signum+ Vivani Arnalli, nos sumus huius rei testes et iuratores.

Signum+ Guilelmi Bonefilii, Signum+ Petri Reimundi, Signum+ Ioanni² P[e]re,³ nos sumus manumissores.

Signum+ Gerallus Quadragesima Intrante, Signum+ Reimundi,* levita, Sig+num Mironis,* iudicis, nos qui presentes adfuimus.⁴

Signum+ Iohannis, presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. unde *repetit*. 2. Ioiainni *al text*. 3. *Manca*. 4. nos qui presentes adfuimus *afegit a la interlínia*.

235

1091, setembre. Loarre

Donació. *Sanç Ramires, rei d'Aragó, dóna a Fortún Aznárez i Sancho Aznárez la torre de Tormos i la de Biota en franc alou, amb la condició que retindrà la meitat de la dominicatura sobre els termes i els pobladors.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 76 (*olim* arm. 23 Templers, sac F, núm. 296), 277 × 420 mm. Bon estat de conservació malgrat algun estrip al marge esquerre del pergami.

a LACARRA, *Documentos* (1), doc. 289.

b LACARRA, *Documentos* (2), doc. 11.

c LEDESMA, *Cartas de población*, doc. 9.

(*Crismó*) In Dei nomine miseratoris et pii. Hec est carta quam facio ego Sanctus, gratia Dei Aragonensium rex. Placuit michi libenti animo et spontanea voluntate ut facerem hanc cartam tibi, senior Fortunio Azenariz et senior Sango Azenariz. Et dono vobis illa torre de Tormos et illa de Biota ut abeatis eas¹ ingenuas ad vestram propriam alodem seu omnis posteritas vestra per secula cuncta. Et de totos lures terminos et de populatores quos ibi populaverint, ego et omnis generatio mea ut abeam illa medietate ad mea propria dominikatura et vos ut abeatis illa alia medietate, cum illas torres, ad vestra propria alode et omnis generazio vestra per cuncta secula. Et hoc donativum, sicut superius scriptum est, dono et concedo vel afirmo illum vobis ut abeatis illum ingenium et liberum ad vestra propria alode vos et filiiis vestris vel omnis posteritas vestra per secula; in tali convenienza ut non adtendatis cum istos kastellos ad nulla alia potestate nisi ad me et omnis generazio mea per cuncta secula. Et similiter de erbaticos et de kartales, ego illa medietate et vos illa alia medietate per cuncta secula. Et per tali convenienza, quod omnes mitatis in illas torres que guardent et vigilant eas.

Signum (*senyal*) Sancii.*

Facta carta era M^a C^a XX^a VIII^a, in mense sebtember, in locum vel kastrum que vocitant Luar, regnante domino nostro Iesu Christo, sub illius imperium ego Sancius, Dei gratia regnante in Aragon et in Pampilonia. Petrus, filius meus, in Super Arvi et in Ripa Curzia vel in Monteson. Petrus episcopus in Aragon. Alius Petrus episcopus in Pampilonia. Raimundus Dalmazius episcopus in Ripa Curzia. Comite Sancio Ranimiriz in Exabarre et in Aibar. Alius comes Sancio Sangiz in Erro et in Falzes. Senior Lopi Lopiz in Uno Kastello et in Arosta. Senior Petro Sangiz in Luesia et in Merquello. Senior Fortunio Lopiz in iamdicto Luar.

Ego Garsias, sub iussione domini mei regis, hanc cartam scripsi et de manum mea hoc signum (*senyal*) feci.

1. eas amb un signe d'abreviació sense valor.

d'aquell. Llega la major part dels seus béns als fills, amb l'usdefruit de la seva esposa Ermetruit. Llega al seu fill Guillem Ponç un mul i la seva llogia i fa donacions a les esglésies de Montpaó, Torà, Cervera, Solsona, lo Puèi, Compostel·la i Roma.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 77 (*olim* arm. 21 Regne de València, sac M, núm. 552), 251 × 361 mm. Estat de conservació regular a causa d'alguns forats petits coincidents amb els plecs del pergamí, i de l'esvaniment de la tinta.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 49. — BONNASSIE, *Catalunya*, II, pp. 247, 401.

Hec est sacramentalis conditio legaliter confecta ultime voluntatis quidam homo nomine Poncius, quam publicant sui advocati ab eo manumissores vel helemosinarii. Id sunt, Bernardus Olibani et Ermetruit, uxor prefati defuncti, in presencia Isarni Reimundi, sacer, et Reimundus Mironi sive Dalmacius Guilaberti et Dalmacius Gerovardi et Poncius Seniofredi, sub ordinacione Bernardi iudicis sive in supradictorum et alii plures qui ibi aderant. Nos vero iamdicti Bernardus Olibani et Reimundus Isarni et Ermetruit, qui fui uxor prephati defuncti, iurando testificamus per Sanctam et ineffabilem Trinitatem, super altare Sancti Nicolai, qui est situs in kastrum Cervaria, quia vidimus et audivimus et presentes ante eum fuimus quando prefatus Poncius defuncti, adhuc sensu et memoria ei vigente, suam nobis per scripturam testamenti commendavit facultatem et iussit distribuere tali modo. Primitus enim dimisit totos suos alaudes que abebat infra terminos de Cervaria et infra terminos de [Mo]nte Pavoni sive infra terminos de Bechfred vel in Ciresola, terras et vineas, kasas kasalibus, ortis, ortalibus, cum generis arborum sive fortitudinis factas vel ad faciendas, ubi abebat vel abere debebat, totum¹ ab integrum dimisit ad coniux sua iamdicta ut teneat et habeat in vita sua sine blandimentum de nullum hominem ut bene retineat suos infantes quo modo melius potuerit ab honore. Et post obitum suum dimisit prescripta alaudia ad filiis suis qui de ille sunt procreati in illa, totum ab integrum, ut non liceat ad coniux sua vindere nec comutare nec inalienare. Et de suum mobile dimisit ad mulier sua vel ad infantes suos in ipsa mansione parilio I de bovis, si ibi fuerint; et si non fuerint bovis, parilio I de asinos cum illorum adob tam bovis quam asinus, simul cum tota sua vexela, que dimisit ad coniux sua vel ad infantes suos cum asino I. Et ad Guilelm Poncio mulo I cum suo alsberg. Et mandavit ut Guilelmum Durandi retinisset ipsam loriam² usque dum fuisset³ Guilelmum Poncii, militem. Et si Guilelmus Durandi obierit, similiter retineat ipsam

loricam Tedball. Et de alium suum mobile, tam pane quam vino vetere vel novo, bestias maiores vel minores, vascula maiora vel minora, ipsam terciam partem pro anima sua. Et de sua tercia parte dimisit ad Sancta Maria de Monte Pavoni uncia I ad opera; et suo clerico, aureos II per missas. Et ad Sancti Gili de Tora, aureos III; et suis clericis, aureos II per missas. Et ad Sancti Martini de Cervaria, aureos III; et suis clericis, aureos III. Et Sancti Iacobi Galliciani, aureos III. Et Sancta Maria Pugensis, aureos II. Et ad Sancti Petri Roma, aureos III. Et alium que remanet de suam terciam partem dimisit in qualem meliorem mercedem viderint sui elemosinarii. Et ipsas II partes dimisit ad mulier sua vel ad infantes suos. Et ad Sancta Maria Celstone, aureos II. Et si habuerit equum vel mulo sive mula, exceptus illum qui dimisit ad Guilelmum, vendant illum, et ipsum precium dimisit per ipsos aureos que concedit ad sanctos sive ad clericis. Postquam autem omnia sua sic ordinavit de predicto suo avere, suam voluptatem non mutavit quia ad hoc seculo moriens expiravit mense octuber. Nos ergo talem fuisse voluntate eius infra sex mensium spatium iuramus per superadnixum sacramentum. Et nulla fraus hic inpressam non est.

Que acta VI idus ianuarii, anno XXX° II° regnante Philippo rege.

Sig+num Bern[ardi] Olibani, Sig+num Reimundi Isarni, Sig+num Ermetruit, u[x]or prephati defuncti, qui hanc extrema voluptate firmavimus et manumissores fuimus et testes huius rei.

Sig+num Dalmatius Gerovardi, Sig+num Dalmacius Guilaberti, nos sumus visores et auditores.

Signum+ Iudex Bernardus* confirmat legibus istud.

Reimundus, sacer, qui hanc extrema voluntate scripsit sub die et an(*senyal*)no quo supra.

1. u *corregeix* o. 2. r *corregeix* e. *Al mateix temps, l'escrivà repeteix aquesta r posant-la volada a l'altra r.* 3. fuiuisset *al text.*

237

1092, gener

Donació. *Pere Sanç, fill del rei Sanç Ramires, dóna a Pere Ramon d'Erill el castell de Saidí amb la meitat de les seves rendes, en compensació per la vila de Sopeira, cedida al bisbe de Roda.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia del segle XII. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer III, carp. 27, núm. 3 (*olim* arm. 19 Osca, sac [4], núm. 106), 189 × 274 mm. Bon estat de conservació.

a UBIETO, *Colección diplomática*, doc. 10.

(*Crismó*) In Dei nomine. Hec est carta quam facio ego Petrus Sangiz, regis filius, ad vos don Pere Ramon d'Eril. Placuit mihi libenti animo et spontanea voluntate et dedi vobis ipsa villa de Supetra pro emenda de Vivo Adarrao. Deinde episcopus Raimundus Dalmacius quesivit mihi et demandavit ut redderem ipsa villa de Supetra Deo et Sancto Vincentio. Et ego, propter remedium anime mee et successorum meorum, reddidi et dedi vobis emenda de Supetra ipso castro de Zaidi ad propriam voluntatem vestram stabilire et mediatatem de paria et de spleto, et illa quadra qui est infra ipsa villa et Cincha, vobis Petro Raimundo et vestre posteritati ad vestram propriam voluntatem. Et ego retineo in ipso castro alia mediatate in dominicatura et potestate de ipso castro iratus et pacatus et staticam quando ego voluero stare quomodo in mea hereditate.

Signum (*senyal*) Sancii. ¹ رسم بیطره ابن شانجه.

Facta carta era M C XXX^{ma}, in mense ianero, regnante rege Sancio, patre meo, in Aragona vel Pampilona, ego autem in Super Arbi vel in Ripa Curcia et, gratias Deo altissimo, in Monteson. Episcopus Raimundus Dalmacius in Rota. Senior don Petro in Boltania. Senior Sancio Acenarz in Petra Rubea. Senior Fortunio Acenarz. Senior Sancio Garcez. Senior Garcia Eximinones. Senior Galindez in Alchezar. Senior Lop Fortuniones in Castellone. Don Chalbet in Civitate et Eleso. Senior Ramon Galindo in Stata et Statella. Senior Eximino Garcez. Senior Enego Sangiz in Monteson.

Ego autem Galindo hanc cartam scripsi per iussionem domini mei infantis Petri et de manu mea hoc signum (*senyal*) feci.

1. rasam Bitruh ibn Xanjuh, *equivalent a* Signe de Pere, fill de Sanç. *És la subscripció de l'infant Pere, futur Pere I d'Aragó. Agraïm la lectura, transcripció i traducció d'aquest antropònim al senyor Theodor Loinaz i a la senyora Dolors Bramon, del Departament de Filologia Semítica de la Universitat de Barcelona.*

1092, maig, 30

Venda. *Jucef, jueu, ven a Andreu, sabater, i a la seva esposa Eliarda unes vinyes al territori de Barcelona, a Marunyà, pel preu de cinquanta-sis sous de bona plata.*

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 78 (*olim* arm. 12 Montblanc, sac Jesús, núm. 942), 80 × 264 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOTET i SISÓ, *Les monedes*, I, p. 49.

In nomine Domini. Ego Iuceph, ebreo, venditor sum tibi Andrea, sutor, tueque uxori Elliardis nominis. Manifestum est enim quia per hanc scripturam istius meę vendicionis sic vendo vobis vineas meas proprias quas abeo in territorio civitatis Barchinone, in terminio de Marunnano. Advenerunt mihi prefatas vineas, simul cum ipsa terra in qua sunt fundatas, per comparacione sive per aliis quibuslibet modis. Affrontant namque a parte orientis in torente, a meridie in vineas Salamoni, ebrei, cognomento Tinos, ab hocciduo in vineas Guilelmi Petri et in eremo qui fuit Durandi Blandrici, qui est condam, a ccircio in vineas Sancti Petri cenobii Puellarum urbis prefate. Quantum iste affrontaciones includunt et isti termini¹ ambiunt, sic vendo vobis et de meo iure in vestrum trado dominium hac potes[ta]te² ab omni integritate, simul cum exiis vel regresiis eius, at vestrum plenisimum proprium, ut faciatis exinde quiquid velitis facere ex prefatas vineas et terra in qua sunt fundatas. Accepi namque a vobis de vestro avere propter predictam vendicionem quinquaginta segs solidos de bona plata atque recipiente, quos vos emptores mihi dedistis et ego venditor manibus meis recepi, ut est manifestum. Quod si ego venditor aut aliquis homo utriusque sexus contra hac vendicione venero aut venerit pro inrumpendum vel infringendum, nil valeam nec valeat, set componam aut componat³ vobis prefata omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc III kalendas iunii, anno XXXII° regni regis Philipi.

יודעים אנו חתומי מטה עדות ברורה שאמר לנו מר יוסף בר נתנאל חזן הו
עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לדון
אנדריב [ברנרד] ולאשתו אליארדא להיות בידם לזכות מחמת שקבלתי
מידם ששה וחמשים דינ' כסף צרוף ומכרתי לו בהם כל חלק וזכות שיש לי
באותן כרמים שהם במרוניאה שקניתי מן יורשי מר מאיר בר דוד וכענין זה
כתוב למעלה בכתיבה שלהם ומה שהיה בפנינו כתבנו בחודש סיון שנת
תתנב לצירה ונתנו בידם לראיה ולזכות ראובן בר גרשום נ' יוסף בר
ראובן.⁴

Signum+ Guilelmi, levite, qui et caput scole, qui hec scripsi, cum literis suprapositis in linea V^a, sub die et anno prefixo.

1. ni *afegit a la interlínia*.   2. [ta] *manca*.   3. t *afegida a la interlínia*.   4. Nosaltres, els sotasignants, reconeixem el testimoniatge explícit que ha portat davant nostre *Mar Jucef*, fill de mestre Natanael, *hazzan*: «Sigueu-me testimoni, realitzeu l'acte simbòlic de transferència de la propietat en nom meu, redacteu-ne el document i signeu-lo per mi, segons totes les regles del dret, i lliureu-lo a Andreu Bernard i a la seva muller Eliarda, per tal que els serveixi de document acreditatiu de llur dret, car d'ells he rebut cinquanta-sis sous de bona plata, pels quals li he venut tot allò que em pertany, amb tot el dret que hi tinc, de les vinyes situades a Marunyà, que vaig comprar als hereus de *Mar Meir*, fill de mestre David, com és escrit més amunt en la llengua d'ells.» Nosaltres hem escrit el que ha tingut lloc en la nostra presència, en la neomènia de sivan de l'any [4]452 de la Creació [= diumenge, 9 de maig de 1092], i els ho hem lliurat com a document acreditatiu de llur dret. Rovèn, fill de mestre Guerson, que la seva ànima descansi. Jucef, fill de mestre Rovèn. *Sobre la datació de la neomènia, vegeu* Elka Klein, «Hebrew Deeds of Catalan Jews / Documents hebraics de la Catalunya medieval», Barcelona, 2004, p. 119, nota 50. *La transcripció d'aquest document hebreu, amb múltiples i crassos errors, i sense cap traducció, ja fou publicada per* Richard J. H. GOTTHEIL, «Some Spanish documents», *Jewish Quarterly Review*, Old Series, [Londres; Nova York], 16 (1904), pp. 707-708. *Agraim la lectura, transcripció, traducció i comentaris al Dr. Eduard Felíu (e.p.d.)*.

239

1092, juny

Terminament. *Pere Sanç, fill del rei Sanç Ramires d'Aragó, estableix els termes de Montsó.*

A [Original no localitzat.]

B Còpia de principis del segle XIII. ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, carp. 26, núm. 79 (*olim* arm. 23 Templers, sac C, núm. 163), 264 × 331 mm. Estat de conservació regular a causa de l'enfosquiment del pergami en la seva meitat superior.

(*Crismó*) In nomine Domini. Ego Petrus Sancii Deo gratias facio hanc cartam donationis propter terminos ad castrum Montson quomodo tallat montem qui vocatur illa Ceida et Almaceger et Suobes¹ et Gemenels et pervenit usque ad Zahadin, et quomodo devenit almunia de illas Archas et Alcantarella, taiebze et devenit ad illa almunia que vocatur de Avinferruz, et pervenit ad illa almunia de Rivol et Sancti Stephani et usque ad Montson. Et retineo propter meum alaudem Gemenels et Vila Roia, et Vinazecha et Castrum de Vols, et Binacmeth et Kalavera, illo Gancho et illa de Alfarrá, Coscollola et Arraal, et Borgexaraf et Splucs, et Forabal et Bininavarro, et illa de Gervesa et illa de Avençal, et illa de Avenrampo et Almuniola, et illa de Alboarre et Biniçendor, et Almolel et illa de Avinefar, et illa de Avinmomen et Almanarella, et illa [de]² Castillon de illas Carboneras, et Benezeide et illa Pitilla, et illa de Faraion et Balcarcar, et Pinos et Mathas et Aiarnez, et

illa moza qui est subtus Selga, et illa Cardosa et illa de Avincud, et illa de Avinhabanon et illa de Arenas, et illa de Amil et illa de Ram et Selega.

Signum (*senyal*) Sancii. ³ رسم بيطره ابن شانجه.

Facta ista carta era M^a C^a XXX^a, in mense iunii, regnante rege Sancio, patre meo, in Aragone vel in Pampilona. Ego autem in Super Arvi vel in Ripa Curta⁴ et, gratias Deo altísimo, in Montson. Episcopo Raimundus Dalmatius in Rota. Senior don Petro in Boltana. Senior Sancio Acenariz in Petra Rubea. Senior Fertunio Acenariz. Senior Sa[n]cio⁵ Acenariz. Senior Garcia Eximinones. Senior Eximino Galindiz in Alchezar. Senior Lop Fortunones in Castilione. Senior don Calbeth in Eleson. Senior Raimon Galindo in Stata vel in Statella. Senior Exemeno Garcez. Sennor Ennego Sangiz in Montson.

Ego autem Galindo hanc cartam scripsi per iussionem domini mei infirmans Petri et de manu mea hoc signum (*senyal*) feci.

1. o *afegida a la interlínia*. 2. *Manca*. 3. rasam Bitruh ibn Xanjuh, equivalent a Signe de Pere, fill de Sanç. És la subscripció de l'infant Pere, futur Pere I d'Aragó, en aquest cas feta per l'autor de la còpia. Agraïm la lectura, transcripció i traducció d'aquest antropònim al senyor Theodor Loinaz i a la senyora Dolors Bramon, del Departament de Filologia Semítica de la Universitat de Barcelona. 4. En lloc de Curzia. 5. *Manca*.

240

[Abans de 1092, juliol, 20]

Inf feudació. *Arbert Ramon de Castellvell infeuda a Pere Miró de Banyeres el castell de Castellví de la Marca. A canvi, aquest li promet fidelitat i servei.*

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3449, 148 × 343 mm. Estat de conservació regular.

Datem després de l'encomanament del castell de Castellví de la Marca fet per Pere Miró de Banyeres a Pere Llopsanç (vegeu el document núm. 241).

Hec est convenientia qui est facta inter Arbertus Ramundi et Petrus Mironi de Bagnarias. Et comendet prenomiatus Arbertus ad predictus Petrus ipsum kastrum de Kastro Vetulo et donet ei ipsam medietatem de ipsam parrochiam, exceptus quantum hodie tenet predictus Arbertus de ipsas decimas per ipsam capellaniam et exceptus decimas que tenet Bernardus Gischafredi. Iterum namque donat predictus Arbertus ad predictum Petrum quartam partem de placitos predictum kastrum et senioraticum et manda-

mentum et districtum et omnem seguium. Et donat ei quinque porchos et centum mancos per unumquemque annum ad festa Sancti Iohannis, monete Barchinonę qui hodie currit, aut unam kavalleriam bonam terre in Penitense. Et si recuperaverit predictus Arbertus ipsam decimam de carnem et lanam et linum et kanamum et kaseos, abeat¹ predictum Petrus ipsam medietatem totam. Et predictos placitos fiant placitatos cum baiulo domini Raimundi comiti et baiulo Arberti predicti, si illos fierint volent ad placitos supradictos; et si predictus Petrus mandaverit² suum servitium ad ipsum saioni de Kastro Vetulo et noluerit facere, distringat illum predictus Petrus ad suam guisam. Et propter hoc quod suprascriptum est que donat Arbertus ad predictum Petrum per fevum, convenit Petrus ad predictum Arbertum ut fiat ei suum solidum quomodo debet omo esse suo meliori seniori; et faciat ei adiutorios contra cunctos homines vel feminas sine engan de Arbertus predictus; et faciat ei hostes de suum corpus cum sex kavallarios cum asinos quatuordecim que donet ei Arbertus supradictus; et faciat ei kavalgadas et seguios et placitos et corts sine engan. Et si Petrus supradictus voluerit mittere kastellanos vel kastellanum in supradictum kastrum, mittat ei ad consilium Arbertus supradictus. Et si Petrus supradictus voluerit [to]llere ipsum kastrum vel ipsum fevum ad ipsos kastellanos vel kastellanum, potuisset facere ad suam voluntatem. Et convenit Petrus supradictus ad Arbertum supradictum quod fiat ei adiutor at tenere et abere et defendere suam honorem que hodie habet et in antea adquesiturus erit per suum consilium, per directam fidem, sine ullo engan, contra cunctos omnes vel feminas. Et hoc quod suprascriptum est, fiat factum ex utraque parte sine illorum engan.

1. La segona a afegida a la interlínia.   2. placitatos cum baiulo ... Petrus mandaverit afegit a la interlínia.

241

1092, juliol, 20

Convinença. *Pere Miró de Banyeres i la seva esposa Guilla encomanen a Pere Llop Sanç el castell de Castellví de la Marca i li donen un conjunt de béns, drets i rendes.*

A [Original no localitzat.]

B Trasl t del 13 de gener de 1283. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer III, carp. 27, núm. 11, 340 × 260 mm. Bon estat de conservació.

Cit. BOFARULL, *Los condes*, II, p. 140. — BONNASSIE, *Catalunya*, II, 203. — KOSTO, *Making agreements*, p. 235.

In¹ presentia Bertrandus Guillelmi et de Bernardus Conam, et Berengarius Conam et² de Lup Sancii, Adalberti et Pere Bremundi, et Umbert Onofre et Gondebaldi Bernardus, et Raymundi Enricii et Raymundi Berengarii, et Poncius Guillelmi et Guillelmus Bernardi, et Arbert Eriballi et Raimundus, presbiteri, et aliorum multorum militum et ominum, facta est conveniencia inter Petrus Mironi de Bagnarias atque uxori sue Guilia et Petrus Lup Sancius. Comendant autem prenominati Petrus et uxori sue predictus Petrus Lup Sancius ipsum castrum de Castro Vetulo Extremo. Et donant eis duobus cavallerias terra, una de decimas predicti castri et alia de ipsas guentas, et tercia quod dompnus Guillelmus Raimundi debet illis de terra aut de mobile quando predictus Guillelmus rendiderit predictus Petrus atque uxorem illius et districtum et mandamentum et medietate de placitos qui ibi habet Petrus Mironis predictus et placitis predictis non fiant placitos nisi cum baiulo Guillelmus Raimundi et baiulo Petrus Mironi predictus. Et Petrus Mironi predictus atque uxorem eius donant Petrus Lup Sancius medietate de ipsos lexius que hodie ibi habet Petrus supradictus vel in antea habuerit et de porcis II^{os} annales et de ipsos mansos que dompnus Guillelmus Raimundi habet venditos vel impignoratos, si Petrus Mironi supradictus habet emenda habeat Petrus Lup Sancius medietate de supradicta emendam. Propter hoc quod suprascriptum est que donant Petrus Mironi atque uxorem eius Petro Lup Sancio per fevum, convenit predicto Petro Lup Sancio, Petrus Miro atque uxori sue iamdicti ut fiat illorum solidum quomodo debet esse homo de suo meliore seniore et faciat illis adiutorios contra cunctos homines vel feminas per directam fidem, sine illorum engan, et faciat illis supradictus Petrus Lup Sancius ostes et cavalcadas, placitos et seguiis et cortes quomodo debet homo facere suo meliori seniore de suum corpus cum duobus milites bene adobatos obtimos. Et ego Petrus Lup Sancii convenit vobis Petrus Mironi et uxori tue atque filios vel parentes tui cui tu dubitaveris supradictum castrum fidelis ero vobis Petrus Mironi atque uxori tue a tener e a guardar et guereiare et a deffensare contra cunctos homines vel feminas per directam fidem, sine ullo engan. Et ego convenio Petrus Lup Sancius, Petrus Mironi atque uxor tue vel filios tuos vel parentes tui cui tu dubitaveris ipsum castrum suprascriptum que ego non faciam nullum alium seniore sine vestra voluntate et non teneat et non faciat nullum acapte

sine vestro consilio et vestra voluntate. Et vos non faciat nullam toltam de malo. Et si vos facietis, inter XXX dies que nos amouerimus vos non emendetis, sic fiat totum suprascriptum nichil ex vestra parte ad facere quod nos voluerimus. Et ego Petrus Lup Sancius convenio Petrus Mironi atque uxori tue suprascripti fidelis ero vobis adiutor a tener et a deffensare et guerreiare de omnes vestras honores que hodie habetis vel in antea aaptaveris. Et hoc totum quod suprascriptum est t'o tenré et o atendré vobis Petrus Miro et uxori tue vel filios et a parentes tui cui tu dubitaveris supradictum castrum cum omnibus pertinenciis vel aiacenciis suis fidelis ero vobis per directam fidem, sine ullo engan. Et ego Petrus Lup Sacius convenio vobis seniores meos suprascriptos que ego non dubitavero a nullum hominem vel feminam si filium non habuero sine vestra mercede et vestra volumptate. Et nos Petrus Miro et uxori mea retinemus in supradictum castrum potestatem quantasque vices requisierimus per nos aut per nostros nuncios et retinemus in supradictum castrum staticam nostram voluntatem; et hoc quod suprascriptum est fiat factum sine ullo engan. Et ad supradictam hostem donet Petrus Miro asinos VI ad supradictus Petrus Lup Sancii.

Actum est hoc XIII kalendas augusti, anno XXXIII regnante rege Philipo.

Sig+num Petrus Miro, Sig+num Gilia, nos qui ista conveniencia fieri iussimus et firmavimus et testes eam firmare rogavimus. Sig+num Petro Lup Sancium, qui hanc convenienciam suprascriptam laudo et manu mea confirmo.

Sig+num Petrus Miro Lodge. Sig+num Arnalrone. Sig+num Petrus Gilaberti. Sig+num Compagnus Bernardi. Sig+num Remundi Fogeti. Sig+num Gerallus Bernardi.

Guillelmus scriptor, qui ista conveniencia scripsit, cum literas fusas, die et anno (*senyal*) quo supra.³

1. *B comença*: Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam instrumento cuius tenor talis est. 2. *Segueix a, sense cancel·lar*. 3. *B acaba*: Sig+num Petri Marci, notarii. Sig+num Nicholay de Parella, notarii. Sig+num Bartholomei de Sanahugia, notarii publici Barchinone, qui hoc translatum sumptum fideliter ab originali instrumento et cum eo de verbo ad verbum comprobatum scribi fecit et clausit idus ianuarii, anno Domini M° CC° LXXX° secundo.

